

PRAKRIT TEXT SOCIETY SERIES NO. 29

GENERAL EDITORS
D.D. Malvania
H.C. Bhayani

MAHĀNISĪHA-SUYAKHAMDHAM

EDITED BY
Agamaprabhakarā Muni Sri Puṇyavijayajī
Rupendrakumar Pagariya

WITH
A REPORT ON
MAHĀNISĪHA : STUDIES AND EDITION IN GERMANY

BY
CHANDRABHAL TRIPATHI

PRAKRIT TEXT SOCIETY
AHMEDABAD
1994

PRAKRIT TEXT SOCIETY SERIES NO. 29

GENERAL EDITORS

D. D. Malvania

H. C. Bhayani

MAHĀNISĪHA-SUYA KHAMDHAM

EDITED BY

Agamaprabhakara Muni Sri Punyavijayaji
Rupendrakumar Pagariya

WITH

A REPORT ON

MAHĀNISĪHA : STUDIES AND EDITION IN GERMANY

BY

CHANDRABHAL TRIPATHI

PRAKRIT TEXT SOCIETY

AHMEDABAD

1994

Published by :

Secretary

PRAKRIT TEXT SOCIETY

AHMEDABAD-380009

© Prakrit Text Society, 1994

First edition 1994

Price : Rs. 100/-

Available at :

PRAKRIT TEXT SOCIETY

C/o. L. D. Institute of Indology

Near Gujarat University

Ahmedabad-380 009

INDIA

Printed by :

Arth Computer

65, Devmandir Society

Chandlodia

Ahmedabad-382 481

प्राकृत-ग्रन्थ-परिषद् ग्रन्थाङ्क

प्रधान सम्पादक
दलसुख मालवणिया
हरिवल्लभ चू. भायाणी

महानिसीह-सुय-खंधं

सम्पादक
आगमप्रभाकर मुनिश्री पुण्यविजयजी
रूपेन्द्रकुमार पगारिया

जर्मनी में महानिसीह के अध्ययन और सम्पादन की एक सर्वेक्षण रिपोर्ट के साथ

प्रस्तुतकर्ता
डॉ. चन्द्रभाल त्रिपाठी

प्राकृत-ग्रन्थ-परिषद्

अहमदाबाद

१९९४

महानिसीह-श्रुतस्कन्ध-अध्ययन-अनुक्रमणिका

पृष्ठाङ्क

Foreward

Preface

MAHĀNISĪHA : STUDIES AND EDITION IN GERMANY

1-73

१.	सल्लुद्धरण नाम प्रथम अध्ययन	१
२.	कम्मविवाग नाम द्वितीय अध्ययन	१८
३.	(कुसील्लक्खण-नाम) तृतीय अध्ययन	३९
४.	(कुसील्लसंसग्गी नाम) सुमइकहा चतुर्थ अध्ययन	६२
५.	नवणीयसार नाम पंचम अध्ययन	७०
६.	गीयत्थ विहार नाम षष्ठ अध्ययन	९४
७.	पच्छित्तसुत्त नाम सप्तम अध्ययन	१२१
	एगंतनिज्जरा पढमा चूलिया	
८.	बीइअ चूलिया-सुसढ अणगारकहा अष्टम अध्ययन	१४२
	श्लोकसूचि	१
	विशेषनामसूचि	१९
	शब्दसूचि	२१
	शुद्धिपत्रक	४२

FOREWARD

The Mahānisiha is one of those Jain Canonical texts which have been fortunate to have received considerable attention from several leading scholars. Dr. Chandrabhal Tripathi has given us in his valuable Report a competent and systematic survey of the Mahānisiha studies up to the present day. Pandit Pagariya's present edition of the Mahānisiha, besides using the earlier editions of the text makes available some new textual data from MSS. that were not utilized so far, taking as the basis variants recorded by Late Muni Shri Punayavijayaji from several other MSS. It is hoped that this may be helpful in clarifying several points which have so far remained obscure, textually or linguistically. We thank Shri Pagariya and Dr. Tripathi for all the pains they have taken. It is a matter of satisfaction for the Prakrit Text Society that it could play a role in completing one of the large number of projects conceived and planned by Punyavijayaji for preparing authentic texts of the Canonical and post-Canonical literature of the Jainas.

We also thank Dr. J. B. Shah, Director of Shardaben C. Educational Trust, Ahmedabad for type setting of this text.

AHMEDABAD
AUGUST 1994

H. C. Bhayani, President
Dalsukh Malvania, Secretary
PRAKRIT TEXT SOCIETY

PREFACE

Several manuscripts of the Mahānīśītha Śrutaskandha are available in different Jaina repositories. Its easy commentaries are also available. A reference to the Mahānīśītha Cūrṇi is found in the catalogue of the Jaisalmare Jñāna Bhaṇḍāra. Despite the availability of so many MSS of the Mahānīśītha, I found their text corrupt in a majority of the cases. It is almost forty years ago, that Āgamprabhākara Muni Shri Puṇyavijayji had got the Mahānīśītha text transcribed from a palm-leaf ms. of Santinatha Bhandara at Cambay. The present edition of the Mahānīśītha is based on this transcribed copy. The variant reading are noted from the following manuscripts and published editions of the Mahānīśītha :

1. Śrī Lāvaṇyavijayajīyati Jñānbhaṇḍār, Rādhanapur (Lā).
2. A Palm-leaf copy (folios 111; Saṃvat, 1454; 33 x 1^{3/4}" of Saṅghavi Pādā Bhaṇḍār, Pātan.
3. Śrī Śāntinātha Jaina Jñānbhaṇḍār, Cambay (No. 35, folios 243) (Kham).
4. Ācharyaśrī Sāgarjī Mahārāja Jñānbhaṇḍār, Surat (Su).
5. Śīlāpattastha Mahānīśītha Sūtra, Edited by Ācarya Śrī Ānandasāgar Sūrīśwarjī (Sā).
6. 'Studien zum Mahānīśītha', Ed. by Frank Richard Hamm and Walther Schubring, Humburg, 1951 and 1966 (Śu).
7. Mahānīśītha Sūtra ed. by Tapagacchiya Ācarya Vijayajinendrasūri, Harṣapuṣpāmṛta Jaina Granthmālā, Lakhānbāvalā (a limited xerox edition).
8. A Manuscript copy of Mahānīśītha corrected by Śrī Vijayamitrānanda Sūri.
9. Three manuscript copies of Mahānīśītha from L. D. Institute of Indology, Ahmedabad.
10. Manuscript copy of Khartargacchiya Śrī Jinakuśalasūri Jñānbhaṇḍār, Ahmedabad.

A report prepared by Dr. C. B. Tripathi, on the reseraches on the Mahanisitha in Germany, has been incorporated here for the benefit of the scholars. I am thankful to him for his consent.

I am also grateful to Dr. J. B. Shah, Director, Sharadaben Chimanbhai Educational Research Centre, Ahmedabad, for getting me the butter copy of the text free of cost. Finally, I express my deep sense of gratitude to 'Prakrit Text Society' for the publication of the book.

– Rupendrakumar Pagariya

Table of contents

<i>Preface</i>	3
<i>Abbreviations</i>	4
¶1. <i>Publications</i>	5-13
¶2. <i>Manuscripts</i>	14-17
¶3. <i>Contents</i>	18-31
¶4. <i>Language</i>	32-40
¶5. <i>Metres</i>	41-44
¶6. <i>Parallels</i>	45-52
¶7. <i>Date — Authorship</i>	53-54
¶8. <i>Conclusions</i>	55-61
¶9. <i>Passages</i>	62-67
¶10. <i>Reviews</i>	68-72
 <i>Epilogue</i>	 73

The Prakrit Text Society Edition of the *Mahānisiha*

The present edition of the *Mahānisiha-ajjhayaṇa* has been prepared by Shri Rupendra-kumar Pagaria to whom we are thankful for undertaking this task. The material he could utilize for this purpose was manifold, the "press-copy" of Muni Puṇyavijayaḥ, some manuscripts not available to Schubring and others, as well as two publications (by ācārya Ānandasāgara and by ācārya Vijayendrasūri, see above ¶1.21) which have the value of a manuscript each.

Shri Pagaria not only fills up the gaps left by Schubring in his edition (e.g. VIII.§17-18) but also offers some better readings. He retains luckily the numbering of Chapters, Sections and Verses of the German edition; it will therefore be easy to locate in this edition the passages mentioned in the *Report*.

PREFACE

Padmabhūṣaṇa śrī Dalsukhbhāi Mālvaṇiā asked me, during my stay in Ahmedabad in February 1992, to prepare a *Report* about the studies and the edition of the *Mahānisiha* by Professors Walther Schubring, Frank-Richard Hamm and Jozef Deleu, as he would like it to be attached to the *Mahānisiha* being published by the Prakrit Text Society. The valuable contributions of Walther Schubring and F.-R. Hamm are in German and the scholars not conversant with this language could till now not benefit from them. The work of Albrecht Weber is available in English, and the contribution of Jozef Deleu is written in English, important parts of which have been, with his kind permission, included in the present Report.

A direct and complete translation of the German contributions would be of little use as they are distributed over a long span of time (1918-1963) and in three volumes and are penned by two scholars. They contain some repetitions, and some of the views expressed by Schubring in 1918 were not maintained by him in 1963. Moreover, such a translation would become too lengthy to find a place here. It was, hence, decided that the contributions of Weber and others should be arranged anew and edited in an English garb. Thus, ¶3-8 are based on *their* writings. The contents of the *Mahānisiha* I-VI as described by them are given in ¶3. Their analysis of its language and metres follows in ¶4-5, the parallels detected by Schubring and others are discussed in ¶6. These lead in ¶7 to the results achieved by them about the date and the authorship of the MNA. ¶8 contains conclusions drawn by Schubring and Deleu. In ¶9 some important passages which are often discussed have been collected. In ¶10 we reprint some reviews of the *Studien zum Mahānisiha*.

On my part, I have given full details in ¶1 about the publications concerned and in ¶2 about the manuscripts utilized. The *Report* concludes with my *Epilogue*.

In my difficult task I have been helped by Professors Colette Caillat, Nalini Balbir, and Klaus Bruhn. R. Grünendahl and others have kindly introduced me to the subtle technicalities of a "computer". My sincere thanks are due to all of them, specially to śrī Dalsukhbhāi Mālvaṇiā.

This Report, wherein the main parts of his studies are incorporated, is dedicated respectfully to Prof. Dr. Jozef Deleu on the occasion of his birthday.

Berlin, in February 1993.

Candrabhāl Tripāṭhi

The Abbreviations frequent in our *Report* are (normal or in *italics*):

ABCIM	= An Annotated Bibliography of Catalogues of Indian Manuscripts by K.I.Janert, Pt.1. Wiesbaden 1965
ARK	= Abhidhāna-Rājendra-Kośa, 7 vol. Ratlam 1913-1925
BhORI	= Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona
Cat.	= Catalogue [of Manuscripts]
Cat.BhORI,17.2	= H.R.Kapadia, Cat. ... BhORI, Vol.XVII,Part ii
HTJ	= A.Weber, Über die Heiligen Texte der Jainas
Jn-Hss.	= W.Schubring, Jaina-Handschriften
MNA	= Mahānisiha-ajjhayaṇa, or -suyakkhandha
MNSt.A	= W. Schubring, Das Mahānisiha-sutta. 1918
MNSt.B	= Studien zum Mahānisiha, Chap.I-III, IV-V. 1963
MNSt.C	= Studien zum Mahānisiha, Chap.VI, VII-VIII. 1951
Ms(s).	= Manuscript(s)
OLZ	= Orientalische Literaturzeitung
PechS.	= Pacchittasutta (= MNA,VII)
Rep.	= Bhandarkar or Peterson, Report ... Mss. ...
SLJ	= A.Weber, Sacred Literature of the Jainas (1892)
ZDMG	= Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft

* * * * *

(The usual abbreviations of journals like BSOAS, JAOS, JAs, JRAS, WZKSOA are too well known to be included here.)

* * * * *

While referring to the text of the MNA as edited in Germany, we use the Roman numerals I to VIII to denote the number of a chapter. An asterisk (*) is added to the number of a verse if the verse is numbered in the edition, otherwise it precedes the number supplemented by us. § is prefixed to the number of a prose passage. Thus, e.g. I.§1.1 (*om namo tiṭṭhassa...*) or I.1* (*uvasante ...*) on p.18 of MNSt.B. V.§11 (p.190, line 39) (*se bhayavaṃ aṭṭhaṇhaṃ sāhūṇhaṃ asaiṃ ussaggaṇa vā ...*) refers to MNSt.B,p.190, line number is added here (in *italics*) because §11 though of considerable length is not further sub-divided.

Similarly we use -an asterisk or § to characterize verses or prose passages respectively which are cited from other Prakrit or Sanskrit texts.

Printing mistakes in all publications are corrected silently.

¶1. PUBLICATIONS

¶1.0 The Mahānisiha-ajjhayaṇa or -suyakkhandha (MNA)¹, surely the youngest amongst the texts of the group of the Cheya-suttas (or, Cheda-sūtras) of the Jaina Canon, has been, since 1883, subjected to many in depth studies and a critical edition in Germany. The scholars whose contributions have laid the foundations of our knowledge about the MNA are: Albrecht Weber, Ernst Leumann, Walther Schubring, Frank-Richard Hamm and Jozef Deleu². We present, therefore, an annotated list of the publications concerned. Because all the most important books (MNSt.A.B.C; Jn-Hss., etc.) are not only out of print since long but also not easily available to scholars in India, it seems necessary to go into some details in these and other cases.

¶1.1 Albrecht Weber, HTJ = SLJ

1.1.1 Über die Heiligen Texte der Jainas (HTJ)

IN: *Indische Studien*. Leipzig: Brockhaus. Vol.16.1883, pp.211-479 and Vol.17.1885, pp.1-90.

See specially Vol.16, pp.455-465, where the MNA has been critically introduced, some of its passages (e.g. I.§28.2) are quoted and discussed. Also see 1.1.2.

1.1.2 Albrecht Weber, Sacred Literature of the Jainas (SLJ)

translated from the German by Dr. H. W. Smyth, Pennsylvania. IN: *The Indian Antiquary, A Journal of Oriental Research ...* edited by Richard Carnac Temple. Vol.XXI.1892 (Bombay), in instalments.

This is a translation of 1.1.1. For the MNA see pp.181-185 (June, 1892). We quote the English version and normalize the transliteration.

¶1.2 Weber, Verz.(1853-1891)

Verzeichnis der Sanskrit- und Prakrit-Handschriften der Königlichen Bibliothek zu Berlin von Albrecht Weber. Vol.II, Part 2. 1888.

In this monumental catalogue of Indic Mss. in the collection of the State Library of Germany at Berlin (cf. K.L. Janert, *ABCIM.I* [see 1.15.2], p.30f.#20), Weber cites, under

¹ This is the title occurring in the text itself (e.g. MNA.I.§1.2) and its colophons (I.§1.28; II.§37; III.§48; IV.§17; p.182,27; V.p.205,35; VI.§9*.1:p.38; VIII.§*46:p.104,35). The class designation -sutta used in MNSt.A (1918) has been corrected by Schubring himself, see, for instance, MNSt.B, p.171, fn.1.

² We may add here the names of Prof. W. Norman Brown, Vakil śrī Keshavlāl Premchand Mody and Muni śrī Punyavijayaji also, without whose active help the German studies and edition undertaken after 1948 would not have been possible.

Ser.No.1876, profusely from the single Ms. of the MNA, Ms.or.fol.764. It was on the basis of this Ms. only, which is not of much value³, that Weber dealt with the MNA in his HTJ (= SLJ). A second Ms., acquired by the State Library in 1892, was then utilized and later described by W. Schubring (see ¶2.1.2 and 1.3).

¶1.3 Schubring, Jn-Hss.1944

Die Jaina-Handschriften der Preussischen Staatsbibliothek Neuerwerbungen seit 1891 unter redaktioneller Mitarbeit von Günther Weibgen beschrieben von Walther Schubring. Leipzig: Otto Harrassowitz. 1944. XIII,647 pp.

This is, besides the Verz. of Weber (cf. ¶1.2), the most important catalogue of Jaina Mss. located in the State Library of Germany in Berlin. It describes, mostly with citations from the Mss., a total of 770 codices containing 1125 "texts". The Cat. begins with an Introduction and ends with five Appendices. Also see Janert, ABCIM,p.31,#24. Under Ser.No.92 (p.40), it deals briefly with Ms.or.fol.1887, which was used by Schubring in MNSt.A. In MNSt.B and C it was used but rarely as it is defective.

The following four items (1.4-7) are the main contributions as yet on the MNA.

¶1.4 Schubring, MNSt.A. 1918

Das Mahānisiḥa-sutta. Berlin: Verlag ... Reimer. (Abhandlungen der Königlichen Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin, Jahrgang 1918, Phil.-hist.Klasse,No.5.) 1918. 102 pp. 1 plate.

In this monograph Schubring deals exhaustively with the MNA on the basis of two Mss. in Berlin and three from Poona. The Mss., however, did not then suffice for preparing an edition. This is the first and basic contribution of Schubring, and is often mentioned in the subsequent *Studies*. The sections are:

1. Introduction (pp.1ff.); 2. Contents (pp.10ff.); 3. Survey (pp.32ff.); 4. Parallels (pp.50ff.); 5. Teachings (pp.64ff.); 6. Monastic Rules (pp.78ff.); 7. Language (pp.84ff.); 8. Summary (pp.95ff.). (See also the overview in ¶1.8.)

¶1.5 Hamm / Schubring, 1951 = MNSt.C.

Studien zum Mahānisiḥa. Kapitel 6-8 von Frank-Richard Hamm und Walther Schubring. Hamburg, Alt- und Neu-Indische Studien,6.1951. 116 pp.

This volume contains:

³ See e.g. Weber, SLJ,p.181-2 ("The single copy which I have by me, and that a very incorrect one"); p.183,l.12 ("In this faulty condition of the Ms."); and also Schubring in MNSt.A,p.3 ("Die beiden in Berlin befindlichen Hss. ... sind freilich, ... kaum zu benutzen; um so mehr ist der Scharfblick Webers zu bewundern, mit dem er das für seine Zwecke Wichtige gesehen hat.").

(I) by HAMM (a) pp.7ff.: Preliminary Report (about Mss. etc.); (b) pp.17ff.: Edition of Chap.VI (*Gīyathā-vihāra*); (c) pp.39-41: Variant Readings; (d) p.40: Abbreviations; (e) pp.41ff.: Notes; (f) pp.53ff.: Glossary; —

(II) by SCHUBRING, (a) pp.63ff.: "Introduction" (to the *Pacchittasutta* and *Susadhakāhā*); (b) pp.75ff. edition of the *PcchS*, pp.94ff. of the *SusKahā*; (c) pp.105-7: Variant Readings; (d) pp.108-116: Glossary of more important words. (See 1.8.) —

Reviewed (1) by W. Kirfel in *Orientalische Literaturzeitung*. 1954, No.7/8, 361-363; (2) by Alfred Master in *JRAS*.1951, p.164; and (3) by Helen M. Johnson in *JAOS*.74. 1954, p.52. (Review 2 is reproduced below: ¶10; review 1 is in German.)

¶1.6 Deleu / Schubring, 1963 = MNSt.B.

Studien zum Mahānisīha. Kapitel 1-5 von Jozef Deleu und Walther Schubring. Hamburg, ANISH.10.1963. x, 240 pp.

This volume contains:

(I) by DELEU, in English, (a) p.vii: Preface; pp.ix-x: Abbreviations; (b) pp.1ff.: Introduction (Preliminary Note, Description of Mss., Grammar, Metrics); (c) pp.18ff.: Edition of Chap.I-II-III; (d) pp.72ff.: Variant Readings; (e) pp.78ff.: English translation; (f) pp.149ff.: Notes; (g) pp.162ff.: Glossary; —

(II) by SCHUBRING, in German, (a) pp.171ff.: "Introduction"; (b) pp.175ff.: Edition of Chap.IV-V; (c) pp.206ff.: Variant Readings; (d) pp.209ff.: German translation; (e) pp.236-240: Glossary of selected words. (See 1.8.) —

Reviewed (1) by A.N.Upadhye in *ZDMG*.114.1964, pp.457-8; (2) by K. R. Norman in *BSOAS*.27.1964, pp.631-632; (3) by Ludo Rocher in *JAOS*.88,3.1968, pp.563-565; (4) by Erich Frauwallner in *WZKSOA*.8.1964, pp.265-6; (5) by C. Haebler in *OLZ*.1967. No.11/12, 593-596; (6) by Seiren Matsunami in *Indo-Iranian Journal*.11.1968-69, pp.149-150. (Reviews 1-3 are reproduced below: ¶10; reviews 4-6 are in German.)

¶1.7 Walther Schubring, *Zwei Reden Mahāvīras*.

IN: *Mélanges d'indianisme, à la mémoire de Louis Renou*. Paris 1968.

(Publications de l'Institut de Civilisation Indienne, No. 28), pp.657-669.

Introductory notes and translation, at places summarized, of two passages of the MNA, VI.1*-47*; 306*-385*. Reprinted in *Kleine Schriften* (see 1.10), pp.389-401.

¶1.8 Here follows a consolidated overview of MNSt.A, B and C ⁴

Contents of	MNSt.A.	MNSt.B=	ANISH.10	MNSt.C.=	ANISH.6
<i>by : Chap.</i>	<i>Sch.1918</i>	<i>Deleu:I-III</i>	<i>Sch:IVf.</i>	<i>Hamm:VI</i>	<i>Sch:VII f.</i>
Intr. Remarks	3-10	1-2	171-4	7	73-4
General Rem.	---	7-8	174	8-9	73-4
Descr. of Mss.	3	3-8	174	7-8;13	74
T e x t	---	18-72:I-III	175-205	17-38: VI	75-104
Variants	---	72-7	206-8	39-41	105-7
Translation	---	78-149	209-235	See ¶1.7	---
Contents: MNA	10-31	---	---	9-13	108-113
Notes	---	149-161	205-209	41-52	106
Language	84-95	9-14	---	13-14	---
Glossary	---	162-168	236-240	53-59	108-116
Metrics	96-97	15-17	---	14-18	---
Parallels	50-64				---
Teachings	64-78	<i>discussed</i>	<i>in</i>	<i>notes</i>	
Monastic Rules	78-84				
Facsimile	1 plate				

See the plate in MNSt.A for facsimile of one page of each of the three Poona Mss.

¶1.9 As the MNA is traditionally regarded as one of the Chedasūtras of the Jaina Canon, let us mention here the other texts of this group which have been critically edited and examined by Walther Schubring:

(1) *KalpaS.* Das *Kalpa-sūtra* ... Leipzig (*Indica*...ed. Ernst Leumann, Heft 2), 1905. 71 pp. Reprinted in *Kleine Schriften* (see 1.10), pp.1-69. The Introduction of the *Kalpa-sūtra* was translated into English by May S. Burgess, published in the *Indian Antiquary*, Vol. XXXIX. 1910, pp.257-267 (also as an off-print), Bombay 1910.

⁴ For a similar chart of MNSt.B-C see C. Haebler (OLZ.62.1967,596). --- The Arabic figures in our chart refer to pages of volumes. *Sch* = Schubring.

(2) *VyNiSū. Vavahāra- und Nisiha-sutta*. Leipzig, Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes, Bd.15,Nr.1.1918. 72 pp. It contains an Introduction (pp.5-11), and an edition of the *Vyavahāra-* (pp.12ff.), and the *Niśītha-sūtra* (pp.37ff.) on the basis of Berlin and Poona Mss. (1.9.1-2 were published together by Muni śrī Jinavijaya, Jaina Sāhitya Saṃśodhaka Samiti, Poona, 1923. 67 pp. in Devanāgarī.)

(3) 3 *ChSū*. Drei Chedasūtras des Jaina-Kanons *Āyāra-dasāo, Vavahāra, Nisiha* bearbeitet von W. Schubring Mit einem Beitrag von Colette Caillat. Hamburg, ANISH.11.1966. 106 pp. Professor C. Caillat (pp.48-69) gives a French translation of the *Vyavahāra-sūtra*, Chap.I-III, with her comments based on the *Vyavahāra-bhāṣya* and -*ṭikā*; she notes that in several cases the old canonical meaning had evidently been forgotten by the traditional exegesis, probably because the praxis changed. She gives here a systematic analysis of the text and context of the *Vyavahāra-sūtra*. Schubring gives (1) an introduction to the Cheda-sūtras (pp.1-4), (2) an edition of the *Āyāradasāo* with his commentary (pp.5-28), (3) a preliminary remark on and the text of the *Vyavahāra-sūtra* (pp.29-47) and his German translation of *VySū.IVff.* (pp.70-91), (4) an introduction to and an analysis of the *Niśītha-sūtra* (pp.92-103, on p.103 corrections of his edition of 1918) and (5) a Glossary of selected words in all three Sūtras (pp.104-106).

¶1.10 Walther Schubring, *Kleine Schriften*. 1977

herausgegeben von Klaus Bruhn. Wiesbaden: Steiner. Glasenapp-Stiftung, Bd.13.1977. xviii,497 pp.

This volume of "Collected Works" contains (1) Zwei Reden Mahāvīras, i.e. German translation of MNA.VI,1*-47* and 306*-385* (see 1.7); (2) *Das Kalpa-sūtra* (see 1.9.1); (3) review of H.R.Kapadia's Cat.BhORI.17.1-2 (p.454), and Schubring's other valuable contributions to Jainology. Very useful is the Bibliography by Klaus Bruhn on pp.ix-xvi.

¶1.11 Schubring, *Lehre* 1935 = *Doctrine* 1962

1.11.1 *Die Lehre der Jainas* nach den alten Quellen dargestellt von Walther Schubring. Berlin / Leipzig (*Grundriß der Indo-Arischen Philologie und Altertumskunde*, III.Bd., 7.Heft) 1935. 251 pp. For the MNA see pp.78-9, §52. This is the standard work on Jainism, its history, its literature, etc.

1.11.2 *The Doctrine of the Jainas* described after the old sources by Walther Schubring ... translated ... by Wolfgang Beurlen. Motilal Banarasidass. 1962. viii,335 pp. This is based on 1.11.1. §52 dealing with the MNA is on pp.112-4.

¶1.12 Related Jaina Texts

1.12.1 A passage from the Mahānisiha (III.§25: MNSt.B,pp.62-3) was discussed by Dharmasāgara-sūri in his *Kupakṣa-kaṣikāditya*⁵. Schubring has, therefore, used, besides its Berlin Ms.(Verz.#1976), also Weber's essay⁶ on and R.G. Bhandarkar's analysis⁷ of this work, see MNSt.A,p.6 with fn.1, etc. MNA III.§25 was also cited by Jñānasāgara in his *avacūri* on *Caityavandana-bhāṣya*, vs.30, by Devendra.

1.12.2 Dharmadāsa-gaṇi's *Upadeśa-mālā*⁸ has many verses in common with the MNA, hence Schubring and others have used its edition by L.P. Tessitori, 1912; equally Haribhadra's *Upadeśa-pada* (see JRK,p.48; publ. Bhāvnagar, 1900) was utilized.

1.12.3 Ratnaśekhara cites in his *Ācāra-pradīpa* (composed in samvat 1516, see JRK,p.22(i)) long extracts from the MNA, Chap.III; its Ahmedabad (? Bombay samvat 1958f.) edition was used by both, Schubring (MNSt.A,p.50) and Deleu (MNSt.B,p.156).

1.12.4 An anonymous book in Gujarātī was used by W. Schubring in MNSt.A-B-C: *sumati nāgila caritra tathā samjātāsamjāt ane gaccha-kugaccha-no adhiḱār*, Ahmedabad, samvat 1933.

1.12.5 He similarly consulted the Mss. (and the appendix to the *Ātmānanda-Grantha-ratnamālā*, No.67.1918) of the *Susādha-caritra* by Devendra-sūri⁹, see MNSt.A.p.48 (with fn.1); *Lehre*, p.78; and MNSt.B,p.74.

1.12.6 The *Abhidhāna-Rājendra-Kośa* (ARK) quotes often from the MNA. These quotations have been taken into consideration by Schubring, Hamm and Deleu.

⁵ This work, composed in samvat 1629, is also called: *Kupakṣa-kaṣika-sahasrakiraṇa*, *Kuvakkha-kosika-sahasra-kiraṇa*, etc. See JRK,p.270 s.v. *Pravacana-parīkṣā*. Dharmasāgara cited and discussed other passages of the MNA, too.

⁶ IN: *Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin* (SBAW), 1882, pp.793-814.

⁷ *Report...*1883-84 by R.G. Bhandarkar, pp.144-155. See below ¶1.16.

⁸ See JRK,pp.49-51. Of the *Upadeśa-mālā* we have at hand its edition by L.P.Tessitori (*Giornale della Societa Asiatica Italiana*, 25.1912,pp.167-249) and also its publication with the *Doghaṭṭi-vṛtti* of Ratnaprabhasūri edited by ācārya Hemasāgara-sūri (*śrī Ānanda-Hema-Jaina-Granthamālā*, No.6.1958).

⁹ Schubring opines that the *Susādha-caritra* of Devendra-sūri (Pkt, 519 āryās) is an adaptation of MNA,VIII. He gives, therefore, a synopsis of this work on the basis of four Mss. (2 in Berlin, 1 each from Vienna and Poona) and compares both texts critically. (JRK,pp.447-8: *Susadha[sic]-kathā*, -caritra (I) + (II), *Suśamā-kathā* refer most probably to this work of Devendra-sūri.)

¶1.13 *Gacchâcāra, -prakīṇaka*

This text has many verses in common with the MNA as was noticed by A. Weber. We use the edition prepared by Muni Puṇyavijayaḥ and A.M.Bhojak, *Paiṇṇaya-suttāim*¹⁰ (Jaina-Āgama-Granthamālā, 17,1.1.1984). 136,20,530 pp.

¶1.14 Muni Puṇyavijaya, Cat.ŚBh.Cby.

Catalogue of Palm-leaf Mss. in the Śāntinātha Jain[a] Bhaṇḍāra, Cambay by Muni Puṇyavijaya. Part 1,2. Baroda, Orient.Inst.1961,1966 (GOS.135, 149). 6,1-200; xii,201-497 pp.

Muniji describes 290 Mss. containing 804 Texts. On pp.442-497 there are as many as 17 useful indices. For the earliest list by Peterson see 1.15.1, for an earlier Cat. in Gujarātī by ācārya Vijayakumudasūri see ¶ 2.2.4. —

Reviewed (1) by W.Schubring in ZDMG.118.1968,pp.446-7; (2) by L. Alsdorf in OLZ.59.1964,No.9/10,494-5; (3) by R[ichard] W[illiams] in BSOAS.26.1963, pp.230-31.

¶1.15 Peterson, *Report / Rep.*

1.15.1 [*First*] Detailed *Report* of Operations in Search of Sanskrit Mss. in the Bombay Circle, August 1882 - March 1883 by Professor Peter Peterson.

(Extra Number of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Soc., Bombay 1883.) See especially pp.56-69 (Cambay) and Appendix I: Cat. Palm-leaf Mss. in Śāntināths Bhaṇḍār, Cambay on pp.(1)-(103), this being the earliest list of this rather old collection. Compare ¶1.14.

1.15.2 *A Fourth Report* ... April 1886 - March 1892 by Professor Peter Peterson. (Extra Number of the JBBRAS. Bombay. 1894).

On pp.i-clxii: Index of [Jaina] Authors; [A] pp.1-17: Report; [B] pp.1-177: Extracts from the Mss. purchased for Govt.; [C] pp.1-58: List of Mss. acquired for Govt. (pp.43-58, No.1167-1504: Jaina Lit.). — For Peterson's other Reports see K. L. Janert, ABCIM, Part I, pp.128-9: #274.

¶1.16 Bhandarkar, *Report / Rep.* 1883-84

Report on the Search for Skt. Mss. in the Bombay Presidency during the year 1883-84, by Ramkrishna Gopal Bhandarkar. Bombay, 1887.

This very informative work contains: (1) Examination of Libraries at Pāṭaṇ (pp.1-15), (2) ... at Ahmedabad (pp.16-22); (3) ... of Mss. purchased for Govt.(pp.23ff.) *inter alia* Class xvii Jaina Lit.; Appx.I.A: List of Mss. in the Upāśraya Pophaliāno pāḍo, Pāṭaṇ (pp.161-

¹⁰ This edition contains 20 texts. *Gacchâyāra* (137 vss.) is the 17th, pp. 337-349.

-- For other editions see e.g. *Studien zum Jainismus und Buddhismus* Gedenkschrift für Ludwig Alsdorf (= SUB-LA = Alsdorf Mem.Vol.), ed. by Klaus Bruhn, Albrecht Wezler (ANISH.23.1981),p.311.

205); Appx.I.B: ... of Dehlāno pāḍo, Ahmedabad (pp.205-255); then on pp.257ff.: Appx.II (Cat. collected during the year 1883-84); Appx.III (Extracts from Mss.). Appx.I.A-B contain the earliest lists of Mss. at *Pāṭaṇ* and at *Ahmedabad* respectively. On the basis of Ms.No.278 (Dharmakāgara's *Kupakṣa-kauśika-sahasra-kiraṇa* with auto-commentary: see our fn.5 and 7), Bhandarkar analyses the contents of this work in details, see pp.144-155. This *Report*, as those of Peterson, was even otherwise much utilized by both Ernst Leumann and Walther Schubring. See also Janert, ABCIM.I,p.127 (#273: BP).

¶1.17 The *Jaina-Granthāvalī*, a forerunner to the JRK (1.18), was published by the Jaina Śvetāmbara Conference (Bombay), saṃvat 1965.1-367,1-112(Indices), 1-3(Errata) pp. It is the first consolidated register of Jaina Mss. (and texts and works) based on the lists of *Pāṭaṇ* (6 Bhaṇḍāras), Jesalmer (1), Limbaḍī (1), Cambay (1: jaina śālā), Bhavnagar (1), Ahmedabad (2 bh.), Koḍāy (1), Bombay (1 in Anantanāthaji Temple), and on the *Bṛhatṭipāṇikā* (dated saṃ. 1556). On p.16-17, No.29 it records 14 Mss. of the MNA adding two footnotes: 1. about its extent (3500, 4200, or 4548 granthāgra) and 2. Haribhadra's "editorship". This book was therefore used by W.Schubring, MNSt.A, pp.1-2.

¶1.18 Velankar, *JRK* 1944

Jinaratnakośa An Alphabetical Register of Jain Works and Authors. Vol.I

Works, by Hari Damodar Velankar. Poona, BhORI (Govt.Or.Ser.C, No.4) 1944. i-[xii], 1-466 pp. (Vol.II was prepared but has not yet been published.)

This is the most indispensable "consolidated register" of Jaina texts and works on the basis of printed catalogues and hand-written lists of Jaina Mss. and is thus a very useful research tool for Jainology (ABCIM.I, p.156, #330).

¶1.19 Kapadia, *Cat. BhORI.17.2* 1936

Descriptive *Cat.* of the Govt. Collections of Mss. deposited at the BhORI, Vol.XVII compiled by Hiralal Rasikdas Kapadia. Poona, BhORI. Pt.ii.1936 (with palaeographical appendices). XXII, 363, 24 pp.

Kapadia gives on pp.29-36 full details of the Poona Mss. of the MNA used by Schubring and others. It is, therefore, referred to by Deleu. For other parts of Vol.17 (and Vol.XVIII, Pt.1, Vol.XIX, Pt.1) by Kapadia see Janert, ABCIM.I, p.124, #264. For Vol.17. Pt. 1-2 see also Schubring, Kl.Schr.(¶1.10), p.454.

¶1.20 Leumann, *Übersicht* 1934 etc.

(1) *Übersicht über die Āvaśyaka-Literatur* von Ernst Leumann. Aus dem Nachlaß herausgegeben von Walther Schubring. Hamburg, ANISH.4.1934. c, IV, 56 pp., 2°.

The *Übersicht* [= A Survey of the Āvaśyaka-Literature] is a monumental work, prepared in the last century and is the proof of the genius of E. Leumann who could utilize only Mss. (in Berlin, Strasbourg, and from Poona) for his valuable studies. *Übersicht*, p.28b deals with Nāila (MNA, Chap.IV), cf. MNSt.B, p.174.

The two other important publications of Ernst Leumann are:

- (2) *Das Aupapātika Sūtra*, erstes Upāṅga der Jainas. Leipzig (AKM.8.2) 1883. 166 pp.
 (3) *Die Āvaśyaka-Erzählungen* (1. Heft). Leipzig (AKM.10.2) 1897. 48 (+1) pp. Both works of Leumann (reprinted 1966) are referred to in the German contributions on the Mahānisiha. (See also Nalini Balbir, *Récits d'exégèse jaina*, vol. I. Introduction et traductions commentées des "*Āvaśyaka-Erzählungen*", forthcoming, dealing exhaustively with the Āvaśyaka narratives and Leumann's work thereon).

¶1.21 Indian publications of the MNA.

- (1) ācārya śrī Ānandasāgara-sūri, the āgamôddhāraka (see StJB-L. Alsdorf Mem. Vol., p.302) got 45 texts of the Canon inscribed on copper-plates (now being preserved in the Āgama-mandira at Surat) and on marble slabs in the Āgama-mandira at Palitāṇā. Moreover, the texts as thus inscribed were published on paper of big size, ca. 500 copies, which were distributed to various Bhaṇḍāras and learned monks. The copy originally presented to Muni śrī Puṇyavijayaji is now housed in the L.D. Institute of Indology, Ahmedabad¹¹. This publication has been used by Shri R. Pagaria.
 (2) Recently, ācārya śrī Vijayendra-sūri of the Tapā-gaccha has edited the MNA in the form of a press-copy prepared by muni Jinendravigaya-gaṇi at Jamnagar in Vira-saṃ. 2507 (śrī Āgama-sudhā-sindhuḥ, daśamo vibhāgaḥ = śrī-Harṣa-puṣpāmṛta-jaina-grantha-mālā, 77. Lakhā-bāval, Śāntipuri, Saurashtra, 240 pp. See scribal remarks on pp. 239-240). This has equally been utilized by Shri R. Pagaria.

¹¹ In January 1993, the non-academic authorities indexed the Mss., books and even a xerox-copy of the Chedasūtras, indeed in sharp contrast to the generous help rendered by muni śrī Puṇyavijayaji and muni śrī Jinavijayaji, more than fifty years ago, to European scholars like Prof. Schubring and Prof. Alsdorf. Through the kindness of śrī Dalsukhlāhī Mālvaṇī the Prakrit Text Society got a xerox-copy of this publication prepared, which I have been able to use.

¶2. MANUSCRIPTS¹²

¶2.0 Weber's study of the MNA in *Ind. Stud.* 16.1883 was based on the single and defective Ms. in Berlin (see 1.1-2). For their studies and edition, distributed over three or two volumes respectively, Professors Schubring, Hamm and Deleu could luckily utilize some more Mss. from India; thus the material used by them consists of eight original, some of them very valuable, Mss. and one modern transcript. We present an inventory of the Mss. of the MNA which were available to them¹³.

¶2.1 Berlin, State Library (Staatsbibliothek)

1. Siglum: B. Ms.or.fol.764. Paper Ms., 96 Folia, dated¹⁴. See Weber, Verz.#1876, where lengthy citations are given. The Ms. is well written, but very incorrect, see above 1.3, fn.3.
2. Siglum: b. Ms.or.fol.1887. Paper Ms., 91 Folia, dated¹⁵, however, by a second scribe. See Schubring, Jn-Hss.#92.

¶2.2 Cambay, Śāntinātha Jaina Bhaṇḍār

1. Siglum: c. Palm-leaf Ms., 220 Folia. For description etc. see Peterson, 1st Report, p.(87),No.144; Hamm, MNSt.C,p.7; Deleu, MNSt.B,p.3; and Muni Puṇyavijaya, Cat.ŚBh.Cby.,p.62,No.36. It was accessible to scholars in Germany in the form of microfilms which were prepared by Professor W. Norman Brown and then supplied by Keshavlāl Premchand Mody of Ahmedabad to Hamburg. The Ms. is characterized by Deleu (p.5): "the superiority of c as to general trustworthiness" and "the Ms. that bears the best character of accuracy". It ends on Fol. 220b with the beginning of a donor's *praśasti* (*secunda manu*); its text supplied by Hamm and Puṇyavijaya is reproduced here:

¹² See also Velankar, *Jinaratnakośa*, p.304, which has been mentioned by Deleu (MNSt.B,p.4): "For other extant Mss (which to my regret it has proved impossible to secure) see H. D. Velankar ...".

¹³ The Sigla of the Mss. utilized in Germany are: B, b (Berlin); c, C (Cambay); K (Baroda); M (Mody < Pāṭaṇ); P, p, π (Poona); and Pu (Puṇyavijaya < Pāṭaṇ). The Mss. c, C, and Pu are the most important palm-leaf ones from Indian collections in Cambay [= *Khambhāt*, *Stambhatīrtha*] and Pāṭaṇ [*Puttan(a)*].

¹⁴ *saṃvat 1569 varṣe pāṭasāha Mahamūṇḍa-vijaya-rājye Devāsa-subhasthāne Sāha-Rāmasi-putra-Bhādā-bhūryā-Lakṣmī-putra-Jājū pustikū liṣāpitā, paṇi. Mahisāgara.*

¹⁵ The scribal remark reads: śrī-Junāgaḍha-vāstavya-Prāgvāṭa-varṣe Vṛddha-śākhāyāṃ Sonī śrī pa su-Śimajī, su-Rāmajī, su-Manajī, su-Sonī-Pāsavīra: c pitā-pakṣa; atha mātā-pakṣe: Stambhatīrthe vāstavya Tapā-pakṣe śrī-Hiravijayasūri-rājy(e) So[nī]-Somasi-bhā[rṣā]-bāi-Karamāi-putrī-bāi-Vabāi-putra-Sonī-Pāsavīrai 45 āgama-no bhaṇḍāra puṇya-hetu Sā°-Rāghavajī-Dhanuā-nī sākhi sānidhyaiṃ karī karyo chai, karma-kṣaya-mokṣārthaṃ cēti bhadrāṃ. *saṃvat 1721 varṣe poṣa vadi 10 dine.*

arhaṇi.

dharmmārtho 'pi na dharmmārthaḥ, kusthito 'pi na kusthitaḥ /
*ṣaḍḍhāyatāhva-vaṃśo*¹⁶ *'sti mahāścarya-niḍhāna-bhūḥ // [1A]*
tatrābhūn Nitidhāḥ śreṣṭhī muktā-maṇir ivōjjvalaḥ /
babhūva [gr]hiṇi tasya Lakṣmīr guṇa-gaṇānvitā // 1
Va[r]ddhamāna-padāmbhoje varddhamāna-ratiḥ sadā /
*Ānandākhyāḥ*¹⁷ *saṃjāto nandanas tayoh // 2 [///].*

2. Siglum: C. Palm-leaf Ms., 238 Folia (or 239 Foll. in Cat.ŚBh.Cby). For description etc. see Peterson, 1st Rep.,p.(87),No.143; Hamm, MNSt.C,p.8; Deleu, MNSt.B,p.3; and Muni Puṇyavijaya, Cat.ŚBh.Cby,p.60,No.34.
3. Muni Puṇyavijaya records on pp.60-62, as No.35, a third palm-leaf Ms., dated saṃvat 1317, of the Cambay collection. It consists of 243 Folia and ends with a donor's verse in Prakrit followed by a remark in Sanskrit¹⁸. This Ms. remained unused by Schubring and others in Germany, although it was listed by Peterson, 1st Report,p.(87),No.142, and as such was surely known to them.
4. For these Cambay Mss. see also āc° Vijayakumudasūri's Gujarātī Cat. *śrī Kṛāmbhāt, Śāntinātha prācīna tādapatrīya jaina jñānabhaṇḍāraṇī sūcipatra* (with Muni śrī Puṇyavijaya's introduction) [Cambay, saṃvat 1997], p.30-1, No.126.1, and p.40-1, No.145.1, which is mentioned by Deleu, MNSt.B,p.3.

¶2.3 Poona (= Pune), Bhandarkar Oriental Research Institute¹⁹

1. Siglum: P. Paper Ms., 56 Folia. For description etc. see Schubring, MNSt.A, p.3 (and plate: fasc. of one side each of three Poona Mss.); Hamm, MNSt.C,p.8; Deleu,

¹⁶ Compare the modern surname *Khaḍḍayātā* which is frequent in Gujarat.

¹⁷ In this lacuna in Hamm's text, Muni Puṇyavijaya reads: *śreṣṭhaḥ*.

¹⁸ This interesting verse, already cited by Peterson (1st Report,p.(57), No.142), but not by Hamm, is followed by a remark in Sanskrit (missing in both, Peterson and Hamm); these are quoted by Muni śrī Puṇyavijaya (Cat.ŚBh.Cby.):

ālhi-āminiseyattha putthiyā siri-Mahānisīhassa /
Rūpala-susāviyāe lihāviyā tera-suttarase 1317 // CHA //

(Skt.):

śrī-Rūpala-pustikā Mahānisītha-graṇthaḥ // atra saṃcaye yathā Mahānisītho likhyate tathā vidhyeyam / yataḥ
śrī-Sādharmaṇa etad-viṣaye brhad-bhaṭṭarakair ādiṣṭo 'sti. ata etal-likhāpana-viṣaye 'sau protsāhaniyaḥ //

¹⁹ There are now five Mss. of the MNA in the BhORI collection, as registered by H. R. Kapadia in his Cat.BhORI.17.2,pp.29-36,No.457-461; they are: (1) 165 of 1881-82, (2) 792 of 1892-95, (3) 178 of 1873-74, (4) 228 of 1871-72, (5) 1308 of 1886-92 respectively.

MNSt.B, pp.3-4; and H.R.Kapadia, Cat.BhORI.17.2, pp.29-31, No.457 with copious citations²⁰.

2. Siglum: p. Paper Ms., 74 Folia, dated²¹ (samvat 1566). For description etc. see Schubring, MNSt.A, p.3; Hamm, MNSt.C, p.8; Deleu, MNSt.B, pp.3-4; and Kapadia, Cat. BhORI.17.2, p.35, No.460.

3. Siglum: π. Paper Ms., 129 Folia, dated²² (samvat 1594). For description etc. see Schubring, MNSt.A, p.3; Hamm, MNSt.C, p.8; Deleu, MNSt.B, pp.3-4; and Kapadia, Cat. BhORI.17.2, pp.34-35, No.459.

4. The Ms. registered by Peterson in his 4th Report, p.49, No.1308 [of 1886-92], is now located in the BhORI (see our fn.18), see Kapadia, Cat.17.2, No.461. It was not available to scholars in Germany²³.

¶2.4 Pāṭaṇ, Saṅghavīṇā pādāno bhaṇḍār

(1) Siglum: Pu. Palm-leaf Ms. 111 Folia, dated²⁴. For description see *Descr.Cat.Mss. ... Pattan*, compiled from the notes of ... C. D. Dalāl ... by L.Bh.Gāndhī. Baroda, Orient. Inst. 1937 (Gaek.Or.Ser.76), p.209, No.344.1 (i.e. Foll.1-111; on Foll.112ff. other texts follow). Muni Puṇyavijayaḥ (hence Siglum Pu) got a microfilm of this Ms. prepared and then forwarded it to Hamburg; photographs of this film were used by Deleu and Schubring for MNSt.B (see MNSt.B, p.4). The film and its prints are now available in Hamburg, Institut für Kultur und Geschichte Indiens und Tibets (Grindelallee 53, Hamburg 13) according to a communication of Prof. Dr. A. Wezler (dated 25th August 1992).

(2) Siglum: M. A modern transcript on paper, 233 Foll. written on one side only. For its description etc. see Hamm, p.8 and Deleu, p.3. It was got prepared by śrī Keshavlāl P.

²⁰ For the post-colophon remark in this Ms. see also Chandrabhāl Tripāṭhī, *Cat. Jaina Mss. Strasbourg* (Leiden: Brill. Ind.Ber.5.1975), pp.191-192, #133.

²¹ The scribal remark runs : *saṃvat 1566 varṣe caitra sudi 2 dine śrī-Anahillapura-pattane* [illegible letters] *di-parivāra-yutena śrī-Mahānīśītha-sūtraṃ lekḥayāṃcakre CHA CHA //* [different hand:] *paṇ. Bhupativijaya-nī paratu cha!!*

²² The remark about the date is: *saṃvat 1594 varṣe mārgaśīrṣa-māse prathama-pakṣe 10, śrīmat-Kharatara-ga(c)che śrī* ["letters are gone, since a strip of paper is pasted here": Kapadia] *[[//]]*.

²³ It was, however, noticed by Professor Ernst Leumann (in his private copy of Peterson's 4th Report, which is now with me: CBT), and by Hamm, MNSt.C, p.8.

²⁴ The correct date is given by Deleu: *saṃvat 1454 varṣe āṣāḍha vadi 10 śanau Mahānīśītha-pustakam likhitam //*. The date given by Hamm (*saṃvat 1954!*) is a misreading. It was Deleu who identified the original Ms. (Pu) with the modern transcript (M), which adds to the above-mentioned colophon of the original: *patraṅku 111 tādapatrīya!!*, thus indicating that folia 1-111 of the palm-leaf Ms.(Pu) contain the MNA.

Mody (hence Siglum M) and sent to Prof. Schubring²⁵. This could be used for MNSt.B. This transcript is similarly being preserved in Hamburg.

¶2.5 Baroda, Muni Hamsavijayajī Bhaṇḍāra, No.1797

Siglum: K. Paper Ms., 164 Folia (Size: 11 by 5 inches, 5 lines to a page, ṭabo occupies 2 to 3 lines of unequal length; 43-52 akṣaras in a line; fair writing). Not dated²⁶. The original Ms. was lent, with the consent of the authorities, by Muni Puṇyavijayajī to Prof. Schubring. Deleu describes it to be in "excellent condition". It contains, with a ṭabo, Chap.I-V only; "... it appears that a continuation was never intended" (Deleu,p.4)²⁷.

¶2.6 Prof. Schubring, while he was in Ahmedabad, was shown by K. P. Mody (cf. 2.4.2) more than eight [paper] Mss. of the MNA which were partly utilized by him, see MNSt.B,p.106.

¶2.7 NOTE: Prof. Schubring and his colleagues have expressed in warm words their gratitude to Prof. W. Norman Brown, śrī Keshavlāl P. Mody and specially to Muni śrī Puṇyavijayajī for their kindness in making them the microfilms, transcript or the original of important Mss. from Indian collections available in Germany, see e.g. MNSt.B,p.7, p.106; MNSt.C,p.4, p.63. (Their Sigla M and Pu are further indications.)

²⁵ Deleu, MNSt.B,p.3 notices a "curious colophon" on p.64 of this "Ms.": *saṃvat 1456 varṣe kārttika vadi 12 soma-vāre śrī-Stambhatīrthe [i.e in Cambay] Pañcckalpa-pustakaṃ likhāpitam asti.*

²⁶ See, however, the remark of Deleu: "No date, but the outward appearance being almost identical with that of Ms. β in Schubring's Kalpasūtra p.16 (Berlin Ms.or.fol.2108, dated saṃvat 1812) makes it likely that K was written at about the same time" (MNSt.B,p.4).

²⁷ JRK p.304 registers two manuscripts in Baroda, in Muni Hamsavijayajī's Collection, No.781 and No.1575, but not a single manuscript from Ācārya Kāntivijayajī's Collection. Both, Hamsavijayajī's and Kāntivijayajī's, collections are housed in the same building (Śrī Ātmārāmajī Jaina Jñāna Mandira) in Narasiṃhajī-nī pol, Baroda, vide JRK, p.iv,No.17:BK, and p.v,No.41:Hamsa.

To clarify the matter I requested Muni śrī Śilacandravijayajī, who kindly procured the following information in January 1993:

Of the *Mahānisīha-ajjhayaṇa* there are at present three Mss., No.781, No.1575 and No.1797 ("sa-stabaka", 168 Foll.) in śrī-Hamsavijayajī Bhaṇḍāra and one Ms., No.198 (92 Foll.), in śrī-Kāntivijayajī Bhaṇḍāra at Baroda. The Ms. utilized formerly in Germany can only be No.1797 of the Hamsavijayajī Collection.

13. CONTENTS

13.0 The content of the MNA has been described in differing ways by A. Weber, W. Schubring, F.-R. Hamm. Deleu could abstain from similar details because he presents a translation of Chap.I-III. We give below the descriptions by Schubring (*Lehre*), the shortest one; Weber (SLJ), the oldest and the most general introduction; Schubring (MNSt.A), Chap. I-V, and Hamm (MNSt.C), Chap. VI, the most systematic one. Chap. VII-VIII are called "Appendices" and introduced very briefly by Weber. Schubring dealt with them very exhaustively in MNSt.A (pp.26-32) and in MNSt.C (pp.63-74).

* * * * *

13.1 Schubring, *Lehre*, p.78 (= *Doctrine*, p.113)

Chap.I. *Sall'uddharaṇa*. Confession and contrition. Chap.II. *Kamma-vivāga-vivaraṇa*. The consequences of evil deeds; chastity, sexuality, and moral reflections. Chap.III. 200 species of a *cuṣila*, ritual and importance of the *panca-mangala* and other formulae; the cult of the Arhats. Chap.IV. The story of Sumai and Nāila and the way they behaved towards some *kuṣila*, with characteristic details. Chap.V. *Navanīyasāra*. Concerns the gaccha and the teacher, with kathās of Vaira and Kuvalayappabha. Chap.VI. *Gīyāṭṭhavihāra*. The arbitrary dealings of Nandiseṇa, the same of Āsaḍa; confession and atonement; the inaccurate confession of Meghamālā; the intercourse with trained and untrained monks (*gīy'attha* and *agīy.*). The stories of Īsara, Rajjā, Lakkhaṇadevī-Khaṇḍoṭṭhā. The devotion of the life of a monk or a nun must be unconditional. There follow two alleged appendices (*cūliyā*): Chap.VII. About atonement; the *Pacchitta-sutta*; sundry matters. Chap.VIII. The story of Sujjhasirī and Susaḍha. The advantages of full confession.

* * * * *

13.2 Weber, SLJ, pp.184-185

The first book [=chapter] is entitled *Sall'uddharaṇam* and treats of the most various kinds of *salla*, *śalya*. The repeated references to the *savvaṃgôvaṃga* are worth our notice; whence the existence of the *uvamga* at the time of its composition (see Ind.Stud.16,p.373) is *eo ipso* clear. Then follows the figure of the useful copartnership of the lame with the blind man which is specially emphasized:

hayaṃ nāṇaṃ kiyāhīṇaṃ, hayā annāṇao kiyā /
pāsaṃto paṃgulo daḍḍho dhāvamaṇṇo a aṃdhao // ...
*aṃdho ya paṃgū ya vaṇe samecchā, te saṃpauttā nagaraṃ pavitṭhā ||*²⁸

²⁸ [These vss. are MNA.I.35*-37* (Deleu,p.20), most probably borrowed from the *Āvaśyaka-niryukti* (see the *Viśeṣāvaśyaka-bhāṣya* of Jinabhadra-gaṇi, ed. by Pt. D.Mālvaṇiā, LDS.10.1966, pp.220-222, vs.1156, 1162, 1166. = Niry.101-102-103). Cf. also Leumann, *Av.Erzählungen*, p.19: II.22.]

Furthermore, emphasis is laid upon reverence (*vaṃde, vaṃdiyyā*) for pictures (*paḍimā*) and temples (*cāṭa, cēṭiyālaya*). A special formula seems to have been made use of in this connection, an enigmatical treatment of the letters which occurs after the fashion of the treatment of *a u m (om)* in the Upanishads and in similar formulas in the tantra ritual. This entire subject was a riddle to the copyist [see I.§28.2], and so it remains for us. After the real conclusion of the work, in an addition, a similar subject is treated of in like manner merely by means of single letters [VIII.§46, see MNSt.C, pp.106-7].

Book II is entitled *kammavivāyaṇaṃ* [rec.: -vivāga-vāgarāṇa], ... At the end is found an obscure statement which perhaps has reference to Ajjh.I.II and which reads: *eesiṃ tu ...* [see II.§37.2; ¶9.2].

Books III and IV, without specific titles, are composed almost entirely in prose, and treat specially of the *kusīla*. It is noticeable that in Book III frequent reference [or, reverence?] is paid to the *duvālasaṃgaṃ suya-nāṇaṃ* and the *saṃgōvaṃga-duvālas'-aṃga-samudda*. The commencement with *sāmāya* is retained, and the *suya-nāṇaṃ* is then characterized as *sāmāya-m-āi logabindu-sā <ga> ra-payyavasānaṃ*. We find in the text the following statements which are very characteristic as regards the origin and history of Book III: *tattha tattha ...* [cf. III,§46]. This is an example of the saying *qui s'excuse s'accuse*. It is more probable that the above is a production of the author himself than it emanates from the hand of the copyist who is inclined to doubt.

Book IV contains a legend of two brothers, Sumati and Nāila²⁹, in which we may observe an occasional reference (in Sanskrit!) to an old elucidation (!) of Anga 10: *śeṣaṃ tu ...* [see ¶9.6]. -- (IV.§14 B, p.181, lines 9ff.) Whoever, bhikṣu or bhikṣuṇī, should praise the adherents of hostile systems or schismatics (*parapāsaṃdīnaṃ pasasaṃ kareyya, je yā vi ṇaṃ niṇhagāṇaṃ p. k.*), whoever speaks in favour of the schismatics (*niṇhagāṇaṃ aṇukulaṃ bhāseyyā*), visits their temples (*niṇh. āyatanam pavisiyya*), studies their texts (*gantha-sattha-pay'akkharaṃ vā parūveyyā*), or follows their ordinances (*niṇh. saṃkalie kiles'āie tavei vā saṃjamei vā jāṇei vā vinnāvei vā suei vā paḍivvei vā avimuha-suddha-parisā-mayaggāe salāheyyā*), his fate will be as disastrous as that of Sumati, *sa vi ṇaṃ paramāhammiesuṃ uvavayyeyya jahā Sumati*. The hate against the heterodox and schismatics is here so bitter, that the conjecture is not too bold if we assume that the heterodox and schismatics had at that time got possession of the text of this book.

Book V, *duvālasaṃga-suya-nāṇassa ṇavaniya-sāra*, mentions the *duvālasaṃga*, but merely in a general way. It treats especially of the relation between the teacher (*guru*) and student (*sīsa*), of the *āyāra* (*gacchāyāra*), and *aṇāyāra*.

²⁹ Weber, fn.93: In the Therāvalī of the Kalpas[ūtra], one of the four scholars of Vajra(svāmin), or of Vajrasena, is called by this name. He was the founder of a school which bore his name. Bhūadinna, the scholar of Nāgajjuna, was from the Nāilakula; see vs.41 of the Therāvalī in the Nandis[ūtra].

Book VI, *gāyatrī-vihāra*, treats of the *pacchitta prāyaścitta*, and contains a legend of a teacher Bhadda and the *ayyīyā* (*āryikā*) Rajjā. The mention of the *śasapuvvī* in the introduction brings *eo ipso* the date of its composition down to a period subsequent to that of Bhadratāhu, the last *caturdaśapūrvīn*, and to that of Vajra, the last *daśapūrvīn*.

Books VII-VIII, which are characterized as two *cūliyās*, a name which *per se* marks them as a secondary addition, treat likewise of the *pacchitta*, and, in fact, in such great detail, that the words *kiṃ bahunā*, together with the formal frame-work enclosing them, are occasionally repeated several times in immediate succession. Shortly before the close these words occur again. A legend of the daughter of Suyyasivi in Avanti plays a very prominent part in these books. The solemn adjuration (found also in another passage) to save this *sūtram* from any damage, is another indication of its secondary origin: *jahā naṃ Goyamā! inam-o ...* [see VII, §37: C.p.86.24-26].

To the conclusion (*samattam mahānisīhasuyakkhandham*) are joined the reverential invocations to the 24 *titthaṃkaras*, the *tittha*, the *suyadevayā*, the *suyakevalī*, all the *sāhu*, *siddh'āi* to the *bhagavaṃt araham* [sic]. Then follow the incomprehensible separate *akṣaras* etc., mentioned [above]. The actual conclusion is formed by the statement concerning the extent of the whole book (4504 *ślokas*):

cattāri saḥassāni ... [see below ¶9.8].

¶3.3 Schubring, MNSt.A, pp.10-31

Chap.I: *Sall'uddharaṇa* (for this title see vss.50 and 62). A prose introduction and 222 verses, mainly *ślokas*.

1-6. vss.1-39. Despite firm conviction that all acts (*karman*) find their result after death, many persons do not work for their salvation. For this one should be clear about one's own human soul; it is difficult to attain human birth in which the *dharma* is to be performed. He, who is concentrated in his self and wants to achieve the highest aim, will surely be successful. There are many who follow *dharma* with a secret dart (*salla*, i.e. not confessed sin) in their heart. All their efforts are, hence, in vain. Keeping silence about committed sins results in worse forms. The unconfessed sin has many forms and stages. Even though it may be very difficult, a monk must refrain from sins. Only after a full confession of sins, all acts of *dharma* will lead to full success.

7. vss.40-47; 8. prose, 9. vss.48-53, 10. vss.54-64. Activities preparatory to confession. The prayer before the idols (*paḍimāo*) of the *Jinas* in a place of worship (*ceiya*, *ceiy'ālaya*). An incantation (*vijjā*) addressed to the Goddess of the Holy Doctrine in a special script. The confession itself and the concluding activities.

11. vss.62-90. The result of a true confession is pure knowledge (*kevala-jñāna*). The monks who possess it are the *kevalin* with an appellation from amongst forty adjectives which depict the mental attitude and constitution.

12. vss.91-111. Confession, if it is insufficient because of silence, or performed with special attention or with joylessness, causes further stay in the saṃsāra. Here special names are attached to the *āloyaga* for individual cases.

14. vss.112-144. Numerous nuns (*samaṇī*) attain freedom from saṃsāra through confession and repentance. As *samaṇī-kevali* they are given appellations like those of the monks (in 11) and their good intentions described.

15-17. vss.145-160. Confessions not enough in the case of nuns. Hence the results as above (12).

18-19. vss.161-173. Bodily pains coming from outside seem to be more bearable than asceticism and self-control to some persons. They are, therefore, not capable to confess a sin. Also a wrong-doer keeps hard silence even if the king would reward his confession.

20-27. vss.174-222. Praise of the sincere confession and of all virtues of monks. After the colophon follows the excuse (see ¶9.1).

Chap.II. *Kamma-vivāga-vāgarāṇa*. 209 ślokas with a long prose passage inserted.

1-2. vss.1-28. Description of the suffering of all living beings in the world. Even the gods suffer because they know that their majesty does not last for ever. The types of suffering, their duration and their strength.

3-6. vss.29-99. The killing of a lice as an example of a bad deed, and its results. Murder in general, lying, stealing, unchastity, and joy of possession. Different lower and higher forms of existence as result of bad deeds.

7. vss.100-109. About karman, its binding force for all beings, except for *siddha*, *jogi* and *selesī*. Its culmination as a sum total of all bad deeds.

8. vss.110-120. The obstruction of the influx of karman, the asceticism, "Leidenschaftslosigkeit" and ultimately mokṣa.

9. vss.121-146. Some do not believe in the wholesomeness of the obstruction of the influx of karman. No being enjoys peace even in sleep as long as all karman is not destroyed through asceticism and self-control. All beings suffer continuously pain and have at no moment peace. To have a lice in hair is a small evil; it does not mean harm. One should, therefore, allow it to move at will, and not incur pains in hell and permanent insteadiness.

10-24. vss.147-155 as change-over to prose passages. Avoiding of the female, and that too of every woman irrespective of the fact whether she belongs to the order or not, even of female animals. - Prose: Questions of Goyama, answers of the Bhagavat. One should neither think of nor speak, stay or walk with a woman, because a man will be infatuated by a woman, even if she be a nun, by her nature; her mind will be confused by her desire for sexual intercourse, she does not think about the results, her body totters and falls down. This situation is misused by a man. The sexual constitution of a

man has six stages. There are also women, who are at the highest stage. In case an average woman does not satisfy her sexual aim, the fire of her desire burns like that of a village, but cools down afterwards like the fire of a torch. If she controls herself, she is praiseworthy and reaches mokṣa, otherwise she commits a grave sin and destroys heavy repentance. The bad influence of women on men. It is compared with night, lightning, waves of the ocean, wind, fire, a dog, a fish, etc. Sexual intercourse as a sin against the first vow.

25-27. vss.157-208. He who avoids intercourse should also avoid possession and damage of living beings. Prose passage: The period of resulting suffering. Caution against harm to others.

28-36. vss.167-208. Brief ethical discourses in the form of questions and answers. There should be no communion with bad monks. Repentance can not shorten future existence in hell. If missed, the opportunity to awakening does not recur. It is prohibited to deal with women, water and fire. Taking out the dart (*salla*), i.e. performing confession, causes pain, is however wholesome. The repentance is like medicine (*vaṇa-piṇḍi*) or bandage (*paṭṭa-bandha*). He who knows the necessary repentance but does not perform it, is like a man who knows about cold water in hot weather but does not drink it. Even acts done in negligence have grave results; the poison of a snake produces harm even if the person becomes careful later on. Those who know about the repentance should inform others about their duties.

The colophon is followed by the sentence: *eesiṃ tu doṇhaṃ pi ajjhayaṇāṇaṃ vihi-puvvageṇaṃ savva-sāmaṇṇaṃ vāyaṇaṃ ti* (¶9.2).

Chap.III. No title.

1. vss.1-10. The cultivation and teaching system of the MNA.

2. The ślokas 11-14 introduce the prose.

3-38. Detailed description of the first type of bad monks (*kusīla*), wherein the āryā vss.119-131. 39-47. At the end of the chapter (see ¶9.5) a brief mention of the other types: *osanna*, *pasattha*, *sacchanda*, and *sabala*. The conclusion consists of vss.138-141, a summary warning, and as change-over to the next chapter, a reference to the fate of Sumai. A very long discussion (3-), starting with "attentive fasting" (*uvahāṇa*), is necessitated by the enumeration of those persons who deviate from the doctrinal knowledge (viz. the *supasattha-nāṇa-kusīla*), among whom are those who acquire this knowledge without the required respectful fasting and are called highly guilty (*je kei anuvahāṇeṇaṃ supasatthaṃ nāṇaṃ ahīyanti*).

4-7. Initiating the true knowledge can be undertaken only by invoking the Holy. And this invocation is the fivefold formula of auspiciousness (*panca-mangala*) consisting of *namo arihantāṇaṃ*, *namo siddhāṇaṃ*, *namo āyariyāṇaṃ*, *namo uvajjhāyāṇaṃ*, *namo loe savva-sāhūṇaṃ*. These five formulas are called the five ajjhayaṇas, the appended

verse, the cūlā; both together are then called *pancamangala-mahāsuyakkhandha*. A faithful person who has prepared himself by fasting, appears on an astronomically auspicious day in the sacred place of worship and pays his respects to the idol (*paḍimā-bimba*) of the Holy by kneeling and repeats the first namaskāra formula, on the subsequent days the second upto fifth formula. He then concentrates on the attached verse from the sixth to the eighth day. The daily study is accompanied by *āyambila* fasting. One practises the correct pronunciation, in order, out of order or in reverse order.

8-10. The inner meaning (*sutt'attha*) of the *panca-mangala* explained in brief (*samās'attho*), mainly by the derivation of the words *arihanta ... siddha*.

11-13. The detailed exposition (*vitthar'attham*) follows now; however, it discontinues while describing the majesty of the arhat and changes over to āryā metre to be precise in expression (*aha vā, Goyamā! kim ettha pubhūya-vāgaraṇeṇam, sār'attham bhanṇae*), vss.16-22. He who worships the Arhat with veneration will, as consequence, attain mokṣa.

14-15. With the remark *aha vā ciṭṭhau tāva sesa-vāgaraṇam* the prose passage continues the discussion of the 11th section, and vss.23-33 resuming the thread of vss.16-22 depict the Tirthankaras as the most praiseworthy in the world.

16-21. vss.34-5 followed by exegetical prose with sandwiched vss.36-38. The worship (*accana, thava*) has two forms: the ascetic life of a monk, and the pious life of the laity. The asceticism of monks is indeed higher than the life of laity. Donations (*dāna*) are prohibited for monks, hence the laity should perform them. The ślokas 39-45 contain a question by Goyama about the deep respect paid to Jina by gods and prominent lay-persons and its answer. Āryā vss.46-68. Under whatever reason one might decorate the idols of Jinās and celebrate them in festivities, asceticism and self-control are far more important, as they lead to mokṣa; a lay-person can at the most reach the Accuṣya heaven. The life as a monk offers the singular opportunity to attain the highest goal; one should not miss it.

22-24. vss.69-106. Episodes from Mahāvīra's life, when he was venerated by Gods. At the end their source is mentioned. Vss.107-110 justify prolixity by referring to the good impression they create on the laity.

25. The conclusion consists of important remarks from the view-point of textual history (see ¶9.4).

26-30. Resumes the theme of Sec.11. After the *panca-mangala*, the *iriyā-vahiyā* is the object of study. Most probably the formula *iriyāvahiyāe paḍikkamaṇam* is implied, as it is a part of the Pratikramaṇa-sūtra and refers to the confession of all faults (*aticāras*) which are possible while performing the daily duties. It is studied like the *Panca-mangala*. Thereafter follow the *Sakka-tthava*, the *Arahanta*-, *Cauvisa*- and *Nāṇa-tthaya* with various rules about fasting. All this happens in the sacred place. When the monk

has a clear mind about these texts, he recites them for the first time, on an auspicious day, in the presence of his teacher, brother monks and the laity; thereafter the teacher delivers a sermon. Now onwards the monk repeats the formulae thrice a day. Only after his prayers in the morning, he can drink water; after those at noon, he can have his meals. In the evening, the prayer should be completed before the sun sets. In continuation of the ceremony, the teacher recites an utterance and puts seven handfuls of perfumed powders (*vāsa-kṣepa*) on the head of the novice saying *nitthāraga-pārago bhavējjāsi*. The community does the same with the addition *dhanno sampunṇa-lakkhaṇo si tumam*. Thereafter the teacher blesses him with a garland offered previously to the Jina and delivers a short address. Thanks to his good deeds in previous existences he has now attained human birth; the doors to hell and lower animal forms are closed for him; all lower karman is destroyed. The panca-namokkāra will create a new one in the next life; and this is the last life in which he will be neither a slave nor poor nor mentally imperfect.

31. Like the panca-mangala the other sacred texts beginning with the Sāmāyika are to be studied, only small differences exist. For monks in tender age, fasting is obligatory, in-rules for study, however, some concessions are allowed. Fasting and study should correspond to each other so that some benefit towards new existence might be produced in case of an early death. One who hears others studying the panca-mangala should also fast, otherwise he would maltreat the holy knowledge (*nāna-kusila*), a backflash to I. At the end āryā vss.111-122 about the value of study at prescribed periods.

39-47 have been described above along with I.

Chap.IV. No title. Prose, in the narrative, however, there are 14 āryā vss.

1. Sumai and Nāila, two rich brothers and lay worshippers in the city of Kusatthala, are compelled to emigrate because of the loss of their property. On their way they meet five monks and a layman, whom they join. However, Nāila (a follower of Ariṭṭhanemi, the 22nd Tirthankara, in whose times the story happens) soon realizes that they are in a bad company and he tries to convince Sumai to get themselves separated from them. In the course of a dialogue he depicts with emphasis the blemishable behaviour of their companions. Sumai, on the other hand, is decided to accompany them even if their conduct were punishable. The limitations demanded by Nāila can hardly be fulfilled; he (Sumai) would remain with them provided they would not wander too far off. Hence Nāila wanders alone on his way. Already after five months a draught causes the death of those seven persons. Among them, Sumai will have to lead the largest number of existences. His first rebirth, in a series of many more, is that among the gods (*paramāhammiya deva*) who are most remote from the True Doctrine. Every one who keeps company with the unbelieving has to suffer like Sumai. That he was earlier a

believer weighs even more in his case. On the other hand, Nāila, after departing from Sumai, decides a fast-unto-death. Ariṭṭhanemi visits him and initiates him as a monk, Nāila becomes a kevalir and will attain mokṣa.

10- . The later existences of Nāila mentioned above are simply enumerated, only one of them attracts special attention. This is the description of the inhabitants of Paḍisantāvādāyaga, a region south to the delta of the river Sindhu. The beings, who live in 47 caves of the area, are very big, have the best of joints and utterly hard bones. Their appearance is ugly and causing fear, they are cruel and lustful, especially of honey and meat. They, a maritime folk, know how to sail on the waters using special types of vessels. They are envied by the people of Rayaṇadīva, an intermediate continent lying at the distance of 3100 yojanas. There exist rotating revolving craters of immense diameter; in one of them the people of the island preserve much meat and honey, fill in also many pots with them and sail to the mainland in rafts. The cave dwellers rush thereto to kill them, but the islanders hurry back to their island leaving back one pot after the other which the cave dwellers take possession of and thus the islanders win time. Thus they enchant them to the Rayaṇadīva where the crater full of tasty eatables awaits them. When the cave dwellers jump into the crater and enjoy in crowds the food, the islanders start moving the crater. The cave dwellers must then suffer painful shaking, which because of their strong physical structure does not kill them. The islanders watch their success with pleasure, take away the rafts of the cave dwellers with which they had reached the island.

After the colophon appears the remark (IV.§18^{Skt}: below ¶9.7).

Chap.V. *duvālas'anga-suyanāṇassa Navaṇīya-sāra*. This is the title used by the text in a cross reference.

1-6. Introductory vss.1-8. After the description of a bad monk follows that of a bad gaccha. One should belong only to a good gaccha. A good gaccha is that which is led by a good gaṇin. The gaccha which has good relation with the rules (*āṇā*) is called *āṇā-ṭhiya* or *ārāhaga*, the gaccha which has bad relation *āṇā-virāhaga*. The constitution of the sangha will be valid till the time of Duppasaha. The signs of a gaccha which breaks the constitution. Decisive for the gaccha is the Teacher.

7-10. Verses 9-114. Description of teacher and gaccha of both good and bad qualities. Verses 115-121. Description of the saṃsāra and caution against violating rules (*āṇā*).

11-12. Prose: If the monks and the nuns have to be together under certain circumstances, how can this rule be maintained in the time of Duppasaha and Viṇṇusiri? These two, a monk and a nun, and the pair of laity Jīṇadatta and Phaggusiri will be the last believers at the end of the Dussamā-period, rather the whole sangha will consist of these four only. Though the required number of co-religionists will not be there, yet

their excellence would compensate for it. From the Canon, only the Dasaveyāliya-suyakkhandha will be left over, and Duppasaha would follow it. The genesis of the Dasaveyāliya.

13-17. The order (*āṇā*) of a teacher should not be disregarded. As an illustration serves the story of five hundred disobedient monks of Vaira (who was followed by excellent fifteen hundred nuns). Without his permission they undertake a pilgrimage to honour Candraprabha, the 8th Tirthankara, during which they commit many offences. Hence Vaira, who at first was not with them, feels responsible for them and follows them. Without success he reminds them of the results of such behaviour, till at last he feels freed from all responsibility. Only one of the five hundred monks returns to him and stays with him. Both meet with death by a lion as they despise an escape: they will be reborn to attain Kevalin-hood. Those 499 monks must remain in the saṃsāra without end.

18-20. A teacher can be of fourfold type. Among them the *bhāvāyariya* has to be regarded equal to a Tirthankara, and his orders are to be followed as those of a Tirthankara. The penalty which a teacher deserves is much more heavy than that of an ordinary monk. How should a monk be, who can be entrusted with the leadership of a gaccha or gaṇa? The prestige of a teacher will remain undisturbed till the days of Sirippabha, who will live during the rule of the despotic king Kakki, who will prosecute the sangha while Sirippabha will shine because of his virtues.

21-28. Description of persons who are not fit to join the sangha. A teacher who allows such a dīkṣā would incur a heavy debt. The Canon is to be transmitted in its right form by the teacher. In the course of time, there have been many who have transgressed and hurt the Holy Teachings. He who out of negligence causes harm to the teaching is unfit to be a teacher. A teacher with wrong views is not worthy of liberation. How a teacher suffers if he explains the Holy Word in a wrong way to serve his purpose is illustrated by the story of *sāvajj'āyariya*.

29-35. The last Tirthankara (here *tiṭṭhaṃkara* instead of *tiṭṭhagara* till now) of the series preceding the present one was Dhammasiri. During his life-time there occurred seven remarkable incidents, and the eighth after his demise. In his honour was erected a splendid shrine by the monks and the laity; the upkeep of the shrine keeps the inhabitants so busy that the teaching suffers. These servants of the service are once visited by the active teacher Kuvalayappaha. They receive him with respect and request him to stay in the shrine, he rejects this as unworthy (*sāvajja*), hence he gets the nickname *sāvajj'āyariya* which does not disturb him. Soon thereafter some doubts arise in the mind of monks who now devote themselves more to the teaching. They call Kuvalayappaha back, he clears their doubts and explains them the Canon. But in the presence of the monks a woman bowed down in respect at his feet and touched them. Now, while explaining the 5th Chapter of the Mahānisiha (!), the verse 127, where it is

told that an Arhat should not tolerate the touch of a woman, he overcomes his fear that he might be given another nickname (*mudd'aṅka*), and the temptation either to pass over or to explain in a different way the verse. Hence he becomes an object of reproach. In spite of arduous thinking, disturbed by crude urging of the listeners, he is unable to find a suitable argument (*parihāraga*) which would save him. At the end he knows nothing more than to declare that the Canon knows both rules and exceptions and that its teachings are without exclusiveness. Because of this declaration, which was to the taste of the monks, he will have to atone for it during a long wandering in the *saṃsāra*.

36-39. Some of his after-births are dealt with. The daughter of a purohita, in the service of a trader in spices, has the *dohada* to eat meat and *saktu*, which she acquires by selling away precious items belonging to her master. For this offence, she is, as the custom demands, kept in custody in her house during the time of her pregnancy. When she has delivered a son, the soul of Kuvalayappaha reincarnate, she runs away. At the orders of the king the child is reared well and later on appointed as the superintendant of the slaughter-house (*sūṇāhivai*). This job leads him to the worst of hells. As the son of a brahmin woman, widowed in young age, he is born with severe diseases and lives a life of seven hundred years in which he experiences only atrocious treatment and hardships. As a bullock working in an oil-press he suffers for 19 long years from worms which clung in its wounded shoulders. In the time of Pārśva, he reaches emancipation. At the end of the chapter it is explained how the answer of Kuvalayappaha was sinful.

Chap.VI: Giyattha-vihāra (Hamm,pp.9-13; Cf. MNSt.A,pp.21-26)

The term giyattha has been explained in the commentary on the Gacchācāra, vs.41 (*gītaṃ sūtram, arthas tasya vyākhyānaṃ, tad-dvayena yukto gītārthaḥ*) and in the ARK.III.902a (*gīto vijñāta-kṛtyākṛtya-lakṣaṇo 'rtho yena sa g.*), both of these denoting "a learned, an experienced monk".

Sec.1, vss.1*-47*. Legend of N a n d i s e ṇ a.

The monk Nandiseṇa wants to commit suicide but is prevented therefrom twice by a *cāraṇa*-muni who appears before him in the sky. He gives away his paraphernalia of a monk to his teacher and proceeds to a foreign place. Here, while entering the house of a harlot, he bids the usual greeting *dharma-lābha*, responded by the lady with *artha-lābha*. Hence he produces much money which he presents her. Having taken the vow not to partake of any food or drink each day before he has converted ten persons to Jainism, he starts living with the harlot. After a while he gets fed up with his way of life and returns to his teacher Dummua, who blames him for having sold the teachings for the sake of food etc. Nandiseṇa is convinced of his fault, repents (vss.34-5) and begins a hard penance, at the end of which he is to attain *mokṣa*.

Finally (vss.41ff.), the rule is again emphasised that a monk should give back all his paraphernalia to the teacher if he wants to leave the area of Guru's Rule.

Sec.2, vss.48*-73*. Legend of Ā s a ḍ a.

The monk Āsaḍa, a pupil of Bhūikkha, thinks that through *tapas* the teacher can be pleased - and suicide is apparently a hard *tapas* - and intends to commit suicide, like Nandiseṇa. But he is not prepared for such a heavy *tapas*. He thinks of reporting to his teacher that a *devatā* had advised him not to commit suicide but to hand over his paraphernalia to the teacher, lead a pleasant life and only afterwards to practice hard asceticism. He however recognises that even such thoughts are sinful and - without *ālocanā* - decides himself for a heavy penance which he then undergoes. Yet through this self-decision he commits a grave sin which keeps him bound to the *samsāra*.

Sec.3a, vss.74*-77*. Does one feel better when no sin is committed or when, after committing a sin, it has been repented? Answer: Even the mere consideration of the second possibility is not allowed.

Sec.3b, vss.78*-81*. One should apply all his energy to perform the repentance, otherwise one would fall into lower existences and would be reborn as an animal or in the hell.

Sec.3c, vss.82*-86*. A properly performed repentance destroys the sinful act, as the sun causes the snow ("Schnee") to melt.

Sec.3d, vss.87*-92*. Before whom one should perform *ālocanā*, the first act of repentance? Answer: Firstly the Kevalin-s are the most suited ones; in their absence, the following can serially be regarded as proper: those who have attained the fourfold knowledge, then the monks on lower levels of knowledge.

Sec.3e, vss.93*-106*. The increase of penance in cases of different sins, mainly sexual acts. A nun loses her capacity for true knowledge (*bodhi*) completely after third intercourse.

Sec.3f-g, vss.107*-114*. Even a layman, who is faithful to his wife, does not go beyond the existence of a god of middle range in his next birth. (Sec.3g) The reason for this, says Mahāvīra, is that all sexual activity, with one's own wife or with any other woman, means *pāpa*.

Sec.3h, vss.115*-119*. Legend of the nun Meghāmālā, who, during the time of the Tirthankara Vāsupūjya, did not declare a small sin: she had namely passed over a house during her begging tour on account of considerations of food. Hence she falls down in the first hell. In vss.120*-126* general advice not to break vows.

Sec.4, vss.127*-151*. One should live only in the *Gīyattha-vihāra*, i.e. the company of learned and experienced monks, at the most in *Gīyattha-misaya*. The term *gīyattha-vihāra* denotes the group of monks representing the ideal. A description of the *gīyattha-vihāra* which is full of general teachings of Mahāvīra, perhaps to designate the programme which can serve to recognize the *g-v*. At the injunction of a *gīyattha* one can confidently eat poison, it will lead to salvation. Contrarywise, one should not at the behest of an *a-gīyattha* eat even *amṛta*, it will immediately turn into poison. One should

under all circumstances leave the company of such an *a-gīyattha*. In the concluding verse (*vaṃśastha*) the faithful performance of even the smallest vow is praised.

It is this section which has supplied the title for the VIth chapter.

Sec.5, vss.152*-199*. Legend of Ī ś v a ṛ ā.

After the nirvāṇa of the First Tirthankara of an earlier series, a goddess appears to honour him, and there is a pratyeka-buddha (pr-b.) who is asked by a great congregation about his teacher and his ordination. Īśvara takes the answer of the pr-b. as a lie and thinks in a rationalistic way over some points of the doctrine of the gaṇadhara, e.g. he is a bad monk if he destroys earth-beings (*paḍhavi-kāiya*) etc. Īśvara opines that the earth-beings are always exposed to such injuries and feels that as this teacher is unbelievable he would rather leave him and preach a simpler dharma. When Īśvara recognises these thoughts as sinful, he reproaches himself strongly and accepts a heavy penance, apparently without confession. Īśvara returns to the pr-b. and when he hears his teachings that no harm should be done to earth-beings, he again opines that it is quite impossible to protect earth-, fire- and water-beings, he (pr-b.) preaches just like that. As a punishment of these wrong thinking, Īśvara is born in the (lowest) seventh hell and undergoes many painful existences. At present, says Mahāvīra, he is born as Gosālaya.

Sec.6, §1-37 including vss.200*-201*-202*(a quotation). Legend of R a j j ā.

The nun Rajjā lived in the gaccha of Bhadda, who had the rule not to partake of anything else but pure water (*kaḍhinôḍaya*) at every fourth meal-time (*cauttha*). Rajjā gets leprosy as her bad karman-s ripen and, asked by sister nuns, declares the pure water (*phāsuga-pāṇa*) as the cause of "the destruction of her body". Therefore, a decision to avoid such water is taken by the sister nuns, except one who sees through the matter and decides to keep her vow till her death. This nun attains the pure knowledge (*kevala-jñāna*) and as *kevalin* she is praised by gods. Rajjā approaches the Kevalin and asks about the cause of her illness, which is revealed to her. Rajjā desires a penance corresponding to her fault; she is however taught that there is no adequate repentance for her sin as she had misled other nuns.

Sec.7, vss.203-305. The legend of Lakkhaṇadevī - Khaṇḍottḥā.

King Jambūdiṇṇa and his queen Siriyā have many sons, yet they desire the birth of a daughter; one is indeed born to them after they have performed special worship of different divinities and she is named Lakkhaṇadevī. She performs a *svayaṃvara* but the young husband dies shortly after the marriage. Hence, when a Tirthankara preaches the doctrine, she is mentally ready to enter the order along with her whole family: father, mother and brothers. Once she observes the love-play of *ciḍaga* birds and asks herself why the Tirthankara has prohibited his followers to look at man and woman making love. However, she realises her sin, which she has committed thereby. Doubtful whether she should confess and thus cause blame to her family, she decides to ask about the

penalty for her sin under the excuse that this is meant for somebody else, and then to perform the repentance herself. She dies and is reborn as a maid-servant, now called Khaṇḍoṭṭhā, in the services of a harlot, who pains her as she is more beautiful than the harlot (who is called *therī* and *ves'ajjā*) herself. A dream warns Khaṇḍoṭṭhā of the intention of the harlot to maim her limbs, hence she runs away and in a foreign place gets married to the son of a rich widow. The first wife of her husband deforms Khaṇḍoṭṭhā because of envy and thus kills her. The husband becomes a monk out of grief. However, Khaṇḍoṭṭhā, rather her soul (sometimes masc., sometimes fem. pronoun), has to undergo many tragic rebirths till she will in future - driven out of the village as a *ḍākinī* - see the Tirthankara Padma and simply because of this *darśana* attain mokṣa.

Sec.8, §§1-11, vss.306-385.

After a series of vocatives to Mahāvira (§§1-11), follows the question (vss.306-11): Why is the dharma not preached in such a way that to attain monkhood the devotee would need a chain of eleven existences, while according to the prevailing doctrine he has to undertake unbelievable austerity to reach salvation within one birth. In the case of the first alternative even tender persons could be won over for the teachings. Before an answer to this query is given through a parable (vss.374-85), the immediately following sub-section deals with the "tender" (*dullaliya* and *sukumāliya*); it is metrically even more irregular than the preceding ones and it remains unclear at many places. A tender person in the real sense of the term is only the Tirthankara. When he is in the womb of his mother, Indra serves him with *amṛta*; at the time of his birth, his country is free from pains and diseases; the gods initiate him and all, gods and human beings, praise him (vss.312-20). After a short enjoyment of worldly pleasures he recognizes their unsteadiness and leaves them in order to practice *tapas* (vss. 321-25). How different is in contrast the tenderness of those who wish to attain that what they feel as luck within one life-time (vss.326-28). They undertake various arduous tasks and have to be satisfied if at least they attain something, may be a rag! (vss.329-32). They leave their friends and pleasures to collect under troubles some small copper coins (vss.333-36). Their tenderness is such that they do agree with the dharma but do not work for it (vs.337). Verses 338-47 seem to deal with the troubles and dangers one undergoes to attain a woman. If he is told to remain firm in the dharma, he answers that he is unable to do so. These "tender persons" do not realize that through exertion, and only through exertion, one can attain all, i.e. salvation (vss.348-52). A sub-section about the pre-eminence of the Tirthankaras follows (vss.353-60). The question of Goyama in vs.361 is: can each and everyone attain salvation through exertion? The answer of Mahāvira is something like this (some points remain unclear): Even in the worldly affairs everyone can not perform the same task and in same proportions as somebody else would. He who does not perform austerities in a single existence falls down in bad existences

(vss.362-73). Now follows the parable mentioned above: A tortoise pursued by various aquatic animals escapes them narrowly, leaves the ocean somehow and reaches a wonderful lotus pond; it decides to fetch also its relatives which are found with difficulty; but they do not find the nice pond again (vss.374-85).

Sec.9, vss.386-411. Sayings.

Verses in the āryā metre containing general teachings. They deal with insecurity of life, the infinity of existences (*culasū-jonī-lakkha-*) till now lived, and the pains and sorrows experienced in them, exemplified through similes, etc. [Many vss. have their parallels in Dharmadāsa-gaṇi's *Upadeśa-mālā*.]

¶4. LANGUAGE

¶4.0 Schubring characterizes the language of the MNA (MNSt.A,p.84) as Jaina Māhārāṣṭrī with at places weaker, at other places stronger infusion ("mit einem bald schwächeren, bald stärkeren Einschlag") of Ardhamāgadhi, and Hamm (MNSt.C,p.13) agrees with him quoting this very phrase. Deleu calls it "Jaina Māhārāṣṭrī in essence but blended with Ardhamāgadhi" (MNSt.B,p.1.10-11). It has been examined in detail by Schubring (MNSt.A,pp.84-95) and by Deleu (MNSt.B,pp.9-14), also by Hamm (MNSt.C, pp.13-14). With additions of some remarks by Schubring and Hamm, we reproduce the treatment of Deleu here as it is very systematic:

¶4.A, Deleu, paragraph 1-24

- Par. 1-14 PHONETICS (... 9.Anaptyxis, 10.Analogical Doubling, 11.Assimilation, 12.Haplology, 13.Skt., 14.Sandhi)
- Par.15-21 MORPHOLOGY
- (I) Noun 15. Change of gender
16. Case-forms (A. Nom., B. Acc., C. Instr., D. Dat., E. Gen.)
- (II) 17. Adjective
- (III) 18. Numeral
- (IV) 19. Pronoun
- (V) 20. Verb (A. Pr.Ind., B. Opt., C. Fut., D. Part., E. Abs.)
- (VI) 21. Word-formation a. Suffixes, b. Intensive formations, c. Inversion of cpds. d. Loose constructions, e. *ca* / *vā*
- Par.22-24 SYNTAX
22. Use of cases, 23. Use of verb forms, 24. False concord.

1-14

PHONETICS

1 On *atthī* (*strī*) in *atthi-bandho* (II.§13.7) with shortening of *-ī* in the compound see MNSt.A,p.87-8 [with more than five instances and reference to R.Pischel, Gramm.d.PktSpr.³⁰ §147,fn.1].

2. For *o* instead of *u*, Pischel,§77, has given a shrewd explanation: (*aṇa-* = *a-*). This holds good for *aṇovautta* (III.§26.4), *aṇovalakkha* (III.§11.13), *aṇovavūhā* (III.§3.9.5), *aṇovasagga* (II.§20.2) and *aṇovahāṇa* (III.§3.14.4 & 15); cf. MNSt.C,p.108 under *aṇovautta*

³⁰ [Richard Pischel, Grammatik der Prākṛit-Sprachen (*Grundriß der Indo-Arischen Philologie und Altertumskunde*, I.8) Straßburg 1900. Abbr.: "Pischel". References are to the paragraphs. -- Also compare R. Pischel, Hemacandra's Grammatik der Prākṛitsprachen ... Pt.1,2. Halle 1877,1880. Abbr.: "Hc". -CBT]

VII.§9,11f.), but not for *ovautta* (III.§9.17), *nirovaddava*, and *samovalabhittāṇaṃ* (MNSt.C,p.112: VII.§41,p.87.30), which may be explained by analogy.

3. -iya has become -ī in *eg'indī* (*ekendriya* II.7*), *ji'indī* (*jītēndriya* I.87*) and *viyal'indī* (*vikalendriya* II.3*, 5*, 131*). -ita has become -ī in *gāratthī* (see II.180*, 183* (and VI.107*, 124*?).

4. There are a few instances of the interchange *ut-* / *ava-*. For *vyutsr'anti*, *vyutsr'sṭa*, *vyutsarjana* we have *vosiranti* (II.184*), *vosatṭha* (I.§1.9), *vosiraṇa* (III.§4.11). For usual *viussagga*, i.e. *viosagga* (Leumann, *Aupapātikasūtra*, Glossary³¹), we once find *ūsagga* (III.§44.19); cf. *ussagga* in VI.40*. On the other hand *ugghasaṇa* (III.§43.3) is *ava-gharṣaṇa* and *uttārittu* (I.165*) probably is *avatārya* (see below par.20Ed: under Absolutive).

5. *v* has entered for secondary *y* < *d* in *uvara* (II.§15.10) < *udara* and in *ūñôvariya* (III.§44.18) < *ūñôdaritū*.

6. *khavaliya* (I.§1.11 & 146*) < *kaśmalita* is to be explained by Pischel,§312, 212 & 251: *kaśmalita* > **kamhaliya* > **khamaliya* > **khavaliya* > *khavaliya*.

7. *aliha* (I.166*) < *alika*, with the change *h* < **kh* < *k*, is to be added to Pischel,§206.

8. *h* seems to go back to *kh* < *kkh* < *kṣṇ* in *tīha* (I.193*).

9. The ANAPTYXIS in *khudulaga* (I.28*) < *kṣudraka* has already been mentioned in MNSt.A,p.87 [where further examples have been recorded: *ñhāṇu-maddana*, *teṇu mahā*°, *Maṇuga* (= *Manaka*), *maṇu-pajjavi* (= *mana-*), *māṇu-saṃjuya*, *māṇusa* (= *mānasa*), *vāṇura*, *vimāṇu-dummaṇa*, *samaṇu-dhamma* (= *śramaṇa-*), *sāṇu-jāi*.]

10a. The text offers a few instances of ANALOGICAL DOUBLING of a single initial consonant in the second member of a compound (Pischel,§196). They have been listed in the Glossary under *akkahaṇṇiyaya* (*akkhaṇḍiya*, *ajjhosiya*, *aṇiggihīya*, *addaṃsaṇa*, *uvassame*, *dussayahā*, *dhāuvvāya*, *nikkhila*, *viggovaṇayā*, *sakka*, *saccitta*³²). This doubling is often a question of metrics, cf. e.g. *pphalaṃ* in III.114*.

10b. *sukṣkara* (I.162* ff.) < *sukara* is influenced by *dukkara* (*duṣkara*); cf. *dhāuvvāya* [III.§3.10.19 *dhātuvāda* (influenced by *dhanur*°?)].

11. *a* has become *i* by ASSIMILATION (Pischel,§177) in *ihijje* (III.§27.3) = *ahijje* (III.§26.1) < *adhiyeta*. Cf. also *ihijjā* (sic! III.§26.1 in [Mss.] Pu.K)³³.

a has become *u* after a labial (Pischel,§104) in *kuhuga* (III. §3.10.14) < *kuhaka* and *nimugga saṃmugga* (III.§39.12) < *nimagna*, *saṃntagna*.

³¹ [Ernst Leumann, *Das Aupapātika Sūtra*, erstes Upāṅga der Jaina: see ¶1.20.2. -CBT]

³² [Their occurrences are: I.69*, III.20* (*akkh.*); II.105* (*ajjh.*); I.195* (*aṇ.*); I.33* (*add.*); II.37* (*uv.*); III.13*f. (*duss.*); III.§3.10 (*dhā.*); I.201* (*nikk.*); I.19* (*vigg.*); I.165* (*sakka* = *svaka*); II.§23.3 (*saccitta*). -CBT]

³³ [On this point see the review by L. Rocher (JAOS.88,3.1968), which is reprinted in ¶10. -CBT]

12. HAPLOLOGY is found in *aṇihaṇorapāra* III.§5.4) < *aṇihaṇa* and *aṇorapāra* (= *avā°*) and *antarāla*.
13. Sanskrit: the ritual terms *svāhā upacāro* (III.§29.13 seq.) and the caus. imper. *avadhāraya* (II.29*) and *nibodhaya* (see Glossary); Skt. *k* is retained in *sakaṃ* (I.12*), Skt. *t* in *atisaya* (I.§1.4) and a great many other cases.
14. SANDHI:
- (a.) -i dropped: e.g. *jāt'ādi* (I.§1.10), *labhant' ee* (II.9*), *kis'ādiyaṃ* (II.63*). For cases such as *p' imāṃ* (I.27*) and *bhavant' ihaṃ* (II.71*) see Jacobi, Indogermanische Forschungen 31, pp.211ff. In "*na kāy' āloyaṃ*" *uccare* (I.98*) = "*na kācid ālocanā*" [iii] *uccaret* both -i (of *kāi* = *kācid*) and -ā are dropped. Note *kāy' ālo°* instead of *kā' ālo°*.
- (b.) -e dropped: *ghattāv' eyaṃ* (I.164*), *ga' eg'indī* (II.7*), *saṃkaḍa-ṭṭh' etthaṃ* (II.144*), *ubbham' ega-disaṃ* (III.26*), *savva-ṭṭhāṇ' esiyavvaṃ* (III.48*).
- (c.) -aṃ dropped: *kāyavv' āyambila-kkhamāṇaṃ* (I.41*), *parijaviyyav' atthasayaṃ* (I.41*), *dhamma-saddh' ullasāvitum* (I.151*), *aṇudiyah' eyaṃ* (I.163*), *jamm' egaṃ* (I.182*), *samm' eyaṃ* (II.1*), *bhāva-sall' uddharintāṇaṃ* (II. 195*).
- (d.) Note -m- in the following instances: *kunthū-m-uvalakkhaṇaṃ* (II.52*), *nirāhāre-m-apāṇṇe* (II.81*), *laddhā-m-avi* (II.103* = *labdhvā 'pi*), *agilāe-m-ahañṇisā°* (III.§9.11).
- (e.) *khut-taṇha-* (II.89*) < *kṣut-tṛṣṇā*.

15-21

MORPHOLOGY

15-16

N O U N

15. Change of gender (MNSt.A,p.94; B,p.14)

15.a. neut. instead of masc.:

aikamma (III.§18.3; §34.1), *aivāya* (III.§44.3.1), *abhioga* (III.§42.1), *ārambha* (I.212*), *ālāvaga* (III.§25.7; §33.2), *āsava* (III.§18.2), *kesa* (I.20*, II.28*), *khana* "festival" (III.89*), *khaya* (III.§4.6 & 14), *thava* (III.37?), *dhamma* (I.13*, 134*, 220*; III.71*), *payattha* (III.§4.13), *pariggaha* (III.§44.3.5), although beside *samattho*, *pariccāga* (III.§4.9.4; masc.III.§4.7), *pariṇāma* (I.212*), *musāvāya* (III.§44.3.2), yet with *bādarō*, *rāga* (II.§15.10), *rāsi* (II.108*), *viṇioga* (III.40* & 45*), *vimokkha* (III.§4.14), *saṃjama* (I.84*), *saṃdeha* (III.§27.6), *saṃdoha* (III.§11.9). [MNSt.A,p.94 lists the following instances: *aikkamaṃ*, *antaṃ*, *abhāvaṃ*, *abhiggahaṃ*, *asaṃjamaṃ*, *ahammaṃ*, *āsavaṃ*, *āhāraṃ*, *udayaṃ* (*udayaḥ*), *uvaesaṃ*, *uvaramaṃ*, *kālaṃ*, *kiriyaṃ*, (*suya-*)*kkhandhaṃ*, *gandhaṃ*, *candaṃ*, *ḍambhaṃ*, *tanuṃ*, *tutṭhiṃ*, *thavaṃ*, *diyahāṇi* und *°hāim*, *dīvaṃ* (*dvīpaḥ*), *desaṇaṃ*, *dehāṇi*, *dhammaṃ*, *namokkāraṃ*, *nikkhevaṃ*, *paesaṃ*, *paccayaṃ*, *pamodaṃ*, *pariosaṃ*, *paribhogāṃ*, *bandhaṃ*, *mokkhaṃ*, *lābhaṃ*, *viṇiogaṃ*, *vivegaṃ*, *visesaṃ*, *voccheyaṃ*, *saṃsayaṃ*, *saggaṃ*, *sajjhāyaṃ*, *saṃjamaṃ*, *saṃdehaṃ*, *saṃbhavaṃ*, *sūriyaṃ*,

sesaṃ. Hamm (MNSt.C,p.14) gives following instances from Chap.VI: *ukkurudaṃ* 397*, *kaṇṭagaṃ* 238-9*, 242*, *kālaṃ* 186*, 398*?, *cunṇajogaṃ* 6*, 24*, *toṣaṃ* 141*, *dehaṃ* 343*, *dhammaṃ* 184*, *pariṇāmaṃ* 323*, *paribhogaṃ* 6*, 22*, *palayaṃ* 358*, *bandhaṃ* 113*, *bhaṅgaṃ* 119*, *musāvāyaṃ* 352*, *mohaṃ* 353*, *rāgaṃ* 353*, *rāsi* 6*, 36*, *lābhaṃ* 124*, *saṇjamaṃ* 121*.]

15.b. neut. instead of fem.: *kiriya* (III.§29.8 = *kriyā*), *cūla* (III.§7.6; but *cūlā* III.§6.13, §9.21), *ṭhii* (II. §12.2 & 9), *taṇu* (II.78*); *itthiya* (neut. II.§11.2f.; §17.1 & 4; §18.2, §20.4) = *strīka* "a female".

15.c. masc. instead of neut.:

angōvanga (II.§11.24f.), *abbhakkhāṇa* (II.61*), (*āy*)*ambila* (I.42*, III.5*f.), *uttamatta* (II.§15.6), *uvahāṇa* (III.§7.10), *karavatta* (II.138*), *khaṇḍaṇa* (II.§11.22), *citta* (II.§11.8f.), *tava* (I.3* & 37*), *dāṇa* (I.3*), *dukkha* (II.53* & 140*), *duha* (II.26* & 138*), *dhāraṇa* (III.§44.3.5), *nagara* (II.§16.3), *nāma* (I.23*, 65*, 112*, 145*), *pāyacchitta* (II.174*, 200*f.), *pāva* (I.218*), *phala* (II.133*), *maṇuyatta* (I.75*), *raṇa* (II.§16.3), *vaya* (II.187* = *vrata*). [MNSt.A,p.94 lists the following instances: *dāṇo*, *duho*, *pacchitto*, *rayaṇe*, *vigghe*, *sāmaṇṇe*.]

15.d. masc. instead of fem.:

taṇu (II.§11.25), *bondi* (II.§11.26), *thui* (III.§8.4f.) with *pasāhage* and *ese*, but also with *kāyavvā*. See also below paragraph 19: quite a number of pronouns in I.147*-150*.

[15.e. MNSt.A,p.94 mentions some words used in two genders: *-attho* / *-atthaṃ*, *āgamaṃ* / *āgamo*, *-jaṇaṃ* / *-jaṇo*, *gacchaṃ* / *gaccho*.]

16

Case-forms

16[A] Nominative

a. For the distribution of the nom.sg.masc. in *-e/-o* and the nom.pl.masc. in *-e/-ā* see MNSt.A,pp.84ff. and pp.88ff., but also MNSt.C,pp.13f.

b. Sometimes the stem is used for the nom.sg.: *metta* (I.101*), *pasu* (II.4*), *miya* *pasu* (II.9*), *guru* (II.31*), *bandhi* (II.110*), *hiṇḍi* (II.128*), *gihi* (II.189*), *accāṇa* (III.35*,twice), *pakkheva* (III.85*).

c. *pasave* (II.68*) is formed like *bahave* (Sanskritism).

d. Sometimes the acc. seems to be used along with or instead of the nom., see II.138*, §20.1f., §20.4ff., 200*.

16[B] Accusative

a. The stem is used for the acc.sg. in *khaṇa* (II.6*).

b. The acc.sg. of masc. and fem. stems in *-i/-ī* often ends in *-ī* instead of *-iṃ*: *rāī* (II.49* & 89*), *joṇī* (II.64*), *vāsīṇī* (II.151*a), *sāhuṇī* (II.151*c), *āivamāṇī* (II.§18.3), *mahaī* (II.§24.5), *samsaggi* (III.12*); *vuḍḍhi* (I.101*) with metrically short *-i*; *aggi* (II.131*), *āyūī* (II.§11.20). Cf. also the adv.acc. *sunṇāsunnī* (I.100*) below paragraph 21b.

[The examples from Chap.VI given by Hamm (MNSt.C,p.14) are: *itthi* 111*, *kāgiṇi* 335*, *giri* 341*, *jāi* 162*, *dikkhā* 162*, *dhūli* 235*, *saṇi* 341*.]

The Mss., especially Ms. c, sometimes use the spelling short vowel + double consonant instead of short vowel + -m + single consonant, e.g. *maha-nihi vva* (III.9*), *taṇu cchive* (I.119*).

c. *pure* (I.28*) = *purās* (acc.pl.).

16[C] Instrumental

a. There are two instances of the instr.sg. in -īya (Pischel, §385; Alsdorf³⁴, BSOAS.8.1935-37, p.328): *vihiya* (I.61*) and *parisamattiya* (I.78*).

b. *icchayā* (II.42*), *saṃkhayā* (II.50*) and *pavattanayā* (II.74*) are Sanskritisms.

16[D] Dative

[a] Another Sanskritism is *varāya* (II.133*), if it does not stand for *varākāḥ*.

16[E] Genitive

[a] *majjhomajjhīya* (I.128*) is an adv.gen., see below par. 21b(2); Pischel, §385.

ADJECTIVE

17. A few words generally considered to be substantives are used as adjectives in our text. Thus *tiyaya* and among the adjectives defining the kuṣiḷa's bad looks *niddhāḍaṇi*, *maṇṇi*, *māraṇi* and *saṇṇi* [10.45, 11.30, 11.54, 11.21 in III.§39].

NUMERAL

18. See Glossary under *egas(s)i* (I.24*), *dus(s)ayahā* (III.13*f. = *dvi-śatadha*). For *cauro-* (II.93*) see Pischel, §439. Note *pañcehiṃ* (I.207*). [*duvālasavihammi* ... III.113* is to be read as *bārasa-v.* according to MNST.A, p.90, where *ekkasi*, *bittiya* and *igavīsaima* are also recorded.]

PRONOUN

19. *sa* (I.153*, II.110* & 132*, III.3* & 10*) a n d

esa (II.37*, III.§10.1) [are] nom.sg.masc.

se undoubtedly is nom.sg.fem. in II.§16.3f.; §17.2-5 (against *sā* in II.§16.5). In II.§11.11f., §11.29 & 38 it may be either fem. or neut. (with *itthiyaṃ* II.§11.2); the adjectives in this passage are fem. (*saṇḍhukijjamāṇi* II.§11.2) or neut. (*abhimuham* II.§11.38).

ayaṃ (III.§9.21): nom.sg.neut. ? *iyaṃ* (II.29*, III.§8.2): nom.-acc.sg.neut.; *te* (I.149*f.) and *ke vi* (I.148*) for nom.pl.fem.; *jesiṃ* (I.150*, Ms.C) and *kesiṃ* (I.147*) for gen.pl.fem.; *siṃ* (II.186*) and *esiṃ* (III.§9.8): gen.pl.masc. (Pischel, §423 & 429); *kehi* (II.8*) stands for *kehi vi*, *kiṃ* (II.199*) for *kiṃ pi*. — *taya*, *kayara*, *annayara*: see Glossary.

³⁴ [Ludwig Alsdorf, *The Vasudevahindī, a Specimen of Archaic Jaina-Māhārāṣṭrī*. IN: *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (BSOAS)*, Vol.8 (London 1935-37), pp.319-333. Reprinted in: *Kleine Schriften* (ed. Albrecht Wezler, Glasenapp-Stiftung, Bd.10), Wiesbaden 1974, pp.56-70. -CBT]

VERB

20. [A] Present Indicative

a. In a good many cases the pres.ind. 1st pers.sg. ends in *-am* (MNSt.A,p.90; Alsdorf, BSOAS.8.1935-37,p.321): *ciṭṭham* (I.81*), *dharam* (I.114*), *samārabham* (I.123*), *geṇham* / *giṇham* (I.125* & 214*), *pattham* (I.125*), *abhīramam* (I.127*), *kuṇam* (I.130* & 132*), *nīharam* (I.132*), *nijjhāyam* and *ālavam* (I.136*), *kaham* (I.154*, twice), *uddharam* (I.181*), *gaccham ciṭṭham suvam uttham dhāvam nāsam* (II.35*), *kaṇḍuyam* (II.37*), *pavujjhayam* (II.54*), *caram* (II.68*), *puccham* (III.42*).

b. For *vediyahe* (I.133*), which is a 1st pers.sg.pres.ind., see Alsdorf, BSOAS.8. 1935-37,p.322 and Schubring, ZDMG.109.1959,p.455.

c. *-e* may perhaps sometimes stand for *-ai* < *-ati* (e.g. in *ābāhe* II.65*). Consequently a few forms in *-e* leave us in doubt whether ind. or opt. is meant³⁵.

20. [B] Optative

a) In I.149* *lakkhejjo* / *°ijjo* (*lakṣayeyuh*) is a Digambara opt.3rd pers.pl.!

b) In *labbhe* (I.115*) und *janne* (II.134*) the consonant seems to have been doubled metri causa.

c) In III.§10.7 *vajja* stands for *vajje* (*varjayet*) before *tti* (Pischel,§92).

d) For *adhiyeta* the text has got five different forms: *ahīe* (III.§26.3, §27.1, §31.5); *ahijje* (III.§26.1); *ihijje* (see above par.11); *ahijjine* (III.§32.2); and *ajjhīe* (III.§26.12). In *ahijjine*, the part.necess. *ahijjineyavva* (III.§31.1) and the infin. *ahijjiniṇṇam* (III.§31.2) *adhi-* "to study" seems to have been mixed up with **abhi-* or *adhi-ji* (*jyā*) "to conquer completely". *ajjhīe* < *ajjh[ayaṇa]* + *adhiyeta*.

e) There are a few instances of the opt.3rd.pers.sg. in *-iyā* (Pischel,§464; MNSt.A,p.90; C,p.14): *parivajjiyā* (II.§23.3), *bhaviyā* (III.8*), *vāiyā* (III.10*), *thaviya* (with metr. short *-a* III.119*).

[See also MNSt.A,p.90-1 for more forms and a discussion on optative.]

20. [C] Future

In I.6* *gamisse* and *aṇubhavisse* (in Ms.c) are obviously fut.1st.pers.sg. ātmane-pada (< *-īsyē*).

20. [D] Participles

a) The form *pakuvvāṇa* (III.§17.4) is to be explained by Pischel,§562.

b) For *jitta* (I.33* = *jita*, cf. Pischel,§194) see the Glossary where also the derivatives in *-ira* (*nindira*, *paṇaccira*, *bhāṇira/bha°*, *vajjira*, *vicintira*, *hasira*) and a few interesting

³⁵ [See A. Master (JRAS.1951,p.164: Rev. of MNSt.C, reprinted below ¶10): "The spelling *e* for *ai* does not appear till after the fifteenth century, when Mahārāṣṭrī was no longer used". -CBT]

part.necess. (*pūya*, *avandiyaya*, *dupattijja*; *aṇuciṭṭhiyavvaya*, *pāsiya* / *pāsiyavvaya*, *pecchiyavvaya*) have been entered³⁶.

20. [E] Absolutive

a) There are several absolutives in *-ya* (Pischel, §590): *khaṇḍiya* (repeated I.163*), *pacciya* (II.76* twice), *uvavajjiya* (II.87*), *khaviya* (II.§12.5), *saṃṇirumbhiya* (II.§13.4), *saṃcikkhiya* (II.§15.7), *niḍajjiya* (repeated II.§16.3f.), *paribhassiya* and *acchāḍiya* (II.§18.2), *ghāriya* (II.207*), *vīmaṇsiya* (III.§27.6), *gahāya* (III.§30.2). To these must be added *samuvaiṣṣa* (III.108*, Skt.*samupadiśya*) and *pappā* (I.138*, Skt. *prāpya*), the latter with lengthened *-a* at the end of the pāda.

b) Note *kiccāṇaṃ* (II.§15.8) and *passiyāṇaṃ* (II.§18.3) for which see Pischel, §587 and 592.

c) *laddhā* (II.103*) < *labdhvā*.

d) *uttārittu* (see above par.4): absol. = infin. (Pischel, §577).

e) In *kareuṇaṃ* (I.220*) the *u* is metr. short, cf. MNSt.C, p.47 (under 188).

21. Word-formation

a. The suffixes *-ttaṇa* (*-tva*) and *-yā* (*-tā*) have been added to substantives in *avacchallaṇattāṇa*, *esaṇayā*, *dohaggayā* and *maddavayā* [III.§3.9.3, I.207*, I.20*, and I.196* respectively].

b. A number of interesting intensive formations have been listed in the Glossary. They are (1) the verb-forms *phuruphurejjā* / °renti, *ruṇurune*, *salasalasale*; *kaḍhakaḍhakaḍhanta*, *mughamaghamaghenta*; (2) the adverbial genitives *calacalacalassa*, *ṭalaṭalaṭalassa*, *tharatharassa*, *dhagadhagadhagassa*, *saḍahaḍassa*, *khaṇḍākhāṇḍie*, *majjhomajjhīya*; (3) the adverbial accusative *sunnāsunnī* (see above par.16[B]b under acc.). Cf. MNSt.A, p.92 and a few examples in MNSt.C (Glossaries).

c. Note the inversion of the components in *pakkha-suddha* (I.74*), *ghora-pacchitta-dukkare* *lakkhōvasagga-pacchitte* (I.76*, metri causa³⁷), *paḍivajjana-pāyacchitte* (I.102*, metri causa), *dukkha-māṇasaṃ* (II.134*, metri causa), *Mandara-giri-aṇanta-guṇiyassa* (II.142* for *aṇanta-guṇiya-M.-girissa*), *tav'āhiya* (III.§6.9), *ṭiṭṭhaya-nāma-kamma-goya*

³⁶ [The occurrences of these words are: III.§11.11(*ni.*), III.53*(*pan.*), I.66*, 139*(*bhā.*), I.1*(*vajj.*), I.66*(*vic.*), III.§43.3(*has.*); III.27*, 53*(*pūya*), I.76*(*av.*), I.9*(*dup.*), I.220*(*aṇuc.*), II.§22.5(*pāsiya*, II.1*(*pāsiyavvaya*), III.52*(*pecch.*)).-CBT]

³⁷ Deleu, p.151: The meaning of this verse is not quite clear since, for one thing, we do not know to how many kinds of *kevaliṃ* it alludes. Moreover: does *ghora-pacchitta-dukkare* stand for *ghora-dukkara-pacchitte* (as I translated) or, thinking of *āloṇaṃ* (*ālokāt* ? see Alsdorf, BSOAS.8, p.330), for *dukkara-pacchitta-ghore* ? *lakkhōvasagga-pacchitta* I interpreted as *upasarga-lukṣa-prāyaścittā* but it may be *lukṣyōpasarga-prā* "a penance [which consists in enduring] manifest troubles". Finally I read *saṃmahiy'āsana* i.e. *saṃmahit'āsana* or *saṃmathit'āsana*, not *saṃmahiy'āsana* which might be *saṃmathit'āsana*. [The verse reads:

āloṇaṃ nind'avandiyā ghora-pacchitta-dukkare
lakkhōvasagga-pacchitte saṃmahiy'āsana-kevali.]

(III.§14.4 for *t.-nāma-goya-kamma*), *aṭṭha-lakkhaṇa-sahassa* (III.§14.5 for *aṭṭha-sahassa-l.* "one thousand and eight marks").

d. Many of the loose constructions common in our text are due to faulty compounds. Thus is I.46* (*su. vi.* for *suyadevayā vi*), I.68* (*sammam* detached), I.100* (if *aham* splits the compound; in this case we should translate "I am unable to [perform] a heavy penance", i.e. *guru-pacchiṭṭāsakke 'ham*), II.83* (the meaning is *vaṇassai-jammam janti*), II.§18.8 (corr.: *vaira-sarīreṇam*), II.§24.5 (corr.: *aṭṭhārasa-sil'anga*), III.§3.11 (*vāyaṇā* ... obviously being ablatives excluded from the compound *āyaṇṇa-apa.*, III. §4.10 (corr.: *eesiṇ* ... -*dhāraṇāṇam samaṇu.*), III.§11.11 (*jampira*, *uvagaya* and *nindira* are stems; the compound has got out of hand), III.§11.12f. (*kevalam* detached), III.26* (*guṇāhio metri causa* for *ahigūṇe*), III.§17.2 (corr.: *abhiggaḥiya-ai-caṇḍa-* etc.), III.85* (*u* extraneous), III.§27.4 (corr.: *aṭṭhamenaṇam batti°*), III.§29.16 (*mangala-vahaṇī[havai]* *kHEMA-vahaṇī-havai*), III.§33.1 (corr.: *aviṇṇāe punṇa-* ...), III.§37.4 (corr.: *vāyaṇāi-sajjhāyam jahā-sattie*), III.§39.3.6 (corr.: *parivaḍḍiya-dhamma-saddhāe sāmaṇṇam* ...), III.§39.12 (*laṭṭhio* splits the compound).

Schubring (MNSt.A,p.93) has already pointed out the precarious construction of the compounds describing the way in which some monks and nuns have obtained Kevalinhood (I.66*-85*, 95*-108*, 113*-137*, 154*-157*).

e. Quite often *ca* "and" and *vā* "or" are added to *dvandvas*. Thus e.g. *para-m-appaṇo ya* (III.§9.12) stands for *parassa appaṇo ya*, *kHEMA-pāvaṇ vā* (II. 132*) for *kHEMAṇ pāvaṇ vā*. Likewise *ceiya-sāhū ya* (I.42*) for *ceiyaṇ sāhū ya*.

SYNTAX

Use of cases

22. The loc. *aviraesu* (III.43*) seems to be due to attraction by *thāmesuṇ*; cf. *aviraehiṇ* in the following verse. Note the gen. *cakkuṇo* with *pāsiya* (II. §22.5) and the loc. with *metti*, i.e. *maitṛi* (I.59*) and *saddhiṇ* (II.§10.4f.). *antara* "difference" governs both the abl. and the gen. in II.142*.

23.

Use of verb forms

23. If we understand *alabhanta* as *alabhanto* (see above par.16 under Nom. b.) vs. III.25* may be a conditional sentence (cf. Hc.3.180³⁸) of the type *jai ramanto jīna-desie sāmaṇṇe, ajja aham gaṇi honto* (Daśavaikālika-sūtra 11.8*) "if I had felt like entering the Jaina monastic order, I should now have been a Gaṇin!" Note, however, that in the subordinate clause the place of the finite verb is not taken by a pres.part. but by the

³⁸ [Hc is the abbreviation for "Hemacandra's Grammatik der Prākṛit-Sprachen" by R.Pischel, sec fn.29. CBT].

absolute. For further examples see Sukumar Sen, *Indian Linguistics*, Vol.13, par.153; Alsdorf, BSOAS.8.1935-37, p.329 fn.

24. False concord

24a. in gender: *cauvvihaṃ māyā* (I.26* attraction by *ghoraṃ* ?), *nippḥiliyaṃ* (I.128*), *kammāṇi ... niddaḍḍhe* (II.122*), *vivaṇṇa-juṇi ... bondi* (II. §11.16)³⁹ *apāsaṇijje* (II. §11.22 attraction by *dose, bhange* etc.), *cintaṇijje* (II. §16.1 attraction by *vibhāge* ?). Cf. also par.19 under *se* and *je*.

24b. in case: *tassa ... bhūyāo* (III. §5.5). See above par.16 under Nom. d.

24c. in number:

(1) Note that *siddhe niṭṭhie pahīṇe* (III. §9.9) is governed by *vāe*, which the author has in mind, instead of by *kayambam*.

(2) For *ahaṃ ... cintimo* (I.113*) and *ahaṃ...ceṭṭhimo* (I.135*) see MNSt.A, p.90; Alsdorf, BSOAS.8.1935-37, p.322f.

(3) *atth' ege pāṇi* obviously is a plural (see e.g. I.184* and 188*), but it is sometimes loosely connected with the singular, esp. metri causa (I.7*, 14*, 180*, II.121*, 157*).

(4) *samuvvahai, vivajjae ... tesim* (II.187*f.), influenced by II.186*.

¶4.B There are also some Apabhraṃśa influences. see e.g. VII. §46 (*paaehiṃ jaṇaṇḍaṇu* etc. MNSt.C, p.88.28-30). For passages in Sanskrit see ¶9.6-7.

¶4.C A. Master (JRAS.1951, p.154: see ¶10.1) remarks: "... but it is doubtful if the description has real linguistic significance, as the difference between Jaina Mahārāṣṭrī on the one hand and Lyrical and Dramatic Mahārāṣṭrī on the other lies almost entirely on the degree of stylization. There is no Jaina Mahārāṣṭrī uninfluenced by Ardhamāgadhī, and even the other forms are not so consistently stylized as some Western editors would have us believe. ..." [It is my impression that the style of one passage differs from that of another passage, the style of verses from that of the prose, the style of direct quotations from that of the compositions of the "editor"; there is, hence, nothing like *the* style or *the* language of *the* entire Mahānīśītha. -CBT]

³⁹ Delcu: If we do not read *-bondim* (with Ms.C and II. §11.17) or assume change of gender.

¶5. METRES

¶5.0 About the metrical structure of the MNA, Schubring (e.g. MNSt.A,p.34) remarks that anuṣṭubh is the metre favoured by the author, though āryā was the prevailing metre in his time. Both, Hamm (MNSt.C,pp.14-16) and Deleu (MNSt.B,pp.15-17) present a metrical survey of sample verses of Chap.VI and I-II respectively, which is reproduced here. — Note: *a b c d* refer to pādas, *a/c* to pāda *a* OR *c*; *b/d* to pāda *b* OR *d*. *G* = heavy syllable (*guru*); *L* = light syllable (*laghu*) — The use of the asterisk denoting verses is obviously superfluous in our section ¶5.

¶5.1 For the first one hundred anuṣṭubh verses of Chap.VI (vss. 1-101, vs.30 is an āryā) Hamm prepared statistics (1) of the number of syllables in a pāda, (2) of the opening of the pādas, and (3) of the cadence of the pādas. Deleu examined 400 pādas of one hundred verses "selected at random throughout Chap. I-II" to prepare corresponding statistics³⁹.

¶5.2.0 Of the total of 422 pādas (some verses having 6 pādas) in Chap.VI, 198 pādas, i.e. 46.9%, do not have the correct number of syllables. In Chap.I-II, out of 400 pādas, 192 pādas, i.e. 48%, have an irregular number of syllables:

Syllables	Chap.VI.vss.1-101	Chap.I-II ³⁹	Remarks
7	16(<i>a/c</i> : 9; <i>b/d</i> : 7)	11(<i>b</i> :7. <i>c</i> :1. <i>d</i> :3)	
9	138(79;59)	123(41.27.26.29)	
10	35(15;20)	44(12.7.14.11)	
11	7(4;3)	8(3.4.1.1)	
12	1(VI.84 <i>a</i>)	3(all <i>d</i>)	(See below [A])
14	1(VI.85 <i>d</i>)		
15		1(II.93 <i>d</i>)	with
18		1(II.91 <i>b</i>)	extrametrical
?		1(II.108 <i>d</i>)	additions?

[A] These three pādas are: I.79*d*, 137*d*, 138*d*.

¶5.2.1 Hamm: Even if one could correct some of the pādas with nine syllables "by elision of an intruding vowel" or "by letting run together an initial vowel with the

³⁹ The vss. arc: I.21-30, 71-80, 91-100, 131-140, 213-222; II.51-60, 91-99, 106-115, 151-160, 191-200.

preceding nasal" in MIA (H. Jacobi, KZ.24,p.613) there would still remain enough cases to prove that the author was either simply careless or even incompetent to compose normally structured ślokaś. It seems, he has selected and overburdened the motto: *na vā ekenākṣareṇa cchaṃdāṃsi viyanti, na dvābhyām* (Aitareya Brāhmaṇa, I.6.1). The same conclusion can be drawn from the statistics about the opening and cadence of the pādas.

¶5.2.2 Deleu: "Not only is it possible, as Hamm [see 5.2.1] explains, to correct many of the pādas with 9 (and even more) syllables, the author also shows some regularity in his departure from the metrical tradition. This obviously is the case with *b* and *d* pādas of 7 syllables, the metre of which as a rule is *GGGGGLG* (see MNSt.A,p.34). Among the thirty odd instances⁴⁰, that are found in Chapters I-II there are only six rather unimportant exceptions to that rule, namely pādas I.28*b*, 165*b*, II.118*d*, 161*d*, III.10*d*, 45*b*.
¶5.2.3 It should be added that one cannot always know for sure whether the supernumerary syllables are not to be put down to some extrametrical addition".

¶5.3 Opening.

¶5.3.1 From among the schemes of opening a pāda which are prohibited, we find in Chap.VI: in *a/c* 6 cases, i.e. 2.8%⁴¹. The opening thus shows relatively few deviations from the schemes allowed, because the number of permitted opening is considerably bigger than those for the cadence. If one may say so, even a less trained author has very few opportunities to miss the structure of the opening.

¶5.3.2 Deleu: "In Chap.I-II, 39 pādas *a/c*, i.e. 19.5%, and 33 pādas *b/d*, i.e. 16.5% show an irregular opening."⁴²

¶5.4 Cadence.

¶5.4.1 Completely different is the picture that emerges out of the statistics of the cadence, for which only *LGGL/G* in *a/c* and *LGLL/G* in *b/d* are allowed.

⁴⁰ The pādas with 7 syllables in the whole of Chap.I-III are: I.20*b*, 28*b*, 70*d*, 86*b*, 90*b*, 101*d*, 103*b*, 138*b*, 142*b*=90*b*, 164*b*, 165*b*, 166*b*, 197*d*, 214*b*, 215*d*, 218*d*; II.16*b*, 27*d*, 50*d*, 53*b*, 62*d*, 95*d*, 103*d*, 112*b*, 117*b*, 118*d*, 140*d*, 153*b*, 161*d*, 190*b*; III.9*b*, 10*d*, 39*b*, 42*d*, 44*d*=42*d*, 45*b*.

⁴¹ The details are: in *a/c* 6 cases, i.e. 2.8% (*GLLG*: 3, *LLLL*: 2, *GLLL*: 1), and in *b/d* 7 cases, i.e. 3.3% (*GLLG*: 3, *LLLL*: 2, *LLLG*: 1, *GGLG*: 1).

⁴² The details are: *GLLG* in 32 pādas (*a*: 16. *b*: 5. *c*: 5. *d*: 6), *LLLG* in 18 pādas (4.6.4.4), *LLLL* in 13 pādas (3.5.3.2), *GLLL* in 7 pādas (2.2.2.1), *GGLG* in 2 pādas (*b*:1, *d*:1).

Chap.VI: Unallowed cadence appears in *a/c* pādas in 69 cases, i.e. 32.7% of the total⁴³; in *b/d* pādas in 14 cases⁴⁴, i.e. 6.8%; the cadence is thus wrong in 39.5% cases. Only in end-rhyme the author has made comparatively few mistakes.

¶5.4.2 Chap.I-II: "40 *a/c* pādas, i.e. 20%, and 23 *b/d* pādas, i.e. 11.5%, show an irregular cadence."⁴⁵

¶5.5 Gāhā = āryā.

¶5.5.1 Hamm. The gāhā (gāhā) [āryā] appears in VI.30, 202, 250, 386-411; pathyā āryā are: VI.30, 202, 386-390, 395, 398-99, 401, 403, 405, 410-11; vipulā, otherwise correct, are: VI.391a, 392ab, 396ab, 397a, 402a (gīti), 404a, 408a.

¶5.5.2 Deleu. "The gāhā [āryā metre] is found in: I.10, 37, 148, 208-211; II.105; III.3, 16-38, 46-137. Among these thirty-three⁴⁶ are gītis (*b* with 8 gaṇas like *a*), III.51 is an udgīti (*b-a* instead of *a-b*). The āryās are partly pathyā (60%), partly vipulā (40%), i.e. either they have caesura after the third gaṇa or not. On the whole the gāhās are much more regular than the ślokas [anuṣṭubh]. The reason is that in the author's time the gāhā was the metre mainly used in commentaries and that, since he wanted to produce an archaic work, he had to use a metre far less familiar to him".

¶5.6 Additional Remarks

¶5.6.1 Hamm's further remarks are: VI.393, a gīti, in pāda *b* the 7th gaṇa has 5 morae; in vs.394, a vipulā, the 5th gaṇa is amphibrachys; in vs.400, a gīti, pāda *b* vipulā, *patthie* is to be deleted; in vs.406, pāda *b*, the 7th gaṇa has 3 morae; in vs.407, vipulā, pāda *b*, 3rd gaṇa has 5 morae. VI.151 is in *vaṃśasṭha* metre.

⁴³ The deviations are: *GGGG* in 16 cases, *LLGG* in 12, *GLLG* in 11, *LLLG* in 8, *LLGL* in 7, *GGGL* in 4, *LGLG* in 4, *GLLL/G* in 4, and *GGLL/G* 3 cases.

⁴⁴ *GGLG* in 6, *LLLG* in 5, *LGGL* in 2, and *GGLL* in 1 cases.

⁴⁵ *LGLLL/G* in 7 *a* and 12 *c* pādas, *LLLGL/G* in 6 *a* and 5 *c* pādas, *GGGGG* in 4 *a* pādas, *LLLLL* in 1 *a* pāda, *GLLLLG* in 1 *a* pāda, *GLLL* in 1 *a* pāda, *GGLGG* in 1 *a* pāda, *GGLLL* in 1 *c* pāda, *LGGLL* in 1 *c* pāda, *GGLG* in 7 *b* and 8 *d* pādas, *LLLLG* in 4 *b* and 3 *d* pādas, *LGLGG* in 1 *b'* pāda.

⁴⁶ The gītis are: I.10, 211; II.105; III.3, 19, 27, 35, 37-38, 52-56, 58, 61, (68), 77, 82, 84-87, 89, 91, 93-94, 98, 104, 108, 114, 117, and 119.

¶5.6.2 Deleu remarks further:

(1) "In a number of verses⁴⁷ we find extrametrical additions. (2) *Metri causa* we must read: *paunjamāṇ' aiyare* (I.210), etc.⁴⁸. (3) Note the metrical shortening in *yaṇanti* and *vavaṇi* (III.63), *ṭhaviyā*, i.e. °*viyā*, °*vejjā* (III.119). (4) Twice we meet *LGG/LG* instead of *LGL/GG* in the 6th and 7th gaṇa, namely in the *a*-lines of III.54 and 118. Cf. *G/LG* instead of *L/GG* in the 6th and 7th gaṇa of III.28b. (5) The 6th gaṇa in III.77b (... *puno vi bhamadejjā*) and the 5th gaṇa in III.120a (but cf. reading of Ms.K) have only three instead of four morae. The 7th gaṇa in I.37b and the 3rd gaṇa in III.56b (but cf. reading of Ms.K) have five instead of four morae. (6) Note that the rule for *-hiṃ/-hi* [in *anuṣṭubh*, see e.g. I.11d, 157, 160 and 174 (*sallehiṃ*), 189, etc.] applies also to the gāhās, as e.g. in I.148, III.16a, 32a (*indehiṃ*), 46a, etc. The same applies to *-āiṃ* in *aidūsahāiṃ dukkhāiṃ* (III.67a). (7) The cadence is defective in I.211 (*dhammo° ... °ṇejjā*: influenced by śloka?) and at the end of III.127a (quotation). (8) Other metres in quotations are: I.11 *sragdharā*, I.36 and 195 two *indravajrās*, and II.147 *vaṃśastha*. There are a few licences [in these verses]".

¶5.6.3 For an instance of "Veḍha-Rhythm" (in IV.§1.6: *tammi ya uvaladdha-puṇṇa-pāve*), see Schubring, MNSt.B,p.209, fn.4.

¶5.7 Hamm: In nutshell one can say that the author is lacking in competence in and an intention for metrics. In using words he makes no choice, hence many of his pādas remain defective.

⁴⁷ They are I.10 (*jaṇ*); II.105 (*dukkayā*); III.3 (*sa*), 24 (*agga* and *Kancaṇa*), 38 (*tu*), 56 (*iti*), 58 (*Goyama* etc.), 68 (*akkhayaṇ*, the verse is a gīti if *ti* is omitted), 79 (*mahanta*; read *tatth' ev' abhu°*), 92 (*pariṇene*), 94 (*kammaṇ* and *jogga*), 105 (*ṇavara*), 110 (*gahaṇ'*).

⁴⁸ Further examples are: *tahā* (I.211), *duccittāṇaṇ* and *taveṇaṇ ajho°* (II.105), *ārāhage saraṇṇe* (? III.27), *ddāriddaṇ nāma* (III.30), *guruṇaṇ* (III.34), *ṇuṭṭhāṇa* and *sakāra* (III.35), *so* instead of *davva-tṭhao* (? III.37), *ṭhāṇ' esiyavva viṣe°* and *c' anuṭṭheyam* (III.48), *na paraṇ* (III.58), *ṇuṭṭhāṇassa* (III.68), *nivvattantī* (III.87), *nighosā* with [Ms.] K (III.89), *ḍahaī* and *jhāṇa* (III.94), *sattāṇ' anu°* (III.108), *bārasa* for *duvūlasa* (III.113), *jhāṇa* (III.114), *sajjhāya* (III.117), *ppāvāṇa* (III.121), *ddhūma* and *kāraṇe* with K (III.131), *pāṇe* (III.132).

¶6. PARALLELS

¶6.0 The MNA has many verses and also prose passages in common with various texts of the Jaina literature as has been already noticed by A. Weber and other scholars in Germany. Schubring devotes, besides remarks distributed all over his study, a whole chapter to this topic (MNSt.A, pp.50ff.), where he critically evaluates the parallels mostly utilizing the Mss. of the texts concerned. Similarly, Hamm and Deleu not only refer to such texts and works but also utilize them for detecting variant readings they have to offer.

¶6.1 The most outstanding parallel is supplied by the anonymous prakīrṇaka called *Gacchācāra* (*Gacchāyāra*), about 137 verses, describing "the qualities requisite for both a teacher and his gaccha" (*Doctrine*, p.113). MNSt.A, p.51 gives a list of verses common to the MNA and the *Gacchācāra* which should be supplemented by references in MNSt.B and C. Accordingly, out of its 137 vss. as many as 54 vss., i.e. about 40%, have been borrowed by the *Gacchācāra* from the MNA. And this fact is disclosed by the *Gacchācāra* itself in vs.135, already quoted by Weber (HTJ, p.445 = SLJ, p.178 and Verz.II, p.622-23) and Schubring (MNSt.A, p.50):

Mahānisīha-Kappāo Vavahārāo tahēva ya !

sāhu-sāhuṇi-aṭṭhāe Gacchāyāraṃ samuddhiyaṃ (1) //135 or 136//

(1) JĀG.17.1.1.1984, p.349.

This is a sure proof that the MNA is chronologically earlier than the *Gacchācāra*. But the date of the *Gacchācāra* is as uncertain as that of related prakīrṇakas. All of them belong to a period in which the Jaina clergy was moving away from its high ideals and some malpractices, which they criticize, had crept into it.

Charts based on the information in MNSt.A-B-C are attached below: 6.6-7.

¶6.2 Next in importance as a parallel text is the *Upadeśamālā* (*Uvaesamālā*) of Dharmadāsa-gaṇi which has thirty-one vss. in common with the MNA. After examining these verses in detail Schubring, MNSt.A (see ¶8.1.5), concluded that it was Dharmadāsa who borrowed the verses, and this opinion is supported by Deleu (MNSt.B, p.1, fn.2): "From a close comparison of the verses which the MNA and Dharmadāsa's *Uvaesamālā* (date unknown, probably about 900 AD) have in common it appears that, most probably, Dharmadāsa is the borrower. ... With regard to the readings of the MNA those of the *Uvaesamālā* are, indeed, characterized by a certain degree of normalization. -- The reverse process is, I think, rather improbable! -- Everything that is questionable,

unmetrical, or merely unusual⁴⁹ has been corrected, dropped or smoothed over in Dharmadāsa's work⁵⁰. On the other hand, Hamm (MNSt.C,p.51: note on VI.386*ff. which are āryās) opines that this 9th section of the VIth Chapter distinguishes itself from the preceding 8th section by its clarity both in language and contents as most of its verses are borrowed from the *Upadeśamālā* of Dharmadāsa; he thus disagrees with Schubring. Deleu on his part refutes Hamm (see above).

For common verses see the appended chart.

¶6.3 The MNA, Gacchācāra and the Upadeśamālā are obviously to be dated to the same period of decadence as they all deal in detail with the conditions prevalent in it. Moving back in time, it must be noticed here that the MNA not only knows by mere name but also cites the older exegetical literature of the Nirvyūktis, Bhāṣyas and Cūrṇis developed in course of time to explain the still older strata of the Canonical texts. Thus, the Āvaśyaka-niryukti (ĀvNi) is cited: e.g. MNA I.35*-37* (Deleu, MNSt.B,p.20) are ĀvNi.101*-103*, these verses⁵¹ were quoted already by A. Weber (SLJ,p.184; ¶3.2), see also E. Leumann, *Āvaśyaka-Erz.*,p.19: II.22.

For twelve verses of the ĀvNi, twelve vss. of the Piṇḍa-niryukti (three of them in the Ōgha-niryukti also) appearing in the MNA see the chart.

¶6.4 Daśavaikālika-sūtra, IV.10*a (Schubring, KISchr.,p.133), is cited e.g. in III.§4.2 (B,p.52.1): *paḍhamam nānam tao dayā*. Vyavahāra-bhāṣya, I.291, corresponds to MNA III.119* (Ernst Leumann). Many passages in the MNA remind us of similar or identical wordings in other canonical and post-canonical texts.

Even the title Mahānisiha-ajjhayaṇa or -suyakkhandha tries to connect our text with the Niśītha-sūtra which is a genuine, and an older, Chedasūtra, and thus with the Canon. The mutual relationship between the Kalpa-, Vyavahāra-, and Niśītha-sūtra has been discussed in detail by Schubring. In *Lehre* he says: "A reminiscence of the Niśītha-sūtra is to be found only in the fact that within the VIIth Chapter, in the so-called *Pacchitta-sutta*, are presented lighter forms of punishment for a great number of

⁴⁹ Questionable are e.g. I.9* (*dupattijje*), III.119* (*anāghāo*); unmetrical are III.56*b, VI.393*b, 394*a; unusual are for instance III.60* (*bhaṇṇau*), III.112* (*logaṇi*), III.119* = V.105* (*thaviya/ve*), VI.395* (*avilā*).

⁵⁰ Deleu continues: "... Short verbal forms (*tippe* VI.390*, *tacche* VII.17*, *anuttthe* and *patthe* VIII.12*) seem to have been avoided. Nominal forms in -e have been replaced by forms in -ā (VI.393* and 398*), -o (III.112*, VI.402*) or -am (III.56*, VI.400*), gītis have become āryās (III.56*, VI.393*, 400*, 402*). Note that MNA.I.10* = UpMā.84* obviously is a quotation introduced in both works, by extrametrical *jaṇi*".

⁵¹ They recur in the *Vīṣeṣāvaśyaka-bhāṣya* of Jinabhadra-gaṇi as vss.1156*, 1162*,1166* in Pt. Dalsukhabhai Malvania's edition: LDS.10.1966,pp.220-222.

offences. At the same time, [the MNA,] this work of the later period tries to secure for itself a legitimacy through some connection with the old text of the Nīśītha-sūtra"⁵².

¶6.5 In the subsequent time the MNA has been reflected in some later compositions, some of which may be mentioned here. (See also ¶1.12 for more details.)

(1) As Schubring (MNSt.A, pp.48-50) has proved, the *Susadha-kahā* / -*carita* of Devendra-sūri is a "metrical recast" of the VIIIth Chap. (*Susadha-kahā*) of the MNA. Even the story of Lakkhaṇadevi (Chap.VI.204*ff.) was inserted by Devendra into his work, which is full of his own embellishments and avoids any verbatim citations of verses from the MNA.

(2) Ratnaśekhara-sūri has, in his *Ācāra-pradīpa* (Skt), composed in saṃvat 1516, cited in extracts a large part of MNA III.§3.15-§36.1 as his classical and canonical source.

(3) Some interesting passages of the MNA (e.g. III.§25, IV.§18^{Sk1}) were regarded as canonical and therefore worth citation and discussion by Dharmasāgara-sūri in his *Kupakṣa-kaṣṭhikā* (Chap.III), composed in saṃvat 1629. Schubring (MNSt.A, pp.46) and Deleu (MNSt.B, pp.1f.) study the original also in the light of Dharmasāgara's comments. It is remarkable to observe how the MNA was drawn into later controversies amongst the Jaina clergy; this observation finds further support in the fact that Jñānasāgara, in his avacūri on *Caityavandana-bhāṣya*, vs.30 by Devendra cites MNA III.§25 (detected by Ernst Leumann).

(4) Other parallels, not so conspicuous as those registered above, are e.g. the *Ācāravidhi*, "chronologically near to the MNA" (Schubring, MNSt.A, p.55) and the still later *Āṅgacūliyā* (ibid, p.54), and some more works which were then yet unpublished or unavailable to Schubring and other scholars.

(5) In contrast, the MNA was denied any canonical authority by a number of schools which did not include it into their lists of the sacred texts (*āgama*). This point has been discussed by Schubring, MNSt.A, pp.99-101. Not only the dissident but also the orthodox doctors of the church must have found some of the views expressed in the MNA to be controversial, if not unacceptable or even heterodox.

⁵² It may be added here that the MNA claims for the Pancamangala-tract a series of Nirvyūkti-Bhāṣya-Cūrṇi commentaries which, it says, are extinct! See III.§25.2.

¶6.6 Chart I MNA - Parallels (the correspondence is not always *verbatim*.)

Mahānisīha	Gacchācāra	Upadeśamāla	ĀvNi/H	Other texts
I.9		23		
I.10		84		
I.35			101	VĀvBh.1156
I.36			102	VĀvBh.1162
I.37			103	VĀvBh.1166
III.3			1414	
III.36		492		Note (A)
III.37			192 bh	Note (A)
III.38			194 bh	Note (A)
III.56		494		
III.59		29		
III.60		30		
III.66		286		
III.67		279		
III.111		338		
III.112		339		
III.119		268		MNA.V.105
III.125				PiNi.669
III.126				92
III.127				93
III.128				408
III.129				409 = OhN.883
III.130				520 = OhN.884
III.131				636 = OhN.885
III.133				642
III.134				659
III.135				662

Mahānisiha	Gacchācāra	Upadeśamāla	ĀvNi/H	Other texts
III.136				663
III.137				664
V.3	2			
V.4	3			
V.5	4			
V.6	5			
V.7	6			
V.8	7			
V.23	51			
V.24	52			
V.25	53			
V.26	54			
V.27	55			
V.30	56			
V.31	57			
V.32	58			
V.33	59			
V.43			666	
V.44			667	
V.45	60			
V.46	61			
V.47	62			
V.48	72			
V.50	71			
V.51	73			
V.52	74			
V.60	75			
V.61	77			

Mahānisiha	Gacchācāra	Upadeśamāla	ĀvNi/H	Other texts
V.62	79			
V.64	82			
V.65	83			
V.66	85			
V.67	87			
V.68	88			
V.69	90			
V.71	129			
V.78	96			
V.83	91			
V.84	92			
V.85		182		
V.86	94			
V.87	95			
V.90		14		
V.91		15		
V.92			1190	
V.93			1191	
V.94			1186	
V.95			1195	
V.96	97			
V.97	98			
V.98	100			
V.100	101			
V.101	102			
V.102	27			
V.103	28			
V.104	30			

Mahānisīha	Gacchācāra	Upadeśamāla	ĀvNi/H	Other texts
V.105		268		MNA.III.119
V.106	36			
V.107	37			
V.128				
VI.132	41			
VI.133	42			
VI.139	43			
VI.140	44			
VI.141	45			
VI.142	46			
VI.143	47			
VI.144	48			
VI.145	49			
VI.390		195		
VI.392		198		
VI.393		199		
VI.394		200		
VI.395		201		
VI.398		202		
VI.399		212		
VI.400		204		
VI.401		210		
VI.402		203		
VI.403		465		
VI.404		466		
VI.405		469		
VI.406		258		
VI.409		251		

Mahānisīha	Gacchācāra	Upadeśamālā	ĀvNi/H	Other texts
VI.410		252		
VII.3.*6 (B)		92		
VIII.13.*4 (C)		394		

(A) III.36-38 recur in the *Puṣpamālā* (or *Upadeśamālā*) of Hemacandra maladhārin as vss.233*-235*, and III.36 is cited in his svopajña *Yogaśāstra-vṛtti* by ācārya Hemacandra kalikālasarvajña (Bibl.Ind. ed. by Dharmavijaya-sūri,p.504).

(B) See MNSt.C.p.75.38-39 and p.64.fn.1.

(C) See MNSt.C.p.96.35-36 and p.107 (in variants, line 5).

(D) II.148*-149* cf. Daśavaikālika-sūtra, VIII.54*-55*; VI.30 cf. Paumacariya 26.3*.

¶6.7 Chart II

Gacchācāra - Mahānisītha

Gacch.	MNA	Gacch.	MNA	Gacch.	MNA	Gacch.	MNA
2	V.3	46	VI.142	62	V.47	92	V.84
3	V.4	47	VI.143	71	V.50	94	V.86
4	V.5	48	VI.144	72	V.48	95	V.87
5	V.6	49	VI.145	73	V.51	96	V.78
6	V.7	51	V.23	74	V.52	97	V.96
7	V.8	52	V.24	75	V.60	98	V.97
27	V.102	53	V.25	77	V.61	100	V.98
28	V.103	54	V.26	79	V.62	101	V.100
30	V.104	55	V.27	82	V.64	129	V.71
36	V.106	56	V.30	83	V.65	135	(A)
41	VI.132	57	V.31	85	V.66		
42	VI.133	58	V.32	87	V.67		
43	VI.139	59	V.33	88	V.68		
44	VI.140	60	V.45	90	V.69		
45	VI.141	61	V.46	91	V.83		

(A) This verse names the MNA as a source, see ¶6.1 where it is quoted.

¶7. DATE and AUTHORSHIP

¶7.0 In this section we will only give a very brief note, for details see other sections, especially ¶8, where the detailed conclusions of both Schubring and Deleu are given in their contexts.

¶7.1 The problems of dating anonymous texts and also works of authors mostly known by their names only are, in the field of Indian literature, too familiar to scholars to find special mention here. The MNA is not an exception to this general situation.

¶7.2 The question that demands our attention first is: Is the MNA to be regarded as the *work* or composition of one individual, call him author or compiler, or does it belong to the category of anonymous and fluid *texts* which have grown step by step out of a kernel into their present forms. The answer to this question given by Schubring and others is: There is indeed the hand of a single person visible all through this composition and he is responsible for its present form. Though this person remains unknown (even his name is nowhere mentioned) his efforts to create a kind of unitary and "unique" text are evident in all parts of the MNA.

¶7.3 Taking into account the data provided by the parallel texts (see ¶6), especially the anonymous *Gacchâcāra* (date uncertain) and the *Upadeśamālā* of Dharmadāsa-gaṇi (ca. 900 A.D.), it seems nearly certain that the MNA must be anterior to both of them.

¶7.4 Presuming that the remark in III.§25 (see ¶9.4) is the latest interpolation and has been inserted, surely after the famous Nemicaṇḍra (13th cent. AD), into the nearly completed form of the MNA, it can safely be conjectured that it has to be dated between 900 and 1200 AD. This is, however, not to deny the fact that the main parts belong to a much earlier period, perhaps anterior to Haribhadra even, as Schubring suggests, and have been recast to fit into the superstructure.

¶7.5 The earliest evidence for its evaluation as a canonical authority is Ratnaśekhara, who composed his *Ācārapradīpa* in saṃvat 1516. An event recorded in the MNA can be dated earliest in ca. 640 AD. (MNA VII.§6: p.76.29-37; p.64; MNSt.A p.26; below ¶8.1.3). The Mahānisīha recorded in the Nandi- and Pākṣika-sūtra is surely not identical with the present MNA.

¶7.6 Deleu concludes: "It proves altogether impossible, for the time being, to establish the exact date of the Mahānisīha. The comparatively late date of its composition, however, is an incontestable fact. With regard to the old genuine canon the work undoubtedly is apocryphal" (p.1).

¶7.7 The Jaina tradition does not, on the one hand, ascribe the authorship of the MNA to any person of mythological or historical character, but it does, on the other hand, connect either one person like Jinabhadra-gaṇi or ācārya Haribhadra or several authoritative names with the "editorship" of the MNA.

¶7.8 The Ms(s), it says, being defective, some scholarly authority had to undertake an "edition", see e.g. the *Vividha-tīrtha-kalpa* or the *Prabhāvaka-carita* (¶8.1.7). (Similar reports are current about the *Mahābhāṣya* of Patanjali or the *Nāṭyaśāstra* "of Bharata", too). These legends may have originated in the remarks which appear in the MNA itself, which contains some passages in Chap.II-III-IV (see ¶9) wherein the very deplorable condition of "original Ms(s)" and the regulating efforts to create order in its text by Vajrasvāmin or Haribhadra are clearly mentioned.

¶7.9 The implications of the term "authorship" in Jaina context in particular are surely not the same as those which are now prevalent. A Jaina author would not, for instance, feel guilty of plagiarism if he cites verbatim or with modifications passages and especially verses from earlier literature, the less so if his source and his activity belong to the "sacred" or "ritual" domain. Mostly he quotes from memory, hence there are ample possibilities of an increase of variants or of *standardizing or even normalizing* the wording; he may at times use archaic forms to "lend his work a flavour of antiquity" (Deleu,p.1). Such was, it seems, the case with the compiler of the present MNA. He inserted remarks about his "work" at different places, and these remarks later on attracted further remarks (some sentences in III.§25, perhaps whole of IV.§18).

¶7.10 In the last century Ernst Leumann believed in the "editorship" of Haribhadra, but, as a result of his further studies for more than twenty years, he revoked his opinion in a letter dated 20th March,1917, see MNSt.B,p.174,fn.2. Similarly Schubring accepted some connection of the MNA with Haribhadra in his first study in 1918, but in 1963 he is more cautious in his expressions.

¶7.11 In brief, it should now be established clearly that neither Jinabhadra-gaṇin, the bhāṣyakṛt, nor ācārya Haribhadra, the Yākini-mahattarā-sūnu, can be credited with the composition or the editorship of the MNA. Equally certain is the result arrived at by Schubring and others that the MNA owes its present form to one person who was zealous in his ideas and strong in his views but less competent to fulfil his task as far as the language and the metrics are concerned.

18. CONCLUSIONS

by SCHUBRING and DELEU

18.0 Walther Schubring has summarised the results of his studies of the MNA at two places: (1) MNSt.A.1918, pp.95-101, and (2) MNSt.B.1963, pp.171-174. Here we present them in a free translation and with some abridgements. As 8.3 we reproduce some part of "A Preliminary Note" by Jozef Deleu (B, pp.1-2).

18.1 Schubring, MNSt.A, pp.95-101.

8.1.1 The most important question, in our opinion, arising out of our studies of the MNA is, whether the text should be regarded as the *WORK* of an individual author or as an anonymous *TEXT* belonging to the Canon. As it is now available, the MNA can, in one sense, be considered as a work, but the author, or rather compiler, has first created this composition out of elements which may, in most cases, be his own work, yet many of them are certainly of foreign origin, and these were either borrowed [verbatim] or at least utilized by him. The passages of transitional character from his pen would have been hardly necessary, if they were not needed to connect tracts of varying origin with one another. From the view point of language, the foreign origin is clearest in the case of the tract about sexuality (II.§10-24: B, pp.38-46) and about *kusīla* (III.§1.39-46: B, pp.50.68-71). both of which are composed in Ardhamāgadhī, unlike the rest which is in Jaina Māhārāṣṭrī (except, of course, the introduction to the text which is full of canonical phrases). From the view point of contents, there are numerous insertions in the Vth Chapter. In the *Pacchitta-sutta* we notice a rationality of not allowing extremism while determining the punishments; such extremism does appear in other parts of the MNA, rather just after the rationality mentioned above. We would also like to presume that the complete middle portion, not only the *kusīla*-tract, has been inserted into the superstructure. Besides the contents, its form deviating from the main portion, viz. both, the prose and the *āryā* verses, would support our presumption.

8.1.2 The spirit of a definite personality which still remains unknown to us has spread his typical cover of language over all material, his own or borrowed, including that in Ardhamāgadhī. The compiler uses the nom.sing.masc. in *-e* / *-o* (mainly in *-e* in prose of non-narrative contents, exclusively in *-o* in verses); nom.pl.masc. in *-e* and *-ā* (in *-e* mainly in prose, in verses also in *-e*). In a general neglect of differentiation between genders, he tends to make neuter forms of words which are otherwise masculine. His prose suffers not seldom under the false excess of strange expressions and stylistic clumsiness. In verses, he is not afraid of creating the even pādas of *anustubh* containing seven *aṣṭaras*, and composes more gītis than āryās (contrast MNA.III.37*: B, p.59 with Āvaśyaka-niryukti, 1332^h, see MNSt.A, p.58); he does not get disturbed by the break in

a verse caused by a prose interpolation. Typical of the compiler is the exuberance in his statements full of arithmetical figures. He exhibits certain insecurity in his relationship to the Canon. He has the tendency to mystify the written form of prayers and charms, which, he feels, are not meant for oral use. He inserts one protective charm to earn the favours of a *tāntrikā* goddess. Let us also mention that he is not in conversant with the brahmanical way of life. ... He has at least some idea about the secular sciences.

8.1.3 Certain peculiarities, evaluated singly, seem to point to a comparatively early date of the text. Yet, some other characteristics stand in contrast to them and point to a rather late date. The story of the nun Rajjā, for example, inserted into the MNA (VI.§6.1-36: C, pp.27-28), shows that the expressivity of the prose of the period was at its best; other narratives in our text are, however, much below the average. Moreover, the compiler, when he himself writes, uses exclusively the *anuṣṭubh*, although the *āryā* metre was dominant in his time. The question has to remain unanswered, as to how we are to explain these facts which run contrary to the period. One could well imagine that his is really a conscious attempt at antiquity, both in matter and in form of the MNA, as has been proved by us. This should, however, not mean that we can expect much more than what he could himself accomplish, as far as his mastery over the language and style enabled him. We would rather believe that the place where it was composed was at some distance from the centres of literary activities. The intermingling of alternative forms (in *-e/-o*) may rather hint at an area lying between the eastern parts (where *-e* was predominant) and the western ones (where *-o* was predominant); in other words, compared to Ardhamāgadhi, there is, in terms of geography, a shift towards the western region.

8.1.4 As far as the information which can be gathered directly from the text is concerned, it should be mentioned that the whole of the Jaina Canon (*āgama*, *siddhānta*) was known to the compiler as a standard corpus and the text regards itself as standing beyond the canonical limits. Also post-canonical texts are available to the compiler, see e.g. *pasatthāṃ siddhanta-(āyāra-)cariya-purāṇa-dhammakahāo* (III.§41.3: B, p.69), the adjective *pasatthāṃ* being a clear indication that these texts belong to the Jaina literature. As a legendary account of holy persons we meet with the *Arihantā-cariyā*; and the genre of narratives was certainly fairly developed. The citations from texts like the *Āvaśyaka-*, *Pinḍa-*, *Ogha-* and *Daśavaikālika-niryukti*; and the *Vyavahāra-bhāṣya* show that the MNA is younger than all of them. One passage of the MNA (IV.§13: B, p.180.34-35) seems to have a very close connection with the now extinct *Praśnavyākaraṇa-cūṃṇi*. Besides *Niryuktis* exegetical texts called *Samgrahanīs* are named. It is rather unbelievable when our text tells that prominent leaders of the Jaina Church held it in high esteem; perhaps Haribhadra is to be considered as an exception. According to trustworthy sources, he must have known the MNA. (It should be remembered that the language of the MNA differs from that of the *Samarāicca-kahā*.)

8.1.5 We can, therefore, say in brief that the period of the MNA lies between the exegetical texts in Prakrit and Haribhadra, who is now placed in the 9th cent. AD. Haribhadra's older contemporary was Dharmadāsa-gaṇi, whose *Upadeśa-mālā* has many verses in common with our text [see ¶6.2]. The borrower is most probably Dharmadāsa.

8.1.6 If the date of the compilation of our text is comparatively late, how it is, one may ask, that it could secure a place, though not uncontested, in the Canon among the Chedasūtras. The MNA is mentioned only once in the *Nandi-sūtra*⁵³. The commentaries to the Nandi- and Pākṣika-sūtra explain the title by merely saying that because it is bigger than the Nīśītha-sūtra it is called Mahānīśītha. It is also likely that the title listed in the Nandi-sūtra belonged originally to a different text, whose traces could perhaps be discovered if we consider the *Pacchitta-sutta*. An examination of the atonements in the PcchS, if compared with those in other parts of the MNA, will show that they are heterogeneous; those in the PcchS could possibly be a remnant of the older and genuine Mahānīśītha.

8.1.7.1 Moreover, since long the inclusion of the MNA in the Canon has not been undisputed. The remark in Sanskrit (IV.§18: B,p.182) tells that the text is *ārya*, i.e. canonical. Another remark in Prakrit (III.§25, esp.11: B,p.63) goes further to give it an archaic authority: the MNA was held, it says, in high esteem (*-pamuhehiṃ juga-ppahāṇa-suyaharehiṃ bahu-manniyam iṇaṃ*) by prominent leaders like Siddhasena divākara. ... As this remark contains the name of Nemicaṇḍra, it must be dated in the 12th or rather 13th cent. AD. This remark seems to be directed against certain opponents and can be compared with Jinaprabha-sūri's note in his *Vidhimārgaprapā* (dated samvat 1363). Such opponents have been refuted also by Dharmasāgara-sūri in his *Kupakṣa-kausthikāditya* (samvat 1629). R.G.Bhandarkar (Rep.1883-84,p.148) in his analysis of Dharmasāgara's *KKĀ* says, "Chandraprabha and his sect as well as the Lumpāka and the Chaityavāsins do not recognise the Mahānīśītha at all". Candraprabha founded in samvat 1159 the branch called Pūrṇimā-, Paurṇimāyaka- or Paurṇamiyaka-gaccha.

8.1.7.2 We would be happy to know the exact reasons why these dissidents rejected the MNA. Not only the dissidents but also the conservatives must have found some elements in the MNA which they could not easily accept. Hence its sequence-number among the Chedasūtras is varying in different lists.

8.1.7.3 And for us, there is no doubt that the MNA should not be considered as a canonical text on account of its language, its contents, and also its date.

⁵³ Ed. Muni Puṇyavijaya, Pt. Dalsukh Mālvanīā, Pt. A.M.Bhojak: JĀG.1. 1968,p.32: §84), and this reference recurs in the *Pākṣika-sūtra*, with Yaśodeva's comm. ed. Candrasāgara-gaṇi (*Śrīmad-Vijayabhaktisūrisvara-jaina-granthamālā*, 3. sam.2006,p.124,line 3. See Yaśodeva' comm. (op.cit.p.126,lines 12-13: nīśītho madhya-rātris, tadvad rahobhūtaṃ yad adhyayanam, tan nīśītham ācārāṅga-pañcama-cūḍḍṭy arthaḥ. asmād eva granthārthābhyāṃ mahattaraṃ mahānīśītham.

¶8.2 Schubring, MNSt.B, pp.171-174.

8.2.1 ... Regarding the Mss. used by us, my colleagues have given all details; on my part I would like to join them in heartily thanking Muni Shri Puṇyavijaya, whose willingness to help us by getting the film of or Ms. (Pu) prepared and sending it to Hamburg and lending us also the original of another Ms. (K) has been of immense value for our understanding of the textual transmission. The Ms. K belongs to the collection of Pravarttaka Shri Muni Kāntivijaya and could be lent with the friendly consent of the local authorities, to them also we tender our sincere thanks. As we have been informed, Muni Puṇyavijaya is himself preparing an edition of the complete Mahānisiha. Though we could not wait for his edition to be published, we await it with high expectations. It will be then easy and comfortable to study the Mahānisiha in one book, while it has to be studied at present in not less than three volumes, wherein three scholars have, for example, prepared five glossaries according to their individual preferences. The reader may excuse us for this uncomfortable situation. The editors can, however, claim to have critically worked upon the text.

8.2.2 Already in 1918, I attentively studied the then available Mss. which allowed me only a general survey; on the basis of better material and better understanding I would now not keep unchanged many of the views expressed therein. However, the following, along with some more, remarks retain their validity, if, at the end of my studies, I may characterize the curious work again.

8.2.3 The Mahānisiha does not fit into the framework of the Canon, although some stylistic devices have been employed to create such an impression. There are exegetical quotations in āryās. Besides *āgama* and *siddhanta* (!) younger literary genres are mentioned in the text. More than one *vijjā* = *vidyā* "charm" appear in magical script, where even Apabhraṃśa is not missing. The question of the residence (where should the monks stay: in sacred buildings or in private houses) is discussed with vehemence. The compiler is a zealot advocate of staunch discipline of monks. His attitude is due to the conditions of his time, which he observed. His is a period of decadence, caused by the notorious Kalkin (= Mihirakula). The prophecy in VII.44 (MNSt.C, p.88) refers to a date "a little more than 1250 years" after Mahāvīra's nirvāṇa, traditionally dated 527 BC. (*addha-terasaṇhaṃ vāsa-sayānaṃ sāiregāṇaṃ samaikkantānaṃ parao*: C, p.88.7), i.e. to a date little later than 623 AD; this date lies nearly one hundred years after the victory over Kalkin in 527 AD. In this wording we detect a hint for the date of the MNA.

8.2.4 The compiler deals zealously with the personal and social behaviour of the monks and nuns, individually and collectively, and towards the gaccha (a new term instead of the older *gaṇa*), and as a leader of the gaccha. Of the monks he demands an absolute honesty in admitting their offences and in faithfully executing the penance and atonement. The results of bad behaviour are indeed dreadful in this world and also in the worlds hereafter. We get astronomical figures which denote the duration of

existences, and an unimaginable lengthy series of catch-words which emphasize their number. Limitless is, on the other hand, the gain won by the unconditional confession which is the Absolute Knowledge (*kevala-jñāna*). It is astonishing to observe, however, according to our text, a monk or a nun, just because of honest confession, equals a muni who, as the old texts describe, has to practice indescribable asceticism and deepest concentration to achieve *kevala-jñāna*.

8.2.5 In another point, the compiler takes recourse to over-simplification. The protection of all living beings is naturally demanded [by Jainism], conspicuous in our text is the emphasis attached to the protection of souls in water- and fire-bodies. This may have been caused by a certain negligence which had spread in the Jaina sangha. Every now and then the water and fire (*āu + teu*) are connected with *mehuṇa*. *Maithuna* is namely an extraordinary case of *prāṇātipāta*, because in the *yoni* of a woman exist innumerable (to be precise 900.000) living beings (II.§22.5, B,p.45), and they are destroyed by the sexual activity. This is surely an invention of the compiler, may be inspired by the *Prajñāpanā-sūtra*.

8.2.6 The legends in this text may be equally ascribed to the compiler, even when he is dependent on his source (Nandiseṇa, Meghamālā), or when he completely borrows it (Rajjā). The Mahānisiha is in any case a conglomerate prepared intentionally as has been examined in detail and proved beyond doubt by us in MNSt.A. In this text inspired by the Canon, there is naturally Ardhamāgadhī to a considerable extent amongst the Jaina-Māhārāṣṭrī, and this is in a partly degenerated condition. The grammatical gender is mostly neglected, verbal forms are at places debased; the nom.sg.masc. ends, like that of pronouns, in *-e*. As there is no parallel case, we can regard all this as vagaries of the compiler, and we may add his numerous incorrect ślokas and his naiveté in matters of dogma. He is a learned deviant (*Außenseiter*) and his text is an Apocryph to the Canon (*siddhānta*). This text, to freely quote Martin Luther, "does not equal the Holy Script, still is useful and easy to read".

8.2.7 This was and is, however, not always the attitude towards the MNA. The Sthānakavāsī because of their orthodox position reject it, as the idols of the Jina are dealt with therein, and they reject also the temples where the idols are worshipped. Even earlier, before the period of a thousand years, the MNA, though included in the Canon had not been subjected to the well known successive stages of commentaries, [not a single *ṭikā* is available]. An anonymous complains about the miserable condition of the original he was copying, at the same time he defends the MNA. The name of Hari-bhadra included in this notice may be accepted, who, about the middle of the 8th century AD, might have held in his hands a copy of the text; but the revision of the text ascribed to Haribhadra (III.§25.10: ¶9.4) is not probable. According to the remarks in IV.§18 (see ¶9.7) Haribhadra had his doubts about certain details in the narrative. He might have, therefore, put aside the whole text, as a result of which the Ms. suffered the

damages mentioned (see I.§28.3: B,p.30; also A,p.4; Weber, HTJ,p.456). That these damages occurred before Haribhadra is, in view of the shortness of intervening period, not probable, inspite of such remarks in the *Prabhāvaka-carita* of Prabhācandra⁵⁴ which clearly follows I.§28.3 of our text. Utilizing III.§25.10, the *Vividha-tīrtha-kalpa* of Jinaprabha-sūri (see JRK,p.160: Tīrtha-k., composed between samvat 1365-1390) reports a similar legend, where not Haribhadra, but the much ²earlier Jinabhadra-gaṇi is brought into picture. If either of these great scholars (Jinabhadra or Haribhadra) had revised the text of the MNA, he would not have allowed so many linguistic and metrical defects and peculiarities in the text to remain uncorrected.

8.2.8 In a kind of expansion, the note in III.§25 goes even further than the material data and the work of a single person is turned into the activity of a large convent of scholars. When the scribe seeks authority in great names, he rather discloses the aloofness of the MNA; the respect due to an authentic text of the Canon would have been too self-evident to need any emphasis. The list of the names is out of sequence and mysterious. [See Deleu's remarks in ¶8.3.] Because of the name of Nemicandra (samvat 1278) this note has to be dated as late as the 13th cent. AD. which means that it is comparatively late. The tradition that the Canon owes its origin to Mahāvīra and its authorship to Gaṇadhara (see *Āvaśyaka-niryukti*, vs.92) has been applied to the MNA too, mainly for the purposes of defence. Simultaneously the exegetical sequence of *Niryukti-Bhāṣya-Cūṛṇi* for the *Pancamangala*-tract, interpolated by the patriarch Vajrasvāmin (1st cent. AD) has been simply imagined, it never existed. The word *vāyaṇā* in III.§46 (B,p.71) refers surely to variants and not to recensions. According to passages discussed in MNSt.A,p.2ff. there were recensions [the *Jaina-Granthāvali* registers three] and the expression *pāṇa* = *prāyasā* occurring in the granthāgra-verse (see ¶9.8) refers surely to recensions. This means that we have now the *Vulgata* before us.

8.2.9 We may now return to Haribhadra. Did he leave his own traces in the phrase *śeṣaṃ tu Praśnavyākaraṇa-vṛddhāvivarāṇād avaseyam* (IV.§13: see ¶9.6)? There is a collection of similar phrases prepared by Ernst Leumann and is now available in his left papers [in Hamburg]; this list makes it clear that Haribhadra used similar expressions to refer to other texts and works. However, we know of no predecessor(s) of Abhayadeva, who wrote his commentary on the 10th Anga four centuries after Haribhadra and who does not mention any older commentator. Hence a later person could adduce only Abhayadeva in his support. Therefore, the composer and the purport of this note (IV.§13) remain unknown.

⁵⁴ See Prabhācandra, *Prabhāvaka-carita*, ed. Jinavijaya Muni (Bombay: SJS. 13. 1940), IXth Haribhadra-car., vs.219 on p.75:

*cira-likhita-viṣiṇa-varaṇa-bhagna-pravivara-patra-samūha-pustakastham /
kuśala-matir ihōddadhūra jainōpaniṣadikaṃ sa Mahānīṣiṭha-śāstram //*

See also Deleu, MNSt.B,p.2,fn.2,lines 5-6.

¶8.3 Deleu, MNSt.B, pp.1-2

"...We may further point out the fact that such symptoms as the tantrism of the *vidyās* (A, pp.74ff.) and the *caityavāsin* way of living (denounced by our author, esp[ecially] in Chap.V) are typical of a period of decadence.

In view of these facts the many devices the author uses to lend his work a flavour of antiquity are not very convincing. Neither are some of the allegations we read in I.§28.2f. and III.§25, §46. I would not go so far, however, as to reject all of them. After all, the words *bahu-gaṇhaṃ parigaliyaṃ* (I.§28.3) might apply to the dubious passage we indeed find in I.145*ff. And, esp[ecially] because of the interpolation concerning *upa-dhāna*, the construction of Chap.III is, in fact, as loose as III.§25.7 contends it is. Moreover, the passages from the *sūya-samudda* (III.§46.7) that are said to have taken the place of a *bahuṃ gaṇhaṃ vippanaṭṭhaṃ* are perhaps nothing but the many quotations we find in III.§44. Consequently, I do not think it necessary to disbelieve the assertion that the original (*puv'āyariṣa*, *mūl'ādarisa*) was quite damaged¹, nor even the fact of this original having been patched up by one or more revisors. This, for one thing, would in some degree account for the numerous grammatical and metrical peculiarities of our text. Yet as soon as we consider the names referred to in III.§25 our suspicion is raised, and justly so. Even Haribhadra's dealing with our text cannot be proved beyond doubt². As for the list of teachers who are said to have held the MNA in high esteem, it is too much a heterogeneous muddle (even from the chronological point of view) to deserve great credit³. Not to mention the role attributed to Vajrasvāmin (1st cent.) and the existence of Nirvyūktis, Bhāṣyas and Cūrṇis which exegetical stages could not possibly develop but on the well-defined texts of the old canon."

¹ It is even possible that our text has superseded an older work of the same name, see MNSt.A, p.99.

² I do not believe, however, that some later namesake of the famous Haribhadra (8th cent.) is meant in III.§25.10 and in the colophon of IV. According to Prabhācandra's Haribhadra-carita [see above fn.54] it was the author of the "Samarārka-caritra" who saved the MNA: *cira-likhita*- [etc.] (vs.219). Yet according to Jinaprabhasūri's *Vividhatīrthakalpa* (samvat 1389 ...) it was Jinabhadra the Kṣamāśramaṇa: *iṭṭha* (i.e. in Mathurā) *deva-nimmiya-thūṭhe pakkha-kkhamaneṇa devayaṃ ārahittā Jinabhadda-Khamāsamanehiṃ uddehiṇ-bhakkhiya-putṭhaya-pattāṇeṇa tuṭṭhaṃ bhaggaṃ Mahānisīhaṃ samdhiaṃ* (p.19). ... Perhaps the author of the Visvāśāyabhasa and the Jiyakappa (7th cent.?) is meant. See also MNSt.C, p.66 where Schubring points out a prophecy (in MNA VII.§44) bearing on the beginning of the 8th cent.

³ Vṛddhavādin's pupil, the famous logician Siddhasena Divākara, and the well-known commentator Jinadāsa-Gaṇin (both belonging to the 7th cent.) are mentioned in one breath together with the equally well-known author Nemicaṇḍa (13th cent.). The other names either are wholly unknown (Yakṣasena) or leave us in doubt as to who is meant. One Devagupta (Umāśvāti's commentator?), who is called a mahākavi, is mentioned in the praśasti of Uddyotanasūri's Kuvalayamālā (Śaka 700, see Sandesara, Literary Circle of Mahāmāyā Vastupāla (SJS.33.1953), par.17). There is one Yaśovardhana who wrote a Pramāṇāntahstava (Jesalmere, No.1194) and we know a Ravigupta who was the author of a Candraprabhavijaya (Madras Govt.[Or.Mss.]Libr. *Velankar*, 3.8.60). Their dates are unknown. Since the term Kṣamāśramaṇa, as a rule, follows the name, I think that Kṣamāśramaṇaśiṣya refers to Yaśovardhana. The rather obscure Yaśovardhana is not likely to have been called a Kṣamāśramaṇa himself. The title is generally used with reference to the famous Devarddhi Gaṇin (5th cent.) but it has also been conferred on Siddhasena Divākara, Jinabhadra, Dinna Gaṇin, one Jakkhadatta and one Siṃha. Note, finally that sonorous terms such as *ṛṣi* and *yugapradhāna* completely lose their specific meaning in this context and, consequently, fail to impress us.

¶9. PASSAGES

¶9.0 Some passages of the MNA have, because of their unusual contents, attracted the attention of A.Weber and W.Schubring, who quote and discuss them. In our Report also they are mentioned at more than one place. We give their wording and in the case of passages 1-5 attach also the English translation of Deleu.

¶9.1 MNA. I.§28.2-3 (p.30). Also see SLJ,p.182,fn.86; MNSt.A,p.4,No.1.

2. eyassa ya kulhiya-doso na dāyavvo suyaharehim.
3. kiṃtu jo c' eva eyassa puvv'āyāriso āsi, tatth' eva katthai silogo, katthai silog'addham, katthai pay'akkharam, katthai akkhara-pantiyā, katthai paṇṇaga-putthiyam, katthai be-tiṇṇi paṇṇagāṇi evam-āi-bahu-gantham parigaliyam ti.
CHA.

Deleu,p.94:

- (2) And the Doctors should not put the blame on the [foregoing] that it has been badly copied.
- (3) Rather [consider this]: in that which was its original copy, sometimes a śloka, sometimes half a śloka, sometimes an *akṣara* of a word, sometimes a series of *akṣaras*, sometimes one side of a leaf, sometimes two [or] three leaves,etc., consequently a great deal of text, had vanished.

¶9.2 II.§37.2 (p.49)

2. eesim tu doṇham pi ajjhayaṇaṇam vihi-puvvageṇam savva-sāmannam vāyaṇam-ti.

Deleu,p.118:

- (2) The reading of both these chapters [must] wholly and entirely [be done] according to rule.

¶9.3 III.1 (p.50). Also see SLJ,p.182,fn.89.

- 5* biy' ajjhayaṇe 'mbile panca nav' uddesā tahiṃ bhavē.
taie solasa uddese attha tatth' eva ambile.
- 6* jaṃ taie, taṃ cautthe vi. pancamammi ch' āyambile;
chatthe do sattame tiṇṇi; atthame āyambile dasa
añikkhita-bhatta-pāṇe.
- §6 na saṃghaṭṭeṇam ime *Mahānisīha*-vara-suyakkhandham voḍhavvam ca āuttaga-pāṇageṇam ti.

Deleu, p.119:

- 5* While [reading] the second chapter there must be five *ācāmlas* and nine lessons (*uddeśa*); while [reading] the third sixteen lessons and eight *ācāmlas*;
 6* the fourth [must be read] in the same way as the third; with the fifth six *ācāmlas* [are required], with the sixth two, with the seventh three [and] with the eighth ten *ācāmlas*,

[all this while] the food and drink [obtained by begging] have not been taken [from the dish]. And [the recitation of] this excellent Book *Manānisiha* may [only] be performed with breath checked, not with uninterrupted breath.

¶9.4 III. §25 (pp.62-3). Also cited and discussed by Sch.MNSt.A, p.4-5, No.2.

1. eyaṃ tu jaṃ *pancamangala*-mahāsuyakkhandhassa vakkhāṇaṃ, taṃ mahayā pabandheṇaṃ aṇanta-gama-pajjavehiṃ, suttassa ya pihab-bhūyāhiṃ nijjuttī-bhāsa-cuṇṇihiṃ jahēva aṇanta-nāṇa-damsaṇa-dharehiṃ titthayarehiṃ vakkhāṇiyaṃ, taḥēva samāsao vakkhāṇijjaṃ taṃ āsi.
2. aha annayā kāla-parihāṇi-doseṇaṃ tāo nijjuttī-bhāsa-cuṇṇio vucchinno.
3. io ya vaccanteṇaṃ kāla-samaeṇaṃ mah'iddhī-patte payāṇusārī Vaira-sāmī nāma duvālas'anga-suyahare samuppanne.
4. teṇ' eyaṃ *pancamangala*-mahāsuyakkhandhassa uddhāro mūla-suttassa majjhe liho.
5. mūla-suttaṃ puṇa suttattāe gaṇaharehiṃ, atthattāe arahantehiṃ bhagavantehiṃ dhamma-titthaṃkarehiṃ tiloga-mahiyehiṃ Vira-jīṇ'indehiṃ paṇṇaviyaṃ ti.
6. esa vuḍḍha-sampayāo.
7. ettha ya jattha jattha payampayenānulaggāṃ sutt'ālāvaṇaṃ na sampajjai, tattha tattha suyaharehiṃ kulihya-doso na dāyavvo tti.
8. kiṃtu jo so eyassa acinta-cintāmaṇi-kappa-bhūyassa *Mānisiha*-suya-kkhandhassa puvv'-āyario āsi, taḥiṃ c' eva khaṇḍākhaṇḍe udde. . . arehiṃ heūhiṃ bahave paṇṇagā parisaḍḍiyā.
9. taḥā vi, "accanta-sumah'atthāisayaṃ ti imaṃ *Mahānisiha*-suya-kkhandhaṃ kasiṇa-pavayaṇassa parama-sāra-bhūyaṃ paraṃ tattaṃ mah'atthaṃ" ti kaliūṇaṃ,
10. pavayaṇa-vacchalattaṇeṇaṃ bahu-bhavva-sattōvayāriyaṃ ca kāuṃ, taḥā ya āya-hiy'atthāe āyariya-Haribhaddeṇaṃ jaṃ tattha āyarise diṭṭhaṃ, taṃ savvaṃ samatīe sāhiūṇaṃ lihiyaṃ ti.
11. annehiṃ pi Siddhasaṇa-divākara--Vuḍḍhavāi--Jakkhasaṇa--Devagutta--Jasavaddhaṇa-khamāsamaṇa-sissa-Ravigutta--Nemicanda-Jiṇadāsa-gaṇi-khamaga--savva-risi-pamuhehiṃ juga-ppahāṇa-suyaharehiṃ bahu-manniyam iṇaṃ ti. CHA.

Deleu, pp.136-7

- (1) Now whereas the Tirthaṃkaras who possess infinite knowledge and belief have expounded this explanation of the Great Text of Pancamangala in a great commentary, with [an] infinite [number of] sentences and paragraphs, and in Niryuktis, Bhāṣyas and Cūrṇis independent from the sacred text [itself], it here had to be expounded in brief.
- (2) Now one day, owing to the wane of time, these Niryuktis, Bhāṣyas and Cūrṇis disappeared.
- (3) Thereupon, as time went by, the [saint] named Vajrasvāmin appeared, who knew the traditional lore of the twelve Angas, who had magic forces [and] the gift for combination.
- (4) He [it was who] inserted an extract of the Great Text of Pancamangala in the original text [of the Mahānisīha].
- (5) As to [its] wording the original text has been enunciated by the Chief Disciples (*ganadhara*), as to [its] inner sense by the Arhat, the venerable Dharmatīrthaṃkara [and] Master of the Three Worlds, the great Jina [Mahāvīra].
- (6) This is the old tradition.
- (7) Add to this that wherever a paragraph of the text lacks exact coherence, the Doctors should not put the blame on it that it has been badly written,
- (8) but [one must consider that] many leaves of the original copy of the inconceivable wishing-stone-like Great Text of the Mahānisīha that was [available] had partly gone to pieces owing to white ants and other causes.
- (9) Yet, esteeming this Book Mahānisīha [to] rank exceedingly high for [its] very important subject-matter, [to be indeed] the most essential, most true [and] most important part of the whole lore,
- (10) the *ācārya* Haribhadra, out of love for the lore [and] in order to help many beings receptive [to salvation] as well as for his own benefit, wrote down what he had seen in that [original] copy, putting everything in order at his discretion.
- (11) This [text] has also been highly esteemed by the other chief Doctors of the epoch, all the Rishis Siddhasena Divākara, Vṛddhavādin, Yakṣasena, Devagupta, Yaśovardhana [who was Devarddhi Gaṇi-]Kṣamāśramaṇa's pupil Ravigupta⁵⁵, Nemicandra, Jinadāsa Gaṇi-Kṣamaka⁵⁶ etc.

⁵⁵ I would rather prefer to translate: "Ravigupta, the pupil of Yaśovardhana kṣamāśramaṇa", thus dropping the brackets inserted by Deleu.

⁵⁶ This is surely a reference to the famous Jinadāsa gaṇi kṣamāśramaṇa, the author of the *Niśīthabhūṣya-viśeṣacūṇi* and other works.

¶9.5 III.§46 (p.71). Also cited and discussed by Sch.MNSt.A,p.5,No.3.

1. tahā osannesu jāṇe, n' etthaṃ lihiṇṇai.
2. pāsatthe nāṇa-m-ādiṇaṃ.
3. sacchande ussutt'-ummagga-gāmi.
4. sabale n' etthaṃ lihiṇṇati gantha-vitthara-bhayāo.
5. bhagavayā uṇa etthaṃ patthāve kusil'ādī mahayā pabandheṇaṃ paṇṇavie.
6. etthaṃ ca jā jā katthai ann'-anna-vāya.jā, sā sumuṇiya-sāmaya-sārehiṃ
no paoseyavvā, jao mūl'-ādarise c' eva bahuṃ ganthaṃ vippanaṭṭhaṃ.
7. tahiṃ ca jāttha jāttha sambandhāṇulaggaṃ ganthaṃ sambajjhai, tattha tattha
bahuehiṃ suyaharehiṃ sammiliṇṇaṃ s'angēvanga-duvālas'-angāo suya-samuddāo
anna-m-anna-anga-uvanga-suya-kkhandha-ajjnayan'-uddesagāṇaṃsamucchiṇiṇṇa
kiṃci kiṃci sambajjhamāṇaṃ etthaṃ lihiyaṃ, na uṇa sa-kavvaṃ (= sva-kāvyam)
kayaṃ ti.

Deleu,p.149:

- (1) Moreover: as to the languid [monks] (*avasanna*) know that nothing is written in this [book].
- (2) The inert [monks] (*pāśvasta*) [are to be classified] in connection with knowledge etc.
- (3) The self-willed [monks] (*svacchanda*) walk in a wrong way, deviating from the sacred texts.
- (4) The stained [monk] (*śabala*) is not described here lest the book become too voluminous.
- (5) Yet on this occasion the Venerable One has dealt with the *kuśilas* etc. in a great commentary [*prabandha*].
- (6) And in case this or that variant [of the text] should come to light, it must not be rejected by the experts in the doctrine, because in the original copy much text has been lost.
- (7) Besides, wherever a coherent and continuous text [had to be] constructed, a congregation of many Doctors has gathered some [passages] from the books, chapters and lessons (*uddeśa*) of the different Angas and Upāṅgas of [that] ocean of Tradition, the Twelve Sections of Angas and Upāṅgas, has brought them together [and] has written them here. Yet they have not given products of their own.

¶9.6 IV.§13 (Skt.) (p.180,134-35)

śeṣaṃ tu *Praśnavyākaraṇa*-vṛddha-vivaraṇād avaseyaṃ.

"The rest has to be understood from the old commentary on the P."

¶9.7 IV.§18 (Skt.) (p.182). Also quoted and discussed by A.Weber, SLJ,p.182,fn.87 and Schubring,MNSt.A,p.6 (where (3) is omitted).

- 1) atra caturthādhyayane bahavaḥ saiddhāntikāḥ kecid ālāpakān na samyak śraddadhaty eva, tair aśraddadhānair asmākam api na samyak śraddhānam ity āha Haribhadra-sūriḥ.
- 2) na punaḥ sarvam evēdaṃ caturthādhyayanam, anyāni vā adhyayanāni, asy = aiva katipayaiḥ parimitair ālāpakair aśraddhānam ity arthaḥ.
- 3) yataḥ Sthāna-Samavāya-Jivābhigama-Prajñāpanādiṣu na kathamcid idam ācakhye yathā: Pratisaṃtāpasthalam asti, tad guhā-vāsinas tu manujās teṣu ca paramādharmikāṇāṃ punaḥ-punaḥ saptāṣṭa-vārān yāvad upapātas, teṣāṃ ca tair dāruṇair vajra-śilā-gharaṭṭa-saṃpuṭair galitānāṃ paripīḍyamānānāṃ api saṃvatsaraṃ-yāvat prāṇa-vyāpattir na bhavātīti.
- 4) vṛddha-vādas tu punar yathā: tāvad idam *ā r ṣ a - s ū t r a ṃ*, vikṛtir tāvad atra na praviṣṭā, prabhūtās cātra śruta-skandhe arthāḥ, suṣṭhv atīśayena sātīśayāni gaṇadharōktāni cēha vacanāni.
- 5) tad evaṃ sthite na kiṃcid āśankaniyam !

German translation by W. Schubring, p.216:

- (1) Haribhadra Sūri hat gesagt, viele Gelehrte könnten gewissen Ausführungen in diesem 4.Kapitel nicht recht Glauben schenken, und nach ihrem Vorgang auch er selbst nicht.
- (2) Das betrifft aber nicht dies ganze 4.Kapitel oder (gar) andere Kapitel, (sondern) nur einige ganz bestimmte Ausführungen in eben diesem hier.
- (3) Denn auf keine Weise ist im Sthāna, Samavāya, Jivābhigama, in der Prajñāpanā und anderen Werken gesagt, daß es ein (Land namens) Pratisaṃtāpasthala gibt mit Höhlenbewohnern, als welche besonders große Sünder immer wieder, sieben- oder achtmal verkörpert werden, die man, nachdem sie in diamantharte, steinerne, mühlenartige Schalen gefallen sind, ein Jahr lang foltert, ohne daß sie sterben können.
- (4) Schon längst aber heißt es: "Wir haben ein echtes Sūtra vor uns, es ist nichts darin geändert worden, dieser Textblock ist sehr vielseitigen Inhalts und die Aussprüche der Gaṇadharas, an sich schon erhaben, sind es hier ganz besonders".
- (5) Unter diesen Umständen darf man nichts anzweifeln!

English rendering:

- (1) Haribhadrasūri has said: many Doctors could not put right faith in certain passages in this fourth chapter, and neither he, following their precedence.
- (2) That does not however concern the complete fourth chapter, or even other chapters, but only certain specific passages in this one only.

-
- (3) Because it is in no way told in the Sthāna, Samavāya, Jivābhigama, Prajñāpanā and other books: There is a (country called) Pratisaṃtāpasthala where there are cave-dwellers who are reborn seven or eight times as specially worse sinners and who can suffer tormentation for one year after their fall into rocky hemisphere like grinding stones without dying.
- (4) Since long it is being told: we have an authentic sūtra before us, wherein nothing has been changed. This text-block is of multifarious contents and especially the proclamations of the gaṇadharas which are in themselves extraordinary are of special value.
- (5) Under such circumstances there is nothing to be doubted.

¶9.8 The *granthāgra* verse, not printed in the German edition, reads (A.Weber, SLJ,p.185; MNSt.A,p.4,fn.1; B,p.174,fn.1; Puṇyavijaya, Cat.ŚBh.Cby,p.60,#34, p.61,#35; Kapadia,Cat.BhORI,17.2,p.31,#457):

*cattāri sahaṣṣāṃ pañca-sayāo tathēva *cattāri* /
cattāri siḷogā viya Mahānisīhammi pāṇa //4544.*

Schubring (B,p.174,fn.1) suggests that in place of **cattāri** one should rather expect *cālisaṃ*. Variants in Cat.ŚBh.Cby,#34 are: **pañcāsā**, *ganthaggaṃ* (instead of *pāṇa*), and 4554.

¶10. REVIEWS

¶10.0 With the kind permission of the institutions concerned we reproduce four reviews of MNSt.B and C..

¶10.1 MNSt.C.1951 reviewed by Alfred Master in JRAS.1951,p.154.

The *Mahānisīha* is one of the six Jaina *Chedasūtras* or Rules of atonement for breaches of religious vows. They are expounded by question and answer and in exemplary legends. The meaning of the title is obscure, the root *niśidh-* "prohibit", being perhaps the best guess.

Professor Schubring wrote an account of this work in 1918 and three chapters are now published for the first time with introductions and *variae lectiones*. Dr. Hamm, who edits ch.VI, adds notes and a glossary; Professor Schubring gives only a list of the more important words with Sanskrit equivalents. The introductions also differ in scope. Dr. Hamm's describes the legends, language, and metres of the sixth chapter, while Professor Schubring deals with the doctrinal aspects and technical terms of his two chapters.

Dr. Hamm, who is a pupil of Professor Schubring, agrees with him that the language of the text is "Jaina Mahārāṣṭrī mit einem bald stärkeren, bald schwächeren Einschlag von Ardhamāgadhi", but it is doubtful if the description has real linguistic significance, as the difference between Jaina Mahārāṣṭrī on the one hand and Lyrical and Dramatic Mahārāṣṭrī on the other lies almost entirely in the degree of stylization. There is no Jaina Mahārāṣṭrī uninfluenced by Ardhamāgadhi, and even the other forms are not so consistently stylized as some Western editors would have us believe. Unfortunately in matters of this kind we are at the mercy of undated texts and the vagaries of copyists. For example, in ch.VI, verse 86*, occurs the form *cche* for *(a)cchai*. The spelling *e* for *ai* does not appear till after the fifteenth century, when Mahārāṣṭrī was no longer used.

The message of the text is, however, not affected by such verbal minutiae and the work is a valuable addition to the literature on Jainism.

One would have liked a somewhat fuller table of contents. The list of abbreviations is unexpectedly buried on p.41, between the *variae lectiones* and the notes.

ALFRED MASTER

¶10.2 MNSt.B.1963 reviewed by A.N.Upadhye in ZDMG.114.1964,pp.457-8.

The *Mahānisīha* is a remarkably exhaustive treatise; and by virtue of its contents and mixed metrical and prose styles, it is a significant work of the Cheyasutta group of the Jaina Canon. Like the Vinaya texts of the Buddhists, it covers elaborately the rules of conduct of Jaina monks and punishment of offences against them.

The work is divided into Eight Chapters. It begins with the recounting of confessions and elaborates the consequences of evil acts and the importance of *pancamangala*. A number of illustrative stories are embedded in the text; and

throughout it is impressed with the idea that devotion to monastic life must be without any condition.

It is to that great savant, Prof. Dr. W. SCHUBRING, the unquestioned authority on the Jaina canonical studies, that we owe the first critical study of this work (*Das Mahānisiha-sutta*, Berlin 1918). Later, along with F.-R. HAMM he gave us an edition (in the above studies, No.6. Hamburg 1951) of Chapters VI-VIII, with a critical observation, variants and lists of words. More or less on the same pattern are presented here the remaining Chapters (I-V) of the *Mahānisiha*, the first three by J. DELEU and the other two by W. SCHUBRING himself. Here, however, in addition to the critical Introductions etc. we are given the translations of the chapters edited, in English by DELEU and German by SCHUBRING. These renderings are very meticulous and very useful for the study of the contents of this work in details.

The problems about the authenticity of the text as a whole and its age are very intriguing. May be that the work has grown from time to time round an older kernel, something like the Chapter VII, the *Pacchittasutta*. The internal references, the nature of the language and the verbose style clearly indicate, as shown in the Preliminary Note, a comparatively late date for this work. The association of a number of authors with it, as culled out from various traditions, is uncertain and complicated. We get here a good glimpse into the critical apparatus of the Editors who have presented a dialectally normalized text according to accepted discipline for Prākṛit works of this class. With the entire text duly published it should now be possible for others to work out in details the relation of the *Mahānisiha* with other texts of the Jaina canon and allied branches of Indian literature.

Dr. W. SCHUBRING and his younger colleagues have given us a worthy edition of this work which really enriches our knowledge of the Jaina monastic literature and enhances the prestige of the Series in which it has appeared.

A.N.UPADHYE, KOLHAPUR

¶10.3MNSt.C.1963 reviewed by K.R.NORMAN in BSOAS.27.1964,pp.631-2

In 1918 Professor Schubring published *Das Mahānisiha-Sutta* (APAW,1918), a survey of the form and contents of the Jain canonical *Cheyasutta* text. In 1951 he published, with Dr. F.-R. Hamm, a critical edition of chapters VI-VIII of this text, and now in collaboration with Dr. J. Deleu he has produced this edition of the first five chapters, Deleu being responsible for I-III and Schubring himself for IV-V. The edition is based upon the MSS used in 1951 and two others which have become available since then. One of these contains a Gujarātī *ṭabbā* which has proved, however, 'disappointingly insignificant'.

Dr. Deleu prefixes to his section an introduction in English, and adds an English translation. Professor Schubring gives a brief introduction and a somewhat truncated translation, both in German. Both editors give explanatory notes and lists of selected words, and correct where necessary the 1918 and 1951 publications. In his introduction Dr. Deleu gives a survey of the interesting features of the grammar of chapters I-III, and draws attention to some points not mentioned in Pischel's grammar, including such contractions as *indi-* < *indiya-*, and the use of adverbial genitive forms in *-assa* e.g.

calacalacalassa. He concludes that although it is impossible to date *Mahānisīha*, it is clearly a late composition, the occasional archaic form being a deliberate attempt by the author to invest his work with the sanctity of antiquity.

The editors have tackled the frequent obscurities and occasional corruptions of the Prakrit text with ability. Dr. Deleu's section appears as a fairly coherent portion of three chapters of theorizing about the extraction of the *śalyas*, the explanation of the ripening of *karma*, and the avoidance of unworthy monks, whose bad attributes are categorized at great length in a typical Jain manner. This section serves as a prelude to the more legendary chapters which follow. The fourth chapter tells the story of Sumai and Nāila, and the fifth, entitled *Navanīyasāra*, includes a long section on the relationship between the teacher and the *gaccha*.

The complaints which can be made against this book arise mainly from the fact that the two editors have worked separately, and there is a resultant lack of unity in their notes and indexes. Select lists are always open to the objection that one editor's selection may not coincide with another's, but in this case readers can be misled when, for example, Schubring lists *āsāyaṇā*, while Deleu does not, although he devotes a note to it (p.153); similarly, Deleu lists *cunṇajoga* with a reference to Hamm's note on the word, but Schubring does not, although he has a footnote about it on p.234, with a reference to Jacobi's note on p.133 of SBE,XLV. Other examples could be given, and one feels that extra time spent in combining the indexes and standardizing the notes, with an extension of the grammatical study to cover Professor Schubring's chapters, would have made this volume even more useful.

There are some points which call for comment: the traditional derivation of *sasarakkha* < *sarajaska* was questioned by Charpentier (*Uttarādhyayanāsūtra*, p.341), who suggested **saśaraska*; *saḍahaḍassa* is probably < *śatati* not *śaṭati*, cf. Schubring's derivation of *sāḍaṇa* < *śūtana*; Pischel (para.550) takes *labbh-* as a passive used actively rather than doubling of the consonant *metri causa*; to refer to *vosirai* as being an example of the interchange of *ut-* and *ava-* is surprising in view of the derivation by Pischel < **vy-ava-sr*.

These complaints are, however, of minor importance when compared with the merits of this pair of editions. To have now available a critical edition of the whole of this text, important both for purposes of language study and knowledge of the development of Jainism, will be of inestimable benefit.

K.R.NORMAN

¶10.4. MNSt.C reviewed by Ludo Rocher in JAOS.88,3.1968,pp.563-565.

Twelve years after the publication of the *Studien zum Mahānisīha*, Kapitel 6-8 (F.R. Hamm and W. Schubring) the present volume deals with the remaining chapters 1-5 of the same *cheyasutta*; chapters 1-3 are edited and translated (into English) by J. Deleu, chapters 4-5 are edited and translated (into German) by W. Schubring.

In a Preliminary Note (p.1-2) Deleu points out the comparatively late date of the *Mahānisīha*; however, with Schubring and against Hamm, he holds the text to be older than Dharmadasa's *Uvaesamālā*, "date unknown, probably about 900 A.D."

The edition is based on eight manuscripts, which are described on p.3-4. The variant readings of four of these (M, P, p, π) are immediately rejected. Deleu does refer

to the *constitutio textus* "in accordance with the genealogical relation of the Mss," but we should have liked to see this genealogical relation included in his text. As it is now, it is not always easy to understand the principles which he follows. For lack of more complete information we must also question some of the "intrinsic criteria" used on p.5. E.g., in I.206* the reading *savvam annam* has been adopted from C rather than the reading *savvasallam*, which is that of all manuscripts including c which is said to be generally superior. We are told that this and a few other readings "have been preferred because they give a better sense"; we wonder, however, whether this principle did not lead the editor to discarding some valuable *lectiones difficiliores*. On p.5-6, Deleu raises a problem which all critical editors must have been faced with, namely: normalization. The question is whether, if for a particular phenomenon the manuscripts do not show any consistency, the critical editor has a right to be more consistent than his materials. We too, have "normalized" on a number of occasions, but never without a feeling of guilt. We would not, however, go as far as Deleu and say: "I have tacitly corrected the transmitted texts:" if avagrahas are nearly always omitted, can we then really pretend that, by introducing them, we *correct* the transmitted text? We would have preferred "normalized" rather than "corrected".

The grammar section (p.9-14) contains some very interesting points. One possible remark concerns the author's tendency to derive the forms occurring in the *Mahānisiha* directly from Sanskrit. We would personally hesitate to say: "*ahijje* < *adhīyeta*" (no.11), and rather try to be more cautious: "*ahijje* < **adhīyet*; Sk. *adhīyeta*." The difference is mainly methodological; we fear that too often the impression is created that all Prakrit formations can be derived from Sanskrit.

The editorial portion (p.18-72) with the variant readings (p.72-77), the translation (p.78-149) with notes (p.149-161), and the glossary (p.162-168) are models of painstaking scholarly research. For all passages in which we carefully compared text and translation, our notes never contain more than remarks on details; we shall reproduce a few specimens of them here.

In II.1* we were puzzled by the interesting form *pāsiyavvayaṃ* which, on p.12, is called a "part. necess.", and which, consequently, in the glossary (p.166) is explained as "(*draṣṭavya*)". *Pāsiyavva* is, of course, well known; shall we assume that we are dealing here with a double gerundive, having both the suffixes -*yavva*- and -*ya*? There are, indeed, other instances of forms constructed with double suffixes or double endings (cf., e.g., Macdonell's *Vedic Grammar*, p.200, with a reference to Brugmann's *Grundriss* 2, p.661). When advancing this hypothesis, we imply that the last -*y*- derives from an old -*y*-; if it proves to be a later development for an older intervocalic stop, the situation would be completely different.

If our interpretation of the translation of II.8* - "though they go through the cycles [of existence] for an endless (space of) time" (p.95) - is correct, we have the impression that *parivartante* is taken as a 3rd pl. of the present tense. In reality it is a loc.sg. of the pres.part. of which *aṇante vi kāle* is the subject. The translation of this verse also affords an excellent opportunity to raise a completely different point. In his effort to provide a really accurate translation, Deleu made ample use of brackets to include each and every word of the translation which was not actually in the original text. Yet, his translation would be equally accurate without the brackets, and, what is more important, it would be more readable. Thus the last pada of II 8: *kehi puṇā'ṇādi*

pāviyam reads, in Deleu's translation: "yet by some [beings this state] has been attained to from [all] eternity;" either the brackets could be omitted, or one might simply translate: "yet, others have it right from the beginning." Moreover, it is difficult to be consistent in using brackets; e.g., in the translation of II 1 : "somebody who has totally extracted [his] *śalyas* with all his heart," there is no reason to put the first "his" in brackets and not the second (*nimmūl'uddhiya-sallenam savva-bhāveṇa*).

In II 5d, *tā dukkham tattha vī bhavē* is translated as follows: "Yet even there [they] would be [in] grief." Apart from the fact that here too, the brackets are misleading — it was not until we made a special effort to visualize the sentence without the words in brackets that we understood why they were there —, the translation fails to do justice to *tā*. According to the translation, *pāda d* expresses people's disappointment in not finding the happiness they were expecting (*hohi sokkham kil' amhānam*). In our opinion *pāda d* indicates a reason, introduced by *tā* "therefore;" beings with defective senses are never happy with the situation they are in, and they think that they would be happy in the opposite situation: when it is warm, they are unhappy and they imagine that they would be happy if it was cool, but once there they again long for the original situation; "therefore even there they would be unhappy."

The introduction to his contribution to the volume is an opportunity for Professor Schubring to look back upon the *Mahānisīha* as a whole; and there is ample reason for him to do so; after having first analyzed the text in 1918, after having published chapters 6-8 in collaboration with F.R.Hamm in 1951, and after having supervised Deleu's work on chapters 1-3 in the late fifties and early sixties, "war es mir ein Gebot der Ordnung, mich wiederum zu beteiligen und die restlichen Kapitel 4 und 5 zu übernehmen" (p.171). Schubring follows the pattern adopted by Deleu: edition of the text (p.175-205), variant readings (p.206-208), translation (p.209-235); those who are interested in reading the translation only will appreciate that "Die deutsche Wiedergabe stellt sich unserem *jain'aupaniṣadika śāstra*, wo es sich in allbekannter Weitschweifigkeit ergeht, in Freiheit gegenüber"), and glossary (p.236-240).

Jain scholarship and Indic scholarship generally are grateful to Hamm, Deleu, and above all, Schubring, for having made available to them such a vast amount of scholarly materials on the *Mahānisīha*. The fact that these materials are scattered over three volumes is — to paraphrase Schubring — "eine Unbequemlichkeit, die der Benutzer gerne entschuldigen will."

University of Pennsylvania

LUDO ROCHER

EPILOGUE

To conclude this Report we may repeat briefly the main results of the Māhanīsiha studies in Germany :

- (1) The MNA is not canonical but apocryphal and thus not identical with its namesake mentioned in the Nandisūtra.
- (2) It is later than the Niryuktis, Bhāṣyas and "Vrddha-vivaraṇa" quoted or referred to in it.
- (3) It is surely earlier than the Gacchācāra and most probably earlier than the Upadeśamālā of Dharmadāsa-gaṇi (ca. 900 AD)
- (4) There are a few remarks in it which may be even as late as 13th cent AD.
- (5) Its language and metrics present many unusual and some incorrect features which are surely due to the "work" of one still unknown person.
- (6) Neither Jinabhadra-gaṇi nor ācārya Haribhadra can be regarded as the editor of "original Mss. in deplorable condition."
- (7) Its position in the sacred literature of the (śvefāmbara) Jainas has been since its composition not contested.

My Report though based on the critical work of A. Weber, W. Schubring, F. R. Hamm and J. Deleu is, in its present form, my writing and I am responsible for all its defects of omission and commission and all mistakes in grammar and style as neither English nor German is my mother-tongue. For saving me from many more mistakes I am sincerely obliged to some friends who want to remain unnamed.

kṛtaṃ karaṇtyam.

Candrabhāl Tripāthī

महानिसीह-सुय-खंधं

सल्लुद्धरणं नाम पढममज्झयणं

[१]

ॐ नमो तित्थस्स । ॐ नमो अरहंताणं । सुयं मे आउसं ! तेणं भगवया एवमक्खायं-इह खलु छउमत्थ-संजम-किरियाए वट्टमाणे^१ जे णं केइ साहू वा, साहूणी वा, से णं इमेणं परमत्थ^२-तत्त-सार-सब्भूयत्थ-पसाहग-सुमहत्थातिसय-पवर-वर-महानिसीह-सुयक्खंध-सुयाणुसारेणं तिविहं तिविहेणं सव्व-भाव-भावंतरंतरेहि^३ णं णीसल्ले^४ भवित्ताणं आयहियद्वाए अच्चंत-घोर-वीरुण^५ कट्ट-तव-संजमाणुद्वाणेसुं सव्व-पमाया-लंबण-विप्पमुक्के अणुसमयमहण्णिसमनालसत्ताए सययं अणिव्विण्णे अणण्ण-परम-सद्धा-संवेंग-वेरग-मग्गए^६ निण्णियाणे अणिगूहिय^७-बल-वीरिय-पुरिसक्कार-परक्कमे अगिलाणीए वोसट्ट-चत्त-देहे सुणिच्छि^८-एग्गचित्ते-अभिकखणं अभिरमेज्जा^९ । नो णं राग-दोस-मोह-विसय-कसाय-नाणालंबणाणेग-पमाय-इड्ढि-रस-साया^{१०} गारव-रोद्द-ट्टज्झाण-विगहामिच्छत्ताविरइ-दुट्ठ^{११}-जोग-अणाययणसेवणा-कुसीलादि-संसग्गी-पेसुण्ण^{१२} ऽब्भक्खाण-कलह-जातादि^{१३}-मय-मच्छरामरीस-ममीकार-अहंकारादि-अणेग-भेय-भिण्ण-तामस-भाव-कलुसिएणं हियएणं हिंसालिय-चोरिक्क-मेहुण-परिगहारंभ-संकप्पादि-गोयर-अज्झवसिए-घोर-पयंड-महारोद्द-^{१४}घण-चिक्कण-पावकम्म-मल-लेव-खवलिए असंवुडासव-दारे एक्क^{१५}-खण-लव-मुहुत्त^{१६} निमिस-निमिस-द्धभंतरमवि ससल्ले विरत्तेज्जा । तंजहा-

[२]

उवसंते सव्वभावेणं, विरत्ते य जया भवे ।
सव्वत्थ विसए आया^{१७} रागेयर-मोह-वज्जिरे ॥१॥
तया संवेगमावण्णे पारलोइय वत्तणिं ।
एग्गणेसती सम्मं 'हा मओ कत्थ^{१८} गच्छिहं ? ॥२॥
को धम्मो को वओ नियमो को तवो^{१९} मेऽणुचिड्ढिओ ? ।
किं सीलं धारियं^{२०} होज्जा^{२१}, को पुण दाणो^{२२} पयच्छिओ ? ॥३॥
जस्साणुभावओन्नत्थ हीण-मज्झुत्तमे कुले ।
सग्गे वा मणुय-लोए वा सोक्खं रिद्धिं लभेज्जहं ॥४॥
अहवा^{२३} किंथ विसाएणं ? सव्वं जाणामि अत्तियं ।
दुच्चरियं, जारिसो^{२४} याहं, जे मे दोसा य जे गुणा ? ॥५॥
घोरंधयार-पायाले^{२५} गमिस्सेऽहमणुत्तरे ।
जत्थ दुक्ख-सहस्साइं अणुभविस्सं^{२६} चिरं बहूं ॥६॥

[३]

एवं सव्वं वियाणंते^{२७} धम्माधम्मं सुहासुहं^{२८} ।
अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे मोहायहियं न चिट्ठए^{२९} ॥७॥

१ 'माणो खं. ला. जि. । २ परमतत्तं सु. ला. आ. जि. । ३ सव्वभावंतरं खं. जि. । ४ णिसीहे भवेत्ता खं. । ५ वरुणं ला. सं. । ६ एणं निण्णिं । ७ गूहिणी बलं जि. खं. । ८ 'च्छि एण ला. जि. । ९ रमिज्जा सं. ला. आ. । १० सायगां खं. । ११ वुट्ठजोगं ला. । १२ ण्ण-तब्भं खं. । १३ जायाइमयं खं. जात्यादि मदं खं. सं. । १४ दृष्टिणि चि. जि. । १५ एक्कं खणं खं. ला. सं. । १६ मुहुत्ताणमिसणिमिं जि. साया खं. । १७ सा अयापवत्तणिं खं. । १८ मणुकत्थ खं. । १९ तवोऽणु चिं ला. जि. । २० धारियं सं. । २१ होज्ज सं. ला. आ. । २२ दाणे य वट्ठिओ खं. । २३ अहताहिं थ ला. जि. । २४ रिसा वाहं सं. सु. ला. आ. । २५ पायालं खं. । २६ भविस्से खं. । २७ विणीयते खं. ला. । २८ सुहं दुहं आ. । २९ चेद्ध खं. ।

जे यावाय^१-हियं कुज्जा कथई पारलोइयं ।
 मायाडंभेण तस्सावी^२ सयमवी तं न भावए ॥८॥
 आया सयमेव^३ अत्ताणं निउणं जाणे जहडियं ।
 आया^४ चेव दुपत्तिज्जे धम्ममवि य अत्त-सक्खियं ॥९॥
 जं जस्साणुमयं हियए^५ सो तं ठावेइ सुंदर-पएसु ।
 सदूली निय-तणए तारिसकूरे वि मण्णइ विसिद्धे ॥१०॥
 अत्तत्तीया समेच्चा सयल^६-पाणिणो कप्पयंतऽप्पणप्पं ।
 दुडं वइ^७-काय-चेट्ठं मणसिय-कलुसं जुजयंते^८ चरंते ॥
 निदोसं तं च सिद्धे ववगय-कलुसे पक्खवायं विमुच्चा ।
^९विकखंतऽच्चंतपावे ^{१०}कलुसिय-हिययं दोस-जालेहिं णद्धं ॥११॥
 परमत्थ-तत्त-सिद्धं^{११} सब्भूयत्थ पसाहणं ।
 तब्भणियाणुद्वाणेणं जे^{१२} आया रंजए सकं^{१३} ॥१२॥
 तेसुत्तमं^{१४} भवे धम्मं, उत्तमा तव-संपया ।
 उत्तमं^{१५} सील-चारित्तं, उत्तमा य गती भवे ॥१३॥

[४]

अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे^{१६} एरिसमवि कोडिं गते ।
 ससल्ले चरती धम्मं, आयहियं णाव^{१७} बुज्झइ^{१८} ॥१४॥
 ससल्लो जइ वि कट्ठुगं घोर-वीर-^{१९} तवं चरे ।
 दिव्वं^{२०} वाससहस्सं पि, ततो वी तं तस्स णिप्पलं ॥१५॥
 सल्लं पि भण्णई पावं जं णालोइय^{२१}-निंदियं ।
 न गरहियं, न पच्छित्तं कयं जं जह^{२२} य भाणियं ॥१६॥
 माया-डंभमकत्तव्वं, महापच्छन्न-पावया ।
 अयज्ज^{२३} मणायारं^{२४} च, सल्लं, कम्मठ-संगहो ॥१७॥
 असंजम-अहम्मं च, निस्सील^{२५}-व्वतता वि य ।
 सकुलसत्तमसुद्धी य, सुकयनासो तहेव य ॥१८॥
 दुगइ-गमण^{२६} मणुत्तारं^{२७}, दुक्खे सारीर-माणसे ।
 अव्वोच्छिन्ने य संसारे, विगोवणया महंतिया ॥१९॥
 केसं^{२८} विरूव-रूवत्तं, दारिद^{२९}-दोहगया ।
 हा हा-^{३०} भूयसवेयणया-परिभूयं च जीवियं ॥२०॥
 निग्घिण-नित्तिस-कूरत्तं, निदय-निक्किवयावि य^{३१} ।
 निल्लज्ज^{३२}-गूढहियत्तं, वंक^{३३}-विवरीय-चित्तया^{३४} ॥२१॥

१ यावयकियंकुं जि. । २ तस्सा वा सयमवी वन्नभावए ला. । ३ समेव ला. आ. जि. । ४ साया खं. । ५ हिए सु. सा. । ६ सयण य जणिणो हा पा. । ७ यकाय. । ८ खलु सं संजुयंते सा / जुजयंते सु. ला. । ९ वक्खतं खं १-२-३. । १० पावं आ. । ११ तयं तत् रिण्टं सं. । १२ ते सु. ला. आ. जि. । १३ सकखं ला. । १४ तस्सुत्तमं खं. । १५ उत्तरं ला. जि. । १६ जेरिसयं कोडि गते खं. । १७ णोवं खं. । १८ ज्झइ खं. सं सु आ. । १९ घोर वीर तवं खं. सं. ला. घोरवीरतवं खं. १-३. । २० देव्वं खं. र. सं. । २१ जं नाऽलो सु. ला. आ. । २२ जह भा. खं. ३, सू. । २३ अयज्जं खं. / आपज्जं ला सं. । २४ मणयारं खं. १. २ सू. । २५ निस्सील व्वयया वि यं खं. । २६ दुगइं खं र सं. सु. ला. आ. । २७ णु ऽणुं सु ला आ. । २८ केसिं खं. सु. ला. आ. । २९ दारिदय-दो आया आ. । ३० यमवे खं. १ सु. ला. आ. । ३१ निक्खिविया खं, २ / निक्किविया ला. । ३२ निल्लज्जत्त-गूढ हियत्तं सु. जि. आ / निल्लज्जत्तं गूढ हियत्तं ला. / निल्लज्जत्त-गूढ हियत्तं खं. ३ । ३३ वंकं सू. ला. आ. । ३४ चित्तस्स सू. ला.

रागो दोसो य मोहो य मिच्छत्तं घण-चिक्कणं ।
सम्मग्गणासो तह य एगे^१ ऽजस्सित्तमेव य ॥२२॥
आणा-भंगमवोही य, ससल्लत्ता य भवे भवे-
एमादी पाव-सल्लस्स नामे एगट्ठिए बहू ॥२३॥
जे णं सल्लिय-हिययस्स एगस्सी^२ बहू-भवंतरे ।
सव्वंगोवंग-संधीओ पसल्लंती पुणो पुणो ॥२४॥

[५]

से य दुविहे समक्खाए सल्ले सुहुमे य बायरे ।
एक्केके ति विहे णेए घोरुग्गुगतरे^३ तहा ॥२५॥
घोरं चउव्विहा माया, घोरुग्गं^४ माण-संजुया ।
माया लोभो य कोहो य घोरुग्गुगतरं^५ मुणे ॥२६॥
सुहुम-बायर^६-भेएणं सप्पभेयं पिमं^७ मुणी ।
अइरा समुद्धरे खिप्पं, ससल्ले णो वसे खणं ॥२७॥
खुड्डलगे वि अहिपोए सिद्धत्थयतुल्ले सिही ।
संपलगे^८ खयं णेइ नर^९-पुरे विंझाडई ॥२८॥
एवं तणु-तणुययरं पावसल्लमणुद्धियं ।
भव^{१०}-भवंतरकोडीओ बहु संतावपदं भवे ॥२९॥

[६]

“भयवं ! सुदुद्धरे”^{११} एस, पावसल्ले दुहप्पए^{१२} ।
उद्धरिउं^{१३} पि न याणंती, बहवे जह^{१४} वुद्धरिज्जई ॥३०॥
गोयमा ! निम्मूलमुद्धरणं निययमे तस्स भासियं ।
सुदुद्धरस्सावि सल्लस्स, सव्वंगोवंग-भेदिणो ॥३१॥
सम्मदंसणं पढमं, सम्मन्नाणं^{१५} बिइज्जयं ।
तइयं च सम्मचारित्तं, एगभूयमिमं तिगं ॥३२॥
खेत्तीभूते वि जे जित्ते^{१६} जे गूढेऽदंसणं गए ।
जे अत्थीसुं ठिए केई, जेत्थिमभंतरं^{१७} गए ॥३३॥
सव्वंगोवंग-संखुत्ते, जे सभंतर-बाहिरे ।
सल्लंती जे न सल्लंती, ते निम्मूले समुद्धरे^{१८} ॥३४॥
हयं नाणं कियाहीणं हया अन्नाणतो किया ।
पासंतो पंगुलो दड्ढो^{१९} धावमाणो य अंधओ ॥३५॥
संजोग-सिद्धीअ^{२०} उ गोयमा फलं । नहु एगचक्केण रहो पयाइं ॥
अंधो य पंगू य वणे समिच्चा, ते संपउत्ता नगरं पविट्ठा ॥३६॥ (आ. नि. १०७)

१ एगजम्मि त खं. एगे जं सित सं । २ एकस्मिन् ला. टिप्प. । ३ घोरुग्गुगतरे ला. घोरुग्गुगतरे खं. ४ घोरुग्गं खं. २-३ । ५ घोरुग्गुगतं ला. । ६ सुहुमे बायरे भेए जि. । ७ पितं मुणी सं. मेयं पि संमुणी जि. । ८ लगित्ति अ जि. । ९ ण वि पुढे आ.; ण वि पुरे सू. । १० भवं भवं ला. । ११ दुद्धरे खं. ३ १२-१३ दुप्पए जि. । १४ जह मुद्धसू. ला. आ. । १५ सम्मन्नाणं पि बिइज्जयं खं. १ सम्मन्नाणं बिइज्जियं । १६ जिण्ण खं ३ जीए आपा गूढे हेस. जि. । १७ मज्झतं सू. । १८ समुद्धरे खं. १ । १९ डड्ढो खं. ३ । २० द्दीय उ खं. १-३ ।

नाणं पयासयं^१ सोहओ, तवो संजमो य गुत्तिकरो^२ । (आ नि. १०८)
तिण्हं पि समाओगे^३ गोयम ! मोक्खो न अण्णहा उ^४ ॥३७॥

[७]

ता णीसल्ले भवित्ताणं^५ सव्वसल्ल-विवज्जिए ।
जे धम्मसमणु^६ चिद्धेज्जा^७, सव्व-भूयऽप्पकंपि^८ वा ॥३८॥
तस्स तं सफलं^९ होज्जा, जम्म-जम्मंतरेसु वि ।
विउला संपय-रिद्धी य, लभेज्जा सासयं सुहं ॥३९॥
सल्लमुद्धरिउ-कामेणं, सुपसत्थे सोहणे दिणे ।
तिहि-करण-मुहुत्त^{१०} नक्खत्ते, जोगे लग्गे ससी-बले ॥४०॥
कायव्वाऽऽयंबिल-क्खमणं दस दिणे पंचमंगलं ।
परिजवियव्वेऽद्धसयं^{११} सयहा तदुवरि अट्ठमं करे ॥४१॥
अट्ठम-भत्तेण पारेत्ता, काउणा^{१२} यंबिलं तओ ॥
चेइय-साहू य वंदित्ता, करिज्ज खंतमरिसियं ॥४२॥
जे केइ दुट्ठु^{१३} संलत्ते, जस्सुवरि दुट्ठु^{१४}-चिंतियं ।
जस्स य दुट्ठु^{१५} कयं जेण, पडिदुट्ठं वा कयं भवे ॥४३॥
तस्स सव्वस्स तिविहेणं वाया मणसा य कम्मणा^{१६} ।
णीसल्लं सव्वभावेणं, दाउं मिच्छा मि दुक्कडं ॥४४॥
पुणो वि वीयरागाणं, पडिमाओ चेइयालए ।
पत्तेयं संशुणे वंदे, एगगो भत्ति-निब्भरो ॥४५॥
वंदितु^{१७} चेइए सम्मं, छट्ठभत्तेण परिजवे ।
इमं सुयदेवयं विज्जं, लक्खहा चेइयालए ॥४६॥
उवसंतो सव्वभावेणं, एगचित्तो सुनिच्छिओ^{१८} ।
आउत्तो अव्ववक्खित्तो, रागरइ-अरइ-वज्जिओ ॥४७॥

[८]

अ उ म् । ण् अ । म् ओ । क् ओ । इ अ । ब् उ । ङ् ई ।
ण् अ म् । अ उ म् । ण् अ । म् ओ । प् अ । य् आ । ण् उ ।
स् अ । र् ई । ण् अ म् । अ उ म् । ण् अ म् ओ । स् अ म् ।
भ् इ । ण् अस् ओ । ई । ण् अ म् । अ उ म् । ण् अ ।
म् ओ । ख् ई । र् आ । स व्व ल । ङ् ई । ण् अ म् ।
अ उ म् । ण् । म् ओ । स व्व ओ सहि-ल ङ् ई । ण् अ म् ।
अ उ म् । ण् अ । म् ओ । अ क्ख् ई । ण् अ । म् अ । ह् आ ।
ण स ल ङ् ई । ण् अ म् । अ उ म् । ण् अ । म् ओ । भगवओ

१ पयास'खं. १-३ । २ सुत्तिकरो खं. ३ । ३ समाजोगे खं. २ / समायोगे सं. । ४ 'हा उ खं. १-२. ला. । ५ भवेताणं खं. ३ । ६ 'म्मसमणु ला. । ७ णु चेद्धं २-३ सं. ला. । ८ सप्पभू' खं. २-३, ला. जि. । ९ तस्स तज्जम्म फलं सा / तस्स तंफलं सु. ला. जि. । १० 'हुत्ते न' खं. १-३; सं ला. । ११ 'ड सयहा तदु' सू. । १२ 'णाइं बिले खं. १-३, सं. ला. । १३ दुट्ठ खं. २-३ ला. जि. । १४-१५ दुट्ठ ला. जि. । १६ कम्मणा खं. सू ला. आ. जि. । १७ वंदितु ला. । १८ सुनिच्छ ओ सं. ।

अरहओ महइ महावीरवध्दमाणस्स धम्मतित्थंकरस्स ।
 अ उ म् । ण । म् ओ । सव्व धम्मतित्थंकराणं । अ उ म् ।
 ण । म् ओ । सव्व सिद्धाणं । अ उ म् । ण । म् ओ । सव्व साहूणं ।
 अ उ म् । ण म् ओ । भगवतो । मइ ण् आ । णस्स । अ उ म् ।
 ण म् ओ । भगवओ सुय ण् आणस्स । अ उ म् ण् अ म् ओ भगवओ
 ओ ह इ ण् आ ण स्स । अ उ म् ण् अ म् ओ भगवओ मणपज्जव ण् आ णस्स ।
 अ उ म् । ण । म् ओ । भगवओ । क् ए वल ण् आ णस्स
 अ उ म् । ण । म् ओ । भगवतीए । सुय । दए । व् अ । य् आ ए
 सिज्झउ । म् ए । सु । य् आ हि वा (एसा महा) विज्जा ।
 अ उ म् । ण । म् ओ भगवओ । अ उ म् । ण म् ओ ।
 व् अ म् । अ उ म् ण् अ म् । ओ । अ उ म् ।
 ण म् ओ । आ । औ अभिवत्तीलक्खणं । सम्मदंसणं ।
 अ उ म् । ण म् ओ । अ इ आ । र । स् अ । स् ई । ल् । अ म् ।
 ग-सहस्साहिद्वियस्स । ण् ई । स् अ म । ग । ण् इ । ण्ण् इ ।
 य् आ ण् अ । ण् ई । सल्ल ण् इ भय सल्लगतण । स् अ
 र् अ । ण्ण । सव्वदुक्खनिम्महण- परमनिव्वुइकरस्स णं
 पवयणस्स परमपवित्तुमस्सेति ।

[ॐ नमो कोट्ठुद्धीणं । ॐ नमो पयाणुसारीणं । ॐ नमो संभिण्णसोईणं । ॐ नमो खीरासवलद्धीणं ।
 ॐ नमो सव्वोसहिलद्धीणं । ॐ नमो अक्खवीणमहाणसलद्धीणं । ॐ नमो भगवओ अरहओ महइमहावीरवध्दमाणस्स,
 धम्मतित्थंकरस्स । ॐ नमो सव्वधम्मतित्थंकराणं । ॐ नमो सव्वसिद्धाणं । ॐ नमो सव्वसाहूणं । ॐ नमो
 भगवतो मइणाणस्स । ॐ नमो भगवओ सुयणाणस्स । ॐ नमो भगवओ ओहिणाणस्स । ॐ नमो भगवओ
 मणपज्जवणाणस्स । ॐ नमो भगवओ केवलणाणस्स । ॐ नमो भगवतीए सुयदेवआए । सिज्झउ मे सुयाहिवा
 विज्जा । ॐ नमो भगवओ । ॐ नमो वं । ओम् नमो नमो (ओ अं अ । ओ अं णमो) । आ औ
 अभिवत्ती लक्खणं । सम्मदंसणं । ॐ नमो अट्ठारससीलंगसहस्साहिद्वियस्स । णीसंगणिण्णियाण णीसल्ल-
 णिभय-सल्लगतण सरण्ण । सव्वदुक्ख-निम्महण-परम-निव्वुइकरस्स णं पवयणस्स परम पवित्तुत्तमस्सेति ।]

एसा विज्जा सिद्धंतिएहिं अक्खरेहिं लिखिया^१, एसा य सिद्धंतिया लीवी । अमुणिय^२-समयसब्भावाणं
 सुयधरेहिं णं न पण्णवेयव्वा । तह य कुसीलाणं च ।

[९]

इमाए पवर-विज्जाए, सव्वहा उ अत्ताणगं ।
 अहिमंतेऊण सोवेज्जा, खंतो दंतो जिइंदिओ ॥४८॥
 णवरं सुहासुहं सम्मं, सिविणगं^३ समवधारए ।
 जं तत्थ सिविणगे पासे, तारिसगं तं तहा भवे ॥४९॥
 जइ णं सुंदरगं पासे, सिमिणगं तो इमं महा ।
 परमत्थ-तत्त-सारत्थं सल्लुद्धरणं सुणेत्तुणं^४ ॥५०॥

देज्जा आलोयणं सुद्धं अट्ठ-मय-ट्ठाण-विरहिओ
 रंजेंतो धम्मतिथयरे सिद्धे लोग्ग-संठिए ॥५१॥
 आलोएत्ताण णीसल्लं, सामन्नेण^१ पुणो वि य ।
 वंदित्ता चेइए साहू, विहि-पुव्वेण खमावए ॥५२॥
 खामेत्ता पाव-सल्लस्स, निम्मूलुद्धरणं पुणो ।
 करेज्जा विहि-पुव्वेणं, रंजेंतो ससुरासुरं जगं ॥५३॥

[१०]

एवं होऊण नीसल्लो^२, सव्व-भावेण पुणरवि ।
 विहि-पुव्वं चेइए वंदे, खामे साहम्मिए तथा ॥५४॥
 णवरं जेण समं वुत्थो^३, जेहिं सद्धिं पविहरिओ ।
 खर-फरुसं^४ चोइओ जेहिं, सयं वा जो य चोइओ ॥५५॥
 जो वि य कज्जमकज्जे वा, भणिओ खर-फरुस-निट्ठरं ।
 पडिभणियं जेण वी^५ किंचि सो जइ जीवइ जई^६ मओ ॥५६॥
 खामेयव्वो^७ सव्व-भावेणं जीवंतो जत्थ चिद्ध ।
 तत्थ गंतूण विणएण, मओ वी साहुसक्खियं ॥५७॥
 एवं खामण-मरिसामणं काउं, तिहुयणस्स वि भावओ ।
 सुद्धो^८ मण-वइ-काएहिं, एयं घोसेज्ज निच्छिओ^९ ॥५८॥
 खामेमि अहं सव्वे, सव्वे जीवा खमंतु मे ।
 मेत्ती^{१०} मे सव्वभूएसुं, वेरं मज्झं ण केणई ॥५९॥
 खमामि^{११} हं पि सव्वेसिं, सव्व-भावेण सव्वहा ।
 भवभवेसु^{१२} वि जंतूणं, वाया-मणसा य कम्मणा ॥६०॥
 एवं^{१३} घोसेतु वंदिज्जा, चेइय-साहू विहीय उ ।
 गुरुस्सावि विही-पुव्वं, खामण-मरिसामणं करे ॥६१॥
 खमावेतु गुरुं सम्मं ताण-महिमं स-सत्तिओ ।
 काऊणं, वंदिऊणं च विहि-पुव्वेण पुणो वि य ॥६२॥
 परमत्थ-तत्त^{१४}-सारत्थं, सल्लुद्धरणमिमं सुणे^{१५} ।
 सुणित्ता तहमालोए जह आलोयंतो चेव उप्पए केवलं नाणं ॥६३॥
 दिन्नेरिस-भावत्थेहिं नीसल्ला आलोयणा ।
 जेणालोयमाणानं^{१६} चेव उप्पणं तत्थेव केवलं ॥६४॥

[११]

केसिं चि साहिमो नामे महासत्ताण गोयमा ! ।
 जेहिं भावेणालोययंतेंहिं केवलनाणमुप्पाइयं^{१७} ॥६५॥

१ सामत्तेण-सामस्त्येनेत्यर्थः । २ निसल्लो खं. सं. । ३ वुंछो ला. । ४ फुरुं सु. आ.; 'सं संचो' जि. । ५ वा सं. । ६ जइ सु. आ. । ७ खमियं सु. आ. । ८ साक्खिं ला. जि. । ९ सुहुमेण वइ खं. १-३ । १० निच्छओ सू. ला. आ. सं जि. । ११ मिती खं. २ सं सू. ला. आ. । १२ खमावेमि अ. जि. / खमामहं सू. आ. / खमामि अहं सं खं. २ ला. । १३ भवे भ. खं. २ सू. ला. आ. । १४ एवं वंदिज्जा चेइय साहू सक्खं विही सू. आ. जे. । १५ तत्थ सा ला. । १६ मुणे मुणेतता सू. ला. आ. जि. । १७ माणेणं सू. आ. । १८ समुप्पए के जि. ।

“हा हा ! दुहु-कडे साहू” “हा हा !^१ दुहु विचिंतिरे ।”
 “हा हा ! दुहु-भाणिरे साहू” “हा हा ! दुहुमणुमते” ॥६६॥
 संवेगालोयगे तह य भावालोयण-केवली ।
 पय-खेव-केवली चेव, मुहणंतग-केवली तहा ॥६७॥
 पच्छित्त-केवली सम्मं महा-वेरण-केवली ।
 आलोयणा^२ केवली तह य “हा ! हं पावि”^३ त्ति-केवली ॥६८॥
 उस्सुत्तुम्मग^४-पणवए “हा हा ! अणायार”-केवली ।
 ‘सावज्जं न करेमि’ त्ति अक्खंडिय-सील-केवली ॥६९॥
 तव-संनम-वय-संरक्खे निंदण^५-गरिहणे तहा ।
 सव्वत्तो सील-संरक्खे, कोडी-पच्छित्तए^६ वि य ॥७०॥
 निप्परिकम्मे अकंडुयणे अणिमिसच्छी य केवली ।
 एग-पासित्त दो पहेरे मूणव्वय^७-केवली तहा ॥७१॥
 न सक्को काउ सामण्णं ‘अणसणे ठामि’ केवली ।
 नवकारकेवली तह य निच्चालोयण^८-केवली ॥७२॥
 निसल्ल-केवली तह य सल्लुद्धरणकेवली ।
 धन्नोमि त्ति सपुण्णो स ता हं पी किं ण ? केवली ॥७३॥
 “ससल्लो हं न पारेमि” चल-कट्ट-पय-केवली ।
 पक्ख-सुद्धाभिहाणे य चाउम्मासी य केवली ॥७४॥
 संवच्छर-मह-पच्छित्ते ‘हा ! चल-जीविते’^९ तहा ।
 “अणिच्चे खण-विद्धंसी मणुयत्ते” केवली तहा ॥७५॥
 आलोय-निंद-वंदियए घोर-पच्छित्त-दुक्करे ।
 लक्खोवसग्ग-पच्छित्ते सम^{१०}-हियासण-केवली ॥७६॥
 हत्थोसरण-निवासे य अट्ठकवलासि^{११} केवली ।
 एग-सित्थग-पच्छित्ते दस^{१२}-वा से केवली तहा ॥७७॥
 पच्छित्तादवगे चेव पच्छित्तद्ध-कय-केवली ।
 पच्छित्त-परिसमत्ती य अट्ठ-स-उक्कोस-केवली ॥७८॥
 “न भुद्धी वि न णच्छित्ता, ता वरं खिप्प” केवली ।
 एगं काऊण पच्छित्तं बीयं न भवे जह चेव केवली ॥७९॥
 “तं चायरामि^{१३} पच्छित्तं जेणागच्छइ” केवली ।
 ‘तं चायरामि जेण तवं सफलं होइ’ केवली ॥८०॥
 किं पच्छित्तं चरंतो हं चिट्ठं णो ? तव-केवली ।
 जिणाणमाणं ण लंघे हं” पाण-परिच्चयण-केवली ॥८१॥
 ‘अण्णं होही सरीरं मे, नो बोही चेव’ केवली ।
 “सुलद्धमिणं सरीरणं पाव-निड्डहण-”केवली ॥८२॥

१ हा हा हा ! खं. ला. । २ यण के सं सू ला. आ. । ३ पावे खं. १-३ । ४ उम्मुत्तु सू. ला. आ. । ५ निंदणे सू. ला. । ६ च्छित्ते वि खं. । ७ तह मूणव्वय केवली सं. सु. ला. । ८ तिच्चा लो सू. आ. । ९ चलं जीवियं तहा सु. आ. । १० सम्महिं खं । ११ अट्ठकव सु. आ. ला. । १२ दसावा. सु. ला. आ. । १३ नाय खं. सं. ला. ।

अणाइ-पाव-कम्म-मलं निद्धोवेमीह' केवली ।
 वीयं तं न समायरियं पमाया केवली तहा ॥८३॥
 “दे दे ! खवओ सरीरं मे, निज्जरा भवउ” केवली ।
 “सरीरस्स संजमं सारं निक्कलंकं” तु केवली ॥८४॥
 “मनसा वि खंडिए सीले पाणे ण धरामि” केवली ।
 “एवं वइ^१-काय-जोगेणं सीले रक्खे अहं” केवली ॥८५॥
 एवमादी^२ अणादीया कालाओ^३ णंते मुणी ।
 केइ आलोयणा सिद्धे, पच्छित्ता केइ गोयमा ॥८६॥
 खंता दंता विमुत्ता य, जिइंदी सच्च-भासिणो ।
 छक्काय-समारंभाओ विरते तिविहेण उ ॥८७॥
 ति-दंडासव-विरया, य इत्थि-कहा-संग-वज्जिया ।
 इत्थी-संलाव-विरया^४ य अंगोवंग-ऽणिरिक्खणा ॥८८॥
 निम्ममत्ता सरीर वि^५ अप्पडिबद्धा महायसा ।
 भीया च्छि-च्छि^६-गब्भवसहीणं बहु-दुक्खाउ भवाउ तहा ॥८९॥
 तो एरिसेणं भावेणं दायव्वा आलोयणा ।
 पच्छित्तं पि य कायव्वं तहा जहा चेवेएहिं कयं ॥९०॥

[१२]

न पुणो तहा आलोएयव्वं माया-डंभेण केणई ।
 जह आलोएमाणार्ण^१ चेव संसार-वुद्धी भवे ॥९१॥
 अणंते ऽणाइक्कालाओ अत्त-कम्मेहिं दुम्मई ।
 बहुविकप्प-कल्लोले आलोएंते वी अहोगए ॥९२॥
 गोयम ! केसिं चि नामाई^२ साहिमो, तं निबोधय ।
 जे साऽऽलोयण^३-पच्छित्ते भाव-दोसेक्क-कलुसिए ॥९३॥
 ससल्ले घोर-महं दुक्खं दुरहियासं सु-दूसहं ।
 अणुहवंति वि चिट्ठंति पाव-कम्मे णराहमे ॥९४॥
 गुरुगा संजमे णाम साहू निद्धंधसे तहा ।
 दिट्ठि-वाया-कुसीले य मण-कुसीले तहेव य ॥९५॥
 सुहुमालोयगे तह य, परववएसालोयगे तहा ।
 किं किंचालोयगे तह य, ण किंचालोयगे तहा ॥९६॥
 अकयालोयगे चेव जण-रंजवणे तहा ।
 “नाहं काहामि पच्छित्तं,” छम्मालोयणमेव^४ य ॥९७॥
 माया-डंभ-पवंची य, पुर-कड-तव-चरणं कहे ।
 “पच्छित्तं णत्थि मे किंचि,” “न कया^५ लोयणु” च्वरे ॥९८॥

१ एवमाई सु. एवमाइ खं. सं. एवमया आ. एवमायी ला. । २ काला णं ते पुणो मुणी सु. आ. । ३ व निरया खं. सं. ला. । ४ य ला. । ५ भीया त्थि त्थि गं खं. ला. भीया इत्थि गं सु. आ. गं सु. आ. भीया इत्थि त्थि गं । ६ माणेणं सु. ला. आ । ७ नामाई सं. सु ला आ. । ८ यणे पं खं. । ९ छम्मासालो सं. । १० कया खं. ।

आसण्णालोयणक्खाई, लहु-लहु-पच्छित्त-जायगे ।
 “अम्हाणालोइयं चिट्ठे^१, मुहबंढालोयगे तहा ॥९९॥
 “गुरु-पच्छित्ताऽहमसक्के” य गिलाणालंबणं कहे ।
 अरडालोयगे^२ साहू सुण्णाऽसुण्णी तहेव य ॥१००॥
 “णिच्छिण्णे वि य पच्छित्ते, न काहं” वुड्ढिजायगे^३ ।
 रंजवण-मेत्तलोगाणं वाया-पच्छित्ते तहा ॥१०१॥
 पडिवज्जण-पच्छित्ते, चिर-याल-पवेसगे तहा ।
 अणणुद्विय-पायच्छित्ते, ^४अणुभणियऽण्णहाऽऽयरे तहा ॥१०२॥
 आउट्टीय महा-पावे, कंदप्पा-दप्पे तहा ।
 अजयणा-सेवणे तह य, सुयाऽसुय-पच्छित्ते तहा ॥१०३॥
 दिट्ठ-पोत्थय-पच्छित्ते सयं पच्छित्त-कप्पगे ।
 एवइयं एत्थ^५ पच्छित्तं पुव्वालोइय-मणुस्सरे ॥१०४॥
 जाती-मय-संकिए चेव, कुल-मय-संकिए तहा ।
 जाती-कुलोभय-मयासंके, सुत-लाभिस्सरिय^६-संकिए तहा ॥१०५॥
 तवो-मया-संकिए चेव, पंडिच्च-मय-संकिए तहा ।
 सक्कार-मय-लुद्धे य, गारव-संदूसिए तहा ॥१०६॥
 “अपुज्जो वा विहं जम्मे, एगजम्मेव” चिंतगे ।
 पाविट्ठाणं पि पावतरे सकलुस-चित्तालोयगे ॥१०७॥
 पर-कहावगे चेव अविणयालोयगे तहा ।
 अविहि-आलोयगे साहू-एवमादी दुरप्पणो ॥१०८॥
 अणंतेऽणाइ-कालेणं गोयमा ! अत्त-दुक्खिया ।
 अहो अहो जाव सत्तमियं भाव-दोसेक्कओ^७ गए ॥१०९॥
 गोयम ! णंते चिट्ठंति जे अणादीए^८ ससल्लिए ।
 निय-भाव-दोस-सल्लाणं भुंजंते विरसं फलं ॥११०॥
 चिट्ठइसंति अज्जावि तेणं सल्लेण सल्लिए ।
 अणंतं पि अणागयं कालं तम्हा सल्लं न धारए खणं मुणि त्ति ॥१११॥

[१३]

गोयम ! समणीण णो संखा जाओ निक्कलुस-नीसल्ल-विसुद्ध^१-सुनिम्मल-विमल-माणसाओ अज्झप्प-
 विसोहिए आलोइत्ताण सुपरिफुडं नीसंकं निखिलं निरावयवं निय-दुच्चरियमादीयं सव्वं पि भावसल्लं । अहारिहं
 तवो-कम्मं पायच्छित्तमणुचरित्ताणं णिद्धोयपाव-कम्म-मल-लेव-कलंकाओ उप्पण्ण-दिव्व-वर-केवलनानाओ ।
 महानुभागाओ^{१०} महायसाओ महा-सत्त-संपण्णाओ सुगहियनामधेज्जाओ^{११} अणंतुत्तम-सोक्ख-मोक्खं पत्ताओ ।

[१४]

कासिंचि^{१२} गोयमा ! नामे पुण्ण-भागान साहिमो ।
 जासिमालोयमाणीणं उप्पण्णं समणीण केवलं ॥११२॥

१ चेठे सुहं सु. ला. आ. । २ आरभडा सु. आ. । ३ तुट्टीजं सं. । ४ अण्ण भ. रवं. सं. ला. । ५ इत्थ सं. । ६ लाभेस्सिरि रवं. सु. आ. । ७ व दोसकओ सु. आ. । ८ णादिए सं. सु. ला. आ. । ९ द्ध-सुद्ध-निम्मल-वयण-मा आ. माइयं सु. ला. आ. । १० भावाओ सं. । ११ धेयाओ खं. सं. । १२ कासिं च खं सु. ला. ।

“हा हा हा ! पाव-कम्मा हं पावा पावमती अहं ।
 पाविट्ठाणं पि पावयरा हा हा हा ! दुट्ठचिन्तिमो ॥११३॥
 हा हा हा ! इत्थि भावं^१ मे ताविह-जम्मे उवट्ठियं ।
 तहावी ण घोर-वीरुगं कट्ठं तव-संजमं चरं^२ ॥११४॥
 अणंता^३ पाव-रासीओ सम्मिलियाओ जया भवे ।
 तइया^४ इत्थित्तणं लब्भे सुद्धं पावाण कम्माण^५ एगपिंडी^६ भूताण समुदयं^७ तणुं ॥
 ता तह करेमि जह न पुणो इत्थी हं होमि” ! केवली ।
 “दिट्ठे वि न खंडामि सीलं हं” समणि-केवली ॥११६॥
 “हा हा मणेण मे किं पि अत्त^८-दुहत्त-चिन्तियं ।
 तमालोइत्ता लहुं सुद्धिं गेणहे हं” समणि-केवली ॥११७॥
 दट्ठण मज्झ लावणं रूवं कंतिं दित्तिं सिरि ।
 मा नर-पयंगाहमा-जंतु खयं अणसणं^९ समणि य केवली ॥११८॥
 “वा तं मोत्तूण नो अत्तो निच्छयं^{१०} मह तणूच्छीवे^{११} ।
 छक्काय-समारंभं न करे हं” समणि-केवली ॥११९॥
 “पोगल-कक्खोरु-गुज्झं तं नाहिं^{१२} जहणंतरे तहा ।
 जणणीए वि ण दंसेमि, सुसंगुत्तंगोवंगा” समणी य केवली ॥१२०॥
 “बहु-भवंतर-कोडीओ घोरं गब्भ-परंपरं ।
 परियट्ठंतीए सुलद्धं मे णाण-चारित्त-संजुयं ॥१२१॥
 माणुसजम्मं स-सम्मत्तं पाव-कम्म-खयंकरं ।
 ता सव्व-भाव^{१३}-णीसल्ला, आलोएमि खणे खणे ॥१२२॥
 पायच्छित्तमणुट्ठामि, बीयं तं ण समारंभं ।
 जेणागच्छति पच्छित्तं, वाया मणसा य कम्मुणा ॥१२३॥
 पुढवि-दगागणि-वाऊ-हरिय-कायं तहेव य ।
 बीय-काय-समारंभं बि-ति-चउ-पंचिंदियाण य ॥१२४॥
 मुसाणुं पि न भासेमि, ससरक्खं पि अदिन्नयं ।
 ने गेण्हं, सिमिणंते^{१४} वि ण पत्थं मणसा वि मेहुणं ॥१२५॥
 परिगहं न काहामि मुलुत्तर-गुण-खलणं तहा ।
 मय-भय-कसाय-दंडेसुं गुत्ती-समितिंदिएसु य ॥१२६॥
 तह अट्ठारस-सीलंग-सहस्साहिट्ठिय-तणू ।
 सज्झाय-झाण-जोगेसुं अभिरमं समणि-केवली ॥१२७॥
 तेलोक्क-लग्गणक्खंभ^{१५}-धम्म-तित्थंकरेण जं ।
 तमहं लिगं धरेमाणी जइ वि हु जंते णिफीलियं^{१६} ॥१२८॥

१ “भावमि ताविहं जं ला । २ धरं खं. सं. सु. ला आ. । ३ अपंत पा. खं. । ४ तया खं. । ५ कम्मुणा सु. ला. आ. । ६ एगत्थपिंडी
 आ. । ७ दयं तणु ता तह खं. । ८ “हट्ठ चिन्तियं खं. सं. ला. । ९ मणसमणी ला. । १० निमायं आ. । ११ तणुच्छीवे खं. सु. आ.
 ला. । १२ नाहिं खं. सु. ला. आ. । १३ सव्वं भाव-सद्वलं आलोएमि सु. आ. । १४ सिमिणंते खं. सु. ला. आ. सुमिणंते सं. । १५
 “क्क रक्खणं” आ. । १६ निष्फीलियं खं. निवीलिउं आ. ।

मज्झोमज्झी य दो खंडा फालिज्जामि तहेव य ।
 अह पक्खिप्पामि दित्तगिं अहंवा छिज्जे जई सिरं ॥१२९॥
 तो वी हं नियम-वय-भंगं सील-चारित्त-खंडणं ।
 मनसा वी एक्क-जम्म-कए ण कुणं समणि-केवली ॥१३०॥
 खरुट्ट-साण-जाईसुं सरागा हिंदिया अहं ।
 विकम्मं पि समायरियं अणंते भव-भवंतरे ॥१३१॥
 तमेव खरकम्ममहं पव्वज्जापट्टिया कुणं ।
 घोरंधयारपायात्ता जेणं णो णीहरं पुणो ॥१३२॥
 वे दियहे माणुसं जम्मं तं च बहुदुक्ख-भायणं ।
 अणिच्चं खण-विद्धंसी बहु-दंडं दोस-संकरं ॥१३३॥
 तत्थावि इत्थी संजाया-सयल-तेलोक-निंदिया ।
 तहा वि पावियं^१ धम्मं णिव्विघमणंतराइयं ॥१३४॥
 ता हं तं न विराहेमी^२ पाव-दोसेण केणई ।
 सिंगार-राग^३-सविगारं साहिलासं न चेद्धिमो ॥१३५॥
 पसंताए वि दिट्ठीए मोत्तुं धम्मोवएसगं ।
 अण्णं पुरिसं ण निज्झायं णालवं^४ समणि-केवली ॥१३६॥
 तं तारीसं महापावं काउं अक्कहणीयं ।
 तं सल्लमवि उप्पणं जह दत्तालोयण-समणि-केवली ॥१३७॥
 एमादि-अणंत-समणीओ दाउं सुद्धालोयणं ।
 निसल्ला केवलं पप्पा^५ सिद्धाओ अणादी^६-कालेण गोयमा ! ॥१३८॥
 खंता दंता विमुत्ताओ जिइंदियाओ सच्च-भाणिरीओ ।
 छ-क्काय-समारंभा विरया तिविहेण उ ॥१३९॥
 ति-दंडासव-संवुत्ता, पुरिस-कहा-संगवज्जिया ।
 पुरीस-संलाव-विरयाओ, पुरिसंगोवंग-निरिक्खणा ॥१४०॥
 निम्ममत्ताउ स-सरीर अपडिबद्धाउ महा-यसा ।
 भीया छि-छि^७-गब्भ-वसहीणं बहु-दुक्खाओ भवसंसरणाओ तहा ॥१४१॥
 ता एरिसेण भावेणं दायव्वा आलोयणा ।
 पायच्छित्तं पि कायव्वं तह जह एयाहिं समणीहिं कयं ॥१४२॥

[१५]

ण उणं तह आलोएयव्वं माया-डंभेण^८ केणई ।
 जह आलोयमाणीणं पाव-कम्म-बुद्धी भवे ॥१४३॥
 अणंतानाइ-कालेणं माया-डंभ-छम्म-दोसेणं,
 कवडालोयणं काउं समणीओ ससल्लाओ
 आभिओग-परंपरेणं छट्ठियं पुढविं गया ।छा ॥१४४॥

[१६]

कासिंचि गोयमा ! नामे साहिमो, तं निबोधय ।
जाओ आलोयमाणाओ भाव-दोसेण ॥१४५॥
सुद्धतरंगं पाव-कम्म-मल-खवलिय-तव-संजम-सीलंगाणं ।
निसल्लत्तं पसंसियं, तं परमभाव-विसोहिणं विणा खणद्धं पि नो भवे ॥१४६॥
ता गोयम ! केसिमित्थीणं चित्त-विसोहि सुनिम्मला ।
भवंतरे वि नो होही जेण नीसल्लया भवे ॥१४७॥
छट्ठ-ठम-दसम-दुवालसेहिं सुखंति के वि समणीओ ।
तह वि य सराग-भावं णालोयंती ण छड्ढंति ॥१४८॥
बहु-विह-विकप्प-कल्लोल-माला-उक्कलिगाहिणं ।
वियरंतं ते ण लक्खेज्जो^१ दुरवगाह-मण-सागरं ॥१४९॥
ते कहमालोयणं देतु, जासिं चित्तं पि नो वसे ? ।
सल्लं^२ जो ताणमुद्धरणं, स^३-वंदणीओ खणे खणे ॥१५०॥
असिणेह-पीड-पुव्वेणं धम्म^४-सद्धल्ल-सावियं^५
सीलंग-गुणेद्वाणेसुं उत्तमेसुं धरेइ जो ॥१५१॥
इत्थी बहुबंधणुम्मक्कं^६ गिह-कलत्तादि-चारगा ।
सुविसुद्ध-सुनिम्मल-चित्तं णीसल्लं सो महायसो ॥१५२॥
दट्ठव्वो वंदणीओ य देविंदाणं स उत्तमो ।
दीणत्थी^७ सव्व-परिभूयं^८ विरइद्वाणे जो उत्तमे चरे^९ ॥१५३॥

[१७]

“णालोएमी अहं” समणी “दे कहं किंचि” साहुणी ।
“बहुदोसं न कहं” समणी, “जं दिट्ठं समणीहिं तं कहं ॥१५४॥
असावज्ज-कहा समणी, बहु आलंबणा कहा ।
पमायखावगा^{१०} समणी, पाविट्ठा बल-मोडी-कहा ॥१५५॥
लोग-विरुद्ध-कहा तह य परववएसाऽऽलोयणी ।
सुय-पच्छित्ता तह य जायादी-मय^{११}-संकिया ॥१५६॥
मूसगार^{१२}-भीरुया चेव गारव-तिय-दूसिया तहा ।
एवमादि-अणेग-भाव-दोस-वसगा पावसल्लेहिं पूरिया ॥१५७॥
निरंतरा^{१३}, अणंतेणं काल-समएण गोयमा !
अइक्कंतेणं, अणंताओ समणीओ बहु-दुक्खावसहं गया ॥१५८॥
गोयम^{१४} ! अणंताओ चिड्ढंति जा अणादी-सल्ल-सल्लिया ।
भाव-दोसेक्क-सल्लेहिं भुंजमाणीओ कडु-विरसं घोरगुग्गतरं फलं ॥१५९॥
चिड्ढइस्संति अज्जावि तेहिं सल्लेहिं सल्लिया ।

१ लब्धेज्जो खं. । २ मण (भव) सां आ. । ३ सल्लज्जा सु. आ. सवंदं सु । ४ म्मज्झाणुल्लं आ । ५ सावितुं खं. । ६ धणा विमुक्कं आ । ७ दीणित्थी खं., दीण (कय)त्थी आ. । ८ भूय सु. आ. । ९ धरे खं. सु. ला. आ. । १० खामगा ला. आ. । ११ मगसं सं. । १२ मूसगारं आ; मूस कार खं. । १३ अणंता अणं सं. आ. । १४ गोयमा सु. आ. ।

अनंतं पि अनागयं कालं तम्हा सल्लं^१ सुसुहुमं पि
समणी णो धारिज्जा खणं ति ॥१६०॥ ॥छा॥

[१८]

धग-धग-धगस्स पज्जलिए जालामालाउले दढं ।
हुयवहे वि महाभीमे स सरीरं^२ दज्झए सुहं ॥१६१॥
पयलितिंगार-रासीए एगसि झंपं^३ पुणो जले ।
घल्लितो गिरितो सरिरं जं मरिज्जेयं^४ पि सुक्करं ॥१६२॥
खंडिय^५-खंडिय-सहत्थेहिं^६ एक्केक्कमंगावयवं ।
जं होमिज्जइ अग्गीए अणु-दियहेयं^७ पि सुक्करं ॥१६३॥
खर-फरुस-तिकख-करवत्त-दंतेहिं फालाविउं ।
लोणूस-सज्जिया-खारं जं घत्तावेयं पि स-सरीरउच्चंत-सुक्करं ॥१६४॥
जीवंतो सयमवी सक्कं खल्लं उत्तारिऊ णं^८ य ।
जव-खार-हलिदादीहिं जं आलिपे नियं तणुमेयं पि सुक्करं ॥१६५॥
छिंदेऊणं सहत्थेणं जो घत्ते^९ सीसं नियं ।
एयं पि सुक्करमलीहं दुक्करं तव-संजमं ॥१६६॥
नीसल्लं जेण तं भणियं सल्लो य निय-दुक्खिओ ।
माया-डंभेण पच्छण्णो, तं पायडिउं ण सक्कए^{१०} ॥१६७॥

[१९]

राया दुच्चरियं पुच्छे “अह साहह देह सव्वस्सं !”
सव्वस्सं पि पएज्जा उ, नो निय-दुच्चरियं कहे ॥१६८॥
राया दुच्चरियं पुच्छे “साह पुहइं पि देमि ते ।
पुहवी रज्जं तणं मन्ने “नो निय दुच्चरियं कहे ॥१६९॥
राया” जीयं निकितामि, अह निय-दुच्चरियं कहे ।”
पाणेहिं पि खयं जंतो निय-दुच्चरियं कहेइ नो ॥१७०॥
सव्वस्सहरणं च रज्जं च पाणे वी परिच्चएसु णं ।
मया^{११} वि जंति पायाले, निय-दुच्चरियं कहंति^{१२} नो ॥१७१॥
जे पावाहम्म^{१३}-बुद्धिया काउरिसा एगजम्मिणो ।
ते गोवंति स-दुच्चरियं, नो सप्पुरिसा महामती ॥१७२॥
सप्पुरिसा ते ण वुच्चंति जे दाणव इह दुज्जणे ।
सप्पुरिसा णं चरिते^{१४} भणिया जे निसल्ला तवे रया ॥१७३॥
आया अणिच्छमाणो वि पाव-सल्लेहिं गोयमा !
निमिसद्धाणंत-गुणिएहिं पूरिज्जे निय-दुक्किया^{१५} ॥१७४॥
ताइं च ज्ञाण-सज्झाय-घोर-तव-संजमेण य ।
निदंभेणं अमाणं तक्खणं जो समुद्धरे ॥१७५॥

१ सल्लं सुहुममवि आ. । २ सरीरं दज्झ सं. सु. आ. । ३ एगसि कं पं खं. । ४ मरिज्जियं सु; मरिज्जिउं आ. । ५ खंडियस्स सहं आ. ।
६ हत्थेणं एं खं. । ७ यहं पि सु. आ. । ८ रिउ णं खं. । ९ घेते सु. आ. ला. । १० सक्किए खं. सं. ला. । ११ मोज्जा विज्जंति सं. ।
१२ कहंति खं. ला. । १३ पावाहस्स बुं खं. । १४ सा णं वरिते खं. । १५ दुक्खिया खं. सु. ला. आ. ।

आलोएत्ताण णीसल्लं निंदितं गरहितं दढं ।
 तह चरती पायच्छित्तं जह सल्लाणमंतं करे ॥१७६॥
 अण्ण-जम्म-पहुत्ताणं खेत्ती-भूयाण वी दढं ।
 णिमिसद्ध-खण-मुहुत्तेणं आजम्मे णेव निच्छिओ ॥१७७॥
 सो सुहडो सो य^१ सप्पुरिसो, सो तवस्सी स-पंडिओ ।
 खंतो दंतो विमुत्तो य, सहलं तस्सेय^२ जीवियं ॥१७८॥
 सूरु य सो सलाहो य दडुव्वो य खणे खणे ।
 जो सुद्धालोयणं देंतो निय-दुच्चरियं कहे फुडं ॥१७९॥

[२१]

अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे सल्लं अद्धउद्धियं ।
 माया-लज्जा-भया मोहा झसकारा^३ -हियए धरे ॥१८०॥
 तं तस्स गुरुतरं दुक्खं हीण-सत्तस्स संजणे ।
 से^४ चिंते अण्णाण-दोसाओ णोद्धरं दुक्खिज्जिहं किल ॥१८१॥
 एग-धारो दु-धारो वा लोह-सल्लो अणुद्धिओ ।
 सल्लेगच्छाम^५ जम्मेगं अहवा संसी^६ भवे इमो ॥१८२॥
 पाव-सल्लो पुणासंख-तिक्ख-धारो सुदारुणो ।
 बहु-भवंतर-सव्वंगे भिंदे कुलिसो गिरि जहा ॥१८३॥

[२२]

अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे भव-सय-साहस्सिए ।
 सज्झाय-ज्झाण-जोगेणं घोर-तव-संजमेण य ॥१८४॥
 सल्लाई उद्धरेऊणं^७ चिरयाला दुक्ख-केसओ ।
 पमाया बिउण-तिउणेहिं पूरिज्जंती पुणो वि य ॥१८५॥
 जम्मंतरेसु बहुएसु तवसा निदुद्ध-कम्मुणो ।
 सल्लुद्धरणस्स सामत्थं भवती कह वि जंतुणो^८ ॥१८६॥
 तं सामग्गिं लभित्ताणं जे पमाय-वसंगए ।
 ते मुसिए सव्व-भावेणं कल्लाणाणं भवे भवे ॥१८७॥
 अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे पमाय-वसं गए ।
 चरंते वी तवं घोरं, ससल्लं गोवेंति सव्वहा ॥१८८॥
 णेयं तत्थ वियाणंति जहा किमम्हेहिं गोवियं ? ।
 जं पंच-लोगपालप्पा-पंचेंदियाणं च न गोवियं ॥१८९॥
 पंच-महालोग-पालेहिं अप्पा-पंचिंदिएहि य ।
 एक्कारसेहिं एतेहिं जं दिट्ठं स-सुरासुरेणं जगेण वी^९ ॥१९०॥
 ता गोयम ! भाव-दोसेणं आया वंचिज्जई परं ।
 जेणं चउ-गइ-संसारे हिंडइ सोक्खेहिं वंचिओ ॥१९१॥

[२३]

एवं नाऊण कायव्वा निच्छिय-दढ-हियय-धीरिया ।
 मह-उत्तिम-सत्त-कुंतेणं भिंदेयव्वा माया-रक्खसी ॥१९२॥
 बहवे अज्जव-भावेणं निम्महिऊण अणेगहा ।
 विणयातीहंकुसेण^१ पुणो माणवाइंदं^२ वसीयरे ॥१९३॥
 मद्दव-मुसलेण ता चूरे वसियरिऊं^३ जाव दूरओ ।
 दट्ठणं कोह-लोहाही^४-मयरे निंदे संघडे ॥१९४॥
 कोहो य माणो य अणिग्गहीया^५, माया य लोभो य पवड्डमाणा ॥
 चत्तारि एए कसिणा कसाया, पायंति^६ सल्ले सुदुरुद्धरे बहु^७ ॥१९५॥
 उवसमेण हणे कोहं माणं मद्दवया जिणे ।
 मायं चज्जव-भावेणं लोहं संतुट्ठिए^८ जिणे ॥१९६॥

[२४]

एवं निज्जिय-कसाए जे सत्त-भयट्ठाण-विरहिए ।
 अट्ठमय-विप्पमुक्के य देज्जा सुद्धालोयणं^१ ॥१९७॥
 सु-परिफुडं जहावत्तं सव्वं निय-दुक्कियं^२ कहे ।
 णीसंके य असंखुद्धे निब्भीए गुरु-संतियं ॥१९८॥
 भूणे^३ मुद्धडगे बाले जह पलवे उज्जु-पद्धरं^४ ।
 अवि उप्पणं तहा सव्वं आलोयव्वं जहट्ठियं ॥१९९॥
 जं पायाले पविसित्ता अंतरजलमंतरे इ वा ।
 कय मह रातोंधकारे वा जणणीए वि समं भवे ॥२००॥
 तं जहवत्तं कहेयव्वं सव्वमणं पि णिक्खिलं ।
 निय-दुक्कियं^५-सुक्कियमादी आलोयंतेहिं गुरुर्यणे ॥२०१॥
 गुरु वि तित्थयर-भणियं जं पच्छित्तं तहिं कहे ।
 नीसल्ली भवति तं काउं जइ परिहरइ असंजमं ॥२०२॥

[२५]

असंजमं भण्णती^१ पावं, तं पावमणेगहा मुणे ।
 हिंसा असच्चं चोरिक्कं मेहुणं तह परिग्गहं ॥२०३॥
 सदा इंदिय-कसाए य मण-वइ-तणु-दंडे तहा ।
 एते पावे अछड्डंतो^२ णीसल्लो णो य णं भवे ॥२०४॥
 हिंसा पुढवादि-छब्भेया अहवा णव-दस-चोदसहाउ ।
 अहवा अणेगहा णेया काय-भेदंतरेहि णं ॥२०५॥
 हिओवदेसं पमोत्तूण सव्वुत्तम-पारमत्थियं ।
 तत्त-धम्मस्स सव्वसल्लं^३ मुसावायं अणेगहा ॥२०६॥

१ यातीअंकु सु. आ । २ माणगइंदं खं. सं. ला / माणगइंदं खं. सं. ला / मानवाजीन्द्रमित्यर्थः । ३ यरियं जाव खं. सं. ला । ४ कोह कोहाही सु. ला. आ । ५ अणिग्गहिया खं. सं. सुआ । ६ पोयंति सु. ला. आ । ७ बहू खं. ला. पहू खं सं आ । ८ ट्ठिओ जिं आ । ९ सुद्धमालो सं. । १० दुक्खियं सं. । ११ भूतो मुद्धं सु. ला; भूतो बुद्ध आ. । १२ उज्जुए दूर सु. आ. । १३ नियदुक्खियसुक्खिवयं खं. १-३ सं. । १४ भण्णई खं २ सं. सु. ला. आ. । १५ अछड्डंतो ला. । १६ सव्वं अण्णं मुं शु. ।

उगम-उप्पायणेसणया-बायालिसाए तह य पंचेहिं ।
 दोसेहिं दूसियं जं भंडोवगरण-पाणमाहरं ।
 नव कोडीहिं असुद्धं परिभुंजंतो^१ भवे तेणो ॥२०७॥
 दिव्वं काम-रई-सुहं तिविहं तिविहेण अहव ओरालं ।
 मणसा अज्झवसंतो अबंभयारी मुणेयव्वो ॥२०८॥
 नव-बंभचेर-गुत्ती-विराहए जो य साहु समणी वा ।
 दिट्ठिमहवा सरागं^२ पउंजमाणो अइयरे बंभं ॥२१०॥
 गणणा-पमाण-अइरित्तं धम्मोवगरणं^३ पि य ।
 परिगहं वियाणेज्जा तह य मुच्छा जहिं च वत्थूहिं* ॥२११॥

[२६]

दुट्ठाऽपसत्थ^४-जोगेहिं परिणामं भवइ दारुणं ।
 तप्परिणामऽज्झवसाएणं हिंसा, तणुमवि आरंभमसमियत्तणं तहा ॥२१२॥
 स कसाय-कूर-भावेणं जा वाणी कलुसिया भवे ।
 सावज्ज-वइ-दोसेसुं जा पुट्ठा तं मुसा मुणे ॥२१३॥
 ससरक्खमवि अविदिणं जं गिण्हे तं चोरिक्खं ।
 मेहुण-कर-कम्मेणं सदादीण-वियारणे ॥२१४॥
 परिगहं जहिं मुच्छा लोहो कंखा ममत्तयं ।
 अणूणोयरियमाकंठं भुंजे राई-भोयणं ॥२१५॥
 सदस्साणिट्ठ-इयरस्स रूव-रस-गंध-फरिसस्स वा ।
 ण रागं ण प्पदोसं वा गच्छेज्जा उ खणं मुणी ॥२१६॥

[२७]

कसाय-चउ-चउक्कस्स^५ मणसि विज्झावणं करे ।
 दुट्ठे मणो-वती-काया-दंडे णो णं पउंजए ॥२१७॥
 अफासु-पाण-परीभोगं बीय-काय-संघट्टणं ।
 अछड्डेतो इमे पावे णो णं णीसल्लो भवे ॥२१८॥
 एसिं महंत-पावाणं देहत्थं जाव कत्थई ।
 एक्कं पि चिट्ठए सुहुमं, णीसल्लो ताव णो भवे ॥२१९॥
 तम्हा आलोयणं दाऊं, पायच्छित्तं करेऊणं^६ ।
 निखिलं तव-संजमं धम्मं नीसल्लमणुचिट्ठियव्वयं* ॥२२०॥
 एयं निक्कवड-निदंभं^७ णीसल्लं काउं तवं ।
 जत्थ जत्थोवज्जेज्जा देवेसु माणुसेसु वा ॥२२१॥
 तत्थ तत्थुत्तमा-जाई, उत्तमा रिद्धि^८-संपया ।
 लभेज्जा उत्तमं रूवं सोहगं जइ णं णो सिज्झेज्जा तब्भवे ॥२२२॥ त्ति बेमि ॥छा॥
 महानिसीहसुयखंधस्स पढमं अज्झयणं सल्लुद्धरणं णाम ॥छा॥

१ परिभुंजते ला / परिभुंजति खं १-३ । २ माणावमाणं आ. । ३ *रणं तहा ला. आ । * फुल्लयन्तर्गतोऽग्रं पाठः ला. आगम शिलापट्टे च नास्ति । ४ दुहा अपसं खं सं. सु. । ५ कसायस्स व चउक्कस्स आ । ६ करेऊणं खं १-३ ला. । * फुल्लयन्तवर्ति उद्धराद्धं ला. शिलापट्टे च नास्ति । ७ वडं निदंभं सं. ला. । ८ मा सिद्धिं ला. आ. ।

[२८]

एयस्स य कुलिहिय-दोसो न दायव्वो सुयहेरहिं, किंतु जो चेव एयस्स पुव्वायरिसो आसि, तत्थेव कत्थइ^१ सिलोगो, कत्थइ सिलोगद्धं, कत्थइ पयक्खरं, कत्थइ अक्खर-पंतिया, कत्थइ पण्णग-पुट्ठिया,^२ कत्थइ एग तिन्नि पण्णगाणि^३ एवमाइ-बहुगंथं परिगलियं ति ॥छा॥

कम्म-विवाग-वागरणं नाम बीयमज्झयणं

[१]

पढमो उद्देशो

निम्मूलुद्धिय-सल्लेणं सव्व-भावेण गोयमा !
 झाणे पविसित्तु सम्मेयं पच्चक्खं पासियव्वयं ॥१॥
 जे सण्णी जे वि याऽसण्णी भव्वाभव्वा उ जे जगे ।
 सुहत्थी-तिरियमुद्धाऽहं इहमिहाडंति दस-दिसिं ॥२॥
 असण्णी दुविहे णेए वियलिंदी^१ एगिंदिए ।
 वियले किमि-कुंथु-मच्छादी, पुढवादी-एगिंदिए ॥३॥
 पसु-पक्खी-मिगा-सन्नी नेरइया मणुयामरा ।
 भव्वाभव्वा वि अत्थेसुं नीरए उभय-वज्जिए ॥४॥
 घम्मत्ता जंति छायाए वियलिंदी-सिसिरायवं^२ ।
 'होही सोक्खं किलम्हाणं' ता दुक्खं तत्थ वी भवे ॥५॥
 सुकुमालंगत्ताओ^३ खण-दाहं, सिसिरं खणं ।
 'न इमं न इमं अहियासेउं सक्कीणं'^४ एवमादियं ॥६॥
 मेहुण-संकप्प-रागाओ मोहा अण्णाण-दोसओ ।
 पुढवादिसु गएगिंदी^५ ण याणंती दुक्खं सुहं ॥७॥
 परिवत्तंते^६ अणंते वि काले बेइंदियत्तणं ।
 केई^७ जीवा ण पावेति, केइ पुणाऽणादि पावियं ॥८॥
 सी-उण्ह-वाय-विज्झडिया मिय-पसु-पक्खी-सिरीसिवा ।
 सिमिणंते^८ वि न लभंते ते णिमिसद्धब्भंतरं सुहं ॥९॥
 खर-फरुस-तिकख-करवत्ताइएह फालिज्जता खण खण ।
 निवसंति^९ नारया नरए, तेसिं सोक्खं कुओ भवे ? ॥१०॥
 सुरलोए अमरया सरिसा, सव्वेसिं तत्थिमं दुहं ।
 उवट्ठिए^{१०} वाहणत्ताए एगो, अण्णो तत्थमारुहे^{११} ॥११॥
 'सम-तुल्ले^{१२} पाणि-पादेणं हा हा ! मे अत्त-वेरिणा ।
 माया-डंभेण धि द्वि द्वि ! परितप्पे हं आयावंचिओ^{१३} ॥१२॥
 सुहेसी किसि-कम्मत्तं सेवा-वाणिज्ज-सिप्पयं ।
 कुव्वंताऽहन्निसं मणुया धुप्पंते, एसिं कुओ सुहं ? ॥१३॥
 पर-घरसिरीए दिट्ठाए एगो डज्झंति बालिसे ।
 अण्णे अपहुप्पमाणीए अण्णे खीणाए लच्छिए^{१४} ॥१४॥

१ वियलिंदी सं । २ 'रावयं खं. सं सु. आ । ३ 'मालंगत्ताओ खं. सं ला. सुकुमालंगत्तालुं खण. सु. आ । ४ सक्कणं खं. सं सु. ला. आ. सक्कीणं (इक्कीर्णमित्यर्थः) । ५ गय एगि खं । ६ 'वत्तं च अ. सु. आ. ला । ७ केहि पुं सु. आ. विना । ८ सुमिं सु. आ । ९ निवसंते सु. आ. । १० उवट्ठे सर्वासु प्रतिषु । ११ तमारुहे सु. आ । १२ समओल्लं सु सं. ला. आ. समतुल्ला शु । १३ आयावंचि सं. विना / प्पेदं आयावंचि शु. । १४ लच्छीए खं. स ।

पुत्रेहिं वड्डमाणेहिं जस-कित्ती-लच्छी य वड्डइ, ।
 पुत्रेहिं हायमाणेहिं जस-कित्ती-लच्छी य खीयइ ॥१५॥
 वास-साहस्सियं केई मण्णंते एगं दिणं [पुणो] ।
 कालं गमेति दुक्खेहिं मणुया पुण्णेहिं उज्झिया ॥१६॥
 संखेवत्थमिमं भणियं सव्वेसिं जग-जंतुणं ।
 दुक्खं माणुस-जाईणं गोयम^१ ! जं तं णिबोधय ॥१७॥
 जमणुसमयमणुभवन्ताणं सयहा उव्वेवियाण वि ।
 निव्विण्णाणं पि दुक्खेहिं वेरगं न तहा वी भवे ॥१८॥

[२]

दुविहं समासओ मुणसु^२ दुक्खं सारीर-माणसं ।
 घोर-पचंड-महारोदं तिविहं एक्केकं भवे ॥१९॥
 घोरं जाण मुहुत्तंतं, घोर-पयंडं ति समय-वीसामं ।
 घोर-पयंड-महारोदं अणुसमय-विस्सामगं मुणे ॥२०॥
 घोरं-मणुस्स-जाईणं घोर-पयंडं मुणे तिरिच्छासुं ।
 घोर-पयंडमहारोदं नारय-जीवाण गोयमा ! ॥२१॥
 माणुस्सं^३ तिविहं जाणे जहण्ण-मज्झुत्तमं दुहं ।
 नत्थि जहण्णं तिरिच्छाणं, दुह-मुक्कोसं तु नारयं ॥२२॥
 जं तं जहण्णं दुक्खं माणुस्सं तं दुहा मुणे ।
 सुहुम-बादर-भेदेणं णिव्विभागे इतरे दुवे ॥२३॥
 सम्मुच्छिमेसु मणुएसुं सुहुमं देवेसु बायरं ।
 चवणयाले^४ महिद्धिणं, आजम्ममाभिओगियाण उ^५ ॥२४॥
 सारीरं नत्थि देवाणं, दुक्खेणं माणसेण उ^६ ।
 अइबलियं वज्जिमं हिययं सय-खंडं जं न वी फुडे ॥२५॥
 निव्विभागे य जे भणिए दोण्णि मज्झुत्तमे दुहे ।
 मणुयाणं ते समक्खाए गब्भवक्कंतियाण उ ॥२६॥
 असंखेयाऊ मणुयाणं दुक्खं जाणे वि मज्झिमं ।
 संखेयाउ^७ मणुस्साणं तु दुक्खं चेवुक्कोसगं ॥२७॥
 असोक्खं वेयणा बाहा^८ पीडा दुक्खमणेव्वुई ।
 अणराममरई^९ केसं एवमादी एगद्धिया बहू ॥छा॥२८॥

पढमो उद्देसो समत्तो ।

बिइओ उद्देसो

[३]

सारीरियर-भेदमियं^{१०} जं भणियं तं पवक्खई ।
 सारीरं गोयमा ! दुक्खं सुपरिफुडं तमवधारय ॥२९॥

१ गोयमा ! सु. आ । २ सुणसु खं. ला. । ३ माणसं खं. सू. ला. आ. । ४ ण काले सु सू आ । ५ माभिओगाणं खं. म्म आभिओगाणं ला. । ६ य खं. सू ला. आ. य खं. र सू ला. आ. । ७ संखेयाउसाणं तु दुक्खं सू. आ. बिना । ८ बाही पीडा सू. ला. आ. । ९ रागमरइ सु. ला. आ. । १० भेदं ति जं. आ. ।

वालग-कोडि-लख-मयं भागमेतं छिवे धुवे^१ ।
 अथिर-अण्णणपदेससरं कुंथुं मणह वित्तिं खणं ॥३०॥
 तेण वि करकत्ति सल्लेउं हिययमुद्धसए^२ तणू ।
 सीयंती अंगमंगाइं गुरु उवेई^३
 सव्वसरीरस्सऽब्भंतरं^४ कंपे थरथरस्सय ॥३१॥
 कुंथु-फरीसियमेत्तस्स जं सलसले-तणुं^५ ।
 तमवसं भिन्न-सव्वंगे कलयल-डज्झंत-माणसे ॥३२॥
 चिंतितो हा ! किं किमेयं बाहे गुरु-पीडाकरं^६ ? ।
 दीहुणह-मुक्कणीसासे दुक्खं दुक्खेण णित्थरे ॥३३॥
 किमेयं ? कियचिरं बाहे ? कियचिरेणेव णिट्ठिही ? ।
 कहं वा हं विमुच्चीसं इमाओ दुक्खसंकडा ? ॥३४॥
 गच्छं चिट्ठं सुवं उट्ठं धावं णासं पलामि उ ।
 कंडुगयं^७ किं व पक्खोडं ? किं वा एत्थं करेमि हं ? ॥३५॥
 एवं तिवग्गावावारं^८ चिच्चोरु-दुक्ख-संकडे^९ ।
 पविट्ठो बाढ^{१०}-संखेज्जा आवलियाओ किलिस्सिउं^{११} ॥३६॥
 मुणे^{१२} हुं कंडुयमेस कंडूये अन्नहा णो उवस्समे ।
 ता एयज्झवसाएणं गोयम ! निमुणेसुं जं करे ॥३७॥
 अह तं कुंथुं^{१३} वावाए जइ णो अण्णत्थ-गयं भवे ।
^{१४}कंडुएमाणोऽह भित्तादी अणुघसमाणो किलम्मए^{१५} ॥३८॥
 जइ वावाएज्ज तं कुंथुं कंडुयमाणो व इयरहा ।
 तो तं अइरोदज्झाणम्मि पविट्ठं णिच्छयओ मुणे ॥३९॥
 अह किलामे तओ भयणा रोदज्झाणेयरस्स उ ।
 कंडुयमाणस्स^{१६} उण देहं सुद्धमदृज्झाणं मुणे ॥४०॥
 समज्जे रोदज्झाणद्वो उक्कोसं नारगाउयं ।
 दुभ-गित्थी-पंड-तेरिच्छं अदृज्झाणा^{१७} समज्जिणे ॥४१॥
 कुंथु-पद-फरिस-जणियाओ दुक्खाओ उवसमिच्छया ।
 पच्छ^{१८}-हल्लप्फलीभूते जमवत्थंतरं वए ॥४२॥
 विवण्ण-मुहलावण्णे अइदीणे विमण-दुम्मणे ।
 सुत्ते वुत्ते य मूढ-दिसे मंद-दर-दीह-निस्ससे ॥४३॥
 अविस्साम-दुक्खहेऊयं^{१९} असुहं तेरिच्छ-नारयं ।
 कम्मं निबंघइत्ताणं^{२०} भमिही भव-परंपरं ॥४४॥
 एवं खओवसमाओ तं कुंथुवइयरजं दुहं ।
 कह कह वि बहु किलेसेणं जइ खणमेक्कं तु उवसमे ॥४५॥

१ छिवे मुहा खं. १-३ । २ हिययमुद्ध ला. आ । ३ गरुवई ला. । ४ सरीरऽब्भं खं २ । ५ जं सलसले सले तणुं खं. १-३ जं स लभते तणुं खं । ६ डायरं खं. १-३ । ७ कंडुगं ला. सं. ला. । ८ वावावतिव्वोरं आ । ९ संकडं ला. । १० बाढं संखेज्जा आ. वाह संखेआ सं । ११ किलिस्सं खं / किलिस्सयुं सं. । १२ मुणे हु कंडूये अन्नहा सु / मूणे हुं मेस कंडूये अन्नहा आ. । १३ कुट्टं वा ला । १४ कंडूयमां खं । १५ किलिस्सए खं ला । १६ कंडूय खं. २ । १७ ज्झाणो स खं. सं. ला । १८ एत्थं ह ला. । १९ हेऊहिं अं आ. । २० निबंघं खं. २ ला. ।

ता मह किलेसमुत्तिणं सुहियं से अत्ताणयं ।
मण्णंतो पमुइओ हिट्ठो सत्थचित्तो वि चिट्ठई ॥४६॥
चिंतइ किल “निव्वुओमि अहं निदलियं दुक्खं पि मे ।
कंडुयणादीहिं सयमेव “ण मुणे एवं जहा” मए ॥४७॥
रोदज्झाणगएण इहं अट्टज्झाणे तहेव य ।
संवग्गइत्ता उ तं दुक्खं अणंताणंतगुणं कडं ॥४८॥
जं चाणुसमयमणवरयं^१ जहा राई तहा दिणं ।
दुहमेवाणुभवमाणस्स वीसामो नो^२ भवेज्जमो ॥४९॥
खणं पि नरय-तिरिएसु सागरोवम-संखया ।
रस-रस-विलिज्जए हिययं जं चायणं ताण^३ वि ॥५०॥
अहवा किं कुंथु-जणियाओ मुक्को सो दुक्ख-संकडा ।
खीणट्ठ-कम्म-परीणामो^४ भवेज्जे जणुमेत्तेणेव उ ॥५१॥

[४]

कुंथुमुवलक्खणं इहइं सव्वं^५ पच्चक्ख-दुक्खदं ।
अणुभवमाणो वि जं पाणी^६ ण याणंती तेण वक्खई ॥५२॥
अण्णे वि उ गुरुये दुक्खे सव्वेसिं संसारिणं ।
सामण्णे गोयमा ! ता किं तस्स तेणोदए गए ॥५३॥
“हण मर” जं^७ अण्णजम्मेसुं वाया वि उ केइ भाणिरे ।
तमवीह जं फलं देज्जा पावं कम्मं पवुज्झयं ॥५४॥
तस्सुदया बहुभवग्गहणे जत्थ जत्थोववज्जती^८ ।
तत्थ तत्थ स हम्मंतो मारिज्जंतो भमे सया ॥५५॥
जेण पुण अंगुवंगं^९ वा अक्खिं कण्णं च णासियं ।
कडि-अट्ठि-पट्ठिभंगं वा कीड-पयंगाइ-पाणिणं ॥५६॥
कयं वा कारियं वा वि कज्जंतं वाऽह अणुमयं ।
तस्सुदया चक्कनालिवहे पीलीही सो तिले जहा ॥५७॥
ण एक्कं^{१०} णो दुवे तिन्निं वीसं तीसं न यावि य ।
संखेज्जे वा भवग्गहणे लभते दुक्ख-परंपरं ॥५८॥
असुय-मुसा-अनिट्ठ-वयणं जं पमाय-अण्णाण-दोसओ ।
कंदप्प-नाहवाएणं अभिनिवेसेण वा पुरो (णो) ॥५९॥
भणियं भणावियं वा वि भण्णमाणं च अणुमयं ।
कोहो लोहा भया हासा तस्सुदया एयं भवे ॥६०॥
मूगो पूति^{११}-मुहो मुखो कल्लविलल्लो भवे-भवे ।
विहल^{१२}-वाणी सुयट्ठो वि सव्वत्थऽअभक्खणे^{१३} लभे ॥६१॥

१ °मनुवरं ला । २ जो वसे ज्जं ला । ३ वा र इच्छंताण रवं. ४ ला. वा इत्थंतताण सं. । ४ सरिस्सामो भवेज्जजणुं रवं. २ । ५ सव्वं पच्चक्खं दुक्खं । ६ पाणी यणं रवं. । ७ मर हं जम्मजम्मे आ. । ८ ज्जई रवं. २ सं. ला. / ज्जइ रवं. १ । ९ अंगुवंगा सं. / अंगुवंगं रवं. २ । १० इक्कं रवं. २ । ११ पूइ मुहो रवं. २ ला. । १२ वियलं रवं. । १३ °क्खणं रवं. १ ।

अवितह-भणियं नु^१ तं सच्चं अलिय-वयणं पि नालियं ।
 जं छज्जीव-निकाय-हियं निदोसं सच्चं तयं ॥६२॥
 चोरीक्का^२ निप्फलं सच्चं कम्मरंभं किसानियं ।
 लद्धत्थस्सा^३ वि भवे हाणी अण्ण-जम्म-कया इहं ॥६३॥ (बिइओ उदेसो समत्तो)

तइओ उदेसो

एवं मेहुण-दोसेणं, वेदित्ता थावरत्तणं ।
 केसेणमणंत-कालाओ माणुस-जोणी समागया ॥६४॥
 दुक्खं जरेति आहारं, अहियं सित्थं पि भुंजियं ।
 पीडं करेइ तेसिं तु, तण्हाबाहे खणे खणे ॥६५॥
 अद्धाण-मरणं तेसिं, बहुजप्पं कट्ठासणं ।
 'थाणुव्वाल'^४ णिविण्णाणं^५ निद्दाए जंति णो वणिं ॥६६॥
 एवं परिगहारंभदोसेणं^६ नरगाउयं ।
 तेत्तीस-सागरुक्कोसं वेइत्ता इहं^७ समागया ॥६७॥
 छुहाए पीडिज्जंति भुत्त-भुत्तुत्तरे वि य ।
 चरंता अहन्निसं तित्तिं^८ नो गच्छंती^९ पसवे जहा ॥६८॥
 कोहादीणं तु दोसेणं घोरमासीविसत्तणं ।
 वेइत्ता नारयं भूओ रोद्दा मेच्छा भवंति ते ॥६९॥
 सढं^{१०}-कूड-कवड-नियडीए डंभाओ सुइरं गुरुं ।
 वेइत्ता चित्त-तेरिच्छं^{११} माणुस-जोणिं समागया ॥७०॥
 केइ बहुवाहि-रोगाणं^{१२} दुक्खं^{१३}-सोगाण भायणं ।
 दारिद-कलहमभिभूया खिंसणिज्जा भवंतिहं ॥७१॥
 तक्कम्मोदय-दोसेणं निच्चं पज्जलिय-बोदिणं ।
 ईसा-विसाय-जालाहिं धग-धग-धग-धगस्स उ^{१४} ॥७२॥
 जम्मं^{१५} पि गोयमा ! वोले^{१६}-बहु-दुहसंधुक्कियाणं^{१७} य ।
 तेसिं, सदुच्चरिय-दोसो कस्स रूसंतु^{१८} ते इहं ? ॥७३॥

[५]

एवं^{१९} वय-नियम-भंणेणं, सीलस्स उ खंडणेण वा ।
 असंजम-पवत्तणया, उस्सुत्तुमगायरणेण हि ॥७४॥
 [* णेगेहिं वितहायरणेहिं पमाया सेवणेहिं य]
 मणेणं अहव^{२०} वायाए अहवा काएण कत्थइ ।
 कय-कारिगाऽणुमएहिं, वा पमायासेवणेहिं^{२१} य
 तिविहेणमणिंदियमगरहियमणालोइयमपडिक्कंतमकय-
 पायच्छित्तमविसुद्धासय^{२२}-दोसओ^{२३} ॥७५॥

१ न खं. विना । २ 'क्कादिफलं आ. । ३ लद्धस्सा' आ. । ४ व्वालंगिविण्णाणं खं. १-३ सू. आ. । ५ 'लं ति विण्णाणं शु. । ६ 'रंभा दो' खं २. विना । ७ इहमाग' खं. २. । ८ तत्ति सं. आ. 'ता हं ति संतित्तिं शुब्रिं । ९ नागच्छिती सू. ला. । १० दढ' ला. आ. । ११ 'तेरित्तं आ. । १२ रोगेणं सं. । १३ दुक्खं' खं. २. सं ला. । १४ य ला. आ. । १५ जेमं पि ला. आ. जेमं पि सु. । १६ बाले खं. २ । १७ 'या गया खं. २ सं. ला. । १८ रूसंतु सं. ला. । १९ एवं नि' ला. । २० णेहि आ. । * फुल्लयन्तर्गतोऽयं पाठः आगमपट्टिकायामेव वर्तते नास्मत्पार्श्ववर्तिनीषु प्रतिषु दृश्यते । २१ अहवा खं. २ ला. । २२ 'वणेण य खं. २. सं. आ. । २३ सुद्ध सय' सा । २४ 'सउ खं. ।

ससल्ले आमगब्भेसुं पच्चिय पच्चिय^१-अणंतसो ।
 वियलंते-दुति^२-चउ-पंच-छणं मासाणं असंबद्धीकर-सिर-चरणच्छवी^३ ॥७६॥
 लद्धे वि माणुसे जम्मे कुट्टादी-बाहि-संजुए ।
 जीवन्ते चेव किमिहं खज्जंती मच्छियाहि य ॥७७॥
 अणुदियहं खंड-खंडेहिं सडहडस्स सडे तणुं^४ ।
 'एमादी-^५दुक्खमभिभूए । लज्जणिज्जे खिसणिज्जे निंदणिज्जे गरहणिज्जे^६उव्वेवणिज्जे
 अपरिभोगे निय-सुहि-सयण-^७बंधवाणं पि भवन्ती ते दुरप्पणे^८ ॥७८॥
 अज्झवसाय-विसेसं तं पडुच्चा केइ तारिसं ।
 अकाम-निज्जराए उ भूय-^९पिसायत्तं लभते ।
^{१०}तप्पुव्व-सल्ल-दोसेणं बहु-भवन्तर-^{११}त्थाइणा ॥७९॥
 अज्झवसाय-विसेसं तं पडुच्चा केइ तारिसं ।
 दससु वि दिसासु उद्धो^{१२} निच्च^{१३}दूरप्पिए^{१४}दढं ॥८०॥
 निरुच्छल्ल^{१५}-निरुस्सासे^{१६} निराहारे ण पाणिए^{१७} ।
 संपिडियंगमंगे^{१८} य, मोह-मदिराए घम्मरिए^{१९} ।
 अदिट्ठुगमण-अत्थमणे भवे पुढवीए गोलया किमी ॥८१॥
 भव-काय-द्वितीए वेएत्ता तं तेहिं^{२०} किमियत्तणं ।
 जइ कह वि लहन्ति मणुयत्तं तओ^{२१} ते होंति नपुंसगे ॥८२॥
 अज्झवसाय-विसेसं तं पवहन्ते अइकूर-घोर-रोदं तु तारिसं^{२२} ।
 वम्मह-संधुक्किया मरितुं जम्मं जंति वणस्सई ॥८३॥
^{२३}वणस्सई गए जीवे उड्डपाए अहोमुहे ।
^{२४}चिद्धंतिऽणंतयं कालं नो लभे बेइंदियत्तणं ॥८४॥
 भव-काय-द्वितीए वेइत्ता तमेग-बि-ति-चउरिदियत्तणं ।
 तप्पुव्व-सल्ल-दोसेणं तेरिच्छेसूववज्जिउं^{२५} ॥८५॥
 जइ णं भवे महामच्छे पक्खीवसह^{२६}-सीहादयो ।
 अज्झवसाय-विसेसं तं पडुच्च अच्चंत-कूरयरं^{२७} ॥८६॥
 कुणिममाहारत्ताए^{२८} पंचेदियवहेणं^{२९} य ।
 अहो अहो^{३०} पविस्सन्ति जाव पुढवीउ सत्तमा ॥८७॥
 तं तारिसं महाघोरं दुक्खमणुभवित्तं चिरं ।
 पुणो वि कूरतिरिएसु उववज्जिय नरयं वए ॥८८॥
 एवं नरय-तिरिच्छेसुं परियट्ठंते^{३१} विचिद्धति ।
 वासकोडिए वि नो सक्का^{३२} कहिउं जं तं दुक्खं अणुभवमाणगे ॥८९॥

१ पच्चिय अणं । २ दुति य च सं. खं. २ । ३ 'रण-छवी सं. । ४ तणु खं. २ । ५ एवमादी सं. खं. २ । ६ दुक्खाभिभूयए ला. ।
 ७ उव्वेवणिं खं. २ । ८ णं भवन्ती ते सं. भवतीति खं. २ ला. । ९ 'प्पणो खं. २ । १० पिसायत्तं ख. २; पिसायत्तणं खं. २ ।
 ११ न पुव्व सं.; पुव्वसं सा. ला. । १२ र छाइणो ला. खं २ । १३ उद्धो खं. १; उद्धो खं. २ । १४ निच्च दूरप्पए दढं सं. खं.
 १ । १५ दढं तु ला. । १६ निरुत्थल्ल खं २ । १७ निरुस्सासा ला. । १८ हारे ण पाणए सू. सा. । १९ 'मंगो य खं. । २० 'राए घुम्म'
 खं. । २१ तेहं किमित्तणं सं. तेहि किमिं खं. १ । २२ तेजः कायिका (?) तो उ तो हुंति सा;तउ तो ते हुंति सु. तउ ते ला. । २३ तारिसेवं
 महं सा. तारिसे धम्मह सु. । २४ वणस्सई खं. १ । २५ विचिद्धंति अणंतकालं सं. । २६ तेरिच्छेसूविवं सू. खं. २ 'सूविवज्जियं खं.
 २ सं. सू. । २७ वसह खं. २ । २८ कूरयं ला. । २९ कुणिम माहां सा. । ३० 'दिय वहेण य खं. २, 'दिय वहेणं खं. २ ला. । ३१
 अहो पाविं सं. खं. २. । ३२ 'यट्ठतो वि' सा. यट्ठति सू. । ३३ वि भो सक्का सू. ।

अह खरुट्ट-बइल्लेसुं भवेज्जा तब्भवंतरे,
 सगडायइठण^१-भरुव्वहण^२-खु-तणह^३-सीयायवं ॥९०॥
 वह-बंधणंकणं डहणं णास^४-भेद-णिलंछणं,
 जमलाराईहिं कुच्चादिहिं^५ कुच्चिज्जंताण य,
 जहा राई तहा दियहं सव्वद्धा उ सुदारुणं ॥९१॥
 एमादी-दुक्ख-संघट्टं अणुहवंति^६ चिरेण उ,
 पाणे पयहिंति^७ कह कह वि अट्टज्झाण-दुहट्टिए ॥९२॥
 अज्झवसाय-विसेसं तं पडुच्चा केइ^८ कह कह वि लब्भंती^९ माणुसत्तणं ।
 तप्पुव्व-सल्ल-दोसेणं माणुसत्ते वि आगया ।
 भवंति जम्म-दारिद्रा-वाही-खस^{१०}-पाम-परिगया ॥९३॥
 एवं अदिट्ठ^{११}-कल्लाणे सव्व-जणस्स सिरि^{१२}-हाइउं ।
 संतप्पंतं दढं मणसा अकयतवे^{१३} णिहणं वए ॥९४॥

[६]

अज्झवसाय-विसेसं तं पडुच्चा केइ तारिसं ।
 पुणो वि पुढविमाईसुं भमंती ते दु-ति-चउरो पंचिंदिएसु वा ॥९५॥
 तं तारिसं महा-दुक्खं सुरोदं^{१४} घोर^{१५}-दारुणं ।
 चउगइ-संसार-कंतारे अणुहवमाणे^{१६} सुदूसहं ॥९६॥
 भवकाय-द्वितीए हिंडंते^{१७} सव्वजोणीसु गोयमा !
 चिद्वंति संसरेमाणे^{१८} जम्म-जर^{१९}-मरण-बहु-वाहि वेयणा-रोग-सोग-
 दारिद्र-कलह-ब्भक्खाणं^{२०}-संताव-^{२१}गब्भवासादि-दुक्खसंधुक्किए ।
 तप्पुव्वसल्ल-दोसेणं^{२२} निच्चाणंदं^{२३}-महूसव-थाम-जोग-^{२४}अट्टारस-
 सीलंग-सहस्साहिद्वियस्स सव्वासुह-पावकम्मइ-रासि-
 निदहण-अहिंसा-लक्खण-समण-धम्मस्स बोहिं णो^{२५} पाविति ते ॥९७॥
 अज्झवसाय-विसेसं तं^{२६} पडुच्चा केइ तारिसं ।
 पोगल-परियट्टलक्खेसुं बोहिं कह कह वि पावए ॥९८॥
 एवं सुदुल्लहं बोहिं सव्व-दुक्ख-खयं करं ।
 लद्धूणं जे पमाएज्जा^{२७} तयहुतं सो पुणो वए ॥९९॥
 तासुं तासुं च जोणीसुं पुव्वुत्तेण कमेण उ ।
^{२८}पंथेणं तेणई चेव दुक्खे ते चेव अणुभवे ॥१००॥
 एवं भव-काय-द्वितीए सव्व-भावेहिं पोगले ।
 सव्वे सपज्जवे^{२९} लोए सव्व वण्णंतरेहि य ।

१ °डाइट्टण ला.; °डाइट्टाण सा. । २ वहणे । ३ खुतेणह ला. वहण खुणह सीं सं. । ४ णासाभेदनिहं खं. २; कण्ण णासा भेदणिहंछणं तहा ला. । ५ कुच्चाहिं खं. । ६ हवंत चिरिण उ खं. । ७ पाणे य पयहिंति सं. पाणे य एहिंति सा. पाणे य पयहिंति सु. खं. र. ला. । ८ केइ कह वि सा. । ९ लब्भंते खं. । १० खसु पां खं. । ११ अदिट्ठ सं. । १२ सिरि हा खं. । १३ अकय भवे खं. २. ला. । १४ सुरोदं सं. खं. २. ला. । १५ घोरं दारं ला. । १६ अणुभावेसु लां । १७ हिंडंते खं. २ । १८ माणा जं खं. २. माणो खं. ला सं. । १९ जम्ममरण खं. ला. सं दालिद खं. ला. । २० संभवि (वावि) सा. । २२ तप्पुव्वदो खं. २ । २३ निच्चाणंदं खं. २ । २४ जोग अं खं. २ । २५ पावेंति ति खं. पावति ति ला । २६ सेसन्त खं. ला. सं. । २७ ततहुत खं. र तहुत खं. २; तंतहुतं ला. तत्तहुतं सं. । २८ पावेणं तेणई चेवे सं. । २९ °पज्जए सा. ।

गंधत्ताए रसत्ताए फासत्ताए संठाणत्ताए ।
परिणामित्ता सररीणं बोहिं पावेज्ज वा ण वा ॥१०१॥छा॥

[७]

एवं वय-नियम-भंगं जे^१ कज्जमाणमुवेकखए^२ ।
अह सीलं खंडिज्जंतं, अहवा संजम-विराहणं ॥१०२॥
उम्मण-पवत्तणं वा वि, उसुत्तायरणं पि वा ।
^३सो वि य अणंतरुत्तेणं^४ कमेणं चउगई^५ भमे^६ ॥१०३॥
^७रुसउ तुसउ^८ परो मा वा विसं वा परियत्तउ ।
भासियव्वा हिया भासा सपक्ख^९-गुणकारिया ॥१०४॥
एवं लद्धामवि बोहिं जइ णं नो^{१०} भवइ निम्मला ।
ता संवुडासव-दारे पगति^{११}-द्विइ-पएसाणुभावियबंधो,
णो^{१२} हासो नो य निज्जरे ॥१०५॥
एमादी-घोर-कम्मद्वजालेणं कसियाण भो ! ।
सव्वेसिमवि सत्ताणं कुओ दुक्ख-विमोयणं ? ॥१०६॥
पुव्विं दुक्कय-दुचिण्णाणं^{१३} दुप्पडिकंताणं णियय-कम्माणं ।
ण अवेइयाण मोक्खो घोरतवेण अज्झोसियाण वा ॥१०७॥
अणुसमयं बज्झए^{१४} कम्मं, णत्थि ^{१५}अबंधो उ पाणिणो ।
मोत्तुं सिद्धे अजोगी य सेलेसी संठिए^{१६} तथा ॥१०८॥
सुहं सुहज्झवसाएणं, असुहं दुहज्झवसायओ ।
तिव्वयेरेणं तु तिव्वयरं, ^{१७}मदं मदेण संचिणे ॥१०९॥
सव्वेसिं पावकम्माणं एगीभूयाणं जेत्तियं^{१८} ।
रासिं भवे, तमसंखगुणं वय-तव-संजम-चारित्तखंडण-विराहणेणं ।
उस्सुत्तुम्मणं^{१९}-पणवण-पवत्तण-आयरणोवेकखणेणं^{२०} य समज्जिणे ॥११०॥
अपरिमाणगुरुतुंगा महंता^{२१} घण-निरंतरा ।
पाव-रासी खयं गच्छे, जहा तं सव्वोवाएहिमाये^{२२} ॥१११॥छा॥

[८]

आसवदारे निरुंभित्ता अप्पमादी भवे जया ।
बंधे सप्पं बहु वेदे, जइ सम्मत्तं सुनिम्मलं ॥११२॥
आसवदारे निरुंभित्ता आणं नो खंडए^{२३} जया ।
दंसण-नाण-चरित्तेसुं उज्जुत्तो जो^{२४} दढं भवे ॥११३॥
तया वेए खणं बंधे, पोराणं सव्वं खवे ।
अणुइण्णमवि उईरित्ता निज्जिय-घोर-परीसहो^{२५} ॥११४॥

१ भगं के कज्ज सं । २ मुक्खिख. सं. । ३ भावि य खं. २ ला. । ४ अणंत सण (ण्ण) ते सं. । ५ चउगई सं. । ६ भमे सा. । ७ तुसओ सा. कुसूओ सू. कुज्झउ शुब्रि. । ८ सउ वा परो सं. । ९ सपक्ख खं. २ । १० तो सा. । ११ पगइ द्वी सं.; पगतो द्वि ला. । १२ न हासो ला.; नेहासो नो य निज्जरे खं. २ सं. । १३ दुचिन्नाणं सं.; दुच्चिण्णां खं. २ । १४ अबंधो उ ला. । १५ समयं संवच्चए सा. । १६ संतिए सं. । १७ दमं दे खं. २ । १८ जत्तियं सं. । १९ उस्सुत्तमण खं. २ । २० णो विक्खं सं. । २१ महती घ खं. २ । २२ सव्वो वाहिं ला. सव्वो बाहिं (वा हिय) सा. । २३ खंडए जहा । २४ तो य सा. । २५ परिसहे सं. ।

आसवदारे निरुंभित्ता सव्वासायण-विरहिओ ।
 सज्झाय-ज्झाण-जोगेसुं घोर-वीर^१-तवे रओ ॥११५॥
 पालेज्जा संजमं कसिणं वाया मणसा उ कम्मणा ।
 जया तया ण बंधेज्जा^२ उक्कोसमणंतं च निज्जरे^३ ॥११६॥
 सव्वावस्सगमुज्जुत्तो सव्वालंबणविरहिओ ।
 विमुक्को सव्वसंगेहिं सबज्झभंतरेहि य ॥११७॥
 गय-राग-दोसमोहे य निन्नियाणे भवे जया ।
 नियत्ते^४ विसयतत्तीए भीए गब्भपरंपरा ॥११८॥
 आसवदारे निरुंभित्ता खंतादी धम्मे^५ ठिते ।
 सुक्कज्झाणं समारुहिय सेलेसिं पडिवज्जए ॥११९॥
 तया न बंधए किंचि चिरबद्धं असेसं पि ।
 निद्धियज्झाण^६-जोग-अग्गीए भसमी करे दढं^७ ॥१२०॥
 लहु-पंचकखरुगिरण-मेत्तेणं कालेण भवोवगाहियं^८ ।
 एवं सजीव-विरिय-सामत्थ^९-पारंपरण गोयमा ।
 पविमुक्क-कम्म-मल-कवया समएणं जंति पाणिणो ॥१२१॥
 सासय-सोक्ख-अणाबाहं^{१०} रोग-जर-मरण-विरहियं ।
 अदिट्ठ-दुक्ख-दारिदं निच्चाणंदं^{११} सिवालयं ॥१२२॥छा॥

[९]

अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे एयं मण्णए^{१२} विसं ।
 आसव-दार-निरोहादी-इयर^{१३}-हेय-सोक्खं चरे^{१४} ॥१२३॥
 ता जाव कसिण-ट्ठ कम्माणि^{१५} घोर-तव-संजमेण उ ।
 णो णिद्वे सुहं ताव नत्थि सिविणे वि पाणिणं ॥१२४॥
 दुक्खमेवमवीसामं^{१६} सव्वेसिं जगजंतुणं ।
 एक्कं समयं न सम-भावे जं सम्मं अहियासिउं तरे^{१७} ॥१२५॥
 थेवमवि थेवतरं थेवयरस्सावि थेवयं ।
 जेणं गोयमं^{१८} ! ता पेच्छ कुंथू तस्सेव य तणू^{१९} ॥१२६॥
 पाय-तलेसु न तस्सावि तेसिमगदेसं मुणं^{२०} ।
 फरिसंतो, कुंथू जेणं चरई कस्सइ सरीरगे ॥१२७॥
 कुंथूणं सय-सहस्सेणं तोलियं णो पलं^{२१} भवे ।
 एगस्स केत्तियं गत्तं, किं वा तोल्लं^{२२} भवेज्ज से ? ॥१२८॥
 तस्स वि पायतलं^{२३} देसेणं फरिसिओ तमवत्थंतरं ।
 पुव्वुत्तं गोयमा ! गच्छे पाणी, तो णं इमं सुणे ॥१२९॥

१ 'सुं धीर' सा. । २ 'धेया उ' सं. । ३ निज्जरे खं. २ सं. । ४ नियत्तो विं सा. नियत्ती विं सं. । ५ खंतादी यमे वि संठिए खं. 'दियम्मे ठिए ला. । ६ 'निदहि. खं. र. । ७ करे वयं सं. । ८ भवोवगाहिं खं. २ सं. । ९ 'त्थायारं' खं. । १० कखमणा खं २ । ११ 'रिदं निव्वाणं' खं. २. ला. । १२ मणुए खं. सं; जे एयमणुपवेसिय खं. २ । १३ इयराह य खं. २. ला. । १४ सोक्खं तरे सं. । १५ कम्माणे सं. । १६ 'वम विस्सामं' खं. २ । १७ 'सिय तरे' खं. २ सं; तुल्लं खं. । १८ 'यमा !' खं. २. । १९ यणं तणू खं. २. ण ला.; । २० देसमणुफ सा. देसं पुण फरि सू. दे सुणफं ला. । २१ पभं भवे खं. २. सं. । २२ तुल्लं खं. ला. । २३ पाय-यल देसे. णं तस्स सं. खं. ।

भमंत-संचरंतो य हिंडि नो मइले तणुं ।
 न करे कुंथू खयं ताणं^१, ण यावासी य चिरं वसे ॥१३०॥
 अह चिंठे खणमेगं तु, बीयं नो परिवसे खणं ।
 अह^२ बीयं पि विरत्तेज्जा, ता बुज्जेयं तु^३ गोयमा ! ॥१३१॥
 रागेणं नो पओसेणं, मच्छरेणं न केणई ।
 न यावि पुव्ववेरेणं खेड्ढातो कामकारओ ॥१३२॥
 कुंथू कस्सइ देहिस्स आरुहेइ खणं तणुं ।
 वियलिंदी भूण-पाणे^४ जलंतगी^५ वावी विसे ॥१३३॥
 न चिंतेवं^६ जहा मे स पुव्ववेरीऽहवा सुही ?
 ता किंची खेम^७-पावं वा संजणेमि एयस्सऽहं ? ॥१३४॥
 पुव्व-कड-पाव-कम्मस्स विरसे भुंजंतो^८ फले ।
 तिरि-उड्ढाह-दिसाणु^९दसं कुंथू हिंडे वराय से ॥१३५॥
 चरंतेवमबाहाए^{१०} सारीरं दुक्खमाणसं ।
 कुंथू वि दूसहं जण्णे^{११} रोद-ट्ट-ज्झाण-वड्ढणं ॥१३६॥
 ता उ सल्लमारभेत्ताणं^{१२} मण-जोगं अन्नयेरेण वा ।
 समयावलिय-मुहुत्तं वा सहसा तस्स विवागयं ॥१३७॥
 कह सहिहं बहु-भव-ग्गहणे दुहमणुसमयमहणिसं ।
 घोर-पयंडं-महारोदं ? 'हा-हा-कंद-परायणा ! ॥१३८॥
 नारय-तिरिच्छ-जोणीसु अत्ताणासरणा^{१३} वि य ।
 एगागी ससररीरणं असहाया कडु-विरसं घणं ॥१३९॥
 असिवण-वेयरणी जंते करवत्ते कूडसामलिं ।
 कुंभी-वायासा-सीहे^{१४} एमादी नारए दुहे ॥१४०॥
 णत्थंकण-वह-बंधे य पउलुक्कंत^{१५}-विकत्तणं ।
 सगडा-कड्ढण^{१६} भरुव्वहणं जमला य तण्हा छुहा ॥१४१॥
 खर-खुर-चमढण-सत्थगी-खोभण-भंजणमाइए^{१७} ।
 परयत्तावस-णित्तिसे दुक्खे तेरिच्छे तहा ॥१४२॥
 कुंथू-पय-फरिस-जणियं^{१८} पि दुक्खं न अहियासिउं तरे ।
 ता तं मह-दुक्ख-संघट्टं कह नित्थरिह^{१९} सुदारुणं ? ॥१४३॥
 नारय-तेरिच्छ-दुक्खाओ कुंथू-जाणियाउ अंतरं ।
 मंदरगिरि-अणंत-गुणियस्स परमाणुस्सा वि नो घडे ॥१४४॥
 चिरयाले संसुहं^{२०} पाणी कंखंतो^{२१} आसाए निव्वुओ ।
 भवे दुक्खमईयं पि सरंतो अच्चंत-दुक्खिओ ॥१४५॥

१ वा णं खं. २ । २ अदू वी. खं । ३ बुज्जेज्जंतु सु./ जुज्जउयं तु सा. । ४ ०णे वा ज. सा. । ५ तग्गिं स. खं. ला. । ६ चित्ते तं ज. सं. खं. ला. । ७ ०ची मम (ह) पा. सं. । ८ एय. सं खं. २. । ९ विरामे पुंजतो सं. विरसे पुंजतो सु. । १० ०व महावाए खं. २. । ११ जत्ते खं. २. ल. । १२ उ सयमा. सु । १३ मारुं भे. सं. । १४ अत्तणो अ सरणा वि य सं. । १५ ०भी वायसा सीह खं. २. । १६ पल्लकंत वियत्तणं खं. २. । १७ सगडागदण खं । १८ ०भंजण ला. । १९ जणयं खं. २. । २० रिहि खं. रिहु सदारु. स. ला. । २१ संसुहं ला. सं. । २२ तवंतो सु. ।

बहु-दुख-संकड्ढेत्थं आवया-लक्ख-परिगए ।
 संसारे परिवसे पाणी^१, अयडे महु-बिंदू जहा ॥१४६॥
 पत्थापत्थं अयाणंते कज्जाकज्जं हियाहियं ।
 सेव्वो^२ सेव्वमसेव्वं च चरणिज्जा चरणिज्जं तथा ॥१४७॥
 एवइयं वइयरं सोच्चा दुक्खस्संत-गवेसिणो ।
 इत्थी-परिगहारंभे चेच्चा^३ घोरं तवं चरे ॥१४८॥ ॥छा॥

[१०]

ठियासणत्था^४ सइया परंमुही, सुयलंकरिया^५ वा अणलंकरिया^६ वा ।
 निरक्खमाणा पमया हि दुब्बलं, मणुस्समालेह-गया वि करिस्सई ॥१४९॥
 चित्त-भित्ति^७ न निज्झाए नारि वा सुयलंकियं ।
 भक्खरं पि व दड्डूणं दिट्ठि पडिसमाहरे ॥१५०॥ [दश. ८/५४]
 हत्थ-पाय-पडिच्छिण्णं^८, कन्न-नासोद्धि-वियप्पियं ।
 सडमाणी-कुट्टवाहीए, तमवित्थीयं दूयरेणं बंभयारी विवज्जए ॥१५१॥ [द. ८/५५]
 थेर-भज्जा य जा इत्थी, पच्चंगुब्भड-जोव्वणा ।
 जुण्ण-कुमारि, पउत्थवइं, बाल-विहवं तहेव य ॥१५२॥
 अंतेउरवासिणी चेव, स-पर-पासंड-संप्पियं ।
 दिक्खियं साहुणी वा वि, वेसं तह य नपुंसगं ॥१५३॥
 कण्हं गोणिं खरिं चेव, वडवं अविलं अविं तथा ।
 सिप्पित्थिं पंसुलिं^९ वा वि, जम्मरोगि-महिलं तथा ॥१५४॥
 चिरे संसट्ठमचेल्लिक्कं^{१०}-एमादीपावित्थिओ ।
 पगमंती जत्थ रयणीए अह पइरिक्के^{११} दिणस्स वा ॥१५५॥
 तं वसहिं^{१२} सण्णिवेसं वा सव्वोवाएहिं^{१३} सव्वहा ।
 दूयर-सुदूर-दूरेणं^{१४} बंभयारी विवज्जए ॥१५६॥
 एएसिं सद्धिं संलावं अद्धाणं वा वि गोयमा ! ।
 अण्णासुं वा वि इत्थीसुं खणद्धं पि विवज्जए ॥१५७॥

(१) 'से भयवं ! किमित्थीयं णो णं णिज्झाएज्जा?' गोयमा! नो णं निज्झाएज्जा (२) 'से भयवं ! किं सुनियत्थं वत्थालंकरिय-विहूसियं इत्थीयं नो णं निज्झाएज्जा, उयाहु णं विणियंसणिं ?' गोयमा ! उभयहा वि णं णो णिज्झाएज्जा । (३) 'से भयवं ! किमित्थीयं नो आलवेज्जा ।' गोयमा ! नो णं आलवेज्जा । (४) 'से भयवं ! किमित्थीसुं सद्धिं खणद्धमवि नो संवसेज्जा ? गोयमा ! णो णं संवसेज्जा^{१५} । (५) 'से भयवं ! किमित्थीसुं सद्धिं नो अद्धाणं पडिवज्जेज्जा^{१६} ?' गोयमा ! एगे बंभयारी एगित्थीए सद्धिं नो पडिवज्जेज्जा ।

[११]

(१) 'से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं नो इत्थीणं निज्झाएज्जा । नो णमालवेज्जा । नो णं तीए सद्धिं परिवसेज्जा । नो णं अद्धाणं पडिवज्जेज्जा^{१७} ?' (२) गोयमा ! सव्व-प्पयारेहि णं सव्वित्थीयं

१ पाणा सं. । २ सच्चा सच्चमसच्चं च खं. २ । ३ वज्जा खं. २ । ४ ठिय्या खं. १ । ५ लंकिया वा. सं. । ६ अलंकिया सं. । ७ भित्तं खं. । ८ पत्तिच्छि. ला. । ९ सुलं वा सं. । १० मविलक्खं ख. २ । ११ रिकखे. सं. । १२ वसहियं खं. २ । १३ वा सच्चो सं. । १४ दूर सुदूर दूरेणं ला. । १५ णं संवसेज्जा खं. २ सं. । १६-१७ अद्धा परिवज्जेज्जा सं. ।

अच्चत्थं^१ मउक्कडत्ताए^२ रागेणं संधुक्किज्जमाणी कामगिण^३ संपलित्ता सहावओ चेव विसएहिं बाहिज्जइ^४ ।
 (३) तओ सव्व-पयारेहिं णं सव्वत्थियं अच्चत्थं मउक्कडत्ताए रागेणं संधुक्किज्जमाणी कामगिण संपलित्ता सहावओ
 चेव विसएहिं बाहिज्जमाणी, अणुसमयं सव्व-दिसि-विदिसासुं णं सव्वत्थ विसए पत्थेज्जा (४) जावं णं
 सव्वत्थ-विसए पत्थेज्जा, ताव णं सव्व-पयारेहिं णं सव्वत्थ^५ सव्वहा पुरिसं^६ संकप्पिज्जा, (५) जाव णं
 पुरिसं संकप्पेज्जा, ताव णं सोइंदियोवओगत्ताए, चक्खुरिदिओवओगत्ताए रसणिंदिओवओगत्ताए,
 घाणिंदिओवओगत्ताए, फासिंदिओवओगत्ताए । जत्थ णं केइ पुरिसे (६) कंत-रूवे इ वा, अकंत-रूवे इ वा,
 पडुप्पणजोव्वणे इ वा, अपडुप्पण-जोव्वणे इ वा, गय-जोव्वणे इ वा, दिट्ठ-पुव्वे इ वा, अदिट्ठ-पुव्वे इ
 वा, इड्ढिमंते इ वा, अणिड्ढिमंते इ वा, इड्ढिपत्ते इ वा, अणिड्ढी पत्ते इ वा, विसयाउरे इ वा, निव्विण-काम
 भोगे इ वा, उद्धय-बोदीए इ वा, अणुद्धयबोदीए इ वा, महासत्ते इ वा, हीण-सत्ते, इ वा महा-पुरिसे इ
 वा, कापुरिसे इ वा, समणे इ वा, माहणे इ वा, अण्णयरे इ वा, निंदियाहम^७-हीण-जाईए वा, (७) तत्थ
 णं इहा पोह-वीमंसं पउजित्ताणं, जाव णं संजोग-संपत्तिं झाएज्जा^८ (८) जाव णं संजोग-संपत्तिं परिकप्पे^९,
 ताव णं से चित्ते संखुदे भवेज्जा (९) जाव णं से चित्ते संखुदे भवेज्जा, ताव णं से चित्ते विसंवएज्जा (१०)
 जाव णं से चित्ते विसंवएज्जा, ताव णं से देहे मएणं^{१०} अद्धासेज्जा (११) जाव णं से देहे मएणं^{१०} अद्धासेज्जा,
 ताव णं से दरविदरे इह-परलोगावाए पम्हुसेज्जा^{११}, (१२) जाव णं से दर-विदरे इह-परलोगावाए पम्हुसेज्जा^{१२},
 ताव णं चित्ता लज्जं भयं अयसं अकित्तिं मेरं, उच्च-ठाणाओ नीय-द्वाणं ठाएज्जा, (१३) जाव णं उच्च-ठाणाओ
 नीय-द्वाणं ठाएज्जा, ताव णं वच्चेज्जा असंखेयाओ^{१३} समयावलियाओ (१४) जाव णं नीइंति^{१४} असंखेज्जाओ
 समयावलियाओ, ताव णं जं पढम^{१४} समयाओ कम्मठिइं^{१५} तं बीयसमयं पडुच्चा^{१५}, तइया दियाणं समयाणं
 संखेज्जं^{१५} असंखेज्जं अणंतं वा अणुक्कमसो कम्मठिइं संचिणिज्जा (१५) जाव णं अणुक्कमसो अणंतं कम्मठिइं
 संचिणिइ ताव णं असंखेज्जाइं अवसप्पिणी^{१६}-ओसप्पिणी-कोडिलकखाइं जावएणं कालेणं परिवत्तंति, तावइयं
 कालं दोसुं चेव निरयतिरिच्छासुं गतीसुं उक्कोस-द्वितीयं कम्मं आसंकलेज्जा । (१६) जाव णं उक्कोसद्वितीयं
 कम्ममासंकलेज्जा ताव णं से विवण्ण-जुइं विवण्ण-कंतिं वियलिय^{१७}-लावण्ण-सिरीयं निन्नद्वदित्ति-तेयं बोदी
 भवेज्जा (१७) जाव णं चुय-कंति-लावण्ण-सिरीयं णित्तेय-बोदी भवेज्जा, ताव णं से सीएज्जा फरिसिंदिए ।
 जाव णं सीएज्जा फरिसिंदिए ताव णं सव्वट्ठा^{१८} विवट्ठेज्जा सव्वत्थ चक्खुरागे । (१८) जाव णं सव्वत्थ
 विवट्ठेज्जा चक्खुरागे, ताव णं रागारुणे नयण-जुयले भवेज्जा (१९) जाव णं रागारुणे य णयणजुयले भवेज्जा,
 ताव णं रागंधत्ताए, ण गणेज्जा सुमहंत-गुरु-दोसे वयभंगे, न गणेज्जा सुमहंत-गुरु दोसे नियम-भंगे, न गणेज्जा
 सुमहंत-धोर-पाव-कम्म-समायरणं^{१९} सील-खंडणं, न गणेज्जा सुमहंत-सव्व-गुरु-पाव-कम्म-समायरणं संजम-
 विराहणं (२०) न गणेज्जा धोरंधयारं परलोग-दुक्खभयं, न गणेज्जा आयई, न गणेज्जा सकम्म-गुणद्वाणं,
 न गणेज्जा ससुरासुरस्सा वि णं जगस्स अलंधणिज्जं आणं, न गणेज्जा अणंतहुतो चुलसीइ-
 जोणिलक्ख-परिवत्त-गब्भ-परंपरं, अलद्धणिमि-सद्ध-सोक्खं, चउगइ-संसार-दुक्खं । (२१) ण पासिज्जा,
 जं पासिणिज्जं, ण पासिज्जा, जं अपासिणिज्जं, सव्व-जण-समूह-मज्झ-सन्निविट्ठुद्वियाणिवण्ण-
 चक्कमिय-निरिक्खिज्जमाणी वा दिप्पंत-किरण-जाल-दस-दीसी-पयासिय-तवंत-तेयरासी-सूरिए वि तथा वि
 णं पासेज्जा सुणंधयारे सव्वे दिसा भाए (२२) जाव णं रागंधत्ताए न गणेज्जा सुमहल्लगुरु-दोसे वय-भंगे

१ अच्चंतं ला. । २ मउक्क. खं. सं. । ३ कामगीए खं. ला. सं. । ४ सव्वत्था पु. ला.; सव्वहा वि पु. खं. । ५ पुरिसे खं. २ । ६
 याहमाहीणं खं. २ । ७ परिकप्पेज्जा सं. । ८ कप्पेज्जा ता. खं. २ । ९-१० हे सेए. ला. । ११ पच्चसिज्जा सं. । १२ पच्चसि. सं. ।
 १३ असंखेज्जा. ला. खं. २; अब्भंखे. सं खं । १४ निज्जंति खं. २ निज्जंति खं. २ / नीयंति खं ? ला. सं. । १५ सम समया. खं.
 १. ला. । १६ द्विइयं खं. २ ला/ द्विइं । १७ डुच्च खं. २ । १८ संखज्जं असंखेज्जं खं. २ । १९ प्पिणी कोडिल. ला. सं । २०
 विचलिय खं ला. । २१ सव्वहा खं. ला. । २२ समवसरणं सं. ।

नियम-भंगे सील-खंडणे संजम-विराहणे परलोग-भए-आणा-भंगाइक्कमे अणंत-संसार-भए, पासेज्जा अपासणिज्जे, सव्व-जण-पयड-दिणयरे वि णं मन्निज्जा णं सुण्णंधयारे सव्वे दिसा भाए, [जाव णं भवे ण गणेज्जा सुमहल्लगुरुदोसे वय-भंगे सील-खंडणिज्जा] ताव णं भवेज्जा अच्चंत-निब्भट्ठ-सोहग्गाइसए विच्छाए रागारुण-पंडुरे दुदंसणिज्जे अणिरिक्खणिज्जे वयण-कमले भवेज्जा (२३) जाव णं अच्चंत निब्भट्ठ-सोहग्गाइसए विच्छाए रागारुण-पंडुरे दुदंसणिज्जे अणिरिक्खणिज्जे वयण-कमले^१ भवेज्जा ताव णं फुरुफुरेज्जा सणियं सणियं बोंद^२-पुड-नियंब-वच्छोरुह-बाहुलइ-उरु-कंठ-पएसे । (२४) जाव णं फुरुफुरेति बोंद-पुड-नियंब-वच्छोरुह-बाहुलइ-उरु-कंठप्पएसे । ताव णं मोट्टायमाणी अंगपालियाहिं^३ निरुवलक्खे वा सोवलक्खे वा भंजेज्जा सव्वंगोवंगे । (२५) जाव णं मोट्टायमाणी अंगपालियाहिं^४ भंजेज्जा सव्वंगोवंगे, ताव णं मयणसरसन्निवाएणं जज्जरियसंभिन्ने सव्वरोम-कूवे तणू भवेज्जा । (२६) जाव णं मयण-सर-सन्निवाएणं विद्धंसिए बोंदी भवेज्जा, ताव णं तहा परिणमेज्जा तणू जहा णं मणगं पयलंति धातूओ (२७) जाव णं मणगं पयलंति धातूओ, ताव णं अच्चत्थं वाहिज्जंति पोगल-नियंबोरु-बाहुलइयाओ । (२८) जाव णं अच्चत्थं वाहिज्जइ नियंबो ताव णं दुक्खेणं धरेज्जा गत्त-जट्ठिं, (२९) जाव णं दुक्खेणं धरेज्जा गत्त-यट्ठिं ताव णं से णोवलक्खेज्जा अत्तीयं^५ सरीरावत्थं^६ (३०) जाव णं णोवलक्खेज्जा अत्तीयं सरीरावत्थं, ताव णं दुवालसेहिं समएहिं दर-निच्चेट्ठं भवे बोंदी (३१) जाव णं दुवालसेहिं दर-निच्चेट्ठं भवे बोंदी, ताव णं पडिखलेज्जा से ऊसास-नीसासे^७ । (३२) जाव णं पडिखलेज्जा ऊसास-नीसासे, ताव णं मंदं मंदं ऊससेज्जा मंदं मंदं णीससेज्जा, (३३) जाव णं एयाइं एत्तियाइं^८ भावंतरं अवत्थंतराइं विहारेज्जा, ताव णं जहा गहग्घत्थे^९ केइ पुरिसे इ वा, इत्थि इ वा, विसुंतुलाए पिसायाए भारतीए असंबद्धं संलवियं विसंखुलंतं^{१०} अव्वत्तं उल्लवेज्जा, (३४) एवं सिया णं इत्थीयं विसमावत्त-मोहण-मम्मणुल्लावेणं^{११} पुरिसे, (३५) दिट्ठ-पुव्वे इ वा, अदिट्ठ पुव्वे इ वा, कंतरूवे, इ वा अकंतरूवे इ वा, गय जोव्वणे इ वा, पडुप्पण-जोव्वणे इ वा, महासत्ते इ वा, हीणसत्ते इ वा, सप्पुरिसे इ वा, कापुरिसे इ वा, इट्ठिमंते इ वा, अणिट्ठिमंते इ वा, विसयाउरे^{१२} इ वा, निव्विण्णकामभोगे इ वा, समणे इ वा, माहणे इ वा । जाव णं अण्णयरे वा केई निंदियाहम-हीण-जाईए इ वा, (३६) अज्झत्थेणं ससज्झसेणं आमंतेमाणी उल्लवेज्जा, (३७) जाव णं संखेज्ज-भेदभिन्नेणं सरागेणं सरेणं दिट्ठिए इ वा पुरिसे उल्लवेज्जा निज्झाएज्ज वा, ताव णं जं तं असंखेज्जाइं अवसप्पिणी-ओसप्पिणी-कोडि-लक्खाइं दोसुं नरय-तिरिच्छासुं गतीसुं उक्कोस-द्वितीयं कम्मं आसंकलियं आसिओ तं निबंधेज्जा । नो णं बद्ध-पुट्ठं करेज्जा, (३८) से वि णं जं समयं पुरिसस्स णं सरिरावयव-फरिसणाभिमुहं भवेज्जा णो णं फरिसेज्जा, तं समयं चेव तं कम्म-ठिइं बद्ध-पुट्ठं करेज्जा । नो णं बद्ध-पुट्ठ-निकायं ति (३९) एयावसरम्मि उ गोयमा ! संजोगेणं संजुज्जेज्जा । (४०) से वि णं संजोए पुरिसायत्ते (४१) पुरिसे वि णं जे णं न संजुज्जे, से धण्णे;^{१३} जे णं संजुज्जे से अधण्णे ।

[१२]

(१) से भयवं ! केणं अट्ठेण एवं वुच्चइ जहा पुरिसे वि णं जे णं न संजुज्जे से णं धण्णे जे णं संजुज्जे से अधण्णे ?” (२) ‘गोयमा ! जे य णं से तीए इत्थीए पावाए बद्ध-पुट्ठ-कम्म-ट्ठिइं चिट्ठइ । से णं पुरिस-संगेणं निकाइज्जइ (३) तेणं तु बद्ध-पुट्ठ-निकाइएणं कम्मेणं सा वराई (४) तं तारिसं अज्झवसायं पडुच्चा एगिंदियत्ताए पुढवादीसुं गया समाणी अणंत-काल-परियट्ठेण वि णं णो पात्तेज्जा बेइंदियत्तणं (५) एवं कह कह वि बहुकेसेण अणंत-कालाओ एगिंदियत्तणं खविय बेइंदियत्तं, एवं तेइंदियत्तं चउरिंदियत्तमवि केसेणं वेयइत्ता^{१४} पंचिंदियत्तेण आगया समाणी (६) दुब्भगित्थिय-पंड-तेरिच्छ-वेयमाणी । हा-हा-भूय-कट्ठ-सरणा, सिविणे वि अदिट्ठ-सोक्खा, निच्चं संतावुव्वेविया, सुहिसयण-बंधव-विवज्जिया, (७) आजम्मं कुच्छणिज्जं गरहणिज्जं निंदणिज्जं

१ सव्वहा खं. ला. । २ समवसरणं सं. । ३ पोंड पुड खं. २, पुंड पुड (अधो भाग टि.) । ४ अंगवाडियाहि भिर. सं. । ५ अत्तायं ला. । ६ सरीरा. सं. । ७ ऊसासे निसा. सं. । ८ इत्तिया. सं. खं. ला. । ९ गहरवेत्थे खं. । १० विसंतुलं. खं. २. ला. । ११ म्मणालावे ला. । १२ विसओद्धए सं. खं. । १३ अधण्णे लो. / अधम्मे खं. सं. । १४ वेइत्ता ला. ।

खिंसणिज्जं बहु-कम्मंतेहिं अणेग-चाडु-सएहिं लद्धोदरभरणा, सव्व-लोग-परिभूया, (८) चउ-गतीए संसरेज्जा (९) अण्णं च णं गोयमा ! जावइयं तीए पाव-इत्थीए^१ बद्ध-पुट्टनिकाइयं कम्म-ट्ठिइं^२ समज्जियं, तावइयं इत्थियं अभिलसिउ-कामे पुरिसे उक्किट्ठ^३-किट्ठयरं अणंतं कम्म-ट्ठिइं बद्ध-पुट्ट-निकाइयं समज्जिणेज्जा, (१०) एतेणं अट्ठेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ । जहा णं पुरिसे वि णं जे णं नो संजुज्जे से णं धण्णे । जे णं संजुज्जे से णं अधण्णे ।

[१३]

(१) भयवं ! केसणं पुरिसे स णं पुच्छा जाव णं धन्नं वयासि ?” (२) गोयमा ! छव्विहे पुरिसे णेए । तं जहा-अहमाहमे, अहमे, विमज्झिमे, उत्तमे, उत्तमुत्तमे, सव्वुत्तमुत्तमे (३) तत्थ णं जे सव्वुत्तमुत्तमे पुरिसे, से णं पंचंगुब्भडजोव्वण-सव्वुत्तम-रूव-लावण-कंति-कलियाए वि इत्थीए नियंबारूढो वाससयं पि चिट्ठिज्जा, णो णं मणसा वि तं इत्थियं अभिलसेज्जा । (४) जे णं तु से उत्तमुत्तमे, से णं जइ कहवि तुडी-तिहाएणं मणसा समयमेक्कं अभिलसे, तहा वि बीयं समये मणं सन्निरुंभिय अत्ताणं निंदेज्जा गरहेज्जा, न पुणो बीएणं तज्जम्मे^४ इत्थीयं मणसा वि उ अभिलसेज्जा, (५) जे णं से उत्तमे^५, से णं जइ कह वि खणं मुहुत्तं वा इत्थियं कामिज्जमाणिं पेक्खेज्जा, तओ मणसा अभिलसेज्जा । जाव णं जामद्ध-^६जामं वा, णो णं इत्थीए समं विकम्मं^७ समायरेज्जा । जइ णं बंभयारी कयपच्चक्खाणाभिगहे (६) अहा णं नो बंभयारी नो कयपच्चक्खाणाभिगहे^८, तो णं निय-कलत्तेभयणा ण तु णं तिव्वेसु कामेसु अभिलासी भवेज्जा (७) तस्स एयस्स णं गोयमा ! अत्थि बंधो, किंतु अणंत-संसारियत्तणं नो निबंधेज्जा (८) जे णं से विमज्झिमे, से णं निय-कलत्तेण सद्धिं विकम्मं समायरेज्जा, णो णं पर-कलत्तेणं, (९) एसे य णं जइ पच्छा उग्ग-बंभयारी नो भवेज्जा, तो णं अज्झवसाय-विसेसं तं तारिसमंगीकाऊणं अणंत-संसारियत्तणे भयणा (१०) जओ णं जे केइ अभिगय-जीवाइ-पयत्थे सव्व-सत्ते^९ आगमाणुसारेणं सुसाहूणं धम्मोवट्ठंभ-दाणाइ-दाण-सील-तव-भावणामइए चउव्विहे धम्म-खंधे समणुट्ठेज्जा । से णं जइ कहवि नियम-वयभंगं न करेज्जा (११) तओ णं साय-परंपरणं^{१०} सुमाणुसत्त-सुदेवत्ताए । जाव णं अपरिवडिय-सम्मत्ते, निसागेण वा अभिगमेण वा जाव अट्ठारससीलंग-सहस्सधारी भवित्ताणं निरुद्धासवदारे, विहूय-रयमले, पावयं कम्मं खवित्ताणं सिज्झेज्जा । (१२) जे य णं से अहमे, से णं स-पर-दारासत्त-माणसे अणुसमयं कूरज्झवसायज्झवसिय-चित्ते हिंसारंभ-परिग्गहाइसु अभिरए भवेज्जा, (१३) तहा णं जे य से अहमाहमे, से णं महा-पाव-कम्मे^{११} सव्वाओ इत्थीओ वाया मणसा य कम्मणा तिविहं तिविहेणं अणुसमयं अभिलसेज्जा, (१४) तहा अच्चंतकूरज्झवसाय-अज्झवसिएहिं चित्ते^{१२} हिंसारंभ-परिग्गहासत्ते कालं गमेज्जा (१५) एएसिं दोणं पि णं गोयमा ! अणंत-संसारियत्तणं णेयं ।

[१४]

(१) ‘भयवं! जे णं से अहमे जे वि णं से अहमाहमे पुरिसे तेसिं च दोणं पि अणंत-संसारियत्तणं समक्खायं, तो^{१३} णं एगे अहमे एगे अहमाहमे (२) एतेसिं दोणं पि पुरिसावत्थाणं के पइ-विसेसे^{१४} ? (३) ‘गोयमा ! जे णं से अहम-पुरिसे, से णं जइ वि उ स-पर-दारासत्त-माणसे कूरज्झवसाय-ज्झवसिएहिं चित्ते हिंसारंभ-परिग्गहासत्त-चित्ते, तहा वि णं दिक्खियाहिं साहुणीहिं अण्णयरासुं^{१५} च । सील-संरक्खण-पोसहोववास-निरयाहिं दिक्खियाहिं गारत्थीहिं वा सद्धिं आवडिय-पेल्लियामंतिए वि समाणे णो वियम्मं समायरेज्जा, (४) जे य णं से अहमाहमे पुरिसे, से णं निय-जणणि-पभिईए जाव णं दिक्खियाईहिं साहुणीहिं पि समं वियम्मं समायरेज्जा (५) ते णं चेव से महा-पाव-कम्मे सव्वाहमाहमे समक्खाए, (६) से णं गोयमा ! पइ-विसेसे, (७) तहा

१ पावाए इ. सं. । २ कम्मड्डियं खं. २ । ३ उक्कुड्डिकिड्ड. सं. । ४ तक्कम्मे सं. । ५ उत्तमे पुरिसे से सं. । ६ जामं वा अद्ध. खं. २ । ७ संकर्म वि. सं. । ८ णभिगं ला । ९ भव्वसत्ते सं. । १० सुय परं सं. । ११ कम्मं सं ला. । १२ चित्तेहिं सा. । १३ ता णं ला. । १४ केइ वि. सं. । १५ राहिं च ।

य जे णं से अहम्म-पुरिसे, से णं अणंतेणं कालेणं बोहिं पावेज्जा । जे य उ ण से अहमाहमे महा-पावकारी दिक्खियाहिं पि साहुणीहिं पि समं वियम्मं समायरिज्जा । से णं अणंत-हुतो वि अणंत-संसारमाहिं डिऊणं पि बोहिं नो पावेज्जा, (८) एसे य गोयमा ! बितिए पइ-विसेसे ।

[१५]

(१) तत्थ णं जे से सव्वुत्तमे, से णं छउमत्थ-वीयरागे णेए (२) जेणं तु से उत्तमुत्तमे, से णं अणिट्ठि^१-पत्त-पभित्तीए जाव णं उवसामग^२-खवए ताव णं निओयणीए, (३) जेणं च से उत्तमे, से णं अप्पमत्तसंजए णेए, (४) एवमेएसिं निरूवणा कुज्जा^३ । (५) जेउ ण मिच्छदिट्ठी भवित्ताणं^४ उगगंभयारी भवेज्जा हिंसारंभ-परिगहाईणं विरए, से णं मिच्छ-दिट्ठी चेव णेए, णो णं सम्मदिट्ठी, (६) तेसिं च णं अविइय^५ जीवाइ-पयत्थ-संभवावाणं गोयमा ! णो णं उत्तमत्ते अभिणंदणिज्जे पसंसणिज्जे वा भवइ । जओ तेणं ते अणंतर-भविए दिव्वोरालि^६ विसए पत्थेज्जा, (७) अण्णं च कयादी ते दिव्वित्थियादओ संचिक्खिय^७, तओ णं बंभवयाओ परिभंसेज्जा^८ णियाणकडे वा हवेज्जा, (८) जे य णं से विमज्झिमे, से णं तं तारिसमज्झवसायमंगीकिच्चाणं विरयाविरए^९ दट्ठवे, (९) तदा^{१०} णं जे से अहमे । जे य णं^{११} से अहमाहमे, तेसिं तु णं एणंतेणं जहा इत्थीसुं तहा णं णेए । जाव णं कम्म-ट्ठिइं समज्जेज्जा, (१०) णवरं पुरिसस्स णं संचिक्खणगेसुं वच्छरुहोवरतल-पक्खएसुं^{१२} लिंगे य अहिययरं रागमुप्पज्जे (११) एवं एते चेव छप्पुरिसविभागे ।

[१६]

(१) कासिं चि इत्थीणं गोयमा ! भव्वत्तं सम्मत्त-दट्ठत्तं^{१३} च अंगी-काऊणं जाव णं सव्वुत्तमे पुरिसविभागे ताव णं चिंतणिज्जे । नो णं सव्वेसिमित्थीणं (२) एवं तु गोयमा ! जीए इत्थीए-ति कालं^{१४} पुरिससंजोग-संपत्ती ण संजाया । अहा णं पुरिस-संजोग-संपत्तीए वि साहीणाए जाव णं तेरसमे चोदसमे पण्णरसमे णं च समएणं पुरिसेणं सद्धिं ण संजुत्ता णो वियम्मं समायरियं, (३) से णं, जहा घण-कट्ठ-तण-दारु-समिद्धे केई गामे इ वा नगरे इ वा, रण्णे इ वा, संपलित्ते चंडानिल-संधुक्किए पयलित्ताणं पयलित्ताणं णिडज्झिय निडज्झिय चिरेणं उवसमेज्जा (४) एवं तु णं गोयमा ! से इत्थी कामगी संपलित्ता समाणी णिडज्झिय-निडज्झिय समय-चउक्केणं उवसमेज्जा (५) एवं इगवीसमे वावीसमे जाव णं सत्ततीसइमे समए जहा णं पदीव-सिहा वावण्णा पुणरवि सयं वा तहाविहेणं चुण्ण-जोगेणं वा पयलिज्जा वा । एवं सा इत्थी-पुरिस-दंसणेण वा पुरिसालावग-सवणेण^{१५} वा मदेणं कंदप्पेणं कामगिए पुनरवि उ पयलेज्जा ।

[१७]

(१) एत्थं च गोयमा ! जं इत्थीयं भएण वा, लज्जाए वा, कुलंकुसेण वा, जाव णं धम्म-सद्धाए वा तं वेयणं अहियासेज्जा नो वियम्मं समायरेज्जा (२) से णं धण्णा, से णं पुण्णा, से य णं वंदा, से णं पुज्जा, से णं दट्ठवा, से णं सव्व-लक्खणा, से णं सव्व-कल्लाण-कारया, से णं सव्वुत्तम-मंगल-निहि (३) से णं सुयदेवता, से णं सरस्सती, से णं अंबहुंडी, से णं अच्चुया, से णं इंदाणी, से णं परमपवित्तुत्तमा सिद्धी मुत्ती सासया सिवगइ ति (४) जमित्थियं तं वेयणं नो अहियासेज्जा वियम्मं वा समायरेज्जा, से णं अधन्ना, से णं अपुन्ना, से णं अवंदा, से णं अपुज्जा, से णं अदट्ठवा, से णं अलक्खणा, से णं भग्ग-लक्खणा, से णं सव्व अमंगल-अकल्लाण-भायणा^{१६} । (५) से णं भट्ठ-सीला, से णं भट्ठाया रा से णं परिभट्ठ-चारित्ता, से णं निंदणीया, से णं गरहणीया, से णं खिंसणिज्जा, से णं कुच्छणिज्जा, से णं पावा, से णं पाव-पावा,

१ अणिट्ठि पभिं सं./ अणिट्ठिय पत्त पभं सं. २ । २ उवसामगे वा सु./ सं. । ३ कज्जा ला. । ४ भविऊण सा. । ५ अवेइय ला. । ६ व्वोरालए । ७ सं. क्खिया त. सं. । ८ परिहसेज्जा खं./ परिहंसिज्जा सं. । ९ णं विहरिज्जा दट्ठं ला. । १० तहा णं सं. । ११ तहा जे णं. सा. । १२ पक्खासुं ला. । १३ वा ला. खं. । १४ तिवकालं खं. ला. । १५ वग करिसणेण वा सं./ वग दंसणेण वा मदेणं खं. । १६ भावना खं. १/ सं. ।

से णं महापाव-पावा, से णं अपवित्ति ति ।

[१८]

(१) एवं तु गोयमा ! चडुलत्ताए^१ भीरुत्ताए कायरत्ताए लोलत्ताए, उम्मायओ वा दप्पओ वा कंदप्पओ वा अणप्प-वसओ वा आउट्टियाए वा, (२) जमिथियं संजमाओ परिभस्सिय, दूरद्धाणे^२ वा गामे वा नगरेवा रायहाणीए वा, वेस-ग्गहणं अच्छड्डिय-पुरिसेण सद्धिं वियम्मं समायरेज्जा, भूओ भूओ पुरिसं कामेज्ज वा रमेज्ज वा अहा णं तमेव दोयत्थियं कज्जं, इइ परिकप्पेत्ता^३ णं तमाईवेज्जा, (३) तं चेव आईवमाणी पस्सियाणं उम्मायओ वा, दप्पओ वा, कंदप्पओ वा, अणप्पवसओ वा, आउट्टियाए वा, (४) केइ आयरिए इ वा, सामण्ण-संजए इ वा राय-संसिए इ वा, वाय^४-लद्धिजुत्ते इ वा, तवो-लद्धिजुत्ते इ वा, जोगचुण्णलद्धिजुत्ते इ वा, विण्णाणलद्धिजुत्ते इ वा, जुगप्पहाणे इ वा, पवयणप्पभावगे इ वा, (५) तमत्थियं अण्णं वा रमेज्ज^५ वा, कामेज्ज वा, अभिलसेज्ज वा, भुंजेज्ज वा, परिभुंजेज्जा वा जाव णं वियम्मं वा समायरेज्जा (६) से णं दुंत-पंत-लक्खणे अहण्णे अवंदे अह्मद्वे अपवित्ते^६ अपसत्थे अकल्लणे अमंगले निदंणिज्जे गरहणिज्जे खिंसणिज्जे कुच्छणिज्जे, (७) से णं पावे, से णं पाव-पावे, से णं महापावे-से णं महापाव-पावे से णं भट्ट-सीले, से णं भट्टायारे, से णं निब्भट्टचारित्ते महा-पाव-कम्मकारी (८) जइ णं पायच्छित्तमब्भुट्टेज्जा, तओ णं मंदरतुगेणं^७ वइरेणं सरिरेणं उत्तमेणं, संघयणेणं, उत्तमेणं पोरुसेणं, उत्तमेणं सत्तेणं, उत्तमेणं तत्त-परिण्णाणेणं^८ उत्तमेणं वीरियसामत्थेणं, उत्तमेणं संवेगेणं उत्तमाए धम्म-सद्धाए, उत्तमेणं आउक्खएणं तं पायच्छित्तमणुचरेज्जा । (९) ते णं तु गोयमा ! साहूणं महाणुभागाणं अट्टारस-परिहार-ट्टाणाइं णव-बंधेचर-गुत्तीओ वागरिज्जंति ।

[१९]

(१) से भयवं ! किं पच्छित्तेणं सुज्जेज्जा ? (२) गोयमा ! अत्थेगे जे णं सुज्जेज्जा । अत्थेगे जे णं नो सुज्जेज्जा (३) 'से भयवं! केणं अट्टेणं एवं वुच्चइ ?' । जहा णं गोयमा ! अत्थेगे जे णं सुज्जेज्जा, अत्थेगे जे णं नो सुज्जेज्जा । (४) गोयमा ! अत्थेगे जे णं नियडी-पहाणे सट्ठ-सीले वंक-समायारे । से णं ससल्ले^९ आलोइत्ताणं ससल्ले चेव पायच्छित्तमणुचरेज्जा । से णं अविमुद्ध-सकलुसासए णो सुज्जेज्जा (५) अत्थेगे जे णं उज्जू^{१०} पद्धर-सरल-सहावे, जहा-वत्तं णीसल्लं नीसकं सुपरिफुडं आलोइत्ताणं जहोवइट्ठं चेव पायच्छित्तमणुचिट्टेज्जा । से णं निम्मल-निक्कलुस-विमुद्धासए वि सुज्जेज्जा । (६) एतेणं अट्टेणं एवं वुच्चइ जहा णं गोयमा! अत्थेगे जे णं सुज्जेज्जा । अत्थेगे जे णं नो सुज्जेज्जा ।

[२०]

(१) तहा णं गोयमा ! इत्थियं नाम पुरिसाणं अहमाणं सव्व-पाव-कम्माणं वसुहारा, तम-रय-पंक-खाणी सोगइ-मग्गस्स णं अगला^{११}, नरयावयारस्स णं समोयरण-वत्तणी^{१२} (२) अभूमयं विसकंदलिं, अणगियं^{१३} चडुलिं^{१४} अभोयणं^{१५} विसूइयं अणामियं वाहिं, अवेयणं^{१६} मुच्छं, अणोवसणं^{१७} मारिं अणियलिं^{१८} गुत्तिं, अरज्जुए पासे, अहेउए मच्चू, (३) तहा य णं गोयमा ! इत्थि-संभोगे पुरिसाणं मणसा वि णं अचिंतणिज्जे, अणज्झवसणिज्जे, अपत्थणिज्जे, अणीहणिज्जे, अवियप्पणिज्जे, असंकप्पणिज्जे, अणभिलसणिज्जे, असंभरणिज्जे तिविहं तिविहेणं ति । (४) जओ णं इत्थियं नाम पुरिसस्स णं, गोयमा! सव्वप्पगारेसुं पि दुस्साहिय-विज्जं पि व दोसुप्पायणिं, सारंभ संजणं^{१९} पि व पुणो असंजमायरणं अपुट्ठधम्मं, (५) खलियचारितं पिव अणालोइयं अणिंदियं अगरहियं अकय-पायच्छित्तज्झवसायं पडुच्च अणंत-संसार-परियट्ठण-दुक्खसंदोहं

१ 'मा ! पुण्णत्ता' ला. । २ दूरद्धाणे सं. । ३ पक्खिप्पेत्ता सं. । ४ वा रायलद्धिं सं. र्वं. १ । ५ रमेज्ज र्वं. । ६ अपत्थिए र्वं. २ । ७ मंदर तुरे र्वं. ला. सं. । ८ परिणत्तणेण ला. सं. । ९ णं असल्ले सं. । १० उज्जुपरद्ध र्वं. २, ला । ११ अग्नारायाव सं. । १२ समोयणव सु. । १३ अणगियं । १४ चडुलिं सं. र्वं. चडुलिं सं. । १५ अभोयणिं वि. । १६ अवेयं र्वं. २ । १७ वसणिं मा र्वं. २ । १८ यलिं गु र्वं. । १९ सारंभ संजोगं पि व र्वं. २ सं. सारंभ संजणं पिव अपुट्ठं खं. १ ला. ।

(६) कय-प्रायच्छित-विसोहिं पि व पुणो असंजमायरणं महंत-पाव-कम्म-संचयं हिंसं वि व सयल-तेलोक-निंदियं
(७) अदिट्ठ-परलोग-पच्चवाय-घोरधयार-नरय-वासो इव-निरंतराणेग-दुख-निहिं ति ।
अंग-पच्चंग-संठाणं चारुल्ल विय-पेहियं । इत्थीणं तं न निज्झाए काम-राग-विवज्झणं ॥ [दश वै. अ. ८/५७]

[२१]

(१) तहा य इत्थीओ नाम गोयमा ! पलय-काल-रयणी-मिव सव्व-कालं तमोवलित्ताओ भवन्ति । (२) विज्जु^१ इव खणदिट्ठ-नट्ठ-पेम्माओ^२ भवन्ति । (३) सरणागय-घायगो इव एक-जम्मियाओ तक्खण-पसूय-जीवंत-मुद्ध-णिय^३-सिसु-भक्खीओ^४ इव महा-पाव-कम्माओ भवन्ति । (४) खर-पवणुच्चावलि-लवणोवहिं^५-वेलाइव बहु-विह-विकप्प-कल्लोलमालाहिं^६ णं । खणं पि एगत्थ हि असंठिय-माणसाओ भवन्ति । (५) सयंभुरमणोवहिममिव दुरवगाह-कइतवाओ भवन्ति । (६) पवणो इव चडुल-सहावाओ भवन्ति । (७) अग्गी इव सव्व-भक्खाओ, वाऊ इव सव्व-फरिसाओ, तक्करो इव परत्थलोलाओ, साणो इव दाणमेत्तमेत्तीओ, मच्छो इव हव्व^७-परिचत्त-नेहाओ,

[२२]

(१) एवमाइ-अणेग-दोस-लक्ख^८-पडिपुण्ण-सव्वंगोवंग-सब्भितर-बाहिराणं महापाव-कम्माणं अविणय-विस-मंजरीणं तत्थुप्पण्ण-अणत्थ-गंथ^९पसूईणं इत्थीणं । (२) अणवरय-निज्झरंतदुगंधाऽसुइ-चिलीण-कुच्छ-णिज्ज-निंदणिज्ज-खिंसणिज्ज-सव्वंगोवंगाणं सब्भंतर-बाहिराणं । (३) परमत्थओ महासत्ताणं निव्विण्ण-काम-भोगाणं गोयमा ! सव्वुत्तमुत्तमपुरिसाणं के नाम सयण्णे सुविण्णाय-धम्माहम्मे खणमवि अभिलासं गच्छिज्जा^{१०} । (४) जासिं च णं अभिलसिउकामे पुरिसे तज्जोणिं समुच्छिम-पंचिंदियाणं एक्क-पसंगेणं चेव नवणं सय-सहस्साणं नियमाओ^{११} उद्वगे भवेज्जा । (५) ते य अच्चंत-सुहुमत्ताओ मंसचक्खुणो न पासिया । (६) एए णं अट्ठेणं एवं^{१२} बुच्चइ जहा णं गोयमा ! नो इत्थीयं आलवेज्जा, नो संलवेज्जा, नो उल्लवेज्जा, नो इत्थीणं अंगोवंगाइं सणिरिक्खेज्जा^{१३}, जाव णं नो इत्थीए सद्धिं एगे बंभयारी अद्धाणं पडिवज्जेज्जा ।

[२३]

(१) 'से भयवं ! किमित्थिए संलावुल्लावंगोवंग-निरिक्खणं वज्जेज्जा, से णं उयाहु मेहुणं ?' गोयमा ! उभयमवि (२) 'से भयवं ! किमित्थि-संजोग-समायरणे मेहुणे परिवज्जिया^{१४}, उयाहु णं बहुविहेसुं सचित्ताचित्त-वत्थु-विसएसुं । (३) मेहुण-परिणामे तिविहं तिविहेणं मणो-वइ-काय-जोगेणं सव्वहा सव्व-कालं जावज्जीवाए ति ?' । 'गोयमा ! सव्वहा^{१५} विवज्जेज्जा ।

[२४]

(१) 'से भयवं ! जे णं केई साहू वा साहुणी वा मेहुणमासेवेज्जा से णं वंदेज्जा ? गोयमा ! जे णं केई साहू वा साहुणी वा मेहुणं सयमेव अप्पणा^{१६} सेवेज्ज वा परेहि उवइसेतुं^{१७} सेवावेज्जा वा सेविज्जमाणं समणुजाणेज्जा वा दिव्वं वा माणुसं वा तिरिक्ख-जोणियं वा जाव णं कर-कम्माइं सचित्ताचित्त-वत्थुविसयं वा विविहज्जवसाएण कायमाकारिमोवगरणेणं मणसा वा वयसा वा काएण वा (३) से णं समणे वा समणी वा दंत-पट-लक्खणे^{१८} अदडुवे अमग-समायारे महापाव-कम्मे णो णं वंदेज्जा, णो णं वंदावेज्जा णो णं वंदेज्जमाण वा समणुजाणेज्जा तिविहं तिविहेणं जाव णं विसोहिकालं ति । (४) 'से भयवं ! जे वंदेज्जा से

१ विज्जु इं खं. २ । २ पेमा ओ ला. । ३ जीवंत सुद्ध सं. । ४ भक्खाओ खं १ । ५ 'णो द' खं. २, ला. । ६ 'लाहिं खणं खं. । ७ 'त्थ परि' सा. । ८ 'दोस पडि' खं. १ । ९ 'त्थ गच्छ प' खं. २ । १० गच्छिता खं. । ११ उवइ खं. १ । १२ 'णं एवं वु' खं. । १३ सणिचिक्खे' खं. ला. । १४ परिवज्जा सं. । १५ 'यमा सव्वं सव्वहा खं. । १६ अप्पणं खं. अप्पणाणि से' सं. । १७ परेहि उवइसे तुं खं. सं. ।

किं लभेज्जा ? (५) गोयमा ! जे तं वंदेज्जा, से अट्ठारसणं सीलंग-सहस्सधारीणं महाणुभागाणं तित्थयरादीणं महती आसायणं कुज्जा । (६) जे णं तित्थयरादीणं आसायणं कुज्जा, से णं अज्झवसायं पडुच्चा । जाव णं अणंत-संसारियत्तणं लभेज्जा ।

[२५]

विप्पहिच्चित्थियं सम्मं सव्वहा मेहुणं पि य ।
अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे णो चयइ परिगहं ॥१५७॥
जावइयं गोयमा ! तस्स सच्चित्ताचित्तोभयत्तगं ।
पभूयं चाणुजीवस्स भवेज्जा उ परिगहं ॥१५८॥
तावइएणं तु सो पाणी ससंगो मोक्ख-साहणं ।
णाणादि-तिगं ण आराहे; तम्हा वज्जे परिगहं ॥१५९॥

[२६]

अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे पयहिता परिगहं ।
आरंभं नो विवज्जेज्जा जं चीयं^१ भवपरंपरा ॥१६०॥
आरंभे पत्थियस्सेग-वियल-जीवस्स वइये ।
संघट्टणाइयं कम्मं जं^२ बद्धं गोयमा ! सुणं^३ ॥१६१॥

(१) एगे^४ बेइंदिए जीवे एणं समयं अणिच्छमाणे बलाभिओगेणं हत्थेण वा पाएण वा अण्णयेरेण वा सलागाइ-उवगरण-जाएणं जे केइ पाणी अगाढं संघट्टेज्जा वा संघट्टावेज्ज वा संघट्टिज्जमाणं वा अंगाढं परेहिं समणुजाणेज्जा, (२) से णं गोयमा ! जया तं कम्मं उदयं गच्छेज्जा तया णं महया केसेणं छम्मासेणं वेदेज्जा गाढं, दुवालसहिं संवच्छेरेहिं । (३) तमेव अगाढं परियावेज्जा, वास-सहस्सेणं गाढं, दसहिं वास-सहस्सेहिं । (४) तमेव अगाढं किलामेज्जा, वास-लक्खेणं गाढं, दसहिं वासलक्खेहिं । (५) अहा णं उद्वेज्जा, तओ वास-कोडिए । (६) एवं ति-चउ-पंचिंदिएसु दट्ठवं ।

[२७]

सुहुमस्स पुढवि-जीवस्स जत्थेगस्स विराहणं ।
अप्पारंभं तयं बेति^५ गोयमा ! सव्व-केवली ॥१६२॥
सुहुमस्स पुढवि-जीवस्स वावत्ती जत्थ संभवे ।
महारंभं तयं बेति गोयमा ! सव्व-केवली ॥१६३॥
एवं तु सम्मिलंतेहिं कम्मुकुरुडेहिं^६ गोयमा ।
से सोट्ठभेअणंतेहिं^७ जे आरंभे पवत्तए ॥१६४॥
आरंभे वट्टमाणस्स बद्ध-पुट्ट-निकाइयं ।
कम्मं बद्धं भवे जम्हा, तम्हारंभं विवज्जए ॥१६५॥
पुढवाइ-अजीव-कायं ता^८ सव्व-भावेहिं सव्वहा ।
आरंभा जे नियट्टेज्जा, से अइरा जम्म-जरा-मरण-
सव्व-दारिद-दुक्खाणं विमुच्चइ ति ॥१६६॥

[२८]

अत्थेगे गोयमा! पाणी जे एयं परिबुज्झिउं^१ ।
 एगंत-सुह-तल्लिच्छे ण लभे सम्मग्गवत्तणिं ॥१६७॥
 जीवे संमग्ग-मोइण्णे घोर-वीरतवं चरे ।
 अचयंतो इमे पंच कुज्जा सव्वं निरत्थयं ॥१६८॥
 कुसीलोसण्ण-पासत्थे सच्छंदे सबले तहा ।
 दिट्ठीए वि इमे पंच गोयमा ! न निरिक्खए ॥१६९॥
 सव्वण्णु-देसियं मग्गं सव्व-दुक्ख-पणासगं ।
 साया गारव-गरुए वि^२ अन्नहा भणिउमुज्झए ॥१७०॥
 पयमक्खरं पि जो एगं सव्वण्णूहिं पवेदियं ।
 ण रोएज्ज अण्णहा भासे, मिच्छ-दिट्ठी स निच्छियं ॥१७१॥
 एयं^३ नाऊण संसग्गिं दरिसणालाव-संथवं ।
 सवासं च हियाकंखी सव्वोवाएहिं वज्जए ॥१७२॥

[२९]

‘भयवं ! निब्भट्ठ-सीलाणं दरिसणं तं पि नेच्छसि ।
 पच्छित्तं वागरेसी य इति उभयं न जुज्जए ? ॥१७३॥
 गोयमा ! भट्ठ-सीलाणं दुत्तरे संसार-सागरे ।
 धुवं तमणुकंपित्ता पायच्छित्ते पदरिसिए ॥१७४॥

[३०]

भयवं ! किं पायच्छित्तेणं छिंदिज्जा नारगाउयं ? ।
 अणुचरिऊण पच्छित्तं बहवे दुग्गइं गए ॥१७५॥
 गोयमा ! जे समज्जेज्जा अणंत-संसारियत्तणं ।
 पच्छित्तेणं धुवं तं पि छिंदे, किं पुणो नरयाउयं ? ॥१७६॥
 पायच्छित्तस्स भुवणेत्थ नासज्झं किंचि विज्जए ।
 बोहिलाभं पमोत्तूणं, हारियं तं न लब्भए ॥१७७॥
 तं चाउकाय-परिभोगे तेउकायस्स निच्छियं ।
 अबोहिलाभियं कम्मं बज्झए मेहुणेण य ॥१७८॥
 मेहुणं आउ-कायं च तेउ-कायं तहेव य ।
 तम्हा तओ वि जत्तेणं वज्जेज्जा संजइंदिए ॥१७९॥

[३१]

से भयवं ! गारत्थीणं सव्वमेवं पवत्तई ।
 ता जइ अबोही भवेज्ज एसु तओ सिकखा-गुणाऽणुव्वयधरणं तु निप्फलं ॥१८०॥
 गोयमा ! दुविहे पहे अक्खाए सुस्समणे^४ य सुसावए ।
 महव्वय-धरे पढमे, बीएऽणुव्वय-धारए ॥१८१॥

तिविहं तिविहेणं समणेहिं सव्व-सावज्जमुज्झियं ।
जावज्जीवं वयं घोरं पडिवज्जियं मोक्ख-साहणं ॥१८२॥
दुविहेग-विहं तिविहं वा थूलं सावज्जमुज्झियं ।
उदिट्ठ-कालियं तु वयं देसेण न संवसे^१ गारत्थीहिं ॥१८३॥
तहेव तिविहं तिविहेणं इच्छारंभं-परिगहं ।
वोसिरंति अणगारे जिणलिंगं तु धरेति ते ॥१८४॥
इयरे उणं अणुज्झित्ता इच्छारंभ-परिगहं ।
सदाराभिरए स गिही जिण-लिंगं तु पूयए न धारयं ति ॥१८५॥
तो गोयमेग-देसस्स पडिक्कंते गारत्थे भवे ।
तं वयमणुपालयंताणं नो सिं आसायणं भवे ॥१८६॥
जे पुण सव्वस्स पडिक्कंते धारे पंच-महव्वए ।
जिणलिंगं तु समुव्वहइ तं तिगं नो विवज्जए ॥१८७॥
तो महयासायणं तेसिं इत्थि-ग्गी-आउ-सेवणे ।
अणंतणाणी जिणे जम्हा एयं मणसा वि णाऽभिलसे ॥१८८॥
ता गोयमा ! सहियएणं^२ एवं वीमंसिउं दढं ।
विभावय जइ बंधेज्जा गिहि णो उ^३ अबोहिलाभियं ॥१८९॥
संजए पुण निबंधेज्जा एयाहिं हेऊहिं य ।
आणाइक्कम-वय-भंगा^४ तह उम्मग्ग-पवत्तणा ॥१९०॥
मेहुणं चायुकायं च तेउकायं तहेव य ।
हवइ तम्हा^५ तितयं ति जत्तेणं वज्जेज्जा सव्वहा मुणी ॥१९१॥
जे चरंते व पच्छित्तं मणेणं संकिलिस्सए ।
जह भणियं वाहणाणुठ्ठे निरयं सो तेण वच्चए^६ ॥१९२॥

[३२]

भयवं ! मंदसद्धेहिं पायच्छित्तं ण कीरई ।
अह काहिति किलिड्ड-मणे तो अणुकंपं^७ विरुज्झए ? ॥१९३॥
नारायादीहिं संगामे गोयमा ! सल्लिए नरे ।
सल्लुद्धरणे भवे दुक्खं नाणुकंपा^८ विरुज्झए ॥१९४॥
एवं संसार-संगामे अंगोवंगंत-बाहिरं ।
भाव-सल्लुद्धरिताणं^९ अणुकंपा अणोवमा ॥१९५॥

[३३]

भयवं ! सल्लम्मि देहत्ये दुक्खिए होति पाणिणो ।
जं समयं निप्पिडे सल्लं तक्खणा सो सुही भवे ॥१९६॥
एवं तित्थयरे सिद्धे साहू-धम्मं विवंचिउं ।
जमकज्जं कयं तेणं निसिरिएणं सुही भवे ? ॥१९७॥

१ सव्वसे खं. । २ मा ! साहियं एयं खं. २/ 'यएयं ए' सं. । ३ न अं खं. २ । ४ भंगो तह ला. । ५ हवइ तिं खं. २ सं. । ६ वुच्चइ खं. ला. सं. । ७ ताणुकंपं सा. । ८ नाणुकंपं सं. नोऽणुकंपं सं. । ९ ज्ञाणं खं. ।*

पायच्छित्तेण को तत्थ कारिएणं गुणो भवे ? ।
 जेणं थेवस्स वी देसि दुक्करं दुरणुच्चरं ॥१९८॥
 उद्धरिउं गोयमा! सल्लं वण-भंगे जाव णो कये ।
 वण-पिंडीपट्ट-बंधं च ताव णो किं परुज्झए ? ॥१९९॥
 भावसल्लस्स वण-पिंडिं पट्ट-भूओ इमो भवे ।
 पच्छित्तो ! दुक्खरोहं पि पाव-वणं खिप्पं परोहए ॥२००॥

[३४]

‘भयवं ! किमणुविज्जंते सुव्वंते जाणिए इ वा ।
 सोहेइ सव्व-पावाइं पच्छित्ते सव्वणु-देसिए ?’ ॥२०१॥
 सुसाउ-सीयले उदगे गोयमा ! जाव णो पिबे^१ ।
 णरे गिम्हे वियाणंते, ताव तण्हा^२ ण उवसमे ॥२०२॥
 एवं जाणित्तु पच्छित्तं असढ-भावे ण जा चरे ।
 ताव तस्स तयं पावं वड्ढए उ ण हायए ॥२०३॥

[३५]

‘भयवं ! किं तं वड्ढेज्जा जं पमादेण कत्थई ।
 आगयं ? पुणो आउत्तस्स तेत्तियं किं ण द्वायए ?’ ॥२०४॥
 गोयमा ! जह पमाणं अणिच्छंतोऽहि-डंकिए ? ।
 आउत्तस्स जहा पच्छा विसं वड्ढे, तह चेव पावगं ॥२०५॥

[३६]

‘भयवं ! जे विदिय-परमत्थे सव्व-पच्छित्त-जाणगे ।
 ते किं परेसिं साहिंति नियम-कज्जं जहट्ठियं ?’ ॥२०६॥
 गोयमा ! मंत-तंतेहिं दियहे जो कोडिमुट्ठवे ।
 से वि दट्ठे विणिच्चेट्ठे धारियण्णेहिं^३ भल्लिए ॥२०७॥
 एवं सीलुज्जले साहू पच्छित्तं तु दढव्वए ।
 अन्नेसिं निउण-लद्धट्ठं सोहे^४ ससीसं व ण्हावीओ जह त्ति ॥२०८॥

[३७]

महानिसीह-सुयखंभस्स कम्मविवागरणं नाम बीयमज्झयणं ॥छ॥
 एएसिं तु दोण्हं पि अज्झयणाणं विहिपुव्वगेणं सव्व-सामण्णं वायणं ति ।

तइयं अज्झयणं

[१]

अओ परं चउक्कणं सुमहत्थाइसयं परं ।
 आणाए सदहेयव्वं सुत्तत्थं जं जह-ट्ठियं^१ ॥१॥
 जे उग्घाडं परूवेज्जा देज्जा व^२ अजोगस्स उ ।
 वाएज्ज अबंभयारी^३ वा अविहीए अणुदिट्ठं^४ पि वा ॥२॥
 उम्मायं व लभेज्जा रोगायकं व^५ पाउणे^६ दीहं ।
 भंसेज्ज संजमाओ^७ समरणंते वा णया वि आराहे ॥३॥
 एत्थं तु जं विही-पुव्वं पढमज्झयणे, परूवियं ।
 तीए चेव विहिए तं वाएज्जा सेसाणिमं विहिं^८ ॥४॥
 बीयज्झयणेम्बिले^९ पंच-णवुद्देसा तहिं भवे ।
 तइए सोलसं^{१०} उदेसे अट्ठ-तत्थेव अंबिले ॥५॥
 जं तइए तं चउत्थे वि, पंचमम्मि छायांबिले ।
 छट्ठे दो, सत्तमे तिण्णि, अट्ठमे आयांबिले दस ॥६॥
 अणिक्खित्त-भत्त-पाणेण संघट्ठेणं इमो^{११} महा-
 निशीह-वरं^{१२}-सुयक्खंधं वोढव्वं च आउत्तग-पाणगेणं ति ॥७॥
 गंभीरस्स महा-मइणो उज्जुयस्स तवो-गुणे ।
 सुपरिक्खियस्स कालेणं सय-मज्झेगस्स वायणं ॥८॥
 खेत्त-सोहीए निच्चं तु उवउत्तो भविया जया ।
 तया वाएज्ज एयं तु, अन्नहा उ छलिज्जई ॥९॥
 संगोवंग-सुयस्सेयं णीसंदं तत्तं-परं ।
 महा-निहि व्व अविहीए गिण्हंते णं छलिज्जए ॥१०॥
 अहवा सव्वाइं सेयाइं बहु-विग्घाइं भवंति उ ।
 सेयाणं^{१३} परं सेयं सुयक्खंधं निव्विग्घं
 जे धन्ने पुत्ते महाणुभागे से वाइया ! ॥११॥

[२]

‘से भयवं ! केरिसं तेसिं कुसीलादीण लक्खणं ? ।
 सम्मं विन्नाय जेणं तु सव्वहा ते विवज्जए ?’ ॥११॥
 गोयमा ! सामन्नओ तेसिं लक्खणमेयं निबोधय ।
 जे नच्चा तेसि संसग्गी सव्वहा परिवज्जए ॥१२॥
 कुसीले ताव दुस्सयहा, ओसन्ने दुविहे मुणे ।
 पसत्थे नाणमादीणं सबले बाइसई^{१४} विहे ॥१३॥
 तत्थं जे ते उ दुसयहा उ वोच्छं ते ताव गोयमा!
 कुसीले जेसिं संसग्गीदोसेणं भस्सई मुणी खणा^{१५} ॥१४॥

१ जहेट्ठिं ला. । २ वऽसुजो आ. सु. खं ला. । ३ यारी वा खं. ला. । ४ णुदिट्ठं खं. ला. । ५ च ला. । ६ उणा दीं खं २ । ७
 ‘मा उ स म’ सं । ८ विहं खं. सं. । ९ यणऽम्बिले खं. १, ३ ला. । १० उदेसा आ. सु. ३ । ११ इमे खं. सं. ला. । १२ वरं सु. आ. । १३ संजुयं सं.
 १३ यणं तु परं आ. सु. । १४ स. खं. ला. । १५ सतीवि आ. सु. खं. सं. । १६ खणे आ. सु. खं. ।

[३]

(१) तत्थ कुसीले ताव समासओ दुविहे णेए^१-परंपर-कुसीले^२ य अपरंपर-कुसीले य (२) तत्थ णं जे ते परंपर-कुसीले, ते वि उ^३ दुविहे णेए-सत्त-इ-गुरु-परंपर-कुसीले एग-दु^४-ति-गुरु-परंपर-कुसीले य । (३) जे वि य ते अपरंपर-कुसीले, ते वि उ दुविहे णेए-आगमओ, णो आगमओ य । (४) तत्थ-आगमओ गुरु-परंपरणं^५ आवलियाए ण केई कुसीले आसी उ, ते चेव कुसीले भवन्ति । (५) नो आगमओ अणेग विहा, तं १ जहा-नाण-कुसीले २ दंसण-कुसीले ३ चारित्त-कुसीले ४ तव^६-कुसीले ५ वीरिय^७-कुसीले ६ (६) तत्थ णं जे से नाण-कुसीले से णं ति विहे नेए १ पसत्थापसत्थ-नाण-कुसीले, २ अपसत्थनाण-कुसीले, ३ सुपसत्थनाण-कुसीले । (७) तत्थ जे से पसत्थापसत्थ-णाण-कुसीले से दुविहे नेए-आगमओ नोआगमओ य । (८) तत्थ आगमओ-विहंगनाणी पन्नविय-पसत्थापसत्थपयत्थ-जाल-अज्झयणज्झावण-कुसीले । (९) नो आगमओ अणेगहा-पसत्थापसत्थ-पर-पासंड-सत्थ^९-जालाहिज्जण-अज्झावण^९-वायणाणुपेहण-कुसीले । (१०) तत्थ जे ते अपसत्थ-नाण-कुसीले ते एणुणीसइविहे दट्ठवे, तं जहा-सावज्ज-वाय-विज्जा-मंत-तंत-पउंजण-कुसीले १, विज्जा-मंत-तंताहिज्जण-कुसीले २, वत्थु-विज्जा पउंजणाहिज्जण-कुसीले ३-४, गह-रिक्ख-चार-जोइस-सत्थ-पउंजणाहिज्जण-कुसीले ५-६, निमित्त-लक्खण-पउंजणाहिज्जण^१ कुसीले ७-८, सउण-लक्खण-पउंजणाहिज्जण-कुसीले ९-१०, हत्थि-सिक्खा-पउंजणाहिज्जण-कुसीले ११-१२, धणुव्वेय-पउंजणाहिज्जण-कुसीले १३-१४, गंधव्वेय-पउंजणाहिज्जण-कुसीले १५-१६, पुरिस-इत्थी-लक्खण-पउंजणाहिज्जण-कुसीले १७-१८, काम-सत्थ-पउंजणाहिज्जण-कुसीले १९-२०, कुहुगिंद जाल-सत्थ-पउंजणाहिज्जण-कुसीले २१-२२, आलेक्ख-विज्जाहिज्जण-कुसीले २३, लेप्प-कम्म-विज्जा-हिज्जण-कुसीले २४, वमण-विरेयण-बहुवेल्लि^{१०} जाल-समुद्धरण-कढण-काढण^{११}-वणस्सइ-वल्लि^{१२}-मोडण-तच्छणाइ-बहु-दोस-विज्जग-सत्थ-पउंजणाहिज्जणज्झावण-कुसीले २५, २६, २७, एवं जाण (वंजण)-जोग-पडिजोग-चुण्ण-वण्ण-धाउव्वाय-राय-दंडणीई-सत्थ-असणिपव्व-अग्यकंड-रयणपरीक्खा-रसवेह-सत्थ अमच्च-सिक्खा गूढ-मंत-तंत-काल-देस-संधि-विग्गहोवएस-सत्थ-सम्म-जाण-ववहार-निरुवणसत्थ-सत्थ-पउंजणाहिज्जण-अपसत्थ-णाण-कुसीले २८-२९, (११) एवमेएसिं चेव पाव-सुयाणं वायणा पेहणा परावत्तणा अणुसंधणा^{१३} सवणाऽयण्ण-अपसत्थ-नाण-कुसीले (१२) तत्थ जे य ते सुपसत्थ-नाण-कुसीले ते वि य दुविहे णेए-आगमतो नोआगमओ य (१३) तत्थ य आगमओ-सुपसत्थं पंच-प्पयारं णाणं असायंते सुपसत्थ-णाण-धरे इ वा आसायंते सुपसत्थ-णाण-कुसीले (१४) नो आगमओ य सुपसत्थ-नाण-कुसीले अट्ठहा णेए, तं जहा-अकालेणं सुपसत्थ-णाणाहिज्जणज्झावण-कुसीले १, अविणएणं सुपसत्थणाणाहिज्जण ज्झावण, कुसीले २, अबहुमाणेणं सुपसत्थणाणाहिज्जणकुसीले अणोवहाणेणं सुपसत्थ-णाणाहिज्जणज्झावण^{१६}-कुसीले ४, जस्स य सयासे सुपसत्थ-सुत्तत्थोभयमहीयं तं णिणहवण-सुपसत्थ-णाण-कुसीले ५, सर-वंजण-हीणक्खरिय-ऽच्चक्खरिया हीयज्झावण-सुपसत्थ-णाण-कुसीले ६, विवरीय-सुत्तत्थोभयाहीयज्झावण-सुपसत्थ-णाण-कुसीले ७, संदिद्ध-सुत्तत्थोभयाहीय^{१७}ज्झावण-सुपसत्थणाण-कुसीले ८, तत्थ एएसिं अट्ठणं पि पयाणं गोयमा ! जे केइ अणोवहाणेणं सुपसत्थं णाण-महीयंति अज्झावयंति वा अहीयंते इ वा^{१८} अज्झावयंते इ वा, समणुजाणंति वा, ते णं महा-पावकम्मे महती^{१९} सुपसत्थ-णाणस्सायाणं पकुव्वंति ।

१ पारं खं । २ ते दु खं । ३ 'ग वि. ति' सं । ४ परंपरि' सं विना । ५ तव-सील वीरि' सु । ६ वीरि' कु' स. ला. । ७ 'डस्सत्थ जा. सं, 'ड सत्थत्थ जा' आ. सु. । ८ 'ण वायणा पेहणकु' खं; 'ण चोयणाणुपेहणा कु' ला. । ९ 'णा-ज्झावणं खं. । १० 'हु वल्लि जा' सं, 'हु वल्लिदजा' आ. सु. । ११ 'कहण-काहण ला. सु. । १२ 'इ वल्लिमो' आ. सु. इ बलिमो' शु. । १३ 'णा-वसणा-ऽऽय' सु. ला. / णा सवसायन्' आ । १४ 'णा-ज्झा' खं. । १५ वणा कु' आ. सु. । १६ 'याहिज्जणज्झा' आ. सु. । १७ याहिज्जण-ऽज्जण-ज्झा. १८ अहीयंतं वा अज्झावयंतं वा आ. सु. । १९ महती आ. सु. ।

[४]

(१) 'से भयवं ! जइ एवं ता किं पंच-मंगलस्स णं उवहाणं कायव्वं ? (२) 'गोयमा ! 'पढमं नाणं तओ दया, दयाए य सव्व-जग-जीव^१-पाण-भूय-सत्ताणं अत्तसम-दरिसित्तं (३) सव्व-जग-जीव-पाण-भूय-सत्ताणं-अत्तसम-दंसणाओ य तेसिं चेव संघट्टण-परियावण-किलावणोदावणाइ-दुक्खु-पायण-भय-विवज्जणं, (४) तओ अणासवो, अणासवाओ य संवुडासव-दारत्तेणं, संवुडासव-दारत्तेणं च दमो पसमो (५) तओ य सम-सत्तु-मित्त-पक्खया, सम-सत्तु-मित्त-पक्खयाए य अराग-दोसत्तं, तओ य अकोहया अमाणया अमायया अलोभया, अकोह-माण-माया-लोभयाए य अकसायत्तं (६) तओ य सम्मत्तं, समत्ताओ य जीवाइ-पयत्थ-परिन्नाणं, तओ य सव्वत्थ-अपडिबद्धत्तं, सव्वत्थापडिबद्धत्तेण य अन्नाण-मोह-मिच्छत्तक्खयं (७) तओ विवेगो, विवागाओ य हेय-उवाएय-वत्थु-वियालेणे-गंत-बद्ध-लक्खत्तं, तओ य अहिय-परिच्चाओ हियायरणे य अच्चंतमभुज्जमो; (८) तओ य परम^२पवितुत्तम-खंतादिदसविह-अहिंसा-लक्खण-धम्माणुद्वाणेक्क-करण-कारवणासत्त-चित्तया^३, (९) तओ य खंतादिदसविहअहिंसा लक्खण-धम्माणुद्वाणिक्क-करण-कारावणा-सत्तचित्तयाए य । सव्वुत्तमा खंती, सव्वुत्तमं मिउत्तं, सव्वुत्तमं अज्जव-भावत्तं, सव्वुत्तमं सबज्झभंत्तरं, सव्व-संग-परिच्चाणं, सव्वुत्तमं सबज्झभंत्तर-दुवालसविह-अच्चंत-घोर-वीरुग-कट्ठ-तव-चरणाणुद्वाणाभिरमणं, सव्वुत्तमं सत्तरसविह-कसिणसंजमाणुद्वाणपरिपालणेक्क-बद्ध-लक्खत्तं सव्वुत्तमं सच्चगिरणं^४ छव्वाय-हियं अणिगूहिय-बल-वीरिय-पुरिसक्कार-परक्कमपरितोलणं च । सव्वुत्तम-सज्झायझाण-सलिलेणं पावकम्म-मल-लेव-पक्खालणं ति । सव्वुत्तमुत्तमं आकिंचणं सव्वुत्तममुत्तमं परम-पवितुत्तम-सव्व-भाव-भावंत्तरेहि णं सुविसुद्ध-सव्व दोस विप्पमुक्क-णवगुत्ती-सणाह-अद्वारस-परिहारद्वाण-परिवेढिय-सुद्धुद्धर-घोर-बंधवय-धारणं ति । (१०) तओ एएसिं^५ चेव सव्वुत्तम-खंती-मद्व-अज्जव-मुत्ती-तव-संजम-सच्च-सोय-आकिंचण-सुद्धुद्धर-बंधवय-धारण-समुद्वाणेणं^६ च सव्व-समारंभ-विवज्जणं । (११) तओ य-पुढवि दगागणि-वाऊ^७-वणप्फई बि-ति-चउ-पंचिदियाणं तहेव, अजीव-कायसंरंभ-समारंभारंभाणं च मणो-वइ-काय-तिएणं तिविहं तिविहेणं सोइंदियादि-संवरण-आहारादि-सण्णा विप्पजढत्ताए वोसिरणं; (१२) तओ य अद्वारस-सीलंग-सहस्स-धारित्तं, अमलिय-अद्वारस-सीलंग-सहस्स-धारणेणं च अखलिय-अखंडिय-अमलिय^८ अविराहिय-सुद्धुगुगयर-विचित्ताभिग्गह-णिव्वाहणं; । (१३) तओ य सुर-मणुय-तिरिच्छोईरिय-घोर परिसहोवसगाहियासणं समकरणेणं, तओ य अहोरायाइ-पडिमासुं महा-पयत्तं; (१४) तओ निप्पडिकम्म-सरीरया, निप्पडिकम्म-सरीरत्ताए^९ य सुक्कज्झाणे निप्पकंपत्तं, तओ य अणाइ-भव-परंपर-संचिय-असेस-कम्मट्ठ-रासि-खयं अणंत-नाण-दंसण-धारित्तं च, चउगइ-भव-चारगाओ निप्फेडं सव्व-दुक्ख-विमोक्खं मोक्ख-गमणं च; (१५) तत्थ अदिट्ठ-जम्म-जरा-मरणाणिट्ठ-संपओगिट्ठ-वियोय-संतावुव्वेवग^{१०}-अयसभक्खाणं महवाहि-वेयणा-रोग-सोग-दारिद-दुक्ख-भय-वेमणस्सत्तं, (१६) तओ य एंगतियं अच्चंतियं सिव-मयलमक्खयं धुवं परम-सासयं निरंतरं सव्वुत्तमं सोक्खं ति, (१७) ता सव्वमेवेयं णाणाओ पवत्तेज्जा ।

[५]

(१) ता गोयमा ! एंगतिय-अच्चंतिय-परम-सासय-धुव-निरंतर-सव्वुत्तम-सोक्ख-कंखुणा पढमयरमेव तावायेरेणं सामइयमाइयं लोग-बिंदुसार-पज्जवसाणं दुवालसंगं सुयणाणं, (२) कालंबिलादि-जहुत्त-विहिणोवहाणेणं हिंसादीयं च तिविहं तिविहेणं पडिक्कत्तेण य, (३) सर-वंजण-मत्ता-बिंदुपय-क्खराणूणं पय-

१ गज्जी 'द्व रवं । २ 'मत्थप' आ. सु. । ३ 'कारव' रवं. सं. । ४ सच्चुगिरणं आ. सु. । ५ सव्वुत्तमं परमपवित्त सव्व भावं' आ. सु. । ६ एएणं चेव आ. । ७ समणुद्वा' रवं. । ८ वाअ-व' रवं. । ९ अमिलियड ट्ठा' आ. । १० रगत्ताए सं. । १० वुव्वे' आ. सु. ला. ।

च्छेद-घोस-बद्धयाणुपुव्वि-पुव्वाणुपुव्वी अणाणुपुव्वीए सुविसुद्धं अचोरिकायएण^१ एगत्तणेणं^२ सुविण्णेयं। (४) तं च गोयमा ! अणिहणोरपार^३-सुविच्छिण्ण-चरमोयहि^४ मियसुदुरवगाहं सयल-सोक्ख-परम-हेउ-भूयं च (५) तस्स य सयल-सोक्ख-हेउ-भूयाओ न इड्ढ-देवया-नमोक्कारविरहिणं केई पारं गच्छेज्जा (६) इड्ढ-देवयाणं च णमोक्कारं पंचमंगलमेव गोयमा ! णो ण मण्णंति । (७) ता नियमओ पंचमंगलस्सेव पढमं ताव विणओवहाणं कायव्वं ति ।

[६]

(१) 'से भयवं ! कयराए विहिण पंच-मंगलस्स णं विणओवहाणं कायव्वं ? (२) 'गोयमा ! इमाए विहिण पंचमंगलस्स णं विणओवहाणं कायव्वं, तं जहा-सुपसत्थे चेव सोहणे तिहि-करण-मुहुत्त-णक्खत्त-जोग-लग-ससीबले (३) विप्पमुक्क-जायाइमयासंकेण, संजाय-सद्धा-संवेग-सुतिव्वतर-महतुल्लसंत-सुहज्झवसायाणुगय-भत्ती^५-बहुमाण-पुव्वं णिणियाण-दुवालस-भत्त-ट्टिणं, (४) चेइयालये जंतुविरहिओगासे, (५) भत्ति-भर-निम्भरुद्धुसिय-ससीसरोमावली^६-पप्फुल्ल-वयण^७-सयवत्त-पसंत-सोम-थिर-दिट्ठी, (६) णव-णव-संवेग-समु-च्छलंत-संजाय-बहल-घण-निरंतर-अचिंत-परम-सुह-परिणाम-विसेसुल्लासिय^८-सजीव-वीरियाणुसमय-विव-ड्वंत-पमोय-सुविसुद्ध^९-सुनिम्मल^{१०}-विमल-थिर-दढयंतकरणेणं, (७) खितिणिहिय-जाणु[णा]ण सि-उत्तमंग-कर-कमल-मउल-सोहंजलि-पुडेणं, (८) सिरि-उसभाइ-पवर-वर-धम्म-तित्थयर-पडिमा-बिंब-विणिवेसिय-णयण-माणसेगग-तगयज्झवसाएणं (९) समयणु^{११}-दढ-चरित्तादि-गुण-संपओववेय-गुरु-सदत्थत्थाणु^{१२} द्वाण-करणेक्क-बद्ध-लक्ख^{१३}-तवाहिय-गुरुवयण-विणिग्गयं, (१०) विणयादि-बहुमाण-परिओसाऽणु^{१४}-कंपो-वलद्धं, (११) अणेग^{१५}-सोग-संतावुव्वेवग-महावाधिवेयणा-घोर-दुक्ख-दारिद्र-किलेस-रोग-जम्म-जरा-मरण-गम्भ^{१६} वास-निवासाइ-दुड्ढ-सावगागाह-भीम-भवोदहि-तरंडग-भूयं इणमो, (१२) सयलागम-मज्झ-वत्तगस्स, मिच्छत्त-दोसावहय-विसिद्ध-बुद्धीपरिकप्पिय-कुभणिय-अघडमाण-असेस-हेउ-दिड्वंत-जुत्ती-विद्धंस-णिक-पच्चल-पोढस्स^{१७} पंचमंगल-महासुयक्खंधस्स, (१३) पंचज्झयणेग-चूला-परिक्खित्तस्स पवर-पवयण-देवयाहि-ट्टियस्स, (१४) तिपद-परिच्छिण्णेगालावग-सत्तक्खर-परिमाणं, (१५) अणंतगम-पज्जवत्थ-पसाहगं, (१६) सव्व-महामंत-पयर^{१८}-विज्जाणं परम-बीय-भूयं, (१७) "णमो अरहंताणं" ति, (१८) पढमज्झयणं अहिज्जेयव्वं, (१९) तदियहे य आयंबिलेणं पारेयव्वं ।

[७]

तहेय^{१९} बीय-दीणे अणेगाइ-सय-गुण-संपओववेयं, अणंतर-भणियत्थ-पसाहगं, अणंतरुत्तेणेव कमेणं दुपय-परिच्छिण्णेगालावग-पंचक्खर-परिमाणं 'नमो सिद्धाणं' ति बीयमज्झयणं^{२०} अहिज्जेयव्वं ति; (२) तदियहे य आयंबिलेण पारेयव्वं, (३) एवं अणंतर-भणिएणेव कमेणं अणंतरुत्तत्थ-पसाहगं ति-पद-परिच्छिण्णेगा-लावग-सत्तक्खर-परिमाणं 'नमो आयरियाणं' ति तइयमज्झयणं आयंबिलेणं अहिज्जेयव्वं, (४) तहा य अणंतरुत्तत्थ^{२१}-पसाहगं ति-पय-परिच्छिण्णेगालवगं-सत्तक्खर-परिमाणं 'नमो उवज्झायाणं' ति चउत्थं अज्झयणं^{२२} चउत्थ-दिणे आयंबिलेण एव, (५) तहेव अणंतर भणियत्थ पसाहगं पंचपय-परिच्छिण्णेगालवग-नवक्खरपरिमाणं 'नमो लोए सव्वसाहूणं' ति पंचमज्झयणं पंचम दिणे आयंबिलेण (६) तहेव तं अत्थाणुगामियं एक्कारस-पय-परिच्छिण्ण-तियालावग-तेत्तीस अक्खर-परिमाणं ।

१ 'यणए सं. । २ 'गत्तेणं आ. सु. । ३ 'हण-ऽणो आ. सु. । ४ यहिं पिव य आ. सु. । ५ भत्तीए ब' ला. । ६ 'लीए फु' सं. । ७ 'ल्लणयण' आ. ला. । ८ 'य जीव' आ. । ९ 'सुद्धसु' आ. । १० 'म्मलथि' आ. ला. । ११ 'यन्न-दढ' सं. । १२ 'त्थाणु द्वाणक' आ. सु. । त्थुत्थाण क' सं. । १३ 'क्वत्त ऽ वाहि' आ. सु. । १४ 'णु कपोव' रवं. ला. । १५ 'गमहावाहिविय' आ. सु. । 'ग महावाहिविय रवं. सं ला. । १६ वासाइ दु' आ. सु. ला. । १७ पोढस्स आ. ला. । १८ पवर रवं. । १९ तहेव आ. सु. रवं. ला. । २० बितियज्झ' । २१ 'र भणियत्थ' रवं. ला. । २२ अहिज्जेयव्वं, तदियहे य आयंबिलेणं पारेयव्वं/ एवं णमो लोए सव्व साहूणं ति पंचम दिणे आयं बिलेण आ. सु. ।

‘एसो पंचनमोकारो सव्व-पाव-प्पणासणो ।

मंगलाणं च सव्वेसिं पढमं हवइ मंगलं’ ॥

इति ‘चूलं’ ति छट्ठ-सत्तम-ठ्ठम-दिणे तेणेव कम-विभागेण आयंबिलेहिं अहिज्जेयव्वं (७) एवमेयं पंचमंगल-महा-सुयकखंधं सर-वत्तय-रहियं^१ पयकखर-बिंदु-मत्ता-विसुद्धं गुरु-गुणोववेय-गुरुवइठ्ठं कसिणमहिज्जित्ता णं तथा कायव्वं जहा पुव्वाणुपुव्वीए पच्छाणुपुव्वीए अणाणुपुव्वीए जीहगे तरेज्जा । (८) तओ तेणेवाणंतरभणिय-तिहि-करण-मुहुत्त-णकरवत्त-जोग-लग्ग-ससी-क्कल-जंतु-विरहिओगासे^२ चेइयाल-गाइकमेणं (९) अठ्ठम-भत्तेणं समणुजाणाविऊणं गोयमा! महया पबंधेण सुपरिफुडं निउणं असंदिद्धं सुत्तत्थं अणेगहा सोऊण अवधारेयव्वं । (१०) एयाए विहीए पंचमंगलस्स णं गोयमा ! विणओवहाणे^३ कायव्वे ।

[८]

(१) से भयवं ! किमेयस्स अचिंत-चिंतामणि-कप्प-भूयस्स णं पंचमंगल-महासुयकखंधस्स सुत्तत्थं पण्णत्तं ? गोयमा^४ ! (२) इयं एयस्स अचिंत-चिंतामणी-कप्प-भूयस्स णं पंचमंगल-महासुयकखंधस्स णं सुत्तत्थं-पण्णत्तं (३) तं जहा-जे णं एस पंचमंगल-महासुयकखंधे से णं सयलागमंतरो^५ ववत्ती तिल-तेल-कमल-मयरंद-व्व सव्वलोए पंचत्थिकायमिव, (४) जहत्य किरियाणुगय-सब्भूय-गुणुक्कित्तणे^६, जहिच्छिय-फल-पसाहगे चेव परम-थुइवाए (५) ‘से य परमथुई केसिं कायव्वा ? ‘सव्व-जगुत्तमाणं । (६) सव्व-जगुत्तमुत्तमे य जे केई भूए, जे केई भविंसु, जे केई भविस्संति, ते सव्वे चेव अरहंतादओ चेव णो णमण्णे^७ ति । (७) ते य पंचहा १ अरहंते, २ सिद्धे, ३ आयरिए, ४ उवज्झाए, ५ साहवो य ।

[९]

(१) तत्थ एएसिं चेव गब्भत्थ-सब्भावो^८ इमो । (२) तं जहा-स-नरामरासुरस्स णं सव्वस्सेव जगस्स अट्ठ-महा-पाडिहेराइ-पूयाइसओवलक्खियं, अणण्ण-सरिसमचिंतमप्पमेयं^९ केवलाहिद्वियं पवरुत्तमत्तं^{१०} अरहंति ति ‘अरहंता’ । (३) असेस-कम्म-क्खएणं निदुद्ध-भवंकुरत्ताओ ण पुणेह भवंति जम्मं^{११} ति उववज्जंति वा ‘अरुहंता’ वा, (४) णिम्महिय णिहय^{१२}-णिदलिय-विलूय^{१३}-णिद्विय-अभिभूय-सुदुज्जयासेस-अट्ठ-पयारकम्मरित्ताओ वा ‘अरि-हंते’ इ वा । (५) एवमेते अणेगहा पण्णविज्जंति, परुविज्जंति, आघविज्जंति, पट्टविज्जंति, दंसिज्जंति, उवदंसिज्जंति । (६) तहा-सिद्धाणि परमाणंद-महूसव महक्कलाण-निरुवम-सोक्खाणि, णिप्पकंप-सुक्क ज्झाणाइ-अचिंत-सत्ति-सामत्थओ सजीववीरिएयं जोग-निरोहाइणा^{१४} मह-पयत्तेणित्ति ‘सिद्धा’ । (७) अट्ठ-प्पयार-कम्म-क्खएण वा सिद्धं सज्झमेतेसिं ति ‘सिद्धा’ । (८) सिय-माज्झायमेसिमिति वा ‘सिद्धा, (९) सिद्धे निद्विए पहीणे सयल-पओयण-वाय-कयंबमेतेसिमिति वा ‘सिद्धा’ । (१०) एवमेते इत्थी-पुरिस-नपुंस-सलिंग-अण्ण-लिंग-गिहिलिंग^{१५}-पत्तेय बुद्ध-बुद्ध बोहिय-जाव णं कम्म-क्खय-सिद्धा य^{१६} भेदेहि णं अणेगहा पण्णविज्जंति । (११) तहा-अट्ठारस-सीलंग-सहस्साहिद्विय-तणू छत्तीसइविहमायारं जह-द्वियमगिलाए^{१७}-महण्णिसाणुसमयं आयरंति पवत्तयंति ति ‘आयरिया’ । (१२) परमप्पणो य हियमायरंति ति ‘आयरिया’ (१३) भव्व^{१८} सत्त-सीस^{१९}-गणाणं वा हियमायरंति ‘आयरिया’ । (१४) पाण-परिच्चाए वि उ पुढवादीणं समारंभं णायरंति णायरंभंति, णाणुजाणंति वा ‘आयरिया’ (१५) सुमहावरद्धे^{२०} वि ण कस्सई मणसा वि पावमायरंति ति वा ‘आयरिया’ । (१६) एवमेते णाम-ठवणादीहिं अणेगहा पण्णविज्जंति । (१७) तहा-सुसंवुडासव-दारे-मणो-वइ-काय-जोगत्त-

१ सरवन्न पयसाहियं ला. खं. २ सरवन्नयरहियं सं. खं. । २ ओगास चेइ. खं. २ । ३ हाणो कायव्वो आ. सु. । ४ मा ! एमाइयं आ./मा ! इमाइयं सु., मा इयमाइयं खं. २ सं. । ५ ‘रोवत्ति शु. । ६ ‘गुणुक्कित्’ आ. सु. सं. ला. । ७ मण्णं ति ला. । ८ ‘त्थ संभवो ला. । ९ ‘तमाहप्प के’ आ. । १० तं भं आ. सु. । ११ णिहय खं. । १२ विलीयं आ. । १३ रोहणा इमं ला. । १४ लिंग-बुद्धवो. ला. । १५ द्वाइ भेएहिं आ. सु. सं. । १६ ए अह इ आ सु. । १७ सव्व सत्त स्स सीसा आ. सु. । १८ सीसगाणं वा सं. । १९ सुद्धमव आ. सु. सुहुमाव खं. सं. ला. ।

उवउत्ते, विहिणा सर-वंजण-मत्ता-बिंदु-पयक्खर-विसुद्ध-दुवालसंग-सुय-णाणज्झयण-ज्झावणेणं परमप्पणो य मोक्खोवायं ज्झायंति त्ति 'उवज्झाए' । (१८) थिर-परिचियमणंत-गम-पज्जवत्थेहिं वा दुवालसंगं सुयणाणं चिंतंति अणुसरंति, एगग^१-माणसा ज्झायंति त्ति वा 'उवज्झाए' । (१९) एवमेते हि अणेगहा पण्णविज्जंति । (२०) तहा-अच्चंत-कट्ठ-उगुगय-घोरतव-चरणाइ-अणेगवय-नियमोववास-नानाभिगह-विसेस^२-संजम-परिवालण-सम्मं-परिसहोवसगाहियासणेणं सव्व-दुक्ख-विमोक्खं मोक्खं साहयंति त्ति 'साहवो' । (२१) अयमेव इमाए चूलाए भाविज्जइ (२२) एतेसिं नमोक्कारो ।

[१०]

एसो^३ पंच नमोक्कारो किं करेज्जा ? (२) सव्वं पावं णाणावरणीयादि-कम्म-विसेसं तं पयरिसेणं दिसोदिसं णासयइ 'सव्व-पाव-प्पणासणो' । (३) एस चूलाए पढमो उदेसओ । एसो पंच नमोक्कारो सव्व-पाव-प्पणासणो । (४) किं विहेउ^४ ? मंगो निव्वाण-सुह^५-साहणेक्क-खमो सम्म-दंसणाइ आराहओ अहिंसा-लक्खणो धम्मो, तं मे लाएज्ज त्ति 'मंगलं'^६ (६) ममं भवाओ संसाराओ गलेज्जा^७ तारेज्जा वा 'मंगलं' । (७) बद्ध-पुट्ट-निकाइय-टप्पगार-कम्म-रासिं मे गालेज्जा विलेज्जे त्ति वा 'मंगलं' (८) एएसिं मंगलाणं अण्णेसिं च मंगलाणं सव्वेसिं । (९) किं ? पढमं आदीए अरहंताईणं^८ थुई चेव हवइ मंगलं त्ति ।

[११]

(१) एस समासत्थो वित्थरत्थं तु इमं । तं जहा- (२) ते णं काले णं ते णं समए णं गोयमा ! जे केइ पुव्विं वावणिय-सदत्थे अरहंते भगवंते धम्म-तित्थकरे भवेज्जा, से णं परमपुज्जाणं पि पुज्जयरे भवेज्जा, जओ णं ते सव्वे वि एयलक्खण-समणिए भवेज्जा । तं जहा- (३) अचिंत-अप्पमेय-णिरुवमाणण-सरिस-पवर-वरुत्तम-गुणोहाहिद्वियत्तेणं तिण्हं पि लोगाणं संजणिय-गरुय-महंत-माणसाणंदे । (४) तहा य जम्मंतर-संचिय-गरुय-पुण्ण-पब्भार-संविदत्त-तित्थयर-णाम-कम्मोदएणं दीहर-गिम्हायव-संताव-किलंत-सिहि-उलाणं वा पढम-पाउस-धारा-भर-वरिसंत-घण-संघायमिव परम-हिओवएस-पयाणाइणा^९ घण-राग-दोस-मोह-मिच्छत्ताविरति-पमाय-दुट्ठ-किलिड्ज्झवसायाइ-समज्जियासुह-घोर-पावकम्मायव-संतावस्स णिण्णासो भव्व-सत्ताणं^{१०} । (५) अणेग-जम्मंतर-संविदत्त-गरुय-पुण्ण-पब्भाराइसय-बलेणं समज्जियाउल बल-वीरिए सरियं-सत्त-परक्कमाहिद्वियतणू । (६) सुकंत-दित्त-चारु-पायंगुट्ठग-रूवाइसएणं सयल-गह-णक्खत्त-चंदपंतीणं, सूरिए इव पयड पयाव-दस-दिसि-पयास-विप्फुरंत-किरण-पब्भारेणं^{११} णिय-तेयसा विच्छायो सयल^{१२} सविज्जाहर-णरामराणं, सदेव-दाणविंदाणं सुरलोगाणं । (७) सोहग-कंति-दित्ति-लावण्ण-रूव-समुदय-सिरिए, साहाविय-कम्मक्खय-जणिय-दिक्ककय-पवर-निरुवमाणण-सरिस-विसेस साइसयाइ-सयसयल^{१३} कला-कलाव-विच्छड्डपरिदंसणेणं । (८) भवणवइ-वाणमंतर-जोइस-वेमाणियाहमिंद-सइंदच्छरा-सकिण्णर-णर-विज्जाहरस्स ससुरासुरस्सा वि णं जगस्स । (९) अहो ! अहो !! अहो !!! अज्ज अदिद्वपुव्वं दिद्वमहेहिं ! इणमो सविसेसाउल-महंताचिंत-परमच्छेरय-संदोहं सम-गाल^{१४} मेवेगट्टसमुइयं दिद्वं त्ति (१०) तक्खणुप्पन्न-घण-निरंतर-बहलमप्पमेयाचिंत^{१५}-अंतोसहरिस-पीयाणुरायवस^{१६}-पवियंभंताणु समय-अहिणवा-हिणव-परिणाम-विसेसत्तेणं; (११) 'मह मह महं !' ति जंपिर-परोप्पराणं विसायमुवगयं, 'ह ! ह ! ह ! धी धिरत्थु ! अधण्णा अपुण्णा वयं !' इइ णिंदिर-अत्ताणगम (१२) णंतर-संखुहिय-हियय-मुच्छिर-सुलद्ध-चेयण सुण्ण-वुण्ण-सिद्धिलिय-सगत-आउंचण-पसारणा-उम्मेस-निमेसाइ-सारिरिय-वावार-मुक्क-केवलं (१३) अणो

१ 'गमणसा आ. सु. खं. ला. । २ 'ह विवेग सं' सं. । ३ एस खं. ला. । ४ 'विहो उ ? मंगो आ. सु. । ५ 'सुसाह खं. सं. ला. । ६ मंगलमंगल भावाओ सं. सं. । ७ गमेज्जा खं. सं. ला. । ८ ताणं थु. आ. सु. खं. ला. सं. । ९ पमाणा खं. १-२-३ । १० णं सव्वनू अणे आ. सु. । ११ 'णप्पसारेणं । १२ सयलाणं वि. आ. सु. / सयलग्ग वि. खं. सं. ल. । १३ य लक्खणक्का' आ./य क्ला' खं. सय क्ला' शु. । १४ समगल' आ. सु. ला. । १५ 'मेयचिंता अंतो' खं, मेया चिंतयंतो आ. सु. । १६ य विइए प. सं. ।

वलक्ख-खलंत-मंद-मंद-दीह-हूंक-विमिस्स-मुक्क-दीहुण्ह-बहल-नीसासेगतेणं^१ अइअभिनिविट्ठ-बुद्धी-
सुनिच्छिय-मणस्स णं (१४) जगस्स (१५) किं पुण तं तवमणुचेट्ठेमो^२ जेणेरिं पवररिद्धिं लभेज्ज ? त्ति
तगय-मणस्स णं (१६) दंसणा चेव णिय-णिय-वच्छत्थल-णिहिप्पंत^३-करयलुप्पाइय-महंत माणस-चमक्कारे ।

[१२]

(१) ता गोयमा ! णं एवमाइ-अणंत-गुणगणाहिट्ठिय-सरीराणं तेसिं सुगहिय-णामधेज्जाणं अरहंताणं भगवंताणं
धम्मतिथ्यगराणं संति ए गुण-गणोहरयण-संदोहोह-संधाए (२) अहणिसाणुसमयं जीहा-सहस्सेणं पि वागरंतो
सुखई^४ वि अण्णयेरे वा केई चउणाणी महाइसईय-छउमत्थेणं सयंभुरमणोवहिस्स^५ व वास-कोडीहिं पि णो
पारं गच्छेज्जा (३) जओ णं अपरिमिय-गुण-रयणे गोयमा ! अरहंते भगवंते धम्मतिथ्यगरे भवन्ति (४) ता
किमित्थं^६ भण्णउ ? जत्थ य णं तिलोग-नाहाणं जग-गुरुणं भुवणेक्क-बंधूणं तेलोक्क-लगणखंभ-पवर-वर-
धम्मतिथ्यंकराणं केइ सुरिदाइ-पायंगुट्ठग-एग-देसाओ अणेगगुणगणालंकरियाओ भत्ति-भरणिब्भरिक्क-रसियाणं,
(५) सव्वेसिं पि वा^७ सुरीसाणं अणेग-भवंतर-संचिय-अणिट्ठ-दुट्ठ-डुकम्म-रासी-जणिय-दोगच्च-दोमणसादि^८-
दुक्ख-दारिद-किलेस-जम्म-जरा-मरण-रोग-सोग-संतावुव्वेग-वाहि-वेयणाईणं खयट्ठाए एग-गुणस्साणंत-
भागमेगं भणमाणाणं जमग-समगमेव दिणयरकरे इ वाणेग-गुण-गणोहे जीहगे वि फुरंति, (६) ताई च न
सक्कासिंदा वि देवगणा समकालं भाणिऊणं, किं पुण अकेवली मंस-चक्खुणो ? (७) ता गोयमा ! णं एस
एत्थं परमत्थे वियाणेयव्वं । जहा-णं जइ तित्थगराणं संति ए गुण-गणोहे तित्थयेरे चेव वायरंति, ण उण अण्णे,
जओ णं सातिसया तेसिं भारती ।

[१३]

(१) अहवा गोयमा ! किमेत्थ पभूय-वागरणेणं ? (२) सारत्थं भण्णए । तं जहा-

णामं पि सयल-कम्मट्ठ-मल-कलंकेहिं विप्पमुक्काणं ।

तियसिंद च्चिय-चलणाण जिण-वरिदाण जो सरइ ॥१६॥

तिविह-करणोवउत्तो खणे खणे सील-संजमुज्जुत्तो ।

अविराहिय वय-नियमो, सो वि हु अइरेण^९ सिज्जेज्जा ॥१७॥

जो उण^{१०} दुह-उव्विगो सुह-तण्हालू अलि व्व कमल-वणे ।

थय^{११}-थुइ-मंगल-जय^{१२}-सद्द-वावडो रुणु^{१३} रुणे किंचि ॥१८॥

भत्ति-भर-णिब्भरो जिण-वरिद-पायारविंद-जुग-पुरओ ।

भूमी-निट्ठविय-सिरो, कयंजली-वावडो चरित्तट्ठो^{१४} ॥१९॥

एक्कं पि गुणं हियए धरेज्ज^{१५} संकाइ-सुद्ध-सम्मत्तो ।

अक्खंडिय-वय-नियमो, तित्थयरत्ताए सो सिज्जे ॥२०॥

जेसिं च णं सुगहिय-नामगहणाणं तित्थयराणं गोयमा ! एस जग-पायडे^{१६} महच्छेरयभूए भुयणस्स^{१७} वि
पयडपायडे महंताइसए^{१८} पवियंभे । तं जहा ।-

खीणट्ठ-कम्म-पाया^{१९} मुक्का बहु-दुक्ख-गब्भवसहीणं ।

पुणरवि अ पत्तकेवल-मणपज्जव-णाण-चरिमतणू^{२०} ॥२१॥

१ सासेगतेणं अइ खं. सं. ला. । २ णु चिट्ठे आ. सु. खं. सं. ला. । ३ हिज्जंतंतकर आ. सु. । ४ वरा वि खं. ला. । ५ णो यहि आ.
सु णोदहि सं. । ६ किमस्स इव वा. आ. सु. । ७ वा पुरिसा खं. । ८ णस्सादिं आ. सु. । ९ अयेण ला. । १० पुण आ. सु. । ११
थइ थुं ला. । १२ जइ सं ला. । १३ झण झणे खं. आ. ला. । १४ तट्ठो आ. सु. ला. । १५ धरेइ सं खं. । १६ पायडमहं आ. ला. ।
१७ भुयणस्स वियड पायडं आ. सु. । १८ सयपवियंभो तं आ. सु. खं. ला. । १९ पायकम्मा मुं आ. सु. । २० रिततणू खं. ।

मह जोइणो^१ वि बहु दुख^२-मयर-भव-सागरस्स उव्विणा ।
ददूणरहाइसए भवहुत्तमणा^३ खणं जंति ॥२२॥

[१४]

(१) अहवा चिद्धउ ताव सेसवागरणं, गोयमा ! (२) एयं चेव धम्मतिथंकरे^४ त्ति नाम-सन्निहियं पवरक्खरुव्वहणं तेसिमेव सुगहियनाम-धेज्जाणं भुवणेक्क^५ बंधूणं अरहंताणं भगवंताणं जिणवरिदाणं धम्मतिथंकराणं छज्जे, ण अण्णेसिं, (३) जओ य णेगजम्मंतरऽब्भत्थ^६-महोवसम-संवेग-निव्वेयाणुकंपा-अत्थिताभिवत्तीसलक्खण-पवर-सम्म-दंसणुल्लसंत- विरियाणिगूहिय-उग-कट्ट-घोर-दुक्कर-तव (४) निरंतरज्जिय^७-उत्तुंग-पुण्ण-खंध-समुदय-महपब्भार-संविढत्त-उत्तम-पवर-पवित्त-विस्स-कसिण-बंधु-णाह-सामिसाल-अणंत-काल-वत्त-भव^८- भाव^९ छिण्ण-भिण्ण-पावबंधणेक्क-अविइज्ज-तित्थयर-नामकम्म-गोयणिसिय-सुकंत-दित्त-चारु-रुव-दस-दिसि-पयास-निरुवमट्ट-लक्खण-सहस्समंडियजगुत्तमुत्तम-सिरि निवास^{१०}-वासवाइ-देव-मणुय-दिट्ठ-मेत्तत-क्खणंत-करण-लाइय-चमक्क-नयण-माणसाउल-महंत-विम्हय-पमोय-कारय^{११} (६) असेस-कसिण-पावकम्म मल-कलंक-विप्पमुक्क-समचउरंस-पवर-वर-पढम-वज्ज-रिसभ^{१२}-नाराय-संघयणाहिट्ठिय-परम-पवित्तुत्तम-मुत्तिधरे (७) ते चेव भगवंते महायसे महासत्ते महाणुभागे परमेट्ठी-सद्धम्म-तिथंकरे भवन्ति । अण्णं च-

[१५]

सयल-नरामर-तियसिंद-सुंदरी-रुव-कंति-लावण्णं ।
सव्वं पि होज्ज जइ एगरासि-सपिंडियं कह वि ॥२३॥
ता तं जिण-चलणंगुट्ठण-कोडि-देसेग-लक्ख-भागस्स ।
सन्निज्जे^{१३} वि ण सोहइ, जह छार-उडं कंचणगिरिस्स त्ति ॥२४॥
अहवा नाऊण गुणंतराई अन्नेसिऊण सव्वत्थ ।
तित्थयर-गुणाणमणंत-भागमलब्भंतमण्णत्थ ॥२५॥
जं तिहुयणं पि सयलं एगीहोऊणमुब्भमेगदिसं ।
भागे गुणाहिओऽम्हं तित्थयरे परमपुज्जे त्ति ॥२६॥
ते च्चिय अच्चे वंदे पूए आराहे^{१४} गइ-मइ-सरणो य^{१५}
जम्हा, तम्हा ते चेव भावओ णमह धम्मतिथयरे ॥२७॥
लोगे वि गाम-पुर-नगर-विसय-जणवय-समग-भरहस्स ।
जो जेतियस्स सामी, तस्साणत्तिं ते करिति^{१६} ॥२८॥
णवरं गामाहिवई सुट्ठ-सुतुट्ठेक्क-गाम-मज्झाओ ।
किं देज्ज जस्स नियगं^{१७}-छेलाए तेत्तियं पुंछं ॥२९॥
चक्कहरो लीलाए सुट्ठ-सुथेवं पि देइ जमगणं^{१८}
तेण य कमागय-गुरु-दरिद-नामं स णासेइ ॥३०॥
सयलबंधु-वगस्स त्ति,
सामंता चक्कहरं, चक्कहरो सुरवइत्तणं कंखे ।
इंदो तित्थयरत्तं, तित्थयरे उण जगस्सा वि जहिच्छिय-सुह-फलए ॥३१॥

१ °जोयणो सं. ला. । २ विविहदुं आ. सु. । ३ लवहुं खं. । ४ तित्थयरे आ. सु. ला. । ५ वणवं आ. सु. ला. । ६ पुट्टमहो आ. सु. ला., २ पुच्छमहोखं. २ पुत्थ महो खं. । ७ जिय उन्तुं आ. सू. ला. । ८ भव्व भा खं. । ९ भावणच्छि आ. सु. । १० निवास वासवास खं. सं. ला. । ११ य आसंसकलिण सं. । १२ रिसहना. सं. ला. । १३ सन्निज्जम्मि ण अ सु. । १४ अरिहे आ. सु. । १५ य आ. सु नास्ति । १६ करंति खं. सं. । १७ यगे ते लोए एत्तियं पुवं आ. सु. । १८ बहुमत्रे आ./ न हु मत्रे सा. ।

तम्हा जं इंदेहिं वि कंखिज्जइ एग-बद्ध-लक्खेहिं ।
अइसाणुराय-हियएहिं, उत्तमं तं, न संदेहो ॥३२॥
ता सयल-देव-दाणव-गह-रिक्ख-सुरिद-चंदमादीणं
तित्थयरे पुज्जयरे, ते च्चिय पावं पणासेंति ॥३३॥

[१६]

तेसि य तिलोग-महियाण धम्मतित्थंकराण जग-गुरूणं ।
भावच्चण-दव्वच्चण-भेदेण दुहउच्चणं भणियं ॥३४॥
भावच्चण-चारित्ताणुद्वाण-कट्ठुग-घोर-तव-चरणं ।
दव्वच्चणविरयाविरय-सील-पूया-सक्कार-दाणादी ॥३५॥
ता गोयमा! णं एसेउत्थ परमत्थे! तं जहा-
भावच्चणमुग-विहारया य, दव्वच्चणं तु जिण-पूया ।
पढमा जतीण, दोण्णि वि गिहीण, पढम च्चिय पसत्था ॥३६॥

[१७]

(१) एत्थं च गोयमा ! केई अमुणिय^१-समय-सब्भावे, ओसण्ण-विहारी, णीयवासिणो, अदिट्ठ-परलोग-पच्चवाए^२, सयंमती, इड्ढि-रस-साय-गारवाइमुच्छिए, राग-दोस-मोहाहंकार-ममीकाराइसु पडिबद्धे, (२) कसिण संजम-सद्धम्म-परम्मुहे, निदय-नित्तिंस-निग्घिण-अकुलण-निक्किवे, पावायरणेक्क-अभिनिविट्ठ-बुद्धी, एणंतेणं अइचंड-रोद्द-कूराभिगाहिय-मिच्छ-दिट्ठिणो, (३) कय-सव्व-सावज्ज-जोग-पच्चक्खाणे, विप्पमुक्कासेस-संगा-रंभ परिगहे, तिविहं तिविहेणं पडिवण्ण-सामाइए य दव्वत्ताए न भावत्ताए, णाम-मेत्तमुंडे, अणगारे महव्वयधारी समणे वि भवित्ता णं एवं मण्णमाणे, सव्वहा उम्मगं पवत्तंति, (४) जहा^३-किल 'अम्हे अरहंताणं भगवंताणं गंध-मल्ल-पदीव-सम्मज्जणोवलेवण-विचित्त-वत्थ-बलि-धूयाइ^४-तेहिं पूया-सक्कारेहिं अणुदियहमब्भच्चणं पकुव्वाणा तित्थुच्छप्पणं करेमो,' (५) तं च [वायाए वि] णो णं 'तह' ति गोयमा^५ ! समणुजाणेज्जा ।

[१८]

(१) 'से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ, जहा णं तं च णो णं 'तह' ति समणुजाणेज्जा ? (२) गोयमा ! तयत्थाणुसारेणं^६ असंजम-बाहुल्लं, असंजम-बाहुल्लेणं च थूलं^७ कम्मासवं, थूलं^८-कम्मासवाओ य अज्झवसायं पडुच्चा थूलेयर-सुहासुह-कम्मपयडी-बंधो सव्व-सावज्ज-विरयाणं च वय-भंगो, (३) वय-भंगेणं च आणा-इक्कमे^९, आणाइक्कमेणं तु उम्मग-गामित्तं, उम्मग-गामित्तेणं च सम्मग-विप्पलोयणं^{१०}, उम्मग-पवत्तणं, [च] (४) सम्मग-विप्पलोयणेणं^{११} [उम्मग-पवत्तणेणं] च जतीणं महती आसायणा, तओ य अणंत-संसाराहिंडणं, (५) एणं अट्ठेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ-जहा णं गोयमा ! णो णं तं 'तह' ति समणुजाणेज्जा ।

[१९]

दव्वत्थवाओ भावत्थयं तु, दव्वत्थ[वा]ओ बहु गुणो भवउ तम्हा ।
अबुहजणे बुद्धीयं, छक्कायहियं तु गोयमाऽणुट्ठे ॥३७॥
अकसिण-पवत्तगाणं विरयाऽविरयाण एस खलु जुत्तो ।
जे कसिण-संजमविऊ पुप्फादीयं न कप्पए तेसिं [तु] ॥ ३८॥
किं मण्णे गोयमा ! एस बत्तीसिंदाणु^{१२} चिट्ठिए ।
जम्हा, तम्हा उ उभयं पि अणुट्ठेज्जेत्थ नु बुज्झसी^{१३} ॥३९॥

१ 'य ससम' सं. । २ 'वायए ला. । ३ 'ति तहा कि' खं. सं. ला. । ४ धूवाइएहिं आ. सु. सं. । ५ 'मा ! तं वायाए वि णो णं 'तह' ति सम' आ. सु. । ६ 'सारे णं असंजमबाहुल्लेणं आ. सु. खं. सं. ला. । ७ च मूलं आ. सु. ला. । ८ मूल आ. सू. ला. । ९ 'क्कमं आ. सु. । १० लोवणं आ. सु. । ११ लोवणे' आ. सु. । १२ 'णु ट्ठिए सं. शु. / 'णु ट्ठिए सं. शु. । १३ त्थं न बुज्झ' शु. ।

विणिओगमेवं^१ तं तेसिं भावत्थवासंभवो तहा ।
 भावच्चणा य उत्तमयं दसण्णभदेण पायडे ॥४०॥
 जहेव दसण्णभदेणं उयाहरणं, तहेव य ।
 चक्कहर-भाणु-ससि-दत्त-दमगादीहिं विणिदिसे ॥४१॥
 पुव्वं^२ ते गोयमा ! ताव-जं सुरिदेहिं भत्तिओ ।
 सव्विड्ढिए अणण्ण-समे पूया-सक्कारे कए ॥४२॥
 ता किं तं सव्व-सावज्जं तिविहं विरएहिऽणुड्डियं ।
 उयाहु सव्व-थामेसुं सव्वहा अविरएसु उ ? ॥४३॥
 'णणु भयवं ! सुरवरिदेहिं सव्व-थामेसु सव्वहा ।
 अविरएहिं सुभत्तीए पूया-सक्कारे कए' ॥४४॥
 ता जइ एवं, तओ बुज्झ गोयमा^३ ! नीसंसयं ।
 देस-विरय-अविरयाणं तु विणिओगमुभयत्थ वि ॥४५॥
 सयमेव सव्व-तित्थंकरेहिं जं गोयमा ! समायरियं ।
 कसिणट्ठ-कम्मक्खय-कारयं तु भावत्थयमणुट्ठे ॥४६॥
 भव-भीओ^४ गमागम-जंतु-फरिसणाइ-पमदणं जत्थ ।
 स-पर-हिओवरयाणं ण मणं पि पवत्तए तत्थ ॥४७॥
 ता स-परहिओवरएहिं सव्वहाऽणेसियव्वं^५ विसेसं ।
 जं परमसारभूयं विसेसवंतं च अणुट्ठेयं ॥४८॥
 ता परमसार-भूयं विसेसवंतं^६ च साहुवगस्स !
 एगंत-हियं पत्थं^७ सुहावहं एयपरमत्थं ॥४९॥

[२०]

तं जहा-

मेरुत्तुंगे मणि^८-मंडिएक्क-कंचणगए^९ परमरम्मे ।
 णयण-मणाऽऽणंदयरे पभूय-विण्णाण-साइसए ॥५०॥
 सुसिलिड्ड-विसिड्ड-सुलड्ड-छंद-सुविभत्त [सुड्ड] मुणि-वेसे ।
 बहु सिंघयण्ण^{१०}-घंटा-धयाउले पवरतोरण-सणाहे ॥५१॥
 सुविसाल-सुवित्थिण्णे पए पए^{११} पेच्छियव्वय-सिरीए ।
 मघ-मघ-मघेत-डज्झंत-अगलु-कप्पूर-चंदणामोए ॥५२॥
 बहुविह-विचित्त-बहुपुप्फमाइ-पूयारुहे सुपूए य ।
 णिच्च-पणच्चिर-णाडय-सयाउले महुर-मुरव-सदाले ॥५३॥
 कुदंत-रास-जण-सय-समाउले जिण-कहा-खित्त-चित्ते ।
 पकहंत-कहग-णच्चंत-छत्त-गंधव्व-तूर-निग्घोसे ॥५४॥
 एमादि-गुणोवेए पए पए सव्वेमेइणी वट्ठे^{१२} ।
 निय-भुय-विढत्त-पुण्णज्जिएण णायागएण अत्थेण ॥५५॥

१ गमेवेतं तेसिं आ. सु. । २ पुच्छंतो गो^० आ. सु. खं. ला. शु. । ३ गोयमेमं नी. आ. सु. ला. । ४ भवती उ शु. । ५ यव्वं सु वि आ. सु. । ६ च अणण्णव^० आ./च अणुव^० सु./च अणुण्ण व. ला. । ७ पत्थं ला. खं. शु./ पत्थं सुहावहं पयडपर^० आ. । ८ मणिगणमं सा. । ९ 'णमए आ. ला. । १० यत्त (१ न्न) घं आ. सु. खं. सं. ला. । ११ 'ए पत्थियसि' आ./ ए पिच्छियसि' ला. । १२ पट्टे आ. सु. ।

कंचण-मणिसोमाणे थंभ-सहस्सूसिए सुवण्णतले ।
जो कारवेज्ज जिणहरे, तओ वि तव-संजमो अणंत-गुणो ॥५६॥ त्ति

[२१]

तव-संजमेण बहु-भव-समज्जियं पाव-कम्म-मल-लेवं ।
निद्धोविरुण अइरा अणंत-सोक्खं वए मोक्खं ॥५७॥
काउं पि जिणाययणेहिं मंडियं सव्वमेइणी-वट्ठं^१ ।
दाणाइ-चउक्केणं सुट्ठु वि गच्छेज्ज अच्चुयं, ण परओ ॥५८॥
गोयमा ! गिहि त्ति ।
जइ ता लवसत्तम-सुर-विमाणवासी वि परिवडंति सुरा ।
सेसं चिंतिज्जंतं संसारे सासयं कयरं ? ॥५९॥
कह तं भण्णउ^२ सोक्खं सुचिरेण वि जत्थ दुक्खमल्लियइ ।
जं च मरणावसाणं सुथेव-कालीय-तुच्छं तु ? ॥६०॥
सव्वेण^३ वि कालेणं जं सयल-णरामराण भवइ सुहं ।
तं ण घडइ सयमणुभूयमोक्खं^४-सोक्खस्सऽणंत-भागे वि ॥६१॥
संसारिय-सोक्खाणं सुमहंताणं पि गोयमा ! णेगे ।
मज्झे दुक्ख-सहस्से घोर-पयंडेणुभुंजंति ॥६२॥
ताइं च साय-वेओयएण ण याणंति^५ मंदबुद्धीए ।
मणि-कणगसेलमयलोढ-गंगले^६ जह व वणि-धूया ॥६३॥
मोक्ख-सुहस्स उ धम्मं सदेव-मणुयासुरे जगे एत्थं ।
नो^७ भाणिऊण सक्का, नगर-गुणे जहेव य पुलिंदो ॥६४॥
कह तं भण्णउ पुण्णं सुचिरेण वि जस्स दीसए अंतं ।
जं च विरसावसाणं, जं संसाराणुबंधिं च ॥६५॥
तं सुर-विमाण-विहवं चिंतिय-चवणं^८ च देवलोगाओ ।
अइवलियं चिय हिययं जं ण वि सय-सिक्करं^९ जाइ ॥६६॥
नरएसु जाइं अइदूसहाइं^{१०} दुक्खाइं परम-तिक्खाइं ।
को वण्णेही ताइं जीवंतो^{११} वास-कोडिं पि ? ।
ता गोयम ! दसविह-धम्म-घोर-तव-संजमाणुठाणस्स ।
भावत्थवमिति नामं तेणेव^{१२} लभेज्ज अक्खयं सोक्खं ॥६७॥ त्ति

[२२]

णारग-भव-तिरिय-भवे अमर-भवे सुरइत्तणे वा वि ।
नो तं लब्भइ गोयम ! जत्थ व तत्थ व मणुय-जम्मे ॥६९॥
सुमहऽच्चंत-पहीणेसु संजमावरण-नामधेज्जेसु ।
ताहे गोयम ! पाणी भावत्थय-जोगयमुवेइ ॥७०॥

१ वट्ठं आ. सु. । २ भण्णइ सुक्खं सं. । ३ सव्वेणं चिरकां आ. सु. । ४ समयणुभू श. । ५ ण यणंति आ. सु. । ६ गली जं आ. सु. । ७ तो भाणिउं ण आ. सु. खं. सं. ला. । ८ तियवयणं च. सु. ला. खं. । ९ अइसिक्काय चि य आ. सु. ला. / ण व सय सक्करं सु. । १० दुस्सहां आ. सु. । ११ ण्णेइ ताइं जीवंतो खं. खं. । १२ तेणेय खं. ला. ।

जम्मंतर-संचिय-गरुय^१-पुण्ण-पब्भार-संविढत्तेण ।
 माणुस-जम्मेण विणा णो लब्भइ उत्तमं धम्मं ॥७१॥
 जस्साणुभावओ सुचरियस्स निस्सल्ल^२ डंभरहियस्स ।
 लब्भइ अउलमणंतं अक्खय-सोक्खं तिलोयग्गे ॥७२॥
 तं बहु-भव-संचिय-तुंग-पाव-कम्मड्ड-रासि-दहणट्ठं ।
 लद्धं माणुस-जम्मं विवेगमादीहिं संजुत्तं ॥७३॥
 जो ण कुणइ अत्तहियं सुयाणुसारेण आसवनिरोहं ।
 छ-त्तिग-सीलंग-सहस्स-धारणेणं तु अपमत्ते^३ ॥७४॥
 सो दीहर-अव्वोच्छिन्न-घोर-दुक्खग्गि-दाव-पज्जलिओ ।
 उव्वेविय^४ संतत्तो, अणंतहुत्तो सुबहुकालं ॥७५॥
 दुगंधाऽमेज्झ-चिलीण-खार-पित्तोज्झ-सिंभ-पडहच्छे^५ ।
 वस-जलुस-पूय-दुद्दिण-चिलिच्चिल्ले^६ रुहिर-चिक्खल्ले ॥७६॥
 कढ-कढ-कढंतं चल-चल-चलस्स टल-टल-टलस्स रज्जंतो^७
 संपिंडियंगमंगो जोणी-जोणी वसे गब्भे ।
 एक्केक्क-गब्भ-वासेसु जंतियंगो पुणरवि भमेज्जा ॥७७॥
 ता संतावुव्वेग-जम्म-जरा-मरण-गब्भ-वासाई ।
 संसारिय-दुक्खाणं विचित्त^८-रूवाण भीएणं ॥७८॥
 भावत्थवाणुभावं असेस-भव-भय-खयंकरं नाउं ।
 तत्थेव^९ महंता भुज्जमेणं दढमच्चंतं पयइयव्वं ॥७९॥
 इय विज्जाहर-किन्नर-नेरेण ससुराऽसुरेण वि जगेण
 संथुव्वंते^{१०} दुविहत्थवेहिं ते तिहुयणेक्कीसे^{११}
 गोयमा ! धम्मतित्थंकरे जिणे अरहंते^{१२} ॥८०॥त्ति

[२३]

अह तारिसे वि इड्डी-पवित्थरे, सयल-तिहुयणाउलिए ।
 साहीणे जग-बंधू मनसा वि ण जे खणं लुद्धे ॥८१॥
 तेसिं परमीसरियं रूव-सिरी-वण्ण-बल-पमाणं च ।
 सामत्थं जस-कित्ती सुर-लोग-चुए जहेह अवयरिए ॥८२॥
 जह कारुणऽण्ण-भवे उगगतवं देवलोगमणुपत्ते ॥८३॥
 तित्थयर-णाम-कम्मं जह बद्धं एगाइ-वीसइ-थामेसु ॥
 जह सम्मत्तं पत्तं सामण्णाराहणा य अण्ण-भवे ॥८४॥
 जह य तिसला^{१३} उ सिद्धत्थ-घरिणी चोदस-महा-सुमिण-लंभं ।
 जह सुरहि-गंध-पक्खेवगब्भ-वसहीए असुहमवहरणं ॥८५॥
 जह सुरनाहो अंगुठ्ठपव्वं^{१४} णमियं महंत-भत्तीए^{१५} ॥
 अमयाहारं भत्तीए देइ संथुणइ जाव य पसूओ ॥८६॥

१ गरुय आ. सु. । २ ल्लं दंभ आ. सु. । ३ मत्तु खं । ४ उच्चोव्वेय संसत्तो आ. सु. । ५ पडिहत्थे आ. सु. । ६ चिल्लि चिले आ. सु. । ७ रज्जंतो आ. सं. सं. । ८ विवित्त ला. । ९ महता उज्ज आ. सु. । १० संपुज्जंते सं. । ११ यणुक्को से आ. सु./ त्रिभुवनैकेशाः लाटि. । १२ अरिहंते आ. सु खं. ला. । १३ तिसलाओ उप्पयणि चो सं. । १४ पव्वेणं आ. सु खं. । १५ तसत्तीए रवं. सं. ला. ।

जह जाय-कम्म-विणिओग-कारियाओ दिसा^१कुमारीओ ।
सव्वं निय कत्तव्वं निव्वत्तंती, जहेव भत्तीए ॥८७॥
बत्तीस-सुर-वरिदा गरुय-पमोएण सव्व-रिद्धीए ।
रोमंच-कंचु-पुलइय-भत्तिभर-मोइय^२-सगत्ते ॥८८॥
मण्णंते सकयत्थं 'जम्मं अम्हाण मेरुगिरि-सिहरे ।
होही खणं' अप्फालिय-सूसर-गंभीर-दुंदुहि-णिग्घोसा ॥८९॥
जय-सद-मुहल-मंगल-कयंजली जह य खीर-सलिलेणं ॥
बहु-सुरहि-गंधवासिय-कंचण-मणि-तुंग^३-कलसेहिं ॥९०॥
जम्माहिसेय-महिमं कोत्ति, जह जिणवरो गिरि चाले ॥
जह इंदं वायरणं भयवं वायरइ अट्ट-वरिसो वि ॥९१॥
जह गमइ कुमारत्तं, परिणे बोहिति जह व लोगंतिया देवा ॥९२॥
जह-वय-निकखमण-महं कोत्ति सव्वे सुरीसरा^४ मुइया ।
जह अहियासे घोरे परीसहे दिव्व-माणुस-तिरिच्छे ॥९३॥
जह घण-घाइ-चउक्कं कम्मं डहइ घोर-तव-ज्झाण-जोग्ग-अग्गीए ।
लोगाऽलोग-पयासं उप्पाए जधव^५ केवलन्नाणं ॥९४॥
केवल-महिमं पुणरवि काऊणं जह सुरीसराईया^६ ।
पुच्छंति संसए धम्म-णाय^७-तव-चरणमाईए ॥९५॥
जह व कहेइ जिणिंदो सुर-कय-सीहासणोवविट्ठो य । [...] ॥९६॥
तं चउविह-देव-निकाय-निम्मियं जह व वर-समवसरणं ।
तुरियं कोत्ति देवा, जं रिद्धीए जगं तुल्लइ ॥९७॥
जत्थ समोसरिओ सो भुवणेक्क^८-गुरू महायसो अरहा ।
अट्टमह-पाडिहेरय-सुचिंधियं वहइ तित्थयं नामं ॥९८॥
जह निदलह असेसं मिच्छत्तं चिक्कणं पि भव्वाणं ।
पडिबोहिऊण मग्गे ठवेइ, जह गणहरा दिक्खं ॥९९॥
गिण्हंति, महा-मइणो सुत्तं गंथंति, जह व य जिणिंदो ।
भासे कसिणं अत्थं अणंत-गम-पज्जवेहिं तु ॥१००॥
जह सिज्झइ जग-नाहो महिमं नेव्वाण-नामियं, जहं य ।
सव्वे वि सुर-वरिदा असंभवे तह वि मुच्चंति^९ ॥१०१॥
सोगत्ता पगलंतंसु-धोय-गंडयल-सरसइ-पवाहं ।
कलुणं विलाव-सदं 'हा सामि ! कया अणाह' ! ति ॥१०२॥
जह सुरहि-गंध-गब्भिण-महंत-गोसीस-चंदण-दुमाणं ।
कट्ठेहिं विही-पुव्वं सक्कारं सुरवरा सव्वे ॥१०३॥
काऊणं सोगत्ता सुण्णे दस-दिसि-वहे^{१०} पलोयंता ।
जह खीर-सागरे जिण-वराण अट्ठी पक्खालिऊणं च ॥१०४॥

१ दिसिक्कु आ. सु. । २ रमाइय सगत्ता, सा खं. । ३ ग (खण) क. आ. । ४ सुरा-ऽसुरा आ. सु. ला. । ५ जहव ला. सु. । ६ सुरी-सुरा ला.; सुरा-ऽसुरा आ. सु. । ७ म्म णीइ तव आ. । ८ भुयणे खं. । ९ मोच्चंति आ. सु खं./ मोएति ला. । १० सपहे आ. सु खं. ला. ।

सुर-लोए नेऊणं, आलिंपेऊण पवर-चंदण-रसेणं ।
 मंदार-पारियायय-सयवत्त-सहस्सपत्तेहिं ॥१०५॥
 जह अच्छेऊणं सुरा निय-निय-भवणेसु, जह व य थुणंति ।
 तं सव्वं महया वित्थरेण अरहंत-चरियाभिहाणे ।
 अंतकडदसाणंत-मज्झाओ कसिणं विन्नेयं ॥१०६॥

[२४]

एत्थं पुण जं पगयं तं मोत्तुं जइ भणेह^१ तावेयं ।
 हवइ असंबद्धगुरुयं गंथस्स य वित्थरमणंतं ॥१०७॥
 एयं पि अपत्थावे सुमहंतं कारणं समुवइस्स ।
 जं वागरियं तं जाण भव्व-सत्ताण अणुगहट्ठाए ॥१०८॥
 अहवा^२ जत्तो जत्तो भक्खिज्जइ मोयगो सुसंकरिओ ।
 तत्तो तत्तो वि जणे अइगरुयं माणसं पीइं ॥१०९॥
 एवमिह अपत्थावे वि भत्ति-भर-निब्भराण परिओसं ।
 जणयइ गरुयं जिण-गुण-गहणेक्क-रसक्खित्त-चित्ताणं ॥११०॥

[२५]

(१) एयं तु जं पंचमंगल-महासुयकखंधस्स वक्खाणं तं महया पबंधेणं अणंत-गम-पज्जवेहिं सुत्तस्स य पिहब्भूयाहिं निज्जुत्ती-भास-चुण्णीहिं जहेव अणंत-नाण-दंसण-धरेहिं तित्थयरेहिं वक्खाणियं, तहेव समासओ वक्खाणिज्जं तं आसि (२) अहण्णया काल-परिहाणि-दोसेणं ताओ निज्जुत्ती-भास चुण्णीओ वोच्छिण्णाओ (३) इओ य वच्चंतेणं काल समएणं महिद्धी-पत्ते पयाणुसारी वइरसामी नाम दुवालसंगसुयहरे समुप्पण्णे (४) तेणे यं पंच-मंगल-महा-सुयकखंधस्स उद्धारो मूल-सुत्तस्स मज्झे लिहिओ (५) मूलसुत्तं पुण सुत्तत्ताए गणहरेहिं, अत्थत्ताए अरहंतेहिं, भगवंतेहिं, धम्मतित्थंकरेहिं, तिलोग-महिएहिं, वीर-जिणिंदेहिं, पण्णवियं ति (६) एस वुद्धसंपयाओ (७) एत्थ य जत्थ जत्थ पयं पएणाऽणुलणं सुत्तालावणं ण संपज्जइ, तत्थ तत्थ सुयहरेहिं कुलिहिय-दोसो ण दायव्वो ति (८) किंतु जो सो एयस्स अचिंत-चिंतामणी-कप्पभूयस्स महानिसीह-सुयकखंधस्स पुव्वायरिसो आसि, तहिं चेव खंडाखंडीए उदेहियाइएहिं हेऊहिं बहवे पण्णगा^३ परिसडिया । (९) तहा वि 'अच्चंत-सुमहत्थाइसयं ति इमं महानिसीह-सुयकखंधं कसिण-पवयणस्स परम-सार-भूयं परं तत्तं महत्थं' ति कलिऊणं (१०) पवयण-वच्छल्लत्तणेणं बहु-भव्व-सत्तोवयारियं च काउं, तहा य आय-हियड्डयाए आयरिय-हरिभदेणं जं तत्थाऽऽयरिसे दिट्ठं तं सव्वं स-मतीए साहिऊणं लिहियं ति (११) अन्नेहिं पि सिद्धसेण दिवाकर-वुद्धवाइ-जक्खसेण-देवगुत्त-जसवद्धण-खमासमण-सीस-रविगुत्त-णेमिचंद-जिणदासगणि-खमग-सच्चरिसि^४-पमुहेहिं जुगप्पहाण-सुयहरेहिं बहुमण्णियमिणं ति ।

[२६]

(१) 'से भयवं ! एवं जहुत्तविणओवहाणेणं पंचमंगल-महासुयकखंधमहिज्जित्ताणं पुव्वाणुपुव्वीए, पच्छाणुपुव्वीए, अणाणुपुव्वीए, सर-वंजण-मत्ता-बिंदु-पयकखर-विसुद्धं थिर-परिचियं काऊणं, महया पबंधेणं सुत्तत्थं च विन्नाय, तओ य णं किमहिज्जेज्जा ?' (२) गोयमा ! इरियावहियं । (३) 'से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ, जहा णं पंचमंगल-महासुयकखंधमहिज्जित्ता णं पुणो इरियावहियं अहीए ?' (४) गोयमा ! जे एस आया से णं जया गमणाऽगमणाइ परिणए^५ अणेग-जीव-पाण-भूय-सत्ताणं अणोवउत्त-पमत्ते संघट्टण-

अवदावण-किलामणं-काऊणं, अणालोइय-अपडिककंते चेव असेस-कम्मक्खयट्ठयाए^१ किंचि चिइ-वंदण-सज्झाय-ज्झाणाइएसु अभिरमेज्जा, तथा से एग-चित्ता समाही भवेज्जा ण वा । (५) जओ णं गमणागमणाइ-अणेग-अण्ण-वावार-परिणामासत्त^२-चित्तत्ताए^३ केई पाणी तमेव भावंतरमच्छड्डिय-अट्ट-दुहट्टज्झवसिए कं चि कालं खणं विरत्तेज्जा^४ ताहे तं तस्स फलेणं विसंवएज्जा । (६) जया उ ण कहिं चि अण्णाण-मोह पमाय-दोसेण सहसा एगिंदियादीणं संघट्टणं परियावणं वा कयं भवेज्जा । (७) तथा य पच्छा 'हा हा हा ! दुट्ठ कयम्महेहिं ! ति घणराग-दोस-मोह-मिच्छत्त-अन्नाणंधेहिं अदिट्ट-परलोग-पच्चवाएहिं कूर-कम्मनिग्घिणेहिं ! ति परम-संवेगमावण्णे । (८) सुपरीफुडं आलोएत्ताणं, निंदित्ताणं, गरहेत्ताणं, पायच्छित्तमणुचरेत्ताणं णीसल्ले अणाउलचित्ते असुह-कम्मक्खयट्ठा किंचि आय-हियं चिइ^५-वंदणाइ अणुट्टेज्जा (९) तथा तयट्टे चेव उवउत्ते से भवेज्जा । (१०) जया णं से तयत्थे उवउत्ते भवेज्जा, तथा तस्स णं परमेगग-चित्तसमाही हवेज्जा, तथा चेव सव्व-जग-जीव-पाण-भूय-सत्ताणं जहिट्ट-फलसंपत्ती-भवेज्जा । (११) ता गोयमा ! णं अप्पडिकंताए इरियावहियाए न कप्पइ चेव काउं किंचि चिइवंदण-सज्झायाइयं फलासायमभिकंखुगाणं । (१२) एतेणं अट्टेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ, जहा णं गोयमा ! समुत्तत्थोभयं पंचमंगल-थिर-परिचियं काऊणं, तओ इरियावहियं अज्झीए ।

[२७]

(१) 'से भयवं ! कयराए विहीए तं इरियावहियमहिए ?' (२) गोयमा ! जहा णं पंचमंगल-महासुयक्खंधं । (३) 'से भयवं ! इरियावहियमहिज्जित्ता णं तओ किमहिज्जे ?' (४) गोयमा ! सक्कत्थयाइयं चेइय-वंदण-विहाणं । णवरं सक्कत्थयं एगड्डम^६-वत्तीसाए आयंबिलेहिं, अरहंतत्थयं एणेणं चउत्थेणं तिहिं^७ आयंबिलेहिं, चउवीसत्थयं एणेणं छट्ठेणं एणेण य चउत्थेणं पणुवीसाए आयंबिलेहिं णाणत्थयं एणेणं चउत्थेणं पंचहिं आयंबिलेहिं । (५) एवं सर-वंजण-मत्ता-बिंदु-पयच्छेय-पयक्खर-विसुद्धं अविच्चामेलियं अहीएत्ता^८ णं गोयमा ! तओ कसिणं सुत्तत्थं विण्णेयं । (६) जत्थ य संदेहं भवेज्जा, तं पुणो पुणो वीमंसिय णीसंकमवधारेऊणं णीसंदेहं करेज्जा ।

[२८]

(१) एवं स सुत्तत्थोभयत्तगं चिइ-वंदणा^९-विहाणं अहिज्जेत्ता णं तओ सुपसत्थे सोहणे तिहि-करण-मुहुत्त-णक्खत्त-जोग-लग्ग-ससी-बले । (२) जहा सत्तीए जग-गुरूणं संपाइय-पूओवयारेणं पडिलाहियसाहुवगेण य, भत्तिभरनिभरेणं, रोमंच-कंचुपुलइज्जमाणतणू सहरिसविसट्ठ^{१०} वयणारविंदेणं, सद्धा-संवेग-विवेग-परम-वेरग-मूलं विणिहय^{११}-घणराग-दोस-मोह-मिच्छत्त-मलकलंकेण (३) सुविसुद्ध-सुनिम्मल-विमल-सुभ-सुभ-यरऽणुसमय-समुल्लसंत-सुपसत्थज्झवसाय-गएणं, भुवण^{१२}-गुरू-जिणयंद^{१३} पडिमा विणिवेसिय-णयण-माणसेणं अणण्ण-माणसेगग-चित्तयाए य । (४) 'धण्णो हं पुण्णो हं' ति 'जिण-वंदणाइ-सहलीकयजम्मो त्ति' इइ मण्णमाणेणं, विरइय-कर-कमलंजलिणा, हरिय-तण-बीय जंतु-विरहिय-भूमीए निहिओभय-जाणुणा, सुपरिफुड-सुविइय-णीसंक^{१४} जहत्थ-सुत्तत्थोभयं पए पए भावेमाणेणं- । (५) दढचरित्त-समयन्तु-अप्पमायाइ-अणेग-गुण-संपओववेएणं, गुरुणा सद्धिं साहु-साहुणि-साहम्मिय असेस-बंधु-परिवग्ग-परियरिएणं चेव, पढमं चेइए वंदियव्वे । (६) तयणंतरं च गुणट्टे य साहुणो य ।

[२९]

(१) तहा साहम्मिय-जणस्स णं जहा-सत्तीए पणावाए^{१५} जाए णं सुमहग्घ^{१६} मउय^{१७}-चोक्ख-वत्थ-पयाणाइणा

१ म्मट्ठयट्ठाए खं. ला. । २ माइसत्त सु. ला. । ३ तयाए आ. सु. खं. सं. ला. । ४ विर (व) ते आ. । ५ चेइयं वं आ. सु. । ६ एणेणऽट्टमेण ब. आ. सु. । ७ पंचहिं आ. । ८ अहियत्ता सं. ला, अहिज्जित्ता आ. । ९ णाइवि आ. सु. ला. । १० विसिद्धव आ. सु. सं. ला. । ११ णिडिय खं. । १२ भुवणिकक गु सं. । १३ ण इंद आ. सु. खं. सं. ला. । १४ 'संकीकयज' आ. सु. सं. ला. । १५ पाणिवाय खं. । १६ सुहमऽग्घयमउ. खं. सं. । १७ महग्घमउ आ. सु. ला. ।

वा महासम्माणो कायव्वो । (२) एयावसरम्मि सुविइय-समय-सारेणं गुरुणा पबंधेणं अक्खेव-विकखेवाइएहिं^१ पबंधेहिं संसार-णिव्वेय-जणणिं सद्धा संवेगुप्पायगं धम्म-देसणं कायव्वं । (३) तओ परम-सद्धा-संवेगपरं नाऊणं आजम्माभिगहं च दायव्वं । जहा णं (४) सहलीकयसुलद्ध-मणुय^२भव, भो भो देवाणुप्पिया ! (५) तए अज्जप्पभितीए जावज्जीवं ति-कालियं अणुदिणं अणुत्तावलेगगचित्तेणं चेइए वंदेयव्वे । (६) इणमेव भो मणुयत्ताओ असुइ-असासय-खणभंगुराओ सारं ति । (७) तत्थ पुव्वणहे ताव उदग-पाणं ण कायव्वं, जाव चेइए साहू य ण वंदिए । (८) तहा मज्झणहे ताव असण-किरियं ण कायव्वं, जाव चेइए ण वंदिए । (९) तहा अवरणहे चेव तहा कायव्वं, जहा अवंदिएहिं चेइएहिं णो संझायालमइक्कमेज्जा^३ । (१०) एवं चाभिगहबंधं काऊणं जावज्जीवाए, ताहे य गोयमा ! इमाए चेव विज्जाए अहिमंतियाओ सत्त-गंध-मुट्ठीओ तस्सुत्तमंगे 'नित्थारग पारगो भवेज्जासि !' ति उच्चारेमाणेणं गुरुणा घेतव्वाओ^४ ।

'अ ओ म् । ण म् ओ । भगवओ अरहओ । सू इ ज्झ उ । म् ए । भगवती । महा वि जू जू आ । व् ई र ए । म ह् आ व् ई र ए । ज य व् ई र ए स् ए ण् अ व् ई र ए । वद्ध म् आ ण व् ई र ए । ज य् अं त् ए । अ प र् आ ज् इ ए । सू व् आ हा । [ओम् नमो भगवओ अरहओ ! सिज्झउ मे भगवती महाविज्जा, वीरे महावीरे जयवीरे, सेणवीरे, वद्धमाणवीरे जयंते अपराजिए ! स्वाहा] उपचारो चउत्थभत्तेणं साहिज्जइ । एयाए विज्जाए सब्बगओ नित्थारगपारगो होइ । उवट्ठावणाए वा गणिस्स वा अणुण्णाए वा सत्त वारा परिजवेयव्वा । (१६) नित्थारग-पारगो होइ । उत्तिमट्ठ-पडिवण्णे वा अभिमंतियज्जइ आराहगो भवति । विग्घविणायगा उवसमंति । सूरुो संगामे पविसंतो अपराजिओ भवति । कप्प-समत्तीए मंगलवहणी खेमवहणी हवइ ।

[३०]

(१) तहा साहु-साहुणि-समणोवासग-सङ्घिगाऽसेसा-सण्ण-साहम्मियजण-चउव्विहेणं पि स्मण-संघेणं 'नित्थारग-पारगो भवेज्जा' धण्णो संपुण्ण-सलक्खणो सि तुमं । ति उच्चारेमाणेणं गंध-मुट्ठीओ घेतव्वाओ । (२) तओ जग-गुरुणं जिणिंदाणं पूएण-देसाओ गंधङ्काऽमिलाण-सियमल्लदामं गहाय स-हत्थेणोभय-खं धेसुमारोवयमाणेणं गुरुणा णीसंदेहमेवं भाणियव्वं, जहा । (३) 'भो भो जम्मंतर-संचिय-गुरुय^५-पुण्ण-पब्भार सुलद्ध^६-सुविट्ठ-सुसहल-मणुयजम्मं ! देवाणुप्पिया ! ठइयं च णरय-तिरिय-गइ-दारं तुज्झं' ति । (४) अबंधगो य अयस-अकित्ती-णीया-गोत्त-कम्म-विसेसाणं तुमं ति, भवंतर-गयस्सा वि उ ण दुलहो तुज्झ पंच नमोक्कारो, । (५) भावि-जम्मंतरेसु पंच-नमोक्कार-पभावाओ^७ य जत्थ जत्थोववज्जेज्जा तत्थ तत्थुत्तमा जाई उत्तमं च कुल-रूवारोग-संपयं ति, एयं ते निच्छयओ भवेज्जा । (६) अण्णं च पंचनमोक्कार-पभावओ ण भवइ दासत्तं^८ ण दारिद्-दूहग^९-हीणजोणियत्तं ण विगलिंदियत्तं' ति । (७) किं बहुएणं ? गोयमा ! जे केइ एयाए विहीए पंच-नमोक्कारादि-सुयणाण-महीएत्ताणं^{१०} तयत्थाणुसारेणं पयओ सब्बावस्सगाइ णिच्चाणुट्ठणिज्जेसु अट्ठारस-सीलंगसहस्सेसुं अभिरमेज्जा, से णं सरागत्ताए जइ णं ण^{११} निव्वुडे । (८) तओ गेवज्जऽणुत्तरादीसुं चिरमभिरमेऊणेहउत्तम-कुलप्पसूई उक्किट्ठलट्ठसव्वंगसुंदरत्तं सब्ब-कला-पत्तट्ठ-जणमणाणंदयारियत्तणं च पाविऊणं (९) सुरिदे^{१२} विव महरिद्धीए एगंतेणं च दयाणुकंपापरे, णिव्विण्ण-काम-भोगे सद्धम्ममणुट्ठेऊणं विहुय-रय-मले सिज्जेज्जा ।

[३१]

(१) से भयवं ! किं जहा पंचमंगलं तहा सामाइयाइयमसेसं पि सुय-नाणमहिज्जिणेयव्वं ? (२) गोयमा !

१ निक्खे. आ. सु. खं. ला. । २ गुस्स भवा ! आ. पुस भव ! ३ णा खेत आ. सु. । ४ य गुरु गुरु पुं सं. । ५ द्धसंवि खं. । ६ भावओ आ. सु. खं. सं. ला. । ७ दासत्तणं, ण सं. । ८ दोहण आ. सु. । ९ महिज्जिता णं आ. सु. । १० स निव्वुं शु. । ११ सुरिदोवमरिद्धीं खं. सं. ला. । सुरिदोवमाए रिद्धीं आ. सु. ।

तहा चेव विणओवहाणेण महीएयव्वं, णवरं अहिज्जिणिउकामेहिं अट्ठविहं चेव णाणायारं सव्व-पयत्तेणं कालादी रक्खेज्जा, । (३) अण्णहा महया आसायणं ति । (४) अण्णं च दुवालसंगस्स सुयनाणस्स पढम-चरिमजाम-अहण्णिसमज्झयण-ज्झावणं, पंचमंगलस्स सोलस-ध्दजामियं च । (५) अण्णं च पंच-मंगलं कय-सामाइए इ वा, अकय-सामाइए इ वा अहीए, सामाइयमाइयं तु सुयं चत्तारंभपरिगहे जावज्जीवं कय-सामाइए अहीज्जिणेइ, ण उ णं सारंभ-परिगहे अकय-सामाइए । (६) तहा पंचमंगलस्स आलावगे आलावगे आयंबिलं, तहा सक्कत्थवाइसु वि, दुवालसंगस्स पुण सुय-नाणस्स उदेसगज्झयणेसु ।

[३२]

(१) से भयवं ! सुदुक्करं पंच-मंगल-महासुयक्खंधंस्स विणओवहाणं पण्णत्तं, महती य एसा णियंतणा, कहं बालेहिं कज्जइ ? (२) गोयमा ! जे णं केइ ण इच्छेज्जा एयं नियंतणं, अविणओवहाणेणं चेव पंचमंगलाइ सुय-णाणमहिज्जिणे अज्झावेइ वा अज्झावयमाणस्स वा अणुणं वा पयाइ । (३) से णं ण भवेज्जा पिय-धम्म, ण हवेज्जा दढ-धम्म, ण भवेज्जा भत्ती-जुए, हीलेज्जा सुत्तं, हीलेज्जा अत्थं, हीलेज्जा सुत्त-त्थ-उभए हीलेज्जा गुरुं । (४) जे णं हीलेज्जा सुत्तत्थोऽभए जाव णं गुरुं, से णं आसाएज्जा अतीताऽणागय-वट्टमाणे तित्थयेरे, आसाएज्जा आयरिय-उवज्झाय-साहुणो (५) जे णं आसाएज्जा सुय-णाणमरिहंत-सिद्ध-साहू, से तस्स णं सुदीहयालमणंत-संसार-सागरमाहिंडेमाणस्स तासु तासु संकुडं^१ वियडासु चुलसीइ-लक्ख-परिसंखाणासु सीओ-सिणमिस्सजोणीसु तिमिसंधयारदुगंधाऽमेज्झचिलीणखारमुतोज्झ-सिंभ पढहच्छवस-जलुल-पूय दुट्ठिण-चिलि-च्चिल-रुहिर-चिक्खल्ल-दुद्धंसण-जंबाल-पंक-वीभच्छघोर-गब्भवासेसु कढ-कढ-कढेत-चल-चल-चलस्स टल-टल-टलस्स रज्झंतसंपिडियंगमंगस्स सुइरं नियंतणा (६) जे उण एयं विहिं फासेज्जा, नो णं मणयं पि अइयेज्जा, जहुत्त-विहाणेणं चेव पंच-मंगल-पभिइ-सुय-नाणस्स विणओवहाणं करेज्जा । (७) से णं गोयमा ! नो हीलेज्जा सुत्तं, णो हीलेज्जा अत्थं, णो हीलेज्जा सुत्तत्थोभए । (८) से णं नो आसाएज्जा^२ तिकाल-भावी-तित्थकरे, णो आसाएज्जा^३ तिलोग-सिहरवासी विहूय-रय-मले सिद्धे, णो आसाएज्जा, आयरिय-उवज्झाय साहुणो । (९) सुट्ठयरं चेव-भवेज्जा पिय-धम्म, दढ-धम्म, भत्ती-जुत्ते, एगंतेणं भवेज्जा सुत्तत्थाणुरंजियमाणस-सद्धा-संवैगमावण्णे । (१०) से एस णं ण लभेज्जा पुणो पुणो भव-चारो गब्भ-वासाइयं अणेगहा जंतनं ति ।

[३३]

(१) णवरं गोयमा ! जे णं बाले, जाव अविण्णाय-पुण्ण-पावाणं विसेसे, ताव णं से पंच-मंगलस्स णं गोयमा ! एगंतेणं अओगे, । (२) ण तस्स पंचमंगल-महा-सुयक्खंधं दायव्वं, न तस्स पंचमंगल-महासुयक्खं - धस्स एगमवि आलावगं दायव्वं । (३) जओ अणाइ-भवंतर-समज्जियाऽसुह-कम्म-रासि-दहणट्ठमिणं लभित्ता णं न बाले सम्ममाराहेज्जा लहुत्तं च आणेइ^३, ता तस्स केवलं धम्म-कहाए गोयमा ! भत्ती समुप्पाइज्जइ । (४) तओ णाऊणं पिय-धम्मं दढ-धम्मं भत्ति-जुत्तं ताहे जावइयं पच्चक्खाणं निव्वाहेउं समत्थो भवति, तावइयं कारविज्जइ । (५) राइ-भोयणं च दुविह-तिविह-चउव्विहेण वा जहा-सत्तीए पच्चक्खाविज्जइ । (६) ता गोयमा ! णं पणयालाए नमोक्कार-सहियाणं चउत्थं चउवीसाए पोरुसीहिं, बारसहिं पुरिमड्ढेहिं, दसहिं अवड्ढेहिं, तिहिं निव्वीइएहिं, चउहिं एगट्ठाणगेहिं, दोहिं आयंबिलेहिं, एणेणं सुद्धत्थायंबिलेणं । (७) अव्वावारत्ताए रोद्धट्ठज्झाण-विगहा-विरहियस्स सज्झाएगग-चित्तस्स गोयमा ! एगमेवाऽऽयंबिलं मास-खवणं विसेसेज्जा । (८) तओ य जावइयं तवोवहाणगं वीसमतो करेज्जा, तावइयं अणुगणेऊणं, जाहे जाणेज्जा जहा णं एत्तियमेत्तेणं तवोवहाणेणं पंचमंगलस्स जोगीभूओ, ताहे आउत्तो पढेज्जा, ण अण्णह त्ति ।

[३४]

(१) 'से भयवं ! पभूयं कालाइक्कमं एयं, (२) जइ^१ कदाइ अवंतराले पंचत्तमुवगच्छेज्जा, तओ नमोक्कार 'विरहिए कहमुत्तिमट्टं साहेज्जा' ? गोयमा ! जं समयं चेव सुत्तोवयारनिमित्तेणं असढ-भावत्ताए जहा-सत्तीए किंचि तवमारभेज्जा, तं समयमेव तमहीय-सुत्तत्थोभयं दट्ठव्वं । जओ णं सो तं पंच-नमोक्कारं सुत्तत्थोभयं ण अविहीए गेण्हे, किंतु तहा गेण्हे जहा भवंतरेसुं पि ण विप्पणस्से, एयज्झवसायत्ताए आराहगो भवेज्जा ।

[३५]

(१) से भयवं ! जेण उण अण्णेसिमहीयमाणानं सुयायवरणक्खओवसमेणं कण्ण-हाडित्तेणं पंचमंगल-महीयं भवेज्जा, से वि उ किं तवोवहाणं करेज्जा ? (२) गोयमा ! करेज्जा ? (३) से भयवं ! केणं अट्ठेणं ? गोयमा ! सुलभ-बोहि-लाभ-निमित्तेणं ।

[३६]

एवं चेयाइं अकुव्वमाणे नाणकुसीले गेए । तहा गोयमा ! णं पव्वज्जा दिवसप्पभिईए जहुत्त-विहिणो वहाणेणं जे केई साहू वा साहुणी वा अपुव्व-नाण-गहणं न कुज्जा, तस्सासइं^३ चिराहीयं सुत्तत्थोभयं सरमाणे एगग-चित्ते पढम-चरम-पोरिसीसु दिया राओ य णाणु गुणेज्जा, से णं गोयमा ! नाण-कुसीले गेए ।

[३७]

से भयवं ! जस्स अइगरुय-णाणावरणोदणं अहन्त्तिसं पओसेमाणस्स संवच्छेरेणा वि सिलोगबद्धमवि णो थिरपरिचियं भवेज्जा ? से किं कुज्जा ? गोयमा ! तेणा वि जावज्जीवाभिगहेणं सज्झाय-सीलाणं वेयावच्चं, तहा अणुदिणं अट्ठाइज्जे सहस्से [२५००] पंच मंगलाणं सुत्तत्थोभए सरमाणेगग^३-माणसे पओसेज्जा ।

[३८]

(१) से भयवं ! केणं अट्ठेणं ? गोयमा ! जे भिक्खू जावज्जीवाभिगहेणं चाउक्कालियं वायणाइ जहा सत्तीए सज्झायं न करेज्जा, से णं नाण-कुसीले गेए । अण्णं च-जे केई जावज्जीवाभिगहेण अपुव्वं, नाणाहिगमं करेज्जा, तस्सासतीए पुव्वाहियं गुणेज्जा, तस्सावियासतीए पंचमंगलाणं अट्ठाइज्जे सहस्से परावत्ते, से भिक्खू^५ आराहगे । तं च नाणावरणं खवेत्तु^६ णं तित्थयेरे इ वा गणहरे इ वा भवेत्ता णं सिज्झेज्जा ।

(१) से भयवं ! केण अट्ठेणं एवं वुच्चइ, जहा णं चाउक्कालियं सज्झायं कायव्वं ? गोयमा !

मण-वई^१-कायाउत्तो^२ नाणावरणं^३ च खवइ अणुसमयं ।

सज्झाए वट्ठतो खणे खणे जाइ वेरणं ॥१११॥

उट्ठमहे तिरियम्मि य जोइस-वेमाणिया य सिद्धी^४ य ।

सव्वो लोगालोगो^५ सज्झाय-विउस्स पच्चक्खो^६ ॥११२॥

दुवालस-विहम्मि वि तवे सन्निंतर-बाहिरे कुसल-दिट्ठे ।

ण वि अत्थि ण वि य होही सज्झाय-समं तवो-कम्मं ॥११३॥

एग-दु-ति-मास-खमणं संवच्छरमवि य अणसिओ होज्जा ।

सज्झाय-झाण^{१२}-रहिओ एगोवासप्फलं पि ण लभेज्जा ॥११४॥

उगम-उप्पायण-एसणाहिं सुद्धं तु निच्च भुजंतो ।

जइ तिविहेणाऽउत्तो अणुसमय-भवेज्ज सज्झाए ॥११५॥

१ जइ कहाइ शु. । २ सयिं चिं आ. सु. सं. ला. । ३ गयमा खं. । ४ से वि आ आ. । ५ वेत्ता णं आ. सं. । ६ मण वयणकायगुत्तो आ. सु. । ७ या गुत्तो खं. सं. ला. । ८ नाणावरणं खवेइ आ. सु. । ९ सिद्धाय खं. । १० सव्व लोगा लोगं खं. । ११ पच्चक्खं सं विना । १२ झाइ आ. सु. खं ।

तो^१ तं गोयम ! एगगमाणसत्तं ण उवमिउं सक्का ।
 संवच्छरखवणेणं वि जेण तहिं निज्जराणंता ॥११६॥
 पंच-समिओ ति-गुत्तो खंतो दंतो य निज्जरापेही ।
 एगग-माणसो जो करेज्ज सज्झायं, सो मुणी^२ भण्णे ॥११७॥
 जो वागरे पसत्थं सुयनाणं, जो सुणेइ सुह^३-भावो ।
 ४ठइयासवदारत्तं तक्कालं गोयमा ! दोण्हं ॥११८॥
 एगमवि^४ जो दुहत्तं सत्तं पडिबोहिउं^५ ठवियमग्गे ।
 ससुरासुरम्मि वि जगे तेण^६ इहं घोसिओ अणाघाओ^७ ॥११९॥
 धाउपहाणो कंचणभावं न य गच्छई किया-हीणो ।
 एवं भव्वो^८ वि जिणोवएस^९-हीणो न बुज्जेज्जा ॥१२०॥
 गय-राग-दोस-मोहा धम्म-कहं जे करेति समयणू ।
 अणुदियहमवीसंता सव्वपावाण मुच्चंति ॥१२१॥
 णिसुणंति य भयणिज्जं एगंतं निज्जरं कहंताणं ।
 जइ अण्णहा ण सुत्तं अत्थं वा किंचि वाएज्जा ॥१२२॥

- (२) एणं अट्ठेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ, जहा णं जावज्जीवं अभिगगहेणं चाउक्कालियं सज्झायं कायव्वंति ।
 (३) तहा य गोयमा ! जे भिक्खू विहीए सुपसत्थनाणमहिज्जेऊण णाणमयं करेज्जा, से वि णाण-कुसीले ।
 (४) एवमाइ नाण-कुसीले अणेगहा पण्णविज्जंति ।

[३९]

(१) 'से भयवं ! कयरे ते दंसण-कुसीले' ? गोयमा^१ । दंसण-कुसीले दुविहे णेए-आगमओ नो आगमओ य । तत्थ आगमओ सम्म-दंसणं, १ संकंते, २ कंखंते, ३ विदुगुंछंते^२, ४ दिट्ठीमोहं गच्छंते अणोववूहए, ५ परिवडिय-धम्मसद्धे सामण्णमुज्झिउकामाणं अथिरीकरणेणं, ७ साहम्मियाणं अवच्छल्लत्तणेणं, ८ अप्पभावनाए एतेहिं अट्ठहिं पि थाणंतरेहिं कुसीले णेए । णो आगमओ य दंसण-कुसीले अणेगहा, तं जहा- १ चक्खु-कुसीले २ घाण-कुसीले, ३ सवण-कुसीले, ४ जिब्भा-कुसीले, ५ सरीर-कुसीले, तत्थ चक्खुकुसीले ति विहे णेए, तं जहा- १ पसत्थ-चक्खु-कुसीले, २ पसत्थापसत्थ-चक्खु-कुसीले, ३ अपसत्थ-चक्खुकुसीले ३ तत्थ-जे केइ-पसत्थं उसभादि-तित्थयर-बिंबं-पुरओ चक्खु-गोयर-द्वियं तमेव पासेमाणे अण्णं किं पि मनसा^३ अपसत्थमज्झवसे, से णं पसत्थ-चक्खु-कुसीले । तहा जे पसत्थापसत्थ-चक्खु-कुसीले । तित्थयर-बिंबं हियएणं अच्छीहिं^४-किं पि पेहेज्जा से णं पसत्थापसत्थ चक्खु-कुसीले । तहा पसत्थापसत्थाइं दव्वाइं काग-बग-ढेंक-तित्तिर-मयूराइं सुकंत-दित्तित्थियं वा दड्ढं तयहुत्तं चक्खुं विसज्जे, से वि पसत्थापसत्थ-चक्खु-कुसीले । तहा अपसत्थ-चक्खु-कुसीले तिसट्ठिहिं पयारेहिं अपसत्था सरागा चक्खू^५ ति । 'से भयवं ! कयरे ते अपसत्थे तिसट्ठी-चक्खु-भेए' ? गोयमा ! इमे, तं जहा १ सब्भू, कडक्खा, २ तारा, ३ मंदा^६, ४ मंदालसा, ५ वंका, ६ विवंका, ७ कुसीला, ८ अद्धिक्खिया, ९ काणिक्खिया, १० भामिया, ११ उब्भामिया, १२ चलिया, १३ वलिया, १४ चलवलिया, १५ अद्धुम्मिल्ला^७, १६ मिलिमिला, १७ माणुसा, १८ पासवा, १९ पक्खा, २० सरीसिवा^८, २१ असंता, २२ अपसंता, २३ अथिरा, २४ बहुविगारा, २५ साणुरागा,

१ ता आ सु सं. । २ सुनिब्भंतो आ. पा. । ३ सुणे सुद्धभावो खं. ला. । ४ चइया सं. ला. । ५ एणं पि आ. सं. । ६ ठियं ठविय म खं. / हिउं ठवइ म आ. सु. । ७ तेणेहं आ सु. । ८ अमाघाओ आ. सु खं । ९ सव्वो आ. सु. सं. ला. । १० वि जणो खं. १ । ११ मा ! ते दं आ सु. खं. सं ला । १२ दुगुच्छंते आ. सु. ला. । १३ सा न प सं । १४ अच्छीहि पासेमाणे अण्णं । १५ क्वू तीए खं. । १६ मदामदाल सं. । १७ उद्ध सं. । १८ सरीसवा आ. सु ।

२६ रागो^१ ईरणी, २७ रागजण्णा^२, २८ मयुप्पायणी, २९ मयणी, ३० मोहणी^३, ३१ वम्मोहणी, ३२ भओइरणी, ३३ भयजण्णा, ३४ भयंकरी, ३५ हियय-भेयणी^४, ३६ संसयावहरणी, ३७ चित्त-चमक्कुप्पायणी, ३७ णिबद्धा, ३८ अणिबद्धा^५, ४० गया, ४१ आगया,^६ ४२ गयागया, ४३ गय-पच्चागया, ४४ निद्धाडणी, ४५ अहिलसणी, ४६ अरइकरा, ४७ रइकरा, ४७ दीणा, ४९ दयावणा, ५१ सूरा, ५१ धीरा, ५२ हणणी, ५३ मारणी, ५४ तावणी, ५५ संतावणी, ५६ कुद्धा^७ पकुद्धा ५७ घोरा महा-घोरा, ५७ चंडा, ५९ रोदा^८ सुरोदा, ६० हा हा भूयसरणा^९ ६१ रुक्खा, ६२ सणिद्धा, ६३ रुक्खसणिद्ध, त्ति ।

महिला णं चलणंगुड-कोडि-णह-कर^{११}-सुविलिहिया^{१२} दिण्णालत्तं गायं च णह-मणि-किरण-निबद्ध सक्क-चावं कुम्मुण्णय-चलणं सम्मग-निमुग-वट्ट-गूढजाणुं, जंधा-पिहुल-कडियड-भोगा, -जहण-नियंब-णाही-थण-गुज्झंतर-कट्ठा-भूया^{१३}-लट्ठीओ अहरोट्ट-दसणपंती कण्ण-नासा णयण-जुयल-भमुहा-णिडाल^{१४}-सिररुह-सीमंतया-मोडया-पट्टतिलगं^{१५}-कुंडल-कवोल-कज्जल-तमाल-कलाव-हार-कडि-सुत्तगणेउर-बाहुरक्खग-मणि-रयण-कडग-कंकण-मुदियाइ-सुकंत-दिता-भरण-दुगुल्ल-वसण-नेवच्छा कामगि-संधुक्कणी^{१६} निरय-तिरिय-गतीसुं अणंत-दुक्ख-दायगा एसा^{१७} साहिलास-सराग-दिट्ठि त्ति । एस चक्खु-कुसीले ।

[४०]

तहा घाण-कुसीले जे केइ सुरहि-गंधेसु संगं गच्छइ दुरहिगंधे दुगुंछे, से णं घाण-कुसीले ।

[४१]

तहा सवण-कुसीले दुविहे णेए-पसत्थे, अपसत्थे य । तत्थ जे भिक्खू अपसत्थाइं काम-राग-संधुक्खणु द्विवण-उज्जालण-पज्जालण-संदिवणाइं-गंधव्व-णट्ट-धणुव्वेद-हत्थिसिक्खा-काम-रती-सत्थाईणि गंधाणि सोऊणं णालोएज्जा, जाव णं णो पायच्छित्तमणुचरेज्जा, से णं अपसत्थ-सवण-कुसीले णेए । तहा जे भिक्खू पसत्थाइं सिद्धंताचरिय-पुराण-धम्म-कहाओ य अण्णाइं च^{१८} गंधसत्थाइं सुणेत्ता णं न किंचि आय-हियं अणुठे णाण-मयं वा करेइ, से णं पसत्थ-सवणकुसीले नेए ।

[४२]

तहा जिब्भा-कुसीले से णं अणेगहा, । तं जहा-तित्त-कडुय-कसाय म्हरंबिल^{१९}-लवणाइं रसाइं आसायंते, अदिट्ठाऽसुयाइं इह-परलोगो-भय-विरुद्धाइं सदोसाइं मयार-जयारुच्चारणाइं अयसऽभक्खाणाऽसंताभिओगाइं वा भणंते, असमयणू धम्मदेसणा पवत्तणेण य जिब्भा-कुसीले णेए ।

से भयवं ! किं भासाए विभासियाए कुसीलत्तं भवति ? 'गोयमा ! भवइ । से भयवं ! जइ एवं, ता धम्म-देसणं-कायव्वं ? गोयमा !

सावज्जऽणवज्जाणं वयणाणं जो न जाणइ विसेसं ।

वोत्तुं^{२०} पि तस्स न खमं, किमंग ? पुणदेसणं काउं ! ॥१२३॥

[४३]

तहा सरीर-कुसीले दुविहे^{२१}चेट्ठा-कुसीले विभूसा-कुसीले य । तत्थ जे भिक्खू एयं किमि-कुल-निलयं सउण-साणाइ-भत्तं सडण-पडण-विद्धंसण-धम्मं असुइं^{२२} असासयं असारं सरीरां आहारादीहिं णिच्चं चेट्ठेजा,

१ रोग आ. सु. सं. ला. । २ गयण्णा सु. । ३ मोहणी भओ आ. सु. । ४ भेयणी आ. सु. ला. । ५ अतिबद्धा आ. सु. । ६ आगया गयपच्चा आ. सु. । ७ कुद्धा पकुद्धा सं. । ८ रुदा सुरुदा आ. सु. खं. सं. ला. । ९ य मार ला. । १० करणसु खं. सं. ला. । ११ करणसु खं. सं. ला. । १२ हियादिण्णालत्तगाय च णहमणिकिरण निबद्ध सक्कचाव कुम्मुण्णय चलय सम्मग-निमुग वट्ट गूढ जाणू जं. खं. ला. । १३ भुयल आ. सु. ला. । १४ निलाड खं. सं. । १५ पेठति आ. सु. । १६ धुक्खणी खं. सं. ला. । १७ एस आ. सु. खं. सं. ला. । १८ गंधस. सु च धम्मस आ. ला. । १९ म्हर-लवणाइं खं.; म्हराइं खं. सं. ला. । २० वुत्तुं आ. सु. खं. ला. । २१ दुविहे णेए आ. सु. । २२ असुयं सं, असुद्धं सु. ला.।

णो णं इणमो भव-सय-सुलद्ध-णाण-दंसणाइ-समण्णिणं सरीरणं अच्चंत-घोर-वीरुग-कट्ट-घोर-तव-संजम-मणुट्टेज्जा, से णं चेद्धा कुसीले । तहा जे णं विभूसा कुसीले से वि अणेगहा, तं -जहा तेलाब्भंगण^१-विमदण संबाहण-सिणाणुव्वट्टण-परिहसण-तंबोल-धूवण-वासण-दसणुघसण-समालहण-पुप्फोमालण-केस-समारण-सोवाहण-दुवियङ्काइ-भणिर-हसिर-उवविट्ठुट्ठिय-सण्णिवण्णेक्खिय-विभूसावत्ति-सविगार-णियंसणुत्तरीय-पाउ-रण-दंडग-गहणमाई सरीर-विभूसा-कुसीले णेए । एते य पवयण-उड्डाह-परे दुंत-पंत-लक्खणे अदड्डवे महा पावकम्मकारी विभूसा कुसीले भवन्ति ।

[४४]

गए दंसण कुसीले । तहा चारित्तकुसीले अणेगहा-मूलगुण उत्तर-गुणेसुं । तत्थ मूलगुणा पंच-महव्वयाणी राई-भोयण-छट्ठाणि, तेसुं जे पमत्ते भवेज्जा । तत्थ पाणाइवायं पुढवि-दगागणिमारुय-वणप्फती^२-बित्ति-चउ-पंचेदियाईणं संघटण-परियावण-किलामणोद्वणे । मुसावायं सुहुमं बायरं च । तत्थ सुहुमं पयला-उल्ला मरुए एवमादि, बादरो कण्णालीगादि । अदिण्णादाणं सुहुमं बादरं च । तत्थ सुहुमं तण-डगल-च्छार-मल्लादिणं गहणे, बादरं हिरण-सुवण्णादिणं । मेहुणं दिव्वोरालियं मणोवइ-काय-करण-कारावणाणुमइभेदेण अट्टरसहा; तहा करकम्मादी, सचित्ताचित्त-भेदेणं णवगुत्ति-विराहणेण वा विभूसावत्तिण वा । परिगहं सुहुमं बादरं च । तत्थ सुहुमं कप्पट्टगरक्खणममत्तो^३, बादरं हिरण्णमादीणं गहणे धारणे वा । राईभोयणं दिया गहियं दिया भुत्तं^४, [/] दिया गहियं राई भुत्तं, राओ गहियं दिया भुत्तं, एवमादि ।

उत्तर-गुणा-

पिंडस्स जा विसोहि ४७ समितीओ ५ भावणा १२ तवो दुविहो ।

पडिमा १२ अभिगहा वि य उत्तरगुण मो वियाणाहि ॥१२४॥

तत्थ पिंडविसोहि-

सोलस उगम दोसा १६ सोलस उप्पायणा य दोसा उ १६ ।

दस एसणाए^५ दोसा । संजोयण-माइ पंचेव ॥१२५॥

[पिंड वि. नि. ६६९]

तत्थ उगम-दोसा-

आहाकाम्मुदेसिय-पूर्वकम्मे य मीसजाए य ।

ठवणा पाहुडियाए पाओयर-कीय-पामिच्चे ॥१२६॥

परियट्टिए अभिहडे उब्भिण्णे मालोहडे इ य

अच्छेज्जे अणिसट्ठे अज्झोयरए य सोलसमे ॥१२७॥

[पिं. नि. ९२-९३]

इमे उप्पायणा-दोसा-

धाई दूर्इ निमित्ते आजीव-वणीमगे तिगिच्छाय ।

कोहे माणे माया लोभे य हवन्ति दस एए ॥१२८॥

पुव्विं पच्छा-संथव-विज्जा-मंते य चुण्ण-जोगे य ।

उप्पायणाए दोसा सोलसमे मूल-कम्मे य ॥१२९॥

[पिं. नि. ४०८-९]

१ तेलाब्भंग खं ला. तेलाब्भंग सा सु. तिलाब्भंग सं । २ णस्सइ वि. आ सु । ३ समत्तो सं. ला. । ४ एतच्चिद्धमध्यवर्ती पाठः आ सु. ला. नास्ति । ५ णाय दो आ. सु. ला. ।

एसणादोसा-

संकिय-मक्खिय-निक्खित्त-पिहिय-साहरिय-दायगुम्मीसे

अपरिणय-लित्त-छड्डिय एसण^१ दोसा दस हवन्ति ॥१३०॥ [पिं. नि. ५२०]

तत्थुगमदोसे गिहत्थ-समुत्थे, उप्पायणा दोसे साहुसमुत्थे, एसणादोसे उभय-समुत्थे । १ संजोयणा २ पमाणे ३ इंगाले ४ धूम ५ कारणे पंचमंडलीय दोसे भवन्ति । तत्थ संजोयणा-उवगरण भत्तपाण-सब्भन्तर-बहि-भेएणं पमाणं ।

बत्तीसं किर-कवले आहारो कुच्छि-पूरओ भणिओ ।

रागेण सइंगालं, दोसेण, सधूमगं ति णायव्वं ॥१३१॥

[पिंड नि. ६४२]

कारणं-

वेयण-वेयावच्चे इरिय-ट्टाए य संजम-ट्टाए ।

तह पाण-वत्तियाए छट्ठं पुण धम्म-चिंताए ॥१३२॥

नत्थि छुहाए सरिसिया वियणा, भुंजेज्ज तप्पसमणट्टा ।

छाओ वेयावच्चं ण तरइ काउं, अओ भुंजे ॥१३३॥

इरियं पि न सोहिस्सं पेहाइयं च संजमं काउं ।

थामो वा परिहायइ गुणणऽणुपेहासु य असत्तो ॥१३४॥

[पिंडनि. ६६२-६६४]

पिंडविसोही गया ।

इयाणिं समितीओ पंच । तं जहाइरिया-समिती, २ भासा-समिई, ३ एसणा-समिई, ४ आयाण^२ भंड-मत्त-निक्खेवणा-समिती, ५ उच्चार-पास-वण-खेल-सिंघाण-जल्ल-पारिट्ठावणिया-समिती । तहा गुत्तीओ तिन्नि-मण-गुत्ती, वइ-गुत्ती^३, काय-गुत्ती,

तहा भावणाओ दुवालस । तं जहा १ अणिच्चत्त-भावणा, २ असरणत्त-भावणा, ३ एगत्त-भावणा, ४ अण्णत्त-भावणा, ५ असुइ-भावणा, ६ विचित्त-संसार-भावणा, ७ कम्मासव-भावणा, ८ संवर-भावणा, ९ विनिज्जरा-भावणा, १० लोगवित्थरभावणा, ११ 'धम्मं सुयक्खायं सुपण्णत्तं तित्थयेहिं' ति भावणा, तत्तचिंता भावणा, १२ 'बोहि-सुदुल्लभा-जम्मन्तर-कोडीहिं वि' ति^४ भावणा । एवमादि-थाणन्तरेसुं जे पमायं कुज्जा, से णं चारित्त-कुसीले नेए ।

तहा तव-कुसीले दुविहे णेए-बज्झ-तव-कुसीले, अब्भिन्तरतवकुसीले य । तत्थ जे केई विचित्त-अणसण-ऊणोदरिया-वित्ती-संखेवण-रस-परिच्चाय-कायकिलेस-संलीणयाए त्ति छट्ठाणेसुं न उज्जमेज्जा, से णं बज्झ-तव-कुसीले । तहा जे केइ विचित्तपच्छित्त-विणय-वेयावच्च-सज्झाय-झाण-उसग्गम्मि^५ चेएसुं छट्ठाणेसुं ण उज्जमेज्जा, से णं अब्भिन्तर-तव-कुसीले ।

तहा पडिमाओ बारस । तं जहा मासादी सत्तन्ता ७, एग-ति^६-सत्तराइ दिणा ३ अहराति, ११ एगराती, १२ भिक्खू पडिमाणं बारसगं ।

तहा अभिग्गहा-दव्वओ, खेत्तओ, कालओ भावओ । तत्थ दव्वे कुम्मासाइयं दव्वं गहेयव्वं, खेत्तओ गामे बहिं वा गामस्स, कालओ पढमपोरिसिमाईसु, भावओ कोहमाइसंपन्नो 'जं देहि' इमं गहिस्सामि' । एवं उत्तर-गुणा संखेवओ सम्मत्ता । सम्मत्तो य संखेवेणं चरित्तायारो । तवायारो वि संखेवेणेहन्तर-गओ

१ 'णाय दो' आ. सु. ला. । २ आदाण आ. सु. । ३ वयणुं आ. सु. खं. सं. ला. । ४ विचित्त भां । ५ उस्सण आ. सु. खं. ला. । ६ तिन्नि अहं आ । ७ हि तं ग आ सु. ।

[४५]

(१) तहा विरियायारो । एएसु चेव जा अहाणी (२) एएसुं पंचसु आयाराइयारेसुं जं आउट्टियाए दप्पओ पमायओ कप्पेण वा अजयणाए वा जयणाए वा पडिसेवियं, तं तहेवालोइत्ताणं जं मग्ग-विउ-गुरू-उवइसंति तं तहा पायच्छित्तं णाणुचरेइ । एवं अट्टारसण्हं सीलंग-सहस्साणं जं जत्थ पए पमत्ते भवेज्जा, से णं तेणं तेणं पमाय-दोसेणं कुसीले णेए [उ. ३ ।] छ

[४६]

तहा ओसण्णेसु जाणे णित्थं लिहिज्जइ । पासत्थे णाणमादीणं सच्छंदे उस्सुत्तुमग्गामी, सबले णेत्थं लिहिज्जंति गंथ-वित्थरभयाओ । भगवया उण एत्थं पत्थावे कुसीलादी महया^१ पबंधेणं पण्णविए । एत्थं च जा जा कत्थइ अण्णणवायणा, सा सुमुणिय-समय-सारेहिंतो पओसेयव्वा [पसोएयव्वा], जओ मूलादरिसे चेव बहुं गंथं विप्पणट्ठं । तहिं च जत्थ जत्थ संबंधाणुलगं गंथं संबज्झइ, तत्थ तत्थ बहुएहिं सुयहेहिं सम्मिलिऊणं संगोवंग-दुवाल संगोओ सुय-समुद्दाओ अण्ण-मण्ण-अंग-उवंग-सुय-कखंध-अज्झयणुदेसगाणं समुच्चिणिऊणं किंचि किंचि संबज्झमाणं एत्थं लिहियं, ण उण सकव्वं कयं ति ।

[४७]

पंचेए सुमहा-पावे जे ण वज्जेज्ज गोयमा ।
संलावादीहिं कुसीलादी, भमिही सो सुमती जहा ॥१३५॥
भव-काय-द्वितीए संसारे घोर-दुक्ख-समोत्थओ ।
अलभंतो दसविहे धम्मे बोहिमहिंसाइ-लक्खणे ॥१३६॥
एत्थं तु किर-दिट्ठंतं संसग्गी-गुण-दोसओ ।
रिसि-भिल्ला समवासे णं णिप्फण्णं गोयमा मुणे ॥१३७॥
तम्हा कुसीलसंसग्गी सव्वोवाएहिं गोयमा ।
वज्जेज्जा य हियाकंखी अंडज-दिट्ठंत-जाणगे ॥१३८॥

महानिसीह-सुयकखंधस्स तइयमज्झयणं उदेसा ॥१६॥

चउत्थमज्झयणं

[१]

‘से’ भयवं ! कहं पुण तेण सुमइणा कुसील-संसङ्गी कया’ आसी उ, जीए अ एरिसे अइदारुणे अवसाणे समकखाए जेण भव-कायद्वितीए अणोर-पारं भव-सायरं भमिही ? । से वराए दुक्ख-संतत्ते अलभंते सव्वणुवएसिए अहिंसा-लक्खण’ खंतादि-दसविहे धम्मे बोहिं ? ति गोयमा ! णं इमे, तं जहा-अत्थि इहेव भारहे वासे मगहा नाम जणवओ । तत्थ कुसत्थलं नाम पुरं । तम्मि य उवलद्ध-पुण्ण-पावे सुमुणिय’-जीवाजीवादि’-पयत्थे सुमती-णाइल णामधेज्जे दुवे सहोयरे महिद्धीए सङ्गो अहेसि । अहण्णया अंतराय-कम्मोदणं वियलियं विहवं तेसिं, ण उणं सत्त-परक्कम’ ति । एवं तु अचलिय-सत्त-परक्कमाणं’ तेसिं अच्चवंतं परलोग-भीरूणं विरय-कूड-कवडालियाणं पडिवण्ण-जहोवइट्ठ-दाणाइ-चउक्खंध-उवासग-धम्माणं अपिसुणाऽमच्छरीणं अमायावीणं किं बहुणा ? गोयमा ! ते उवासगा णं आवसहं गुणरयणाणं पभवा, खंतीए निवासे सुयण-मेत्तीणं । एवं तेसिं-बहु-वासर-वण्णणिज्ज-गुण-रयणाणं पि जाहे असुह-कम्मोदणं ण पहुप्पए संपया ताहे ण पहुप्पंति अट्ठाहिया-महिमादओ’ इट्ठदेवयाणं जहिच्छिए’ पूया-सक्कारे साहम्मिय-सम्माणे बंधुयण-संववहारे य । अह अण्णया अचलंतेसुं अतिहि-सक्कारेसुं अपूरिज्जमाणेसुं पणइयण-मणोरहेसुं, विहडंतेसु य सुहिसयणमित्त बंधव-कलत्त-पुत्त-णत्तुयगणेसुं, विसायमुवगएहिं गोयमा ! चिंतियं तेहिं सङ्गोहिं तं जहा-

जा विहवो ता पुरिसस्स होइ आणा-वडिच्छओ’ लोओ ।

गलिओदयं घणं विज्जुला वि दूरं परिच्चयइ ॥१॥

एवं’-चिंतिऊणावरोप्परं’ भणिउमारद्धे’

तत्थ पढमो-

पुरिसेण माण-धण-वज्जिएण परिहीण भागधिज्जेणं ।

ते देसा गंतव्वा जत्थ स-वासा ण दीसंति ॥२॥

तहा बीओ-

जस्स धणं तस्स जणो, जस्सत्थो तस्स बंधवा बहवे ।

धण-रहिओ हु’ मणूसो होइ समो दास-पेसेहिं ॥३॥

अह एवमवरोप्परं संजोज्जेऊण’ गोयमा ! कयं देसपरिच्चाय-निच्छयं तेहिं ति’ । जहा वच्चामो देसंतरं ति । तत्थ णं कयाई पुज्जंति चिर-चिंतिए मणोरहे हवइ य पव्वज्जाए सह संजोगो जइ दिव्वो बहुमण्णेज्जा जाव णं उज्झिऊणं तं कमागयं कुसत्थलं । पडिवण्णं विदेसगमणं ।

(३) अहण्णया अणुपहेणं गच्छमाणेहिं दिट्ठा तेहिं पंच साहुणो छट्ठं समणोवासगं ति । तओ भणियं णाइलेण जहा- ‘भो सुमती ! भद्दमुह ! पेच्छ, केरिसो साहु सत्थो ? ता एएणं चेव साहु-सत्थेणं गच्छामो, जइ पुणो वि, नूणं गंतव्वं ।’ तेण भणियं ‘एवं होउ’ ति । तओ सम्मिलिया तत्थ सत्थे-जाव णं पयाणगं वहंति ताव णं भणिओ सुमती णातिलेणं’ जहा णं “भद्दमुह ! मए हरिवंस-तिलय-मरगयच्छविणो सुगहिय-नामधेज्जस्स’ बावीसइम-तित्थगरस्स णं अरिद्धेमि नामस्स पाय-मूले सुहनिसन्नेणं एवमवधारियं आसी, जहा, जे एवंविहे अणगार-रूवे भवंति ते य कुसीले, जे य कुसीले ते दिट्ठीए वि निरक्खिउं ण कप्पंति । ता एते

१ से णं भ’ आ. सु. । २ कायव्वा आसी जीए अ एयारिसे आ. सु. । ३ ‘क्खणे खं’ आ. सु. । ४ सुमुणि’ S. । ५ यजीवादि’ १ खं, सं. ला. । ६ परक्कमे एवं आ. सु. ला. । ७ ‘रक्कताणं खं. । ८ ‘सहागु’ आ. सु. सं. । ९ ‘या महया महि’ आ. सु. । १० जहडिए शु. । ११ आणापडि’ आ. सु. । १२ एवं विचिंति’ खं. । १३ ऊण परो’ आ. सु. सं. ला. । १४ माढतो आ. मारद्धा शु. । १५ उ आ. सु. खं. सं. । १६ प्परं संजोज्जेइ, संजो’ आ. । १७ तेहिं जहा- शु. । १८ नाइले आ. सु. खं. सं. ला. । १९ धेज्जा वा’ आ. सु. ।

साहुणो तारिसे मणागं, ण कप्पए एतेसिं समं अम्हाणं गमण-संसग्गी^१, ता वयंतु एते, अम्हे अप्पसत्थेणं चेव वइस्सामो, ण कीरइ तित्थयर-वयणस्सातिक्कमो, जओ णं ससुरासुरस्सा वि जगस्स अलंघणिज्जा तित्थयर-वागी, अण्णं च-जाव एतेहिं समं गम्मइ^२ ताव णं चिद्धउ ताव दरिसणं आलावादी णियमा भवंति, ता किमम्हेहिं तित्थयर-वाणिं उल्लंघित्ताणं गंतव्वं ? “एवं तमणुभाणिऊणं तं सुमतिं हत्थे गहाय निव्वडिओ नाइलो साहु-सत्थाओ, निविट्ठो य चक्खु-विसोहिए फासुग-भू-पएसे । तओ भणियं सुमइणा जहा-

(४) गुरूणो माया-वित्तस्स जेद्ध-भाया तहेव भइणीणं ।

जत्थुत्तरं न दिज्जइ हा देव ! भणामि किं तत्थ ? ॥४॥

आएसमवीमाणं^३ पमाणपुव्वं तह त्ति णा (का?) यव्वं ।

मंगुलममंगुलं वा तत्थ वियारो न कायव्वो ॥५॥

णवरं एत्थ य मे^४ दायव्वं अज्ज-मुत्तरमिमस्स ।

खर-फरुस-कक्कसाऽणिद्ध-दुद्ध-निद्धुर-सरेहिं तु ॥६॥

अहवा कह उत्थल्लउ^५ जीहा मे जेद्ध-भाउणो पुरतो ? ।

जस्सुच्छंगे विणियंसणो हं, रमिओऽसुइ-विलित्तो ॥७॥

अहवा कीस ण लज्जइ एस सयं चेव एव पभणंतो ।

जं^६ नु ‘कुसीले एते दिट्ठीए वी ण दट्ठवे, ॥८॥

‘साहुणो’ । ? त्ति जाव न एवइयं वायरे^७ ताव णं इंगियागार-कुसलेणं मुणियं णाइलेणं-जहा णं अलिय-कसाइओ एस मणगं सुमती, ता किमहं पडिभणामि ? त्ति चिंतिउं समाढतो । जहा-

कज्जेण विणा अकंडे एस पकुविओ हु ताव संचिट्ठे ।

संपइ अणुणिज्जंतो न याणिमो किं च^८ बहु मण्णे ॥९॥

ता किं अणुणेमिमिणं उयाहु बोलउ खणद्धतालं^९ वा ।

जेणुवसमिय-कसाओ पडिवज्जइ तं तहा सव्वं ॥१०॥

अहवा पत्थावमिणं एयस्स वि संसयं अवहेमि ? ।

एस ण याणइ भदं जाव विसेसं णपरिकहियं ॥११॥

त्ति चिंतिऊणं भणिउमाढतो-^{१०}

नो देमि तुब्भ^{११} दोसं ण यावि कालस्स देमि दोसमहं ।

जं हिय-बुद्धीए सहोयरा वि भणिया पकुप्पंति ॥१२॥

जीवाणं चिय एत्थं दोसं कम्मट्ठ-जाल-कसियाणं ।

जे^{१२} चउगइ-निप्पिडणं हिओवएसं न बुज्झंति ॥१३॥

घण-राग-दोस-कुग्गाह-मोह-मिच्छत्त-खवलिय-मणाणं ।

भाइ विसं कालउडं हिओवएसामय^{१३} पइण्णं ति ॥१४॥

(५) एवमायणिऊण तओ भणियं सुमइणा । जहा-तुमं चेव सत्थवादी^{१४} भणसु एयाइं, णवरं ण जुत्तमेयं जं साहूणं अवण्णवायं भासिज्जइ । अण्णं तु-किं ण^{१५} पेच्छसि तुमं एएसिं महाणुभागाणं चेद्धियं ? छट्ठ-ठम-दसम दुवालस-मास-खमणाईहिं आहारगहणं गिम्हायावणट्ठाए^{१६} वीरासण-उकुडुयासण-नाणाभिगह-धारणेणं च

१ संसगं शु. । २ गच्छइ सु. ला. । ३ आएसे वि इमाणं आ. सु. । ४ मे अज्ज दा आ. । ५ उच्छल्ल आ. । ६ जं तु. शु. । ७ वायए ता सु. ला. । ८ किंच महं खं किंचि बहुं ला. । ९ क्षणार्धकालम् । १० उसमाढ शु. । ११ तुज्झ शु. । १२ जं आ. सु. । १३ मइपइन्नं ति खं सं, मयमइन्नं ति सु. ला. मयप्पइमं ति आ. । १४ सच्चवा आ. सत्थच्चवा सु. । १५ किं तं न पे आ. सु. । १६ म्हासुयावणट्ठा वीरा आ. सु. ।

कट्ट-तवोणुचरणेणं च पसुक्खं मंस-सोणियं ति ? महाउवासगो सि तुमं, महा-भासा-समिती विइया तए, जेणेरिस-गुणोवउत्ताणं पि महाणुभागाणं साहूणं 'कुसीले' ति नामं संकप्पियंति । तओ भणियं णाइलेणं जहा 'मा वच्छ ! तुमं एतेणं परिओसमुवयासु, जहा 'अहयं आसवारेणं परिमुसिओ' । अकाम-निज्जराए वि किंचि कम्मक्खयं भवइ, किं पुण जं बाल-तवेणं ? ता एते बाल-तवस्सिणो दट्ठवे, जओ णं किं किंचि उस्सुत्तमगयारित्तमेएसिं^१ [न] पइसे । अण्णं च-वच्छ सुमइ ! णत्थि ममं इमाणोवरि को वि सुहुमो वि मणसावि उ पओसो, जेणाहमेएसिं दोस-गहणं करेमि, किं तु मए भगवओ तित्थयरस्स सगासे एरिसमवधारियं, जहा- 'कुसीले अदट्ठवे' । ताहे भणियं सुमइणा जहा-जारिसो तुमं निबुद्धीओ तारिसो सो वि तित्थयरो, जेण तुज्झमेयं वायरियं' ति । तओ एवं भणमाणस्स सहत्थेणं झंपियं मुह-कुहरं सुमइस्स णाइलेणं, भणिओ य । जहा- 'भदमुह ! मा जगेक्क-गुरुणो तित्थयरस्सासायणं कुणसु, । मए पुण भणसु जहिच्छियं, नाहं ते किंचि पडिभणामि' ।

(६) तओ भणियं सुमइणा जहा 'जइ एते वि साहुणो कुसीला ता एत्थं जगे ण कोइ सुसीलो अत्थि' । तओ भणियं णाइलेणं । जहा- 'भदमुह सुमइ ! एत्थं जयालंघणिज्ज वक्कस्स^२ भगवओ वयणमायेरयव्वं, जं चउत्थिक्कयाए^३ न विसंवयेज्जा, णो णं बालतवस्सीण चेड्डियं, जओ णं जिणयंदवयणेणं^४ नियमओ ताव कुसीले इमे दीसंति, पव्वज्जाए-गंधं पि णो दीसए एसिं, जेणं पेच्छ पेच्छ ? तावेयस्स साहुणो (१) विइज्जियं मुहणंतगं दीसइ, ता एस ताव अहिग-परिगह-दोसेणं कुसीलो । ण एयं साहूण भगवयाऽऽइडं जमहिय-परिगह-विधारणं^५ कीरि, ता, वच्छ, 'हीण-सत्तोऽहत्तो' एसेवं मनसाज्झवसे जहा 'जइ ममेयं मुहणंतगं विप्पणस्सिहिइ ता बीयं कत्थ कहं पावेज्जा ? न' एवं चिंतेइ मूढो जहा- 'अहिगाऽणुवओगोवही-धारणेणं मज्झं परिगह-वयस्स भगं होही' । अहवा किं संजमेऽभिरओ एस मुहणंतगाइसंजमोवओगधम्मोवगरणेणं वीसीएज्जा ? नियमओ ण विसीए^६ । णवरमत्ताणयं 'हीण-सत्तोऽहमिइ पायडे उम्मगायरणं च पयंसेइ पवयणं च मइलेइ ति ।

(७) एसो उ ण पेच्छसि ? सामन्नचत्तो^७ एएणं कल्लं तीए विणियंसणाइइत्थीए अंगयट्ठिं निज्झाइऊण जं णालोइयं ण पडिक्कंतं तं किं तए ण विण्णायं ? एस उ ण पेच्छसि ? परूढ-विप्फोडग-विम्हियाणणो एतेणं संपयं चेव लोयट्ठाए सहत्थेणमदिन्न-छार-गहणं कयं । तए वि दिट्ठमेयं ति । एसो उ ण पेच्छसि ? संघडियं^८ कल्लो एएणं, अणुगए सूरिए 'उट्ठेह ! वच्चामो, उगयं सूरियं' ति तथा विहसियमिणं । एसो उ ण पेच्छसीमेसिं जिट्ठ-सेहो । एसो अज्ज रयणीए अणोवउत्तो पसुत्तो विज्जुक्काए फुसिओ । ण एतेणं कप्प-गहणं कयं । तहा पभाए हरिय-तणं वासा-कप्पंचलेणं संघट्टियं । तहा बाहिरोदगस्स परिभोगं कयं । बीयकायस्सोवोणेणं परिसक्किओ अविहिए एस खार-थंडिलाओ महुं थंडिलं संकमिओ । तहा-पह-पडिवण्णेणं साहुणा कम-सयाइक्कमे इरियं पडिक्कमियव्वं ।

(८) तहाचरेयव्वं^९ तहा चिट्ठेयव्वं तहा मासेयव्वं तहा सएयव्वं जहा छक्कायमइगयाणं जीवाणं सुहुम-बायर-पज्जत्तापज्जत्त-गमागम-सव्वजीवपाणभूय-सत्ताणं संघट्टण-परियावण-क्लामणोदवणं वा ण भवेज्जा । ता एतेसिं एवइयाणं^{१०} एयस्स एक्कमवी ण एत्थं दीसए । जं पुण मुहणंतगं पडिलेहमाणो अज्जं मए एस चोइओ । जहा 'एरिसं पडिलेहणं कोरे^{११} जे णं वाउक्कायं फडफडस्स संघट्टेज्जा' । सारियं च 'पडिलेहणाए संतियं कारियं^{१२} ति, जस्सेरिसं जयणं एरिसं सोवओगं हुंकाहिसि संजमं, ण संदेहं जस्सेरिसमाउत्तत्तणं तुज्झं ति । एत्थं च तए हं विणिवारिओ जहा णं 'मूगोवाहि^{१३} ण अम्हाणं साहूहिं समं किंचि भणेयव्वं कप्पे । ता किमेयं ते विसुमरियं ? ता भदमुह ! एएणं^{१४} समं संजम-त्थाणंतराणं एगमवि णो परिक्खियं, ता किमेस

१ परामु आ. सु. । २ गयामित्त आ. सु. सं । ३ जगदलंघनीय वाक्यस्य ला. टि. । ४ च छक्कियाए खं, चत्थक्कियाए खं, चउत्थिक्कियाए सं । ५ जिणिंद व खं. । ६ विधरणं कोरे । ७ हीनसत्तेहिं खं. २ । ८ ता ए ला. । ९ विहिए विसीए, खं विसाए ला. । १० सामन्नवत्ता सा, सामन्नवन्ना सु. । ११ संघाडिए कल्ले खं । १२ कोरे सं. ला. । १३ सिं पव सं. । १४ कोइ जेण ला. कोसिजेण खं । १५ कारणं ति खं । १६ मूगो हाहिं खं. । १७ एएणेसिमसं ला. ।

‘साहू’ भणेज्जा जस्सेरिसं पमत्तत्तणं ? ण एस साहु जस्सेरिसं णिद्धम्म-संपलत्तणं । भद्दमुह ! पेच्छ पेच्छ सूणो इव णित्तिसो छक्काय-निमद्दणो कहाभिरमे एसो । अहवा वरं सूणो जस्स णं सुहुमं वि णियम-वय-भंगं णो भवेज्जा । एसो उ नियम-भंगं करेमाणो केणं उवमेज्जा ? ता वच्छ ! सुमइ भद्दमुह ! ण एरिस कत्तव्वायरणाओ भवन्ति साहू, एतेहिं च कत्तव्वेहिं तित्थयर-वयणं सरेमाणो को एतेसिं वंदणगमवि करेज्जा ?

अण्णं च एएसिं संसगेण कयाई अम्हाणं पि चरण-करणेसुं सिद्धिलत्तं भवेज्जा, जे णं पुणो पुणो आहिंडेमो घोरं भवपरंपरं । तओ भणियं सुमइणा जहा-जइ एए कुसीले जई सुसीले, तहा वि मए एएहिं समं गंतव्वं जाव एएसिं समं पव्वज्जा कायव्वा । जं पुण तुमं कोरसिं^१ तमेव धम्मं, णवरं को अज्ज तं समायरिउं सक्का ? ता मुयसु करं, मए एतेहिं समं गंतव्वं जाव णं णो दूरं वयंति से^२ साहुणो^३ ति । तओ भणियं णाइलेणं ‘भद्दमुह ! सुमइ णो कल्लाणं एतेहिं समं गच्छमाणस्स तुज्झं^४ ति । अहयं च तुब्भं हिय-वयणं भणामि एवं ठिए जं चेव बहु-गुणं तमेवाणुसेवय, । णाहं ते^५ दुक्खेण धरेमि ।

(९) अह अण्णया अणेगोवाएहिं पि निवारिज्जंतो ण ठिओ, गओ सो मंद-भागो सुमती गोयमा ! पव्वइओ य । अह अण्णया वच्चंतें मास-पंचगेणं आगओ महारोखो दुवालस-संवच्छरिओ दुब्भिकखो । तओ ते साहुणो तक्काल-दोसेणं अणालोइय-पडिक्कंते मरिऊणोववन्ने भूय-जक्ख-रक्खस-पिसायादीणं वाणमंतरदेवाणं वाहणत्ताए । तओ वि चविऊणं मिच्छजातीए कुणिमाहार-कूरज्झवसाय-दोसओ सत्तमाए । तओ उव्वट्टिऊणं तइयाए चउवीसिगाए सम्मत्तं पाविहिति । तओ य सम्मत्त-लंभ-भवाओ तइय-भवे चउरो सिज्झिहिति । एगो ण सिज्झिहिइ जो सो पंचमगो सव्व-जेट्ठो । जओ णं सो एगंत-मिच्छ-दिट्ठी-अभव्वो य । ‘से भयवं ! जे णं सुमती से भव्वे उयाहु अभव्वे ?’ ‘गोयमा ! भव्वे । से भयवं ! जइ-णं भव्वे, ता णं मए समाणे कहिं समुप्पत्ते ? “गोयमा ! परमाहम्मियासुरेसुं ! से भयवं ! किं भव्वे परमाहम्मियासुरेसुं समुप्पज्जइ ? ‘गोयमा ! जे केई घण-राग-दोस-मोह-मिच्छत्तोदणं सुववसियं^६ पि परम-हिओवएसं अवमन्नेत्ताणं दुवालसंगं च सुय-णाणमप्पमाणी करीअ अयाणित्ता य समय-सब्भवावं अणायारं पसंसिया णं तमेव उच्छप्पेज्जा जहा सुमइणा उच्छप्पियं^७ । ‘न भवन्ति एए कुसीले साहुणो, अहा णं एए वि कुसीले ता एत्थं जगे न कोई सुसीलो अत्थि, निच्छियं मए एतेहिं समं पव्वज्जा कायव्वा तहा ‘जारिसो तं निबुद्धीओ तारिसो सो वि तित्थयो’ ति एवं उच्चारेमाणेणं से णं गोयमा ! महंतं पि तवमणुट्टेमाणे परमाहम्मियासुरेसुं उववज्जेज्जा । ‘से भयवं ! परमाहम्मिया सुरदेवाणं उव्वट्टे समाणे से सुमती कहिं उववज्जेज्जा ? गोयमा ! तेणं मंद-भागेणं अणायार-पसंसुच्छप्पणं-करेमाणेणं सम्मग-पणासणं अभिणंदियं तक्कम्मदोसेणं-अणंत-संसारियत्तणमज्जियंतो^८ केत्तिए उववाए तस्स साहेज्जा जस्स णं अणेग-पोगल-परियट्टेसु वि णत्थि चउगइ-संसाराओ अवसाणं ति, तहा वि संखेवओ सुणसु गोयमा !

(१०) इणमेव जंबुदीवं दीवं परिक्खिविऊणं ठिए जे एस लवणजलही एयस्स णं जं ठामं सिंधू महानदी पविट्ठा, तप्पएसओ दाहिणेणं दिसा-भागेणं पणपण्णाए जोयणेसुं वेइयाए मज्झंतं^९ अत्थि पडिसंताव-दायणं नाम अद्धतेरस-जोयण-पमाणं हत्थिकुंभायारं थलं । तस्स य लवण-जलोवरेणं^{१०} अद्धुद्ध-जोयणाणी उस्सेहो । तहिं च णं अच्चंत-घोर-तिमिसंधयाराओ घडियालग-संठाणाओ सीयालीसं गुहाओ । तासुं च णं जुगं जुगेणं निरंतरे^{११} जलयारीणो मणुया परिवसन्ति । ते य वज्ज-रिसभ-णाराय-संघयणे महाबल-परक्कमे अद्धतेरस-रयणी-पमाणेणं संखेज्ज-वासाऊ. महु-मज्ज-मंसप्पिए सहावओ इत्थिलोले परम-दुव्वण्ण-सुउमाल-अणिट्ट-खर-फरुसिय-तणू मायंगवइ-कयमुहे सीह-घोर-दिट्ठी-कयंत-भीसणे^{१२} अदाविय पट्ठी असणि व्व णिट्ठुर-पहारी दप्पुद्धे य भवन्ति । तेसिं ति जाओ अंतरंड-गोलियाओ ताओ गहाय चमरीणं संतिएहिं सेय-पुंछवालेहिं गुंथिऊणं

१ कहेसि ला. । २ ति ते सा खं । ३ तुब्भं ति खं. । ४ तए दु शु । ५ सुरदसियं खं, सुरकहियं सा । ६ उत्थाप्येज्जा । ७ महिज्जि खं. सं. ला., । ८ सभंतं सं. । ९ जलोदणं सा. । १० जुगं जुगं अंतरे सा. जुग जुगलं निरंतर सु. जुग जुगलं नि ला. । ११ सणे फरुसिय पट्ठी सा. ।

जे केइ उभय-कण्णेषु निबन्धिऊण महघुत्तम-जच्च-रयणत्थी^१ सागरमणुपविसेज्जा । से णं जलहत्थि-महिस-गोहिग-मयर-महामच्छ-तंतु-सुसुमार-पभितीहिं दुट्ठ-^२ वतेहिं अभेसिए^३ चेव सव्वं पि सागर-जलं आहिंडिऊण जहिच्छाए जच्च-रयण-संगहं करिय अहय-सरीरे आगच्छे, ताणं च अंतरंडगोलियाणं संबंधेण ते वराए गोयमा ! अणोवमं सुघोरं दारुणं दुक्खं पुव्वज्जिय रोद्द-कम्म-वसगा अणुभवन्ति ।

से भयवं ! केणं अट्ठेणं ? 'गोयमा ! तेसिं जीवमाणानं कोस-मज्झे ताओ गोलियाओ गहेउं जे जया उण ते धिप्पन्ति, तया बहुविहाहिं णियंतणाहिं महया साहसेणं सण्णद्ध-बद्ध-करवाल-कुंत-चक्काइ-पहरणाडोवेहिं बहु-सूर-धीर-पुरिसेहिं बुद्धीपुव्वगेणं^४ सजीविय-डोलाए धेप्पन्ति । तेसिं च धेप्पमाणानं जाइं सारीर-माणसाइं दुक्खाइं भवन्ति, ताइं सव्वेसुं नारय-दुक्खेसुं जइ परं उवमेज्जा ।

[११]

(११) 'से भयवं ! को उण ताओ अंतरंड-गोलियाओ गेण्हेज्जा' ? गोयमा ! तत्थेव लवण-समुदे अत्थि रयण-दीवं नाम अंतर-दीवं । तस्सेव पडिसंताव-दायगाओ थलाओ एगतीसाए जोयण-सएहिं । तं निवासिणो मणुया भवन्ति ।

'भयवं ! कयरेणं पओगेणं' ? खेत्त-सभाव-सिद्ध^५-पुव्वपुरिस-सिद्धेणं^६ च विहाणेणं ?

'से भयवं ! कयरे उण से पुव्व-पुरिस-सिद्धे विही तेसिं' ? ति गोयमा ! तहियं रयण-दीवे अत्थि वीसं-एगूण-वीसं अट्ठारस-दसट्ठ-सत्त-धणू-पमाणानं घरट्ठसंठाणानं वर-वइर-सिला-संपुडाइं, ताइं च विघाडेऊणं ते रयणदीव-निवासिणो मणुया पुव्व-सिद्ध-खेत्त-सहाव-सिद्धेणं चेव जोगेणं पभूय-मच्छिया-महूए अब्भंतरओ अच्चंत-लेवाडाइं काऊणं तओ तेसिं पक्क-मंस-खंडाणि बहूणि जच्च-महु-मज्ज-भंडगाणि पक्खिवन्ति । तओ एयाइं करिय सुरंद-दीह-महद्दुम-कट्ठेहिं आरंभित्ताणं सुसाउ-पोराण-मज्ज-मच्छिगा महूओ य पडिपुण्णे बहूए लाउगे गहाय पडिसंतावदायग-थलमागच्छन्ति । जाव णं तत्थागए समाणे ते गुहावासिणो मणुया पेच्छन्ति, ताव णं तेसिं रयणदीवग-निवासिमणुयाणं वहाय पडिधावन्ति । तओ ते तेसिं य महुपडिपुत्रं लाउगं पयच्छिऊणं अब्भत्थ^७ पओगेणं तं कट्ठ-जाणं जइणयर-वेगं दुवं खेविऊणं रयणदीवाभिमुहं वच्चन्ति । इयरे य तं महुमासादियं पुणो सुट्ठयरं नेसं पिट्ठीए^८ धावन्ति । ताहे गोयमा ! जाव णं अच्चासण्णे भवन्ति, ताव णं सुसाउ-महु-गंध-दव्व-सक्कारिय-पोराण-मज्जं लाउगमेगं^९ पमोत्तूण पुणो वि जइणयरवेगेणं रयणदीव-हुत्तो वच्चन्ति । इयरे य तं सुसाउ-महु-गंध-दव्व-संसक्करिय पोराण-मज्जमासाइयं पुणो सुदक्खयरे तेसिं पिट्ठीए धावन्ति । पुणो वि तेसिं महु-पडिपुण्णं लाउगमेगं मुंचन्ति

[१२]

एवं ते गोयमा ! महु-मज्ज-लोलीए संपलग्गे तावाणयन्ति जाव णं ते घरट्ठ-संठाणे वइरसिला-संपुडे । ता जाव णं तावइयं भू-भागं संपरावन्ति ताव णं जमेवासण्णं वइरसिला संपुडं जंभायमाणपुरिसमुहागारं विहाडियं चिद्धइ, तत्थेव जाइं महु-मज्ज-मंस-पडिपुन्नाइं समुद्धरियाइं सेस-लाउगाइं ताइं तेसिं पिच्छमाणानं ते तत्थ मोत्तूणं निय-निय-निलएसु वच्चन्ति । इयरे य महु-मज्ज-लोलीए जाव णं तत्थ पविसन्ति, ताव णं गोयमा ! जे ते पुव्व-मुक्के पक्क-मंस-खंडे जे य ते महु-मज्ज-पडिपुण्णे भंडगे जं च महूए चेवालित्तं सव्वं तं सिला-संपुडं पेक्खन्ति ताव णं तेसिं महंतं परिओसं महंतं तुट्ठिं महंतं पमोदं भवइ । एवं तेसिं महु-मज्ज-पक्क-मंसं परिभुंजेमाणेणं जाव णं गच्छन्ति सत्तट्ठ-दस-पंचेव वा दिणाणि, ताव णं ते रयणदीव-निवासी-मणुया एगे सन्नद्ध-बद्ध-साउह-करणा तं वइरसिलं वेढिऊणं सत्तट्ठ-पंतीहिं णं ठन्ति, । अण्णे तं घरट्ठ-सिला-संपुडमायालित्ताणं एगट्ठं मेलन्ति । तम्मि य मेलिज्जमाणे गोयमा ! जइ णं कहिं चि तुडित्तिभागओ तेसिं एक्कस्स दोणं पि

१ त्थी आगर खं. स. गाहाग खं. । २ अभिए सु. ला. । ३ बुद्धिपओगे सं. । ३ सिद्धेण खं. । ४ सिद्धेण सं. । ५ अज्झत्थ आ. । ६ पट्ठिए विक्खिमाणे २ धा खं. । ७ मेयं पमो. शु. । ८ यरो य ला. ।

वा णिप्फेडं भवेज्जा, तओ तेसिं रयणदीवनिवासि-मणुयाणं स-विडवि-पासाय-मंदिरस्स चउप्पयाणं तक्खणा चेव तेसिं हत्था संधार-कालं भवेज्जा । एवं तु गोयमा ! तेसिं-तेणं-वज्ज-सिला-घरट्ट-संपुडेणं गिलियाणं पि तहियं चेव जाव णं सव्वट्ठिए दलिऊणं ण संपीसिए सुकुमालिया य ताव णं तेसिं णो पाणाइक्कमं भवेज्जा । ते य अट्ठी वइरमिव दुदले तेसिं तु । तत्थ य वइर-सिला-संपुडं कण्हग-गोणगेहिं आउत्तमादेरेणं अरहट्ट-घरट्ट-खर-सण्हग-चक्कमिव परिमंडलं भमालियं ताव णं खंडंति^१ जावणं संवच्छरं । ताहे तं तारिसं अच्चंत-घोर-दारुणं सारीर-माणसं महा-दुक्ख-सन्निवायं समणुभवेमाणं पाणाइक्कमं भवइ । तहा वि ते तेसिं अट्ठि^२ णो फुडंति नो दो फले भवंति, णो संदलिज्जंति, णो विदलिज्जंति, णो पघरिसंति^३, । णवरं जाइं काइं वि संधि-संधाण-बंधणाइं ताइं सव्वाइं विच्छुडेत्ता^४ णं विय जज्जरी भवंति ।

तओ णं इयरुवल-घरट्टस्सेव परिसवियं चुण्णमिव किंचि अंगुलाइयं अट्ठि-खंडं दट्ठुणं ते रयणदिवगे परिओसमुव्वहंते सिला-संपुडाइं उच्चियाडिऊणं ताओ अंतरंड-गोलियाओ गहाय जे तत्थ तुच्छहणे ते अणेग-रित्थ^५ संधाएणं विक्किणंति । एतेणं विहाणेणं गोयमा ! ते रयणदीव-निवासिणो मणुया ताओ अंतरंड-गोलियाओ गेण्हंति ।

[१३]

‘से भयवं ! कहं ते वराए तं तारिसं अच्चंतघोर-दारुण-सुदूसहं दुक्ख-नियरं विसहमाणो निराहार-पाणे संवच्छरं जाव पाणे वि धारयंति’ ? गोयमा ! सकय-कम्माणुभावओ । सेसं तु प्रश्रव्याकरणवृद्धविवरणादवसेयं ।

से भयवं ! तओ वी मए समाणे से सुमती जीवे कहं उववायं लभेज्जा ?’ ‘गोयमा ! तत्थेव पडिसंतावदायगथले तेणेव कमेणं सत्त-भवंतरे तओ वि दुट्ठ-साणे, तओ वि कण्हे, तओ वि वाणमंतरे, तओ वि लिंबत्ताए वणस्सईए । तओ वि मणुएसुं, इत्थित्ताए, तओ वि छट्ठीए, तओ वि मणुयत्ताए कुट्ठी, तओ वि वाणमंतरे, तओ वि महाकाए^६ जूहाहिवती गए, तओ वि मरिऊणं मेहुणासत्ते अणंत-वणप्फतीए, तओ वि अणंत-कालाओ मणुएसुं सजाए । तओ वि मणुए महानेमिती, तओ वि सत्तमाए, तओ वि महामच्छे चरिमोयहिम्पि, तओ सत्तमाए तओ वि गोणे, तओ वि मणुए, तओ वि विडव-कोइलियं, तओ वि जलोयं वि महामच्छे, तओ वि तंदुलमच्छे, तओ वि सत्तमाए तओ वि रासहे, तओ वि साणे, तओ वि किमी, तओ वि ददुहे, तओ वि तेउ-काइए, तओ वि कुंथू, तओ वि महुये, तओ वि चडए, तओ वि उदेहियं, तओ वि वणप्फतीए तओ वि अणंत-कालाओ मणुएसु इत्थीरयणं, तओ वि छट्ठीए, तओ कणेरु, तओ वि वेसामंडियं नाम पट्ठणं-तत्थोवज्झाय-गेहासण्णे लिंबत्तेणं वणस्सई, तओ वि मणुएसुं खुज्जित्थी, तओ वि मणुयत्ताए पंडगे, तओ वि मणुयत्तेणं दुग्गए, तओ वि दमए, तओ वि पुढवादीसुं भव-काय-द्वितीए पत्तेयं, तओ मणुए, तओ बाल-तवस्सी, तओ वाणमंतरे, तओ वि पुरोहिए, तओ वि सत्तमीए, तओ वि मच्छे, तओ वि सत्तमाए, तओ वि गोणे, तओ वि मणुए महासम्मद्विटीए अविरए चक्कहरे, तओ पढमाए, तओ वि इब्भे, तओ वि समणे अणगारे, तओ वि अणुत्तरसुरे, तओ वि चक्कहरे-महा-संघयणी भवित्ता णं निव्विण्ण-काम-भोगे जहोवइदं संपुन्नं संजमं कारुण गोयमा ! से णं सुमइ-जीवे परिनिव्वुडेज्जा ।

[१४]

तहा य जे भिक्खू वा भिक्खूणीवा परपासंडीणं पसंसं करेज्जा, जे या वि णं णिण्हगाणं पसंसं करेज्जा, जे णं णिण्हगाणं अणुकूलं भासेज्जा, जे णं निण्हगाणं आययणं पविसेज्जा, जे णं निण्हगाणं गंथ-सत्थ-पयक्खरं वा परूवेज्जा, जे णं निण्हगाणं संतिए काय-किलेसाइए तवे इ वा, संजमे इ वा, नाणे इ वा, विण्णाणे इ वा, सुए इ वा, पंडिच्चे इ वा अभिमुह-मुद्ध-परिसा-मज्झ-गए सलाहेज्जा, से वि य णं परमाहम्मिएसुं उववज्जेज्जा जहा सुमती ।

से भयवं ! तेणं सुमइ “जीवेणं तक्कालं समणत्तं अणुपालियं तथा वि एवंविहेहिं नारय-तिरिय-नरामर विचित्तोवाएहिं एवइयं संसाराहिंडणं” ? गोयमा ! णं जमागम-बाहाए लिंगगहणं कीरइ, तं डंभमेव केवलं सुदीह-संसार-हेऊभूयं । णो णं तं परियायं संजमे^१ लिक्खइ, तेणेव य संजमं दुक्करं मण्णे^२ । अण्णं च समणत्ताए एसे य पढमे संजम-पए जं कुसील-संसंगी-णिरिहरणं अहा णं णो णिरिहरे, ता संजममेव ण ठाएज्जा, ता तेणं सुमइणा तमेवायरियं तमेव पसंसियं तमेव उस्सपियं तमेव सलाहियं तमेवाणुद्वियं^३ ति । एयं च सुत्तमइक्कमित्ताणं एत्थं पए जहा सुमती तथा अण्णेसिमवि सुंदर-विउर-सुदंसण-सेहरणीलभद्द-सभोमे य-खगगधारी तेणग-समण-दुद्धंत-देवरक्खिय-मुणि-णामादीणं को संखाणं करेज्जा ? ता एयमइं विइत्ताणं कुसीलसंभोगे सव्वहा वज्जणीए ।

[१५]

से भयवं ! किं ते साहुणो तस्स णं णाइल-सङ्गस्स छंदेणं कुसीले उयाहु आगम-जुत्तीए ? गोयमा ! कहां सङ्गस्स वरायस्सेरिसो सामत्थो ? जे णं तु सच्छंदत्ताए महाणुभावाणं सुसाहूणं अवण्णवायं भासे ? तेणं सङ्गणेणं हरिवंस-तिलय-मरगयच्छविणो बावीसइम-धम्म-तित्थयर-अरिइनेमि नामस्स सयासे वंदण-वत्तियाए गएणं आयारंगं अणंत-गमपज्जवेहिं पण्णविज्जमाणं समवधारियं । तत्थ य छत्तीसं आयारे पण्णविज्जंति । तेसिं च णं जे केइ साहू वा साहुणी वा अण्णयरमायारमइक्कमेज्जा, से णं गारत्थीहिं उवमेयं । अहण्णहा समणुद्वे वाऽऽयरेज्जा वा पण्णवेज्जा वा तओ णं अणंत-संसारी भवेज्जा । ता गोयमा ! जे णं तु मुहणंतगं अहिगं परिगहियं, तस्स ताव पंचम महव्वयस्स भंगो । जे णं तु इत्थीए अंगोवंगाइं णिज्झाइऊण णालोइयं, तेणं तु बंभचेरगुत्ती विराहिया । तव्विराहणेणं जहा एग-देसदड्ढो पडो दड्ढो भण्णइ, तथा चउत्थ-महव्वयं भगं । जेण य सहत्थेणुप्पाडिऊणादिण्णा भूइं पडिसाहिया, तेणं तु तइय-महव्वयं भगं । जे ण य अणुगओ वि सूरिओ उगओ भणिओ, तस्स य बीय-वयं भगं । जेण उ^४ ण अफासुगोदगेण अच्छीणि पढोयाणि तथा अविहीए पढथंडिल्लाणं संकमणं कयं, बीयं कायं च अक्कंतं, वासा-कप्पस्स अंचलगेण हरियं संघट्टियं, विज्जूए फूसिओ मुहणंतगेणं अजयणाए फडफडस्स वाउक्कायमुदीरियं, ते णं तु पढम-वयं भगं । तब्भंगे पंचणहं पि महव्वयाणं भंगो कओ । ता गोयमा ! आगमजुत्तीए एते कुसीला साहुणो । जे उ णं उत्तरगुणाणं पि भगं ण इद्धं, किं पुण जं मूल-गुणाणं ?

[१६]

से भयवं ! ता एय णाएणं वियारिऊणं महव्वए घेतव्वे ? गोयमा ! इमे अट्ठे समट्ठे । ‘से भयवं ! के णं अट्ठेणं’ ? गोयमा ! सुमणे इ वा सुसावए इ वा, ण तइयं भेयंतरं, अहवा जहोवइद्धं सुसमणत्तमणुपालिया अहा णं जहोवइद्धं सुसावगतमणुपालिया, णो समणो सुसमणत्तमइयरेज्जा, णो सावए सावगतमइयरेज्जा । णिरइयारं वयं पसंसे, तमेव य समणुद्वे । णवरं जे समणधम्मे से णं अच्चंत-घोर-दुच्चरे तेणं असैस-कम्मक्खयं जहण्णेणं पि अट्ठ भवब्भंतरे मोकखो, । इयरेणं तु सुद्धेणं देव-गइं^५ सुमाणुसत्तं वा साय-परंपरेणं मोकखो, णवरं पुणो वि तं संजमाओ । ता जे से समण-धम्मे से अवियारे^६ सुवियारे पण्ण^७ वियारे तह ति मणुपालिया उवासगाणं पुण सहस्साणि विधाणे । जो जं परिवाले तस्साइयारं च ण भवे, तमेव गिण्हे ।

[१७]

से भयवं ! सो उण णाइल-सङ्गो कहिं समुप्पन्नो ? ‘गोयमा ! सिद्धीए’ । “से भयवं ! कहां ?” गोयमा ! ते णं महाणुभागेणं तेसिं कुसीलाणं संसंगिं णितुद्वेऊणं^८ तीए चेव बहु-सावय-तरु-संड-संकुलाए घोर-कंताराडवीए सव्व-पाव-कलिमल-कलंक-विप्पमुक्कं तित्थयर-वयणं परमहियं सुदुल्लहं भवसएणुं पि ति कलिऊणं अच्चंत-विसुद्धासएणं फासुद्वेसम्मि निप्पडिकम्मं निरइयारं पडिवण्णं

पडिवण्णं पायवोगमणमणसणं ति । अहण्णया तेणेव पएसेणं विहरमाणो समागओ तित्थयरो अरिद्धनेमी । तस्स य अणुगहट्ठाए तेणे य अचलिय-सत्तो भव्वसत्तो ति काऊणं उत्तिमट्ठ-पसाहणी कया साइसया देसणा । तमायण्णमाणो सजल-जलहर-निनाय-देव-दुंदुही-निग्घोसं तित्थयर-भारइं सुहज्झवसायपरो आरूढो-खवग-सेढीए अउव्वकरणेणं अंतगड-केवली-जाओ । एते णं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं 'गोयमा सिद्धीए ता गोयमा ! कुसील संसग्गीए विप्पहियाए एवइयं अंतरं भवइ ति ।

महानिसीहसुयखंधस्स चउत्थमज्झयणं

अत्र चतुर्थाध्ययने बहवः सैद्धान्तिकाः केचिदालापकान् न सम्यक् श्रद्धेत्येव, तैश्चरद्धानैरस्माकमपि न सम्यक् श्रद्धानं । इत्याह हरिभद्रसूरिः न पुनः सर्वमेवेदं चतुर्थाध्ययनं । अन्यानि वा अध्ययनानि, अस्यैव कतिपयैः परिमितैरालापकैरश्रद्धानमित्यर्थः । यत् स्थान-समवाय-जीवाभिगम-प्रज्ञापनादिषु न कथंचिदिदमाचख्ये यथा प्रतिसंतापक-स्थलमस्ति, तद्गुहावासिनस्तु मनुजास्तेषु च परमाऽधार्मिकाणां पुनः पुनः सप्ताष्टवारान् यावदुपपातस्तेषां च तैः परमाऽधार्मिकाणां पुनः पुनः सप्ताष्टवारान् यावदुपपातस्तेषां च तैर्दारुणैर्वज्रशिला-घरट्ट संपुटैर्गिलितानां परिपीड्यमानानामपि संवत्सरं यावत् प्राणव्यापत्तिर्न भवतीति । वृद्धवादस्तु पुनर्यथा तावदिदमार्षसूत्रं, विकृतिर्न तावदत्र प्रविष्टा, प्रभूताश्चात्र श्रुतस्कंधे अर्थाः, सुष्ट्वतिशयेन सातिशयानि गणधरोक्तानि चेह वचनानिर्ग तदेवं स्थिते न किंचिदाशंकनीयम् इति ।

नवणीयसार नाम पंचममज्झयणं

[१]

एवं कुसील-संसगिं सव्वोवाएहिं पयहिउं ।
 उम्मग-पट्ठियं गच्छं जे वासे लिंग-जीविणं ॥१॥
 से णं निव्विग्घमकिलिद्धं सामण्णं संजमं तवं ।
 ण लभेज्जा, तेसि याभावे मोक्खे दूरयरं ठिए ॥२॥
 अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे ते उम्मग-पट्ठियं ।
 गच्छं संवासइत्ताणं भमती भव-परंपरं ॥३॥
 जामद्ध-जाम-दिण-पक्खं मासं संवच्छरं पि वा ।
 सम्मग-पट्ठिए गच्छे संवसमाणस्स गोयमा ॥४॥
 लीलायऽलसमाणस्स निरुच्छाहस्स धीमणं ।
 पेक्खो^१वक्खीए अत्तेसुं^२ महानुभागाण साहुणं ॥५॥
 उज्जमं सव्व-थामेसु घोर-वीर-तवाइयं ।
 ईसक्खा-संक-भय-लज्जा तस्स वीरियं समुच्छले ॥६॥
 वीरिएणं तु जीवस्स समुच्छलिएण गोयमा ।
 जम्मंतरकए पावे पाणी हियएण निट्ठवे ॥७॥
 तम्हा निउणं मइ^३ भालेउं गच्छं संमगपट्ठियं ।
 निवसेज्ज तत्थ आजम्मं गोयमा ! संजए मुणी ॥८॥

[२]

‘से भयवं ! कयरे णं से गच्छे जे णं वासेज्जा ?’ एवं तु गच्छस्स पुच्छा जाव णं वयासी । गोयमा ! जत्थ णं सम-सत्तु-मित्त-पक्खे अच्चंत-सुनिम्मल-विसुद्धंत-करणे आसायणा-भीरु सपरोवयारमब्भुज्जए अच्चंत-छज्जीव-निकाय-वच्छले, सव्वालंबण-विप्पमुक्के, अच्चंतमप्पमादी, सविसेस-बितिय^४-समय-सब्भावे रोद्ध-ज्झाण-विप्पमुक्के, सव्वत्थ अणिगूहिय-बल-वीरिय-पुरिसक्कार-परक्कमे, एगंतेणं संजती-कप्प-परि भोग-विरए एगंतेणं धम्मंतराय-भीरु, एगंतेणं तत्त-रुई^५ एगंतेणं इत्थिकहा-भत्तकहा-तेणकहा-रायकहा-जणवयकहा परिभट्टायारकहा, एवं तिन्नि-तिय-अट्टारस-बत्तीसं विचित्त-सप्पभेय^६-सव्व-विगहा-विप्पमुक्के, एगंतेणं जहा सत्तीए अट्टारसण्हं सीलंग-सहस्साणं आराहगे, सयलमहणिसाणुसमयमगिलाए, जहोवइद्ध-मग-परूवए, बहु-गुण-कलिए^७ मगट्ठिए सपरोवयारमब्भुज्जए अच्चंतं अखलिय-सीले, महायसे, महासत्ते, महानुभागे णाण-दंसण-चरण-गुणोववेए गणी ॥छा॥

[३]

‘से भयवं ! किमेस वासेज्जा ?’ गोयमा ! अत्थेगे जे णं वासेज्जा, अत्थेगे जे णं नो वासेज्जा ? ‘से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं गोयमा ! अत्थेगे जे णं वासेज्जा ? अत्थेगे जे णं नो वासेज्जा । गोयमा ! अत्थेगे जे णं आणाए ठिए अत्थेगे जे णं आणा-विराहगे । जे णं आणा-ठिए से णं सम्मदंसण-नाण-चरित्ताराहगे । जे णं सम्मदंसण-नाण-चरित्ताराहगे से णं गोयमा ! अच्चंत-विऊ सुपवरकम्मज्जए^८ मोक्खमगे । जे य उ णं आणा-विराहगे से णं अणंताणुबंधी कोहे, से णं अणंताणुबंधीमाणे, से णं अणंताणुबंधी

१ पक्खो ते खीय पन्नेसुं सं. । २ ए यन्नेए, पयन्नेसुं । ३ निउणं निभाले उं ला. । ४ चेतिय खं. । ५ णंसत्तं सा. । ६ समप्पमेय सा. । ७ ए अत्थेगे मग जे. । ८ सुयहर कंडुज्जए जे./ सुपवर कंडु आ. सुपद्धकंमुज्जए (टिप्पण) ला. ।

कइयवे^१, से णं अणंताणुबंधी लोभे, जे णं अणंताणुबंधी कोहाइकसाय-चउक्के से णं घण-राग-दोस-मोह-मिच्छत्त-पुंजे । जे णं घण-राग-दोस-मोह-मिच्छत्त-पुंजे, से णं अणुत्तरे घोर-संसार-समुदे । जे णं अणुत्तर-घोर-संसार-समुदे, से णं पुणो पुणो जम्मं पुणो पुणो जरा, पुणो पुणो मच्चू । जे णं पुणो पुणो जम्म-जरा-मरणे, से णं पुणो पुणो बहू भवंतर-परावत्ते, जे णं पुणो पुणो बहू भवंतर-परावत्ते, से णं पुणो पुणो चुलसीइ-जोणि-लक्खमाहिंडणं । जे णं पुणो पुणो चुलसीइ-जोणि-लक्खमाहिंडणं, से णं पुणो पुणो सुदूसहे घोर-तिमिसंधयारे रुहिर-चिलिच्चिल्ले वसा-पूय-वंत-पित्त-सिंभ-चिक्खल्ल-दुग्गंधासुइ-चिलीण-जंवाल-केस^२ किव्विस-खरंट पडिपुण्णे अणिट्ठ-उव्वियणिज्ज-अइघोर-चंडमहारोदुक्खदारुणे गब्भ-परंपरा-पवेसे । जे णं पुणो पुणो दारुणे गब्भ-परंपरा-पवेसे से णं दुक्खे, से णं केसे, से णं रोगायंके, से णं सोग-संतावुव्वेयगे । जे णं दुक्ख-केस-रोगायंके-सोग-संतावुव्वेयगे, से णं अणिव्वुत्ती । जे णं अणिव्वुत्ती, से णं जहिट्ठ-मणोरहाणं असंपत्ती । जे णं जहिट्ठमणोरहाणं असंपत्ती, से णं ताव पंचप्पयार-अंतराय-कम्मोदए । जत्थ णं पंचप्पयार-अंतराय-कम्मोदए-तत्थ णं सव्व-दुक्खाणं अगणीभूए पढमे ताव दारिदे । जे णं दारिदे से णं अयसब्भक्खाण अकित्ती-कलंकरासीणं मेलावगागमे । जे णं अयसब्भक्खाण-अकित्ती-कलंकरासीणं मेलावगागमे, से णं सयल-जण-लज्जणिज्जे निंदणिज्जे गरहणिज्जे खिंसणिज्जे दुग्गुणणिज्जे सव्व-परिभूए जीविए । जे णं सव्व-परिभूए जीविए, से णं सम्मदंसण-नाण-चारित्ताइगुणेहिं सुदूरयेणं विप्पमुक्के चेव मणुय-जम्मे, अण्णहा वा सव्व-परिभूए चेव ण भवेज्जा । जे णं सम्म-दंसण-नाण-चारित्ताइ-गुणेहिं सुदूरयेणं विप्पमुक्के चेव न भवे^३ ?, से णं अणिरुद्धासवदारत्ते^४ चेव । जे णं अनिरुद्धासवदारत्ते चेव से णं बहल-थूल-पावकम्माययणे । जे णं बहल-थूल-पाव-कम्माययणे, से णं बन्धे, से णं बंधी, से णं गुत्ती, से णं चारगे से णं सव्वमकल्लाणममंगल-जाले, दुव्विमोक्खे कक्खड-घण-बद्ध-पुट्ठ-निकाइए कम्म-गंठि । जे णं कक्खड-घण-बद्ध-पुट्ठ-निकाइय-कम्म-गंठी, से णं एगिंदियत्ताए बेइंदियत्ताए, तेइंदियत्ताए, चउरिंदियत्ताए पंचेइंदियत्ताए नारय-तिरिच्छ-कुमाणुसेसुं अणेगविहं सारीर-माणसं दुक्खमणुभवमाणे णं वेइयव्वे । एएणं अट्ठेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ जहा अत्थेगे जे णं वासेज्जा, अत्थेगे जे णं नो वासेज्जा ।

[४]

‘से भयवं ! किं मिच्छत्ते णं उच्छाइए^५ केइ मच्छे भवेज्जा’ ? गोयमा ! जे णं से आणा-विराहगे गच्छे भवेज्जा, से णं निच्छयओ चेव मिच्छत्तेणं उच्छाइए गच्छे भवेज्जा । से भयवं ! कयरा उ ण सा आणा जीए ठिए गच्छे आराहगे भवेज्जा ? ‘गोयमा ! संखाइएहिं थाणंतरेहिं गच्छस्स णं आणा पण्णत्ता, जीए ठिए गच्छे आराहगे भवेज्जा ।

‘से भयवं ! किं तेसिं संखातीताणं गच्छमेरा थाणंतराणं अत्थि, केइ अण्णयरे थाणंतरेणं जे णं उसग्गेण वा, अववाएण वा कह^६ चिय पमाय-दोसेणं असई अइक्कमेज्जा अइक्कंतेण वा आराहगे भवेज्जा ?’ गोयमा ! निच्छयओ णत्थि ।

‘से भयवं ! के णं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं निच्छयओ नत्थि’ ? गोयमा ! तित्थयरे णं ताव तित्थयरे तित्थे पुण चाउवण्णे समणसंघे । से णं गच्छेसुं पइडिइए, गच्छेसुं पि णं सम्मदंसण-नाण-चारित्ते पइडिइए । ते य सम्मदंसण-नाण-चारित्ते परमपुज्जाणं पुज्जयरे परम-सरण्णाणं सरण्णे, परम-सेव्वाणं सेव्वयरे । ताइं च जत्थ णं गच्छे अण्णयरे ठाणे कत्थइ विराहिज्जंति से णं गच्छे समग-पणासए उम्मग-देसए । जे णं गच्छे सम्मग-पणासगे उम्मग-देसए से णं निच्छयओ चेव अणाराहगे । एएणं अट्ठेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ जहा णं संखादीयाणं गच्छ-मेरा ठाणंतराणं जे^७ णं गच्छे एगमण्णयरट्ठाणं अइक्कमेज्जा से णं एतंतेणं चेव अणाराहगे ।

१ कइयवेसेण कैतववेसेणं टिप्प. ला. । २ केय किं जे. । ३ निभवे सं./ न भवे ला. । ४ दारए चे स. । ५ उद्धाइए ला. । ६ कह वि पमाय दो सं. खं/ कह वि पमा खं । ७ एणेणं जे./ अणेणं टिप्पण ला. ।

‘से णं भयवं ! केवइयं कालं जाव गच्छस्स णं मेरा पण्णविया केवतियं कालं जाव णं गच्छस्स मेरा णाइक्कमेयव्वा’ ? गोयमा ! जाव णं महायसे महासत्ते महाणुभागे दुप्पसहे णं अणगारे ताव णं गच्छमेरा पण्णविया, जाव णं महायसे महासत्ते महाणुभागे दुप्पसहे अणगारे ताव णं गच्छमेरा नाइक्कमेयव्वा ।

[५]

‘से भयवं ! कयरेहि णं लिंगेहिं वइक्कमियमेरं आसायणा-बहुलं उम्मग-पड्डियं गच्छं वियाणेज्जा ? गोयमा ! जं^१ असंठवियं सच्छंदयारिं अमुणियसमयसब्भावं लिंगोवजीविं पीढग^२फलहग-पडिबद्धं, अफासु-बाहिर-पाणग-परिभोइं अमुणिय-सत्तमंडली-धम्मं सव्वावस्सग-कालाइक्कमयारि, आवस्सग-हाणिकरं ऊणाइरित्ता-वस्सगपवित्तं, गणणा-पमाण-ऊणाइरित्त-रयहरण-पत्त-दंडग-मुहणंतगाइ-उवगरणधारिं गुरुवगरण-परिभोइं, उत्तरगुणविराहं गिहत्थच्छंदाणुवित्ताइं सम्माणपवित्तं पुढवि-दगागणि-वाऊ-वणप्फती-बीय-काय-तस-पाण-वि-ति-चउ-पंचेंदियाणं कारणे वा अकारणे वा असती पमाय-दोसओ संघट्टणादीसुं अदिट्ठ-दोसं आरंभ-परिगह-पवित्तं अदिण्णालोयणं विगहा-सीलं, अकालयारि, अविहि-संगहिओवगहिय-अपरिक्खिय पव्वा वि उवट्ठाविय-असिक्खाविय-दस विह-विनय-सामायारि लिंगिणं इड्ढि-रस-साया-गारव-जायाइमय-चउक्कसाय-ममकार-अहंकार-कलि-कलह-झंझा-डमर-रोदट्ठज्झाणोवगयं अठाविय-बहु-मयहरं, ‘दे देहि’ त्ति णिच्छोडि-यकरं^३ बहु-दिवस-कय-लोयं विज्जा-मंत-तंत-जोग-जाणाहिज्ज^४णेक्क-बद्धकक्खं अवूढ-मूल जोग-णिओगं दुक्कालाई-आलंबणमासज्ज अकप्प-कीयगाइपरिभुंजणसीलं जं किं चि रोगायंकमालंबिय तिगिच्छाहिणंदणसीलं, जं किं चि रोगायंकमासीय दिया-तुयट्ठण-सीलं कुसील-संभासणाणुवित्तिकरणसीलं अगीयत्थ-सुह-विणिगय-अणेग-दोस-पायड्ढि-वयणाणुट्ठाण-सीलं असि^५धणु-खग-गंडिव-कोत-चक्काइ पहरण-परिगहिया-हिंडणसीलं साहुवेसुज्झिय अन्नवेस^६परिवत्तकयाहिंडणसीलं एवं जाव णं अद्दुट्ठाओ पयकोडिओ ताव णं गोयमा ! असंठवियं चेव गच्छं वायरेज्जा । तहा अण्णे इमे बहुप्पगारे लिंगे गच्छस्स णं गोयमा ! समासओ पण्णविज्जंति ।

[६]

एते य णं पयरिसेणं^७ गुरुगुणे विन्नेए, तं जहा-गुरु ताव सव्व-जग-जीव-पाण-भूय-सत्ताणं माया भवइ किं पुण जं गच्छस्स से णं सीस-गणाणं एणंतेणं हियं मियं पत्थं इह-परलोगसुहावहं आगमाणुसारेणं हिओवएसं पयाइ । से णं देविंद-नरिद-रिद्धि-लंभाणं पि पवरुत्तमे गुरुवएसप्पयाणं लंभे । तं च (सत्ता)णुकंपाए ‘परम दुक्खिए जम्म-जरा-मरणादीहि णं इमे भव्व-सत्ता कहं णु णाम सिव-सुहं पावंतु’^८ त्ति काऊणं गुरुवएसं पयाइ, णो णं वसणाहिभूए अहो^९ णं गहग्यत्थे उम्मत्ते । अत्थि एइ वा जहा णं मम इमेणं हिओवएस-पयाणेणं अमुगट्ठ-लाभं भवेज्जा, णो णं गोयमा ! गुरुसीसगाणं निस्साए संसारमुत्तरेज्जा । णो णं पर-कएहिं^{१०} सुहासुहेहिं कस्सइ संबंधं अत्थि ।

ता गोयमेत्थ एवं ठियम्मि जइ दढ-चरित्त-गीयत्थे ।

गुरु-गुण-कलिए य गुरु भणेज्ज असइं इमं वयणं ॥९॥

मिणगोणसंगुलीए गणेहिं वा दंत-चक्कलाइं से ।

तं तहमेव करेज्जा कज्जंतु तमेव जाणंति ॥१०॥

आगम-विऊ कयाई सेयं कायं भणेज्ज आयरिया ।

तं तह सदहियव्वं भवियव्वं कारणेण तहिं ॥११॥

१ जे खं । २ पीढ फलगपडिं खं । ३ निव्वोडियकरं जे । ४ जागं जणां सा । ५ सिवेणुं सं., असि धेणु सा । ६ अन्नवेसपरिवत्त सा. सं./ अन्नवेस पक्खित्तकया जे । ७ पयरिसेणं वि णं विण्णे जे. एयारिसेणं गुरुगुणे वि. ला. खं । ८ पावंति खं. ला. सं. । ९ ए जहा णं सा. अहा णं सु. । १० हिं सव्व सुहा सा. ।

जो गिण्हइ गुरु-वयणं भण्णंतं भावओ पसण्ण-मणो ।
 ओसहमिव पिज्जंतं, तं तस्स सुहावहं होइ ॥१२॥
 पुण्णेहिं चोइया पुर-कएहिं सिरि-भायणा भविय सत्ता ।
 गुरुमागमेसि-भद्दा देवयमिव पज्जुवासंति ॥१३॥
 बहु-सोक्ख-सय-सहस्साण दायगा मोयगा दुह-सयाणं ।
 आयरिया फुडमेयं केसि पएसीए^१ ते हेऊ ॥१४॥
 नरय-गइ-गमण-परिहत्थए^२ कए तह पएसिणा रत्ता ।
 अमर-विमाणं पत्तं तं आयरियप्पभावेणं ॥१५॥
 धम्ममइएहिं अइसुमहुरेहिं कारण-गुणोवणीएहिं ।
 पल्हायंतो हिययं सीसं चोएज्ज आयरिओ ॥१६॥
 एत्थं चायरियाणं पणपन्नं होंति कोडि-लक्खाओ ।
 कोडि-सहस्से कोडि-सए य तह एत्तिए चेव ॥१७॥
 एतेसिं मज्झाओ एगे निव्वडइ गुण-गणाइन्ने ।
 सव्वुत्तम-भंगेणं तित्थयरस्साणुसरिस-गुरू ॥१८॥
 से चेय गोयमा ! देयवयणा^३ सूरित्थ, नायसेसाइं ।
 तं तह आराहेज्जा जह तित्थयरे चउव्वीसं ॥१९॥
 सव्वमवी एत्थ पए दुवालसंगं सुयं भाणियव्वं ।
 भवइ तहा वि मिणमो समाससारं परं भण्णे ॥२०॥
 तं जहा-
 मुणिणो संघं तित्थं गण-पवयण-मोक्ख-मग-एगद्धा ।
 दंसण-नाण-चरित्ते घोरुग-तवं चेव गच्छ-णामे य ॥२१॥
 पयलंति जत्थ धग^४धगधगस्स गुरुणा वि चोयए सीसे ।
 राग-द्वेसेणं अह अणुसएण तं गोयम ! ण गच्छं ॥२२॥
 गच्छं महाणुभागं तत्थ वसंताण निज्जरा विउला ।
 सारण-वारण-चोयणमादीहिं ण दोस-पडिवत्ती ॥२३॥
 गुरुणो छंदणुवत्ते सुविणीए जिय-परीसहे धीरे ।
 ण वि थद्धे ण वि लुद्धे न वि गारविए न वि गहसीले ॥२४॥
 खंते दंते मुत्ते गुत्ते वेरगं-मगमल्लीणे ।
 दस-विह-सामायारी-आवस्सग-संजमुज्जुत्ते ॥२५॥
 खर-फरुस-कक्कसानिद्ध-दुद्ध-निद्ध-गिराए सयहुत्तं ।
 निब्भच्छण-निद्धाडणमाईहिं^५ न जे पओसंति ॥२६॥
 जे य ण अकित्ति-जणए णाजस-जणए णऽकज्जकारी य ।
 न य पवयण-उड्ढाहकरे कंठगय-पाण-सेसे वि ॥२७॥
 सज्झाय-झाण-निरए घोरतव-चरण-सोसिय-सरीरे ।
 गय-कोह-माण-कइयव-दूरुज्झिय-राग-दोसे य ॥२८॥

विणओवयारकुसले सोलसविह-वयण-भासणे कुसले ।
 निरवज्ज-वयण-भणिरे ण य बहु-भणिरे ण पुणऽभणिरे ॥२९॥
 गुरुणा कज्जमकज्जे खर-कक्कस-फरुस-निट्ठरमणिद्वं ।
 भणिरे^१ 'तह त्ति' इत्थं^२ भणंति सीसे - तयं गच्छं ॥३०॥
 दूरुज्झिय-पत्ताइसु ममत्तए निप्पिहे सरीरे वि ॥
 जाया-मायाहारे बायालीसेसणा कुसले ॥३१॥
 तं पि ण रूव-रसत्थं भुंजंताणं न चेव दप्पत्थं ।
 अक्खोवंगं^३-निमित्तं संजम-जोगाण वहणत्थं ॥३२॥
 वेयण-वेयावच्चे इरियद्वाए य संजमद्वाए ।
 तह पाण-वत्तियाए छट्ठं पुण धम्म-चिंताए ॥३३॥
 अपुव्व-नाण-गहणे धिर-परिचिय-धारणेक्कमुज्जुत्ते ।
 सुत्तं अत्थं उभयं जाणंति अणुद्वयंति सया ॥३४॥
 अट्ठट्ठ-नाण-दंसण-चारित्तायार-नव-चउक्कम्मि ।
 अणिगूहिय-बल-विरिए अगिलाए धणियमाउत्ते ॥३५॥
 गुरुणा खर-फरुसाणिद्व-दुट्ठ-निट्ठर-गिराए सयहुत्तं ।
 भणिरे णो पडिसूरि ति जत्थ सीसे तयं गच्छं ॥३६॥
 तवसा अचिंत-उप्पण्ण-लद्धि-साइसय-रिद्धि-कलिए वि ।
 जत्थ न हीलेंति गुरुं सीसे, तं गोयमा ! गच्छं ॥३७॥
 तेसट्ठि-ति-सय-पावाउयाण विजया विढत्त-जस-पुंजे ।
 जत्थ न हीलेंति गुरुं ससं तं गोयमा ! गच्छं ॥३८॥
 जत्थाखलियममिलियं अव्वाइद्धं पयक्खर-विसुद्धं ।
 विणओवहाण-पुव्वं दुवालसंगं पि सुय-नाणं ॥३९॥
 गुरु-चलण-भत्ति-भर-निब्भरेक्क-परिओस-लद्धमालावे ।
 अज्झीयंति सुसीसा एगगमणा स गोयमा ! गच्छे ॥४०॥
 स-गिलाण-सेह-बालाउलस्स गच्छस्स दसविहं विहिणा ।
 कीरइ वेयावच्चं गुरु-आणत्तीए तं गच्छं ॥४१॥
 दस-विह-सामायारी जत्थट्ठिए भव्व-सत्त-संघाए ।
 सिज्झंति य बुज्झंति य ण य खंडिज्जइ तयं^४ गच्छे ॥४२॥
 इच्छा मिच्छा तहक्कारो आवस्सिया य निसीहिया ।
 आउंछणा^५ य पडिपुच्छा छंदणा य निमंतणा ॥४३॥
 उवसंपया य काले सामायारी भवे दस-विहाओ ॥४४॥
 जत्थ य जिट्ठ-कणिट्ठो जाणिज्जइ जेट्ठ-विनय-बहुमाणं ।
 दिवसेण वि जो जेट्ठो णो हीलिज्जइ तयं गच्छं ॥४५॥
 जत्थ य अज्जा कप्पं पाण-च्चाए वि रोरव-दुब्बिक्खे ।
 ण य परिभुज्जइ सहसा गोयम ! गच्छं तयं भणियं ॥४६॥

जत्थ य अज्जाहि समं थेरा वि ण उल्लवंति गय-दसणा ।
ण य निज्झायंति^१ अंगोवंगाइं तं गच्छं ॥४७॥
जत्थ य संपिहि-उक्खड-आहड-मादीण नाम-गहणे वि ।
पूर्इ-कम्माभीए आउत्ता कप्प तिप्पंति ॥४८॥
जत्थ य एच्चंगुब्भड-दुज्जय-जोव्वण-मरट्ट-दप्पेणं ।
वाहिज्जंता वि मुणी णिक्खंति तिलोत्तमं पि तं गच्छं ॥४९॥
वाया-मित्तेण वि जत्थ भट्ट-सीलस्स निग्गहं विहिणा ।
बहु-लद्धि-जुयस्सावी^२ कीरइ गुरुणा तयं गच्छं ॥५०॥
मउए निहुय-सहावे हास-दव-वज्जिए विगह-मुक्के ।
असमंजसमकरेंते गोयर-भूमट्ट विहरंति ॥५१॥
मुणिणो नाणाभिग्गह-दुक्कर-पच्छित्तमणुचरंताणं ।
जायइ चित्त-चमक्कं देविंदाणं पि तं गच्छं ॥५२॥
जत्थ य वंदण-पडिक्कमणमाइ-मंडलि-विहाणनिउण-ण्णू ।
गुरुणो अखलिय-सीले सययं कट्ठुग-तव-निरए ॥५३॥
जत्थ य उसभादीणं तित्थयराणं सुरिदमहियाणं ।
कम्मट्ट-विप्पमुक्काण आणं न खलिज्जइ स गच्छो ॥५४॥
तित्थयरे तित्थयरे तित्थं पुण जाण गोयमा ! संघं ।
संघे य ठिए गच्छे गच्छ-ठिए णाण-दंसण-चरित्ते ॥५५॥
णादंसणस्स णाणं दंसणनाणे भवंति सव्वत्थ ।
भयणा चारित्तस्स उ दंसण-नाणे धुवं अत्थि ॥५६॥
णाणी दंसण-रहिओ चरित्त-रहिओ उ भमइ संसारे ।
जो पुण चरित्त-जुत्तो सो सिज्झइ नत्थि संदेहो ॥५७॥
णाणं पगासयं सोहओ तवो संजमो उ^३ गुत्तिकरो ।
तिण्हं पि समाओगे मोक्खो णेक्कस्स वि अभावे ॥५८॥
तस्स वि य संकंगाइ^४ नाणादि-तिगस्स खंति-मादीणि ।
तेसिं चेक्केक्क-पयं जत्थाणुट्ठिज्जइ स गच्छो ॥५९॥
पुढवि-दगागणि-वाऊ-वणप्फई तह तसाण विविहाणं ।
मरणंते वि ण मणसा कीरइ पीडं तयं गच्छं ॥६०॥
जत्थ य बाहिर-पाणस्स बिंदु-मेत्तं पि गिम्ह-मादीसुं ।
तण्हा-सोसिय-पाणे मरणे वि मुणी ण इच्छंति ॥६१॥
जत्थ य सूल-विसूइय-अण्णयरे वा विचित्त-मायंके ।
उप्पण्णे जलणुज्जालणाइं ण करे मुणी तयं गच्छं ॥६२॥

[९]

जत्थ य तेरसहत्ये अज्जाओ परिहरंति नाण-धरे ।
मणसा सुय-देवयमिव-सव्वमिवीत्थी परिहरंति ॥६३॥

इ (र) ति-हास-खेडु-कंदप्प-णाह-वादं ण कीरए जत्थ ।
 धोवण-डेवण-लंघण ण मयार-जयार-उच्चरणं ॥६४॥
 जत्थित्थी-कर-फरिसं अंतरियं कारणे वि उप्पण्णे ।
 दिट्ठीविस-दित्तगी-विसं व वज्जिज्जइ स गच्छो ॥६५॥
 जत्थित्थी-कर-फरिसं लिंगी अरहा वि सयमवि करेज्जा ।
 तं निच्छयओ गोयम ! जाणिज्जा मूल-गुण-बाहा ॥६६॥
 मूल-गुणेहिं उ खलियं बहु-गुण-कलियं पि लद्धि-संपन्नं^१ ।
 उत्तम-कुले वि जायं निद्धाडिज्जइ जहिं तयं गच्छं ॥६७॥
 जत्थ हिरण-सुवण्णे धण-धन्ने कंस-दूस-फलहाणं ।
 सयणाण आसणाण य न य परिभोगो तयं गच्छं ॥६८॥
 जत्थ हिरण-सुवण्णं हत्थेण परागयं पि नो च्छिप्पे ।
 कारण-समप्पियं पि हु खण-निमिसद्धं पि तं गच्छं ॥६९॥
 दुद्धर-बंधव्वय-पालणद्ध अज्जाण चवल-चित्ताणं ।
 सत्त सहस्सा परिहार-ट्ठाण वी जत्थित्थि तं गच्छं ॥७०॥
 जत्थुत्तरवडपडित्तरेहिं अज्जाओ साहुणा^२ सद्धिं ।
 पलवंति सुकुद्धा^३ वी गोयम ! किं तेण गच्छेणं ? ॥७१॥
 जत्थ य गोयम ! बहु^४ विहविकप्प-कल्लोल-चंचल-मणाणं ।
 अज्जाणमणुट्ठिज्जइ भणियं तं केरिसं गच्छं ? ॥७२॥
 जत्थेक्कंग-सरीरो साहू अह साहूणि व्व हत्थ-सया ।
 उद्धं गच्छेज्ज बहिं गोयम ! गच्छम्मि का मेरा ? ॥७३॥
 जत्थ य अज्जाहि समं संलावुल्लाव-माइ-ववहारं ।
 मोत्तुं धम्मवएसं गोयम ! तं केरिसं गच्छं ? ॥७४॥
 भयवमणियत्त-विहारं, नियय-विहारं ण ताव^५ साहूणं ।
 कारण नीयावासं जो सेवे तस्स का वत्ता ? ॥७५॥
 निम्मम-निरहंकारे उज्जुत्ते नाण-दंसण-चरित्ते ।
 सयलारंभ-विमुक्के अप्पडिबद्धे स-देहे वि ॥७६॥
 आयारमायरंते एगक्खेत्ते वि गोयमा ! मुणिणो ।
 वास-सयं पि वसंते गीयत्थेऽऽराहगे भणिए ॥७७॥
 जत्थ समुद्देस-काले साहूणं मंडलीए अज्जाओ ।
 गोयम ! ठवंति पादे इत्थी-रज्जं, न तं गच्छं ॥७८॥
 जत्थ य हत्थ-सए वि य रयणीचारं चउण्हमूणाओ ।
 उद्धं दसणमसइं करेति अज्जाउ णो तयं गच्छं ॥७९॥
 अववाएण वि कारण-वसेण अज्जा चउण्हमूणाओ ।
 गाऊयमवि परिसक्कंति जत्थ तं केरिसं गच्छं ॥८०॥

जत्थ य गोयम ! साहू अज्जाहिं समं ५८॥मि अट्टणा ।
 अववाएण वि गच्छेज्ज तत्थ गच्छमि का मेरा ? ॥८१॥
 जत्थ य ति-सट्ठि-भेयं चक्खूरागगु^१ दीरणिं साहू ।
 अज्जाओ निरिक्खेज्जा तं गोयम ! केरिसं गच्छं ॥८२॥
 जत्थ य अज्जा लद्धं पडिग्गहमादि^२-विविहमुवगरणं ।
 परिभुज्जइ साहूहिं तं गोयमा ! केरिसं गच्छं ॥८३॥
 अइदुलहं भेसज्जं बल-बुद्धि-विवद्धणं पि पुट्टिकरं ।
 अज्जा लद्धं भुज्जइ, का मेरा तत्थ गच्छमि ? ॥८४॥
 सोऊण गई सुकुमालियाए तह ससग-भसग-भइणीए ।
 ताव ण वीससियव्वं सेयट्ठी धम्मिओ जाव ॥८५॥
 दढचारित्तं^३ मोत्तुं आयरियं मयहरं च गुण-रासिं ।
 अज्जा अज्झावेइ^४ तं अणगारं ण तं गच्छं ॥८६॥
 घण-गज्जिय-हय-कुहुकुहुय-विज्जु-दुगेज्ज-मूढ-हिययाओ ।
 होज्जा वावारियाओ^५ इत्थी रज्जं न तं गच्छं ॥८७॥
 पच्चक्खा सुयदेवी तव-लद्धीए सुराहिव-णुया वि ।
 जत्थ रिएज्जेक्कज्जा इत्थी-रज्जं न तं गच्छं ॥८८॥
 गोयम ! पंच-महव्वय गुत्तीणं तिणहं पंच-समईणं ।
 दस-विह-धम्मस्सेक्कं कहवि खलिज्जइ न तं गच्छं ॥८९॥
 दिण-दिक्खियस्स दमगस्स अभिमुहा अज्ज चंदणा अज्जा ।
 णेच्छइ आसण-गहणं सो विणओ सव्व-अज्जाणं ॥९०॥
 वास-सय-दिक्खियाए अज्जाए अज्ज-दिक्खिओ साहू ।
 भत्तिभर-निभराए वंदण-विणएण सो पुज्जो ॥९१॥
 अज्जिय-लाभे गिद्धा सएण लाभेण जे असंतुट्ठा ।
 भिक्खायरिया-भग्गा अन्नियउत्तं गिराहिंति ॥९२॥
 गय-सीस-गणं ओमे^६ भिक्खायरिया-अपच्चलं थेरं ।
 गणिहिंति न ते पावे अज्जियलाभं गवेसंता ॥९३॥
 ओमे सीस-पवासं अप्पडिबद्धं अजंगमत्तं^७ च ।
 न गणेज्ज एगखित्ते गणेज्ज वासं णिययवासी^८ ॥९४॥
 आलंबणाण भरिओ लोओ जीवस्स अजउकामस्स ।
 जं जं पेच्छइ लोए तं तं आलंबणं कुणइ ॥९५॥
 जत्थ मुणीण कसाए चमढिज्जंतेहिं^९ पर-कसाएहिं ।
 णेच्छेज्ज समुट्ठेउं सुणिविट्ठो पंगुलो व्व तयं गच्छं ॥९६॥
 धम्मंतराय-भीए भीए संसार-गब्भ-वसहीणं ।
 णोदीरिज्ज कसाए मुणी मुणीणं तयं गच्छं ॥९७॥

१ रागाग्नि दीरं सा. । २ पाडिग्गहं दंडादि खं. । ३ तं धम्मं मोत्तुं ला. । ४ ज्जा वट्टावेइ जि. खं. । ज्जावज्जा^५ ख. । ५ होज्ज वावारिं जि., सीस गणं ओम । ६ सीस गच्छं ओ. ला. । ७ अयंगं ख. सं. ला. । ८ णिया वासी (णियणिया वासी) जे. शु. । ९ विमद्दिज्जंतेहिं पर ला. ।

सील-तव-दाण भावण-चउविह धम्मंतराय-भय^१-भीए ।
 जत्थ बहू गीयत्थे गोयम ! गच्छं तयं वासे ॥९८॥
 जत्थ^२ य कम्मविवागस्स चेद्वियं चउगईए जीवाणं ।
 णारुण महवरद्धे दि नो पकुप्पंति तं गच्छं ॥९९॥
 जत्थ य गोयम ! पंचण्ह कहवि सूणाण एक्कमवि होज्जा ।
 तं गच्छं तिविहेणं वोसिरिय वएज्ज अन्नत्थ ॥१००॥
 सूणारंभ-पवित्तं गच्छं वेसुज्जलं च ण वसेज्जा ।
 जं चारित्त-गुणेहिं तु उज्जलं तं निवासेज्जा ॥१०१॥
 तित्थयरसमे^३ सूरी दुज्जय-कम्मङ्क-मल्ल-पडिमल्ले ।
 आणं अइक्कमंते ते का पुरिसे न सप्पुरिसे ॥१०२॥
 भट्ठायारो सूरी भट्ठायाणाणुवेक्खओ सूरि ।
 उम्मग-ठिओ सूरी तिन्नि वि मगं पणासेंति ॥१०३॥
 उम्मगए-ठिए सूरिम्मि निच्छियं^४ भव्व-सत्त-संघाए ।
 जम्हा तं मगमणुसरंति तम्हा ण तं जुत्तं ॥१०४॥
 एक्कं पि जो दुहत्तं सत्तं परिबोहिउं ठवे^५ मगे ।
 ससुरासुरम्मि वि जगे तेणेहं घोसियं अमाघायं ॥१०५॥
 भूए अत्थि भविस्संति केई जग-वंदणीय-कम-जुगले ।
 जेसिं परहिय-करणेक्क-बद्ध-लक्खाण वोलिही कालं ॥१०६॥
 भूए अणाइ-कालेण केई होहिंति गोयमा ! सूरि ।
 नामगहणेण वि जेसिं होज्ज नियमेण पच्छित्तं ॥१०७॥
 एयं गच्छ-ववत्थं दुप्पसहाणंतरं तु जो खंडे ।
 तं गोयम ! जाण गणिं निच्छयओऽणंत-संसारी ॥१०८॥
 जं सयल-जीव-जग-मंगलेक्क-कल्लाण-परम-कल्लाणे ।
 सिद्धि-पहे^६ वोच्छिण्णे पच्छित्तं होइ तं गणिणो ॥१०९॥
 तम्हा गणिणा सम-सत्तु-मित्त-पक्खेण परहिय-रणं ।
 कल्लाण-कंखुणा अप्पणो य आणा ण लंघेया ॥११०॥
 एवं मेरा णं लंघेयव्व त्ति ।

[१०]

एयं गच्छ-ववत्थं लंघेत्तु ति^७-गारवेहिं पडिबद्धे ।
 संखाईए गणिणो अज्ज वि बोहिं न पाविति ॥१११॥
 ग र्भावेहिंति य अत्रे अणंत-हुत्तो वि परिभमंतेत्थं ।
 चउ-गइ-भव-संसारे चेद्वेज्ज चिरं सुदुक्खत्ते ॥११२॥
 चोदस-रज्जू-लोगे गोयम ! वालग-कोडिमेत्तं पि ।
 तं नत्थि पएसं जत्थ अणंत-मरणे ण^८ संपत्ते ॥११३॥

चुलसीइ-जोणि-लक्खे सा जोणी णत्थि गोयमा ! इहइं ।
 जत्थ ण अणंतहुत्तो सव्वे जीवा समुप्पण्णा ॥११४॥
 सूईहिं अग्नि-वन्नाहिं संभिन्नस्स निरंतरं ।
 जावइयं गोयमा ! दुक्खं गब्भे अट्ठ-गुणं तयं ॥११५॥
 गब्भाओ निप्फिडंतस्स जोणी-जंत^१-निपीलणे ।
 कोडी-गुणं तयं दुक्खं कोडाकोडि-गुणं पि वा ॥११६॥
 जायमाणाण जं दुक्खं मरमाणाण जंतूणं ।
 तेणं दुक्ख-विवागेणं जाइं न सरंति अत्तणिं ॥११७॥
 णाणाविहासु जोणीसु परिभमंतेहिं गोयमा !
 तेण दुक्ख-विवाएणं संभरिएण ण जिव्वए ॥११८॥
 जम्म-जरा-मरण-दोगच्च-वाहीओ चिद्धंतु ता ।
 लज्जेज्जा गब्भ-वासेणं को ण बुद्धो^२ महामती ॥११९॥
 बहु-रुहिर-पूर्इ-जंबाले असुइ य कलिमल-पूरिए ।
 अणिट्ठे य दुब्धिगंधे गब्भे को धिइ^३ लभे ? ॥१२०॥
 ता जत्थ दुक्ख-विक्खिरणं एणंत-सुह-पावणं^४ ।
 से आणं^५ नो खंडेज्जा आणा भंगे कुओ सुहं ? ॥१२१॥

[११]

‘से भयवं ! अट्ठहं साहूणमसइं उस्सग्गेण वा अववाएण वा^६ चउहिं अणगारेहिं समं गमणागमणं नियंठियं^७’
 तहा दसण्हं संजईणं हेट्ठा उस्सग्गेणं, चउण्हं तु अभावे अववाएणं हत्थ-सयाओ उद्धं^८ गमणं णाणुण्णायं । आणं
 वा अइक्कमंते साहू वा साहूणीओ वा अणंत-संसारिए समक्खाए । ता णं से दुप्पसहे अणगारे असहाए भवेज्जा ।
 सा वि य विण्हुसिरी अणगारी असहाया चेव भवेज्जा । एवं तु ते कहां आराहगे भवेज्जा ?’ गोयमा ! णं
 दुस्समाए परियंते ते चउरो जुगप्पहाणे खाइग-सम्मत्त-णाण-दंसण-चारित्त-समण्णिए भवेज्जा । तत्थ णं जे
 से महायसे महानुभागे दुप्पसहे अणगारे से णं अच्चंतं विसुद्ध-सम्म-दंसण-नाण-चारित्त-गुणेहिं उववेए
 सुदिट्ठ-सुगइ-मग्गे आसायणा-भीरू अच्चंत-परम-सद्धा-संवेग-वेरण-संमग्गट्ठिए, निरब्भ-गयणामल-सरय-
 कोमुइ-पुण्णिमायंद^९-कर-विमल-पर-परम-जसे, -वंदाणं परम-वंदे पूयाणं परमपूए भवेज्जा । तहा सा वि य
 सम्मत्त-नाण-चारित्त-पडागा, महायसा महासत्ता, महानुभागा, एरिस-गुण-जुत्ता चेव सुगहियनामधिज्जा
 विण्हुसिरी^{१०} अणगारी भवेज्जा । तं पि णं जिणदत्त-फग्गुसिरी नामं सावग-मिहुणं बहु-वासर-वण्णणिज्जगुणं
 चेव भवेज्जा । तहा तेसिं सोलस-संवच्छराइं परमं आउं अट्ठय परियाओ आलोइय-नीसल्लाणं च पंचणमुक्कार-पराणं
 चउत्थ-भत्तेणं सोहम्मे कप्पे उववाओ । तयणंतरं च हिट्ठिम-गमणं । तहा वि ते एयं गच्छ-ववत्थं णो विलंघिंसु ।

[१२]

‘से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ-जहा णं तहा वि-ते एयं गच्छ-ववत्थं णो विलंघिंसु ? गोयमा !
 णं इओ आसण्ण-काले णं चेव महायसे महासत्ते-महानुभागे सेज्जंभवे णामं अणगारे महातवस्सी महामई
 दुवाल-संग-सुयधारी भवेज्जा । से णं अपक्खवाएणं अप्पाउक्खे भव्व-सत्ते सुयअतिसएणं विण्णाय एक्कारसण्हं
 अंगाणं चोदसण्हं पुव्वाणं परमसार-णवणीय-भूयं सुपउणं सुपद्धरुज्जयं^{११} सिद्धिमग्गं दसवेयालियं नाम सुयक्खंधं

१ जंतय निं ला. । २ ण बुद्धो महामुणी ला. । ३ धिइयं लभे सं. । ४ पावाणं ला. टि. । ५ आणा नो खं. । ६ वा अणं खं. । ७ नियंसेहियं सं. । ८ उट्ठामं सं. जे. । ९ मा इंदुकं ला. । १० विण्हुसिरी सं. ला. । ११ सुय धरुज्जयं ला. / सुपद्धरुज्जय धरोज्जोयं सि (?)

णिऊहेज्जा । 'से भयवं ! किं पडुच्च' ? गोयमा ! मणगं पडुच्चा जहा कहं नाम ? एयस्स णं मणगस्स पारंपरिएणं थेवकालेणेव महंत-घोर-दुक्खागराओ चउगइ-संसार-सागराओ निप्फेडो भवतु । भवदुगुंछेवण न विणा सव्वन्नुवएसेणं, से य सव्वन्नुवएसे अणोरपारे दुरवगाढे अणंत-गम-पज्जवेहिं नो सक्का अप्पेणं कालेणं अवगाहिउं । तहा णं गोयमा ! अइसए णं एवं चिंतेज्जा । एवं से णं सेज्जंभवे जहा-

अणंतपारं बहु जाणियव्वं ।

अप्पो य कालो बहुले य विग्घे^१ ॥

जं सारभूयं तं गिण्हियव्वं ।

हंसो जहा खीरमिवंबु मीसं ॥१२२॥

तेणं इमस्स भव्व-सत्तस्स मणगस्स तत्त-परिन्नाणं भवउ त्ति काऊणं जाव णं दसवेयालियं सुयक्खंधं णिज्जूहेज्जा । तं च वोच्छिण्णेणं तक्काल-दुवालसंगेणं गणिपिडगेणं जाव णं दूसमाए परियंते दुप्पसहे ताव णं सुत्तत्थेणं वाएज्जा । से य सयलागम-निस्संदं दसवेयालिय-सुयक्खंधं सुत्तओ अज्झीहीय गोयमा ! से णं दुप्पसहे अणगारे तओ तस्स णं दसवेयालिय-सुत्तस्साणुगयत्थाणुसारेणं तहा चेव पवत्तेज्जा, णो णं सच्छंदयारी भवेज्जा । तत्थ य दसवेयालिय-सुयक्खंधे तक्कालमिणमो दुवालसंगे सुयक्खंधे पइट्ठिए भवेज्जा । एएणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा तहा वि^३ णं गोयमा ! ते एवं गच्छ-ववत्थं नो विलंघिंसु ।

[१३]

'से भयवं ! जइ णं गणिणो वि अच्चंत-विसुद्ध-परिणामस्स वि केइ दुस्सीले सच्छंदताए इ वा, गारवत्ताए इ वा, जायाइमयत्ताए इ वा आणं अइक्कमेज्जा, से णं किमाराहगे भवेज्जा' ? । गोयमा ! जे णं गुरु सम सत्तुमित्त-पक्खो गुरु-गुणेषुं ठिए सययं सुत्ताणुसारेणं चेव विसुद्धासए विहरेज्जा, तस्साणमइक्कंतेहिं णव-णउएहिं चउहिं सएहिं साहूणं जहा तहा चेव अणाराहगे भवेज्जा । 'से भयवं ! कयरे णं ते पंच सए एक्क विवज्जिए साहूणं जेहिं च णं तारिस-गुणोववेयस्स महाणुभागस्स गुरुणो आणं अइक्कमिउं णाराहियं' ? गोयमा ! णं इमाए चेव उसभ-चउवीसिगाए अतीताए तेवीसइमाए चउवीसिगाए जाव णं परिनिव्वुडे चउवीसइमे अरहा ताव णं अइक्कंतेणं केवइएणं कालेणं गुण-निप्फन्ने कम्मसेल-मुसुमूणे महायसे, महासत्ते, महाणुभागे, सुगहिय-नामधेज्जे, वइरे णाम गच्छाहिवई भूए । तस्स णं पंच-सयं गच्छं निगंथीहिं विणा, निगंथीहिं समं दो सहस्से य अहेसि । ता गोयमा ! ताओ निगंथीओ अच्चंत-परलोग-भीरुयाओ सुविसुद्ध-निम्मलंतकरणाओ, खंताओ, दंताओ, मुत्ताओ, जिइंदियाओ, अच्चंत-भणिरीओ निय-सरीरस्सा वि य छक्काय-वच्छलाओ जहोवइइ-अच्चंतघोर-वीर-तव-चरण-सोसिय-सरीराओ जहा णं तित्थयेणं पण्णवियं तहा चेव अदीण-मणसाओ माया-मय-अहंकार-ममाकार(इ)रतिहास-खेडु-कंदप्प-णाहवाय-विप्पमुक्काओ तस्सायरियस्स सगासे सामण्णमणुचरंति । ते य साहुणो सव्वे वि गोयमा ! न तारिसे मणागा^४ । अहण्णया गोयमा ! ते साहुणो तं आयरियं भणंति जहा- 'जइ णं भयवं ! तुमं आणवेहि, ता णं अम्हेहिं तित्थयरजत्तं^५ करिय चंदप्पह-सामियं वंदिय धम्म-चक्कं गंतूणमागच्छामो^६ ताहे गोयमा ! अदीणमणसा अणुत्तावल^७-गंभीर-महुराए भारतीए भणियं तेणायरिएणं जहा 'इच्छायारेणं ण कप्पइ तित्थजत्तं गंतुं सुविहियाणं ता जाव णं बोलेइ जत्तं^८ ताव णं अहं तुम्हे चंदप्पहं वंदावेहामि । अण्णं च-जत्ताए गएहिं असंजमे पडिवज्जइ । एएणं कारणेणं तित्थयत्ता पडिसेहिज्जइ । तओ तेहिं भणियं जहा 'भयवं ! केरिसो उण तित्थयत्ताए गच्छमाणाणं असंजमो भवइ ? 'सो पुण 'इच्छायारेणं' विइज्ज-वारं एरिसं उल्लवेज्जा 'बहु-जणेणं वाउलगो भण्णिहिसि' । ताहे गोयमा ! चिंतियं तेण आयरिएणं जहा णं ममं वइक्कमिय निच्छयओ एए गच्छिहिंति, तेणं तु मए समयं चडुत्तरेहिं^९ वयंति ।

१ सेडवि गुंछेवण सं । २ बहु भेय वि । ३ विहाणं ला । ४ मणगो सु. सा. । ५ तित्थयरयत्तं ख. सं, तित्थजत्तं इति पाठ शुद्धो दृश्यते ला./ तित्थयर यत्तं शु. । ६ अणुत्तालगं जे. । ७ जत्तं जे. । ८ चडुत्तरेहिं जे./ चडुत्तरे^९ खं. ।

[१४]

अहण्णया सुबहुं मणसा संधारेऊणं चेव भणियं तेण आयरिएणं-जहा णं-

“तुम्हे किंचि वि सुत्तत्थं वियाणह च्चिय । ता जारिसं तित्थयत्ताए गच्छमाणाणं असंजमं भवइ तारिसं सयमेव वियाणेह । किं एत्थ बहु-पलविणं ? अण्णं च-विदियं तुम्हेहिं पि संसारसहावं जीवाइपयत्थ-तत्तं च’ ।

अहण्णया बहु उवाएहिं णं विणिवारितस्स वि तस्सायरियस्स गए चेव ते साहुणो णं कुद्धेणं कयंतेणं पेरिए तित्थयत्ताए, तेसिं च गच्छमाणाणं कत्थइ अणेसणं^१, कत्थइ हरिय-काय-संघट्टणं, कत्थइ बीयक्कमणं, कत्थइ पिवीलियादीणं तसाणं संघटण-परितावणोद्वणाइ-संभवं, कत्थइ बइड्डपडिक्कमणं, कत्थइ ण कीरे चेव चाउक्कालियं सज्झायं, कत्थइ ण संपाडेज्जा मत्तभंडोवगरणस्स विहीए उभय-कालं पेह-पमज्जण-पडिलेहण-पक्खोडणं । किं बहुणा ? गोयमा ! केत्तियं भणिहिं^२ । अट्टारसण्हं सीलंग-सहस्साणं सत्तरस विहस्स णं संजमस्स दुवालसविहस्स णं सभंभंतरबाहिरस्स तवस्स जाव णं खंताइ-अहिंसालक्खणस्सेव य दस-विहस्साणगार-धम्मस्स । जत्थेक्केक्कपयं चेव सुबहुएणं पि कालेणं थिर-परिचिएण दुवालसंग-महासुयक्खंधेणं बहु-भंग-सय-संघत्तणाए दुक्खं निरइयारं परिवालिरुणं जे, एयं च सव्वं जहा-भणियं निरइयारमणुदेयं^३ ति ।

एवं संसरिरुण चित्तियं तेण गच्छाहिवइणा जहा णं ‘मे विप्परोक्खेणं ते दुट्ठ-’ सीसे मज्झं अणाभोग-पच्चएणं सबहुं असंजमं कांहिति, तं च सव्वं मे मच्छंतियं^४ होही’ जओ णं हं तेसिं गुरू, ता^५ हं तेसिं पट्ठीए गंतूणं ते पडिजागरामि, जेणाहमेत्थ पए पायच्छित्तेणं^६ णो सबंज्जेज्ज^७ ति । वियप्पिरुणं गओ सो आयरिओ तेसिं पट्ठीए जाव णं दिट्ठो तेणं असमंजसेणं गच्छमाणे ।

[१५]

ताहे गोयमा ! सुमहुर-मंजुलालावेणं भणियं तेणं गच्छाहिवइणा । जहा-‘भो भो ! उत्तमकुल-निम्मल-वंस-विभूषणा, अमुग-पमुगाइ^८-महासत्ता, साहू ! उप्पहपडिवन्नाणं पंच-महव्वया-हिट्ठियं^९-तणूणं महाभागाणं साहु-साहुणीणं सत्तावीसं सहस्साइ थंडिलाणं सव्वदंसीहिं पण्णत्ताइं । ते य सुउवउत्तेहिं विसोहिज्जंति, ण उणं अणोवउत्तेहिं । ता किमेयं सुत्तासुन्नीए अणोवउत्तेहिं गम्मइ इच्छायारेणं ? उवओगं देह^{१०} । अण्णं च-इणमो सुत्तत्थं किं तुम्हाणं विसुमारियं भवेज्जा जं सारं सव्व-परम-तत्ताणं ? जहा एगे बेइंदिए पाणी एणं सयमेव^{११} हत्थेण वा, पाएण वा, अण्णयेरेण वा सलागाइ-अहिरण-भूओवगरण-जाएणं जे णं केइ संघट्टेज्जा, संघट्टावेज्जा वा, एवं संघट्टियं वा पेहिं समणुजाणेज्जा, से णं तं कम्मं जया उदिणं भवेज्जा तया जहा उच्छु-खंडाइ जंते तहा निप्पीलिज्जमाणा छम्मासेणं खवेज्जा, एवं गाढे दुवालसेहिं संवच्छरेहिं तं कम्मं वेदेज्जा । एवं अगाढपरियावणे वास-सहस्सं, गाढ-परियावणे दस-वास-सहस्से, एवं अगाढ-किलावणे वास-लक्खं, गाढ-किलावणे दस-वास-लक्खाइ उद्वणे वास-कोडी । एवं तेइंदियाइसुं पि णेयं । ता एवं च वियाणमाणा मा तुम्हे मुज्झह^{१२} ति । एवं च गोयमा ! सुत्ताणुसारेणं सारयंतस्सावि तस्सायरियस्स ते महा-पावकम्मे गम-गम-हल्लप्फलेणं हल्लोहल्लीभूएणं तं आयरियाणं वयणं असेस-पाव-कम्मट्ठ-दुक्ख-विमोयगं ण बहु मणंति ।

[१६]

ताहे गोयमा ! मुणियं तेणायरिएणं जहा-निच्छयओ उम्मगपट्टिए सव्वपगारेहिं चेव इमे पावमई दुट्ठ-सीसे । ता किमडमहमिमिसिं पट्ठीए लल्ली-वागरणं करेमाणो अणुगच्छमाणो य सुक्खाए गय-जलाए णदीए उबुज्जं ? एए गच्छंतु दस-दुवारेहिं, अहयं तु तावाय-हियमेवाणुचिट्ठेमो । किं मज्झं पर-कएणं सुमहंतेणावि पुत्र-पब्भारेणं ? थेवमवि किंची परित्ताणं भवेज्जा । स-परक्कमेणं चेव मे आगमुत्तं^{१३}-तव-संजमाणु-ट्ठाणेणं भवोयही तरेयव्वो । एस उणं तित्थयराएसो । जहा-

१ इ णेसणं खं । २ मत्थंतियं ख. ला. मम गच्छंतियं सं. । ३ ताहिं ला. । ४ पच्छित्ते. जे. । ५ संवज्जति ला. । ६ अमुग अमुं खं. । ७ हियतणू जे. । ८ देइ ला. । ९ समयमेव सं. ला. । १० आगमुत्तं खं. ।

अप्पहियं कायव्वं, जइ सक्का परहियं पि पयरेज्जा ।

अत्त-हिय-पर-हियाणं अत्त-हियं चेव कायव्वं ॥१२३॥

अण्णं च-जइ एते तव-संजम-किरियं अणुपालेहिंति, तओ एतेसिं चेव सेयं होहिइ, जइ ण करेहिंति, तओ एएसिं चेव दुग्गइ-गमणमणुत्तरं हवेज्जा । नवरं तहा वि मम गच्छो समप्पिओ, गच्छाहिर्वई अहयं भणामि । अण्णं च-

जे तित्थयरेहिं भगवंतेहिं छत्तीसं आयरियगुणे समाइठे तेसिं तु अहयं एक्कमवि णाइक्कमामि, जइ वि पाणोवरमं भवेज्जा । जं च आगमे इह-परलोग-विरुद्धं तं णायरामि, ण कारयामि ण कज्जमाणं समणुजाणामि । तामेरिसगुण-जुत्तस्सावि जइ भणियं ण करेति ताहमिमेसिं वेसगगहणा उदालेमि । एवं च समए पण्णत्ती जहा-‘जे केई साहू वा साहूणी वा वायामेत्तेणा वि असंजममणुचिठेज्जा से णं सारेज्जा से णं वारेज्जा, से णं चोएज्जा पडिचोएज्जा । से णं सारिज्जंते वा, वारिज्जंते वा, चोइज्जंते वा, पडिचोइज्जंते वा, जे णं तं वयणमवमणिय अलसायमाणे इ वा अभिनिविठे इ वा न तह त्ति पडिवज्जिय इच्छं पउंजित्ताणं ‘तत्थामो’^१ पडिक्कमेज्जा से णं तस्स वेसगगहणं उदालेज्जा’ ।

[१७]

एवं तु आगमुत्तणाएणं गोयमा ! जाव तेणायरिएणं एगस्स सेहस्स वेसगगहणं उदालियं ताव णं अवसेसे दिसोदिसिं पण्ठे । ताहे गोयमा ! सो आयरिओ सणियं सणियं तेसिं पट्टीए जाउमारद्धो, णो णं तुरियं तुरियं । ‘से भयवं ! किमट्ठं तुरियं-णो पयाइ ? ’ गोयमा ! खाराए भूमीए जो म्हुरं संकमेज्जा म्हुराए खारं, किण्हाए पीयं पीयाओ किण्हं, जलाओ थलं थलाओ जलं संकमेज्जा, तेणं विहिए पाए पमज्जिय पमज्जिय संकमेयव्वं णो पमज्जेज्जा तओ दुवालस-संवच्छरियं पच्छित्तं भवेज्जा । एणमट्ठेणं गोयमा ! सो आयरिओ ण तुरियं तुरियं गच्छे ।

अहण्णया सुया-उत्त-विहिए थंडिल-संकमणं करेमाणस्स णं गोयमा ! तस्सायरिस्स, आगओ बहु-वासर-खुहा-परिगय-सरीरो वियड-दाढा-कराल-कयत-भासुरो पलय-कालमित्त मोय-रूवो केसरी । मुणियं च तेण महाणुभागेणं गच्छाहिर्वइणा जहा-‘जइ दुयं गच्छिज्जइ ता चुक्किज्जइ इमस्स । णवरं दुयं गच्छमाण्णं असंजमं ता वरं^२ सरीरोवोच्छेयं ण असंजमं^३-पवत्तणं’ ति चिंतिऊणं, विहिए उवट्ठियस्स सेहस्स जमुदालियं वेसगगहणं तं दाऊण ठिओ निप्पडिक्कम्म-पायवोवगमणाणसणेणं । सो वि सेहो तहेव ।

अहण्णया अच्चंत-विसुद्धंतकरणे पंचमंगलपरे सुहज्झवसायत्ताए दुवे वि गोयमा ! वावईए तेण सीहेणं, अंतगडे केवली जाए, अट्ठप्पयार-मल-कलंक-विप्पमुक्के सिद्धे य ।

ते पुण गोयमा ! एकूणे पंच सए साहूणं तक्कम्म-दोसेणं जं दुक्खमणुभवमाणे चिट्ठंति जं चाणुभूयं जं चाणुभविहिंति अणंत-संसार-सागरं परिभमंते तं को अणंतेणं पि कालेणं भाणिऊं समत्थो ? एए ते गोयमा ! एणूणे पंच-सए साहूणं । जेहिं च णं तारिस-गुणोववेतस्स णं महानुभागस्स गुरुणो आणं अइक्कमियं णो आराहियं अणंत-संसारीए जाए ।

[१८]

‘से भयवं ! किं तित्थयर-संतियं आणं णाइक्कमेज्जा उयाहु आयरिय-संतियं’ ? । गोयमा ! चउव्विहा आयरिया भवंति, तं जहा ‘नामायरिया, ठवणायरिया, दव्वायरिया, भावायरिया । तत्थ णं जे ते भावायरिया ते तित्थयर-समा चेव दट्ठव्वा । तेसिं संतियाऽऽणं [आणा] णाइक्कमेज्जा । ‘से भयवं ! कयरे णं ते भावायरिया भणंति’ ? । गोयमा ! जे अज्ज-पव्वइए वि आगमविहिए पयं पणाणुसंचरंति ते भावायरिए । जे उणं वास-

सय-दिक्खिए वि होत्ताणं वायामेत्तेणं पि आगमओ बाहिं करिति ते णामद्ववणाहिं णिओइयव्वे । 'से भयवं ! आयरिया-णं केवइयं पायच्छित्तं भवेज्जा' जमेगस्स साहुणो तं आयरिय-मयहर-पवत्तिणीए य सत्तरसगुणं । अहा णं सील^१ खलिए भवन्ति । तओ ति-लक्ख-गुणं । जं अइदुक्करं णो जं सुकरं^२ । तम्हा सव्वहा सव्व-पयारेहि णं आयरिय-मयहर^३-पवत्तिणीए य अत्ताणं पायच्छित्तस्स संरक्खेयव्वं अखलिय-सीलेहिं च भवेयव्वं । 'से भयवं ! जे णं गुरु सहस्साकारेणं अण्णयर-ट्ठाणे चुक्केज्ज वा खलेज्ज वा से णं आराहगे ण वा' ? गोयमा ! गुरुणं गुरु-गुणेसु वट्टमाणो अक्खलिय-सीले अप्पमादी अणालस्सी सव्वालंबणविप्पमुक्के सम-सत्तु-मित्त-पक्खे सम्मग-पक्खवाए जाव णं कहा-भणिरे सद्धम्म-जुत्ते भवेज्जा, नो णं उम्मग-देसए अहम्माणुरए भवेज्जा । सव्वहा सव्व-पयारेहि णं गुरुणा ताव अप्पमत्तेणं भवियव्वं, णो णं पमत्तेणं । जे उण पमादी भवेज्जा से णं दुरंत-पंत-लक्खणे अदद्वव्वे महा-पावे । जईणं सबीए हवेज्जा ता णं नियय-दुच्चरियं जहावत्तं स-पर-सीस-गणाणं पक्खाविय जहा 'दुरंत-पंत-लक्खणे अदद्वव्वे महा-पाव-कम्मकारी समग-पणासओ अहयं' ति । एवं निंदित्ताणं गरहित्ताणं आलोइत्ताणं च जहा-भणियं पायच्छित्तमणुचरेज्जा । से णं किंचुदेसेणं आराहगे भवेज्जा, जइ णं नीसल्ले नियडी-विप्पमुक्के न पुणो संमग्गाओ परिभसेज्जा । अहा णं परिभस्सी तओ णाराहेइ ।

[१९]

'से भयवं ! केरिस-गुणजुत्तस्स णं गुरुणो गच्छ-निक्खेवं कायव्वं ?' गोयमा ! जे णं सुव्वए, जे णं सुसीले, जे णं दढ-व्वए, जे णं दढ-चारित्ते, जे णं अणिंदियंगे, जे णं अरहे, जे णं गयरगे, जे णं गय-दोसे, जे णं निद्धिय-मोह-मिच्छत्त-मल-कलंके जे णं उवसंते, जे णं सुविण्णाय-जग-द्वितीए जे णं सुमहा-वेरगमगमल्लीणे, जे णं इत्थि-कहा-पडिणीए जे णं भत्त-कहा-पडिणीए, जे णं तेण-कहा पडिणीए, जे णं रायकहा पडिणीए, जे णं जणवय-कहा-पडिणीए, जे णं अच्चंतमणुकंप-सीले, जे णं परलोग-पच्चवाय-भीरू जे णं कुसील-पडिणीए, जे णं विण्णाय-समय-सब्भावे, जे णं गहिय-समय-पेयाले, जे णं अहण्णिसाणुसमयं ठिए खंतादि-अहिंसा-लक्खण-दस-विहे समण-धम्मे, जे णं उज्जुत्ते अहण्णिसाणु-समयं दुवालस-विहे तवो-कम्मे, जे णं सुओवउत्ते सययं पंचसमितीसु, जे णं सुगुत्ते सययं तीसु गुत्तीसुं, जे णं आराहगे स-सत्तीए अट्ठारसण्हं सीलंग-सहस्साणं जे णं अविराहगे एणंतेणं^४ स-सत्तीए सत्तरस-विहस्स णं संजमस्स, जे णं उस्सग-रूई, जे णं तत्त-रूई, जे णं सम-सत्तु-मित्त-पक्खे, जे णं सत्त-भय-ट्ठाण-विप्पमुक्के, जे णं अट्ट-मय-ट्ठाण विप्पजढे, जे णं णवण्हं बंभचेर-गुत्तीणं विराहणा-भीरू, जे णं बहु-सूए, जे णं आरिय-कुलुप्पण्णे, जे णं अदीणे, जे णं अकिविणे, जे णं अणालसिए, जे णं संजई-वग्गस्स पडिवक्खे, जे णं सययं धम्मोवएस-दायगे, जे णं सययं ओह-सामायारी-परूवगे, जे णं मेरावट्टिए, जे णं असामायारी-भीरू, जे णं आलोयणारिहे जे णं पायच्छित्त-दाण-पयच्छणक्खमे, जे णं वंदण-मंडलि-विराहण-जाणगे, जे णं पडिक्कमण-मंडलि-विराहण-जाणगे, जे णं सज्झाय-मंडलि-विराहण-जाणगे, जे णं वक्खण-मंडलि-विराहण-जाणगे, जे णं आलोयणा-मंडलि-विराहण-जाणगे, जे णं उदेस-मंडलि-विराहण-जाणगे, जे णं समुदेस-मंडलि-विराहण^५-जाणगे, जे णं पव्वज्जा-विराहण-जाणगे, जे णं उवट्ठावणा-विराहणा-जाणगे, जे णं उदेस-समुदेसाणुणा-विराहण-जाणगे, जे णं काल-खेत्त-दव्व-भाव-भावंतरंतर-वियाणगे, जे णं काल-खेत्त-दव्व-भावालंबण-विप्पमुक्के, जे णं स-बाल-वुड्ढ-गिलाण-सेह-सिक्खग-साहम्मिय-अज्झावट्ठावण-कुसले, जे णं परूवगे नाण-दंसण-चारित्त-तवो गुणाणं जे णं चरए धरए पभावगे नाण-दंसण-चरित्त-तवो गुणाणं जे णं दढ-सम्मत्ते, जे णं सययं अपरिसाई, जे णं धीइमा, जे णं गंभीरे, जे णं सुसोमलेमे जे णं दिणयरमिय अणभिववणीए तवतेएणं, जे णं सरीरोवरमे वि छक्काय-समारंभ-विवज्जी, जे णं सील-तव-दाण-भावनामय-चउव्विह-धम्मंतराय-भीरू, जे णं सव्वा-

सायणा भीरू, जे णं इड्ढि-रस-सायगारव-रोददृज्झाण-विप्पमुक्के, जे णं सव्वावस्सगमुज्जुत्ते, जे णं सविसेस-लद्धि जुत्ते, जे णं आवडिय-पेल्लियामंतिओ वि णायरेज्जा अयज्जं, जे णं नो बहु निदो, जे णं नो बहु भोइ, जे णं सव्वावस्सग-सज्झाय-ज्झाण-पडिमाभिग्गह-घोर-परीसहोवसगोसु जिय-परीसमे^१, जे णं सुपत्त-संगह-सीले, जे णं अपत्त-परिद्धावणविहिण्णू जे णं अणुद्धय-बोदी जे णं परसमय-ससमय-सम्मं-वियाणगे जे णं कोह माण-माया-लोभ-ममकारादि इतिहास-खेडु-कंदप्पनाहियवादविप्पमुक्के धम्मकहा-संसार-वास-विसयाभिला-सादीणं वेरगुप्पायगे पडिबोहगे भव्व-सत्ताणं, से णं गच्छ-निक्खेवण-जोगो, से णं गणी, से णं गणहेरे, से णं तित्थे, से णं तित्थयेरे, से णं अरहा, से णं केवली, से णं जिणे, से णं तित्थुब्भासगे, से णं वंदे, से णं पुज्जे, से णं नमंसणिज्जे, से णं दद्व्वे, से णं परम-पवित्ते, से णं परम-कल्लाणे, से णं परम-मंगल्ले, से णं सिद्धी, से णं मुत्ती, से णं सिवे, से णं मोक्खे, से णं ताया, से णं संमगे, से णं गती, से णं सरण्णे, से णं सिद्धे, मुत्ते पार-गए-देव-देवे । एयस्स णं गोयमा ! गण-निक्खेवं कुज्जा, एयस्स णं गणनिक्खेवं कारवेज्जा, एयस्स णं^२ गणनिक्खेवणं समणुजाणेज्जा । अण्णहा णं गोयमा ! आणा-भंगे ।

[२०]

‘से भयवं ! केवतियं कालं जाव एस आणा पवेइया ?’ गोयमा ! जाव णं महायसे महासत्ते महाणुभागे सिरिप्पभे अणगारे । ‘से भयवं ! केवतिणं काले णं से सिरिप्पभे अणगारे भवेज्जा’ ? । गोयमा ! होही दुरंत-पंत-लक्खणे अदद्व्वे रोदे चंडे पयंडे-उग-पयंडे-दंडे निम्मैरे निक्किवे निघिणे नित्तिसे कूरयर-पाव-मती अणारिए मिच्छदिद्वी कक्की नाम रायाणे । से णं पावे पाहुडियं भमाडिउ-कामे सिरि-समण-संधं कयत्थेज्जा । जाव णं कयत्थे^३ इ ताव णं गोयमा ! जे केई तत्थ सीलड्ढे महाणुभागे अचलिय-सत्ते तवो^४हणे अणगारे तेसिं च पाडिहेरियं^५ कुज्जा सोहम्मे कुलिसपाणी^६ एरावणगामी सुर-वरिदे । एवं च गोयमा ! देविंद-वंदिए दिद्व-पच्चए णं सिरि-समण-संधे । णिद्विज्जा णं^७ कुणयपासंड-धम्मे जाव णं गोयमा ! एगे अबिइज्जे अहिंसा-लक्खण-खंतादि-दस-विहे धम्मे, एगे अरहा देवाहिदेवे, एगे जिणालए, एगे वंदे, पूए, दक्खे सक्कारे सम्माणे महायसे महासत्ते महाणुभागे दढ-सील-व्वय-नियम-धारए तवोहणे साहू । तत्थ णं चंदमिव सोमलेसे, सूरिए इव तव-तेय-रासी, पुढवी इव परीसहोवसग-सहे, मेरूमंदर-धरे इव निप्पकंपे ठिए अहिंसा-लक्खण-खंतादि-दस-विहे धम्मे । से णं सुसमण-गण-परिवुडे निरब्भ-गयणामल-कोमुई-जोग-जुत्ते इव गह-रिक्ख-परियरिए गहवई चंदे अहिययरं विराएज्जा, गोयमा ! से णं सिरिप्पभे अणगारे । ता गोयमा ! एवइयं कालं जाव एस आणा पवेइया । ‘से भयवं ! उड्डं पुच्छा । गोयमा ! तओ परेण उड्डं हायमाणे काल-समए तत्थ णं जे केई छक्काय-समारंभ-विवज्जी से णं धण्णे पुण्णे वंदे पूए नमंसणिज्जे । सुजीवियं जीवियं तेसिं ॥छा॥

[२१]

से भयवं ! सामण्णे पुच्छा, जाव णं वयासि । ‘गोयमा ! अत्थेगे जे णं जोगे अत्थेगे जे णं णो जोगे । ‘से भयवं ! के णं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं अत्थेगे जे णं नो जोगे ? गोयमा ! अत्थेगे जेसिं णं सामण्णे पडिकुट्ठे अत्थेगे जेसिं च णं सामण्णे नो पडिकुट्ठे । एणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं अत्थेगे जे णं जोगे अत्थेगे जे णं नो जोगे ।

‘से भयवं ! कयरे ते जेसिं णं सामण्णे पडिकुट्ठे ? कयरे वा ते जेसिं च णं णो परियाए पडिसेहिए ? गोयमा ! अत्थेगे जे णं विरुद्धे अत्थेगे जे णं नो विरुद्धे ? जे णं से विरुद्धे से णं पडिसेहिए, जे णं णो विरुद्धे से णं नो पडिसेहिए ।

‘से भयवं ! के णं से विरुद्धे के वा णं अविरुद्धे’ ? गोयमा ! जे जेसुं देसेसुं दुगुंछणिज्जे, जे जेसुं देसेसुं दुगुंछिए, जे जेसुं देसेसुं पडिकुट्ठे से णं तेसुं देसेसुं विरुद्धे । जे य णं जेसुं देसेसुं णो दुगुंछणिज्जे, जे य णं जेसुं देसेसुं णो दुगुंछिए, जे य णं जेसुं देसेसुं णो पडिकुट्ठे, से णं तेसुं देसेसुं नो विरुद्धे । तत्थ गोयमा ! जे णं जेसुं जेसुं देसेसुं विरुद्धे से णं नो पव्वावए । जे णं जेसुं जेसुं देसेसुं णो विरुद्धे से णं पव्वावए ।

[२२]

‘से भयवं ! के कत्थ देसे विरुद्धे के वा णो विरुद्धे’ ? गोयमा ! जे णं केई पुरिसे इ वा, इत्थिए इ वा राणेण वा, दोसेण वा, अणुसएण वा, कोहेण वा, लोभेण वा, अवराहेण वा, अणवराहेण वा, समणं वा, माहणं वा, मायरं वा, पियरं वा, भायरं वा, भइणिं वा, भाइणेयं; सुयं, वा सुयसुयं, वा धूयं, वा णत्तुयं, वा सुण्हं, वा जामाउयं, वा दाइयं, वा गोत्तियं, वा सजाइयं, वा विजाइयं, वा सयणं, वा असयणं, वा संबंधियं, वा असंबंधियं, वा सणाहं, वा असणाहं, वा इड्ढिमंतं, वा अणिड्ढिमंतं, वा सएसियं, वा विएसियं, वा आरियं, वा आणारियं, वा हणेज्ज, वा हणावेज्ज, वा उद्वेज्ज, वा उदवावेज्ज, वा से णं परियाए अओगे, से णं पावे से णं निंदिए से णं गरहिए से णं दुगुंछिए से णं पडिकुट्ठे से णं पडिसेहिए से णं आवई से णं विग्घे से णं अयसे से णं अकित्ती से णं उम्मगे, से णं आणायारे । एवं रायदुट्ठे एवं तेणे एवं पर-जुवइ-पसत्ते एवं अण्णयरे इ वा केई वसणाभिभूए एवं अयसकिलिट्ठे एवं छुहाणडिए एवं रिणोवहुए अविण्णाय-जाइ-कुल-सील सहावे एवं बहु-वाहि-वेयणा-परिगय-सरीरे एवं रस-लोनुए एवं बहु-निदे एवं इतिहास-खेड्ड-कंदप्प-णाह-वाय चच्चरि-सीले एवं बहु-कोऊहले एवं बहु-पोसवगे जाव णं मिच्छदिट्ठि-पडिणीय-कुलुप्पणे इ वा । से णं गोयमा ! जे केई आयरिए इ वा, मयहरए इ वा, गीयत्थे इ वा, अगीयत्थे इ वा, आयरिय-गुण-कलिए इ वा, मयहर-गुण कलिए इ वा, भविस्सायरिए इ वा, भविस्स-मयहरए इ वा, लोभेण वा^१ गारवेण वा दोण्हं गाउय-सयाणं^२ अब्भंतरं पव्वावेज्जा, से णं गोयमा ! वइक्कमिय-मेरे, से णं पवयण-वोच्छित्तिकारए, से णं तित्थ-वोच्छित्तिकारए, से णं संघ-वोच्छित्तिकारए । से णं वसणाभिभूए से णं अदिट्ठ-परलोग-पच्चवाए से णं अणायार-पवित्ते से णं अकज्जयारी से णं पावे से णं पाव-पावे से णं महा-पाव-पावे से णं गोयमा ! अभिग्हिय-चंड-रुद्ध-कूर-मिच्छदिट्ठी ।

‘से भयवं ! के णं अट्ठेणं एवं वुच्चइ’ ? । गोयमा ! आयारे मोक्ख-मग्गे, णो णं अणायारे मोक्खमग्गे । एणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ ।

[२३]

‘से भयवं ! कयरे से णं आयारे, कयरे वा से णं अणायारे’ ? । गोयमा ! आयारे आणा अणायारे णं तप्पडिवक्खे । तत्थ जे णं आणा-पडिवक्खे से णं^३ एगंते सव्व पयारेहिं णं सव्वहा वज्जणिज्जे । जे य णं णो आणा-पडिवक्खे से णं एगंते णं सव्व-पयारेहिं णं सव्वहा आयरणिज्जे । तहा णं गोयमा ! जं जाणेज्जा जहा णं एस णं सामणं विराहेज्जा । से णं सव्वहा विवज्जेज्जा । ‘से भयवं ! केह परिक्खा’ ? गोयमा ! जे केइ पुरिसे इ वा, इत्थियाओ वा, सामणं पडिवज्जिउ-कामे^४ कं पेज्ज वा, थरहरेज्ज वा, निसीएज्ज वा, छड्ढि वा, पकरेज्ज वा, सगेण^५ वा, परगेण^६ वा, आसंति^७ इ वा, संति^८ इ वा तदहुतं गच्छेज्ज वा, अवलोइज्ज वा, पलोएज्ज वा वेसग्गहणे ढोइज्जमाणे कोई उप्पाए इ वा असुहे दोन्निमित्ते इ वा भवेज्जा, से णं गीयत्थे गणी अण्णयरे इ वा मयहरादी महया नेउण्णेणं निरुवेज्जा । जस्स णं एयाइं परतक्केज्जा^९ से णं णो पव्वावेज्जा, से णं गुरु-पडिणीए भवेज्जा, से णं निद्धम्म-सबले भवेज्जा, से णं सव्वहा सव्व-पयारेसु णं केवलं एगंतेणं

१ लोभेण वा राणेण वा दोण्हं ला./जि. । २ उयमाया^३ शु. । ३ एणं ए. । ४ पडिवज्जिओ कामे ला. । ५ स गणे वा पर । ६ गणे वा रवं. । ७ आमंति^८ इ वा जे./आसाएइ वा साएइ वा सा./आसान्ति^९ इ वा सन्नेइ वा जे./सु. रवं. ला. । ८ परिकेज्जा सं. ।

अयज्ज-करणज्जए भवेज्जा । से णं जेणं वा तेणं, वा सुएण वा, विण्णाणेण वा, गारविए भवेज्जा, से णं संजई-वग्गस्स चउत्थ-वय-खण्डण-सीले भवेज्जा, से णं बहुरूवे भवेज्जा ।

[२४]

से भयवं ! कयरे णं से-बहु-रूवे-वुच्चइ ? जे णं ओसण्ण-विहारीणं ओसण्णे, उज्जयविहारीणं उज्जय-विहारी, निद्धम्म-सबलाणं निद्धम्म-सबले बहुरूवी रंग-गए चारणे इव णडे^१ खणेण, रामे खणेण, लक्खणे खणेण दसगीव-रावणे खणेणं टप्पर-कण्ण^२-दंतुर-जरा-जुण्ण-गत्ते पंडर-केस-बहु-पवंच भरिए विदूसगे, खणेणं तिरियं च जाती-वाणर-हणुमंत-केसरी । जहा णं एस गोयमा ! तहा णं से बहुरूवे । एवं गोयमा ! जे णं असई कयाई केई चुक्क-खलिएणं पव्वावेज्जा, से णं दूरद्धाण^३ ववहिए करेज्जा, से णं सन्निहिए णो धरेज्जा, से णं आयरेणं नो आलवेज्जा, से णं भंडमत्तोवगरणेणं^४ आयरेणं^५ नो पडिलाहावेज्जा, से णं तस्स गंधसत्थं नो उद्दिसेज्जा, से णं तस्स गंध-सत्थं णो अणुजाणेज्जा, से णं तस्स सद्धिं गुज्झ-रहस्सं वा अगुज्झ-रहस्सं वा णो मंतेज्जा । एवं गोयमा ! जे केई एय दोस-विप्पमुक्के, से णं पव्वावेज्जा । तहा णं गोयमा ! मिच्छ^६-देसुप्पणं अणारियं णो पव्वावेज्जा । एवं वेसा-सुयं नो पव्वावेज्जा । एवं गणिगं णो पव्वावेज्जा । एवं चक्खु-विगलं, एवं विगप्पिय-कर-चरणं, एवं छिण्ण-कण्ण-नासोट्ठं, एवं कुट्ट-वाहीए गलमाण-सडहडंतं, एवं पंगुं अयंगमं मूयं बहिरं, एवं अच्चुक्कड-कसायं, एवं बहु पासंड-संसट्ठं, एवं घण-राग-दोस-मोह-मिच्छत्त-मल-खवलियं एवं उज्झिय उत्तयं, एवं पोराण निक्खुडं, एवं जिणालगाई बहु देव-बलीकरण-भोइयं चक्कयरं । एवं णड-णट्ट-छत्त-चारणं, एवं सुयजडुं चरण-करण-जडुं जडुकायं णो पव्वावेज्जा । एवं तु जाव णं नाम-हीणं, थाम-हीणं, कुल-हीणं, जाइ-हीणं, बुद्धि-हीणं, पण्णा-हीणं, गामउड-मयहरं वा गामउड-मयहरसुयं वा, अण्णयरं वा, निंदियाहमं^७-हिण-जाइयं, वा-अविण्णाय कुल-सहावं वा गोयमा ! सव्वहा णो दिक्खे णो पव्वावेज्जा ।

एएसिं तु पयाणं अण्णयर-पए खलेज्जा जो सहसा-देसूण-पुव्वकोडी-तवेण गोयमा ! सुज्झेज्ज (१२८) वा ण वा वि ।

एवं गच्छववत्थं तह त्ति पालेतु तहेव जं जहा भणियं ।

रय-मल-किलेस-मुक्के गोयम ! मोक्खं गएऽ णंतं ॥१२५॥

गच्छंति गमिस्संति य ससुरासुर-जग-नमंसिए वीरे ।

भुयणेक्क-पायड-जसे जह भणिय-गुणट्ठिए गणिणो ॥१२६॥

[२५]

‘से भयवं ! जे णं केइ अमुणिय-समय-सब्भावे होत्था विहिए, इ वा अविहिए, इ वा कस्स य गच्छायारस्स य मंडलि-धम्मस्स वा छत्तीसइविहस्स णं सप्पभेय-नाण-दंसण-चरित्त-तव-वीरियायारस्स वा, मणसा वा, वायाए वा,^८ कहिं चि अण्णयरे ठाणे केई गच्छाहिवई आयरिए, इ वा अंतो^९ विसुद्ध, परिणामे वि होत्था-णं असई चुक्केज्ज वा, खलेज्ज वा, परूवेमाणे वा अणुट्ठमाणे वा, से णं आराहगे उयाहु अणाराहगे ? गोयमा ! अणाराहगे ।

‘से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ ! जहा णं गोयमा अणाराहगे ? गोयमा ! णं इमे दुवालसंगे सुय-नाणे अणप्पवसिए अणाइ-निहणे सब्भूयत्थ-पसाहगे अणाइ-संसिद्धे से णं देविंद-वंद-वंदाणं-अतुल-बल-वीरिएसरिय-सत्त-परक्कम-महापुरिसायार-कंति-दित्ति-लावण्ण-रूव-सोहग्गाइ-सयलं^{१०} कला-कलाव-विच्छड्ड मंडियाणं अणंत-णाणीणं सयं संबुद्धाणं^{११} जिण-वराणं अणाइसिद्धाणं अणंताणं वट्टमाण-समय-सिज्झ

१ नट्टे ला. । २ टप्परयन्न खं, टप्पयत्तं ला. । ३ दूरद्धाणववहिए ला, दूरद्धाणववहरिए सं. । ४ गरणेणं नो पडिलेहा ख. । ५ आयरेणं ला, आयरिएणं टि ला. । ६ मेच्छदे सं. खं. । ७ निंदिया ण महीण जे. । ८ वा काएण वा खं. । ९ अनंतो सु. खं, अनंतो सं ला. । १० सयक सं. । ११ सयंबु जे. ।

माणाणं अण्णेषिं च आसन्न-पुरेक्खडाणं^१ अणंताणं सुगहिय-नाम-धेज्जाणं महायसाणं महासत्ताणं महाणुभागाणं तिहुयणेक्क-तिलयाणं तेलोक्क-नाहाणं जगपवराणं-जगेक्क-बंधूणं जग-गुरूणं सव्वण्णूणं सव्व-दरिसीणं पवर-वर-धम्म-तित्थंकराणं अरहंताणं भगवंताणं भूयभव्व-भविस्साईयाणागय-वट्टमाण-निखिलासेस-कसिण-सगुण-सपज्जय सव्ववत्थुविदियसब्भावाणं असहाए पवरे एकमेक्कमगे से णं सुत्तत्ताए अत्थत्ताए गंथत्ताए तेसिं पि णं जहट्टिए चेव पण्णवणिज्जे, जहट्टिए चेवाणुट्टणिज्जे, जहट्टिए चेव भासणिज्जे, जहट्टिए चेव वायणिज्जे, जहट्टिए चेव परूवणिज्जे, जहट्टिए चेव वायरणिज्जे जहट्टिए चेव कहणिज्जे । से णं इमे दुवालसंगे गणिपिडगे तेसिं पि णं देविदिंद-वंदाणं निखिल-जग-विदिय-सदव्व-सपज्जव- गइ-आगइ-हास-वुड्ढि-जीवाइ-तत्त-जाव^२ णं वत्थु-सहावाणं अलंघणिज्जे, अणाइक्कमणिज्जे अणासायणिज्जे अणुमोयणिज्जे ।

[२६]

तहा चेव इमे दुवालसंगे सुयणाणे सव्व-जग-जीव-पाण-भूय-सत्ताणं एगंतेणं हिए सुहे खेमे नीसेसिए आणुगामिए पारगामिए पसत्थे महत्थे महागुणे महाणुभावे महापुरिसाणुचिन्ने परमरिसिदेसिए दुक्खक्खयाए^३ मोक्खयाए संसारुत्तारणाए ति कट्टु उवसंपज्जित्ताणं विहरिसु किमुत-मण्णेषिं ? ति ता गोयमा ! जे णं केइ अमुणिय-समय-सब्भावे इ वा विइय-समय-सारे इ वा, विहिए, इ वा, अविहीए इ वा, गच्छाहिर्वइ वा, आयरिए इ वा, अंतो विसुद्ध-परिणामे वि, होत्था गच्छायारं मंडलि-धम्मा छत्तीसइविह^४ आयारादि जाव णं अण्णयरस्स^५ वा आवस्सगाइ करणिज्जस्स णं पवयण-सारस्स असती चुक्केज्ज, वा खलेज्ज वा, ते णं इमे दुवालसंगे सुयणाणे अन्नहा पयरेज्जा जे णं इमे दुवालसंग-सुय-नाण-निबद्धंतरोवगयं एक्क पयक्खरमवि अण्णहा पयरे से णं उम्मगे पयंसेज्जा । जे णं उम्मगे पयंसे^६ से णं अणाराहगे भवेज्जा । ता एणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं गोयमा ! एगंतेणं अणाराहगे ॥छा॥

[२७]

‘से भयवं ! अत्थि केई जेणमिणमो परम-गुरूणं पी अलंघणिज्जं परमसरणं फुडं पयडं-पयड पयडं परम-कल्लाणं कसिण-कम्मट्ठ-दुक्ख-निट्ठवणं पवयणं अइक्कमेज्ज वा, वइक्कमेज्ज वा लंघेज्जवा-खंडेज्ज वा, विराहेज्ज वा, आसाएज्ज वा, से मनसा वा, वयसा वा, कायसा वा, जाव णं वयासी-गोयमा ! णं अणंतेणं^७ कालेणं परिवत्तमाणेणं^८ मययं दम-अच्छरगे भविसु । तत्थ णं असंखेज्जे अभव्वे असंखेज्जे मिच्छादिट्ठि असंखेज्जे सासायणे दव्व-लिंगमासीय सदत्ताए^९ डंभेणं सक्करिज्जंते ‘एत्थए धम्मिग’ ति काऊणं बहवे अदिट्ठ-कल्लाणे जइणं पवयणमब्भुवगमंति । तमब्भुवगामिय रस-लोलत्ताए विसय-लोलत्ताए दुदंत्तिदिय-दोसेणं अणुदियहं जहट्ठिं मगं^{१०} निट्ठवंति, उम्मगं च उस्सप्पयंति । ते य सव्वे तेणं कालेणं इमं परम-गुरूणं पि अलंघणिज्जं पवयणं जाव णं आसायंति ।

‘से भयवं ! कयरे णं ते णं काले णं दस अच्छेरगे भविसु’ ? । गोयमा ! णं इमे ते अणंतकाले^{११} णं दस अच्छेरगे भवंति, तं जहा तित्थयराणं उवसंगे (१) गब्भ-संकामणे, (२) वामा तित्थयरे, (३) तित्थय^{१२} रस्स णं देसणाए अभव्व समुदाएण पारसा-बंधि-सविमाणाणं चंदाइच्चाणं तित्थयरसमवसरणे । (५) आगमणे वासुदेवा णं संखज्जुणीए, अण्णयरेणं वा राय-कउहेणं परोप्पर-मैलावगे, (६) इहइं तु भारहे खेते हरिवंस-कुलुप्पत्ती ए (७) चमरुप्पाए, (८) एग समएणं अट्ठसय-सिद्धिगमणं, (९) असंजयाणं पूया-कारगे ति (१०) ॥छा॥

[२८]

से भयवं ! जे णं केई कहिंचि कयाई पमाय-दोसाओ पवयणमासाएज्जा से णं किं आयरियं पयं पावेज्जा ? ।

१ पुरेक्खडा सा. सं । २ जाणए सा. जाणणं सु । ३ ‘याए कम्मक्खयाए ला. । ४ विही खं. । ५ अण्णयरं वा ला. । ६ पयंसेज्जा से णं अणारा’ जि. । ७ णंतेणं सं. । ८ वट्टमा’ खं. । ९ सच्छंदत्ता’ । १० मगंति ठवंति जे. । ११ अणंतेणं का’ खं. ।

गोयमा ! जे णं केई कहिंचि कयाई पमायदोसओ असई कोहेण वा, माणेण वा, मायाए वा, लोभेए वा, रागेण वा, दोसण वा, भए ण वा, हासेण वा, मोहेण वा, अण्णण-दोसेण वा, पवयणस्स णं अण्णयरे द्वाणे वइमित्तेणं पि अणायारं असमायारी परूवेमाणे वा, अणुमण्णेमाणे वा, पवयणमासाएज्जा । से णं बोहिं पि णो पावे, किमंगं आयरियपयलंभं ? 'से भयवं ! किं अभव्वे मिच्छादिट्ठी आयरिए भवेज्जा' ? गोयमा भवेज्जा । एत्थं च णं इंगालमद्गाई नेए ।

'से भयवं ! किं मिच्छादिट्ठी निक्खमेज्जा' ? गोयमा ! निक्खमेज्जा ।

से भयवं ! कयरेणं लिंगेणं से णं वियाणेज्जा जहा णं धुवमेस मिच्छादिट्ठी ? । 'गोयमा ! जे णं कय-सामाइए सव्व-संग-विमुते भवित्ताणं अफासु-पाणणं परिभुंजेज्जा, जे णं अणगार-धम्मं पडिवज्जित्ताणमसई सोइरियं वा, पुरोइरियं वा, तेउकायं सेवेज्ज वा, सेवावेज्ज वा, तेउकायं सेविज्जमाणं अण्णेसिं समणुजाणेज्ज वा तहा नवण्हं बंभचेर-गुत्तीणं जे केई साहू वा, साहूणी वा, एककमवि खंडेज्ज वा, विराहेज्ज वा, खंडिज्जमाणं वा, विराहिज्जमाणं वा, बंभचेर-गुत्ती परेसिं समणुजाणेज्जा वा, मणेण वा, वायाए वा, काएण वा, से णं मिच्छादिट्ठि, न केवलं मिच्छादिट्ठी, अभिगगहियमिच्छादिट्ठी वियाणेज्जा ।

[२९]

से भयवं ! जे णं केई आयरिए, इ वा मयहरए, इ वा असई कहिंचि कयाई तहाविहं संविहाणगमासज्ज इणमो निगंथं पवयणमण्णहा पण्णवेज्जा, से णं किं पावेज्जा ? गोयमा ! जं सावज्जायरिएणं पावियं ।

से भयवं ! कयरे णं से सावज्जयरिए किं वा तेणं पावियं ? ति । गोयमा ! णं इओ य उस भादि-तित्थंकर-चउवीसिगाए अणंतेणं कालेणं जा अतीता अण्णा चउवीसिगा तीए जारिसो अहयं तारिसो चेव सत्त-रयणी-पमाणेणं जगच्छेरय-भूयो देविंद-विंदवंदिओ पवर-वर-धम्मसिरी नाम चरम-धम्मतित्थंकरो^१ अहेसि । तस्से य-तित्थे सत्त अच्छेरगे पभूए । अहण्णया परिनिव्वुडस्स णं तस्स तित्थंकरस्स कालक्कमेणं असंजयाणं सक्कार-कारवणे णाम अच्छेरगे वहिउमारद्धे । तत्थ णं लोगाणुवत्तीए मिच्छत्त-वइयं^२ असंजय-पूयाणुरयं बहु-जण-समूहं ति वियाणिऊण तेणं कालेणं तेणं समएणं अमुणिय-समय-सब्भावेहिं ति-गारव-मइरा-मोहिएहिं नाम-मेत्त-आयरियमयहरेहिं सइआईणं सयासाओ दविण-जायं पडिगगहिय-थंभ-सहस्सूसिए सक-सके ममत्तिए चेइयालगे काराविऊणं ते चेव दुरंत-पंत-लक्खणाहमाहमेहिं आसईए ते चेव चेइयालगे मासीय गोविऊणं च बल-वीरिय-पुरिसक्कार-परक्कमे संते बले संते वीरिए संते पुरिसक्कार-परक्कमे चइऊण उग्गमिगगे अणियय-विहारं णीयावासमासइत्ता णं सिढिलीहोऊणं संजमाइसुद्धिए पच्छा परिचिच्चत्तं इहलोग-परलोगावायं अंगीकाऊण य सुदीह-संसारं तेसुं चेव मढ-देवलेसुं अच्छत्थं गढिरे मुच्छिरे ममीकाराहंकारेहि णं अभिभूए सयमेव विचित्तमल्ल-दामाईहि णं देवच्चणं काउमभुज्जए, जं पुण समय-सरं परं-इमं सव्वण्णु-वयणं तं दूर-सुदूरयेणं उज्झियंति, तं जहा - 'सव्वे जीवा, सव्वे पाणा, सव्वे भूया, सव्वे सत्ता ण हंतव्वा ण अज्जावेयव्वा, ण परियावेयव्वा, ण पारंघेतव्वा, ण विराहेयव्वा, ण किलामेयव्वा, ण उदवेयव्वा जे केई सुहुमा जे केई बायरा जे केई तसा, जे केई थावरा, जे केई पज्जत्ता, जे केई अपज्जत्ता जे केइ एणेंदिया, जे केइ बेंइदिया, जे केई तेइंदिया, जे केई चउरिंदिया जे केई पंचेंदिया तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं, जं पुण गोयमा ! मेहुणं तं एणंतेणं ३, णिच्छयओ ३, बाढं ३ तहा आउ-तेउ-समारंभं च सव्वहा सव्वपयारेहि णं सययं विवज्जेज्जा मुणीति । एस धम्मे धुवे सासए णीरए समेच्च लोगं खेयण्णूहिं पवेइयं ति ॥छा॥

से भयवं ! जे णं केई साहू वा साहूणी वा निगंथे अणगारे दव्वत्थयं कुज्जा से णं किमालावेज्जा ? गोयमा ! जे णं केई साहू वा साहूणी वा निगंथे अणगारे दव्वत्थयं कुज्जा से णं अजये इ वा, असंजएइ वा,

देव-भोइए, इ वा देवच्चगे, इ वा, जाव णं उम्मगपए^१ इ वा, दूरुज्झिय सीले, इ वा कुसीले, इ वा सच्छंदयारिए, इ वा आलवेज्ज ॥छा॥

[३०]

एवं गोयमा ! तेसिं अणायार-पवत्ताणं^२ बहूणं आयरिय-मयहरादीणं एगे मरगयच्छवी कुवल्यप्पहाभिहाणे णाम अणगारे महा-तवस्सी अहेसि । तस्स णं महा-महंते जीवाइ-पयत्थेसु तत्त-परिण्णणे सुमहंतं चेव^३ संसार-सागरे-तासुं तासुं जोणीसुं संसरण-भयं सव्वहा सव्व-पयारेहिं णं अच्चंतं आसायणा-भीरुयत्तणं तक्कालं तारिसे वी असमंजसे अणायारे बहु-साहम्मिय-पवत्तिए । तहा वी सो तित्थयराणमाणं णाइक्कमेइ । अहण्णया सो अणिगूहिय-बल-वीरिय-पुरिसक्कार-परक्कमे सुसीस-गण-परियरिओ सव्वण्णु-पणीयागम-सुत्तत्थो-भयाणुसारेणं ववगय-राग-दोस-मोह-मिच्छत्तममकाराहंकारो सव्वत्थापडिवद्धो किं बहुणा सव्वगुणगणा-हिद्विय-सरीरो अणेग- गामागर-नगर-पुर-खेड-कव्वड-मडंब-दोणमुहाइ-सन्निवेस-विसेसेसुं अणेगेसुं भव्वसत्ताणं संसारचारग-विमोक्खणिं सद्धम्म-कहं परिकहेहिंतो विहरिसु । एवं च वच्चंति दियहा ।

अण्णया णं सो महाणुभागो विहरमाणो आगओ गोयमा ! तेसिं णीयविहारीणमावासगे । तेसिं च महा-तवस्सी काऊण सम्माणो किइक्कमासण-पयाणाइणा सुविणएणं । एवं च सुह-णिसण्णो चिट्ठित्ताणं धम्म-कहाइणा विणोएणं पुणो गंतुं पयत्तो ।

[३१]

ताहे भणिओ सो महाणुभागो गोयमा ! तेहिं दुंत-पंत-लक्खणेहिं लिंगोवजीवीहि णं भट्ठायासुम्मग-पवत्तगाभिगहीय-मिच्छादिद्वीहिं । जहा णं 'भयवं' ! जइ तुममिहइं एक्कं वासा-रत्तियं चाउम्मासियं पउंजियंताणमेत्थं एत्तिगे एत्तिगे चेइयालगे भवंति णूणं तुज्झाणत्तीए, ता किरउ-मणुगहमम्हाणं इहेव चाउम्मासियं । ताहे भणियं तेण महाणुभागेणं गोयमा ! जहा 'भो भो पियंवए ! जइ वि जिणालए तहा वि सावज्जमिणं, णाहं वाया-मित्तेणं पि एयं आयरिज्जा' । एयं च समय-सार-परं तत्तं जहद्वियं अविवरियं णीसकं भणमाणेणं तेसिं मिच्छादिद्वि-लिंगीणं साहुवेस-धारीणं मज्झे गोयमा ! आसंकलियं तित्थयर-णाम-कम्म-गोयं तेणं कुवल्यप्पभेणं एगभवावसेसीकओ भवोयही । तत्थ य दिद्वी अणुल्लवणिज्ज^४-नाम-संघ-मेलावगो अहेसि । तेहिं च बहूहिं पावमईहिं लिंगिणलिंगणियाहिं परोप्परमेग-मयं काऊणं गोयमा ! तालं दाऊणं विप्पलोइयं चेव तं तस्स महाणुभाग-सुमह-तवस्सिणो कुवल्यप्पहाभिहाणं^५ कयं च से सावज्जायरियाभिहाणं सदकरणं गयं च पसिद्धीए । एवं च सद्विज्जमाणो वि सो तेणापसत्थ-सद-करेणेणं तहा वि गोयमा ! ईसिं पि ण 'कुप्पे' । अहण्णया तेसिं दुरायाराणं सद्धम्म-परंमुहाणं अगार-धम्माणगार-धम्मोभयभट्ठाणं लिंग-मेत्त-णाम-पव्वइयाणं कालक्कमेणं संजाओ परोप्परं आगम-वियारो । जहा णं सङ्गाणमसई संजया चेव मढ-देउले पडिजागरेति खण्ड-पडिए य समारावयंति । अण्णं च जाव करणिज्जं तं पइ समारंभे कज्जमाणे जइस्सावि णं नत्थि दोस-संभवं । एवं च केई भणंति संजम-मोक्ख-णेयारं, अण्णे भणंति जहा णं पासायवडिंसए पूया-सक्कार-बलि^६-विहाणाईसु णं तित्थुच्छप्पणा चेव मोक्ख-गमणं । एवं तेसिं अविइय-परमत्थाणं पाव-कम्माणं जं जेण सिद्धं सो^७ तं चेवुदामुस्सिंखलेणं मुहेणं पलवति । ताहे समुद्धियं वाद-संघट्टं । नत्थि य कोई तत्थ आगम-कुसलो तेसिं मज्झे जो तत्थ जुत्ताजुत्तं वियारेइ, जो पमाणमुवइस्सइ^८ । तहा एगे भणंति जहा-अमुगो अमुगत्थामे चिट्ठे । अण्णे भणंति 'अमुगो', अन्ने भणंति 'किमत्थ बहुणा पलविणं सव्वेसिं अम्हाणं ? सावज्जायरीओ एत्थ पमाणं' ति तेहिं भणियं जहा 'एवं होउ' ति "हक्कारावेह लहु" ।

१ गपइइए, इ वा सु. ला. । २ पवत्ताणं ला. । ३ च जे. । ४ अणुल्लविज्ज सं. ला. / अण्णमुल्लव. । ५ हाहिद्विणं सं. । ६ पुण कणो जे. । ७ "र बलिहोम विहा" ला. खं. । ८ तं चेव बुद्धा मु, ला. / चेव पुच्छा मु ला. टि. / अमुगच्छा निविट्ठे सं. । ९ पमाण पुव्वमुव खं. ।

[३२]

तओ हक्काराविओ गोयमा ! सो तेहिं सावज्जायरिओ । आगओ दूरदेसाओ अप्पडिबद्धता विहरमाणो । सत्तहिं मासेहिं जाव णं दिट्ठो एगाए अज्जाए । सा य तं कट्ठुग-तव-चरण-सोसिय-सरीरं चम्मट्टि-सेस तणुं अच्चंतं तव-सिरिए दिप्पंतं सावज्जायरियं पेच्छिय सुविम्हियंतक्करणा वियक्किउं पयत्ता 'अहो किं एस महाणुभागो णं सो अरहा, किं वा णं धम्मो चेव मुत्तिमंतो ? किं बहुणा-तियसिंदवदाणं पि वंदणिज्ज-पाय-जुओ एस' ति चिंतिऊणं भत्ति-भरणिब्भरा आयाहिण-पयाहिणं काऊणं उत्तिमंगेण संघट्टेमाणी इति^१ निवडिया चलणेसुं गोयमा ! तस्स णं सावज्जायरीयस्स । दिट्ठो य सो तेहिं दुरायरेहिं पणमिज्जमाणो । अण्णया णं सो तेसिं तत्थ जहा जग-गुरुहिं उवइट्ठं तहा चेव गुरुवएसाणुसारेणं आणुपुव्वीए जह-डियं सुत्तत्थं वागरेइ । ते वि तहा चेव सद्वहंति । अण्णया ताव वागरियं गोयमा । जाव णं एक्कारसण्हमंगाणं चोदसण्हं पुव्वाणं दुवालसंगस्स णं सुयनाणस्स णवणीयसारभूयं सयल-पाव-परिहारट्ठ-कम्म-निम्महणं आगयं इणमेव गच्छ-मेरा-पण्णवणं^२ महानिसीह-सुयकखंधस्स पंचममज्झयणं । एत्थेव गोयमा ! ताव णं वक्खाणियं जाव णं आगया इमा गाहा ।

जत्थित्थी-कर-फरिसं, अंतरियं कारणे वि उप्पण्णे ।

अरहा वि करेज्ज सयं, तं गच्छं मूल गुण-मुक्कं ॥१२७॥

[३३]

तओ गोयमा ! अप्प-संकिणं चेव चिंतियं तेण सावज्जायरिएणं जहा णं- 'जइ इह एयं जहडियं पण्णवेमि^३ तओ जं मम^४ वंदणं दाउमाणीए तीए अज्जाए उत्तिमंगेण चलणगे पुट्ठे^५ तं सव्वेहिं पि दिट्ठमेहिं ति । ता जहा मम सावज्जायरियाहिहाणं कयं तहा अण्णमवि किंचि एत्थ मुदकं^६ काहिति । अहन्नहा^७ सुत्तत्थं पन्नवेमि ता णं महती आसायणा । ता किं करियव्वमेत्थं ? ति । किं एयं गाहं पओवयामि किं वा णं अण्णहा पण्णवेमि ? अहवा हा हा ण जुत्तमिणं उभयहा वि । अच्चंतगरहियं आयहियट्ठीणमेयं, जओ ण-मेस समयाभिप्पाओ जहा णं जे भिक्खू दुवालसंगस्स णं सुयनाणस्स असई चुक्कखलियपमायासंकादी-सभयत्तेणं पयक्खरमत्ता-बिंदुमवि एक्कं पओवेज्जा^८ अण्णहा वा पण्णवेज्जा, संदिद्धं वा सुत्तत्थं वक्खाणेज्जा । अविहीए अओगस्स वा वक्खाणेज्जा । से भिक्खू अणंतसंसारी भवेज्जा । ता किं रेत्यं, जं होही तं च भवउ, जहडियं चेव गुरुवएसाणुसारेणं सुत्तत्थं पवक्खामि^९ ति चिंतिऊणं गोयमा ! पवक्खाया णिखिलावयवविसुद्धा सा तेण गाहा ।

[३४]

एयावसरम्मि चोइओ गोयमा ! सो तेहिं दुरंत-पंत-लक्खणेहिं जहा 'जइ एवं ता तुमं पि ताव मूल-गुण-हीणो । जाव णं संभरेसु तं जं तद्विवसं तीए अज्जाए तुज्झं वंदणुं दाउकामाए पाए उत्तिमंगेणं पुट्ठे^१ । ताहे इहलोइगायस-हीरू^२ खरसत्थरीहूओ^३ । गोयमा ! सो सावज्जायरिओ चिंतिओ जहा 'जं मम सावज्जायरियाहिहाणं कयं इमेहिं तहा तं किं पि संपयं काहिति । जे णं तु सव्व-लोए अपुज्जो भविस्सं, ता किमेत्थं पारिहारं दाहामि^४ ? ति चिंतमाणेणं संभरियं तित्थयर-वयणं जहा णं 'जे केई आयरिए, इ वा मयहरए, इ वा गच्छाहिवई सुयहरे भवेज्जा । से णं जं किंचि सव्वणू-अणंत-नाणीहिं पावाववाय-ट्ठाणं पडिसेहियं तं सव्वं सुयाणुसारेणं विन्नायं सव्वहा सव्व-पयारेहिं णं णो समायरेज्जा, णो णं समायरिज्जमाणं समणुजाणेज्जा । से कोहेण वा, माणेण वा, मायाए वा, लोभेण वा, भएण वा, हासेण वा, गारवेण वा, दप्पेण वा, पमाएण वा, असती चुक्क-खलिएण वा, दिया वा, राओ वा, एगओ वा, परिसा-गओ वा, सुत्ते वा, जागरमाणे वा, तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं एतेसिमेवपयाणं । जे केइ विराहगे भवेज्जा से णं भिक्खू भूओ भूओ णिंदणिज्जे, गरहणिज्जे, खिंसणिज्जे, दुगुंछणिज्जे, सव्व-लोग-परिभूए बहू-वाहि-वेयणा-परिगय-सरीरे उक्कोसट्ठितीए

१ झड ति खं. २ । २ पवत्तणं ला. । ३ वेति जे. । ४ तओ जस्स मे ला. । ५ पुट्ठो तं सव्वेसिं जे । ६ मुदकं जे । ति जेणं तु सव्वलोए अपुज्जो भविस्सं ता सा । ७ अहमन्नहा जे परूवया खं. २ । ८ परूवे खं. २ । ९ स भीरू खं. २ ।

अणंत-संसार-सागरं परिभमेज्जा । तत्थ णं परिभममाणे खणमेक्कं पि न कहिंचि कयाइ निव्वुई संपावेज्जा । ता पमाय-गोयर-गयस्स णं मे पावाहमाहम-हीण-सत्त-काउरिसस्स इहं चेव समुट्ठियाए महंता आवई । जेणं णं सक्को अहमेत्थं जुत्ती-खमं किंचि पडिउत्तरं पयाउं जे ।

[३५]

तहा परलोगे य अणंत-भव-परंपरं भममाणो घोर-दारुणाणंत-सोय-दुक्खस्स भागी भवीहामि हं मंदभागो^१ त्ति । चिंतयंतोऽवलक्खिओ सो सावज्जायरिओ गोयमा ! तेहिं दुरायार-पाव-कम्म-दुट्ठ-सोयारेहिं जहा णं अलिय-खर-सत्थरीभूओ एस । तओ संखुद्धमणं खर-सत्थरी^२भूयं कलिऊणं च भणियं तेहिं दुट्ठ-सोयारेहिं जहा-‘जाव णं नो छिण्णमिणमो संसयं ताव णं उट्ठं वक्खाणं अत्थि । ता एत्थं तं परिहारं वायरेज्जा । जं पोढ-जुत्ती-खमं कुग्गाह-णिम्महण-पच्चलं’ ति । तओ तेषां चिंतियं जहा ‘नाहं अदिण्णेणं पारिहारोणं चुक्किमोमेसिं, ता किमेत्थ पारिहारं दाहामि त्ति चिंतयंतो पुणो वि गोयमा ! भणिओ सो तेहिं दुरायारेहिं जहा ‘किमट्ठं चिंता-सागरे णिमज्जिऊणं ठिओ ? सिग्घमेत्थं किंचि पारिहारं वयाहि, णवरं तं पारिहारं भणेज्जा । जं जहुत्तथकियाए^३ अव्वभिचारी ।’ ताहे सुइरं परितप्पिऊणं हियएणं भणियं सावज्जारिएणं जहा ‘एण अत्थेणं जग-गुरुहिं वागरियं जं अओगस्स सुत्तत्थं न दायव्वं, । जहा-

आमे घडे निहितं जहा जलं तं घडं विणासेइ ।

इय सिद्धंत-रहस्सं, अप्पाहारं विणासेइ ॥३२४॥

ताहे पुणो वि तेहिं भणियं जहा ‘किमेयाइं अरड-बरडाइं^४ असंबद्धाइं दुब्भासियाइं पलवह ? जइ पारिहारं णं दाउं सक्के ता उप्पिड, मुयसु आसणं, ऊसर सिग्घं, इमाओ ठाणाओ । किं देवस्स रूसेज्जा । जत्थ तुमं पि पमाणीकाऊणं सव्व-संघेणं समय-सम्भावं वायरेउं जे समाइठ्ठो ।’ तओ पुणो वि सुइरं परितप्पिऊणं गोयमा ! अणं पारिहारं अलभमाणेणं अंगीकाऊण दीहं संसारं भणियं च सावज्जायरिएणं जहा णं ‘उस्सग्गाववाएहिं आगमो ठिओ’ तुब्भे ण याणहेयं । एणंतो मिच्छत्तं, जिणाणमाणा मणेगंता’ ।

एयं च वयणं गोयमा ! गिम्हायव-संताविएहिं^५ सिहिउलेहिं च अहिणव-पाउस-सजल-घणोरल्लिमिव सबहुमाणं समाइच्छियं तेहिं दुट्ठ-सोयारेहिं ।

[३६]

तओ एग-वयण-दोसेणं गोयमा ! निबंधिऊणाणंत-संसारियत्तणं अप्पडिक्कमिऊणं च तस्स पाव-समुदाय-महाखंधमेलावगस्स मरिऊणं उववण्णो वाणमंतरेसुं सो सावज्जायरिओ । तओ चुओ समाणो उववण्णो पवसिय-भत्ताराए पडिवासुदेव-पुरोहिय-धूयाए कुच्चिंसु ।

अहण्णया वियाणियं तीए जणणीए पुरोहिय-भज्जाए । जहा णं हा, हा!, हा!, दिण्णं मसि-कुच्चयं सव्व-नियकुलस्स इमीए दुरायाराए मज्झ धूयाए । साहियं च पुरोहियस्स । तओ संतप्पिऊणं सुइरं बहुं च हियएण साहारिउं निव्विसया कया सा तेणं पुरोहिणं एमहंता^६-असज्झदुन्निवार-अयस-भीरुणा । अहण्णया थेव कालंतरेणं कहिं चि थाममलभमाणी सी-उणह-वाय-विज्झडिया खु-क्खाम-कंठा^७ दुब्भिकख-दोसेणं पविट्ठा दासत्ताए रस-वाणिज्जगस्स गेहे । तत्थ य बहूणं मज्ज-पाणगाणं संचियं साहरेइ अणुसमयमुच्चिद्धं ति ।

अण्णया अणुदिणं साहरमाणीए तमुच्चिद्धं दट्ठूं च बहु-मज्ज-पाणगे मज्जमावियमाणे पोगलं च समुद्धिसंते तहेव तीए मज्ज-मंसस्सोवरि दोहलगं समुप्पणं । जाव णं जं तं बहुमज्ज-पाणगं णड-णट्ट-छत्त चारण-भडोड्ड-चेड-तक्करा-सरिस-जातीसु मुज्झियं खुर-सीस-पुंछ-कण्ण-ट्ठिमयगयं उच्चिद्धं वल्लूरखंडं तं समुद्धिसिउं समारद्धा । तहा तेसु चेव उच्चिद्ध-कोडियगेसुं जं किंचि णाहीए मज्झं वित्थक्के तमेवासाइउमारद्धा । एवं च कइवय-

१ मच्छरी हू सा. / १ मच्छरी ला. २ त्थी कि (त्थिक्क)याए खं. ३; १ त्थकियाए ला. ३ अरड बरडभरडाइं सु. ४ दिएहिं । ५ पसंहत आ. सं. ला. ६ दुक्खामकं सं., खुर का (ह छा) कं., कुक्खामरा कं. ७ मज्झं विवक्कं खं / मज्जं वियक्के सं. ।

दिणाइक्कमेणं मज्जमंसोवरि दढं गेही संजाया । ताहे तस्सेव रस-वाणिज्जगस्स गेहाओ परिमुसिऊणं किंचि-कंस-दूस-दविण-जायं अण्णत्थ विक्किणिऊणं मज्जं मंसं परिभुंजइ । ताव णं विण्णायं तेण रसवाणिज्जगेणं साहियं च नरवइणो । तेणा वि वज्झा-समाइट्ठा ।

[३७]

तत्थ य रायउले एसो गोयमा ! कुल-धम्मो । जहा णं जा काइ आवण्ण-सत्ता नारी अवराह-दोसेणं सा जाव णं णो पसूया ताव णं नो वावायव्वा । तेहिं विणिउत्त-गणिगितगेहिं सगेहे नेऊण पसूइ समयं जाव णियंतिया रक्खेयव्वा ।

अहण्णया णीया तेहिं हरिएस-जाईहिं स-गेहं । कालक्कमेण पसूया य दारगं । तं सावज्जायरिय जीवं । तओ पसूयमेत्ता चेव तं बालयं उज्झिऊण पणट्ठा मरणभयाहितत्था सा गोयमा ! दिसिमेक्कं गंतूणं^१ वियाणियं च तेहिं पावेहिं । जहा-पणट्ठा सा पाव-कम्मा । साहियं च नरवइणो सूणाहिवइणा । जहा णं देव ! पणट्ठा सा दुरायारा कयली-गब्भोवमं दारगमुज्झिऊणं^२ । रण्णा वि पडिभणियं जहा णं 'जइ णाम सा गया ता गच्छउ तं बालयं पडिवालेज्जासु सव्वहा तहा कायव्वं जहा तं बालगंण वावज्जे । गिण्हेसु इमे पंच-सहस्सा दविण-जायस्स । तओ णरवइणो संदंसेणं सुयमिव परिवालिओ सो पंसुली-तणओ ।

अण्णया कालक्कमेणं मओ सो पाव-कम्मो सूणाहिवई । तओ रण्णा समणुजाणियं तस्सेव बालगस्स घरसारं । कओ पंचणहं सयाणं अहिवई । तत्थ य सुणाहिवइ पए पइट्ठिओ समाणो ताइं तारिसाइं अकरणिज्जाइं समणुट्ठित्ताणं गओ^३ सो गोयमा ! सत्तमीए पुढवीए अपइट्ठाण-नामे निरयावासे सावज्जायरिय-जीवो । एवं तं तत्थ तारिसं घोर-पचंड-रोदं सुदारुणं दुक्खं तेत्तीसं सागरोवमे जाव कह कहवि किलेसेणं समणुभविऊणं इहागओ समाणो उववण्णो अंतरदीवे एगोरुयजाई । तओ वि मरिऊणं उववण्णो तिरिय-जोणीए महिसत्ताए । तत्थ य जाइं काइं वि णारग-दुक्खाइं तेसिं तु सरिस-नामाइं अणुभविऊणं छव्वीसं संवच्छराणि । तओ गोयमा ! मओ समाणो उववण्णो मणुएसु, तओ^३ वासुदेवत्ताए सो सावज्जायरिय-जीवो । तत्थ वि अहाऊयं परिवालिऊणं अणेग-संगामारंभ-परिगह-दोसेणं मरिऊणं गओ सत्तमाए । तओ वि उव्वट्ठिऊणं सुइर-कालाओ उववण्णो गय-कण्णो नाम मणुय-जाई । तओ वि कुणिमाहारदोसेणं कूरज्झवसायमईगओ, मरिऊणं पुणो वि सत्तमाए । तेहिं चेव अपइट्ठाणे णिरय-वासे तओ वि उव्वट्ठिऊणं पुणो वि उववण्णो तिरिएसुं महिसत्ताए ।

[३८]

तत्था वि णं नरगोवमं दुक्खमणुभवित्ता णं मओ समाणो उववण्णो बाल-विहवाए पंसुलीए माहण-धूयाए कुच्छिंसि । अहण्णया निउत्त-पच्छण-गब्भ-साडण-पाडणे खार-चुण्णजोगदोसेणं अणेगवाहि-वेयणा-परिगय-सरीरो सिडिहिडंत- कुट्ट-वाहिए परिगलमाणो सलसलितं-किमिजालेणं खज्जंतो नीहरिओ नरओवमं घोर-दुक्ख-निवासो गब्भवासाओ गोयमा ! सो सावज्जायरियजीवो ।

तओ सव्व-लोगेहिं निदिज्जमाणो, गरहिज्जमाणो, खिसिज्जमाणो, दुगुंछिज्जमाणो सव्व-लोअपरिभूओ पाण-खाण-भोगोवभोग-परिवज्जिओ गब्भवास-पभितीए चेव विचित्तसारीर-माणसिग-घोर-दुक्ख-संतत्तो सत्त-संवच्छरसयाइं दो मासे य चउरो दिणे य जावज्जीविऊणं मतो समाणो उववण्णो वाणमंतरेसुं । तओ चुओ उववण्णो मणुएसुं । पुणो वि सूणाहिवइत्ताए । तओ वि तक्कम्मदोसेणं सत्तमाए । तओ वि उव्वट्ठेऊणं उववण्णो तिरिएसुं चक्किघरंसि गोणत्ताए ।

तत्थ य चक्क-सगड-लंगलायट्टणेणं^४ अहण्णिसं जूवारोवणेणं पच्चिऊण कुहियाउव्वियं^५ खंधं, सम्मुच्छिए य किमी । ताहे अक्खमीहूयं खंध-जूव-धरणस्स विण्णाय पट्टीए वाहिउमारद्धो तेणं चक्किएणं । अहण्णया कालक्कमेणं जहा खंधं तहा पच्चिऊण कुहिया पट्टी । तत्था वि समुच्छिए किमी । सडिऊण विगयं च पट्टि-चम्मं ।

ता अकिंचियरं निप्पओयणं ति णाऊण मोक्कलियं गोयमा ! तेणं चक्किणं । तं सलसलितं-किमि जालेहिं णं खज्जमाणं बइल्लं सावज्जायरिय-जीवं । तओ मोक्कल्लिओ समाणो परिसडिय-पट्ठि-चम्मो^१ बहु काय-साण-किमि-कुलेहिं सबज्झभंतरे विलुप्पमाणो एकूणतीसं संवच्छराइं जावाहाउगं परिवालेऊण मओ समाणो उववण्णो अणेग-वाहि-वेयणा-परिगय-सरीरो मणुएसुं महाधणस्स णं इब्भ-गेहे । तत्थ वमण-विरेयण-खार-कडु-तित्त-कसाय-तिहला-गुग्गुल-काढगे आवीयमाणस्स णिच्च-विसोसणाहिं च असज्झाणुवसम्म-घोर-दारुण-दुक्खेहिं पज्जालियस्सेव गोयमा ! गओ निप्फलो तस्स मणुयजम्मो । एवं च गोयमा ! सो सावज्जायरिय-जीवो चोदस-रज्जुयलोगं जम्मण-मरणेहिं णं निरंतरं पडिजरिऊणं^२ सुदीहणंतकालाओ समुप्पन्नो मणुयत्ताए अवरविदेहे । तत्थ य भाग-वसेणं लोणाणुवत्तीए गओ तित्थयरस्स वंदण-वत्तियाए, पडिबुद्धो य पव्वइओ सिद्धो य इह तेवीसइम-तित्थयरस्स पास-णामस्स काले । एयं तं गोयमा ! सावज्जायरिएणं पावियं ति ।

[३९]

‘से भयवं ! किं पच्चइयं तेणाणुभूयं एरिसं दूसहं घोर-दारुणं महादुक्ख-सण्णिवाय-संघट्टमेत्तियकालं ति ? गोयमा ! जं भणियं तक्काल-समयम्मि जहा णं उस्सग्गाववाएहिं आगमो ठिओ, एगंतो मिच्छत्तं, जिण्णण आणा अणेगंतो ति एय-वयणपच्चइयं ।

से भयवं ! किं उस्सग्गाववाएहि णं णो ठियं आगमं, एगंतं च पण्णविज्जइ ?’ गोयमा ! उस्सग्गाववाएहिं चेव पवयणं ठियं, अणेगंतं च पण्णविज्जइ, णो णं एगंतं, णवरं आउक्काय-परिभोगं तेउ-कायसमारंभं मेहुणासेवणं च । एते तओ थाणंतरे एगंतेणं ३ निच्छयओ ३ बाढं ३ सव्वहा सव्व-पयारेहिं णं आयहियट्ठीणं निसिद्धं ति ।

एत्थं च सुत्ताइक्कमे संमग्ग-विप्पणासणं उम्मग्ग-पयरिसणं, तओ य आणा-भंगं आणा-भंगाओ अणंत संसारी ।

‘से भयवं ! किं ते णं सावज्जायरिएणं मेहुणमासेवियं ? गोयमा ! सेवियासेवियं णो सेवियं णो असेवियं । से भयवं ! के णं अट्ठेणं एवं वुच्चइ ? । गोयमा ! जं तीए अज्जाए तक्कालं उत्तिमंगेणं पाए फरिसिए फरिसिज्जमाणे य णो तेण । आउंटिउं संवरिए, एएणं अट्ठेणं गोयमा ! वुच्चइ ।

‘से भयवं ! एदह-मेत्तस्स वि णं एरिसे घोरे दुव्विमोक्खे बद्ध-पुट्ठ-निकाइए कम्म-बंधे ? गोयमा ! एवमेयं, ण अण्णह ति ।

‘से भयवं ! तेण तित्थयरणाम-कम्मगोयं आसंकलियं एग-भवावसेसीकओ आसी भवोयहि, ता किमेयमणंत-संसाराहिंडणं ति ? ’गोयमा ! नियय-पमाय-दोसेणं । तम्हा एयं वियाणित्ता ‘भवविरहमिच्छमाणेणं गोयमा ! सुदिट्ठ-समय-सारेणं गच्छाहिवइणा सव्वहा सव्व-पयारेहिं णं सव्वत्थामेसु अच्चंतं अप्पमत्तेणं भवियव्वं ति बेमि । ॥छा॥

महानिसीह-सुयखंधस्स दुवालसंग-सुय-णाणस्स णवणीयसारं णाम पंचमं अज्झयणं ।

गीयत्थ-विहार नाम छट्ठमज्झणं

'भगवं ! जो रत्ति-दियहं सिद्धंतं पढई सुणे ।
 वक्खाणे चिंतए सततं, सो किं अणायारमायरे ? ॥१॥
 सिद्धंत-गयमेगं पि, अक्खरं जो वियाणई ।
 सो गोयम ! मरणंते वी, अणायारं नो समायरे ॥२॥
 भयवं !^१ ता कीस दस-पुव्वी णंदिसेण-महायसे ।
 पव्वज्जं चेच्चा गणिकाए गेहं पविट्ठो पमुच्चइ^२ ? ॥३॥
 गोयम ! तस्स पविट्ठं^३ मे भोगहलं खलिय-कारणं ।
 भव-भय-भीओ तहा वि दुयं सो पव्वज्जमुवागओ ॥४॥
 पायालं अवि उट्ठमुहं, सगं होज्जा अहो-मुहं ।
 णो उणो केवलि-पण्णत्तं वयणं अण्णहा भवे ॥५॥
 अण्णं सो बहूवाए वा सुय-निबद्धे वियारिउं ।
 गुरुणो पामूले मोत्तूणं लिंगं, निव्विसओ गओ ॥६॥
 तमेव वयणं सरमाणो, दंत-भगो स-कम्मुणा ।
 भोगहलं कम्मं वेरेइ, बद्ध-पुट्ठ-निकाइयं ॥७॥
 भयवं ! ते केरिसोवाए, सुय-निबद्धे वियारिए ।
 जेणुज्झिऊणं^४ सामण्णं अज्ज वि पाणे धरेइ सो ? ॥८॥
 एते ते गोयमोवाए, केवलीहिं पवेइए ।
 जहा विसय-पराभूओ सरेज्जा सुत्तमिमं मुणी ॥९॥
 तं जहा-
 तवमट्ठगुणं घोरं, आढवेज्जा सुदुक्करं ।
 जया विसए उदिज्जंति, पडणासण-विसं पिबे^५ ॥१०॥
 काउं बंधिऊण मरियव्वं, नो चरित्तं विराहए ।
 अह एयाइं न सक्किज्जा ता गुरुणो लिंगं समप्पिया ॥११॥
 विदेसे जत्थ नागच्छे पउत्ती, तत्थ गंतूण ।
 अणुव्वयं पालेज्जा, नो णं भविया णिद्धंसे ॥१२॥
 ता गोयम ! नंदिसेणेणं गिरि-पडणं जाव पत्थुयं ।
 ताव आयासे इमा वाणी पडिओ वि णो मरिज्ज तं ॥१३॥
 दिसा-मुहाइं जा जोए, ता पेच्छे चारणं-मुणिं ।
 'अकाले नत्थि ते मच्चू, विसमवि स मादितुं'^६ गओ ॥१४॥
 ताहे वि अण-हियासेहिं^७, विसएहिं जाव पीडिओ ।
 ताव चिंता समुप्पन्ना, जहा 'किं जीविण मे' ॥१५॥
 कुंदेदु-निम्मलय-रागं तित्थं पावमती अहं ।
 उट्ठाहेतो य^८ सुज्झिस्सं, कत्थ गंतुमणारिओ ? ॥१६॥

१ से भय आ. । २ पविट्ठो य वुच्च आ. । ३ पसिट्ठं ला. । पसिट्ठं सं टिप्पण । ४ ज्झियसु आ । ५ पिवा आ. । ६ वि मादितुं आ. ।
 ७ 'वि अणहिया' आ । ८ मुज्झि आ. ।

अहवा स-लंछणो चंदो, कुंदस्स उण का पहा !
 कलि-कलुस-मल-कलंकैहिं वज्जियं, जिण-सासणं ॥१७॥
 ता एयं सयल-दालिद-दुह-किलेस-क्खयंकरं ।
 पवयणं खिंसाविंतो, कत्थ गंतूणं सुज्झिहं ? ॥१८॥
 दुग्गं^१ गिरि रोदुं, अत्ताणं चुन्निमो धुवं ।
 जाव विसय-वसेणाहं किंचित्थुइडाहं^२ करं ॥१९॥
 एवं पुणो वि आरोदुं, ढंकुच्छिण्णं गिरीयडं ।
 संवरे किल निरागारं, गयणे पुणरवि भाणियं ॥२०॥
 'अयाले नत्थि ते मच्चू, चरिमं तुज्झ^३ इमं तणुं ।
 ता बद्ध-पुट्ठं भोगहलं वेइत्ता संजमं कुरु ! ॥२१॥
 एवं तु जाव बे वारा, चारण-समणेहिं सेहिओ ।
 ताहे गंतूण सो लिंगं, गुरु-पामूले निवेदिउं ॥२२॥
 तं सुत्तत्थं सरेमाणो, दूरं देसंतरं गओ ।
 तत्थाहार-निमित्तेणं, वेसाए घरमागओ ॥२३॥
 'धम्म-लाभं' जा भणइ 'अत्थ-लाभं' विमग्गिओ ।
 तेणा वि सिद्धिं-जुत्तेणं 'एवं भवउ' त्ति भाणियं ॥२४॥
 अद्ध-तेरस-कोडीओ, दविण-जायस्स जा तहिं ।
 हिरण्ण-वुट्ठिं दावेउं, मंदिरा पडिगच्छइ ॥२५॥
 उत्तुंग-थोर-थणवट्ठा, गणिया आलिंगिउं दढं ।
 भन्ने 'किं जासिमं दविणं अविहीए दाउं, भुल्लगा'^४ ? ॥२६॥
 तेण वि भवियव्वयं एयं, कलिऊणेयं पभाणियं ।
 जहा- 'जा ते विही इट्ठा, तीए दव्वं पयच्छसु' ॥२७॥
 गहिऊणाभिगहं ताहे, पविट्ठो तीए मंदिरं ।
 एयं जहा 'ण ताव अहयं ण भोयण-पाण-विहिं करे ॥२८॥
 दस-दस न बोहिए जाव, दियहे दियहे अणूणगे ।
 पइण्णा जा न पुण्णेसा, काइय-सोक्खं^५ न ता करे' ॥२९॥
 अण्णं च- 'न मे दायव्वा पव्वज्जोवट्ठिस्स वि ।
 जारिसगं तु गुरुलिंगं भवे सीसं पि तारिसं' ॥३०॥
 अक्खीणत्थं निही-काउं, लुंचिओ खोसिओ वि सो ।
 तहाराहिओ गणिगाए, बद्धो जह पेम-पासेहिं ॥३१॥
 आलावाओ पणओ, पणयाओ रती, रतीए वीसंभो ।
 वीसंभाओ नेहो, पंचविहं वट्ठए पेम्मं ॥३२॥
 एवं सो पेम्म-पासेहिं, बद्धो वि सावगतणं^६ ।
 जहोवइट्ठं करेमाणो, दस अहिए वा दिणे दिणे ॥३३॥

पडिबोहिऊणं संविणो, गुरु पामूलं पवेसई ॥
 संपयं बोहिओ सो वि, दुम्मुहेण जहा 'तुमं ॥३४॥
 धम्मं लोगस्स साहेसि, अत्त-कज्जम्मि मुज्झसि ।
 नूणं विक्केणुयं धम्मं, जं सयं णाणुचेद्धसि' ॥३५॥
 एवं सो वयणं सोच्चा, दुम्मुहस्स सुभासियं ।
 थरथरस्स कंपंतो, निंदितं गरहितं चिरं ॥३६॥
 'हा ! हा ! हा ! अकज्जं मे भट्ठ-सीलेण किं कयं ॥
 जेणं तु सुत्तोऽघसरे' गुंडिओऽसुइ किमी जहा ॥३७॥
 धी, धी, धी ! अहण्णेणं पेच्छ जं मेऽणुचिद्धियं ।
 जच्च-कंचण-समऽत्ताणं असुइ-सरिसं मए कयं ॥३८॥
 खण-भंगुरस्स देहस्स जा विवत्ती ण मे भवे ।
 ता तित्थयरस्स पामूलं, पायच्छित्तं चरामिऽहं ॥३९॥
 एस मा-गच्छती एत्थं चिद्धंताणेव गोयमा !
 घोरं चरिऊणं पच्छित्तं संविणोऽप्पेहिं भासितं ॥४०॥
 घोर-वीर-तवं काउं, असुहं-कम्मं खवेतु य ।
 सुक्कज्झाणे समारुहितं केवलं पप्प सिज्झिही ॥४१॥
 ता गोयममेय-णाएणं बहु-उवाए वियारिया ।
 लिंगं गुरुस्स अप्पेउं, नंदिसेणेणं जहा' कयं ॥४२॥
 उस्सगं ता तुमं बुज्झ, सिद्धंतेयं जहद्धियं ।
 तवंतरा उदयं तस्स महंतं आसि, गोयमा ! ॥४३॥
 तहा वि जा विसए उइण्णे तवे घोरं महातवं ।
 अट्ठ-गुणं तेणमणुचिन्नं, तो वी विसए ण णिज्जिए ॥४४॥
 ताहे विस-भक्खणं पडणं अणसणं तेण इच्छियं ।
 एयं पि चारण-समणेहिं, बे वारा जाव सेहिओ ॥४५॥
 ताव य गुरुस्स रयहरणं, अप्पियण्णं^१ देसंतरं गओ ।
 एते ते गोयमोवाए, सुय-निबद्धे वियाणिए ॥४६॥
 जहा-
 जाव गुरुणो न रयहरणं, पव्वज्जा य ण अल्लिया ।
 तावाकज्जं^२ न कायव्वं, लिंगमवि जिण-देसियं ॥४७॥
 अण्णत्थ ण उज्झियव्वं, गुरुणो मोत्तूण अंजलिं ।
 जइ सो उवसासितं सक्को, गुरु, ता' उवसासई^३ ॥४८॥
 अह अण्णो उवसासितं सक्को, तो वि तस्स कहिज्जइ ।
 गुरुणा वि य तं ण अण्णस्स गिरावेयव्वं कयाइ वि ॥४९॥
 जो भविया वीइय परमत्थो^४ जग-द्धिइ-वियाणगो ।

१ सुत्तोऽप्पसरे खं. । २ जइ खं. । ३ अल्लिय खं. ला. । ४ ताव अज्ज न कायं ख./ ताव उवं ख. । ५ अह अन्नो उवसामइ, अहन्नो उवसामितं सक्को । ताव तस्स कहिज्जई, गुरुण तित्तं ण अण्णस्स मेरा वयव्वं कयाइ । खरं । ७ मट्ठो ख. धण्णस्स ख. ।

एयाइं तु पयाइं जो, गोयमा ! णं विडंबए ।
 माया-पवंच-डंभेणं, सो भमिही आसडो जहा ॥५०॥
 'भयवं ! न याणिमो को वि माया सीलो हु य आसडो ।
 किंवा निमित्तमुवयरिउं सो भमे बहु-दुहडिओ ? ॥५१॥

[२]

चरिमस्सणस्स तित्थम्मि गोयमा ! कंचण-च्छवी ।
 आयरिओ आसि भूइक्खो, तस्स सीसो स आसडो ॥४९॥
 महव्वयाइं घेतूणं अह सुत्तत्थं अहिज्जिया ।
 ताव कोऊहलं जायं, नो णं विसएहिं पीडिओ ॥५०॥
 चिंतेइ य जह 'सिद्धंते एरिसो दंसिओ विही ।
 ता तस्स पमाणेणं, गुरुयणं रंजिउं दढं ॥५१॥
 तवं चड्ढगुणं काउं, पडणाणसणं विसं ।
 करेहामि जहाऽहं पी, देवयाए निवारिओ ॥५२॥
 'दीहाऊ ! णत्थि ते मच्चू भोगे भुंज जहिच्छिए ।
 लिंगं गुरुस्स अप्पेउं अण्णं देसतरं वय ।
 भोगहलं वेइया पच्छा, घोर वीर-तवं चर' ॥५३॥
 अहवा हा, ! हा ! अहं मूढो आयसल्लेण सल्लिओ ।
 समणाणं णेरिसं जुत्तं, समयमवी मणसि धारिउं ॥५४॥
 एत्था^१ उ मे पच्छित्तं, आलोएत्ता लहुं चरे ।
 अहवा^२ णं ण आलोउं मायावी भण्णिमो पुणो ॥५५॥
 ता दस वासे आयामं, मास-खमणस्स पारणे ।
 वीसायंबिलमादीहिं, दो दो मासाण पारणे ॥५६॥
 पणुवीसं वासे तत्थ, चंदायण-तवेण य ।
 छट्ठम-दसमाइं, अट्ठ वासे अणूणगे ।
 मह-घोरेरिस पच्छित्तं, सयमेवेत्थाणुच्चरं ॥५७॥
 गुरु-पामूलेऽवि एत्थेयं^३ पायच्छित्तं, मे ण अगलं ।
 अहवा तित्थयरेणेस किमट्ठं वाइओ विही ?
 जेणेयं अहीयमाणोऽहं पायच्छित्तस्स मेलिओ ॥५८॥
 अहवा:-
 सो चिय जाणेज्जा सव्वण्णू, पच्छित्तं अणुचरामहं ।
 जमेत्थं दुट्ठु चिंतिययं, तस्स मिच्छामि दुक्कडं' ॥५९॥
 एवं तं कट्ठं घोरं पायच्छित्तं सयं-मती ।
 काऊणं पि ससल्लो, सो वाणमंतरयं गओ ॥६०॥
 हेड्डिमोवरिम-गेवेय-विमाणे तेण गोयमा ! ।
 वयंतो आलोएत्ता, जइ तं पच्छित्तं कुव्विया ॥६१॥

वाणमंतर-देवता चइऊणं गोयमासडो ।
 रासहत्ताए तेरिच्छेसुं नरिद-घरमागओ ॥६२॥
 निच्चं तत्थ वडवाणं संघट्टण-दोसा तहिं ।
 वसणे वाही समुप्पन्ना, किमी एत्थ समुच्छिए ॥६३॥
 तओ किमिएहिं खज्जंतो वसण-देसम्मि गोयमा !
 मुक्काहारो खिइं^१ लेढे, वियणत्तो ताव साहुणो ॥६४॥
 अदूरेण पवोलिंतो^२ दट्ठणं जाइं सरेत्तु य ।
 निंदितं गरहितं आया, अणसणं पडिवज्जिया ॥६५॥
 काग-साणेहि खज्जंतो, सुद्ध-भावेण गोयमा ! ।
 'अरहंताणं' ति सरमाणो सम्मं उज्झियं^३ तणूं ॥६६॥
 कालं काऊण देविंद-महाघोस-समाणिओ ।
 जाओ, तं दिव्वं इड्ढिं समणुभोत्तुं तओ चुओ ॥६७॥
 उववण्णो वेसत्ताए जा सा नियडी ण पयडिया ।
 तओ वि मरिऊणं बहू अंत-पंत-कुलेऽडिओ^४ ॥६८॥
 कालक्कमेण महराए, सिवइंदस्स दियाइणो ।
 सुओ होऊण पडिबुद्धो, सामण्णं काउं निव्वुडो ॥६९॥
 एयं तं गोयमा ! सिट्ठं नियडी-पुंजं तु आसडं ।
 जे य सव्वण्णु-मुह-भणिए वयणे मणसा विडंबिए ॥७०॥
 कोरुहलेण विसयाणं, ण उणं विसएहिं पीडिओ ।
 सच्छंद-पायच्छित्तेण, भमियं भव-परंपरं ॥७१॥
 एयं णाऊणमेक्कं पि, सिद्धंतिगमालावगं ।
 जाणमाणे हु उम्मगं कुज्जा जे से वियाणिही ॥७२॥
 जो पुण सव्व-सुयण्णाणं अट्ठं वा थेवयं^५ पि वा ।
 नच्चा वएज्ज मग्गेणं, तस्स अही न^६ वज्झती ।
 एवं नाऊण मणसा वि उम्मगं नो पवत्तए । त्ति बेमि ॥७३॥

[३अ]

भयवं ! अकिच्चं काऊणं पच्छित्तं जो करेज्ज वा ।
 तस्स लट्ठयरं पुरओ जं अकिच्चं न कुव्वए ? ॥७४॥
 ता ऽजुत्तं गोयममिणमो वयणं मणसा वि धारितं ।
 जहा 'काउमकत्तव्वं पच्छित्तेणं तु सुज्झिहं' ॥७५॥
 जो एयं वयणं सोच्चा, सदहे अणुचरेइ वा ।
 भट्ठसीलाण सव्वेसिं, सत्थवाहो स गोयमा ? ॥७६॥
 एसो काउं पि पच्छित्तं पाण-संदेह-कारयं^७ ।
 आणा-अवराह-पदीव-सिंहं पविसे सलभो जहा ॥७७॥

१ खिडं ला. टिप्पण. । २ पवोलंतो ख. ला. पचालंतो जे । ३ यं स तणूं खं. । ४ कुले हिंडिं ख. । ५ वा वयणं पि खं. । ६ अहो
 ण बं खं. । ७ कारणं ला. खं. ।

[३आ]

‘भगवं ! जो बलविरियं पुरिसयार-परक्कमं ।
अणिगूहंतो तवं चरइ, पच्छित्तं तस्स किं भवे’ ? ॥७८॥
तस्सेयं होइ पच्छित्तं, असढ-भावस्स गोयमा !
जो तं थामं वियाणित्ता, वेरि-सेण्णमवेक्खिया ॥७९॥
जो बलं वीरियं^१ सत्तं पुरिसयारं निगूहए ।
सो सपच्छित्तअपच्छित्तो सढ-सीलो णराहमो ॥८०॥
णीया-गोत्तं दुहं घोरं, नरए उक्कोसिय-द्धितिं ।
वेदित्तो तिरिय-जोणीए, हिंडेज्जा चउगईए सो ॥८१॥

[३इ]

‘से भगवं ! पावयं कम्मं परं वेइय समुद्धरे ।
अण्णुभूएण णो मोक्खं, पायच्छित्तेण किं तर्हि’ ? ॥८२॥
गोयमा ! वास-कोडीहिं, जं अणेगाहिं संचियं ।
तं पच्छित्त-रवी-पुट्ठं, पावं तुहिणं व विलीयई ॥८३॥
घणघोरंधयारतमतिमिस्सा जहा सूरस्स गोयमा !
पायच्छित्त-रविस्सेवं पाव-कम्मं पणस्सए ॥८४॥
णवरं जइ तं पच्छित्तं, जह भणियं तह समुच्चरे^२ ।
असढ-भावो अणिगूहिय-बल-विरिय-पुरिसायार-परक्कमे ॥८५॥
अण्णं च-काउ पच्छित्तं सव्वं थेवं णमुच्चरे ।
जो दरुद्धियसल्लोच्चे^३ सो दिहं चाउगइयं अडे ॥८६॥

[३ई]

‘भयवं ! कस्सालोएज्जा, पच्छित्तं को वदेज्ज वा ।
कस्स व पच्छित्तं देज्जा, आलोयावेज्ज वा कहं’ ? ॥८७॥
गोयमाऽऽलोयणं ताव केवलीणं बहूसु वि ।
जोयण-सएहिं गंतूणं, सुद्धभावेहिं दिज्जए ॥८८॥
चउणाणीणं तयाभावे एवं ओहि-मई-सुए ।
जस्स विमलयरे, तस्स तारतम्मेण दिज्जई ॥८९॥
उस्सगं पण्णवेत्तस्स, ऊसगे पट्ठियस्स य ।
उस्सग-रुइणो चेव, सव्व-भावंतरेहि णं ॥९०॥
उवसंतस्स दंतस्स, संजयस्स तवस्सिणो ।
समिती-गुत्ति-पहाणस्स, दढ-चारित्तस्सासढभाविणो ॥९१॥
आलोएज्जा पडिच्छेज्जा, देज्जा दाविज्ज वा परं ।
अहण्णिसं तदुद्धिं, पायच्छित्तं अणुच्चरे ॥९२॥

[३उ]

'से भयवं ! केत्तियं तस्स, पच्छित्तं हवइ णिच्छियं ? ।
 पायच्छित्तस्स ठाणाइं, केवतियाइं ? कहेहि मे !' ॥९३॥
 गोयमा ! जं सुसीलाणं समणाणं दसणं उ ।
 खलियागय-पच्छित्तं, संजइ तं नवगुणं ॥९४॥
 एक्का पावेइ पच्छित्तं, जइ सुसीला दढ-व्वया ।
 अह सीलं विराहेज्जा, ता तं हवइ सयगुणं ॥९५॥
 तीए पंचिंदिया जीवा, जोणी-मज्झ-निवासिणो ।
 सामणं नव लक्खाइं, सव्वे पासंति केवली ॥९६॥
 केवल-णाणस्स ते गम्मा, णोऽकेवली ताइं पासती ।
 ओहीनाणी वियाणेए, णो पासे मणपज्जवी ॥९७॥
 ते पुरिसं संघट्टेती, कोल्हुगम्मि^१ तिले जहा ।
 सव्वे मुम्मुरावेइ^२ रत्तुम्मत्ता अहण्णिया^३ ॥९८॥
 चक्कमंती य गाढाइं काइयं वोसिरंति या ।
 वावाइज्जा उ दो तिण्णि, सेसाइं परियावई ॥९९॥
 पायच्छित्तस्स ठाणाइं, संखाइयाइं गोयमा !
 अणालोयंतो हु एक्कं पि ससल्लमरणं मरे ॥१००॥
 सयसहस्स णारीणं, पोट्टं फालेत्तु निग्घिणो ।
 सत्तट्ठमासिए गब्भे, चडफडंते^४ णिगितइ ॥१०१॥
 जं तस्स जेत्तियं पावं, तेत्तियं तं णवं गुणं ।
 एक्कसिन्धी पसंगेणं, साहू बंधिज्ज^५ मेहुणा ॥१०२॥
 साहुणीए सहस्सगुणं मेहुणैक्कसिं सेविए ।
 कोडिगुणं तु बिइज्जेणं, तइए बोही पणस्सई ॥१०३॥
 एयं नाऊण जो^६ साहू इत्थियं रामेहिई ।
 बोहिलाभा परिब्भट्ठो कहं वराओ^७ सोहिइ ॥१०४॥
 अबोहिलाभियं कम्मं संजओ अह संजई ।
 मेहुणे सेविए आऊ-तेउक्काए पबंथई ॥१०५॥
 जम्हा तीसु वि एएसु, अवरज्जंतो हु गोयमा ! ।
 उम्मगमेव वद्धारे,^८ मगं निडुवइ सव्वहा ॥१०६॥

[३ऊ]

'भगवं ! ता एएण नाएणं, जे गारत्थी मउक्कडे ।
 रत्तिं दिया ण छडुंति, इत्थियं तस्स का गई ?' ॥१०७॥
 ते सरीरं सहत्थेणं छिंदिऊणं तिलं तिलं ।
 अगिए जइ वि होमंति, तो वि सुद्धी न दीसइ ॥१०८॥

१ 'ती का गोणहं' ला । २ 'व्वेमुसुरावेइ' खं. सं । ३ अहन्निया जे. अहम्मिया हे. । ४ 'ब्भे तडफ' खं. । ५ हू वंधिज्ज ख. । ६ जो साहू इत्थियं दडुं विसयट्ठो रामेहिई खं. ला. । ७ हं चरउ सो होहि खं. । ८ वट्टारे जे./ ववहारे ला. ।

तारिसो वि णिवित्तिं सो परदारस्स जई करे ।
सावग-धम्मं च पालेइ, गइं पावेइ मज्झिमं ॥१०९॥

[३ए]

‘भयवं ! सदार-संतोसे जइ भवे मज्झिमं गइं ।
ता सरीरि वि होमंतो कीस सुद्धिं न पावई’ ? ॥११०॥
सदारं परदारं वा इत्थी पुरीसो व्व गोयमा ! ।
रमंतो बंधए पावं, णो णं भवइ अबंधगो ॥१११॥
सावग-धम्मं जहुत्तं जो पाले पर-दारं चए ।
जावज्जीवं तिविहेणं तमणुभावेण सा गई ॥११२॥
णवरं नियम-विहूणस्स परदार-गमणस्स^१ उ ।
अनियत्तस्स भवे बंधं, निवत्तिए महाफली^२ ॥११३॥
सुथेवाणं पि निवित्तिं, जो मनसा वि य विराहए ।
सो मओ दोगाइं गच्छे मेघमाला जहज्जिया ।

[३ऐ]

‘मेघमालज्जियं णाहं, जाणिमो भुवण-बंधवा ! ।
मणसावि अणुनिवित्तिं जा खंडियं दोगाइं गया’ ॥११५॥
वासुपुज्जस्स तित्थम्मि, भोला कालगच्छवी ।
मेघमालज्जिया आसि, गोयमा ! मण-दुब्बला ॥११६॥
सा नियममागास^३-पक्खंदा^४ काउं भिक्खाए निगया ।
‘अण्णओ णत्थि णीसारं’ मंदिरोवरि संठिया ॥११७॥
आसण्णं मंदिरं अण्णं लंघित्ता गंतुमिच्छुगा ।
मणसाभिनेदवं जा, ताव पज्जलिया दुवे ॥११८॥
नियम-भंगं तयं सुहुमं, तीए तत्थ ण णिंदियं ।
तं नियम-भंग-दोसेणं, डज्जेत्ता पढमियं गया ॥११९॥
एयं नाउं सुहुमं पि नियमं मा विराहिह ।
जे छिज्जा अक्खयं सोक्खं अणंतं च अणोवमं ॥१२०॥
तव-संजमे वएसुं च नियमो दंड-नायगो ।
तमेव खंडेमाणस्स ण वए णो व संजमे ॥१२१॥
आजम्मेणं तु जं पावं बंधेज्जा मच्छबंधगो ।
वय-भंग-काउमाणस्स तं चेवद्दुणं मुणे ॥१२२॥
सय-सहस्स स-लद्धीए, जोवसामित्तु निक्खमे ।
वयं नियममखंडेतो, जं सो तं पुण्णमज्जिणे ॥१२३॥
पवित्ता य निवित्ता य, गारत्थी संजमे तवे ।
जमणुद्धिया तयं लाभं, जाव दिक्खा ण गिणिहया ॥१२४॥

साहु-साहुणी-वगेणं, विण्णायव्वमिह गोयमा ! ।
 जेसिं मोत्तूण ऊसासं णीसासं णाणुजाणियं ॥१२५॥
 तमवि जयणाए अणुण्णायं, वि जयणाए ण सव्वहा ।
 अजयणाए ऊससंतस्स, कओ धम्मो कओ तवो ? ॥१२६॥

[४]

‘भयवं ! जावइयं दिट्ठं, तावइयं कहणुपालिया ।
 जे भवे अवीय-परमत्थे, किच्चाकिच्चमयाणगे’ ? ॥१२७॥
 एंगेतेण हियं वयणं, गोयमा ! दिस्संती केवली ।
 णो बलमोडीए कारेंति, हत्थे घेत्तूण जंतुणो ॥१२८॥
 तित्थयर-भासिए वयणे, जे ‘तह’ ति अणुपालिया ।
 सिंदा देव-गणा तस्स पाए पणमंति हरिसिया ॥१२९॥
 जे अविइय परमत्थे किच्चाकिच्चमजाणगे ।
 अंधो अंधी एतेसिं समं जल-थलं गड्ड-टिक्कुरं ॥१३०॥
 गीयत्थो य विहारो, बीओ गीयत्थ-मीसओ ।
 समणुण्णाओ सुसाहूणं, णत्थि तइयं वियप्पणं ॥१३१॥
 गीयत्थे जे सुसंविगे, अणालसी दढव्वए ।
 अखलिय-चारित्ते सययं राग-दोस-विवज्जिए ॥१३२॥
 निट्ठविय अट्ठमय-ट्ठाणे समिय-कसाए जिइंदिए ।
 विहरेज्जा तेसिं सद्धिं तु, ते छउमत्थे वि केवली ॥१३३॥
 सुहुमस्स पुढवि-जीवस्स जत्थेगस्स किलामणा ।
 अप्पारंभं तयं वेति, गोयमा ! सव्व-केवली ॥१३४॥
 सुहुमस्स पुढवि-जीवस्स, वावत्ती जत्थ संभवे ।
 महारंभं तयं वेति गोयमा ! सव्वे वि केवली ॥१३५॥
 पुढवि-काइयं एक्कं दरमलेंतस्स गोयमा ! ।
 असाय-कम्म-बंधो हु दुव्विमोक्खे ससल्लिए ॥१३६॥
 एवं च आऊ-तेऊ-वाऊ-तह वणस्सती ।
 तसकाय-मेहुणे तह य, चिक्कणं चिणइ पावगं ॥१३७॥
 तम्हा मेहुण-संकप्पं पुढवादीण विराहणं ।
 जावज्जीवं दुरंत-फलं, तिविहं तिविहेण वज्जए ॥१३८॥
 ता जे अविदिय-परमत्थे, गोयमा ! णो य जे^१ मुणे ।
 तम्हा ते विवज्जेज्जा, दोग्गई-पंथ-दायगे ॥१३९॥
 गीयत्थस्स उ वयणेणं, विसं हलाहलं पि वा ।
 निव्विकप्पो पभक्खेज्जा, तक्खणा जं समुद्दवे ॥१४०॥
 परमत्थओ विसं तोसं, अमयरसायणं खु तं ।
 णिव्विकप्पं ण संसारे, मओ वि सो अमयस्समो ॥१४१॥

अगीयत्थस्स वयणेणं, अमयं पि ण घोट्टए ।
 जेण अयरामरे हविया, जह किलाणो मरिज्जिया ॥१४२॥
 परमत्थओ ण तं अमयं, विसं तं हलाहलं ।
 ण तेण अयरामरो होज्जा, तक्खणा निहणं वए ॥१४३॥
 अगीयत्थ-कुसीलेहिं संगं तिविहेण वज्जए ।
 मोक्ख-मग्गस्सिमे विग्घे, पहम्मी तेणगे जहा ॥१४४॥
 पज्जलियं हुयवहं दट्ठं, णीसंको तत्थ पविसिउं ।
 अत्ताणं पि डहेज्जासि नो कुसीलं समल्लिए ॥१४५॥
 वास-लक्खं पि सूलीए, संभिन्नो अच्छिया सुहं ।
 अगीयत्थेण समं एक्कं, खणद्धं पि न संवसे ॥१४६॥
 विणा वि तंत-मंतेहिं, घोर-दिट्ठीविसं अहिं ।
 डसंतं पि समल्लिया, णागीयत्थं कुसीलाहमं ॥१४७॥
 विसं खाएज्ज हालाहलं, तं किर मारेइ तक्खणं ।
 ण कोऽगीयत्थ-संसग्गिं विट्ठवे लक्खं पि जइ तहिं ॥१४८॥
 सीहं वधं पिसायं वा, घोर-रूवं भयंकरं ।
 उगिलमाणं पि लीएज्जा, ण कुसीलमगीयत्थं तहा ॥१४९॥
 सत्तजम्मंतरं सत्तुं अवि मण्णेज्जा सहोयरं ।
 वय-नियमं जो विराहेज्जा, जणयं पिकखे तयं रिउं ॥१५०॥
 वरं पविट्ठो जलियं हुयासणं, न या वि नियमं सुहुमं विराहियं ।
 वरं हि मच्चू सुविसुद्ध-कम्मुणो, न यावि नियमं भंतूण जीवियं ॥१५१॥

[५]

अगीयत्थत्तदोसेणं गोयमा ! ईसरेण उ ।
 जं पत्तं तं निसामित्ता लहुं गीयत्थो मुणी भवे ॥१५२॥
 'से भयवं ! णो वियाणेहं, ईसरो को वि मुणिवरो ? ।
 किं वा अगीयत्थ-दोसेणं पत्तं तेण ? कहेहि णे' ॥१५३॥
 चउवीसिगाए अन्नाए एत्थ भरहम्मि गोयमा !
 पढमे तित्थंकरे जइया, विही-पुब्बेण निव्वुडे ॥१५४॥
 तइया नेव्वाण-महिमाए कंत-रूवे सुरासुरे ।
 निवयंते उप्पयंते दट्ठं पच्चंतवासिओ ॥१५५॥
 'अहो ! अच्छेरयं अज्जं, मच्चलोयम्मि' पेच्छिमो ।
 ण^१ इंदजालं सुमिणं वा वि दिट्ठं कत्थई पुणो ॥१५६॥
 एवं वीहाऽपोहाए पुब्बं जातिं सरित्तु सो ।
 मोहं गंतूण खणमेक्कं, मारुया ऽऽसासिओ पुणो ॥१५७॥
 थर-थर-थरस्स कंपतो निंदितं गरहितं चिरां ।
 अत्ताणं गोयमा ! धणियं, सामण्णं गहिउमुज्जओ ॥१५८॥

अह पंचमुद्धियं लोयं जावाऽऽढवइ महायसो ।
 सविणयं देवया तस्स, रयहरणं ताव ढोयई ॥१५९॥
 उगं कट्ठं तवच्चरणं तस्स दड्ढण ईसरो ।
 लोओ पूयं करेमाणो, जाव उ गंतूण पुच्छई ॥१६०॥
 'केण तं दिक्खिओ, कत्थ उप्पणो, को कुलो तव ।
 सुत्तत्थं कस्स पामूले सासियं हो समज्जियं' ? ॥१६१॥
 सो पच्चेगबुद्धो जा सव्वं तस्स वि वागरे^१ ।
 जाई कुलं दिक्खा सुत्तं अत्थं जह य समज्जियं ॥१६२॥
 तं सोऊण अहण्णो सो इमं चिंतेइ गोयमा ! ।
 अलिया अणारिओ एस, लोगं डंभेण परिमुसे ॥१६३॥
 ता जारिसमेस भासेइ तारिसं सो वि जिणवरो ।
 ण किंचेत्य वियारेणं तुण्हिके ई वरं ठिए ॥१६४॥
 अहवा णहि णहि सो भगवं ! देवदाणव-पणमिओ ।
 मणोगयं पि जं मज्झं तं पि छिण्णेज्ज संसयं ॥१६५॥
 तावेस जो होउ सो होउ, किं वियारेण एत्थ मे ? ।
 अभिणंदामीह पव्वज्जं सव्व-दुक्ख-विमोक्खणिं ॥१६६॥
 ता पडिगओ जिणिंदस्स सयासे जा तं ण अक्खई ।
 भुवणेसं जिणवरं, तो वी गणहरं आसी य द्विओ ॥१६७॥
 परिनिव्वुयम्मि भगवंते, धम्म-तित्थंकरे जिणे ।
 जिणाभिहियं सुत्तत्थं, गणहरो जा परूवती ॥१६८॥
 तावमालावगं एयं, वक्खाणम्मि समागयं ।
 'पुढवी काइग्मेगं जो वावाए सो असंजओ' ॥१६९॥
 ता ईसरो विचिंतेइ 'सुहुमे पुढविकाइए ।
 सव्वत्थ उद्विज्जंति, को ताइं रक्खिउं तरे ? ॥१७०॥
 हलुईकरेइ अत्ताणं एत्थं एस महायसो ।
 असद्धेयं जणे सयले किमद्वेयं पवक्खई ? ॥१७१॥
 अच्चंत-कडयडं एयं, वक्खाणं तस्स वी फुडं ।
 कंठसोसो परं लाभे, एरिसं कोऽणुचिद्वए ? ॥१७२॥
 ता एयं विप्पमोत्तूणं, सामण्णं किंचि मज्झिमं ।
 जं वा तं वा कहे धम्मं, ता लोओऽम्हाणाउद्धई ॥१७३॥
 अहवा हा हा अहं मूढो, पाव-कम्मी णराहमो ! ।
 णवरं जइ णाणुचिद्वामि, अण्णोऽणुचेद्वती जणो ॥१७४॥
 जेणेयमणंत-नाणीहिं, सव्वण्णूहिं पवेदियं ।
 'जो एयं अण्णहा वाए तस्स अट्ठो ण वज्झइ' ॥१७५॥
 ताहमेयस्स पच्छित्तं, धोरमइदुक्करं चरं ।
 लहुं सिग्घं सुसिग्घयरं, जावमच्चू ण मे भवे ॥१७६॥

आसायणा कयं पावं आसुं जेण^१ विहुव्वती^२ ।
 दिव्वं वास-सयं पुण्णं, अह सो पच्छित्तमणुचरे ॥१७७॥
 तं तारिसं महा-घोरं, पायच्छित्तं सयं-मती ।
 काउं पच्चेयबुद्धस्स सयासे पुणो वि गओ ॥१७८॥
 तत्था वि जा सुणे वक्खाणं तावऽहिगारम्मिमागयं ।
 'पुढवादीणं समारंभं, साहू तिविहेण वज्जए' ॥१७९॥
 दढ-मूढो हुं छ जोई ता ईसरो मुक्कपूओ^३ ।
 विचिंतेंवं जहेत्थ जए को न ताईं समारभे ? ॥१८०॥
 पुढवीए ताव एसेव समासीणो वि चिद्धइ ।
 अग्गीए रद्धयं खायइ सव्वं बीय समुब्भवं ।
 अण्णं च-विणा पाणेणं खणमेक्कं जीवए कहां ? ॥१८१॥
 ता किं पि तं पवक्खे^४ स जं पच्चुयमत्थंतियं ।
 इमस्सेव समागच्छे, ण उणेयं कोइ सदहे ॥१८२॥
 तो चिद्धउ ताव एसेत्थं, वरं सो चेव गणहरो ।
 अहवा एसो ण सो मज्झं, एक्को वी भणियं करे ॥१८३॥
 अलिया एवंविहं धम्मं ! किंचुद्देसेण तं पि य ।
 साहिज्जइ, जो सवे^५ किंचि, ण वुण मच्चंत-कडयडं ॥१८४॥
 अहवा चिद्धंतु तावेए, अहयं सयमेव वागरं ।
 सुहं सुहेण जं धम्मं सव्वो वि अणुद्धए जणो ॥१८५॥
 न कालं कडयडस्सऽज्जं धम्मस्सिति जा विचिंतइ ।
 घडहडेंतोऽसणी ताव णिवडिओ तस्सोवरि ॥१८६॥
 गोयम ! निहणं गओ ताहे उववण्णो सत्तमाए सो ।
 सासण-सुय-नाण-संसग्ग^५-पडिणीयत्ताए ईसरो ॥१८७॥
 तत्थ तं दारुणं दुक्खं, नरए अणुभविउं चिरं ।
 इहागओ समुद्धम्मि, महामच्छो भवेउ णं ॥१८८॥
 पुणो वि सत्तमाए य तेत्तीसं सागरोवमे ।
 दुव्विसहं दारुणं दुक्खं अणुहविऊणेहागओ ॥१८९॥
 तिरिय-पक्खीसु उववण्णो, कागत्ताए स ईसरो ।
 तओ वि पढमियं गंतुं उव्वट्ठिता इहागओ ॥१९०॥
 दुद्ध-साणो भवेत्ताणं पुणरवि पढमियं गओ ।
 उव्वट्ठिता तओ इहइं खरो होउं पुणो मओ ॥१९१॥
 उववण्णो रासहत्ताए, छब्भव-गहणे निरंतरं ।
 ताहे मणुस्स-जाईए, समुप्पण्णो पुणो श्री ॥१९२॥
 उववण्णो वणयरत्ताए माणुसत्तं समागओ ।
 तओ मरिउं समुप्पन्नो, मज्जारत्ताए स ईसरो ॥१९३॥

१ आसंजेण विकुव्वं खं. ख. आसंजेण विद्धव्वती हे. । २ मुखसूओ. सं; मुखमच्चू खं. । ३ पक्खेम खं. । ४ जो सुवे खं. ला. ।
 ५ संमग्ग खं. ।

पुणो वि नरयं गंतुं, इह सीहत्तेणं पुणो मओ ।
 उववज्जिउं चउत्थीए, सीहत्तेण पुणो विह ॥१९४॥
 मरिऊणं चउत्थीए गंतुं इह समायाओ ।
 तओ वि नरयं गंतुं चक्कियत्तेण ईसरो ॥१९५॥
 तओ वि कुट्ठी होऊणं, बहु-दुक्खऽदिओ मओ ।
 किमिएहिं खज्जमाणस्स पण्णासं संवच्छरे ॥१९६॥
 जाऽकाम-निज्जरा जाया, तीए देवेसुववज्जिओ ।
 तओ इहइं नरीसत्तं, लद्धूणं सत्तमिं गओ ॥१९७॥
 एवं नरय-तिरिच्छेसुं कुच्छियं^१-मणुएसु ईसरो ।
 गोयम ! सुईरं परिभमिउं घोर-दुक्ख-सुदुक्खिओ ॥
 संपइ गोसालओ जाओ एस स वेवीसरज्जिओ^२ ॥१९८॥
 तम्हा एयं वियाणित्ता अचिरा गीयत्थे मुणी ।
 भवेज्जा विदिय परमत्थे, सारासारे पारणुए ॥छा॥१९९॥

[६]

सारासारमयाणित्ता, अगीयत्थत्त-दोसओ ।
 वय-मेत्तेणा वि रज्जाए पावगं जं समज्जियं ॥२००॥
 तेणं तीए अहण्णाए जा जा होही नियंतणा ।
 नारय-तिरिय-कुमाणुस्से, तं सोच्चा को धिइं लभे ? ॥२०१॥

(१) 'से भयवं ! का उण सा रज्जज्जिया, ? किंवा तीए अगीयत्थ-अत्त-दोसेणं वाया-मेत्तेणं पि पावं कम्मं समज्जियं, जस्स णं विवागऽयं सोऊणं णो धिइं लभेज्जा' ? (२) 'गोयमा ! णं इहेव भारहे वासे भदो नाम आयरिओ अहेसि, तस्स य पंच सए साहूणं महाणुभागाणं दुवालस सए निगंथीणं । (३) तत्थ य गच्छे चउत्थरसियं ओसावणं तिदंडोऽचित्तं च कढिओदगं विप्पमोत्तूणं चउत्थं न परिभुज्जई । (४) अण्णया रज्जा नामाए अज्जियाए पुव्वकय-असुह-पाव-कम्मोदएण सरीरगं कुट्ठ-वाहीए परिसडिऊणं किमिएहिं सुमदिसिउमारद्धं । (५) अह अण्णया परिगलंत-पूइ-रुहिरतणूं तं रज्जज्जियं पासिया, ताओ संजईओ भणंति । जहा 'हला हला ! दुक्करकारिगे, किमेयं' ? ति । (६) ताहे गोयमा ! पडिभणियं तीए महापावकम्माए भगलक्खण-जम्माए रज्जज्जियाए जहा- 'एएण फासुग-पाणगेणं आविज्जमाणेणं विणट्ठं मे सरीरगं' ति । (७) जावेयं पलये ताव णं संखुहियं हिययं गोयमा ! सव्व-संजइ-समूहस्स जहा, 'णं विवज्जामो फासुगपाणगं' ति । (८) तओ एगाए तत्थ चिंतियं संजतीए जहा णं- 'जइ संपयं चेव ममेयं सरीरगं एगनिमिसब्भंतरेव पडिसडिऊणं खंडखंडेहिं परिसडेज्जा, तहावि अफासुगोदगं एत्थ जम्मे ण परिभुंजामि, फासुगोदगं ण परिहरामि । (९) अण्णं च-किं सच्चमेयं जं फासुगोदगेणं इमीए सरीरगं विनट्ठं ? । (१०) सव्वहा ण सच्चमेयं ! जओ णं पुव्वकय-असुह-पाव-कम्मोदएणं सव्वमेवविहं हवइ' ति । सुट्ठयरं चिंतिउं पयत्ता । जहा णं जहा- (११) 'भो पेच्छ पेच्छ अण्णाण-दोसोवहयाए दढ-मूढ-हिययाए विगय लज्जाए इमीए महापावकम्माए संसार-घोर-दुक्ख-दायगं केरिसं दुट्ठवयणं गिराइयं, ? जं मम कण्ण-विवरेसुं पि णो पविसेज्ज ति । (१२) जओ भवंतर-कएणं असुह-पाव-कम्मोदएणं जं किंचि दारिद-दुक्ख-दोहग-अयसब्भक्खाणं^१-कुट्ठाइ-वाहि-किलेस-सन्निवायं देहम्मि संभवइ न अण्णह' ति, जे णं तु एरिसमागमे पडिज्जइ तं जहा-

को देइ, कस्स दिज्जइ, विहियं को हरइ, हीरए कस्स ।
सयमप्पणो विढत्तं, अल्लियइ दुहं पि सोकखं पि ॥२०२॥

(१३) चिंतमाणीए चेव उप्पणं केवलं णाणं कया य देवेहिं केवलमहिमा । (१४) केवलिणा वि नर-सुरासुराणं पणासियं संसय-तम-पडलं अज्जियाणं च । (१५) तओ भत्तिभरनिभराए पणाम-पुव्वं पुट्ठो केवली रज्जाए जहा 'भयवं ! किमद्धमहं एमहंताणं महा-वाहि-वेयणाणं भायणं संवुत्ता ?' । (१६) ताहे गोयमा ! सजल-जलहर-सुरदुंदुहि-निग्घोस-मणोहारि-गंभीर-सरेणं भणियं केवलिणा जहा- 'सुणसु दुक्करकारिए । जं तुज्झ सरीर-विहडण-कारणं ति । (१७) तए रत्त-पित्त-दूसिए अब्भंतरओ सरीरगे सिणिद्धाहारमाकंठाए'^१ कोलियग^२मीसं परिभुत्तं । (१८) अन्नं च एत्थ गच्छे एत्तिए सए साहु-साहुणीणं, तहा वि जावइएणं अच्छीणि पक्खालिज्जंति तावइयं पि बाहिर-पाणगं सागारियद्वाय^३ निमित्तेणावि णो णं कयाइ परिभुज्जइ । (१९) तए पुण गोमुत्तं पडिगहणगयाए^४ तस्स मच्छियाहिं भिणिहिणित्त-सिंघाणग-लाला-लोलिय- वयणस्स णं सङ्गासुयस्स बाहिर-पाणगं संघट्टिऊणं मुहं पक्खालियं । (२०) तेण य बाहिर-पाणय-संघट्टण-विराहणेणं ससुरासुर-जग-वंदाणं पि अलंघणिज्जा गच्छ-मेरा अइक्कमिया । (२१) तं च ण खमियं तुज्झ पवयण-देवयाए जहा-साहूणं^५ साहूणीणं च पाणोवरमे वि ण छिप्पे हत्थेणा वि जं कूव-तलाय-पोक्खरिणि-सरियाइ-मतिगयं उदगं ति । (२२) केवलं तु जमेव विराहियं ववगय-सयल-दोसं फासुगं तस्स परिभोगं पणत्तं वीयरगेहिं । (२३) ता^६ सिक्खवेमि ताव एसा हु दुरायारा जेण अन्नो को वि न एरिस-समायारं पवत्तेइ । (२४) त्ति चिंतिऊणं अमुगं अमुगं चुण्णजोगं समुदिसमाणाए पक्खित्तं असण-मज्झमि ते देवयाए, तं च तेणोवलक्खित्तं सक्खियं ति देवयाए चरियं । (२५) एएण कारणेणं ते सरीरं विहडियं ति, न उणं फासुदग-परिभोगेणं' ति । (२६) ताहे गोयमा ! रज्जाए वि भावियं जहा 'एवमेयं ण अण्णह' ति चिंतिऊण विण्णविओ केवली जहा । (२७) 'भयवं ! जइ अहं जहुत्तं पायच्छित्तं चरामि, ता किं पणप्पइ मज्झ एयं तणुं ?' (२८) तओ केवलिणा भणियं जहा-जइ कोइ पायच्छित्तं पयच्छइ ता पणप्पइ । (२९) रज्जाए भणियं जहा 'भयवं ! जइ तुमं चिय पायच्छित्तं पयच्छसि अन्नो को एरिसमहप्पा' ? (३०) तओ केवलिणा भणियं जहा- 'दुक्करकारिए पयच्छामि अहं ते पच्छित्तं, नवरं पच्छित्तं एव नत्थि जेणं ते सुद्धी भवेज्जा । (३१) रज्जाए भणियं 'भयवं ! किं कारणं' । (३२) ति केवलिणा भणियं जहा 'जं ते संजइ-वंद-पुरओ गिराइयं जहा मम फासुग-पाण-परिभोगेण सरीरगं विहडियं ति । (३३) एयं च दुट्ठ-पाव-महा-समुदाएक्क-पिंडं तुह वयणं सोच्चा संखुद्धाओ सव्वाओ चेव इमाओ संजईओ । (३४) चिंतियं च एयाहिं जहा-निच्छयओ विमुच्चामो फासुओदगं । (३५) तय-ज्झवसायस्स आलोइयं निंदियं गरहियं च एयाहिं दिण्णं च मए एयाण पायच्छित्तं । (३६) एत्थं च एतेव^७-वयण-दोसेणं जं ते समज्जियं अच्चंत-कडु-विरस-दारुणं बद्ध-पुट्ठ निकाइयं तुगं पावरासिं तं च तए कुट्ठ-भगंदर-जलोदर-वाय-गुम्म-मास-निरोह-हरिसा-गंडमालाइ-अणेग-वाहि-वेयणा-परिगय-सरीराए दारिद्र-दुक्ख-दोहग-अयस-अब्भक्खाण-संताव-उव्वेग-संदीविय-पज्जलियाए अणंतेहिं भव-गहणेहिं सुदीह-कालेणं तु अहन्निसानुभवेयव्वं' । (३७) एएण कारणेणं एस इमा गोयमा ! सा रज्जज्जिया जाए अगीयत्थत्त-दोसेणं वायामेत्तेण एव एमहंतं दुक्खदायगं पाव-कम्मं समज्जियं ति ।

[७]

अगीयत्थत्त-दोसेणं, भाव सुद्धिं ण पावए ।

विणा भावविसुद्धीए, सकलुस-मणसो मुणी भवे ॥२०३॥

अणु-थेव-कलुस-हिययत्तं, अगीयत्थत्तदोसओ ।
 काऊणं लक्खणज्जाए, पत्ता दुक्ख-परंपरा ॥२०४॥
 तम्हा तं नाउ बुद्धेहिं, सव्व-भावेण सव्वहा ।
 गीयत्थेहिं भवित्ताणं, कायव्वं निक्कलुसं मणं ॥२०५॥
 'भयवं ! नाहं वियाणामि, लक्खणदेवी हु अज्जिया ।
 जा अणुकलुसमगीयत्थत्ता काउं पत्ता दुक्ख-परंपरं ॥२०६॥
 गोयमा ! पंचसु भरहेसु, एवएसु उस्सप्पिणी ।
 अवसप्पिणीए एगेगा, सव्वयालं चउवीसिया ॥२०७॥
 सययमवोच्छित्तिए^१ भूया, तह य भविस्सती ।
 अणाइ-निहणा एसा, धुवं एत्थ जग-ट्ठिई ॥२०८॥
 एवं गोयम ! एयाए चउवीसिगाए जा गया ।
 अतीय-काले असीइमा, तहियं जारिसगे अहयं ॥२०९॥
 सत्त-रयणी-पमाणेणं, देव-दाणव-पणमिओ^२ ।
 चरिमो तित्थयरो जइया, तया जंबू-दाडिमो राया-॥२१०॥
 भारिया तस्स, सिरिया नाम बहु-सुया ।
 अन्नया सह दइएणं, धूयत्थं बहू उवाइए करे ॥२११॥
 देवाणं कुल-देवीए, चंदाइच्च-गहाण य ।
 कालक्कमेण अह जाया, धूया कुवलय-लोयणा ॥२१२॥
 तीए तेहिं कयं नामं, लक्खणदेवी अहऽण्णया ।
 जाव सा जोव्वणं पत्ता, ताव मुक्का सयंवरा ॥२१३॥
 वरियंतीए वरं पवरं, णयणाणंद-कलाऽऽलयं ।
 परिणिय-मेत्तो मओ सो वि भत्ता सा मोहं गया ॥२१४॥
 पयलंतंसु नयणेणं परियणेण य वारिया ।
 तालियंट-वाएणं, दुक्खेणं आसासिया ॥२१५॥
 ताहे हा हाऽऽकंदं करेऊणं हिययं सीसं च पिट्ठित्तं ।
 अत्ताणं चोट्ट-फेट्ठाहिं, घट्ठित्तं दस-दिसासु सा ॥२१६॥
 तुण्हक्का बंधुवग्गस वयणेहिं तु स-सज्झसं ।
 ठियाऽह कइवय-दिणेसुं अण्णया तित्थं करो ॥२१७॥
 बोहितो भव्व-कमल-वणे, केवल-नाण-दिवायरो ।
 विहरंतो आगओ तत्थ, उज्जाणम्मि समोसढो ॥२१८॥
 तस्स वंदण-भत्तीए संतेउर-बल-वाहणे ।
 सव्विद्धीए गओ राया, धम्मं सोऊण पव्वइओ ॥२१९॥
 तहिं संतेउर-सुय-धूओ सुह-परिणामो अमुच्छिओ ।
 उगं कट्ठं तवं घोरं, दुक्करं अणुचिट्ठई ॥२२०॥
 अण्णया गणि-जोगेहिं, सव्वे, वि ते पवेसिया ।
 असज्झाइल्लियं काउं, लक्खणदेवी न पेसिया ॥२२१॥

सा एगंते वि चिद्धंती कीडंते पक्खिरुल्लए ।
 दट्ठणेयं विचिंतेइ 'सहलमेयाण जीवियं ॥२२२॥
 जेणं, पेच्छ चिडयस्स संघट्ठंती चिडुल्लिया^१ ।
 समं पिययमंगेसुं, निव्वुई परमं जणे ॥२२३॥
 अहो तित्थंकरेणमहं किमद्धं चक्खु-दरिसणं ।
 पुरिसित्थी रमंताणं, सव्वहा वि णिवारियं ! ॥२२४॥
 ता णिदुक्खो सो अन्नेसिं, सुह-दुक्खं ण याणई ।
 अग्गी दहण-सहाओ वि, दिट्ठी दिट्ठो ण णिड्डहे ॥२२५॥
 अहवा न हि न हि भयवं ! आणावितं^२ न अन्नहा ।
 जेण मे दट्ठण कीडंति, पक्खी पक्खुभियं मणं ॥२२६॥
 जाया पुरिसाहिलासा मे, जा णं सेवामि मेहुणं ।
 जं सिविणे वि ण कायव्वं, तं मे अज्ज विचिंतियं ॥२२७॥
 तहा य एत्थ जम्ममि, पुरिसो ताव मणेण वि ।
 णेच्छिओ एत्तियं कालं, सिविणंते वि कहिंचि वि ॥२२८॥
 ता हा हा ! दुरायारा, पाव-सीला अहण्णिया ।
 अट्टमट्टाई चिंतंती, तित्थयर-मासाइमो ॥२२९॥
 तित्थयेणावि अच्चंतं कट्ठं कडयडं वयं ।
 अइदुद्धरं^३ समादिद्धं, उगं घोरं सुदुक्करं^४ ॥२३०॥
 ता तिविहेण को सक्को, एयं अणुपालेऊणं ? ।
 वाया-कम्मं समायरणे वे रक्खं, णो तइयं मणं ॥२३१॥
 अहवा चिंतिज्जई दुक्खं, कीरई पुण सुहेण य ।
 ता जो मणसा वि कुसीलो, स कुसीलो सव्व-कज्जेसु ॥२३२॥
 ता जं एत्थं इमं खलियं, सहसा तुडि-वसेण मे ।
 आगयं, तस्स पच्छित्तं आलोइत्ता लहुं चरं ॥२३३॥
 'सईण सील-वंताणं मज्झे पढमा महाऽऽरिया ।
 धुरम्मि^५ दियए रेहा एयं सग्गे वि घूसई ॥२३४॥
 तहा य पाय धूली मे सव्वो वि वंदए जणो ।
 जहा किल सुज्झिज्जए मिमीए इति पसिद्धाए अहं जगे ॥२३५॥
 ता जइ आलोयणं देमि, ता एयं पयडी-भवे ।
 मम भायरो पिया-माया, जाणित्ता हुंति दुक्खिए ॥२३६॥
 अहवा कहवि पमाएणं, जं मे मणसा विचिंतियं ।
 तमालोइयं नच्चा, मज्झ वग्गस्स को दुहो^६ ? ॥२३७॥
 जावेयं चिंतिउं गच्छे ता वुद्धंतीए कंटगं ।
 फुडियं ठसत्ति पायतले ता निसण्णा^७ पडुल्लिया ॥२३८॥
 चिंतेइ "हो एत्थ जम्ममि, मज्झ पायम्मि कंटगं ।
 न कयाइ खुत्तं, ता किं संपयं एत्थ होहिइ ?" ॥२३९॥

अहवा मुणियं तु परमत्थ-जाणगे अणुमती कया ।
 संघट्टंतीए चिडुल्लीए, सीलं तेण विराहियं ॥२४०॥
 मूयंध-काण-बहिरं पि कुट्टं सिडि विडि-विडिवडं ।
 जाव सीलं न खंडेइ, ताव देवेहिं थुव्वइ ॥२४१॥
 कंटगं चेव पाए मे खुत्तं, आगासागासियं^१ ।
 एणं जं अहं चुक्का, तं मे लाभं महंतियं ॥२४२॥
 सत्त वि साहाउ पायाले, इत्थी जा मणसा वि य ।
 सीलं खंडेइ सा णेइ, कहियं जणणीए मे इमं ॥२४३॥
 ता जं न निवडई वज्जं, पंसु-विट्ठी ममोवरि ।
 सय-सक्करं न फुट्टइ^२ वा हियं तं महच्छेरं ॥२४४॥
 णवरं जइं एयमालोयं, ता लोगो एत्थ चिंतिही ।
 जहा-‘अमुगस्स धूयाए, इयं मणसा अज्झवसियं’ ॥२४५॥
 तं नं तह वि पओगेणं पर-ववएसेणालोइमो ।
 जहा-जइ कोइ इयं अज्झवसइ, पच्छित्तं तस्स होइ किं ? ॥२४६॥
 तं चिय सोऊण काहामि, तवेणं तत्थ कारणं ।
 जं पुण भयवयाऽऽइइं, घोरं अच्चंत-निट्ठं ॥२४७॥
 तं तवं^३ सील-चारित्तं तारिसं जाव नो कयं ।
 तिविहं तिविहेण नीसल्लं, ताव पावं न खीयए’ ॥२४८॥
 अह सा पर-ववएसेणं आलोइत्ता तवं चरे ।
 पायच्छित्तं निमित्तेणं, पण्णासं संवच्छरे ॥२४९॥
 छट्ठ-डम-दसम-दुवालसेहिं लयाहिं णेइ दस वरिसे ।
 अकयमकारियमसंकप्पिएहिं, परिभूयभिकख-लद्धेहिं ॥
 चणगेहिं^४ दुन्नि वे^५ भुज्जिएहिं, सोलसय मासखमणेहिं ॥२५०॥
 वीसं आयामायंबिलेहिं आवस्सगं अछइडेंती ।
 चरई य अदीणमणसा, अह सा पच्छित्त-निमित्तं ॥२५१॥
 ताहे गोयम ! सा चित्ते- ‘जं पच्छित्तं तयं कयं ।
 ता किं तमेव ण कयं मे जं मणसा अज्झवसियं ? ॥२५२॥
 तया इयरहे वि उ पच्छित्तं इयरहे व उ मे कयं ।
 ता किं तं न समायरियं ? चित्तेती निहणं गया ॥२५३॥
 उगं कट्ठं तवं घोरं दुक्करं पि चरित्तु सा ।
 सच्छंद-पायच्छित्तेणं, सकलुस-परिणाम-दोसओ ॥२५४॥
 कुच्छिय-कम्मा समुप्पण्णा, वेसाए पडिचेडिया ।
 खंडोद्वा-नाम चडुगारी, मज्ज-खडहडग-वाहिया ॥२५५॥
 विणीया सव्व-वेसाणं थेरीए य चउग्गुणं ।
 लावण्ण कंति कालिया वि बोडा जाया तहा वि सा ॥२५६॥

अण्णया थेरी चिंतेइ 'मज्झं बोडाए जारिसं ।
 लावण्णं कंती-रूवं नत्थि भुवणे वि तारिसं ॥२५७॥
 ता विरंगामि एईए कण्णे णक्कं सहोद्वयं ।
 एसा उ ण जाव विउप्पज्जे मम धूयं को वि णेच्छिही ॥२५८॥
 अहवा हा हा ण जुत्तमिणं, धूया तुल्लेसा वि मे ।
 णवरं सुविणीया एसा, विउप्पन्नत्थ गच्छिही ॥२५९॥
 ता तह करेमि जहा एसा देसंतरं गया वि य ।
 न लभेज्जा कत्थइ थामं, आगच्छइ पडिल्लिया ॥२६०॥
 देवेमि^१ से वसी-करणं, गुज्झ-देसं तु साडिमो ।
 निगडाइं च से देमि' भमडउं तहिं नियंतिया ॥२६१॥
 एवं सा जुण्ण-वेसज्जा मणसा परितप्पिउं सुवे ।
 ता खंडोद्वा वि सिमिणम्मि गुज्झं साडिज्जंतगं ॥२६२॥
 पेच्छइ नियडे य दिज्जंतं कण्णे णासं च वड्डियं ।
 सा सिमिणत्थं वियारेउं णद्वा जह कोइ ण याणइं ॥२६३॥
 कह कह वि परिभमंती सा गाम-पुर-नगर-पट्टणे ।
 छम्मासेणं तु संपत्ता संखडं नाम खेडगं ॥२६४॥
 तत्थ वेसमण-सरिस-विहव-रंडा-पुत्तस्स सा जुया ।
 परिणीया महिला ताहे मच्छरेण पज्जले दढं ॥२६५॥
 रोसेण फुरफुरंती सा जा दियहे केइ चिद्धइ ।
 निसाए निब्भरं सइयं खंडोद्दी ताव पेच्छइ ॥२६६॥
 तं दट्ठुं धाइया चुल्लिं दित्तं घेतुं समागया ।
 तं पक्खिविऊण गुज्झंतं फालिया जाव हिययं ॥२६७॥
 जाव दुक्ख-भरक्कंता चल-चल्लुचेल्लिं करंतो ।
 ता सा पुणो विचिंतेइ 'जाव जीवं ण उड्डए'^२ ॥२६८॥
 ताव देमी से दाहाइं जेण मे भव-सएसु वि ।
 न तरइ पिययमं काउं इणमो पडिसंभरंतिया' ॥२६९॥
 ताहे गोयम ! आणेउं चक्किय-सालाओ अयमयं ।
 तावित्तु फुलिंगं मेल्लंतं जोणिए पक्खित्तंकुसं ॥२७०॥
 एवं दुक्ख-भरक्कंता, तत्थ मरिऊण गोयमा !
 उववन्ना चक्कवट्टिस्स महिला-रयणत्तेण सा ॥२७१॥
 इओ य रंडा-पुत्तस्स महिला तं कलेवरं ।
 जीवुज्झियं पि रोसेण छेतुं छेतुं सुसंमयं ॥२७२॥
 साण-काग-मादीणं जाव घत्ते दिसोदिसिं ।
 ताव रंडा-पुत्तो वि, बाहिरभूमीओ आगओ ॥२७३॥
 सो य दोस-गुणे णाउं, बहुं मणसा वियप्पियं ।
 गंतूण साहु-पामूलं, पव्वज्जं काउ निव्वुडो ॥२७४॥

अह सो लखणदेवीए जीवो खंडोद्वियत्तणा^१ ।
 इत्थि-रयणं भवेत्ताणं गोयमा ! छद्वियं गओ ॥२७५॥
 तन्नेरइयं महा-दुक्खं, अइघोरं दारुणं तहिं ।
 तिकोणे निरयावासे, सुचिरं दुक्खेणावेइउं ॥२७६॥
 इहागओ समुप्पन्नो, तिरिय-जोणीए गोयमा ! ।
 साणत्तेणाह मयकाले विलगो मेहुणे, तेहिं ॥२७७॥
 माहिसिएणं कओ घाओ, विच्चे जोणी समुच्छला ।
 तत्थ किमिएहिं दस-वरिसे, खद्धो मरिऊण गोयमा ! ॥२७८॥
 उववण्णो वेसत्ताए, तओ वि मरिऊण गोयमा ! ।
 एगूणं जाव सय-वारं, आम-गब्भेसु पच्चिओ ॥२७९॥
 जम्म-दरिदस्स गेहम्मि, माणुसत्तं समागओ ।
 तत्थ दो मास-जायस्स, माया पंचत्तं उवगया ॥२८०॥
 ताहे महया किलेसेणं थण्णं पाउं घराघरि ।
 जीवावेऊण जणगेणं गोउल्लियस्स समल्लिओ ॥२८१॥
 तहियं निय-जणणीओ च्छीरं आवियमाणे निबंधिउं ।
 छाव-रूए गोणीओ दुहमाणेणं जं बद्धं अंतराइयं ॥२८२॥
 तेणं सो लखणज्जाए कोडाकोडिं भवंतरे
 जीवो थण्णमलहमाणो, वज्झंतो, रुज्झंतो, नियलिज्जंतो,
 हम्मंतो, दम्मंतो विच्छोहिज्जंतो य हिंडिओ ॥२८३॥
 उववण्णो मणुय-जोणीए डागिणित्तेण गोयमा !
 तत्थ य साणय-पालेहिं, कीलिउं छद्वियं गया ॥२८४॥
 तओ उव्वट्टिऊण इहइं तं लद्धो माणुसत्तणं ।
 जत्थ य सरीर-दोसेणं, ए महंत-महि-मंडले ॥२८५॥
 जामद्ध-जाम-घडियं वा, णोलद्धं वेरत्तियं जहियं^२ ।
 पंचेव उ घरे गामे नगरे पुर-पट्टणेसु वि ॥२८६॥
 तत्थ य गोयम ! मणुयत्ते णारय-दुक्खाणुसरिसिए ।
 अणेगे रण्ण-ऽरण्णेणं घरे दुक्खेऽणुभोत्तु णं ॥२८७॥
 सो लखणदेवी-जीवो सुरोद्ध-ज्झाण-दोसओ ।
 मरिऊण सत्तमं पुढविं, उववण्णो खाडाहडे ॥२८८॥
 तत्थ य तं तारिसं दुक्खं, तेत्तिसं सागरोवमए ।
 अणुभविरुणेह उववण्णो, वंझा गोणीत्तणेण य ॥२८९॥
 खेत्त-खलयाइं चमढंती भंजंती य चरेति या ।
 सा गोणी बहु-जणोहेहिं मिलिऊणागाह-पंक-वलए पवेसिया ॥२९०॥
 तत्थ खुट्ठि^३ जलोयाहिं लुसिज्जंती तहेव य ।
 काग-मादिहिं लुप्पंती कोहाविट्ठा मरेऊणं ॥२९१॥

ताहे वि जल-घणे रण्णे मरुदेसे दिट्ठिविसो ।
 सप्पो होऊण पंचमगं, पुढविं पुणरवि गओ ॥२९२॥
 एवं सो लक्खणज्जाए जीवो गोयमा ! चिरं ।
 घण-घोर-दुक्ख-संततो, चउगइ-संसार-सागरे ॥२९३॥
 नारय-तिरिय-कुमणुएसु आहिंङित्ता पुणो विहं ।
 होइ सेणियजीवस्स, तित्थे पउमस्स खुज्जिया ॥२९४॥
 तत्थ य दोहग-खाणी सा, गामे निय-जणणीओ वि य ।
 गोयमा ! दिट्ठा न कस्सा वि अत्थियरइही तहिं भवे ॥२९५॥
 ताहे सव्व-जणेहिं सा 'उव्वियणिज्ज' ति काऊणं ।
 मसि-गेरुय-विलित्तंगा, खरे रूढा भमाडिउं ॥२९६॥
 गोयमा^१ उ पक्ख-पक्खेहिं, वाइय-खर-विरस-डिंडिमं ।
 निद्धाडिहिई, ण अण्णत्थ गामे लहिइ पविसिउं ॥२९७॥
 ताहे कंदफलाहारा रण्ण-वासे वसंतिया ।
 (दट्ठा)^२ प्रच्छुंदरेण वियणत्ता णाहीए मज्झ देसए ॥२९८॥
 तओ सव्वं सरीरं से भरिज्जी सुंदुराण य ।
 तेहिं तु विलुप्पमाणी सा, दूसह-घोर-दुहाउरा ॥२९९॥
 वियाणित्ता पउम-तित्थयरं तप्पएसे समोसढं ।
 पेच्छिही जाव ता तीए ॥
 अण्णेसिमवि बहु-वाही-वेयणा-परिगय-सरीराणं ॥३००॥
 तदेस विहारी भव्व सत्ताणं ।
 णर-णारी-गणाणं तित्थयर-दंसणा चेव
 सव्व दुक्खं विणिट्ठिही ॥३०१॥
 ताहे सो लक्खणज्जाए तहियं खुज्जियत्ते जीओ ।
 गोयम ! घोरं तवं चरिउं, दुक्खाणमंतं गच्छिही ॥३०२॥
 एसा सा लक्खणदेवी, जा अगीयत्थ-दोसओ ।
 गोयम ! अणुकलुसचित्तेणं, पत्ता दुक्ख-परंपरं ॥३०३॥
 जहा णं गोयमा ! एसा लक्खण-देवज्जिया, तहा ।
 सकलुस-चित्ते अगीयत्थे ऽणंते पत्ते दुहावली ॥३०४॥
 तम्हा एयं वियाणित्ता, सव्व-भावेण सव्वहा-
 गीयत्थेहिं भवेयव्वं, कायव्वं तु सुविसुद्धं ।
 निम्मल-विमल-नीसल्लं, निक्कलुसं मणं ति । बेमि ॥

[८]

- (१) पणयामरमरुय मउडुघुड-चलण-सयवत्त-जयगुरु !
 जगनाह, धम्मतित्थयर, भूय-भविस्स वियाणग !
 (२) तवसा निदड्ढ-कम्मंस ! वम्मह वइर वियारण,
 चउकसायनिट्ठवण, (३) सव्वजगजीववच्छल,

(४) घोरंधयार-मिच्छत्त-तिमिस-तम-तिमिर-णासण,
 (५) लोगालोग-पगासगर, (६) मोह-वइरिनिसुंभण,
 (७) दुरुज्झिय-राग-दोस-मोह-मोस-सोग संत सोम सिवंकर ।
 अतुलिय, बल विरिय माहप्पय (८) तिहुयणेक्क महायस,
 (९) निरुवमरूव अणन्नसम सासयसुह-मुख-दायग ।
 (१०) सव्वलक्खणसंपुन्न, (११) तिहुयणलच्छिविभूसिय ।
 भयवं ! परिवाडीए सव्वं जं किंचि कीरई ।
 अथक्के हुंडि-दुद्धेणं कज्जं तं कत्थ लब्भइ ? ॥३०६॥
 सम्मदंसणमेगम्मि बितियं जम्मे अणुव्वए ।
 तइयं सामाइयं जम्मे, चउत्थे पोसहं करे ॥३०७॥
 दुद्धरं पंचमे बंभं, छट्ठे सचित्त-वज्जणं ।
 एवं सत्तट्ठ-नव-दसमे जम्मे उद्धिट्ठमाइयं ॥३०८॥
 चेच्चेक्कारसमे जम्मे, समण-तुल्ल-गुणो भवे ।
 एयाए परिवाडिए संजयं किं न अक्खसि ? ॥३०९॥
 जं पुणो सोऊण मइविगलो बालयणो केसरिस्स व ।
 सद्धं गय-जुव तसिउं^१-नासे-दिसोदिसिं ॥३१०॥
 तं एरिस-संजमं नाह ! सुदुल्ललिया सुकुमालया ।
 सोऊणं पि नेच्छंति, तणुट्ठीसुं कहं पुण ? ॥३११॥
 गौयम ! तित्थंकरे मोत्तुं, अन्नो दुल्ललिओ जगे ।
 जइ अत्थि कोइ, ता भणउ अह णं सुकुमालओ ॥३१२॥
 जेणं गब्भट्ठाणम्मि देविंदो अमयं अंगुट्ठयं कयं ।
 आहारं देइ भत्तीए, संथवं सययं करे ॥३१३॥
 देव-लोग-चुए संते, कम्मासेणं जहिं घरे ।
 अभिजाहिंति तहिं सययं, हीरण्ण-वुट्ठी य वरिस्सइ ॥३१४॥
 गब्भावन्नाण तदेसे ईति-रोगा य सत्तुणो ।
 अणुभावेण खयं जंति जाय-मेत्ताण तक्खणे ॥३१५॥
 आगंपियासणा चउरो देव-संघा महीधरे ।
 अभिसेयं सव्विट्ठीए काउं स-ट्ठामे गया ॥३१६॥
 'अहो ! लावणं कंती दित्ती रूवं अणोवमं ।
 जिणाणं जारिसं पाय-अंगुट्ठमं, न तं इहं ॥३१७॥
 सव्वेसु देव-लोगेसु सव्व-देवाण मेलियं ।
 कोडाकोडिगुणं काउं जइ वि उ ण्हाणिज्जए ॥३१८॥
 अह जा अमर-परिगहिया णाण-त्तय-समणिया ।
 कला-कलाव-निलया, जण-मणानन्दकारया ॥३१९॥

१ 'लो यणो उव्वियइ ख. । २ सद्धं डगइ जउ इसिउं नासे सा. / सद्धं गय जब इसिउं तासे सु. / सद्गय जुवइउं तासे सं. । ३ 'णमइ विगलो वाल यणो उव्वियइ/ केरिस्स व, सद्धं गय जुवइ सौउ नासे दिसो दिसिं हे. । ४ तेऽणुद्धं सु.

सयण-बंधव-परियारा देव-दाणव-पूइया ।
 पणइयण-पूरियासा भुवणुत्तम-सुहालया ॥३२०॥
 भोगिस्सरियं रायासिरि गोयमा ! तं तवज्जियं ।
 जा दियहा केइ भुंजंति ताव ओहीए जाणितं ॥३२१॥
 खणभंगुरं अहो एयं, लच्छी पाव-विवड्ढणी ।
 ता जाणंता वि किं अम्हे चरित्तं नाणुचेट्ठिमो ? ॥३२२॥
 जाव एरिस-मण-परिणामं ताव लोगंतिया सुरा ।
 थुणितं भणंति 'जग-जीव-हिययं तित्थं पवट्ठिही' ॥३२३॥
 ताहे वोसड्ड-चत्त-देहा विहवं सव्व-जगुत्तमं ।
 गोयमा ! तणमिव परिचिच्चा जं इंदाण वि दुल्लहं ॥३२४॥
 नीसंगा उगं कट्ठं घोरं अइदुकरं तवं ।
 भुयणस्स वि उक्कट्ट-समुप्पायं चरंति ते ॥३२५॥
 जे पुण खरहर-फुट्टसिरे^१ एग-जम्म सुहेसिणो ।
 तेसिं दुल्ललियाणं पि सुट्ठ वि नो हियइच्छियं ॥३२६॥
 गोयम ! महु-बिंदुस्सेव जावइयं तावइयं सुहं ।
 मरणंते वी न संपज्जे कयरं दुल्ललियत्तणं ॥३२७॥
 अहवा गोयमा ! पच्चक्खं पेच्छ य जारिसयं नरा ।
 दुल्ललियं सुहमणुहवंति जं निसुणेज्जा न कोइ वि ॥३२८॥
 केइ करिति मासेल्लिं, हालिय-गोवालत्तणं
 दासत्तं तह पेसत्तं गोडत्तं सिण्णे बहू ॥३२९॥
 ओलगं, किसि वाणिज्जं पाणच्चाय-किलेसियं ।
 दालिद्वविहवत्तणं, केइ कम्मं काउं घराघरि ॥३३०॥
 अत्ताणं वि गोवेउं ढिणि-ढिणिते य हिंडितं ।
 नग्गुघाडे किलेसेणं, जा समज्जंति परिहणं ॥३३१॥
 जर-जुण्ण-फुट्ट-सयच्छिदं लद्धं कह कह वि ओड्ढणं ।
 जा अज्ज कल्लिं कारिमोफट्टं ता तम वि परिहरणं ॥३३२॥
 तहा वि गोयमा ! बुज्झ फुड-वियड-परिफुडं
 एतेसिं चेव मज्झाओ अणंतरं भणियाण कस् ॥३३३॥
 लोगं लोगाचारं च चेच्चा सयण-कियं त
 भोगावभोगं दाणं च, भोत्तूणं कदसणा ॥३३४॥
 धावितं गुप्पितं सुइरं, खिज्जिऊण अहांनसं ।
 कागिणिं कागिणी-काउं अद्धं पायं विसोवगं ॥३३५॥
 कत्थइ कहिंचि कालेणं, लक्खं कोडिं च मेलितं ।
 जइ एगिच्छा मई पुण्णा बीया णो संपज्जए ॥३३६॥
 एरिसयं दुल्ललियत्तं, सुकुमालत्तं च गोयमा ! ।
 धम्मारंभम्मि संपडइ, कम्मारंभे न संपडे ॥३३७॥

जेणं जस्स मुहे कवलं गंडी अन्नेहिं धेज्जए ।
 भूमीए न ठवए^१ पायं, इत्थी-लक्खेसु कीडए ॥३३८॥
 तस्सा वि णं भवे इच्छा अन्नं सोऊण सारियं ।
 'समोद्वहामि तं देसं' अह सो आणं पडिच्छओ ॥३३९॥
 साम-भेय-पयाणाइं अह सो सहसा पउंजिउं ।
 तस्स साहस-तुलणद्वा गूढ-चरिएण वच्चइ ॥३४०॥
 एगागी कप्पडा-बीओ, दुगारणं गिरी-सरी ।
 लंघित्ता बहु-कालेणं, दुक्खदुक्खं पत्तो तहिं ॥३४१॥
 दुक्खं खु-खाम-कंठो^२ सो जा भमडे घराघरि ।
 जायंतो छिद्-मम्माइं^३, तत्थ जइ कह वि ण णज्जए ॥३४२॥
 ता जीवंतो ण चुक्केज्जा । अह पुगेहिं समुच्चरे^४ ।
 तओ णं 'परिवत्तिं देहं !' 'तारिसो स-गिहे वि से' ॥३४३॥
 'को तम्मि परियणो मन्ने'^५ ताहे सो असि-णाणाइसु^६ ।
 निय-चरियं पायडेऊणं, जुज्झ-सज्जो भवेऊणं ॥३४४॥
 सव्व-बला थोभेणं खंडं खंडेण जुज्झिउं ।
 अह तं नरिदं निज्जिणइ, अह वा तेण पराजियए ॥३४५॥
 बहु पहारगलंत-रुहिरंगो गय-तुरया उद्ध-अहो मुहो ।
 निवडइ रणभूमीए गोयमा ! सो जया, तया
 तं तस्स दुल्ललीयत्तं सुकुमालत्तं कहिं वए ? ॥३४६॥
 जे केवलं पि स-हत्थेणं अहो-भागं च धोविउं ।
 नेच्छंतो पायं ठविउं भूमीए न कयाइ वि ॥३४७॥
 एरिसो वी स दुल्ललिओ, एयावत्थं अ वी गओ ।
 जइ भण्णे 'धम्मं चेद्दे', ता पडिभणइ 'न सक्किमो' ॥३४८॥
 ता गोयम ! अहन्नानं पाव कम्माण पाणिणं ।
 धम्म-द्वाणम्मि मइ न कयाइ वि भविस्सए ॥३४९॥
 एएसिं इमो धम्मो एक्क-जम्मी न भासए ।
 जहा खंत-पियंताणं सव्वं अम्हाण होहिई ॥३५०॥
 ता जो जं इच्छे तं तस्स जइ अणुकूलं पवेइए ।
 तो वय-नियम विहूणा वि मोक्खमिच्छंति पाणिणो ॥३५१॥
 एए एतेण रूसंति, एरिसं चिय कहेयव्वं ।
 णवरं न मोक्खो एयाणं, मुसावायं च आवई ॥३५२॥
 अण्णं च-
 रागं दोसं मोहं च भयं छंदाणुवत्तिणं
 तित्थंकराण नो भूयं नो भवेज्जा उ गोयमा ! ॥३५३॥

मुसावायं न भासंते गोयमा ! तित्थंकरे ।
 जेणं तु केवलणाणेणं तेसिं सव्वं^१ पच्चक्खं जगं ॥३५४॥
 भूयं भव्वं भविस्सं च, पुण्णं पावं तहेव य ।
 जं किंचि तिसु वि लोएसु तं सव्वं तेसिं पायडं ॥३५५॥
 पायालं अवि उड्ड-मुहं, सगं पज्जा^२ अहोमुहं ।
 णूणं तित्थयर-मुह-भणियं वयणं होज्ज न अण्णहा ॥३५६॥
 णाण-दंसण-चारित्तं, तवं घोरं सुदुक्करं ।
 सोगइ-मगो फुडो एस, परूवंती जहड्डिओ ॥३५७॥
 अण्णहा ण तित्थयरा, वाया मणसा य कम्मणा ।
 भाणेंति जइ वि भुवणस्स पलयं हवइ तक्खणे ॥३५८॥
 जं हियं सव्व-जग-जीव-पाण-भूयाण केवलं ।
 तं अणुकंपाए तित्थयरा^३ धम्मं भासिंति अवितहं ॥३५९॥
 जेणं तु समणुचिण्णेणं^४-दोहग-दुक्ख-दारिद-रोग-सोग-कुगइ-भयं ।
 ण भवेज्जा अबिइएणं संतावुव्वेणं तहा ॥३६०॥
 'भयवं ! गो एरिसं भणिमो- 'जह छंदं अणुवत्तयं' ।
 णवरमेयं तु पुच्छामो जो जं सक्के, स तं करे' ? ॥३६१॥
 गोयमा ! गेरिसं जुत्तं खणं मणसा वि चिंतिउं ।
 अह जइ एवं भवे णायं तावं धारेह अंचलं^५ ॥३६२॥
 घयउरे खंडरब्बाए एक्को सक्केइ खाइउं ।
 अण्णो महु-मंस-मज्जाइ, अण्णो रमिऊण इत्थियं ॥३६३॥
 अण्णो एयं पि नो सक्के, अण्णो जोएइ पर-कर्यं^६ ।
 अण्णो चडवड-मुहे एसु, अण्णो एयं पि भाणिऊणं ण सक्कुणोइ ॥३६४॥
 चोरियं जारियं अण्णो, अण्णो किं चि ण सक्कुणोइ ।
 भोत्तुं भोत्तुं^७ सुपत्थरिए सक्के, चिट्ठे तु मंचगे ॥३६५॥
 'मिच्छामि दुक्कडं' भयंत एरिसं नो भणामि हं ।
 गोयम ! अन्नं पि जं भणसि, तं पि तुज्झ कहेमहं ॥३६६॥
 एत्थ जम्मे नरो कोइ, कसिणुगं संजमं तवं ।
 जइ नो सक्कइ काउं जे तह वि सोगइ-पिवासिओ ॥३६७॥
 नियमं पक्खि-खीरस्स, एग-वाल-उप्पाडणं ।
 रयहरणस्स एगियं दसियं एत्तियं तु परिधारिउं ॥३६८॥
 सक्कुणोइ एयं पि न जाव-जीवं पालेउं, ता इमस्स वी ।
 गोयमा ! तुज्झ बुद्धीए सिद्धि-खेत्तस्स उप्परं ॥३६९॥
 मंडवियाए भवेयव्वं दुक्कर-कारि भणितु णं ।
 णवरं एयारिसं भविया, किमत्थं गोयमा ! एयं पुणो तं पपुच्छसी^८ ॥३७०॥

१ 'सिं पच्च' सा. । २ एज्जा सं. खं. । ३ तित्थं धम्मं ला. । ४ समउ चि' खं । ५ 'ह हअं अंबलं सं, अबलं ख. । ६ पक्खयं खं. ।
 ७ तुं सोवुं सुप' खं । ८ दुक्कडमियहतं ए खं. । ९ तं एयं पुच्छसी खं. ।

तित्थंकरे चउण्णाणी ससुरासुर-जगपूइए ।
 निच्छियं सिज्झियव्वे वि तम्मि जम्मे, न अण्ण-जम्मे ॥३७१॥
 तहा वि अणिगूहिता बलं विरियं पुरिसायार-परक्कमं ।
 उगं कट्ठं तवं घोरं दुक्करं अणुचरंति ते ॥३७२॥
 ता अण्णेसु वि सत्तेसु चउगइ-संसार-घोर-दुक्ख-भीएसु, जं जहेव तित्थयरा भणंति,
 तं तहेव समणुद्वियव्वं गोयम ! सव्वं जहद्वियं ॥३७३॥
 जं पुण गोयम ! ते भणियं-परिवाडिए कीरइ ।
 अत्थक्के-हुडि-दुद्धेणं कज्जं तं कत्थ लब्भए ? ॥३७४॥
 तत्थ वि गोयम ! दिट्ठं महासमुदम्मि कच्छभो ।
 अन्नेसि मगरमादीणं संघट्टा-भीउट्ठओ ॥३७५॥
 बुड्ढ-निबुड्ढकरेमाणो सबली झालोज्झलि^१ पेला-पेल्लीए कत्थई ।
 उल्लरिज्जंतो^२ तट्ठो नासंतो धावित्तो पलायंतो य दिसोदिसिं ॥३७६॥
 उच्छल्लं पच्छल्लं हिलणं बहुविहं तहिं ।
 असहंतो ठामं अलहंतो, खण-निमिसं पि कत्थइ ॥३७७॥
 कह कह वि दुक्ख-संततो सुबहु-कालेहिं तं जलं ।
 अवगाहितो गओ उवरि पउमिणी-संडं सघणं ॥३७८॥
 छिड्ढं महया किलेसेणं लद्धं ता जत्थ पेच्छई ।
 गह-नक्खत्त-परियरियं कोमुइ-चंदं खहेऽमले ॥३७९॥
 दिपंत-कुवलय-कल्हारं कुमुय-सयवत्त-वणप्फई ।
 कुरुलितं हंस-कारंडे चक्कवाए सुणेइ या ॥३८०॥
 जमदिट्ठं सत्तसु वि साहासु अब्भुयं चंदमंडलं ।
 तं दट्ठं विम्हिओ खणं चिंतइ एयं जहा ।
 'होही एयं तं सगं, ता हं बंधवाण पयंसिमो' ॥३८१॥
 बहु कालेणं-गवेसेउं ते धेत्तूण समागओ ॥
 घणघोरंधयार-रयणीए भद्व-किण्ह-चउदसिहिं तु ॥३८२॥
 न पेच्छे जाव तं रिद्धिं बहुकालं निहालिउं ।
 पुण कच्छभो जाओ तहा वि तं रिद्धिं न पेच्छए ॥३८३॥
 एवं चउगई-भव-गहणे दुलभे माणुसत्तणे ।
 अहिंसा-लक्खणं धम्मं, लहिऊणं जो पमायइ ॥३८४॥
 सो पुण बहु-भव-लक्खेसु दुक्खेहिं माणुसत्तणं ।
 लद्धं पि न लभई धम्मं तं रिद्धिं कच्छभो जहा ॥३८५॥

[९]

दियहाइं दो व तिण्णि व अद्धाणं होइ जं तुलगेण ।
 सव्वायरेण तस्स वि संवलयं लेइ पवसंतो^३ ॥३८६॥
 जो पुण दिह-पवासो चुलसीई जोणि-लक्ख-नियमेणं ।
 तस्स तव-सील-मइयं संवलयं किं न चिंतेह ? ॥३८७॥

जह जह पहेरे दियहे मासे संवच्छरे य वोलेति ।
 तह तह गोयम ! जाणसु दुक्के^१ आसन्नयं मरणं^२ ॥३८८॥
 जस्स न नज्जइ कालं न य वेला नेय दियह-परिमाणं ।
 णाए^३ वि नत्थि कोइ वि जगम्मि अजरामरो एत्थं ॥३८९॥
 पावो पमाय-वसओ जीवो संसार-कज्जमुज्जुत्तो ।
 दुक्खेहिं न निव्विण्णो सोक्खेहिं न गोयमा ! तिप्पे^४ ॥३९०॥
 जीवेण जाणि उ विसज्जियाणि जाई-सएसु देहाणि ।
 थेवेहिं तओ सयलं पि तिहुयणं होज्जा पडहत्थं ॥३९१॥
 णह-दंत-मुद्ध-भमुहक्खि-केस-जीवेण विप्पमुक्केसु ।
 तेसु वि हवेज्ज कुल-सेल-मेरु-गिरि-सन्निभे कूडे ॥३९२॥
 हिमवंत-मलय-मंदर-दीवोदहि-धरणि-सरिस-रासीओ ।
 अहिययरो आहारो जीवेणाहारिओ अणंतहुत्तो ॥३९३॥
 गुरु-दुक्ख-भरुक्कंतस्स अंसु-निवाएण जं जलं-गलियं ।
 तं अगड-तलाय-णई-समुद्-माईसु ण वि होज्जा ॥३९४॥
 आवीयं थण-छीरं सागर-सलिलाओ बहुयरं होज्जा ।
 संसारम्मि अणंते अविला^५-जोणीए एक्काए ॥३९५॥
 सत्ताह-विवण्ण-सुकुहिय-साण-जोणीए मज्झ-देसम्मि ।
 किमियत्तण-केवलएण जाणि मुक्काणि देहाणि ॥३९६॥
 तेसिं सत्तम-पुढवीए सिद्धि-खेत्तं च जाव उक्कुरुडं^६ ।
 चोदस-रज्जुं लोगं अणंत-भागेण वि भरिज्जा ॥३९७॥
 पत्ते य काम-भोगे कालं अणंतं इहं सउवभोगे ।
 अपुव्वं चिय मन्नए जीवो तह वि य विसय-सोक्खं ॥३९८॥
 जह कच्छुल्लो कच्छुं कंडुयमाणो दुहं मुणइ सोक्खं ।
 मोहाउरा मणुस्सा तह काम-दुहं सुहं वेति ॥३९९॥
 जाणंति अणुहवंति य जम्म-जरा-मरण-संभवे दुक्खे ।
 न य विसएसु विरज्जंति गोयमा ! दोगई-गमण-पत्थिए जीवे ॥४००॥
 सव्व-गहाणं पभवो महागहो सव्वदोस-पायड्ढि ।
 काम-गहो उ दुरप्पा^७ तस्स वसं जे गया पाणी ॥४०१॥
 जाणंति जहा भोग-इड्ढि-संपया सव्वमेव धम्मफलं ।
 तह वि दढ-मूढ-हियए पावं काउण दोगइं जंति ॥४०२॥
 वच्चइ खणेण जीवो पित्ताणिल^८-सेंभ-धाउ-खोभेहिं ।
 उज्जमह, मा विसीयह, तरतम-जोगो इमो दुसहो^९ ॥४०३॥
 पंचिंदियत्तणं माणुसत्तणं आरियं जणं सुकुलं ।
 साहु-समागम-सुणणं सदहणारोग-पव्वज्जा ॥४०४॥

१ दुक्खे आ^१ खं. ला. । २ आसन्न मरणं ति सं. । ३ ताए वि ला. । ४ मा ! लिप्पे ला. । ५ अबला खं. । ६ च पावउकुस (डं) ला. । ७ °प्पा जेणऽभिभूयं जगं सव्वं सा. सु. । ८ °तानल धाउसिंभ सं. खं. । ९ दुलहो खं. ला. सं. ।

सूल-विस-अहि^१-विमुइया-पाणिय-सत्थग्गि-संभमेहिं च ।
 देहंतर-संकमणं करेइ जीवो मुहुत्तेणं ॥४०५॥
 जाव आउ सावसेसं, जाव य थेवो वि अत्थि ववसाओ ।
 ताव करे अप्प-हियं, मा तप्पिहहा पुणो पच्छा ॥४०६॥
 सुर-धणु-विज्जू-खण-दिट्ठ-नट्ठ-संझाणुराग-सिमिणं समं ।
 देहं इति तु पणइ-आमयभंडं व जल-भरियं ॥४०७॥
 इय जाव ण चुक्कसि एरिसस्स खणभंगुरस्स देहस्स ।
 उगं कट्ठं घोरं चरसु तवं^२ नत्थि परिवाडि ॥४०८॥ गोयमो त्ति
 वास-सहस्सं पि जई काऊणं संजमं सुविउलं पि ।
 अंते किलिट्ठ-भावो न विमुज्झइ कंडरिओ व्व ॥४०९॥
 अप्पेण वि कालेणं केइ जहा गहिय-सील-सामण्णा ।
 साहिंति नियय-कज्जं पोंडरिय-महा-रिसि व्व जहा ॥४१०॥
 न य संसारम्मि सुहं जाइ-जरा-मरण-दुक्ख-गहियस्स ।
 जीवस्स अत्थि जम्हा, तम्हा मोकखो उवाए उ ॥
 सव्व पयारेहिं सव्वहा सव्व-भाव-भावंतरेहिं णं गोयमा ! ॥४११॥त्ति बेमि॥

महानिसीह-सुयखंधस्स गीयत्थ-विहारनाम छट्ठमज्झयणं समत्तं

सत्तमज्झयणं [पच्छित्तसुत्तं]

[१]

‘भयवं ! ता एय नाएणं जं भणियं आसि मे, तुमं ।
जहा परिवाडिए तच्चं किं न अक्खसि पायच्छित्तं’ ? ॥१॥
तत्थ मज्झ’ अवी हवइ गोयम ! पच्छित्तं जइ तुमं तं आलंबसि ।
णवरं धम्म-वियारो ते कओ सुवियारिओ फुडो ॥२॥
ण होइ, ‘एत्थ’^१ पच्छित्तं पुणरवि पुच्छेज्ज’ गोयमा !
संदेहं जाव देहत्थं मिच्छत्तं ताव निच्छयं ॥३॥
मिच्छत्तेण य अभिभूए तित्थयरस्स अवि भासियं ।
वयणं लंघित्तु विवरीयं वाएत्ताणं ॥४॥
पविसंति घोरतम-तिमिर-बहलंधयारं पायालं ।
णवरं सुवियारियं काउं तित्थयरा सयमेव य ।
भणंति, तं तहा चेव गोयमा ! समणुद्वए ॥५॥

[२]

अत्थेगे गोयमा ! पाणी जे पव्वज्जिय जहा तहा ।
अविहीए तह चरे धम्मं जह संसारा ण मुच्चए ॥६॥
‘से भयवं ! कयरे णं से विही-सिलोगो’ ? गोयमा !
इमे णं से विहि-सिलोगो, तं जहा’-
चिइ-वंदण-पडिक्कमणं, जीवाजीवाइ-तत्त-सब्भावं ।
समि-इंदिय-दम-गुत्ति-कसाय-निग्गहणमुवओगं ॥७॥
नाऊण सुवीसत्थो सामायारि किया-कलावं च ।
आलोइय-नीसल्लो, आगब्भा परम-संविगो ॥८॥
जम्म-जर-मरण-भीओ चउ-गइ संसार-कम्म-दहणट्ठा ।
पइदियहं हियएणं एयं अणवरय-झायंतो ॥९॥
जरमरण-मयर-पउरे रोग-किलेसाइ-बहुविह-तरंगे ।
कम्मट्ठ-कसाय-गाह-गहिर-भव-जलहि मज्झम्मि ॥१०॥
भमिहामि भट्ठ-सम्मत्त-नाण-चारित्त-लद्ध-वरपोओ ।
कालं अणोर-पारं अंतं दुक्खाणमलभंतो ॥११॥
ता कइया सो दियहो जत्था-हं सत्तु-मित्त-सम-पक्खो ।
नीसंगो विहरिस्सं सुह-झाण-णीरंतरो पुणोऽभवट्ठं ? ॥१२॥

[३]

एवं चिर-चिंतियाभिमुह-मणोरहोरु संपत्ति-हरिस्स-समुल्लसिओ ।
भत्ति-भर-निब्भरोणय^२-रोमंच-उक्कंच-पुलय-अंगो ॥१३॥

सीलंग-सहस्स अट्टारसण्ह धरणे समोत्थय-क्खंधो ।
 छत्तीसायारुक्कंठ-निट्ठियासेस^१-मिच्छतो ॥१४॥
 पडिवज्जे पव्वज्जं विमुक्क-मय-माण-मच्छरामरिसो ।
 निम्मम-निरहंकारो, विहिणेवं गोयमा ! विहरे ॥१५॥
 विहग इवापडिबद्धो उज्जुत्तो नाणं-दंसण-चरित्ते ।
 नीसंगो घोर-परीसहोवसग्गाइं पज्जिणंतो ॥१६॥
 उग्गाभिग्गह-पडिमाइ राग-दोसेहिं दूरतर मुक्को
 रोद्धट्ठज्झाण-विवज्जिओ य विगहासु य असत्तो ॥१७॥
 जो चंदणेण बाहुं आलिंपइ वासिणा व जो तच्छे ।
 संथुणइ जो अ निंदइ सम-भावो हुज्ज दुण्हं पि ॥१८॥

[४]

एवं अणिगूहिय बल-विरिय-पुरिसक्कार-परक्कमो,
 सम^२-तण-मणि-लिट्ठ-कंचणोवेक्को^३ ॥१९॥
 परिचत्त-कलत्त-पुत्त-सुहि-सयण-मित्त-बंधव-।
 धण-धण्ण-सुवण्ण-हिरण्ण-मणी-रयण-सार-भंडारो ॥२०॥
 अच्चंत-परम-वेरग्ग-वासणाजणिय-पवर-।
 सुहज्झवसाय-परम-धम्म-सद्धा-परो ॥२१॥
 अकिलिट्ठ-णिकलुस-अदीण-माणसो य वय-नियम-नाण-चरित्त-।
 तवाइ-सयल-भुवणेक्क-मंगल-अहिंसा-लक्खण-खंताइ-दस-विह-धम्माणुद्वाणेक्कंत-
 बद्ध-लक्खो, ॥२२॥

सव्वावस्सग-तक्काल-करण-सज्झाय-ज्ञाणं आउत्तो, संखाइय-अणेग-कसिण-संजम-पएसु अविखलिओ,
 संजय-विरय-पडिहय-पच्चक्खाय-पाव-कम्मो, अणियाणो माया-मोस-विवज्जिओ, साहू वा साहूणी वा एवं
 गुण-कलिओ, जइ कह वि पमाय-दोसेणं असइं कहिंचि कत्थइ वाचा इ वा, मणसा इ वा ति-करण-विसुद्धीए
 सव्व-भाव-भावंतरेहिं चेव संजममायरमाणो असंजमेणं छलेज्जा, तस्स णं विसोहि-पयं पायच्छित्तमेव । तेणं
 पायच्छित्तेणं गोयमा ! तस्स विसुद्धिं उवदिसिज्जा, न अण्णह ति । तत्थ णं जेसुं जेसुं ठाणेसुं जत्थ जत्थ
 जावइयं पच्छित्तं तमेव निट्ठकियं^४ भण्णइ ।

[५]

‘से भयवं ! के णं अट्ठेणं भण्णइ जहा णं-तं एव निट्ठकियं भण्णइ ?’ गोयमा ! अणंतराणंतर-क्कमेणं
 इनमो-पच्छित्त-सुत्ता, अणेगे भव्व-सत्ता चउगइ-संसार-चारगाओ बद्ध-पुट्ठ-निकाइय-दुव्विमोक्ख घोर-पारद्ध-
 कम्म-नियडाइं संचुण्णिऊण अचिरा विमुच्चिहिंति । अण्णं च इणमो पच्छित्त-सुत्तं अणेग-गुणगणाइणस्स
 दढ-व्वय-चरित्तस्स, एणंतेण जोगस्स एव विवक्खिए पएसे चउकण्णं पन्नवेयव्वं, णो छक्कणं । तहा य-जस्स
 जावइयेणं पायच्छित्तेणं परम-विसोही भवेज्जा, तं तस्स णं अणुयट्ठणा-विरहिणं धम्मेक्क-रसिएहिं वयणेहिं
 जह-ट्ठियं अणुणाहियं तावाइयं चेव पायच्छित्तं पयच्छेज्जा । एएणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं गोयमा ! तमेव
 निट्ठकियं पायच्छित्तं भण्णइ ।

[६]

‘से भयवं ! कइविहं पायच्छित्तं उवइट्ठं ?’ गोयमा ! दसविहं पायच्छित्तं उवइट्ठं, तं च अणेगहा जाव णं पारंचिए ।

‘से भयवं ! केवइयं कालं जाव इमस्स णं पच्छित्त-सुत्तस्साणुद्वाणं वट्ठिही ?’ गोयमा ! जाव णं कक्की णाम रायाणे निहणं गच्छिय एक्क-जियाययण-मंडियं वसुहं सिरिप्पभे अणगारे ।

‘भयवं ! उड्डं पुच्छा गोयमा उड्डं ण केइ एरिसे’ ! पुण्ण-भागे होही, जस्स णं इणमो सुयक्खंधं उवइसेज्जा ।
से भयवं ! केवइयाइं पायच्छित्तस्स णं पयाइं ? गोयमा ! संखाइयाइं पायच्छित्तस्स णं पयाइं ।

[७]

‘से भयवं ! तेसिं णं संखाइयाणं पायच्छित्तस्स पयाणं किं तं पढणं पायच्छित्तस्स णं पयं ?’ गोयमा ! पइदिण-किरियं ।

‘से भयवं ! किं तं पइदिण-किरियं ?’ गोयमा ! जं अणुसमयं अहन्निसा-पाणोवरमं जाव अणुट्ठेयव्वाणि संखेज्जाणि आवस्सगाणि ।

‘से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ जहा णं-आवस्सगाणि ?’ गोयमा ! असेस-कसिणट्ठ-कम्म क्खयकारि-उत्तम-सम्म-दंसण^१-नाण-चारित्त-अच्चंत-घोर-वीरुग-कट्ठ-सुदुक्कर-तव-साहणद्वाए^२ परुविज्जंति नियमिय विभत्तुद्विद्व-परिमिएणं काल-समएणं पयंपएण अहन्निस-अणुसमयं आजम्मं अवस्सं एव तित्थयराइसु कीरंति अणुद्विज्जंति, उवइसिज्जंति, परुविज्जंति, पणविज्जंति सययं । एएणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ गोयमा ! जहा णं-आवस्सगाणि । तेसिं च णं गोयमा ! जे भिक्खू कालाइक्कमेणं, वेलाइक्कमेणं, समयाइक्कमेणं अलसायमाणे^३ अणोवउत्त-पमत्ते अविहीए अण्णेसिं च असद्धं उप्पायमाणे^४ अन्नयरमावस्सगं पमाइय-पमाइयं^५ संतेणं बल-वीरिएणं सात-लेहडत्ताए आलंबणं वा किंचि घेतूणं चिराइउं पउरिया, णो णं जहुत्तयालं समणुट्ठेज्जा, से णं गोयमा ! महा-पायच्छित्ती भवेज्जा ।

[८]

‘से भयवं ! किं तं बितियं^६ पायच्छित्तस्सणं पयं ?’ गोयमा ! बीयं तइयं चउत्थं पंचमं जाव णं संखाइयाइं पच्छित्तस्स णं पयाइं ताव णं एत्थं च एव पढमं^७-पच्छित्त-पए अंतरोवगायाइं समणुविंदा । ‘से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ ?’ गोयमा ! जओ णं सव्वावस्सग-कालाणुपेही भिक्खू णं रोदट्ठज्जाण-राग-दोस कसाय-गारव-ममाकाराइसुं^८ णं अणेग-पमायालंबणेसु सव्व-भाव-भावतरंतरेहि णं अच्चंत-विप्पमुक्को भवेज्जा । केवलं तु नाण-दंसण-चारित्त-तवोकम्म-सज्झायज्जाण-सद्धम्मावस्सगेसु अच्चंतं अणिगूहिय-बल-वीरिय-परक्कमे सम्मं अभिरमेज्जा । जाव णं सद्धम्मावस्सगेसुं अभिरमेज्जा, ताव णं सुसंवुडासव-दारे हवेज्जा । जाव णं सुसंवुडासव-दारे हवेज्जा, ताव णं सजीव-वीरिएणं अणाइ-भव-गहणं संचियाणिट्ठ-दुट्ठ-ट्ठ-कम्मरासीए एगंत-निट्ठवणेक्क-बद्ध-लक्खो अणुक्कमेण निरुद्ध-जोगी भवित्ताणं निदद्धासेस-कम्मिंधणे^९ विमुक्क-जाइ-जरा-मरण-चउगइ-संसार-पास-बंधणे य सव्व-दुक्ख-विमोक्ख तेलोक्क-सिहर-निवासी भवेज्जा । एएणं अट्ठेणं गोयमा ! एवं वुच्चइ जहा णं-एत्थं चेव पढम-पए अवसेसाइं^{१०} पायच्छित्त-पयाइं अंतरोवगायाइं समणुविंदा ।

[९]

‘से भयवं ! कयरे ते आवस्सगे ?’ गोयमा ! णं चिइ-वंदणादओ । ‘से भयवं ! कम्ही^{११} आवस्सगे असइं पमाय-दोसेणं कालाइक्कमिए इ वा, वेलाइक्कमिए इ वा, समयाइक्कमिए इ वा, अणोवउत्त-पमत्ते इ वा,

१ ‘दंसण चारि’ खं. । २ ‘ट्ठा सुपरुविज्जंति निय’ सं. । ३ ‘माणो खं. सं. । ४ ‘माणो ला. । ५ ‘माइय संते’ सं. । ६ तं चितिय जे. । ७ पढम पयपच्छिं जे. पढमपायपच्छिं खं. सं. । ८ ममकां जे. । ९ निदद्धासेसकम्मणं खं. । १० असेसां ला. । ११ कम्हा ला. ।

अविहीए समणुद्विए इ वा, णो णं जहुत्तयालं विहीए सम्मं अणुद्विए, इ वा असंपडिए इ वा, विच्छंपडिए इ वा, अकए इ वा, पमाइए इ वा, केवतियं पायच्छित्तं उवइसेज्जा ?' । गोयमा ! जे केई भिक्खू वा, भिक्खुणी वा, संजय-विरय-पडिहय-पच्चकवायपाव-कम्मे-दिक्खा-दिया-पभईओ^१ अणुदियहं जावज्जीवा-भिग्गहेणं सुविसत्थे भत्ति-निब्भरे जहुत्त-विहीए सुत्तत्थं अणुसरमाणेण अणन्न-माणसे-गग-चित्ते तग्गय-माणस-सुहज्जवसाए थय-थुइहिं ण तेकालियं चेइए वंदेज्जा, तस्स णं एगाए वाराए खवणं पायच्छित्तं उवइसेज्जा, बीयाए छेदं, तइयाए उवट्ठावणं ।

[१०]

अविहीए चेइयाइं वंदए, तओ पारंचियं, जओ अविहीए चेइयाइं वंदेमाणो अन्नेसिं असद्धं संजणे इइ काउणं । जो उण हरियाणि वा, बीयाणि वा, पुप्फाणि वा, फलाणि वा, पूयट्ठाए वा, महिमट्ठाए वा, सोभट्ठाए वा, संघट्टेज्ज वा, संघट्ठावेज्ज वा, छिंदेज्ज वा, छिंदावेज्ज वा, संघट्टिज्जंताणि वा, छिंदिज्जंताणि वा, परेहिं समणुजाणेज्जा वा, एएसुं सव्वेसुं उवट्ठावणं खवणं चउत्थं आयंवलं एक्कासणं निव्विगइयं गाढागाढ-भेदेणं-जहा संखेणं नेयं । जे णं चेइए वंदेमाणस्स वा, नमंसमाणस्स वा, संथुणेमाणस्स वा, पंचप्पयारं सज्झायं पयरेमाणस्स वा, विग्घं^२ करेज्ज वा, कारवेज्ज वा, कीरंतं वा, परेहिं समणुजाणेज्ज वा, से तस्स एएसुं दुवालसं छट्ठं एक्कासणं कारणिगस्स, निक्कारणिगे अवंदए^३ संवच्छरं जाव पारंचियं काऊणं उवट्ठावेज्जा ।

[११]

जे णं पडिक्कमणं न पडिक्कमेज्जा, से णं तस्सोट्ठावणं निदिसेज्जा । बइट्ठ-पडिक्कमणे खमणं । सुन्नासुन्नीए अणोवउत्त-पमत्तो वा पडिक्कमणं करेज्जा, दुवालसं । पडिक्कमण-कालस्स चुक्कइ, चउत्थं । अकाले पडिक्कमणं करेज्जा, चउत्थं । कालेण वा पडिक्कमणं णो करेज्जा, चउत्थं ।

संधार-गओ वा संधारगोवविट्ठो वा पडिक्कमणं करेज्जा, दुवालसं । मंडलीए ण पडिक्कमेज्जा, उवट्ठावणं । कुसीलेहिं समं पडिक्कमणं करेज्जा, उवट्ठावणं । परिब्भट्ठ-वंभचेर-वएहिं समं पडिक्कमेज्जा, पारंचियं । सव्वस्स समण-संघस्स तिविहं तिविहेण खमण-मरिसामणं अकाऊणं पडिक्कमणं करेज्जा, उवट्ठावणं । पयं पण्णाविच्चाभेलिय पडिक्कमण-सुत्तं ण पयट्टेज्जा, चउत्थं ।

पडिक्कमणं काऊणं संधारगे इ वा, फलहगे इ वा, तुयट्टेज्जा, खमणं । दिया तुयट्टेज्जा, दुवालसं । पडिक्कमणं काउं गुरु-पामूलं वसहिं संदिसावेत्ताणं ण पच्चुप्पेहेइ, चउत्थं ।

[१२]

वसहिं पच्चुप्पेहिऊणं ण संपवेएज्जा छट्ठं, वसहिं असंपवेएत्ताणं रयहरणं पच्चुप्पेहेज्जा, पुरिवट्ठं । रयहरणं विहीए पच्चुप्पेहेत्ताणं गुरु-पामूलं मुहणंतगं पच्चुप्पेहिय उवहिं ण संदिसावेज्जा, पुरिवट्ठं । मुहणंतगेणं अपच्चुप्पेहिणं उवहिं संदिसावेज्जा, पुरिवट्ठं । असंदिसावियं उवहिं पच्चुप्पेहेज्जा, पुरिवट्ठं । अणुवउत्तो वसहिं वा उवहिं वा पच्चुप्पेहे, दुवालसं । अविहीए वसहिं, वा उवहिं वा अण्णयरं वा भंड-मत्तोवगरणं जायं किंचि अणोवउत्त-पमत्तो पच्चुप्पेहेज्जा, दुवालसं ।

वसहिं वा उवहिं वा भंड-मत्तोवगरणं वा अपडिलेहियं वा दुप्पडिलेहियं वा परिभुंजेज्जा दुवालसं ।

वसहिं, वा उवहिं, वा भंड-मत्तोवगरणं, वा ण पच्चुप्पेहेज्जा, उवट्ठावणं ।

[१३]

एवं वसहिं उवहिं पच्चुप्पेहेत्ताणं जम्ही पएसे संधारयं जम्ही उ पएसे उवहिए पच्चुप्पेहणं कयं, तं ठाणं निउणं हलुय-हलुयं दंडापुंछणगेण, वा रयहरणेण, वा साहरेत्ताणं तं च कयवरं पच्चुप्पेहितु छप्पइयाओ ण पडिगाहेज्जा, दुवालसं ।

छप्पइयाओ पडिगाहेत्ताणं तं च कयवरं परिट्ठवेऊणं इरियं ण पडिक्कमेज्जा, चउत्थं । अपच्चुप्पेहियं कयवरं परिट्ठवेज्जा, उवट्ठावणं । जइ णं छप्पइयाओ हवेज्जा, अहा णं णत्थि, तओ दुवालसं । एवं वसहिं उवहिं पच्चुप्पेहिऊणं समाहिं खइरोल्लगं च ण परिट्ठवेज्जा, चउत्थं ।

अणुणए सूरिए समाहिं वा खइरोल्लगं वा परिट्ठवेज्जा, आयंबिलं हरिय-काय संसत्ते, इ वा बीयकाय-संसत्ते, इ वा तसकाय-वेइंदियाईएहिं, वा संसत्ते थंडिले समाहिं, वा खइरोल्लगं, वा परिट्ठवे अन्नयरं, वा उच्चाराइयं वोसिरेज्जा, पुरिवट्ठेक्कासणगायंबिलं अहक्कमेणं ।

जइ णं णो उद्वणं संभवेज्जा, अहा णं उद्वणा संभावीए, तओ खमणं ।

तं च थंडिलं पुणरवि पडिजागरेऊणं नीसंकं काऊणं पुणरवि आलोएत्ताणं जहा-जोगं पायच्छित्तं ण पडिगाहेज्जा तओ उवट्ठावणं ।

समाहिं परिट्ठवेमाणो सागारिएणं संचिकखीयए संचिकखीयमाणो^१ वा परिट्ठवेज्जा, खवणं ।

अपच्चुवेहिए थंडिल्ले जं किंचि वोसिरेज्जा, तत्थोवट्ठाणं ।

[१४]

एवं च वसहिं उवहिं पच्चुप्पेहेत्ताणं समाही खइरोल्लगं च परिट्ठवेत्ताणं एगग-माणसो आउत्तो विहीए सुत्तत्थं अणुसरेमाणो ईरियं ण पडिक्कमेज्जा, एक्कासणगं,

मुहणंतगेणं विणा इरियं पडिक्कमेज्जा वंदण-पडिक्कमणं वा करेज्जा जंभाएज्ज वा सज्झायं वा करेज्जा वायणादी, सव्वत्थ पुरिवट्ठं ।

एवं च इरियं पडिक्कमित्ताणं सुकुमाल-पम्हल-अचोप्पड-अविक्किट्ठेणं अविद्ध-दंडेणं दंड-पुच्छणगेणं वसहिं ण पमज्जे, एक्कासणगं ।

बोहारियाए^२ वा वसहिं वोहारेज्जा, उवट्ठावणं ।

वसहीए दंडा-पुच्छणगं^३ दाऊणं कयवरं ण परिट्ठवेज्जा, चउत्थं ।

अपच्चुप्पेहियं कयवरं परिट्ठवेज्जा, दुवालसं । जइ णं छप्पइयाओ ण हवेज्जा, अहा^४ णं हवेज्जा तओ णं उवट्ठावणं । वसही संतिथं^५ कयवरं पच्चुप्पेहमाणे णं जाओ छप्पइयाओ तत्थ अण्णेसिऊणं अण्णेसिऊणं, समुच्चिणिय समुच्चिणिय पडिगाहिया, ताओ जइ णं ण सव्वेसिं भिक्खूणं संविभाइऊणं देज्जा, तओ एक्कासणगं ।

जइ सयमेव अत्तणो ताओ छप्पइयाओ पडिगाहेज्जा, अह णं ण संविभइउं दिज्जा ण य अत्तणो^६ पडिगाहेज्जा, तओ पारंचियं ।

एवं वसहिं दंडा पुच्छणगेणं विहीए पमज्जिऊणं कयवरं पच्चुप्पेहेऊणं छप्पइयाओ संविभातिऊणं च तं च कयवरं ण परिट्ठवेज्जा परिट्ठवित्ताणं च सम्मं विहीए अच्चंतोवउत्ते एगगमाणसेण पयंपएणं तु सुत्तत्थो भयं सरमाणे जे णं भिक्खू ण इरियं पडिक्कमेज्जा, तस्स य आयंबिल-खमणं पच्छित्तं निदिसेज्जा,

एवं तु अइक्कमेज्जा णं गोयमा ! किंचूणं दिवट्ठं घडिगं पुव्वणिहगस्स णं पढम-जामस्स ॥छा॥

[१५]

एयावसरम्ही उ गोयमा ! जे णं भिक्खू गुरुणं पुरओ विहीए सज्झायं संदिसावेऊणं एगग-चित्ते सुयाउत्ते दढं धिईए घडिगूण पढम-पोरिसिं जावज्जीवाभिगहेणं अणुदियहं अपुव्व-णाण-गहणं न करेज्जा, तस्स दुवालसमं पच्छित्तं निदिसेज्जा । अपुव्व-नाणाहिज्जणस्स असइं जं एव पुव्वाहिज्जियं तं सुत्तत्थोभयं अणुसरमाणो एगगमाणसे ण परावत्तेज्जा, भत्तिथी-राय-तक्कर-जणवयाइ विचित्त-विगहासु णं अभिरमेज्जा, अवंदणिज्जे ।

जेसिं च णं पुव्वाहीयं सुत्तं ण अत्थे व, अउव्व-नाण-गहणस्स णं असंभवो वा, तेसिं अवि घडिगूण पढम-पोरिसीए पंच-मंगलं पुणो पुणो परावत्तणीयं । अहा णं णो परावत्तिया विगहं कुव्वीया वा निसामिया वा, से णं अवंदे ।

एवं घडिगूणाए पढम-पोरिसीए जे णं भिक्खू एगग-चित्तो सज्झायं काऊणं तओ पत्तग-मत्तग-कमढगाइं भंडोवगरणस्सणं अव्वक्खित्ताउत्तो विहीए पच्चुप्पेहेणं न करेज्जा, तस्स णं चउत्थं पच्छित्तं निदिसेज्जा ।

भिक्खू-सदो पच्छित्त-सदो य, इमे सव्वत्थ पइ-पयं जो जणीए^१, जइ णं तं भंडोवगरणं ण भुंजीया, अहा णं परिभुंजे, दुवालसं ।

[१६]

एवं अइकंता पढमा पोरिसी ।

बीय-पोरिसीए अत्थ-गहणं ण करेज्जा, पुरिवड्ढं । जइ णं वक्खाणस्स णं अभावो, अहा णं वक्खाणं अत्थ एव, तं न सुणेज्जा, अवंदे ।

वक्खाणस्सासंभवे कालवेलं जाव वायाणाइ-सज्झायं ण करेज्जा, दुवालसं । एवं पत्ताए काल-वेलाए जं किंचि अइय-राइय-देवसिय-अइयोरे निंदिए गरहिए आलोइए पडिक्कंते, जं किंचि काइगं, वा वाइगं, वा माणसिगं वा उस्सुत्तायरणेण, वा उम्मगायरणेण, वा अकप्पासेवणेण, वा अकरणिज्ज-समायरणेण, वा दुज्झाएण, वा दुचित्तिएण, वा अणायार-समायरणेण, वा अणिच्छियव्व समायरणेण, वा असमण-पाओग-समायरणेण, वा णाणे दंसणे चरित्ते सुए सामाइए तिहं गुत्तियादीणं चउणं कसायादीणं पंचणं महव्वयादीणं छणं जीव-निकायादीणं [सत्तणं पाणेसणमाईणं] सत्तणं पिंडेसणाइणं अट्ठणं पवयणमाइणं नवणं बंभचेर-गुत्तादीणं दसविहस्स णं समणधम्मस्स एवं तु । जाव णं एमाइ अणेगालावगमाईणं खण्डणे विराहणे वा आगम-कुसलेहिं णं गुरूहिं पायच्छित्तं उवइट्ठं, तं निमित्तेणं जहा सत्तीए अणिगूहिय-बल-वीरिय-पुरिसयार-परक्कमे असढत्ताएअदीण-माणसे अणसणाइ स-बज्झंतरं दुवालसविहं तवो-कम्मं गुरूणं अंतिए पुणरवि निट्टंकिऊणं सुपरिफुडं काऊणं 'तह' त्ति अभिणंदित्ताणं खंडखंडी-विभत्तं वा एग-पिंड-द्वियं वा ण सम्मं अणुचिट्ठेज्जा, से णं अवंदे ।

'से भयवं ! के णं अट्ठेणं खंडखंडीए काउमणुचेट्ठेज्जा ? गोयमा ! जे णं भिक्खू संवच्छरद्धं चाउमास खमणं वा एक्को लगं काऊणं ण सक्कुणोइ, से णं छट्ठ-ट्ठम-दसम-दुवालसद्ध-मास-खमणेहिं णं तं पायच्छित्तं अणुपवेसेइ अन्नमवि जं किं चि पायच्छित्ताणुयं । एते णं अत्थेणं खण्ड-खण्डीए समणुचेट्ठे, । एवं तु समोगाढं किंचूणं पुरिवड्ढं ।

[१७]

एयावसरम्मि उ जे णं पडिक्कमंते, इ वा वंदंते, इ वा सज्झायं करंते, इ वा संचरते इ वा परिभमंते, इ वा गए, इ वा ठिए, इ वा बइड्डल्लगे, इ वा उट्ठियल्लगे, इ वा तेउ-काएण फुसियल्लगे भवेज्जा, से णं आयंबिलं । ण संवरेज्जा, तओ चउत्थं ।

[१८]

अण्णेसिं तु जहा जोगं जहेव पायच्छित्ताणि पविसंति, तहा स-सत्तीए तवो-कम्मं णाणुट्ठिएइ, तओ चउगुणं पायच्छित्तं । तं एव बीय-दियहे उवइसेज्जा । जेसिं च णं वंदंताण, वा पडिक्कमंताण, वा दीहं वा मज्जारं, वा छिंदिऊणं गयं हवेज्जा, तेसिं च णं लोय-करणं अन्नत्थगमणं, तं माणं उग-तवाभिरमणं । एयाइं ण कुव्वंति, तओ गच्छ बज्झे ।

जे णं तु तं महोवसग-साहगं उप्पाइगं दुन्निमित्तं अमंगलावहं हविया ।

जे णं पढम-पोरिसीए, वा बीय-पोरिसीए, वा चंकमणियाए परिसक्किरेज्जा^१ अगालसन्निए, इ वा छड्किडे^२, इ वा, से णं जइ चउव्विहेणं ण संचरेज्जा^३, तओ छट्ठं ।

दिया थंडिल्ले पडिलेहिए राओ सन्नं वोसिरेज्जा, समाहीए इ वा, एगासणगं गिलाणस्स, अन्नेसिं तु छट्ठं एव ।

जइ णं दिया ण थंडिल्लं पच्चुप्पेहियं, णो णं समाही संजमिया, अपच्चुप्पेहिए थंडिल्ले अपच्चुप्पेहियाए चेव समाहीए रयणीए सन्नं वा काइयं वा वोसिरेज्जा, एगासणगं गिलाणस्स, सेसाणं दुवालसं, अहा णं गिलाणस्स मिच्छुक्कडं वा ।

एवं पढम-पोरिसीए बीय-पोरिसीए वा सुत्तत्थ-अहिज्जणं मोत्तूणं जे णं इत्थी-कहं, वा भत्त-कहं, वा देस-कहं, वा राय-कहं, वा तेण-कहं, वा गारत्थिय-कहं, वा अन्नं, वा असंबद्धं रोद्धज्झाणोदीरणा कहं पत्थावेज्ज, वा उदीरज्ज, वा कहेज्ज, कहावेज्ज वा से णं संवच्छरं जाव अवंदे ।

[१९]

अहा पढम-बीय-पोरिसीए जइ णं कयाइ^४ महया कारण-वसेणं अद्ध-घडिगं घडिगं वा सज्झायं न कयं, तत्थ मिच्छुक्कडं गिलाणस्स, अन्नेसिं निव्विगइयं दढ-निट्ठरं ।

तेण वा गिलाणेण वा जइ णं कहिं चि केणइ कारणेणं जाएणं असइं गीयत्थ-गुरुणा अणणुणाएणं सहसा कयाइ बइद्ध-पडिक्कमणं कयं हवेज्जा, तओ मासं, जाव अवंदे चउ-मासे जाव मुणव्वयं च ।

जे णं पढम-पोरिसीए अणइक्कंताए तइय-पोरिसीए अइक्कंताए भत्तं, वा पाणं, वा पडिगाहेज्ज, वा परिभुंजेज्ज वा तस्स णं पुरिवट्ठणं । चेइएहिं अवंदिएहिं उवओगं करेज्जा, पुरिवट्ठं ।

गुरुणो अंतिए ण उवओगं करेज्जा, चउत्थं ।

अकएणं उवओगेणं जं किंचि पडिगाहेज्जा, चउत्थं ।

अविहीए उवओगं करेज्जा, खवणं ।

[२०]

भत्तट्ठाए, वा पाणट्ठाए, वा भेसज्जट्ठाए, वा सकज्जेण, वा गुरु-कज्जेण, वा बाहिर-भूमीए निग्गच्छंते णं गुरुणो पाए उत्तिमंगेण संघट्टेत्ताणं आवस्सियं ण करेज्जा, पविसंते घंघसालाईसु ण वसही दुवारे निसीहियं ण करेज्जा, पुरिवट्ठं ।

सत्तण्हं कारण-जायाणं असई वसहीए बहिं निग्गच्छे, गच्छ-बज्झो^५ ।

एगो गच्छे, उवट्ठावणं । अगीयत्थस्स गीयत्थस्स, वा संकणिज्जस्स, वा भत्तं वा पाणं वा भेसज्जं, वा वत्थं, वा पत्तं, वा दंडगं, वा अविहीए पडिगाहेज्जा गुरुणं च ण आलोएज्जा तइय-वयस्स छेदं, मासं जाव अवंदे मूणव्वयं च ।

भत्तट्ठाए, वा पाणट्ठाए, वा भेसज्जट्ठाए, वा सकज्जेण, वा गुरु-कज्जेण, वा पविट्ठो गामे, नगरे, वा रायहाणीए, वा तिय-चउक्क-चच्चर-परिसा-गिहे इ वा तत्थ कहं वा विकहं वा पत्थावेज्जा, उवट्ठावणं ।

सोवाहणो परिसक्केज्जा^६ उवट्ठाणं । उवाहणाओ ण पडिगाहेज्जा, खवणं ।

तारिसे णं स-विहाणगे उवाहणाओ ण परिभुंजेज्जा, खवणं ।

[२१]

गओ वा ठिओ वा केणइ पुट्ठो निउणं म्हुंरं थोवं कज्जावडियं अगव्वियं अतुच्छं^७ निदोसं सयल-जणमणाणंद-कारयं इह-पर-लोग-सुहावहं वयणं ण भासेज्जा, अवंदे ।

१ पडिसक्केज्जा खं. पडिसक्केज्जा आ. । २ छट्ठी करे सा. छट्ठी करे. ख. । ३ संवरे सा. ला । ४ कहाई सु. । ५ बज्झोरगो ग. सं./ ज्झोरगो सा. ख. । ६ परिक्रमेज्जा ला. । ७ अणुत्तं शु. ।

जइ णं णाभिगहिओ सोलस-दोस-विरहियं पी स-सावज्जं भासेज्जा, उवट्ठावणं ।
 बहु भासे, उवट्ठावणं । पडिणियं भासे, उवट्ठावणं ।
 कसाएहिं जिज्जे^१, अवंदे ।
 कसाएहिं समुइण्णेहिं भुंजे रयणिं वा परिवसेज्जा, मासं जाव मुणव्वए अवंदे य उवट्ठावणं च ।
 परस्स वा कस्सइ कसाए समुइरेज्जा दर-कसायस्स वा कसाय-वुड्ढिं करेज्जा, मम्मं वा किंचि बोलेज्जा, एतेसुं
 गच्छ-बज्झो ।
 फरुसं भासे, दुवालसं ।
 कक्कसं भासे, दुवालसं ।
 खर-फरुस-कक्कस-निट्ठरमणिद्वं भासे, उवट्ठावणं ।
 दुब्बोल्लं देइ, खमणं ।
 कलिं^२ किलिकिंचं कलहं झं झं, डमरं वा करेज्जा, गच्छ-बज्झो ।
 मगार-जगारं वा बोले खमणं, वीय-वाराए अवंदे ।
 वहंतो संघ-बज्झो, हणंतो संघ-बज्झो, एवं खणंतो भजंतो ल्हसंतो लूडंतो^३ जालेंतो जालावेंतो पयंतो पयावेंतो,
 एतेसुं सव्वेसुं पत्तेगं संघ-बज्झो ।

[२२]

गुरुं पडिसूरेज्जा अन्नं वा मयहराइयं कहिं चि हीलेज्जा, गच्छायारं, वा संघायारं, वा वंदण-पडिक्कमणमाइ
 मंडली-धम्मं, वा अइक्कमेज्जा, अविहीए पव्वावेज्ज, वा उवट्ठावेज्ज, वा अओगस्स, वा सुत्तं वा अत्थं वा
 उभयं, वा परुवेज्जा, अविहीए सारेज्ज, वा वारेज्ज, वा चोएज्ज, वा विहीए वा सारण-वारण चोयणं ण
 करेज्जा, उम्मग-पट्ठियस्स, वा जहा विहीए जाव णं सयल-जण-सण्णिज्झं परिवाडिए ण भासेज्जा हियं भासं
 स-पक्ख-गुणावहं, एतेसुं सव्वेसुं पत्तेगं कुल-गण-संघ-बज्झो ।

कुल-गण-संघ-बज्झीकयस्स णं अच्चंत-घोर-वीर-तवाणुट्ठानाभिरयस्सा वि णं गोयमा ! अप्पेही, तम्हा
 कुल-गण-संघ-बज्झीकयस्स णं खण-खण-द्धघडिग-घडिगद्धं वा ण चिट्ठेयव्वं ति ।

[२३]

अप्पुच्चुप्पेहिए थंडिल्ले उच्चारं, वा पासवणं, वा खेल्लं वा सिंघाणं, वा जल्लं, वा परिट्ठवेज्जा, निसीयंतो
 संडासगे ण पमज्जेज्जा, निव्विगइयायंबिलं अहक्कमेणं । भंड-मतोवगरण-जायं जं किंचि दंडगाई ठवंते इ वा
 निक्खिवंतो, इ वा साहरंतो, इ वा पडिसाहरंतो, इ वा गिणहंतो, इ वा पडिगिणहंतो, इ वा अविहीए ठवेज्ज,
 वा निक्खिवेज्ज वा साहेरज्ज वा पडिसाहेरज्ज वा गिणहेज्ज, वा पडिगिणहेज्ज, वा एतेसुं असंसत्त-खेत्ते पत्तेगं
 चउरो आयंबिले, संसत्तखेत्ते, उवट्ठावणं ।

दंडगं, वा रयहरणं, वा पाय-पुच्छणं, वा अंतरकप्पगं, वा चोल-पट्टगं, वा वासाकप्पं, वा जाव णं मुहणंतगं,
 वा अण्णयरं, किं चि संजमोवगरण-जायं अप्पडिलेहियं, वा दुप्पडिलेहियं, वा ऊणाइरित्तं गणणाए पमाणेणं
 वा परिभुंजे, खवणं ।

सव्वत्थं णं अविहीए नियंसणुत्तरीयं रयहरणं दंडगं वा परिभुंजे, चउत्थं ।

सहसा रयहरणं खवे^४ निक्खिवइ, उवट्ठावणं ।

अंगं वा उवंगं वा संबाहावेज्जा, खवणं ।

रयहरण-सुसंघट्टे, चउत्थं । पमत्तस्स सहसा मुहणंतगाइ किं चि संजमोवगरणं विप्पणस्से, तत्थ णं जाव खमणोट्ठावणं

जहा जोगं गवेसणं मिच्छुक्कड-वोसिरणं पडिगाहणं च ।

आउकाय-तेउकायस्स णं संघट्टणाई एगंतेणं निसिद्धे । जो ऊण जोइए अंतलिक्खबिंदु-वारेहिं, वा आउत्तो, वा अणाउत्तो, वा सहसा, फुसेज्जा, तस्स णं पकहियं च एवायंबिलं ।

इत्थीणं अंगावयवं किंचि हत्थेण, वा पाएण, वा दंडगेण, वा कर-धरिय-कुसगेण, वा चलणक्खेवेण, वा संघटे, पारंचियं ।

सेसं पुणो वि सत्थाणे पबंधेण भाणीहई ।

एवं तु आगयं भिक्खा-कालं ॥छा॥

[२४]

एयावसम्ही उ गोयमा ! जे णं भिक्खू पिंडेसणभिहिणं विहिणा अदीण-मणसो ।

‘वज्जेतो बीय-हरीयाइं, पाणे य दग-मट्टियं [द० ५ । १।३]

‘ओवायं विसमं खाणुं’ [दश. ५ । १ । ४]

‘रण्णो गिहवईणं च’ [दश. ५ । १ । १६]

संकट्टणं विवज्जंतो [दश. ५ । १ । १५]

पंच-समिय-ति-गुत्तो^१ गोयर-चरियाए पाहुडियं ण पडियरिया, तस्स णं चउत्थं पायच्छित्तं उवइसेज्जा ।

जइ णं णो अभत्तट्ठी ठवणा-कुलेसु पविसे खवणं ।

सहसा पडिवुत्थं^२ पडिगाहियं, तक्खणा ण परिट्ठवे निरुवद्दे थंडिले, खवणं ।

अकप्पं पडिगाहेज्जा, चउत्थाइ ।

जहा जोगं कप्पं वा पडिसेहेइ, उवट्ठावणं ।

गोयर-पविट्ठे कहं, वा विकहं वा, उभय-कहं, वा पत्थावेज्ज, वा उदीरज्ज, वा कहेज्ज, वा निसामेज्ज, वा छट्ठं ।

गोयर-मागओ य भत्तं, वा पाणं, वा भेसज्जं, वा जं जेण चित्तियं^३, जं जहा य चित्तियं, जहा य पडिगाहियं तं तहा सव्वं णालोएज्जा, पुरिवट्ठं ।

[२५]

इरियाए अपडिक्कंताए भत्त-पाणाइयं आलोएज्जा, पुरिवट्ठं, ससरक्खेहिं पाएहिं अपमज्जिएहिं इरियं पडिकमेज्जा पुरिमट्ठं । इरियं पडिक्कमिउकामो तिण्णि वाराओ चलणगाणं हिट्ठिम-भूमि-भागं ण पमज्जेज्जा, निव्विइयं ।

कण्णोट्टियाए, वा मुहणंतगेण, वा विणा इरियं पडिक्कमे, मिच्छदुक्कडं^४ पुरिमट्ठं वा ।

पाहुडियं आलोइत्ता सज्झायं पट्ठावित्तु^५ तिसराइं धम्मोमंगलाइं ण कट्ठेज्जा, चउत्थं ।

धम्मो मंगलगेहिं च णं अपयट्टिएहिं चेइय-साहूहिं च अवंदिएहिं पारावेज्जा, पुरिवट्ठं ।

अपाराविणं भत्तं, वा पाणं, वा भेसज्जं, वा परिभुंजे चउत्थं ।

गुरुणो अंतियं ण पारावेज्जा, णो उवओगं करेज्जा, णो णं पाहुडियं आलोएज्जा, ण सज्झायं पट्ठावेज्जा, एतेसुं पत्तेयं उवट्ठावणं । गुरु वि य जेणं णो उवउत्ते हवेज्जा, से णं पारंचियं ।

[२६]

साहम्मियाणं संविभागेणं अविइन्नेणं जं किंचि भेसज्जाइ परिभुंजे, छट्ठं ।

भुंजंते, इ वा परिवेसंते, इ वा पारिसाडिं करेज्जा, छट्ठं । तित्त-कडुय-कसायंबिल-महुर-लवणाइं रसाइं आसायंते इ वा पलिसायंते इ वा परिभुंजे, चउत्थं ।

१ पंच समिइ ति जुत्तो खं. । २ ऽडिपुंछ सु., डिवुत्थं (वत्थुं) सा. खं. । ३ ऽण दिनयं सा., ऽण वेत्तियं सु. खं. ण चेत्तियं सं. । ४ मिच्छुक्कडं खं. । ५ पट्ठेत्तु खं. ।

तेसुं चेव रसेसुं रागं गच्छे, खमणं अट्ठमं वा अकएणं काउसगेणं विगइं परिभुंजे, पंचेवायंबिलाणि ।
दोहं विगइणं उट्ठं परिभुंजे, पंच निव्विगइयाणि । अकारणिगो विगइ-परिभोगं कुज्जा, अट्ठमं ।

[२७]

असणं, वा पाणं, वा भेसज्जं, वा गिलाणस्स अइण्णाणुच्चरियं परिभुंजे, पारंचियं ।

गिलाणेणं अपडिजागरिणं भुंजे, उवट्ठावणं ।

सव्वमवि निय-कत्तव्वं परिचेच्चाणं गिलाण-कत्तव्वं ण करेज्जा, अवंदे ।

गिलाण-कत्तव्वमालंबिरुणं नियय-कत्तव्वं पमाएज्जा, अवंदे । गिलाण-कप्पं ण उत्तरेज्जा, अट्ठमं ।

गिलाणेण सद्धिरे एग-सदेणागंतुं^१ जमाइसे तं ण कुज्जा, पारंचिए ।

णवरं जइ णं से गिलाणे सत्थ-चित्ते, अहा णं संनिवायादीहिं उब्भामिय-माणसे हवेज्जा, तओ जमेव
गिलाणेणमाइडं तं ण कायव्वं तस्स जहाजोगं कायव्वं ण करेज्जा, संघवज्जो (छ)

[२८]

आहाकम्मं, वा उद्देसियं, वा पूइकम्मं, वा मीस-जायं, वा ठवणं, वा पाहुडियं वा पाओयरं, वा कीयं,
वा पामिच्चं, वा पारियट्ठियं, वा अभिहडं, वा उब्भिण्णं, वा मालोहडं, वा अच्छेज्जं, वा अणिसट्ठं, वा
अज्झोयरं, वा धाई-दूर्ई-णिमित्तेणं आजीववणिमग-तिगिच्छा-कोह-माण-माया-लोभेणं पुव्विं संथव-पच्छा-
संथव विज्जा-मंत-चुण्ण-जोगे^२ संकिय-मक्खिय-निक्खित्त-पिहिय-साहरिय-दायगुम्मीस-अपरिणय-लित्त-
छड्डिय एयाए बायालाए दोसेहिं-अण्णयर-दोस दूसियं आहारं, वा पाणं, वा भेसज्जं, वा परिभुंजेज्जा, सव्वत्थ
पत्तेगं जहा-जोगं कमेणं खमणायंबिलादी उवइसेज्जा ।

छण्हं दोसेहिं कारण जायाणमसई भुंजे अट्ठमं ।

सधूम सइंगालं-भुंजे उवट्ठावणं ।

संजोइय-संजोइय जीहा लेहडत्ताए भुंजे, आयंबिल-खवणं । संते बल-वीरिय-पुरिसयार-परक्कमे-अट्ठमि-चाउदसी-
नाण-पंचमी पज्जोसवणा चाउम्मासिए चउत्थट्ठम-छट्ठे ण करेज्जा, खमणं ।

[२९]

कप्पं णावियइ, चउत्थं ।

कप्पं परिट्ठवेज्जा, दुवालसं ।

पत्तग-मत्तग-कमढां वा अण्णयरं वा भंडोवगरण-जायं अतिप्पिरुणं ससिणिद्धं वा अससिणिद्धं अणुल्लेहियं
ठवेज्जा चउत्थं । पत्ता-बंधस्स णं गंठिओ ण छोडेज्जा ण सोहेज्जा चउत्थं पच्छित्तं ।

समुदेस-मंडलीओ संघट्टेज्जा, आयामं, संघट्टं वा समुदेस-मंडलिं च्छिविरुणं दंडा पुंछणगं ण देज्जा, निव्विइयं
समुदेस-मंडलीं छिविरुणं दंडा-पुंछणगं च दाऊणं इरियं ण पडिक्कमेज्जा, निव्वीइयं ।

एवं इरियं पडिक्कमित्तु दिवसावसेसियं ण संवरेज्जा, आयामं

गुरु-पुरओ ण संवरेज्जा, पुरिमट्ठं ।

अविहीए संवरेज्जा, आयंबिलं ।

संवरेत्ता णं चेइय साहूणं वंदणं न करेज्जा, पुरिमट्ठं ।

कुसीलस्स वंदणगं देज्जा, अवंदे । (छ)

[३०]

एयावसरम्ही उ बहिर-भूमीए पाणिय-कज्जेणं गंतूणं जावागमे^३ ताव णं समोगाढेज्जा किंचूणाहियं
तइय-पोरिसी ।

तमवि जाव णं इरियं पडिक्कमित्ता णं विहिए गमणागमणं च आलोइऊणं पत्तगमत्तगकमढगाइयं भंडोवगरणं निक्खिवइ, ताव णं अणूणाहिया तइय-पोरिसी, हवेज्जा ।

एवं अइक्कंताए तइय-पोरिसीए गोयमा ! जे णं भिक्खू उवहिं थंडिलाणि विहिणा गुरु-पुरओ संदिसावेत्ता णं पाणगस्स य संवरेऊण काल-वेलं जाव सज्झायं ण करेज्जा, तस्स णं छट्ठं पायच्छित्तं उवइसेज्जा ।

एवं च आगयाए काल-वेलाए गुरु-संतिए उवहिं थंडिले वंदण-पडिक्कमण-सज्झाय-मंडलीओ वसहिं च पच्चुप्पेहिताणं समाही-खइरोल्लगे य संजमिऊणं अत्तणगे उवहिं थंडिल्ले पच्चुप्पेहितु गोयर-चरियं पडिक्कमिऊणं कालो गोयर-चरिया-घोसणं काऊणं तओ देवसियाइयार-विसोहि-निमित्तं काउस्सगं करेज्जा, एएसु पत्तेगं उवट्ठावणं पुरिवट्ठेगासणगोवट्ठावणं जहा संखेणं पेयं ।

[३१]

एयं काऊणं काउस्सगं मुहणंतगं पच्चुप्पेहेउं विहीए गुरुणो कितिकम्मं काऊणं जं किंचि कत्थइ सूरुगम पभित्तीए चिद्धंतेण, वा गच्छंतेण, वा चलंतंतेण, वा भमंतंते ण, वा संभरंतंते ण,^१ वा पुढवि-दग-अगणि-मारुय-वणस्सइ-हरिय-तण-बीय-पुप्फ-फल-किसलय-पवाल-कंदल-बि-ति-चउ-पंचिदियाणं संघट्टण-परियावण-किलावण-उद्दवणं वा कयं हवेज्जा । तहा तिण्हं गुत्तादीणं चउण्हं कसायादीणं पंचण्हं महव्वयादीणं छण्हं जीव-निकाया-दीणं सत्तण्हं पाण-पिंडेसणाणं अट्टण्हं पवयण-मायादीणं णवण्हं बंभचेरादीणं दस विहस्स णं समण-धम्मस्स-नाण-दंसण-चरित्ताणं च जं खंडियं जं विराहियं तं निंदिऊणं गरहिऊणं आलोइऊणं पायच्छित्तं च पडिवज्जिऊणं एगग-माणसे सुत्तत्थोभयं धणियं भावेमाणे पडिक्कमणं न करेज्जा, उवट्ठावणं । एवं तु अदसणं गओ सूरिओ । (छ)

[३२]

चेइएहिं अवंदिएहिं पडिक्कमेज्जा, चउत्थं ।

एत्थं च अवसरं विण्णेयं ।

पडिक्कमिऊणं विहीए रयणीए पढम-जामं अणूणगं सज्झायं न करेज्जा, दुवालसं ।

पढम पोरिसीए अणइक्कंताए संधारणं संदिसावेज्जा, छट्ठं ।

असंदिसाविणं संधारणेणं संधारेज्जा, चउत्थं ।

अपच्चुप्पेहिए थंडिल्ले संधारेइ, दुवालसं ।

अविहीए संधारेज्जा, चउत्थं ।

उत्तर-पट्टगेणं विणा संधारेइ, चउत्थं ।

दोउडं संधारेज्जा, चउत्थं ।

कुसिरणप्पयादी^२ संधारेज्जा, सयं आयंबिलाणि^३ ।

सव्वस्स समण-संघस्स साहम्मियाणमसाहम्मियाणं च सव्वस्सेव जीव-रासिस्स सव्व-भावभावंतरेहि णं तिविहं तिविहेणं खामण-मरिसावणं अकाऊणं चेइएहिं तु अवंदिएहिं गुरु-पायमूलं च उवही-देहस्सासणादीणं च सागारेणं पच्चक्खाणेणं अकएणं कण्ण-विवरेसुं च कप्पास-रूवेणं अट्टइएहिं^४ संधारगम्ही ठाएज्जा, एएसु पत्तेगं उवट्ठावणं ।

[३३]

संधारगम्ही उ ठाऊणमिमस्स णं धम्म-सरीरस्स गुरु-पारंपरिएणं समुवलब्धेहिं तु इमेहिं परममंतक्खरेहिं दससु वि दिसासुं अहि-करि-हरि-दुट्ठन्त-वाणमंतर-पिसायादीणं रक्खं ण करेज्जा, उवट्ठाणं ।

दससु वि दिसासु रक्खं काऊण दुवालसहिं भावणाहिं अभावियाहिं सोवेज्जा, पणुवीसं आयंबिलाणि ।

एकं निदं सोऊणं पडिबुद्धे इरियं पडिकमेत्ताणं पडिकमण-कालं जाव सज्झायं न करेज्जा, दुवालसं ।

पसुत्ते दुसुमिणं वा कुसुमिणं वा ओगाहेज्जा^१, सएणं उसासेणं काउस्सगं ।

रयणीए छीएज्ज, वा खासेज्ज, वा फलहग-पीढग-दंडगेण वा खडुक्कं पउरिया, खमणं ।

दीया, वा राओ, वा हास-खेड्ड-कंदप्प-णाहवायं करेज्जा, उवट्ठावणं ।

एवं जे णं भिक्खू सुत्ताइक्कमेणं कालाइक्कमेणं आवासणं कुव्वीया, तस्स णं कारणिगस्स मिच्छुक्कडं गोयमा ! पायच्छित्तं उवइसेज्जा । जे य णं अकारणिगे, तेसिं तु णं जहा-जोगं चउत्थाइए उवएसे य । जे णं भिक्खू सदे करेज्जा, सदे उवइसेज्जा, सदे गाढागाढ-सदे य, सव्वत्थ पइ-पयं पत्तेयं सव्व-पएसुं संबज्झावेयव्वे ।

[३४]

एवं जे णं भिक्खू आउ-कायं, वा तेउ कायं, वा इत्थी-सरीरावयवं, वा संघट्टेज्जा नो णं परिभुंजेज्जा, से णं तस्स पणुवीसं आयंबिलाणि उवइसेज्जा । जे उ ण परिभुंजेज्जा, से णं दुरंत-पंत-लक्खणे अदट्ठव्वे महा-पाव-कम्मे पारंचिए ।

[३५]

अहा णं महा-तवस्सी हवेज्जा, तओ सयरि^२ मासखवणाणं सयरि अद्ध-मास-खवणाणं सयरि दुवालासाणं सयरि दसमाणं सयरि अट्ठमाणं सयरि छट्ठाणं सयरि चउत्थाणं सयरि आयंबिलाणं सयरि एगट्ठाणाणं सयरि सुद्धायामेगासणाणं सयरि निव्विगइयाणं जाव णं अणुलोम-पडिलोमेणं णिहिसेज्जा ।

एयं च पच्छित्तं जे णं भिक्खू अविसेते समणुट्टेज्जा, से णं आसण्ण-पुरेक्खडे नेए ।

‘से भयवं ! इणमो सयरि सयरि अणुलोम-पडिलोमेणं केवतिय-कालं जाव समणुट्ठिहिइ’ ? गोयमा ! जाव णं आयारमंगं वाएज्जा ।

‘भयवं ! उट्ठं पुच्छा, गोयमा ! उट्ठं केई समणुट्टेज्जा केइ णो समणुट्टेज्जा । जे णं समणुट्टेज्जा, से णं वंदे, से णं पुज्जे, से णं दट्ठव्वे, से णं सुपसत्थ, सुमंगले सुगहियनामधेज्जे तिण्हं पि लोगाणं वंदणिज्जे त्ति । जे णं तु णो समणुट्टे, से णं पावे, से णं महापावे, से णं महापाव-पावे, से णं दुरंत-पंत-लक्खणे जाव णं अदट्ठव्वे त्ति ।

[३६]

जया णं गोयमा ! इणमो पच्छित्तसुत्तं वोच्छिज्जिहिइ, तया णं चंदाइच्चा गहा-रिक्खा-तारगाणं सत्त-अहोरेते तेयं णो विप्फुरेज्जा । इमस्स णं वोच्छेदे गोयमा ! कसिणस्स संजमस्स अभावो, जओ णं सव्व-पाव-निट्ठव्वो चेव पच्छित्ते सव्वस्स णं तवसंजमाणुट्ठाणस्स पहाणमंगे परम-विसोही-पए पवयणस्सावि णं नवणीय-सारभूए पण्णत्ते ।

[३७]

इणमो सव्वमवि पायच्छित्ते गोयमा ! जावइयं एगत्थ संपिंडियं हवेज्जा तावइयं चेव एगस्स णं गच्छाहिवइणो मयहर-पवत्तिणीए य चउगुणं उवइसेज्जा ।

जओ णं सव्वमवि एएसिं पयंसियं हवेज्जा, अहाणमिमे चेव पमायवसं गच्छेज्जा, तओ अण्णेसिं संते धी-बल-वीरिए सुट्ठतरागमच्चुज्जमं^३ हवेज्जा । अहा णं किं चि सुमहंतमवि तवाणुट्ठाणमब्भुज्जमेज्जा, ता णं ण तारिसाए धम्म-संद्धाए, किं तु मंदुच्छाहे समणुट्टेज्जा । भग्गपरिणामस्स य निरत्थगमेव काय-केसे । जम्हा एयं, तम्हा उ अच्चिंताणंत-निरणुबंधि-पुण्ण-पब्भारेणं संजुज्ज^४माणे वि साहुणो न संजुज्जंति । एवं च सव्वमवि गच्छाहिवइयादीणं दोसेणेव पवत्तेज्जा । एएणं अट्ठेणं एवं पवुच्चइ गोयमा ! जहा णं गच्छाहिवइयाईणं इणमो सव्वमवि पायच्छित्तं जावइयं एगत्थ संपिंडियं हेवज्जा तावइयं चेव चउगुणं उवइसेज्जा ।

[३८]

से भयवं ! जे णं गणी अप्पमादी भवित्ताणं सुयाणुसारेणं जहुत्त-विहाणेहिं चेव सययं अहन्निसं गच्छं न सारवेज्जा, तस्स किं पच्छित्तमुवइसेज्जा ? 'गोयमा ! अप्पउत्ती पारंचियं उवइसेज्जा ।

[३९]

'से भयवं ! जस्स उ ण गणिणो सव्व पमायालंबणविप्पमुक्कस्सावि णं सुयाणुसारेणं जहुत्तविहाणेहिं' चेव सययं अहणिसं गच्छं सारवेमाणस्सेव केइ तहाविहे दुट्ठसीले ण सम्मगं समायरेज्जा, ! तस्स वी उ किं पच्छित्तमुवइसेज्जा, 'गोयमा ! उवइसेज्जा । 'से भयवं ! के णं अट्ठेणं ? 'गोयमा ! जओ णं तेणं अपरिक्खिय-गुणदोसे निक्खमाविए हवेज्जा, एएणं । से भयवं ! किं तं पायच्छित्तमुवइसेज्जा ? 'गोयमा ! जे णं एवं गुणकलिए गणी, से णं जया एवंविहे पावसीले गच्छे तिविहं तिविहेणं वोसिरत्ताणमाय-हियं ण समणुट्ठेज्जा, तया णं संघ बज्झे-उवइसेज्जा ।

'से भयवं ! जया णं गणिणा गच्छे तिविहेण वोसिरिए हवेज्जा, तया णं ते गच्छे आदरेज्जा, ? गोयमा ! जइ संविगे भवित्ताणं जहुत्तं पच्छित्तमणुचरित्ताणं अण्णस्स गच्छाहिवइणो उवसंपज्जित्ताणं सम्मगमणुसरेज्जा, तओ णं आयरेज्जा । अहा णं सच्छंदत्ताए तहेव चिट्ठे, न उ णं चउव्विहस्सा वि समण-संघस्स बज्झं, तं गच्छं नो आयरेज्जा ।

[४०]

'से भयवं ! जया णं सीसे जहुत्त-संजम-किरियाए पवट्ठंति तहाविहे य केई कुगुरू तेसिं दिक्खं परूवेज्जा, तया णं सीसा किं समणुट्ठेज्जा ? 'गोयमा ! घोर-वीर-तव-संजमे ! 'से भयवं ! कहां ? 'गोयमा ! अण्ण गच्छे पविसित्ताणं । 'से भयवं ! जया णं तस्स संतिएणं सिरिगारेणं विम्हिए^१ समाणे अण्ण-गच्छेसुं पवेसमेव ण^२ लभेज्जा, तया णं किं कुव्विज्जा^३ ? 'गोयमा ! सव्व-पयारेहि णं तं तस्स संतियं सिरियारं फुसावेज्जा । 'से भयवं ! केणं पयारेणं तं तस्स संतियं सिरियारं सव्व-पयारेहि णं फुसियं हवेज्जा ? 'गोयमा ! अकखरेसुं 'से भयवं ! किं णामे ते अकखरे ? 'गोयमा' जहा णं 'अप्पडिगाही कालकालंतरेसुं पि अहं इमस्स सीसाणं वा सीसिणीगाणं^४ वा ।' 'से भयवं ! जया णं एवंविहे अकखरे ण प्पयादी, गोयमा ! जया^५ णं एवंविहे अकखरे ण प्पयादी तया णं आसण्ण-पावयणीणं पकहित्ताणं चउत्थादीहिं समक्कमित्ताणं अकखरे दावेज्जा ।

[४१]

'से भयवं ! जया णं एएणं पयारेणं से णं कुगुरू अकखरे ण पदेज्जा, तया णं किं कुज्जा ? 'गोयमा ! जया णं एएणं पयारेणं से णं कुगुरू अकखरे ण पदेज्जा^६, तया णं संघ-बज्झे उवइसेज्जा । 'से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ ? 'गोयमा ! सुदुप्पयहे^७ इणमो महा-मोह-पासे गेह-पासे, तमेव विप्पहित्ताणं^८ अणेग सारीरग-मणो-समुत्थ-चउ-गइ-संसार-दुक्ख-भय-भीए कह-कहादी-मोह-मिच्छत्तादीणं खओवसमेणं सम्मगं समोवलभित्ताणं निव्विन्न-काम-भोगे निरणुबंधे पुण्णमहिज्जे तं च तव-संजमाणुट्ठाणेणं तस्सेव तव-संजम किरियाए जाव णं गुरू सयमेव विग्घं पयरे अहा णं पेहिं कारवे कीरमाणे, वा समणुवेक्खे सपक्खेण, वा परपक्खेण, वा ताव णं तस्स महानुभागस्स साहुणो संतियं विज्जमाणमवि धम्म-वीरियं पणस्से ।

[४२]

जाव णं धम्म-वीरियं पणस्से ताव णं जे पुण्ण-भागे आसण्ण-पुरक्खडे चेव सो पणस्से^९ जइ णं णो समण लिंगं विप्पजहे । ताहे जे एवं गुणोववेए से णं तं गच्छमुज्झिय अण्ण गच्छं समुप्पयाइ । तत्थवि जाव णं संपवेसं ण लभे, ताव णं कयाइ उ ण अविहीए पाणे पयहेज्जा, कयाइ उ ण मिच्छत्तभावं गच्छिय पर-पासंडं

१ अलिहिए खं. २ । २ ण चिण्हिए प्र./सु. । ३ कुव्वीया सं. । ४ सीसरणी खं. सं. ला. । ५ जहा खं. । ६ पयच्छे खं. पइच्छा ला. खं. । ७ सुदुप्पयहे ला. । ८ पज्जहिता. खं. । ९ से पवे सा. ।

आसएज्जा, कयाइ उ ण दाराइसंगहं काऊणं अगार-वासे पविसेज्जा । अहा णं से ताहे^१ महातवस्सी भवेत्ताणं पुणो अतवस्सी हौऊणं पर-कम्मकरे, हवेज्जा । जाव णं एयाइं न हवंति ताव णं एगंतेणं वुड्ढिं^२ गच्छे मिच्छत्तमे, जाव णं मिच्छत्त-तमंधी-कए बहुजण-निवहे दुक्खेणं समणुडेज्जा । दोग्गइ-निवारए सोक्ख-परंपरकारए अहिंसा लक्खणसमण-धम्मे ।

[४३]

जाव णं एयाइं भवंति ताव णं तित्थस्सेव वोच्छिती, जाव णं तित्थस्सेव वोच्छिती ताव णं सुदूर-ववहिए परम-पए जाव णं सुदूर-ववहिए, परम-पए ताव णं अच्चंत सुदुक्खिए चेव भव्वसत्तसंघाए पुणो चउगईए संसरेज्जा । एएणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ, गोयमा ! जहा णं जे णं एएणेव पयारेणं कुगुरू अक्खरे णो पएज्जा से णं संघ-बज्जे उवइसेज्जा ।

[४४]

‘से भयवं ! केवतिएणं कालेणं इहे^३ कुगुरू भवीहंति ? ‘गोयमा ! इओ य अद्ध-तेरसणं वास सयाणं साइरेगाणं समइक्कंताणं परओ भवीसुं । से भयवं ! के णं अट्ठेणं ? गोयम ! तक्कालं इड्ढि-रस-साय गारव, संगए ममीकार-अहंकारगीए अंतो संपज्जलंत-बोंदी अहमहं ति कय-माणसे अमुणिय-समय-सब्भावे गणी भवीसुं, एएणं अट्ठेणं । ‘से भयवं ! किं सव्वे वी एवंविहे तक्कालं गणी भवीसुं ? गोयमा ! एगंतेणं नो सव्वे । के ई पुणं दुरंत-पंत-लक्खणे अदड्ढवे णं एगाए जणणीए जमग-समगं पसूए निम्मेरे पाव-सीले दुज्जाय-जम्मे सुरोद्ध-पयंडाभिग्गहिय-दूर-महामिच्छदिट्ठी भविसुं । ‘से भयवं ! कहं ते समुवलक्खेज्जा ? ‘गोयमा ! उस्सुत्तुम्मग-वत्तणुदिसण-अणुमइ-पच्चएण वा ।

[४५]

‘से भयवं ! जे णं गणी किंचि आवस्सगं पमाएज्जा ? ‘गोयमा ! जे णं गणी अकारणिगे किंचि खणमेगमवि पमाए, से णं अवंदे उवदिसेज्जा । जे उ णं तु सुमहा कारणिगे वि संते गणी खणमेगमवी ण किंचि णिययावस्सगं पमाए से णं वंदे पूए दड्ढवे जाव णं सिद्धे बुद्धे पार-गए खीणड्ढकम्ममले नीरए उवइसेज्जा । सेसं तु महया पबंधेण स-ट्ठाणे चेव भाणिहिइ ।

एवं पच्छित्तविहिं सोऊणाणुड्ढती अदीण-मणो ।

जुंजइ य जहा-थामं जे से आराहगे भणिए ॥२३॥छा॥

[४६]

जल-जलण-दुड्ढ-सावय-चोर-नरिदाहि-जोगिणीण भए ।

तह भूय-जक्खरक्खस -खुदपिसायाण मारीणं ।

कलि-कलए विग्घ-रोहग-कंताराडइ-समुद्ध-मज्झे वा

दुच्चितिय अवसउणे संभरियव्वा इमा विज्जा ॥२४॥

पू अ अ ए ह इ मू, जू अ णू अ मू दू अ णू उ

जू अ मू घू अ णू इ उ मू मू ए ह इ मू

तू इ वू इ कू कू अ मू उ,

णू आ हू ई हू इ मू पू अ वू वू अ णू आ भू उ,

हू इ अ ए हू अ रू उ, भू उ ए हू इ मू मू अ हू उ सू उ उ

अ णू उ, मू अ त्थ, अ इ दू ए उ अ णू अ मू तू उ,

ए ह इ म् अ त्थ अ (ट्ठ अ) स इ क्ख अ ण् अ म् घ् ए म् प् प् इ स् स अ म् ।^१

[४७]

तओ एयाए पवर-विज्जाए विहीए अत्ताणं समहिमंतिऊण इमे य सत्तक्खरे उत्तमंगोभय-खंध-कुच्छी चलणतलेसु णसेज्जा^२, तं जहा-^३ अ उ म् [ओं] उत्तमंगे, क् उ [कु] वाम-खंध-गीवाए, र उ^४[रु] वाम कुच्छीए, क् उ [कु] वाम चलणयले ल् ए [ले] दाहिण चलणयले^५, स् व् अ आ [स्वा] दाहिण-कुच्छीए, ह् अ अ-[हा] दाहिण-खंध-गीवाए ।

दुसुमिण-दुण्णिमित्ते गह-पीडुवसग्ग-मारि-रिद्ध-भए,
वासासणिविज्जूए वायारी महाजण-विरोहे ॥२५॥
जं चत्थि भयं लोगे तं सव्वं निदले इमाए विज्जाए ।
सण्हद्धे^६ मंगलयरे रिद्धियरे पावहरे सयलवरक्खयसोक्खदाई ॥२६॥
काउमिमे पच्छित्ते जइ ण तु णं तब्भवे^७ सिज्जे ।
ता लहिऊण विमाणगइं सुकुलुप्पत्तिं दुयं च पुणो बोहिं ॥२७॥

ता,

सोक्ख परंपरणं सिज्जे कम्मट्ठं बंधरयमलविमुक्के । गोयमो त्ति बेमि (छ)

[४८]

‘से भयवं ! किमेयाणुमेत्तमेव पच्छित्त-विहारणं^८ जेणेवमाइसे ?

गोयमा ! एय सामण्णेणं दुवालसण्ह-काल-मासाणं पइदिण-महन्निसाणुसमयं पाणोवरमं जाव स-बाल बुद्ध-सेह-मयहरायरिय-माईणं तहा य अपडिवाइ-महोवहि-मणपज्जवणाणी छउमत्थ-तित्थयराणं एगंतेण अब्भुट्ठाणारिहावस्सगसंबंधेयं चेव सामण्णेणं पच्छित्तं समाइट्ठं, नो णं एयाणुमेत्तमेव पच्छित्तं । ‘से भयवं ! किं अपडिवाइ-महोवही-मण-पज्जवणाणी छउमत्थ-वीयरगे य सयलावस्सगे समणुट्ठीया ? गोयमा ! समणुट्ठीया । ण केवलं समणुट्ठीया, जमग-समगमेवाणवरयमणुट्ठीया ।

‘से भयवं ! कहं ? ‘गोयमा ! अचिंत-बल-वीरिय-बुद्धि-नाणाइसय-सत्ती-सामत्थेयं । ‘से भयवं ! के णं अट्ठेणं ते समणुट्ठीया ? ‘गोयमा ! मा णं उस्सुत्तुम्मगपवत्तणं मे भवउ त्ति काऊणं ॥छा॥

[४९]

‘से भयवं ! किं तं सविसेसं पायच्छित्तं जाव णं वयासि ? ‘गोयमा ! वासारत्तियं पंथ-गामियं वसहि पारिभोगियं गच्छायारमइक्कमणं संघायारमइक्कमणं गुत्ती-भेय^९-पयरणं सत्त-मंडली-धम्माइक्कमणं अगीयत्थ गच्छ-

१ [पाएहिं जणदणु, जंघ णिउम्मेहिं तिविक्कमु ।

नाहिहिं पव्वनाभु हियए हरु भुएहिं महुसुदणु ॥

मत्थइ देउ अणंतु, एहिं अत्थ (ट्ठ) सिक्खणं धेप्पिस्सं ॥]

य् अ स् एई, जण् आम दे ण् उ ज् अ न् ण हा ण इ उ म् म् ए इ इ म् त इ व इ क म उ ण् आ ह इ ए हु इ म् पव्वाण् आ ग ओ इ ह अ ए ह र उ ह इ म् म ह सु उ उ अ ण् उ म् व इ द ए ओ आ ण् अ म् च उ ए ह म् इ म् इ म् व इ इ सु ख् क् अ ल् अ म् घ् ए प् इ स् स अ म् च उ । ला.

य् अस् एई, जा ण् आम दे ण् उ ज् अ न् ण हा ण ई उ म् म् ए, ट् इ म् त इ चई क म उ ण् आ ह इ ए हु इ म् पव्वाण् आ ग उ, इ ह अ ए ह र उ च उब्भइ म् म ह स उ उ अ ण् उ, म् इ व् द ए उ, आ ण्, आ म् च उ ए ह म् वट्ठइ मुखे क् अ ल् अ म्, ध प ह ए इ स स्, अ म् च उ । ला.

प् आ ए ह इ ज ण् अ म् द ण् उ, ज् अ म् ण ह ण इ उ म् म् ए ह इ म् त् इ व् इ क्क म् उ, ण् आ ह इ ए ह इ म् पव्वाण् आ ग् उ, ह इ अ ए ह र उ, च उ इ म् म हु स् उ उ, अ ण् उ मत्थ इ द ए उ, अ ण् अ म् त उ ए ह म् इ म् वट्ठइ सु, इ, ख् क् अ उ ल् अ म् ध् ए ह व, इ स म अ म्

२ णिसेज्जा ला. सन्निसेज्जा खं. । ३ अ उ अ स् जे० अ उ म् सा./अउम् सु. । ४ रे उ सं. । ५ चलणालए सं. । ६ सत्थपहे सा. सण्हट्ठे सु. खं. । ७ ण पभवे सं. । ८ विहारिणं ला. । ९ सुत्तीभे. सं. मुत्तिभे. खं. ।

पयाण-जायं कुसील-संभोगजं अविहीए पव्वज्जादाणोवद्वावणा जायं अओगस्स सुत्तत्थोभयपण्णवणजायं
अणाययणेक्क-खण-विरत्तणा^१-जायं देवसियं राइयं पक्खियं मासियं चाउम्मासियं संवच्छरियं एहियं पारलोइयं
मूल-गुण-विराहणं उत्तर-गुण-विराहणं आभोगाणाभोगयं आउट्टि-पमाय-दप्प-कप्पियं वय-समण-धम्म-संजम-
तव-नियम-कसाय-दंड-गुतीयं मय-भय-गारव-इंदियजं वसणायंक-रोद्-ट्टज्जाण राग-दोस-मोह-मिच्छत्त-दुट्ठ-
कूर-ज्झवसाय-समुत्थं ममत्त-मुच्छा-परिगहारंभजं असमिइत्त-पट्टी-मंसासित्त धम्मंतराय-संतावुव्वेवगासमा-
हाणुप्पायगं, संखाईया आसायणा-अणयरा आसायणयं पाणवह-समुत्थं, मुसावाय-समुत्थं, अदत्तादाण-गहण-
समुत्थं, मेहुणासेवणा-समुत्थं परिगह-करण-समुत्थं, राइ-भोयण-समुत्थं, माणसियं वाइयं काइयं असंजम-
करण-कारवणअणुमइ-समुत्थं, जाव णं नाण-दंसण-चारित्तायार-समुत्थं, किं बहुणा जावइयाइं ति-गाल-
चित्ति-वंदाणादओ पायच्छित्त-ठाणाइं पण्णत्ताइं, तावइयं च पुणो विसेसेणं, गोयमा ! असंखेयहा पण्णविज्जंति ।

[५०]

एवं संधारेज्जा जहा णं गोयमा ! पायच्छित्त-सुत्तस्स णं संखेज्जाओ निज्जुत्तीओ संखेज्जाओ संगहणीओ
संखिज्जाइं अणुयोग-दाराइं संखेज्जे अक्खरे अणंते पज्जवे जाव णं दंसिज्जंति उवदंसिज्जंति आघविज्जंति
पण्णविज्जंति परूविज्जंति कालाभिग्गहत्ताए, दव्वाभिग्गहत्ताए खेत्ताभिग्गहत्ताए भावाभिग्गहत्ताए जाव णं
आणुपुव्वीए अणाणुपुव्वीए जहा-जोगं गुण-ट्ठाणेसुं ति बेमि ॥छा॥

[५१]

‘से भयवं ! एरिसे पच्छित्त-बाहुल्ले, से भयवं ! एरिसे पच्छित्त-संघट्टे, से भयवं ! एरिसे पच्छित्त संगहणे
अत्थि केई जे णं आलोएत्ताणं निंदित्ताणं गरहित्ताणं जाव णं अहारिहं तवो-कम्मं पायच्छित्तमणुचरित्ताणं
सामण्णमाराहेज्जा पवयणमाराहेज्जा आणं आराहेज्जा जाव णं आयहियट्ठयाए उवसंपज्जित्ताणं सकज्जं तमट्ठं
आराहेज्जा ? ‘गोयमा ! णं चउव्विहं आलोयणं विंदा, तं-जहा-नामालोयणं ठवणालोयणं, दव्वालोयणं,
भावालोयणं, एते चउरो वि पए अणेगहा वि उप्पाइज्जंति । तत्थ ताव समासेणं नामालोयणं नाममेत्तेण, ठवणालोयणं
पोत्थयाइसु-मालिहियं, दव्वालोयणं नाम जं आलोएत्ताणं-असढ-भावत्ताए जहोवइट्ठं पायच्छित्तं नाणुचिट्ठे ।
एते तओ वि पए एणंते णं गोयमा ! अपसत्थे, जे य णं से चउत्थे पए भावालोयणं नाम ते णं तु गोयमा !
आलोएत्ताणं निंदित्ताणं गरहित्ताणं पायच्छित्तमणुचरित्ताणं जाव णं आय-हियट्ठयाए उवसंपज्जित्ताणं स कज्जुत्तमट्ठं
आराहेज्जा ।

[५२]

‘से भयवं ! कयरे णं से चउत्थे पए ? ‘गोयमा ! भावालोयणं । ‘से भयवं ! किं तं भावालोयणं ?
‘गोयमा ! जे णं भिक्खू-एरिस-संवेग-वेरग-गए सील-तव-दाण-भावण-चउ-खंध-सुसमण-धम्ममाराहणे-
क्कंत-रसिए मय-भय-गारवादीहिं अच्चंत-विण्णमुक्के सव्व-भाव-भावंतरेहिं णं नीसल्ले आलोइत्ताणं विसोहिपयं
पडिगाहित्ताणं तह’ त्ति समणुट्ठीया सव्वुत्तमं संजम-किरियं समणुपालेज्जा । तं जहा-

कयाइं पावाइं इमाइं^३ जेहिं अट्ठी ण वज्झए ।

तेसिं तित्थयरवयणेहिं सुद्धी अम्हाण कीरउ ॥२८॥

परिचिच्चाणं तयं कम्मं घोर-संसार-दुक्खदं ।

मणो-वइ-काय-किरियाहिं सीलभारं धरेमि अहं ॥२९॥

जह जाणइ सव्वण्णू केवली तित्थंकरे ।

आयरिए चारित्ठे उवज्झाए य सुसाहुणो ॥३०॥

जह पंच-लोयपाले य सत्ताधम्मे य जाणए ।
 तहाऽऽ लोएमि हं सव्वं तिलमेत्तं पि ण निह्वं ॥३१॥
 तत्थेव जं पायच्छित्तं गिरिवरगुरुयं पि आवए ।
 तमणुच्चरेमि दे सुद्धिं जह पावे झत्ति विलिज्जए ॥३२॥
 मरिऊणं नरय-तिरिएसुं कुंभीपाएसु कत्थई ।
 कत्थइ करवत्त-जंतेहिं कत्थइ भिण्णो हु सूलिए ॥३३॥
 घंसणं घोलणं कहिम्मि कत्थई छेयण-भेयणं ।
 बंधणं लंघणं कहिम्मि कत्थइ दमण-मंकणं^१ ॥३४॥
 नत्थणं वाहणं कहिम्मि कत्थइ वहण-तालणं ।
 गुरु-भारक्कमणं कहिंचि कत्थइ जमलार-विंधणं ॥३५॥
 उर-पट्ठि-अट्ठि-कडि-भंगं पर-वसो तण्हं-छुहं ।
 संतावुव्वेग-दारिदं विसहीहामि पुणो वि हं ॥३६॥

[५३]

ता इहइं चेव सव्वं पि निय-दुच्चरियं जह-द्धियं ।
 आलोएत्ता निदिता गरहिता पायच्छित्तं चरित्तु णं ॥३७॥
 निदहेमि पावयं कम्मं झत्ति संसार-दुक्खयं ।
 अब्भुद्धिता तवं घोरं-धीर-वीर-परक्कमं ॥३८॥
 अच्चंत-कडयडं कट्ठं दुक्करं दुरणुच्चरं ।
 उग्गुगयरं जिणाभिहियं सयल-कल्लण-कारणं ॥३९॥
 पायच्छित्त-निमित्तेण पाण-संधार-कारयं ।
 आयरेणं तं तवं चरिमो जेणुब्भे सोक्खई तणुं ॥४०॥
 कसाए विहली कट्टु इंदिए पंच-निग्गहं ।
 मणोवई काय-दंडाणं निग्गहं धणियमारभं ॥४१॥
 आसव-दारे निरुंभित्ता चत्त-मय-मच्छर-अमरिसो ।
 गय-राग-दोस-मोहो हं निसंगो निप्परिण्हो ॥४२॥
 निम्ममो निरहंकारो सरीरे अच्चंत-निप्पिहो ।
 महव्वयाइं पालेमि निरइयाराइं निच्छिओ ॥४३॥

[५४]

हंद्धी हा^२ अहण्णो हं पावो पाव-मती अहं ।
 पाविट्ठो पाव-कम्मो हं पावाहमायरो अहं ॥४४॥
 कुसीलो भट्ट-चारिती भिल्लसूणोवमो अहं ।
 चिलातो निक्खिवो पावी कूर-कम्मीह निग्घिणो ॥४५॥
 इणमो दुल्लभं लभिउं सामण्णं नाण-दंसणं ।
 चारित्तं वा विराहेत्ता अनालोइय निंदिया ॥४६॥

गरहिय अकय-पच्छित्तो वावज्जंतो जइ अहं ।
 ता निच्छयं अणुत्तारे घोरं संसार-सागरे ॥४७॥
 निब्बुद्धो भव-कोडीहिं समुत्तरंतो ण वा पुणो ।
 ता जा जरा ण पीडेइ वाही जाव ण केइ मे ॥४८॥
 जाविंदियाइ-न हायंति ताव धम्मं चरेत्तु हं ।
 निदहमइरेण पावाइं निदिउं गरहिउं चिरं ।
 पायच्छित्तं चरित्ताणं निक्कलंको भवामि हं ॥४९॥

[५५]

निक्कलुस-निक्कलंकाणं सुद्ध-भावाण, गोयमा !
 तं नो नट्ठं जयं गहियं सुदूरामवि परिवलित्तु णं ॥५०॥
 एवमालोयणं दाउं पायच्छित्तं चरेत्तु णं ।
 कलि-कलुस-कम्म-मल-मुक्के जइ णो सिज्जेज्ज तक्खणं ॥५१॥
 ता वए देव-लोगमिह निच्चुज्जोए सयं पहे ।
 देव-दुंदुहि-निग्घोसे अच्छरा-सय-संकुले ॥५२॥
 तओ चुया इहागंतुं सुकुलुप्पत्तिं लभेत्तु णं ।
 निव्विण्ण-काम-भोगा य तवं काउं मया पुणो ॥५३॥
 अणुत्तर-विमाणेसुं निवसिऊणेहमागया ।
 हवंति धम्म-तित्थयरा सयल-तेलोक-बंधवा ॥५४॥
 एस गोयम ! विण्णेए सुपसत्थे चउत्थे पए ।
 भावालोयणं^१ नाम अक्खय-सिवसोक्ख-दायगे त्ति बेमि (छ)

[५६]

‘से भयवं ! एरिसं पप्पा विसोहिं उत्तमं वरं ।
 जे पमाया पुणो असई कत्थइ चुक्के खलेज्ज वा ॥५५॥
 तस्स किं तं विसोहि-पयं सुविसुद्धं चेव लिक्खए ।
 उयाहु णो समुल्लिक्खे ? संसयमेयं वियागरे’ ॥५६॥
 गोयमा ! निदिउं गरहिउं सुदूरं पायच्छित्तं चरेत्तु णं ।
 निक्खारिय-वत्थामिवाए खंपणं जो न रक्खए ॥५७॥
 सो सुरभिगंध-गन्धिण-गंधोदय-विमल-निम्मल-पवित्ते ।
 मज्जिय-खीर-समुदे असुई-गड्डाए जइ पडइ ॥५८॥
 ता पुण तस्स सामग्गी सव्व-कम्म-खयंकरा^२ ।
 अह होज्ज देव-जोगा असुई-गंधं खु दुद्धरिसं ॥५९॥
 एवं कय-पच्छित्ते जे णं छज्जीव-काय-वय-नियमं,
 दंसण-नाण-चरित्तं-सीलंगे वा तवंगे वा,^३ ॥६०॥
 कोहेण व माणेण व माया लोभ-कसाय-दोसेणं,
 रागेण पओसेण व, अण्णाण-मोह-मिच्छत्त-हासेण वा वि, ॥६१॥

१ पावालो^१ जे. । २ ता पुण तस्स कहं तं खीरोवही मज्जणस्स सामग्गी शु. तस्ससामग्गी अह होज्ज देव जोगा ला. । ३ रुवंगे जे., भवंगे सं. खं. ।

भरण कंदप्पा दप्पेण,
एएहिं य अण्णेहिं य गारवमालंबणेहिं जो खंडे !
सो सव्वट्ठ-विमाणा घल्ले अप्पाणां निरणे खिवे ॥६२॥

[५७]

से भयवं ! किं आया संरक्खेयव्वो उयाहु छज्जीव-निकाय-माइ संजमं संरक्खेव्वं ? 'गोयमा ! जे णं छक्कायाइ-संजमं संरक्खे से णं अणंत-दुक्ख-पयायगाओ दोगइ-गमणाओ अत्ताणं संरक्खे, तम्हा उ छक्कायाइ संजममेव रक्खेयव्वं होइ ।

'से भयवं ! केवति ए असंजमद्वाणे पण्णत्ते ? 'गोयमा ! अणेगे असंजम-द्वाणे पण्णत्ते, जाव णं कायासंजम-द्वाणे ।
'से भयवं ! कयरेणं से काया संजम-द्वाणे ? 'गोयमा ! काया संजमद्वाणे अणेगहा पण्णत्ते । तं जहा-

[५८]

पुढवि-दगागणि-वाऊ-वणप्फती तह तसाण विविहाणं ।
हत्थेण वि फरिसणयं वज्जेज्जा जावजीवं पि ॥६३॥
सी-उण्ह-खारखित्ते^१ अग्गी लोणूस अंबिले णेहे ।
पुढवादीण-परोप्पर-खयंकरे बज्झ-सत्थेए ॥६१॥
ण्हाणुम्मदणखोभण-हत्थं-गुलि-अक्खि-सोय-करणेणं ।
आवीयंते अणंते आऊ-जीवे खयं जंति ॥६२॥
संधुकण-जलणुज्जालणेण उज्जोय-करण-मादीहिं ।
वीयण-फूमण-उब्भावणेहिं^२ सिहि-जीव-संघायं ॥६३॥
जाइ-खयं अन्ने वि य छज्जीव-निकायमइगए जीवे ।
जलणो सुट्ठुओ वि हु संभक्खइ दस-दिसाणं च ॥६४॥
वीयण-तालियंटय-चामर-उक्खेव-हत्थ-तालेहिं ।
धोवण^३-डेवण^४-लंघण-ऊसासाईहिं वाऊणं ॥६५॥
अंकूर-कुहर-किसलय-पवाल-पुप्फ-फल-कंदलाईणं ।
हत्थ-फरिसेण बहवे जंति खयं वणप्फती-जीवे ॥६६॥
गमणागमण-निसीयण-सुयणुट्ठण-अणुवउत्तय-पमत्तो ।
वियलिंदि-बि-ति-चउ-पंचेंदियाण गोयम ! खयं नियमा ॥६७॥

[५९]

पाणाइवाय-विरई सिव-फलया गेणिहऊण ता धीमं ।
मरणावयम्मि पत्ते मरेज्ज, विरइं न खंडेज्जा ॥६८॥
अलिय-वयणस्स विरई सावज्जं सच्चमवि ण भासेज्जा^५ ।
पर-दव्व-हरण-विरइं, करेज्ज दिन्ने वि मा लोभं ॥६९॥
धरणं दुद्धर-बंधवयस्स काउं परिगहच्चायं ।
राती-भोयण-विरती, पंचेंदिय-निगहं विहिणा ॥७०॥
अन्ने य कोह-माणा राग-दोसे य आलोयणं दाउं ।
ममकार-अहंकारे पयहियव्वे^६ पयत्तेणं ॥७१॥

जह तव-संजम-सज्झाय-ज्झाणमाईसु सुद्ध-भावेहिं ।
उज्जमियव्वं, गोयमा ! विज्जुलया-चंचले जीए ॥७२॥

[६०]

किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
पुढवीकायं विराहिज्जा कत्थ गंतुं स सुज्झिही ? ॥७३॥
किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
बाहिर-पाणं तहिं जम्मे जो पिए कत्थ सुज्झिही ? ॥७४॥
किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
उण्हवइ जालाइ जाओ फुसिओ वा कत्थ सुज्झिही ? ॥७५॥
किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
वाउकायं उदीरेज्जा कत्थ गंतुं स सुज्झिही ? ॥७६॥
किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
जो हरिय-तणं पुप्फं वा फरिसे कत्थ स सुज्झिही ? ॥७७॥
किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
अक्कमई बीय-कायं जो कत्थ गंतुं स सुज्झिही ? ॥७८॥
किं बहुणा-गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
वियलिंदी-बि-ति-चउ-पंचेंदिय-परियावे जो कत्थ स सुज्झिही ? ॥७९॥
किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
छक्काए जो ण रक्खेज्जा सुहुमे कत्थ स सुज्झिही ? ॥८०॥
किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थं दाऊणं आलोयणं ।
तस-थावरे जो न रक्खे कत्थ गंतुं स सुज्झिही ॥८१॥

[६१]

आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय-पायच्छित्त-णीसल्लो ।
उत्तम-ठाणम्मि ठिओ पुढवारंभं परिहेरेज्जा ॥८२॥
आलोइय-निंदिय गरहिओ वि कय-पायच्छित्त-णीसल्लो ।
उत्तम-ठाणम्मि ठिओ जोईए मा फुसावेज्जा ॥८३॥
आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय-पायच्छित्त संविग्गो ।
उत्तम ठाणम्मि ठिओ मा वियावेज्ज अत्ताणं ॥८४॥
आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय पायच्छित्त संविग्गो ।
छिन्नं पि तणं हरियं असई मणगं मा फरिसे ॥८५॥
आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय पायच्छित्त संविग्गो ।
उत्तम ठाणम्मि ठिओ जावज्जीवं पि एतेसिं ॥८६॥
वेइंदिय-तेइंदिय-चउरो-पंचेंदियाण जीवाणं ।
संघट्टण-परियावण-किलावणोदवण मा कासी ॥८७॥

आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय-पायच्छित्त संविगो ।
 उत्तम ठाणम्मि ठिओ सावज्जं मा भणिज्जासु ॥८८॥
 आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय-पायच्छित्त संविगो ।
 लोयट्ठेण वि भूई गहिया गिहि उक्खिविउ ५ दिन्ना ॥८९॥
 आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय-पायच्छित्त संविगो ।
 जो इत्थिं संलवेज्जा गोयमा ! कत्थ स सुज्झिही ? ॥९०॥
 आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय-पायच्छित्त नीसल्लो ।
 चोदस-धम्मवगरणं उड्डं मा परिगहं कुज्जा ॥९१॥
 तेसिं पि निम्ममत्तो अमुच्छिओ अगढिओ दढं हविया ।
 अह कुज्जा उ ममत्तं ता सुद्धी गोयमा ! नत्थि ॥९२॥
 किं बहुणा ? गोयमा ! एत्थ दाऊण आलोयणं ।
 रयणीए आविए पाणं कत्थ गंतुं स सुज्झिही ? ॥९३॥

[६२]

आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय-पायच्छित्त नीसल्लो ।
 छाइक्कमे ण रक्खे जो कत्थ सुद्धिं लभेज्ज सो ? ॥९४॥
 अप्पसत्थे य जे भावे परिणामे य दारुणे ।
 पाणाइवायस्स वेरमणे एस पढमे अइक्कमे ॥९५॥
 तिब्ब-रागा य जा भासा निट्ठुर-खर-फरुस-कक्कसा ।
 मुसावायस्स वेरमणे एस बीए अइक्कमे ॥९६॥
 उग्गहं अजाइत्ता अचियत्तम्मि अवग्गहे ।
 अदत्तादाणस्स वेरमणे एस तइए अइक्कमे ॥९७॥
 सदा रूवा रसा गंधा फासाणं पवियारणे ।
 मेहुणस्स वेरमणे एस चउत्थाइक्कमे ॥९८॥
 इच्छा मुच्छा य गेही य कंखा लोभे य दारुणे ।
 परिगहस्स वेरमणे पंचमगे साइक्कमे ॥९९॥
 अइमित्ताहारहोइत्ता सूर-खेत्तम्मि संकिरे ।
 राई-भोयणस्स वेरमणे एस छट्ठे अइक्कमे ॥१००॥
 आलोइय-निंदिय-गरहिओ वि कय-पायच्छित्त नीसल्लो ।
 जयणं अयाणमाणो भव-संसारे भमे जहा सुसढो ॥

[६३]

भयवं ! को उण सो सुसढो ? कयरा वा सा जयणा ? जं अजाणमाणस्स णं तस्स आलोइय-निंदिय गरहिओ वि कय-पायच्छित्तस्सा वि संसारं णो विणिट्ठियं ति ? । 'गोयमा ! जयणा नाम अट्ठारसण्हं सीलंग सहस्साणं सत्तरस-विहस्स णं संजमस्स चोदसण्हं भूय-गामाणं तेरसण्हं किरिया-ठाणाणं सबज्झभंतरस्स णं दुवालस-विहस्स णं तवोणुट्ठाणस्स दुवालसाणं, भिक्खू-पडिमाणं, दसविहस्स णं समणधम्मस्स, णवण्हं चेव बंभगुत्तीणं, अट्ठण्हं तु पवयण-माईणं, सत्तण्हं चेव पाणपिंडेसणाणं, छण्हं तु जीवनिकायाणं, पंचण्हं तु महव्वयाणं, तिण्हं तु चेव गुत्तीणं । जाव णं तिण्हमेव सम्मदंसण-नाण-चरित्ताणं तिण्हं तु भिक्खू कंतार-दुब्भिक्खायंकाईसु णं सुमहासमुप्पन्नेसु अंतोमुहत्तावसेस-कंठगय-पाणेसुं पि णं मणसा वि उ खंडणं विराहणं ण करेज्ज ण कारवेज्जा

ण समणुजाणेज्जा जाव णं नारभेज्जा ण समारभेज्जा जावज्जीवाए त्ति । से णं जयणाए भत्ते, से णं जयणाए धुवे, से णं जयणाए दक्खे, से णं जयणाए-वियाणे, त्ति ।

गोयमा ! सुसढस्स उ ण महती संकहा परम-विम्वहय-जणणी य ॥छा॥ चूलिया पढमा एगंत निज्जरा-॥छा॥

सुसढअणगारकहा—

[१]

‘से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ ? ते णं काले णं ते णं समएणं सुसढणामधेज्जे अणगारे हभूयवं । तेणं च एगेगस्स णं पक्खस्संतो पभूय-ट्ठाणिओ आलोयणाओ विदिन्नाओ सुमहंताइं च । अच्चंत-घोर-सुदुक्कराइं पायच्छित्ताइं समणुचिन्नाइं । तहा वि तेणं विरणं^१ विसोहिपयं न समुवलद्धं’ ति एतेणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ ।

[२]

‘से भयवं ! केरिसा उ णं तस्स सुसढस्स वत्तव्वया ? ‘गोयमा ! अत्थि इहं चेव भारहेवासे, अवंती नाम जणवओ । तत्थ य संबुक्के नामं खेडगे । तम्मि^२ य जम्मदरिदे निम्मेरे निक्खिवे किविणे निरणुकं पे अइकूरे^३ निक्कलुणे णित्तिसे रोदे चंडरोदे पयंड-दंडे पावे अभिगहिय-मिच्छादिट्ठी अणुच्चरिय-नामधेज्जे सुज्जसिवे नाम धिज्जाई अहेसि । तस्स य धूया सुज्जसिरी । सा य अपरितुलियसयल-तिहुयण-नर-नारिगणा लावण-कंति-दित्ति-रूव-सोहगाइसएणं अणोवमा अत्तगा, तीए अन्नभवंतरम्मि इणमो हियएण दुच्चितियं अहेसि जहा णं ‘सोहणं हवेज्जा जइ णं इमस्स बालगस्स माया वावज्जे, तओ मज्झ असवक्कं भवे । एसो य बालगो दुज्जीविओ भवइ । ताहे मज्झ सुयस्स य रायलच्छी परिणमेज्ज’ ति, तक्कम्म-दोसेणं तु जायमेत्ताए चेव पंचत्तमुवगया जणणी ।

[३]

तओ गोयमा ! ते णं सुज्जसिवेणं महया किलेसेणं छंदमाराहमाणेणं बहूणं अहिणव-पसूय-जुवतीणं घराघरि थन्नं पाऊणं जीवाविया सा बालिया । अहन्नया जाव णं बाल-भावमुत्तिन्ना सा सुज्जसिरी ताव णं आगयं अमाया-पुत्तं महारोरवं दुवालस-संवच्छरियं दुभिकखं ति, जाव णं फेट्ठाफेट्ठीए जाउमारद्धे सयले वि णं जणसमूहे ।

अहण्णया बहु-दिवस-खुहत्तेणं विसायमुवगएणं तेणं चित्तियं जहा-‘किमेयं वावाइऊणं समुदिसामि किं वा णं इमीए पोगलं विक्किणिऊणं चेव अन्नं किंचिवि वणिमग्गाओ पडिगाहित्ताणं पाण-वित्तिं करेमि ? णो णं अन्ने केइ जीव-संधारणोवाए संपयं मे हवेज्ज त्ति, अहवा हद्धी हा हा न जुत्तमिणं ति, किंतु जीवमाणं चेव विक्किणामि त्ति, चित्तिऊणं विक्किया सुज्जसिरी महा-रिद्धी-जुयस्स चोदस-विज्जा-ट्ठाण-पारगयस्स णं माहण-गोविंदस्स गेहे । तओ बहु-जणेहिं धि-द्धी सदोवहओ तं देसं परिचिच्चाणं गओ अन्न-देसंतरं सुज्जसिवो, तत्था वि णं पयट्ठो सो गोयमा ! इत्थेव विण्णाणे । जाव णं अन्नेसिं कण्णगाओ अवहरित्ताणं अवहरित्ताणं अन्नत्थ विक्किणिऊणं चामेलियं सुज्जसिवेण बहुं दविण-जायं ।

[४]

एयावसरम्मि उ समइक्कंते साइरेगे अट्ठ-संवच्छरे दुब्भिकखस्स जाव णं वियलियमसेसविहवं तस्सावि णं गोविंद-माहणस्स । तं च वियाणिऊणं विसायमुवगएणं चित्तियं गोयमा ! ते णं गोविंद-माहणेणं जहा णं ‘होही संधारकालं मज्झ कुडुंबस्स, नाहं विसीयमाणे बंधवे खणद्धमवि दट्ठूणं सक्कुणोमि । ता किं कायव्वं संपयममहेहिं ? ति, चित्तियमाणस्सेव आगया गोउलाहिवइणो भज्जा खइयग-विक्किणत्थं तस्स गेहे । जाव णं गोविंदस्स भज्जाए तंडुल-मल्लगेणं पडिगाहियाओ चउरो घण-विगइ-मीस-खइयगं-गोलियाओ, तं च पडिगाहियमेत्तमेव

परिभुत्तं डिंभेहिं ।

[५]

भणियं च महयरीए जहा णं-‘भट्टिदारिगे, पयच्छाहि णं तमम्हाणं तंदुल-मल्लगं, चिरं वट्टे जेणम्हे गोउलं वयामो । तओ सभाणत्ता गोयमा ! तीए माहणीए सा सुज्जसिरी जहा णं ‘हला’ तं जं अम्हाण नरवइणा निसावयं पहियं पेहियं तत्थ जं तं तंदुल-मल्लगं तमाणेहिं^१ लहुं, जेणाहमिमीए पयच्छामि, ‘जाव दुंढिऊण नीहरिया मंदिरं सा सुज्जसिरी, नोवलद्धं तंदुल-मल्लगं । साहियं च माहणीए । पुणो वि भणियं माहणीए जहा-‘हला, अमुगं अमुगं थामणुदुया अन्नेसिऊणमाणेहिं’ । पुणो वि पइट्ठा अलिंदगे जाव णं ण पेच्छे ताहे समुड्डिया सयमेव सा माहणी । जाव णं तीए वि ण दिट्ठं । तओ णं^२ सुविम्हिय-माणसा निउणं अन्नेसिउं पयत्ता, जाव णं पेच्छे गणिगा-सहायं पढमसुयं पइरिक्के ओदनं समुदिसमाणं । तेणावि पडिदट्ठं जणणीं आगच्छमाणी चिंतियं अहन्नेणं जहा, णं ‘चलिया अम्हाणं ओयणं अवहरिउकामा पायमेसा, ता जइ इहासन्नमागच्छिही तओ अहमेयं वावाइस्सामि’ ति चिंतियं तेणं भणिया दूरासन्ना चेव महया सदेणं सा माहणी जहा णं ‘भट्टिदारगे ! जइ तुमं इहयं समागच्छिहिसि तओ मा एवं तं वोच्चिया^३ जहा णं णो परिकहियं, निच्छयं अहयं ते वावाइस्सामि’ ।

[६]

एवं च अणिट्ठ-वयणं सोच्चाणं वज्जासणि-पहया इव ‘धस’ति मुच्छिऊणं निवडिया धरणि-वट्टे गोयमा ! सा माहणी ति । तओ णं तीए महयरीए परिवालिऊणं कंचि कालक्खणं वुत्ता सा सुज्जसिरी जहा णं ‘हला हला कण्णगे, अम्हाणं चिरं वट्टे, ता भणसु सिग्घं नियजणणिं जहा णं ‘एह लहुं । पयच्छसु तमम्हाणं तंदुल-मल्लगं । अहा णं तंदुल-मल्लगं विप्पणट्ठं तओ णं मुग्ग-मल्लगमेव पयच्छसु । ‘ताहे पविट्ठा सा सुज्जसिरि अलिंदगे जाव णं दट्ठूणं तमवत्थंतरगयं निच्चेट्ठं मुच्छिरं तं माहणी महया हा-हा रवेणं धाहाविउं पयत्ता सा सुज्जसिरि । तं चायन्निऊणं सह परिवगेणं वाइओ^४ सो माहणो महयरी य । तओ पवणजलेण आसासिऊणं पुट्ठा सा तेहिं जहा ‘भट्टिदारगे ! किमेयं किमेयं ति ।

[७]

तीए भणियं ? जहा णं मा मा अत्ताणं दरमणं दीहेण खावेह, मा मा विगय-जलाए सरीए^५ वुब्भेह, मा मा अरज्जुएहिं पासेहिं नियंतिए मज्झिमाहेणाणप्पेह जहा णं किल एस पुत्ते, एसा धूया, एस णं णत्तुगे, एसा णं सुण्हा, एस णं जामाउगे, एसा णं माया, एस णं जणगे, एसो भत्ता, एस णं इट्ठे, मिट्ठे-पिए-कंते, सुही-सयण-मित्त-बंधु-परिवगे । इहइं पच्चक्खमेवेयं वि दिट्ठे अलिय-मलिया चेवेसा बंधवासा । स-कज्जत्थी चेव संभयए लोओ, परमत्थओ न केइ सुही । जाव णं सकज्जं ताव णं माया ताव णं जणगे, ताव णं धूया, ताव णं जामाउगे, ताव णं णत्तुगे, ताव णं पुत्ते, ताव णं सुण्हा, ताव णं कंता, ताव णं इट्ठे, मिट्ठे पिए, कंते सुही-सयण-जण-मित्त-बंधु-परिवगे । सकज्जसिद्धी विरहेणं तु न कस्सई काइ माया, न कस्सई केइ जणगे, न कस्सई काइ धूया, न कस्सई केइ जामाउगे, न कस्सई केइ पुत्ते, न कस्सई काइ सुण्हा, न कस्सई केइ भत्ता, न कस्सई केइ कंता, न कस्सई केइ इट्ठे मिट्ठे, पिए-कंते-सुही-सयणजण-मित्त-बंधु-परिवगे ।

[८]

जे णं ता पेच्छ पेच्छ मए अणेगोवाइयसउवलद्धे साइरेग-नव-मासे कुच्छीए वि धारिऊणं च अणेग-मिट्ठ-महुर-उसिण-तिकख-गुलिय^६-सणिद्ध-आहार-पयाण-सिणाण-उव्वट्ठण-धूयकरण-संबाहण-थन्न-पयाणाईहिं णं एमहंत-मणुस्सीकए जहा किल अहं पुत्त-रज्जम्मि^७ पुण्ण पुण्ण-मनोरहा सुहं सुहेण पणइयण-पूरियासा कालं गमिहामि, ता एरिसं-एयं वइयरं ति ! एयं च णाऊणं मा धवाईसुं^८ करेह खणद्धमवि अणुं पि पडिबंधं ।

१ तमोगाहि खं./ तमगाहि खं. । २ तं पुण खं. । ३ बोळिया खं. । ४ धाइओ खं. । ५ सारियाए ला. । ६ सुलिय खं, सुतुसुलिय ला. । ७ पुत्तजम्मे शु. । ८ बंधवाई सं. मायाईसुं खं. ।

जहा णं इमे मज्झ सुए संवुत्ते तहा णं गेहे गेहे जे केइ भूए, जे केई वट्ठंति, के केई भविंसु सुए तहा वि एरिसे वि बंधु-वग्गे । केवलं तु स-कज्ज-लुद्धे चेव घडिया-मुहुत्त-परिमाणमेव कंचि कालं भएज्जा वा, ता भो भो जणा, ण किंचि कज्जं एतेणं कारिम-बंधु-संताणेणं अणंत-संसार-घोर-दुक्ख-पदायगेणं ति एगे चेवाहन्निसाणुसमयं सययं सुविसुद्धासए भयह धम्मे ।

[९]

धम्मे य णं इट्ठे पिए कंते परमत्थे सुही-सयण-जण-मित्त-बंधु-परिवग्गे । धम्मे य णं हिट्ठिकरे, धम्मे य णं पुट्ठिकरे, धम्मे य णं बलकरे, धम्मे य णं उच्छाहकरे, धम्मे य णं निम्मल-जस-कित्तीपसाहगे, धम्मे य णं माहप्पजणगे, धम्मे य णं सुद्ध-सोक्ख-परंपरायगे, से णं सेव्वे, से णं आराहणिज्जे, से य णं पोसणिज्जे, से य णं पालणिज्जे, से य णं करणिज्जे, से य णं चरणिज्जे, से य णं अणुट्ठणिज्जे^१, से य णं उवइस्सणिज्जे, से य णं कहणिज्जे, से य णं भणणिज्जे, से य णं पण्णवणिज्जे से य णं कारवणिज्जे, से य णं धुवे, सासए, अक्खए, अव्वए, सयल-सोक्ख-निहीधम्मे, से य णं अलज्जणिज्जे, से य णं अउल-बल-वीरिए, सरिय-सत्त-परक्कम-संजुए पवरे वरे इट्ठे पिये कंते दइए सयल-दुक्ख-दारिद्र-संतावुव्वेग-अयस-अब्भक्खाण^२-जम्म-जरा-मरणाइ-असेस-भय-निन्नासगे, अणण्ण-सरिसे सहाए तेलोक्केक्कसामिसाले,

[१०]

ता अलं सुही-सयण-जण-मित्त-बंधुगण-धण-धण्ण-सुवण्ण-हिरण्ण-रयणोह-निही-कोस-संचयाइ-सक्क-चाव-विज्जुलयाडोवचंचलाए, सुमिणिंदजाल-सरिसाए खण-दिट्ठ-नट्ठ-भंगुराए, अधुवाए, असासयाए, संसार-बुद्धि-कारिगाए, गिरयावयारहेउभूयाए, सोग्गइ-मग्ग-विग्घ-दायगाए, अणंत-दुक्ख-पदायगाए रिद्धीए, सुदुल्लाहा खलु^३ भो धम्मस्स साहणी, सम्म-दंसण-णाण-चारित्ताराहणी निरुत्ताइ-सामग्गी-अणवरय-महन्निसाणुसमएहि णं खंड-खंडेहिं तु परिसडइ आउं, दढ-घोर-निट्ठरासज्झ^४ चंडा जरासणिसण्णिवाया संचुणिए सयजज्जरभंडगे^५ इव अकिंचिकरे भवइ उ दियहाणुदियहेणं इमे तणू किसलय-दलग्ग-परिसंठिय-जल-बिंदुमिवाकंडे, निमिसद्धभंतरेणेव लहुं ढलइ जीविए, अविट्ठत्त-परलोगपत्थयणाणं तु निप्फले चेव मणुयजम्मे, ता भो ण खमे तणु-तणुयतरे वि ईसिंपि पमाए ।

[११-१२]

जओ णं एत्थं खलु सव्वकालमेव समसत्तु-मित्त-भावेहिं भवेयव्वं-अप्पमत्तेहिं च पंच महव्वए धारियव्वे । तं जहा-कसिणपाणाइवायविरती, अणलिय-भासित्तं, दंत-सोहणमेत्तस्सवि अदिण्णस्स वज्जणं, मणो वइ-काय-जोगेहिं तु अखंडिय-अविराहिय-णव-गुत्ती-परिवेढियस्स णं परम-पवित्तस्स सव्वकालमेव दुद्धर-बंधेरस्स धारणं, वत्थ-पत्त-संजमोवगरणेसुं पि णिम्मत्तया, असण-पाणाईणं तु चउव्विहेणेव राईभोयणच्चाओ, उग्गमुप्पायणेऽसणाईसु णं सुविसुद्धपिंडग्गहणं, संजोयणाइ-पंच-दोस-विरहिणं परिमिणं काले भिन्ने पंच-समिति-विसोहणं, ति-गुत्ती गुत्तया, इरिया-समिईमाइओ भावणाओ, अणसणाइतवोवहाणाणुट्ठाणं, मासाइभिकखु-पडिमाओ, विचित्ते दव्वाइ अभिग्गहे, अहो णं भूमी सयणे, केसलोए, निप्पडिक्कम्म-सरीरया, सव्व-कालमेव गुरुनिओगकरणं, खुहा-पिवासाइपरिसहाहियासणं, दिव्वाइउवसग्गविजओ, लद्धावलद्धवित्तिया, किं बहुणा ? अच्चंत-दुव्वहे भो वहियव्वे अवीसामंतेहिं चेव सिरिमहापुरिसत्तवूढे अट्ठारस-सीलंग-सहस्सभारे, तरियव्वे य भो बाहाहिं महासमुदे, अविसाईहिं च णं भो भक्खियव्वे, गिरासाए वालुयाकवले, परिसक्केयव्वं च भो णिसियसुतिक्खदारुण-करवालधाराए, पायव्वा य णं भो सुहुय-हुयवह-जालावली, भरीयव्वे णं भो सुहुम-पवण-कोत्थलगे, गमियव्वं च णं भो गंगा-पवाह-पडिसोएणं, तोलेयव्वं भो साहस-तुलाए मंदर-गिरि, जेयव्वे य

णं भो एणागिएहिं चेव धीरत्ताए सुदुज्जए चाउरंग-बले, विंधेयव्वा णं भो परोप्पर- विवरीय-भमंत-अट्ट-चक्रोवरि,
वामच्छिम्मि उ धीउल्लिया, गहेयव्वा णं भो सयल-तिहुयण-विजया निम्मला जस-कित्ति-जय-पडागा ।

[१३]

ता भो भो जणा एयाओ धम्माणुट्ठाणाओ सुदुक्करं नत्थि किंचि मण्णं ति ।

बुज्झंति नाम भारा ते च्चिय उज्झंति वीसमंतेहिं ।

सील-भरो अङ्गरुओ जावज्जीवं अविस्सामो ॥१०१॥

ता उज्झिऊण पेम्मं घरसारं पुत्त-दविणमाईयं ।

नीसंगा अविसाई पयरह सव्वुत्तमं धम्मं ॥१०२॥

नो धम्मस्स भडक्का उक्कंचण-वंचणा च ववहारो ।

णिच्छम्मो भो धम्मो मायादी-सल्ल-रहिओ हु ॥१०३॥

भूएसु जंगमत्तं, तेसु वि पंचेदियत्तमुक्कोसं ।

तेसु वि य माणुसत्तं, मणुयत्ते आरिओ देसो ॥१०४॥

देसे कुलं पहाणं, कुले पहाणे य जाई-मुक्कोसा ।

तीए रूव-समिद्धी, रूवे य बलं पहाणयरं ॥१०५॥

होइ बले चिय जीयं, जीए य पहाणयं तु विण्णाणं ।

विण्णाणे सम्मत्तं, सम्मत्ते सील-संपत्ती ॥१०६॥

सीले खाइय-भावो, खाइय-भावे य केवलं णाणं ।

केवलिए पडिपुण्णे पत्ते अयरामरो मोक्खो ॥१०७॥

ण य संसारम्मि सुहं जाइ-जरा-मरण-दुक्ख-गहियस्स ।

जीवस्स अत्थि जम्हा, तम्हा मोक्खो उवाओ उ ॥१०८॥

आहिंङ्किऊण सुइरं अणंतहुत्तो हु जोणि-लक्खेसु ।

तस्साहण-सामग्गी पत्ता भो भो बहू इण्हिं ॥१०९॥

ता एत्थ जं ण पत्तं तदत्थ भो उज्जमं कुणह तुरियं ।

विबुह-जण-णिंदियमिणं उज्झह संसार-अणुबंधं ॥११०॥

लहिउं भो धम्मसुइं अणेग-भव-कोडि-लक्खेसु वि दुलहं ।

जइ णाणुट्ठह सम्मं ता पुणरवि दुल्लहं होही ॥१११॥

लद्धेल्लियं च बोहिं जो णाणुट्ठे अणागयं पत्थे ।

सो भो अण्णं बोहिं लहिही कयरेण मोल्लेण ? ॥११२॥

[१४]

जाव णं पुव्व-जाइ-सरण-पच्चएणं सा माहणी इयं वागरेइ ताव णं गोयमा ! पडिबुद्धमसेसं पि बंधुयणं
बहु-णागर-जणो य । एयावसरम्मि उ गोयमा ! भणियं सुविदिय-सोगाइ-पहेणं तेणं गोविंदमाहणेणं जहा णं-‘धि
द्धिद्धि वंचिए एयावंतं कालं, जतो वयं मूढे ! अहो णु कट्टमण्णाणं दुव्विन्नेयमभागधिज्जेहिं खुद-सत्तेहिं
अदिट्ठ-घोरुग्ग-परलोग-पच्चवाएहिं-अतत्ताभिणिविट्ठ-दिट्ठीहिं-पक्खवाय-मोह-संधुक्किय-माणसेहिं राग-दोसो-
वहयबुद्धिहिं परं तत्तधम्मं ! अहो सज्जीवेणेव परिमुसिए एवइयं काल-समयं ! अहो किमेस णं परमप्पा
भारिया-छलेणासि उ मज्झ गेहे, उदाहु णं जो सो निच्छिओ मीमंसएहिं सव्वण्णू सोच्चि, एस सूरिए इव
संसय-तिमिरावहारित्ता णं लोगावभासे मोक्ख-मग्ग-संदरिसणत्थं सयमेव पायडीहूए ? ।

[१५]

अहो महाइसयत्थ-पसाहगाओ मज्झं दइयाए वायाओ ! भो भो जण्णयत्त-विण्हयत्त-जन्नदेव-विस्सामित्त-सुमिच्चादओ मज्झं अंगया, अब्भुट्ठाणारिहा ससुरासुरस्सा वि णं जगस्स एसा तुम्ह जणणि त्ति। भो भो पुरंदर-पभितीओ खंडियाओ वियारह णं सोवज्झाय-भारियाओ, जगत्तयाणंदाओ कसिण-किक्खिस-णिदहण-सीलाओ वायाओ। पसण्णोज्ज तुम्ह गुरू, आराहणेक्क-सीलाणं परमप्पं बलं, जजण-जायण-ज्झयणाइणा छक्कम्माभिसंगेणं तुरियं विणिज्जिणेह पंचेदियाणि, परिच्चयह णं कोहाइए पावे, वियाणेह णं अमेज्झाइजंबाल-पंक-पडिपुण्णा असुती कलेवरे, पविसामो वणंतं ।

[१६]

इच्चेवं अणेगेहिं वेरगजणणेहिं सुहासिएहिं वागरमाणं^१ तं चोदस-विज्जा-ठाण-पारगं भो गोयमा ! गोविंद-माहणं सोऊण अच्चंत-जम्म-जरा-मरण-भीरुणो बहवे सप्पुरिसे सव्वुत्तमं धम्मं विमरिसिउं समारद्धे । तत्थ केइ वयंति जहा 'एस धम्मो पवरो' । अण्णे भणंति जहा 'एस धम्मो पवरो । 'जाव णं सव्वेहिं पमाणीकया गोयमा ! सा जातीसरा माहणि त्ति । ताहे तीए य संपवक्खायमहिंसोवक्खियमसंदिद्धं खंताइ-दस-विहं समण-धम्मं दिद्धंत-हेऊहिं च परमपच्चयं विणीयं तेसिं तु । तओ य ते तं माहणिं सव्वण्णूमिति काऊणं सुरइय-कर-कमलंजलिणो सम्मं पणमिऊणं गोयमा ! तीए माहणीए सद्धिं अदीणमाणसे बहवे नर-नारि-गणा चेच्चाणं सुहिय-जण-मित्त-बंधु-परिवग्ग-गिह-विहव-सोक्खमप्प-कालियं निक्खंतं सासय-सोक्ख-सुहाहिलासिणो सुनिच्छियमाणसे समणत्तेण सयल-गुणोह-धारिणो-चोदस-पुव्वधरस्स चरिम-सरीरस्स णं गुणंधर-थविरस्स णं सयासे त्ति । एवं च ते गोयमा ! अच्चंत-घोर-वीर-तव-संजमाणुट्ठाण-सज्झाय-झाणाईसु णं असेस-कम्मक्खयं काऊणं तीए माहणीए सम्मं विहुय-रय-मले सिद्धे गोविंदमाहणादओ णर-णारिगणे सव्वे वी महायसे त्ति बेमि ॥छा॥

[१७]

'से भयवं ! किं पुण काऊणं एरिसा सुलह-बोही जाया सा सुगहियनामधेज्जा माहणी जीए एयावइयाणं भव्व-सत्ताणं अणंत-संसार-घोर-दुक्ख-संतत्ताणं सद्धम्म-देसणाईहिं तु सासय-सुह-पयाणपुव्वगमब्भुद्धरणं कयं ? ति । गोयमा ! जं पुव्विं सव्व-भाव-भावंतरंतेरेहिं णं णीसल्ले आजम्मालोयणं दाऊणं सुद्धभावाए जहोवइद्धं पायच्छित्तं कयं' ! पायच्छित्तसमत्तीए य समाहि ए कालं काऊणं सोहम्मे कप्पे सुरिदगमहिसी जाया तमणु-भावेणं ।

'से भयवं ! किं से णं माहणी जीवे तब्भवंतरम्मि समणी निगंथी अहेसि ? जे णं णीसल्लमालोएत्ता णं जहोवइद्धं पायच्छित्तं कयं' ? ति । 'गोयमा ! जे णं से माहणी जीवे से णं तज्जम्मे बहुलद्धिसिद्धी जुए महिद्धीयत्ते सयलगुणाहारभूए उत्तम-सीलाहिद्विय-तणू महातवस्सी जुगप्पहाणे समणे अणगारे गच्छाहिवई अहेसि णो णं समणी ।

[१८]

'से भयवं ! ता कयरेणं कम्म-विवागेणं तेणं गच्छाहिवइणा होऊणं पुणो इत्थित्तं समज्जियं ति' ? । 'गोयमा ! माया पच्चएणं'

से भयवं ! कयरेणं से माया पच्चए जे णं पयणू-कय-संसारे वि सयल-पावाययणा विबुह-जण-निंदिए सुरहि-बहु-दव्व-धय-खंड-चुण्ण-सुसंकरिय-समभाव-पमाण-पाग-निप्फण्ण-मोयग-मल्लगे-इव-सव्वस्स भक्खे सयल-दुक्ख-केसाणिमालए सयल-सुह-साहणस्स परमपवित्तुमस्स णं अहिंसा-लक्खण-समण-धम्मस्स विग्घे, सगलानिरयदार-भूए, सयल-अयस-अकित्ती-कलंक-कलि-कलह-वेराइ-पाव-निहाणे, निम्मल-कुलस्स णं दुद्धरिस-अकज्ज-कज्जल-कणह-मसी-खंपणे, ते णं गच्छाहिवइणा इत्थीभावे निव्वत्तिए त्ति । गोयमा ! णो तेणं गच्छाहिवइत्ते द्विएणं अणुमवि माया कया । से णं तया पुहईवई चक्कहरे भवित्ताणं परलोग-भीरूए

निव्विण्ण-काम-भोगे तणमिव परिचिच्चाणं तं तारिसं चोदस-रयण-नवनिहीतो, चोसट्ठी सहस्से वरजुवईणं, बत्तीसं साहस्सीओ अणावई^१ वि वर-नरिद-छन्नउई गाम-कोडिओ जाव णं छ खंडु-भरहवासस्स णं देविंदोवमं महाराय-लच्छीत्तीयं बहुपुण्ण-चोइए णीसंगे पव्वइए य थेवेणेव कालेणं सयल-गुणोहधारी महातवस्सी सुयहरे जाए । जोगे णाऊणं सगुरुहिं गच्छाहिवई समणुण्णाए, तहिं च गोयमा ! ते णं सुदिट्ठ-सुगई-पहेणं जहोवइट्ठं समण-धम्मं समणुट्टेमाणेणं उग्गाभिग्गह-विहारत्ताए घोर-परिसहोवसग्गाहियासणेणं, राग-दोस-कसाय-विवज्ज-णेणं, आगमाणुसारेणं तु विहीए गणपरिवालणेणं, आजम्मं समणी-कप्प-परिभोग-वज्जणेणं, छक्काय-समारंभ-विवज्जणेणं, इसिं पि दिव्वोरालिय-मेहुण-परिणाम-विप्पमुक्केणं, इह-परलोगासंसाइणियाण-मायाइ-सल्ल-विप्पमुक्केणं, णीसल्लालोयण-निंदण-गरहणेणं, जहोवइट्ठपायछित्तकरणेणं, सव्वत्थापडिबद्धत्तेणं, सव्वपमाया-लंबणविप्पमुक्केण य णिदट्ठ-अवसेसीकए अणेगभवसंचिए कम्मरासी, अण्णभवे ते णं माया कया । तप्पच्चएण गोयमा ! एस विवागो

[१९]

‘से भयवं ! कयरा उ ण अण्णभवे ते णं महणुभागे णं माया कया जीए णं एरिसो दारुणो विवागो ? गोयमा ! तस्स णं महणुभागस्स गच्छाहिवइणो जीवो अण्णुणाहिए लक्खे इमे भवग्गहणा सामण्ण-णरिदस्स णं इत्थित्ताए धूया अहेसि । अण्णया परिणीयाणंतंरं मओ भत्ता । तओ नरवइणा भणिया जहा ‘भदे ! एते तुज्झं पंच सए सुगामाणं देसु, जहिच्छाए अंधाणं, विगलाणं, अपंगमाणं, अणाहाणं, बहु-वाहि-वेयणा परिगय-सरीराणं, सव्व-लोय-परिभूयाणं दारिद-दुक्ख-दोहग्ग-कलंकियाणं जम्म-दारिदाणं, समणाणं, माहणाणं, विहलियाणं च संबंधि-बंधवाणं, जं जस्स इट्ठं भत्तं वा, पाणं वा, अच्छायणं वा, जाव णं धण-धण-सुवण्ण-हिरन्नं, वा कुणसु सयल-सोक्खदायगं संपुण्णं जीवदयं’ ति । जेणं भवतरेसुं पि ण होसि सयलजण-सुहप्पियागारिया^३ सव्व-परिभूया गंध-मल्ल-तंबोल-स-मालहणाइ-जहिच्छिय-भोगोपभोगवज्जिया हयासा दुजम्म-जाया निदट्ठ-णामिया रंडा’ । ताहे गोयमा ! सा ‘तह’ ति पडिवज्जिऊण पगलंतलोयणंसुजलणिद्धोयकवोल-देसा उसरसुंभसमण्णुघघरसरा भणिउमाढत्ता-‘जहा णं ण याणिमो हं पभूयमालवित्ताणं, निग्गच्छावेह लहुं कट्ठे, एएह महइ चियं, निदेहेमि अत्ताणगं ण किंचि मए जीवमाणीए पावाए, मा हं कहिंचि कम्म-परिणइवसेणं महापावित्थी चवल-सहावत्ताए एयस्स तुज्झमसरिसनामस्स निम्मल-जस-कित्ती-भरिय-भुवणोयरस्स णं कुलस्स खंपणं काहं, जेण मलिणी भवेज्जा सव्वमवि कुलं अम्हाणं ति । तओ गोयमा ! चिंतियं तेण णरवइणा जहा णं ‘अहो धण्णो हं जस्स अपुत्तस्सा वि य एरिसा धूया, अहो विवेगं बालियाए, अहो बुद्धी, अहो पण्णा, अहो वेरगं, अहो कुल-कलंक-भीरुयत्तणं, अहो खणे खणे वंदणीया एसा । जीए एए महंते गुणा ता जाव णं मज्झं गेहे परिवसे एसा । ताव णं महामहंते मम सेए अहो दिट्ठाए संभरियाए संलावियाए चेव सुज्झीयए इमाए ता अपुत्तस्स णं मज्झं एसा चेव पुत्ततुल्ल’ ति चिंतिऊणं भणिया गोयमा ! सा तेण नरवइणा जहा णं ‘न एसो कुलक्कमो अम्हाणं वच्चे ! जं कट्ठारोहणं कीरइ’ ति । ता तुमं सील-चारित्तं परिवालेमाणी दाणं देसु जहिच्छाए, कुणसु य पोसहोववासाइं, विसेसेणं तु जीवदयं, एयं रज्जं तुज्झं’ ति । ता णं गोयमा ! जणगेणेवं भणिया ठिया सा । समप्पिया य कंचुईणं अंतेउररक्खपालाणं ।

[२०]

एवं च वच्चंतणेणं कालसमएणं तओ णं कालगए से णरिदे । अण्णया संजुज्जिऊणं महामईहिं णं मंतीहिं कओ तीए बालाए रायाभिसेओ । एवं च गोयमा ! दियहे दियहे देइ अत्थाणं । अह अण्णया तत्थ णं बहु वंद-चट्ठ-भट्ठ-तडिग-कप्पडिग-चउर-वियक्खण-मंति-महंतगाइ-पुरिस-सय-संकुल-अत्थाणं-मंडव-मज्झमि सीहासणोवविट्ठाए कम्मपरिणइवसेणं सरागाहिलासाए चक्खुए निज्झाए तीए सव्वुत्तम-रूव-जोव्वण-लावण्ण-

सिरी-संपओववेए भाविय-जीवाइ-पयत्थे एणे कुमारवरे । मुणियं च तेण गोयमा ! कुमारेणं जहा णं-हा हा ममं पेच्छिय-गया एसा वरूई, घोरंधयारमणंत-दुख-दायगं पायालं, ता अहण्णो हं जस्स णं एरिसे पोगल-समुदाए तणू रांग-जंते, किं मए जीविण ? दे सिग्यं करेमि अहं इमस्स णं पावसरीरस्स संधारं, अब्भुट्ठेमि णं सुदुक्करं पच्छित्तं, जाव णं काऊण सयल-संग-परिच्चायं समणुट्ठेमि णं सयलपावनिदलणे अणगार-धम्म, सिढिली करेमि णं अणेग-भवंतर-विइण्णे सुदुव्विमोक्खे, पाव-बंधण-संधाए, धि ङ्खी ङ्खी अव्ववत्थियस्स णं जीवलोगस्स, जस्स णं एरिसे अणप्पवसे इंदिय-गामे । अहो अदिट्ठपरलोग-पच्चवाययालोगस्स, अहो एक्कजम्माभिणि-विट्ठचित्तया, अहो अविण्णाय कज्जाकज्जया, अहो निम्मेरया, अहो निरप्परिहासया, अहो परिचत्तलज्जया हा हा हा न जुत्तमम्हाणं खणमवि विलंबितं एत्थं एरिसे सुदिन्निवाराऽसज्ज-पावगमे देसे । हा हा हा धट्ठारिए अहण्णे णं कम्मद्वारासी जं सुईरियं^१ ईए रायकुल-बालियाए इमेणं कुट्ठ-पाव-सरीर-रूव-परिदंसणेणं णयणेसुं रागाहिलासे । परिचेच्चाणं इमे विसए तओ गेण्हामि पवज्जं^२ ति चिंतित्तुणं भणियं गोयमा ! तेणं कुमारवरेणं, जहा णं खंतमरिसियं णीसल्लं तिविहं तिविहेणं तिगरण-सुद्धीए सव्वस्स अत्थाण-मंडव-राय-कुल-पुर-जणस्से^३ ति भणित्तुणं विणिग्गओ रायउलाओ पत्तो य निययावासं । तत्थ णं गहियं पच्छयणं दो खंडीकाऊणं च सियं फेणावलीतरंगमउयं सुकुमालवत्थं परिहिणं अद्धफलगे गहिणं दाहिणहत्थेणं सुयण-जण-हियए इव सरलवेत्तलय-खंडे । तओ काऊणं तिहुयणेक्कगुरूणं अरहंताणं भगवंताणं जगप्पवराणं धम्मं तित्थंकराणं जहुत्तविहिणाभिसंथवणं भाववंदणं, से णं चलचवलगई पत्ते णं गोयमा ! दूरं देसंतरं से कुमारे, जाव णं हिरण्णुक्करूडी नाम रायहाणी ।

[२१]

तीए रायहाणीए धम्मायरियाणं गुणविसिद्धाणं पउत्तिं अण्णेसमाणे चिंतित्तं पयत्ते से कुमारे, जहा णं जाव णं ण केइ गुणविसिद्धे धम्मायरिए मए समुवलद्धे ता विहइं चेव महिं वि चिद्धियव्वं, ता गयाणि कइवयाणि दियहाणि, भयामि णं एस बहु-देस-विक्खाय-कित्ती-नरवरिदे । एवं च मंतिऊण जाव णं दिट्ठो राया । कयं च कायव्वं, सम्माणियाओ य नरणाहेणं । पडिच्छिया सेवा ।

अण्णया लद्धावसरेणं पुट्ठो सो कुमारो गोयमा ! तेणं नरवइणा जहा णं 'भो भो महासत्ता ! कस्स नामालंकिए एस तुज्झं हत्थम्मि विरायए मुदारयणे ! को वा ते सेविओ एवइयं कालं ? के वा अवमाणे पकए तुह सामिणि ? 'त्ति । कुमारेणं भणियं जहा णं 'जस्स णामालंकिएणं इमे मुदारयणे से णं मए सेविए एवइयं कालं, जे णं मे सेविए एवइयं कालं तस्स नामालंकिएणं इमे मुदारयणे । तओ नरवइणा भणियं-जहा णं किं तस्स सदकरणं ? 'त्ति । कुमारेण भणियं नाहमजिमिएणं तस्स चक्खुकुसीलाहम्मस्स णं सदकरणं समुच्चारेमि । तओ रण्णा भणियं जहा णं- 'भो भो महासत्ता ! केरिसो उण सो चक्खु-कुसीलो ? भण्णे ! किं वा णं अजिमिएहिं तस्स सदकरणं णो समुच्चारियए ? कुमारेण भणियं 'जहा णं चक्खुकुसीलो तिसट्ठिए ठाणंतरेहिंतो जइ कहाइ इह तं दिट्ठ-पच्चयं होही, तो पुण वीसत्थो साहीहामि । जं पुण तस्स अजिमिएहिं सद-करणं एतेणं ण समुच्चारीए जहा णं जइ कहाइ अजिमिएहिं चेव तस्स चक्खुकुसीलाहम्मस्स नामगहणं कीरए, ता णं नत्थि तम्मि दियहे संपत्ति पाण-भोयणस्स' ति । ताहे गोयमा ! परमविम्हिइएणं रण्णा कोउहल्लेण लहुं हक्काराविया रसवई, उवविट्ठो य भोयणमंडवे राया सह कुमारेणं असेस-परियणेणं च आणावियं अट्ठारस-खंड-खज्जय वियप्पं नानाविहं आहारं, एयावसरम्मि भणियं नरवइणा जहा णं 'भो भो महासत्ता ! भणसु णीसंको तुमं संपयं तस्स णं चक्खुकुसीलस्स णं सदकरणं । कुमारेण भणियं जहा णं 'नरनाह ! भणिहामि णं भुत्तुत्तरकालेणं । नरवइणा भणियं-जहा णं

[२२]

'भो महासत्ता ! दाहिण-कर-धरिएणं कवलेणं संपयं चेव भणसु, जेणं खु जइ एयाए कोडीए संठियाणं^३

केइ विण्णे हवेज्जा ताणमहे वि सुदिट्ठपच्चए संतेउर-पुरस्सरे तुज्झाणत्तीए अत्तहियं समणुचिद्वामो । तओ णं गोयमा ! भणियं तेण कुमारेण-जहा णं 'एयं एयं अमुगं सद्वकरणं तस्स चक्खुकुसीलाहमस्स णं दुरंत-पंतलक्खण-अदट्ठव्व-दुज्जाय-जम्मस्स ति । ता गोयमा ! जाव णं चेव इयं समुल्लवे से णं कुमारवरे ताव णं अणोहिय^१-पवित्तिण एव समुद्धसियं तक्खणा परचक्केणं तं रायहाणीं समुद्धाए णं सण्णद्ध-बद्धुद्ध^२-णिसिय-करवाल-कुंत-विप्फुरंत-चक्काइ-पहरणाडोववगपाणी हण, हण, हण, राव-भीसणा बहु-समर-संघट्टा दिण्ण-पिट्ठी जीयंतकरे, अउल-बल-परक्कमे णं महाबले पर-बले जोहे । एयावसरम्मि उ कुमारस्स चलणेसु निवडिऊणं दिट्ठ-पच्चए मरण-भयाउलत्ताए अगणियकुलक्कमपुरिसयारं विप्पणासे दिसिमेक्कमासाइत्ताणं स-परिकरे पण्ठे से णं णरवरिदे ।

एत्थंतरम्मि चिंतियं गोयमा ! तेणं कुमारेणं जहा णं ' न मेरिसं कुलक्कमेऽम्हाणं जं पट्ठिं दाविज्जइ, णो णं तु पहरियव्वं मए कस्सावि णं अहिंसा-लक्खण-धम्मं वियाणमाणेणं कय-पाणाइवाय-पच्चक्खणेणं च, ता किं करेमि णं ? सागारे भत्त-पाणाईणं पच्चक्खणे अहवा णं करेमि जओ दिट्ठेणं ताव मए दिट्ठी-मेत्त कुसीलस्स नामगहणेणावि एमहंते संविहाणगे, ता संपयं कुसीलस्सावि णं एत्थं परिक्वं करेमि' ति । चिंतिऊणं भणिउमाढते णं गोयमा ! से कुमारे 'जहा णं 'जइ अहयं वायामेतेणावि कुसीलो ता णं मा नीहरेज्जाह । अक्खय-तणुं खेमेणं एयाए-रायहाणीए । अहा णं मणो-वइ-कायतिणं सव्वपयारेहि णं सील-कलिओ, ता मा वहेज्जा ममोवरि इमे सुनिसिए दारुणे जीयंतकरे पहरणे निहए । 'णमो णमो अरहंताणं'

[२३]

ति भणिऊण जाव णं पवर-तोरण दुवारेणं चल-चवल-गई जाउमारद्धो । जाव णं परिक्वमे थेवं भूमिभागं ताव णं हेल्लावियं कप्पडिग-वेसेणं गच्छइ एस नरवइ ति काऊणं सरहसं हण हण^३ मर मर ति भणमाणुक्खित्तकरवालादि-पहरणेहिं पवरबल-जोहेहिं । जाव णं समुद्धाए अच्चंत-भीसणे जीयंतकरे परबल-जोहे । ताव णं अविसण्ण-अणुदुयार-भीय-अतत्थ अदीणमाणसेणं गोयमा ! भणियं कुमारेणं जहा णं 'भो भो दुट्ठपुरिसा ! ममोवरि चेह एरिसेणं घोर-तामस-भावेणं अन्निए असइं पि सुहज्जवसाय-संचिय-पुण्ण-पब्भारे एस अहं से तुम्ह पडिसत्तू अमुगो णरवती । मा पुणोवि भणेज्जासु जहा णं णिलुक्को अम्हाणं भएणं, 'ता पहेज्जासु जइ अत्थि वीरियं' ति । जावेत्तियं भणे ताव णं तक्खणं चेव थंभिए ते सव्वे गोयमा ! पर-बल-जोहे सीलाहिट्ठित्ताए तियसाणं पि अलंघणिज्जाए तस्स भारतीए जाए य निब्बल-देहे । तओ य णं धस ति मुच्छिऊणं निच्चेट्ठे निवडिए धरणिवट्ठे से कुमारे ।

[२४]

एयावसरम्मि उ गोयमा ! तेणं नरिदाहमेणं गूढहियय-मायाविणा वुत्ते धीरे^४ सव्वत्थावी समत्थे सव्वलोय समंत-धीरे भीरू वियक्खणे मुखे सूरु कायरे चउरे चाणक्के बहुपवंचभरिए संधि-विग्गहिए निउत्ते छइल्ले पुरिसे जहा णं 'भो भो तुरियं रायहाणीए वज्जिंद-नील-ससि-सूकंतादीए पवर-मणि-रयण-रासीए हेमज्जुण-तवणीय-जंबूनय-सुवण्ण-भारलक्खणं, किं बहुणा ? विसुद्धबहुजच्च-मोत्तिय-विट्ठुमखारि-लक्ख-पडिपुण्णस्स णं कोसस्स चाउरंगस्स बलस्स । विसेसओ णं तस्स सुगहिय नाम-गहणस्स पुरिस-सीहस्स सीलसुद्धस्स कुमारवरस्से ति पउत्तिं आणेह जेणाहं निव्वुओ भवेज्जा । ताहे नरवइणो पणामं काऊणं गोयमा ! गए ते निउत्तपुरिसे जाव णं तुरियं चल-चवल-जइण-कम-पवण-वेगेहिं णं आरुहिऊणं जच्च-तुरंगमेहिं निउंज-गिरिकंदरुद्देस-पइरिकाओ खणेण पत्ते रायहाणिं, दिट्ठो य तेहिं वामदाहिणभुया-पल्लवेहिं वयणं सिरोरुहे विलुंमपाणो कुमारो, तस्स य पुरओ सुवन्नाभरण-णेवच्छा दस-दिसासु उज्जोयमाणी जय जय सदमंगल-मुहला रयहरण-वावडोभयकर-

कमल-विरइयंजली देवया । तं च ददूण विम्हिय भूयमणे लिप्प-कम्म-निम्मविण ।

[२५]

एयावसरम्मि उ गोयमा ! सहरिस-रोमंच-कंचुपुलइयसरीराए 'णमो अरहंताणं' ति समुच्चारिऊणं भणिरे
गयणड्डियाए पवयण-देवयाए से कुमारे । तं जहा

जो दलइ मुट्ठि-पहरेहि मंदरं, धरइ करयले वसुहं ।
सव्वोदहीण वि जलं आयरिसइ एक्क घोट्टेणं ॥११३॥
टाले सगाओ हरि, कुणइ सिवं तिहुयणस्स वि खणेणं ।
अक्खंडिय सीलाणं कुद्धो वि ण सो पहुप्पेज्जा ॥११४॥
अहवा सो च्चिय जाओ गणिज्जए तिहुयणस्स वि स वंदो ।
पुरिसो वि महिलिया वा कुलुगओ जो न खंडए सीलं ॥११५॥
परम-पवित्तं सप्पुरिस-सेवियं सयल-पाव-निम्महणं ।
सव्वुत्तम-सुक्ख-निहिं सत्तरसविहं जयइ सीलं ॥११६॥

ति भाणिऊणं गोयमा ! इत्ति मुक्का कुमारस्सोवरि कुसुमवुट्ठिं पवयण-देवयाए । पुणो वि भणिउमाढत्ता देवया,
तं जहा-

'देवस्स देंती दोसे पवंचिया अत्तणो स-कम्मेहिं ।
ण गुणेषु ठवित्तं^१ मुहाइं मुद्धाए जोएंति^२ ॥११७॥
मज्झत्थभाववत्ती सम-दरिसी सव्व-लोय-वीसासो ।
निक्खेवय-परियत्तं दिव्वो^३ न करेइ, तं ढोए ॥११८॥
ता बुज्झिऊण सव्वुत्तमं जणा, सील-गुण-महिद्धीयं ।
तामसभावं चित्त्वा कुमार-पय-पंकयं णमहं ॥११९॥

त्ति भाणिऊणं अदंसणं गया देवया इति' ते छइल्ल-पुरिसे लहुं'च गंतूण साहियं तेहिं नरवइणो ।

[२६]

तओ आओ बहु-विकप्प-कल्लोल-मालाहि णं आऊरिज्जमाण-हियय-सागरो हरिस-विसाय-वसेहिं
भीऊइडपायातत्थं चकिर-हियओ सणियं गुज्झ-सुरंग-खडक्किया-दारेणं कंपंत-सव्वगतो महया कोऊहल्लेणं
कुमार-दंसणुकंठिओ य तमुदेसं । दिट्ठो य तेणं सो सुगहियणामधेज्जो महायसो महासत्तो महाणुभावो कुमार-महरिसी,
अपडिवाइ महोही पच्चएणं साहेमाणो संखाइयाइ-भवाणुहूयं दुक्ख-सुहं सम्मत्ताइलंभं संसार-सहावं
कम्मबंध-द्विती-विमोक्खमहिंसा-लक्खणमणगारे वयरबंधं णरादीणं सुहनिसण्णो सोहम्माहिवई
धरिओवरिपंडुरायवत्तो । ताहे य तं अदिट्ठपुव्वं अच्छेरणं ददूणं पडिबुद्धो सपरिणहो पव्वइओ य गोयमा !
सो राया परचक्काहिवई वि । एत्थतरम्मि पय-सुस्सर-गहिर-गंभीर-दुदुभि-निग्घोस-पुव्वेणं समुघुट्ठं चउव्विहं
देवणिकाएणं । तं जहा-

'कम्मट्ठ-गंठि-मुसुमूरण, जय जय परमेस्सी महायस !
जय जय जयाहिचारित्त-दंसण-णाण-समणिय ! ॥१२०॥
स च्चिय जणणी जगे एक्का, वंदणीया खणे खणे ।
जीसे मंदरगिरि गरुओ उयरे वुत्थो तुमं महा मुणि ! ॥१२१॥

त्ति' भाणिऊणं विपुंचमाणे सुरभिकुसुम-वुद्धिं भत्ति-भरणिब्भरे विरइय-कर-कमलंजलीउ त्ति निवडिअ ससुरासुरे देव-संधे गोयमा ! कुमारस्स णं चलणारविंदे पणच्चियाओ य देव-सुंदरीओ पुणो पुणोऽभिसंधुणिय णमंसिय चिरं पज्जुवासिऊणं स-द्वानेसु गए देवनिवहे ।

[२७]

'से भयवं ! कहं पुण एरिसे सुलभवोही जाए महायसे सुगहिय-णामधेज्जे से णं कुमारं महरिसी ? गोयमा ! ते णं समणभावद्विणं अण्ण-जम्ममि वाया दंडे पउत्ते अहेसि, तन्निमित्तेणं जावज्जीवं मूणव्वए गुरुव्वए णं संधारिए अण्णं च तिणि महापाव-द्वाने संजयाणं तं जहा-आऊ-तेऊ-मेहुणे । एते य सव्वोवाएहिं परिवज्जए ते णं तु एरिसे सुलभवोही जाए ।

[२८]

अहण्णया णं गोयमा ! बहु-सीसगण-परियरिए से णं कुमारमहरिसी पत्थिए सम्मेयसेलसिहरे देहच्चाय निमित्तेणं, कालक्कमेणं तीए चेव वत्तणीए जत्थ णं से राय-कुल-बालियानरिदे चक्खु-कुसीले । जाणावियं च रायउले, आगओ य वंदणवत्तियाए सो इत्थी-नरिदो उज्जाणवरम्मि । कुमार-महरिसिणो पणामपुव्वं च उवविट्ठो स पुरस्सरो^१ जहोइए भूमिभागे, मुणिणा वि पबंधेणं कया देसणा । तं च सोऊण धम्म-कहावसाणे उवट्ठिओ स परिवग्गो णीसंगत्ताए, पव्वइओ गोयमा ! सो इत्थीणरिदो । एवं च अच्चंत-घोर-वीरुग्ग-कट्ठ दुक्कर-तव-संजमाणुद्वान-किरियाभिरयाणं सव्वेसिं पि अपडिकम्म-सरीराणं अप्पडिबद्धविहारत्ताए अच्चंतणिप्पिहाणं संसारिएसुं चक्कहर-सुरिदाइ-इड्ढि^२-समुदय-सरीर-सोकखेसुं गोयमा ! वच्चइ कोई कालो । जाव णं पत्ते सम्मेय-सेल-सिहर-ब्भासं । तओ भणिया गोयमा ! तेण महरिसिणा रायकुल-बालियाणरिदसमणी-जहा णं 'दुक्कर-कारिगे ! सिधं अणुदुय^३-माणसा सव्व-भाव-भावंतरेहि णं सुविसुद्धं पयच्छाहि णं णीसल्लमालोयणं । आढवेयव्वा य संपयं सव्वेहिं अम्हेहिं देहच्चाय-करणेक्क-बद्ध-लक्खेहिं, णीसल्लालोइय-निंदिय-गरहिय-जहुत्त-सुद्धासय-जहोवइड्ड-कय-पच्छिंतुद्धिय-सल्लेहिं च णं कुसलदिट्ठो संलेहणं' त्ति ।

[२९]

तओ णं जहुत्तविहीए सव्वमालोइयं तीए रायकुल-बालिया नरिदसमणीए । जाव णं संभारिया तेणं महामुणिणा जहा णं 'जं अहं तया रायत्थाणं उवविट्ठाए तए गारत्थ-भावम्मि सरागाहिलासाए संविक्खिओ अहेसि । तं आलोएह दुक्कर-कारिए, जेणं तुम्हं सव्वुत्तमविसोही हवइ' । तओ णं तीए मणसा परितप्पिऊणं अइचवलासयनियडी-निकेय-पाविट्थीसभावत्ताए मा णं चक्खुकुसील त्ति अमुगस्स धूया समणीणमंतो परिवसमाणी भणिहामि' त्ति चिंतिऊणं गोयमा ! भणियं तीए अभागधिज्जाए जहा णं 'भगवं ! ण मे तुमं एरिसेणं अट्ठेणं सरागाए दिट्ठीए निज्झाइओ । जओ णं अहयं ते अहिलसेज्जा, किंतु जारिसेणं तुब्भे सव्वुत्तम-रूव-तारुण-जोव्वण-लावण-कंति-सोहग-कला-कलाव-विण्णाण-णाणाइसयाइ-गुणोह-विच्छ-इड-मंडिए होत्था विसएसुं निरहिलासे सुत्थिरे । ता किमेयं तह त्ति किं वा णो णं तह त्ति त्ति, तुज्झं पमाण-परितोलणत्थं सरागाहिलासं चक्खुं पउत्ता, णो णं चाभिलासिउ कामाए । अहवा इणमेत्थ चेवालोइयं भवउ, किमित्थ दोसं' त्ति । मज्झमवि गुणावहयं भवेज्जा । किं तित्थं गंतूण माया-कवडेणं सुवण्णसयं केइ पयच्छे ? ।

[३०]

ताहे य अच्चंत-गरुय-संवेगमावण्णेणं धी ड्ढी ड्ढी^४ संसार-चलित्थी-सभावस्स णं ति चिंतिऊणं भणियं मुणिवरेणं जहा णं 'धि ड्ढि ड्ढिरत्थु पाविट्थी-चलस्स भावस्स । जेणं तु पेच्छ पेच्छ एद्वहमेत्ताणुकालसमएणं केरिसा नियडी पउत्त त्ति ? अहो खलित्थीणं चल-चवल-चडुल-चंचलासंठि' पगड्ढमाणसाण खणमेगमवि दुज्जम्म-जायाणं, अहो सयलाकज्ज-भंडे हलियाणं, अहो सयलायस-अकित्ती-वुड्ढिकारणं, अहो

पावकम्माभिणिविद्वज्जवसायाणं, अहो अभीयाणं पर-लोग-गमणंधयार-घोर-दारुण-दुक्ख-कंडू-कडाह-सामलि-कुंभी-पागाइ-दुरहियासाणं, एवं च बहुमणसा परितप्पिऊण अणुयत्तणा विरहियधम्मैक्क-रसियसुपसंत-वयणेहि णं पसंत-महुरक्खरेहिं णं धम्म-देसणा पुव्वगेणं भणिया कुमारेणं रायकुल-वालिया-नरिद-समणी, गोयमा ! तेणं मुणिवरेणं । जहा णं-‘दुक्करकारिगे ! मा एरिसेणं माया-पवंचेणं’^१ अच्चंत-घोर-वीरुग-कट्ठ-सुदुक्कर-तव-संजम-सज्झाय-झाणाईहिं समज्जिए निरणुबंधि-पुण्ण-पब्भारे निप्फले कुणसु, ण किंचि एरिसेणं माया-डंभेणं अणंत-संसारदायगेणं पओयणं नीसंकमालोएत्ताणं नीसल्ल-मत्ताणं कुरु । अहवा अंधयार-नट्टिगानट्टमिव-धमिय-सुवण्णमिव एक्काए फुक्कयाए जहा तहा निरत्थयं होही । तुज्जेयं वालुप्पाडण-भिक्खा-भूमी-सेज्जा-बावीस परीसहोवसग्गाहियासणाइए काय-किलेसे’ त्ति ।

[३१]

तओ भणियं तीए भगलक्खणाए जहा ‘भयवं ! किं तुम्हेहिं सद्धिं छम्मेणं उल्लविज्जइ ? विसेसणं आलोयणं दाउमाणेहिं णीसंकं पत्तिया, णो णं मए तुमं तक्कालं अभिलसिउकामाए सरागाहिलासाए चक्खूए निज्झाइ उ त्ति किंतु तुज्झ परिमाण-तोलणत्थं निज्झाइओ’ त्ति । भणमाणी चेव णिहणं गया । कम्म-परिणइवसेणं समज्जित्ताणं बद्ध-पुट्ट-निकाइयं उक्कोस-ठिइं इत्थीवेयं कम्मं गोयमा ! सा राय-कुल-वालिया नरिद-समणि त्ति ।

तओ य स-सीस-गणे गोयमा ! से णं महच्छेरगभूए सयंबुद्ध-कुमार-महरिसीए विहीए संलिहिऊणं अत्ताणं मासं पावोवगमणेणं सम्मेयसेलसिहरम्मि अंतगओ केवलित्ताए सीसगण-समणिणिए परिणिव्वुडे त्ति ।

सा उण रायकुल-वालिया नरिद-समणी गोयमा ! तेण माया-सल्ल-भाव-दोसेणं उववण्णा विज्जुकुमारीणं वाहणत्ताए णउलीरूवेणं किंकरीदेवेसुं । ततो चुया समाणी पुणो पुणो उववज्जंती वावज्जंती अहिंडिया माणुस तिरिच्छेसुं सयल-दोहग-दुक्ख-दारिद-परिगया सव्वलोय-परिभूया सकम्मफलमणुभवमाणी गोयमा ! जाव णं कह कह वि कम्माणं खओवसमेणं बहु-भवंतरेसुं तं आयरिय-पयं पाविऊण निरइयार-सामण्ण-परिपालणेणं सव्वत्थामेसुं च सव्वपमायालंबण-विप्पमुक्केणं तु उज्जमिऊणं निदड्ढावसेसी-कय-भवंकुरे तहा वि गोयमा ! जा सा सरागा-चक्खुणालोइया तया तक्कम्मदोसेणं माहणित्थित्ताए परिनिव्वुडे णं से रायकुलवालियाणरिद-समणी जीवे ।

[३२]

‘से भयवं ! जे णं केई सामण्णमभुट्टेज्जा से णं एक्काइ जाव णं सत्त-अट्ट-भवंतरेसु नियमेण सिज्जेज्जा ता किमेयं अणूणाहियं लक्ख-भवंतर-परियडणं’ त्ति, ? ‘गोयमा ! जे णं केई निरइयारे सामन्ने निव्वाहेज्जा से णं नियमेणं एक्काइ जाव णं अट्टभवंतरेसुं सिज्जे । जे उ णं सुहुमे बायरे केई मायासल्ले वा आउकाय-परिभोगे वा, तेउकायपरिभोगे वा, मेहुण-कज्जे वा, अन्नयरे वा, केई आणाभंगे काऊणं सामण्णमइयरेज्जा से णं जं लक्खेण भवगहणेणं सिज्जे, तं महइ लाभे, जओ णं सामण्णमइयरित्ता बोहिं पि लभेज्जा दुक्खेणं । एसा सा गोयमा ! तेणं माहणी जीवेणं माया कया । जीए य एदहमेत्ताए वि एरिसे पावे दारुणे-विवागि त्ति ।

[३३]

‘से भयवं ! किं तीए मयहरीए तेहिं से तंदुलमल्लगे पयच्छिण किं वा णं सा वि य मयहरी तत्थेव तेसिं समं असेस-कम्मक्खयं काऊणं परिणिव्वुडा हवेज्ज ? त्ति ।

गोयमा ! तीए मयहरिए तस्स णं तंदुल-मल्लगस्सट्ठाए तीए माहणीए धूय त्ति काऊणं गच्छमाणी अवंतराले चेव अवहरिया सा सुज्जसिरी, जहा णं मज्झं गोरसं परिभोत्तूणं कहिं गच्छसि.संपयं ? त्ति । आह ‘वच्चाओ

गोउलं । अण्णं च- जइ तुमं मज्झं विणीया हवेज्जा, ता अहयं तुज्झं जहिच्छाए ते कालियं बहु-गुल-घएणं अणुदियहं पायसं पयच्छिहामि ।

जाव णं एयं भणिया ताव णं गया सा सुज्जसिरि तीए मयहरीए सद्धिं ति । तेहिं पि परलोगाणुद्वाणेक सुहज्झवसायाखित्तमाणसेहिं न संभरिया ता गोविंद-माहणाईहिं । एवं तु जहा भणियं मयहरीए तहा चेव तस्स घय-गुल-पायसं पयच्छे ।

[३४-३५]

अहण्णया कालकमेणं गोयमा ! वोच्छिण्णे णं दुवालस-संवच्छरिए महारोखे दारुणे दुब्भिकखे जाए णं रिद्धित्थिमिय-समिद्धे सव्वे वि जणवए ।

अहण्णया पणुवीसं अणग्घेयाणं पवर-ससि-सूरकंताईणं मणि-रयणाणं घेतूण सदेस-गमणनिमित्तेणं दीहद्धाण-परिखिन्न-अंगयट्ठी-पह-पडिवण्णेणं तत्थेव गोउले, भवियव्वयानियोगेणं आगए अणुच्चरीय-नामधेज्जे पावमती सुज्जसिवे । दिट्ठा य तेणं सा कण्णगा । जाव णं परितुलिय-सलय-तिहुयण-णर-णारी-रूव-कंति-लावण्णा तं सुज्जसिरि पासिय चवलत्ताए इंदियाणं, रम्मयाए किंपागफलोवमाणं, अणंत-दुक्ख-दायगाणं विसयाणं, विणिज्जियासेसतिहुयणस्स णं गोयर-गएणं मयर-केउणो भणियाणं गोयमा ! सा सुज्जसिरि ते णं महापावकमेणं सुज्जसिवेणं जहा णं 'हे हे कण्णगे ! जइ णं इमे तुज्झ संतिए जणणी-जणगे समणुमण्णंति । ता णं तु अहयं ते परिणेमि । अण्णं च करेमि सव्वं पि ते बंधुवग्गमदरिदं' ति । तुज्झमवि घडावेमि पलसयमणूणं सुवण्णस्स । ता गच्छ, अइरेणेव साहेसु माया-पित्ताणं । तओ य गोयमा ! जाव णं पहट्ट-तुट्ठा सा सुज्जसिरि तीए मयहरीए एयं वइयरं पकहेइ ताव णं तक्खणमागंतूण भणिओ सो मयहरीए-जहा-भो भो पयंसेहि णं जं ते मज्झ धूयाए सुवण्ण-पलसए सुंकिए । ताहे गोयमा ! पयंसिए तेण पवरमणी । तओ भणियं मयहरीए जहा-तं सुवण्णसयं दाएहि किमेएहिं डिंभ-रमणगेहिं पंचिट्ठगेहिं ? ताहे भणियं सुज्जसिवेणं जहा णं- 'एहि वच्चाओ णगरं दंसेमि णं अहं तुज्झमिमाणं पंचिट्ठगाणं माहप्पं ।

तओ पभाए गंतूण नगरं पयंसियं ससि-सूर-कंत-पवर-मणि-जुवलगं तेणं णरवइणो । नरवइणा वि सदाविऊणं भणिए पारिक्खी जहा-इमाणं परममणीणं करेह मुल्लं । तोल्लंतेहिं तु ण सक्किरं तेसिं मुल्लं काऊणं । ताहे भणियं नरवइणा जहा णं 'भो भो माणिक्खंडिया ! णत्थि केइ एत्थ जेणं एएसिं मुल्लं करेज्जा, तो गिण्हसु णं दसकोडिओ दविणजायरस्स । सुज्जसिवेणं भणियं- जं महाराओ पसायं करेति । णवरं इणमो आसण्ण-पव्वयसण्णिहिए अम्हाणं गोउले । तत्थ एणं च जोयणं जाव गोणीणं गोयर-भूमी, तं अकरभरं विमुंचसु' ति । तओ नरवइणा भणियं 'जहा एवं भवउ' ति ।

एवं च गोयमा ! सव्वं अदरिदमकरभरे गोउले काऊणं तेणं अणुच्चरिय-नामधिज्जेण परिणीया सा निययधूया सुज्जसिरि-सुज्जसिवेणं ।

[३६]

जाया परोप्परं तेसिं पीई । जाव णं नेहाणुराग-रंजिय-माणसे गमेति कालं किंचि । ताव णं दट्ठूण गिहागए साहूणो पडिनियत्ते हा-हा-कंदं करेमाणी पुट्ठा सुज्जसिवेणं सुज्जसिरि जहा- 'पिए ! एयं अदिट्ठपुव्वं भिक्खायर-जुयलयं दट्ठूणं किमेयावत्थं गयासि' ? । तओ तीए भणियं 'णणु मज्झं सामिणी एएसिं महया भक्खन्न-पाणेणं पत्त-भरणं किरियं । तओ पहट्ट-तुट्ठ-माणसा उत्तमंगेणं चलणगे पणमयंती ता मए अज्ज एएसिं परिदंसणेणं सा संभारिय' ति । ताहे पुणो वि पुट्ठा सा पावा तेणं । जहा णं 'पिए ! का उ तुज्झं सामिणी अहेसि' ? तओ गोयमा ! णं दढं ऊसुरुसुभंतीए समणुगग्घरविसंतुल्लंसुगगिराए साहियं सव्वं पि निययवुत्तत्तं तस्सेति । ताहे विण्णायं तेण महापावकमेणं जहा णं 'निच्छयं एसा सा ममंगया मज्जसिरि । ण अण्णाए मदित्ताए एरिसा रूव-कंती-दिस्ती-लावण्ण-सोहण-समदयसिरी भवेज्ज' ति । चिंतिऊण

भणिउमाढत्तो, तं जहा-

एरिस कम्म-स्याणं जं ण पडे खडहडितयं^१ वज्जं ।

तं णूण इमं चित्तेइ सो वि जहित्थीविउ मे कत्थ सुज्झिस्सं ? ॥१२२॥

ति भाणिऊणं चिंतिउं पवत्तो सो महापावयारी ।

जहा णं किं छिंदामि अहयं सहत्थेहिं तिलं तिलं सगतं ? किं वा णं तुंगगिरियडाओ पक्खिविउं दढं संचुत्तेमि ? इनमो अणंत-पाव-संघाय-समुदयं दुट्ठं ? किं वा णं गंतूण लोहयार-सालाए सुतत्त-लोह-खंडमिव घण-खंडाहिं चुण्णावेमि सुइरमत्ताणं ? किं वा णं फालावेऊणं मज्झोमज्झीए तिकख-करवत्तेहिं अत्ताणं पुणो संभरावेमि अंतो सुकड्डिय-तउय-तंव-कंसलोह-लोणूससज्जियक्खारस्स ? किं वा णं सहत्थेणं छिंदामि उत्तमं ? किं वा णं पविसामि मयरहरं ? किं वा णं उभयरुक्खेसु अहोमुहं विणिबंधाविऊणमत्ताणं हेट्ठा पज्जलावेमि जलणं ? किं बहुणा णिदहेमि कट्ठेहिं अत्ताणं ति ? चिंतिऊणं जाव णं मसाणभूमीए, गोयमा ! विरइया महती चिई । ताहे सयल-जण-सन्निज्झं सुइरं निंदिऊण अत्ताणं साहियं च सव्व-लोगस्स । जहा णं 'मए एरिसं एरिसं कम्मं समायरियं' ति भाणिऊण आरूढो चीयाए । जाव णं भवियव्वयाए निओगेणं तारिस-दव्व-चुन्न-जोगाणुसंसट्ठे ते सव्वे वि दारु ति काऊणं फूइज्जमाणे वि अणेग-पयारेहिं तथा वि णं पयलिए सिही । तओ य णं धिद्धिकारेणोवहओ सयल-गोववयणेहिं^२ जहा-'भो भो पेच्छ पेच्छ हुयासणं पि ण पज्जले पावकम्म-कारिस्सं ति भाणिऊणं निद्धाडिए ते बेवि गोउलाओ ।

[३७]

एयावसरम्मि उ अण्णासन्न-सन्निवेसाओ आगए णं भत्त-पाणं गहाय तेणेव मग्गेण उज्जाणाभिमुहे मुणीण संघाडगे । तं च दट्ठूण अणुमग्गेणं गए ते बेवि^३ पाविट्ठे । पत्ते य उज्जाणं । जाव णं पेच्छंति सयल-गुणोह धारि चउण्णाण-समन्नियं^४ बहु-सीसगण-परिकिन्नं देविंदं नरिंदं वंदिज्जमाण-पायारविंदं सुगहिय-नामधेज्जं जगानंदं-णाम अणगारं । तं च दट्ठूणं चिंतियं तेहिं जहा णंदे मगामि विसोहि-पयं एस महायसे' ति चिंतिऊणं तओ पणाम-पुव्वगेणं उवविट्ठे ते जहोइए भूमिभागे पुरओ गणहरस्स, भणिओ य सुज्जसिवो तेण गणहारिणा जहा णं 'भो भो देवाणुप्पिया ! णीसल्लमालोएत्ताणं लघुं करेसुं सिग्घं असेस पाविट्ठ-कम्म-निट्ठवणं पायच्छित्तं । एसा उण आवण्णसत्ताए पाणयाए पायच्छित्तं णत्थि जाव णं णो पसूया । ताहे गोयमा ! सुमहच्चंत- परम-महासंवेगए से णं सुज्जसिवे आजम्माओ नीसल्लालोयणं पयच्छिऊण जहोवइट्ठं घोरं सुदुक्करं महंतं पायच्छित्तं अणुचरित्ताणं । तओ अच्चंत-विसुद्ध-परिणामो सामण्णमभुट्ठिऊणं छव्वीसं संवच्छरे तेरस य राइंदिए अच्चंत-घोर-वीरुग-कट्ठ-दुक्कर-तव-संजमं-समणुचरिऊणं जाव णं एग-दु-ति-चउ-पंच-छम्मासिएहिं खमणेहिं खवेऊणं निप्पडिकम्म-सरीरत्ताए अप्पमाययाए सव्वत्थामेसु अणवरय-महन्निसाणुसमयं सययं सज्झाय-झाणाईसु णं णिदहिऊणं सेस-कम्ममलं अउव्व-करणेणं खवग-सेट्ठीए अंतगड-केवली जाए सिद्धे य ।

[३८]

से भयवं ! तं तारिसं महापावकम्मं समायरिऊणं तथा वी कहं एरिसेणं से सुज्जसिवे लहुं थेवेणं कालेणं परिनिव्वुडे' ति ? गोयमा ! ते णं जारिसं भावट्ठिएणं आलोयणं विइन्नं जारिस संवेगएणं तं तारिसं घोरदुक्करं महंतं पायच्छित्तं समणुट्ठियं जारिसं सुविसुद्ध-सुहज्जवसाएणं तं तारिसं अच्चंत-घोर-वीरुग-कट्ठ-सुदुक्कर-तव-संजम-किरियाए वट्ठमाणेणं अखंडिय-अविराहिए मूलुत्तरगुणे परिपालयंतेणं निरइयारं सामण्णं णिव्वाहियं, जारिसेणं रोहट्ठज्झाण-विप्पमुक्केणं णिट्ठिय-राग-दोस-मोह-मिच्छत्त-मय-भय-गारवेणं मज्झत्थ-भावेणं अदीणमाणसेणं दुवालस वासे संलेहणं काऊणं पाओवगमणमणसणं पडिवण्णं । तारिसेणं एगंत सुहज्जवसाएणं णं केवलं से एगे सिज्जेज्जा ।

जइ णं कयाइ परकय-कम्म-संकमं भवेज्जा ता णं सव्वेसिं पि भव्व-सत्ताणं असेस-कम्म-क्खयं-काऊण सिज्जेज्जा । णवरं परकयकम्मं ण कयादी कस्सई संकमेज्जा । जं जेण समज्जियं तं तेण समणुभवियव्वयं ति गोयमा ! जया णं निरुद्धे जोगे हवेज्जा, तया णं असेसं पि कम्मठ-रासिं अणुकाल-विभागेणैव णिद्धवेज्जा सुसंवुडा सेसासवदारे ।

[३९]

जोगनिरोहेणं तु कम्मक्खए दिट्ठे, ण उण काल-संखाए । जओ णं ।
काले णं तु खवे कम्मं, काले णं तु पबंधए ।
एणं बंधे खवे एणं, गोयमा ! कालमणंतगं ॥१३३॥
णिरुद्धेहिं तु जोगेहिं वेए कम्मं ण बंधए ।
पोराणं तु पहीएज्जा, णवगस्साभावमेव तु ॥१३४॥
एवं कम्मक्खयं विंदा, णो एत्थं^१ कालमुदिसे ।
अणाइकाले जीवे य, तहा वि कम्मं ण निट्ठिए ॥१३५॥
खाओवसमेण कम्माणं जया वीरियं समुच्छले ।
कालं खेतं भवं भावं दव्वं संपप्प जीवे तया^२ ॥१३६॥
अप्पमादी खवे कम्मं जे जीवे तं कोडिं चडे ।
जो पमादि पुणो णंतं कालं कम्मं निबंधिया ॥१३७॥
निवसेज्जा चउगईए उ सव्वत्थाच्चंत-दुक्खिए ।
तम्हा कालं खेतं भवं भावं संपप्प गोयमा ॥
मइमं अइरा कम्मक्खयं करे ॥१३९॥

[४०]

‘से भयवं ! सा सुज्जसिरी कहिं समुववन्ता ? गोयमा ! छट्ठीए णरय-पुढवीए । ‘से भयवं ! केणं अट्ठेणं ? गोयमा ! तीए पडिपुण्णाणं साइरेगाणं णवण्हं मासाणं गयाणं इणमो विचिंतियं जहा णं ‘पच्चूसे गबभं पडावेमि, त्ति एवमज्झवसमाणी चेव बालयं पसूया । पसूयमेत्ता य तक्खणं निहणं गया । एतेणं अट्ठेणं गोयमा ! सा सुज्जसिरी छट्ठियं गय’ त्ति ।

‘से भयवं ! जं तं बालगं पसविऊणं मया सा सुज्जसिरी तं जीवियं किं वा ण व त्ति’ ? ‘गोयमा ! जीवियं’ । से भयवं ! कहां ? गोयमा ! पसूयमेतं तं बालगं तारिसेहिं जरा-जर-जलुस-जंबाल-पूइ-रुहिर-खार-दुगंधासुईहिं विलत्तमणाहं विलवमाणं दइणं कुलाल-चक्कस्सोवरि काऊणं साणेणं समुदिसिउमारद्धं ताव णं दिट्ठं कुलालेणं । ताहे धाइओ सघरणिओ कुलालो । अविणासिय बाल-तणू पणटो साणो । तओ कारुण-हियएणं अपुत्तस्स णं पुत्तो एस मज्झ होहिइ त्ति वियप्पिऊणं कुलालेणं समप्पिओ रो बालगो गोयमा ! स दईयाए ।

तीए य सबभाव-णेहेणं परिवालिऊणं माणुसी कए से बालगे । कयं च पाप्मं कुलालेणं लोगाणुवितीए सजणगाहिहाणेणं । जहा णं सुसढो । अण्णया कालक्कमेणं गोयमा ! सुसाहु-संजोग-देसणापुव्वेणं पडिबुद्धे णं सुसढे पव्वइए य ।

[४१]

जाव णं परम-सद्धा-संवेग-वेरग-गए । अच्चंत घोर-वीरुग-कट्टसुदुक्करं महाकायकेसं कोइ ।

संजमं जयणं ण याणइ । अजयणा दोसेणं तु सव्वत्थ असंजम-पएसु णं अवरज्जे । तओ तस्स गुरुहिं भणियं जहा 'भो भो महासत्त ! तए अण्णाण-दोसओ संजम-जयणं अयाणमाणेणं महंते काय-केसे समादत्ते । नवरं जइ निच्चालोयणं दाऊणं पायच्छित्तं ण काहिसि ता सव्वमेयं निष्फलं होही । ता जाव णं गुरुहिं चोइए ताव णं से अणवरयालोयणं पयच्छे । से वि णं गुरू तस्स तहा पायच्छित्ते पयाइ । जहा णं संजम-जयणं ^१ण्णू एगंतेणेव अहन्निसाणुसमयं रोदट्ठ-ज्झाणाइविप्पमुक्के सुहज्झवसाय-निरंतरे पविहरेज्जा ।

अहण्णया णं गोयमा ! से पावमती जे केइ छट्ठ-ठम-दसम-दुवालसद्धमास-मास-जाव णं छम्मास-खवणाइए अन्नयेरे वा सुमहं काय-केसाणुगए पच्छित्ते से णं तह त्ति समणुद्वे । जे य उणं एगंत-संजम-किरियाणं जयणाणुगए मणोवइ-काय-जोगे सयलासव-निरोहे सज्झाय-ज्झाणावस्सगाईए असेस-पाव-कम्म-रासि-निद्वहणे पायच्छित्ते से णं पमाए अवमन्ने अवहेले असद्वहे सिदिले जाव णं किल किमित्थ दुक्करं ति काऊणं न तहा समणुद्वे ।

अण्णया णं गोयमा ! अहाउयं परिवालिऊणं से सुसढे मरिऊणं सोहम्मे कप्पे इंदसामाणिह महिद्धी देवे समुप्पन्ने । तओ वि चविऊणं इहइं वासुदेवो होऊणं सत्तम-पुढवीए समुप्पन्ने । तओ उव्वट्टे समाणे महा काए हत्थी होऊणं मेहुणा-सत्त-माणसे मरिऊणं अणंत-वणस्सतीए गय' त्ति ।

एस णं गोयमा ! से सुसढे जे णं आलोइय-निंदियगरहिणं कय-पायच्छित्ते वि भवित्ताणं जयणं अयाणमाणे भमिही सुइरं तु संसारे ।

[४२]

से भयवं ! कयराओ य तेणं जयणा न विन्नाया, जओ णं तं तारिसं सुदुक्करं काय-केसं काऊणं पि तहा वि णं भमिहिइ सुइरं तु संसारे ? गोयमा ! जयणा णाम अद्वारसणहं सीलंग-सहस्साणं संपुन्नाणं अखंडिय-विराहियाणं जावज्जीव-महण्णिसाणुसमयं धारणं कसिणं संजम-किरियं अणुमन्नंति । तं च तेण न विण्णायंति । ते णं तु से अहण्णे भमिहिइ सुइरं तु संसारे ।

से भयवं ! केणं अट्ठेणं तं च तेणं ण विण्णायंति ? गोयमा ! ते णं जावइए काय-केसे कए तावइयस्स अद्ध-भागेणेव जइ से बाहिर-पाणगं विवज्जंते ता सिद्धीए मणुवयंते णवरं तु तेण बाहिर-पाणगे परिभुत्ते बाहिरपाणग परिभोइस्स णं गोयमा ! बहूए वि कायकेसे णिरत्थगे हवेज्जा । जओ णं गोयमा ! आऊ-तेऊ-मेहुणे एए तओ वि महापावट्ठाणे अबोहिदायगे एगंतेणं वि वज्जियव्वे, एगंतेणं ण समायरियव्वे सुसंजएहिं ति, एतेणं अट्ठेण तं च तेणं ण विण्णाय' त्ति ।

'से भयवं ! केणं अट्ठेणं आऊ-तेऊ-मेहुणे त्ति । अबोहिदायगे समक्खाए ? 'गोयमा ! णं सव्वमवि छक्काय-समारंभे महापावट्ठाणे किंतु आऊ-तेउकाय-समारंभे णं अणंत-सत्तोवघाए, मेहुणासेवणेणं तु संखेज्जासंखेज्ज-सत्तोवघाए घण-राग-दोस-मोहाणुगए एगंत-अप्प-सत्थज्झवसायत्तमेव । जम्हा णं एवं तम्हाओ गोयमा ! एतेसिं समारंभासेवणपरिभोगादिसु वट्टमाणे पाणी पढममहव्वयमेव ण धारेज्जा । तयभावे अवसेसमहव्वय-संजमट्ठाणस्स अभावमेव । जम्हा एवं तम्हा सव्वहा विराहिए सामण्णे । जओ एवं तओ णं पवत्तियसंमगपणासित्तेणेव गोयमा ! तं किं किंपि कम्मं निबंधेज्जा जे णं तु नरय-तिरिय-कुमाणुसेसु अणंत-खुत्तो पुणो पुणो धम्मो त्ति अक्खराइं सिमिणे वि णं अलभमाणे परिभमेज्जा । एएणं अट्ठेणं आऊ-तेऊ-मेहुणे अबोहिय-दायगे गोयमा ! समक्खाए त्ति ।

'से भयवं ! किं छट्ठ-ठम-दसम-दुवालसद्ध-मास-मासे जाव णं छम्मास-खवणाईणं अच्चंत-घोर वीरुग-कट्ट-सुदुक्करे-संजम-जयणावियले सुमहंते वि उ काय-केसे कए निरत्थगे हवेज्जा ? गोयमा ! णं णिरत्थगे हवेज्जा ।

‘से भयवं ! केणं अट्ठेणं ? ‘गोयमा ! जओ णं खरुट्ट-महिस-गोणादओवि संजमजयणावियले अकाम निज्जराए सोहम्म-कप्पाइसु वयंति । तओ वि भोग-खएणं-चुए समाणे तिरियादिसु संसारमणुसरेज्जा ।

[४३-४४-४५]

तहा य दुग्गंधामेज्झचिलीण-खारपित्तोज्झ-सिंभ-पडहत्थे-वसा-जलुस-पूइ-दुद्धिणि-चिलिविले-रुहिर-चिक्खल्ले दुदंसणिज्ज-बीभच्छ-तिमिसंधयारए गंतुव्वियणिज्ज-गब्भ-पवेस-जम्म-जरा-मरणाई-अणेग-सारीर-मणोसमुत्थ- सुघोर-दारुण -दुक्खाणमेव भायणं भवंति । ण उण संजम-जयणाए विणा जम्म-जरा-मरणाइएहिं घोर-पर्यड-महारुद-दारुण-दुक्खाणं निद्रवणमेगंतियमच्चंतियं भवेज्जा । एतेण अट्ठेणं संजम-जयणावियले सुमहंतेवि काय-केसे पकए गोयमा ! निरत्थगे भवेज्जा, से भयवं ! किं संजम-जयणं समुप्पेहमाणे समणुपालेमाणे समणुट्ठेमाणे अइरेणं जम्म-मरणादीणं विमुच्चेज्जा ? गोयमा ! ‘अत्थेगे, जे णं णो अइरेणं विमुच्चेज्जा ।

से भयवं ! केणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ ? जहा णं अत्थेगे जेणं णो अइरेणं विमुच्चेज्जा अत्थेगे जे णं अइरेणेव विमुच्चेज्जा ? ‘गोयमा ! अत्थेगे जे णं किंचित ईसि मणगं अत्ताणगं अणोवलकखेमाणे सराग-ससल्ले संजम-जयणं समणुट्ठे जे णं एवंविहे से णं चिरेणं जम्म-जरा-मरणाइ-अणेग-संसारिय-दुक्खाणं विमुच्चेज्जा । अत्थेगे जे णं निम्मूलुद्धिय-सव्वसल्ले निरारंभ-परिणहे निम्ममे निरहंकारे ववगयराग-दोस-मोह-मिच्छत्त- कसाय-मलकलंके सव्व-भावभावंतरेहि णं सुविसुद्धासए अदीण-माणसे एगंतेणं निज्जरापेही परम-सद्धा-संवेग-वेरगगए विमुक्कासेस-मय-भय-गारव-विचित्ताणेग-पमायावणे । जाव णं निज्जिय-घोर-परीसहोवसगे ववगयरोद्धट्टज्झाणे असेस-कम्म-खयट्ठाए जहुत्त-संजम-जयणं समणुपेहिज्जा पालेज्जा अणुपालेज्जा समणुपालेज्जा जाव णं समणुट्ठेज्जा । जे य णं एवंविहे से णं अइरेणं जम्म-जरामरणाइ अणेगसंसारियसुदुव्विमोक्खदुक्खजालस्स णं विमुच्चेज्जा, एतेणं अट्ठेणं एवं वुच्चइ - जहा णं गोयमा ! अत्थेगे जे णं णो अइरेणं विमुच्चेज्जा अत्थेगे जे य णं अइरेणेव विमुच्चेज्जा । से भयवं ! जम्म-जरा-मरणाइ-अणेग-संसारिय-दुक्ख-जाल-विमुक्के समाणे जंतू^१ कहिं परिवसेज्जा ? गोयमा ! जत्थ णं न जरा न मच्चू न वाहिओ णो अयसब्भक्खाणं संतावुव्वेग-कलि-कलह-दारिद-दंद-परिकेसं ण इट्ठ-विओगो, किं बहुणा ? एगंतेणं अक्खय-धुव-सासय-निरुवम-अणंत-सोक्खं मोक्खं परिवसेज्ज त्ति वेमि ॥छा॥ महानिसीहस्स विइया चूलिया ॥ समत्तं च महानिसीह सुयक्खंधं ॥

ॐ नमो चउवीसाए तित्थंकाराणं । ॐ नमो तित्थस्स । ॐ नमो सुयदेवयाए भगवईए । ॐ नमो सुयकेवलीणं । ॐ नमो सव्वसाहूणं । ॐ नमो (सव्वसिद्धाणं नमो) भगवओ अरहओ सिज्झउ मे भगवई महइ महाविज्जा ।

व् इ इ र ए म ह अ अ व् इ इ र ए, ज य व् इ इ र ए स् ए ण, व् इ इ

र ए वद्ध म् अ अ ण् अ व् इ इ र ए, ज य् अ इ त् ए अ प्

अ र अ अ ज् इ ए स् व् अ अ ह अ अ^२ ।

उपचारो चउत्थभत्तेणं साहिज्जइ एसा विज्जा । सव्वगओ । ण् इ त्थ् अ अ

र ग प् अ अ र ग् अ ओ होइ उवद् अ अ व ण् अ अ गणस्स वा अ ण् उ ण् ण् आ ए एसा सत्तवारा परिजवेयव्वा नित्थारगो पारगो होइ ।

जे ण कप्पसमत्तीए विज्जा अभिमंतिऊणं विग्घविणाइगा आराहंति सूरे संगामे पविसंतो अपराजिओ होइ जिणकप्प-समत्तीए विज्जा अभिमंतिऊणं खेमवहणी मंगलवहणी भवति ॥

चत्तारि सहस्साइं पंचसयाओ तहेव चत्तारि ।

सिलोगा वि य महानिसीहम्मि पाएण ॥

महानिशीथसूत्र गाथा सूची

अइदुलहं भेसज्जं	५-८४	अणाइ पाव-कम्ममलं	१-८३
अइमित्ताहारहोइत्ता	७-१००	अणुत्तर-विप्राणेसुं	७-५४
अओ परं चउक्कण्णं	३-९	अणुथेव कलुसांहययत्तं	६-२०४
अंकूरकुहरकिसलयं	७-६६	अणुदियहं खंडखंडेहिं	२-७८
अंगपच्चंगसंठाणं	२ पृ. ३४	अणुसमयं बज्झए कम्मं	२-१०८
अंतेउवासिणी चेव	२-१५३	अण्णं च काउ पच्छित्तं	६-८६
अकयालेयणे चेव	१-९७	अण्णं च न मे दायव्वा	६-३०
अकसिण पवत्तगाणं	३-३८	अण्णं सो बहुवाए	६-६
अकिलिद्ध णिवक्खलुस	७-२२	अण्णं होही सरीरं मे	१-८२
अक्खीणत्थं निही काउं	६-३१	अण्ण जम्म पहुत्ताणं	१-१७७
अगीयत्थ-कुसीलेहिं	६-१४४	अण्णत्थ ण उज्झियव्वं	६-४८
अगीयत्थत्तदोसेणं	६-१५२	अण्णया गणि-जोगेहिं	६-२२१
अगीयत्थत्त-दोसेणं	६-२०३	अण्णया थेरी चित्तेइ	६-२५७
अगीयत्थस्स वयणेणं	६-१४२	अण्णहा ण तित्थयरा	६-३५८
अच्चंतकडयडं एयं	६-१७२	अण्णे वि उ गुरुयरे दुक्खे	२-५३
अच्चंत कडयडं कट्ठं	७-३९	अण्णो एयं पि नो सक्के	६-३६४
अच्चंत परमवेरग	७-२१	अत्तत्तीया समेच्चा	१-११
अज्जयलाभे गिद्धा	५-९२	अत्ताणं विगोवेउं	६-३३१
अज्झवसाय विसेसं तं	२-७९	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	१-१४
अज्झवसाय-विसेसं तं	२-८०	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	१-१८०
अज्झवसाय विसेसं तं	२-८३	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	१-१८४
अज्झवसाय विसेसं तं	२-९८	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	१-१८८
अज्झवसाय विसेसं तं	२-९३	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	२-१६०
अज्झवसाय विसेसं तं	२-९५	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	२-१६७
अट्ठुनाणदंसणचारिता	५-३५	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	२-१२३
अट्ठमभत्तेण पारित्ता	१-४२	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	५-३
अट्ठारससीलंगसहस्स	१-१२७	अत्थेगे गोयमा ! पाणी	७-६
अणंतपारं बहु जाणियव्वं	५-१२२	अदूरेण पवोलेंते	६-६५
अणंताइनाइ कालेणं	१-१४४	अद्धतेरसकोडीओ	६-२५
अणंतेऽणाइकाल्मओ	१-९२	अद्धाणं मरणं तेसिं	२-६६
अणंतेऽणाइ कालेणं	१-१०९	अन्ने य कोह माणा	७-७१
अणंता पाव-रासीओ	१-११५	अर्पायमाण गुरुतुंगा	२ १११

अपुज्जो वा विहं जम्मे	१-१०७	अहवा गोयमा ! पच्चखं	६-३२८
अपुव्वनाण गहणे	५-३४	अहवा चिट्ठंतु तावेए	६-१८५
अप्पमादी खवे कम्मं	७-१३७	अहवा चित्तिज्जइ दुक्खं	६-२३२
अप्पसत्थे य जे भावे	७-९५	अहवा जत्तो जत्तो	३-१०९
अप्पहियं कायव्वं	५-१२३	अहवा णहि णहि सो	६-१६५
अप्पेण वि कालेणं केइ	६-४१०	अहवा नहि भय्यं !	६-२२६
अफामु-पाणपरिभोग	१-२१८	अहवा नाऊण गुणंतराइं	२-२५
अबोहिलाभियं कम्मं	६-१०५	अहवा पत्थावमिणं	४-११
अयाले नत्थि ते मच्चु	६-२१	अहवा मुणियं तु परमत्थ	६-२४०
अल्लियवयणस्स विरई	७-६९	अहवा स लंछणो चंदो	६-१७
अल्लिया एवंविहं धम्मं	६-१८४	अहवा सव्वाइं सेयाइं	३-१०
अववाएण वि कारण	५-८०	अहवा सो च्चिय जाओ	७-११५
अवितह भणियं नु तं	२-६२	अहवा हा, हा अहं	६-५४
अविस्साम दुक्खहेऊयं	२-४४	अहवा हा हा अहं मूढो	६-१७४
असंखेयाऊ मणुयाणं	२-२७	अहवा हा हा न जुत्तमिणं	६-२५९
असंजम-अहम्मं च	१-१८	अह सा पर ववएसेणं	६-२४९
असंजमं भण्णती पावं	१-२०३	अह सो लक्खणदेवीए	६-२७५
असण्णी दुविहे णेए	२-३	अहाकम्पुहेसिय	३-१२६
असावज्ज कहा समणी	१-१५५	अहो ! अच्छेयं अज्जं	६-१५६
असिणेह पीइ पुव्वेणं	१-१५१	अहो तित्थंकरेणम्हं	६-२२४
असिवण वेयरणीजंते	२-१४०	अहो लवणं कंति	६-३१७
असुय-मुसा-अनिट्ठवयणं	२-५९	आउट्ठीय महापावे	१-१०३
असोक्खं वेयणा बाहा	२-२८	आएसमवीमाणं	४-५
अह अण्णो उवसाभिउं सक्को	६-४९	आगंपियासणा चउरो	६-३१६
अह किलामे तओ भणिया	२-४०	आगमविऊकयाई सेयं	५-११
अह खरुट्ट-बइल्लेसुं	२-९०	आजम्मेणं तु जं पावं	६-१२२
अह चिट्ठे खणमेगं तु	२-१३१	आणाभंगमबोही य	१-२३
अह जा अमरपरिगहिया	६-३१९	आमे घडे निहत्तं	५-१२८
अह तं कुंथुं वावाए	२-३८	आया अनिच्छमाणो वि	१-१७४
अह तारिसे वि इट्ठी	३-८१	आयारमायरंते एगखेत्ते	५-७७
अह पंचमुट्ठियं लोयं	६-१५९	आया सयमेव अत्ताणं	१-९
अहवा कह उत्थल्लउ	४-७	आरंभे पत्थियस्सेग	२-१६१
अहवा कहवि पमाएणं	६-२३७	आरंभे वट्ठमाणस्स	२-१६५
अहवा किंथ विसाएणं	१-५	आलंबण भरिओ ल्हेओ	५-९५
अहवा किं कुंथु-जाणियाओ	२-५१	आल्लवाओ पणओ	६-३२
अहवा कीस ण लज्जउ	४ ८	आल्लेइय निंदिय गरहिओ	७ १०१

आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-९४	उगं कटुं तवं घोरं	६-२५४
आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-८८	उगं कटुं तवच्चरणं	६-१६०
आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-८९	उगम उप्पायणेसणया	१-२०७
आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-९०	उगम उप्पायणएसणाहिं	३-११५
आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-९१	उगहं अजाइत्ता	७-९७
आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-८५	उगाभिग्गहपडिमाइ	७-१७
आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-८४	उच्छलं पच्छलं	६-३७७
आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-८६	उज्जमं सव्व थामेसुं	५-६
आलेइय-निंदिय-गरहिय	७-८३	उड्डमहे तिरियम्मि य	३-११२
आलेइय-निंदिय-गरहिओ	७-८२	उत्तुंगथोरथणवट्ठा	६-२६
आलेएज्जा पडिच्छेज्जा	६-९२	उद्धरिउं गोयमा ! सल्लं	२-१९९
आलेएत्ताण णीसल्लं	१-५२	उम्मग्गठिए सूरिम्मि	५-१०४
आलेएत्ताण णीसल्लं	१-१७६	उम्मग्गपवत्तणं वा वी	२-१०३
आलेय निंद-वंदियए	१-७६	उम्मायं व लभेज्जा	३-३
आवीयं थण-छीरं सागर	६-३९५	उरपट्ठि-अट्ठि-कडि	७-३६
आसण्णं मंदिरं अण्णं	६-११८	उववण्णो मणुयजोणीए	६-२८४
आसण्णालेयणक्खवाई	१-९९	उववण्णो रासहत्ताए	६-१९२
आसवदारे निंसंभित्ता	२-११२	उववण्णो वणयरत्ताए	-१९३
आसवदारे निंसंभित्ता	२-११३	उवण्णो वेसत्ताए	६-६८
आसवदारे निंसंभित्ता	२-११५	उववन्नो वेसत्ताए	६-२७९
आसवदारे निंसंभित्ता	२-११९	उवसंतस्स दंतस्स	६-९१
आसवदारे निंसंभित्ता	७-४२	उवसंते सव्व भावेणं	१-१
आसायणा क यं पावं	६-१७७	उवसंतो सव्व भावेणं	१-४७
आहिंडिऊण सुइरं	७-१०९	उवसंपया य काले	५-४४
इओ य रंडापुत्तस्स	६-२७२	उवसमेण हणे कोहं	१-१९६
इच्छा मिच्छा तहक्कारो	५-४३	उसग्गं ता तुमं बुज्झ	६-४३
इच्छा मुच्छा य गेही य	७-९९	उस्सग्गं पण्णवेंतस्स	६-९०
इणमो दुल्लभं लभित्तं	७-४६	उस्सुत्तुम्मग्गपण्णवए	१-६९
(२) इतिहास खेडकंदप्प	५-६४	एए एतेण रूसंति	६-३५२
इत्थी बहुबंधणुम्मक्कं	१-१५२	एएसि इमो धम्मो	६-३५०
इमाए पवर विज्जाए	१-४८	एएसि महंतपावाणं	१-२१९
इय जाव ण चुक्कसि	६-४०८	एएसि सद्धि संल्लवं	२-१५७
इय विज्जाहरकिन्नर	३-८०	एक्कं पि गुणं हियए	३-२०
इयरे उणं अणुज्झित्ता	२-१८५	एक्कं पि जो दुहत्तं	५-१०५
इरियं पि न सोहिस्सं	३-१३४	एक्का पावेइ पच्छित्तं	६-९५
इहागओ समुप्पन्नो	६-२७७	एगंतेणं हियं वयणं	६-१२७

एग दु तिमासखमणं	३-११४	एवं गच्छववत्थं	५-१२५
एग धारो दुधारो वा	१-१९२	एवं गोयम ! एयाए	२०९
एगमवि जो दुहत्तं	३-११९	एवं घोसेत्तु वंदिज्जा	१-६१
एगागी कप्पडा-बीओ	६-३४१	एवं च आऊ-तेऊ	६-१३७
एते ते गोयमोवाए	६-९	एवं चउगई भवगहणे	६-३८४
एतेसिं मज्झाओ एगे	५-१८	एवं चिर चितयाभिमुह	७-१३
एत्थं चायरियाणं	५-१७	एवं जाणित्तु पच्छित्तं	२-२०३
एत्थ जम्मे नरो कोइ	६-३६७	एवं तं कट्ठं घोरं	६-६०
एत्थं तु किर दिट्ठं	३-१३७	एवं तणु-तणुयं पावसल्ल	१-२९
एत्थं तु जं विहिपुव्वं	३-४	एवं तित्थयेरे सिद्धे	२-१९७
एत्थं पुण जं पगयं तं	३-१०७	एवं तिवग्गवावारं	२-३६
एत्था उ मे पच्छित्तं	६-५५	एवं तु जाव बे वारा	६-२२
एमादी अणंत समणीओ	१-१३८	एवं तु सम्मिलंतेहिं	२-१६४
एमादि गुणोवेए पए पए	३-५५	एवं दुक्खभक्कंता	६-२७१
एमादी घोरकम्मट्ठ	२-१०६	एवं नरयतिरिच्छेदसुं	६-१७८
एमादी दुक्ख-संघट्ठं	२-९२	एवं नाऊण कायव्वा	१-९२
एयं गच्छ ववत्थं	५-१११	एवं नारयतिरिच्छेसुं	२-८९
एयं गच्छववत्थं	५-१०८	एवं निज्जिय कसाए	१-१९७
एयं तं गोयमा ! सिट्ठं	६-७०	एवं पच्छित्तविहिं	७-२३
एयं नाऊण जो साहू	६-१०४	एवं परिग्गहारंभा	२-६७
एयं नाऊणमेक्कं पि	६-७२	एवं पुणो वि आरोहुं	६-२०
एयं नाऊण संसर्गि	२-१७२	एवं भवकायट्ठीतीए	२-१०१
एयं नाउं सुहुमं पि	६-१२०	एवमादी अप्पादीया	१-८६
एयं निक्कवड निहंभं	१-२२९	एवमाल्लेयणं दाउं	७-५१
एयं पि अपत्थावे	३-१०८	एवमिह अपत्थावे वि	३-११०
एरिस क म्म-रयाणं	७-१२२	एवं मेहुणदोसेणं	२-६४
एरिसयं दुल्लल्लित्तं	६-३३७	एवं लद्धामवि बोहिं	२-१०५
एरिसो वी सदुल्ललिओ	६-३४८	एवं वयनियमभंगं	२-१०२
एवइयं वइयरं सोच्चा	२-१४८	एवं वयनियमभंगेणं	२-७४
एवं अणिगूहियबल	७-१९	एवं वीहाऽपोहाए	६-१५७
एवं अदिट्ठकल्लणे	२-९४	एवं सव्वं वियाणंते	१-७
एवं कम्मक्खयं विंदा	७-१३५	एवं संसार-संगामे	२-१९५
एवं कय-पच्छित्ते	७-६०	एवं सा जुणवेसज्जा	६-२६२
एवं कुसीलसंसर्गि	५-१	एवं सीलुज्जले साहू	२-२०८
एवं खओवसमाओ	२-४५	एवं सुदुल्लहं बोही	२ १९
एवं खामणमरिसामणं काउं	१-५८	एवं सो पेम्मपासेहिं	६-३३

एवं सो लक्खणज्जाए	६-२९३	कासिं चि गोयमा नामे	१-१४५
एवं सो वयणं सोच्चा	६-३६	किं पच्छित्तं चरंतो हं	१-८१
एवं होऊण नीसल्लो	१-५४	किं बहुणा ? गोयमा	७-७६
एस गोयम ! विण्णेए	७-५५	किं बहुणा ? गोयमा !	७-७७
एस मा गच्छती एत्थं	६-४०	किं बहुणा ? गोयमा !	७-७८
एसा सा लक्खणदेवी	६-३०३	किं बहुणा ? गोयमा !	७-७५
एसो काउं पि पच्छित्तं	६-७७	किं बहुणा ? गोयमा !	७-७४
एसो पंच णमोक्कारो	३-१५	किं बहुणा ? गोयमा !	७-७३
ओमे सीसपवासं	५-९४	किं बहुणा ? गोयमा !	७-८१
ओल्लगं किसिवाणिज्जं	६-३३०	किं बहुणा ? गोयमा !	७-७९
कंचणमणिसोमाणे	३-५६	किं बहुणा ? गोयमा !	७-८०
कंटगं चेव पाए मे खुत्तं	६-२४३	किं बहुणा ? गोयमा !	७-९३
कज्जेण विणा अकंडे	४-९	किं मन्ने गोयमा ! एस	३-३९
कढकढकढंतचलचल	३-७७	किमेयं ? किय चिरं बाहे ?	२-३४
कण्हं गोणिं खरिं चेव	२-१५४	कुंथुमुवलक्खणं इहइं	२-५२
कत्थइ कर्हिंचि कालेण	६-३३६	कुंथुपदफरिस जणियाओ	२-४२
कम्मट्ठ गंठि मुसुमूण	७-१२०	कुंथु पय फरिस जणियं	२-१४३
कयं वा कारियं वा वि	२-५७	कुंथुफरीसियमेत्तस्स	२-३२
कयाइं पावाइं इमाइं	७-२८	कुंथु कस्सइ देहिस्स	२-१३३
कसाए विहल्ली कट्टु	७-४१	कुंथुणं सयसहस्सेणं	२-१२८
कसाय चउचउक्कस्स	१-२१७	कुंदेसु निम्मलयरागं	६-१६
कह कह वि दुक्खसंतत्तो	६-३७८	कुच्छियकम्मा समुप्पन्ना	६-२५५
कह कह वि परिभमंती	६-२६४	कुणिममाहारत्ताए	२-८७
कह तं भण्णउ पुण्णं	३-६५	कुहंतरासजणसय	३-५४
कह तं भण्णउ सोक्खं	३-६०	कुसीले ताव दुस्सयहा	३-१३
कह सहिहं बहु भवग्गहणे	२-१३८	कुसील्ले भट्ट चारित्तो	७-४५
काउं पि जिणाययणेहिं	३-५८	कुसीलोसज्वपासत्थे	२-१६९
काउं बंधिऊण मरियव्वं	६-११	केइ करेंति मासेल्लिं	६-३२९
काउमिमे पच्छित्ते	७-२७	केइ बहुवाहि-रोगाणं	२-७१
काऊणं सोगत्ता सुण्णे	३-१०४	केणं तं दिक्खिओ	६-१६१
कागसाणेहिं खज्जंतो	६-६६	केवल्लणाणस्स ते भम्मा	६-९७
कायव्वाऽऽयंबिलक्खमणं	१-४१	केवल्लमहिमं पुणरचि	३-९५
कालं काऊणं देविदं	६-६७	केसं विरूवरूवत्तं	१-२०
कालक्कमेणं महराए	६-६९	केसिं चि साहिमो नामे	१-६५
काले णं तु खवे कम्मं	७-१३३	कोउहलेण विसयाणं	६-७९
कासिंचि गोयमा ! नामे	१-११२	को तम्मि परियणो मन्ने	६-३४४

को देइ कस्स दिज्जइ	६-२०२	गयरागदोसमोहा	३-१२१
को धम्मो को वओ नियमो	१-३	गयराग दोसमोहे य	२-११८
कोहादीणं तु दोसेणं	२-६९	गयसीसगच्छओमे	५-९३
कोहेण व माणेण व	७-६१	गरहिय अकयपच्छित्तो	७-४७
कोहो य माणो य अणिग्गहिया	१-१९५	गहिऊणाभिग्गहं ताहे	६-२८
खंडिय खंडिय सहत्थेहिं	१-१६३	गिण्हंति महामइणो	३-१००
खणं पि नरय-तिरिएसु	२-५०	गीयत्थस्स उ वयणेणं	६-१४०
ख ता दंता विमुत्ताओ	१-१३९	गीयत्थे जे सुसंविग्गे	६-१३२
ख ता दंता विमुत्ता य	१-८७	गीयत्थो य विहारो	६-१३१
खंते दंते मुत्ते गुत्ते	५-२५	गुरुगा संजमे नाम	१-९५
खणभंगुरं अहो एयं	६-३२२	गुरुचलणभत्तिभर	५-४०
खणभंगुरस्स देहस्स	६६-३९	गुरुणाकज्जमकज्जे	५-३०
खमामि हं पि सब्बेसिं	१-६०	गुरुणा खरफरुसाणिट्ठ	५-३६
खमावेत्तु गुरुं सम्मं	१-६२	गुरुणो छंदणुवत्ते	५-२४
खरखुरचमढणमन्थगी	२-१४२	गुरुणो माया-वित्तस्स	४-४
खरफरुसकक्कसानिट्ठ	५-२६	गुरुदुक्खभरुक्कतस्स	६-३९४
खरफरुसतिक्खकरवत्त	१-१६४	गुरु पच्छित्तो ऽहमसक्के	१-१००
खरफरुसतिक्खकरवत्ता	१-१०	गुरु पामूलेऽवि एत्थेयं	६-५८
खरुट्ठसाणजाईसुं	१-१३१	गुरु वि तित्थयरभणियं	९-२०२
खाओवसमेण कम्माणं	७-१३६	गोयम ! अणंताओ चिट्ठंति	१-१५९
खामेत्ता पाव-सल्लस्स	१-५३	गोयम उ पक्खपक्खेहिं	६-२९७
खामेमि अहं सब्बे	१-५९	गोयम ! केसिं चि नामाइं	१-९३
खामेयब्बो सब्ब भावेणं	१-५७	गोयम ! णंते चिट्ठंति	१-११०
खीणट्ठकम्पपाया	३-२१	गोयम ! तस्स पविट्ठं मे	६-४
खुडुलगे वि अहिपोए	१-२८	गोयम ! तित्थंकरे मोत्तुं	६-३१२
खेत्तखलयाइं चमढंती	६-२९०	गोयम ! निहणं गओ	६-१८७
खेत्तसाहिए निच्चं तु	३-८	गोयम ! पंचमहव्वय	५-८९
खेत्ती भूते वि जे जित्ते	१-३३	गोयम ! महुंविदुस्सेव	६-३२७
गंभीरस्स महामइणो	३-७	गोयमा ! जह पमाएणं	२-२०५
गच्छं चिट्ठं सुवं उट्ठं	२-३५	गोयमा ! जं सुसील्रणं	६-९४
गच्छंति गमिस्संति य	५-१२६	गोयमा ! जे समज्जेज्जा	२-१७६
गच्छं महाणुभागं	५-२३	गोयमा ! णेरिसं जुत्तं	६-३६२
गणणा पमाण अइरित्तं	१-२१०	गोयमा ! दुविहे पहे	२-१८१
गब्भाओ निष्फिडंतस्स	५-११६	गोयमा ! निंदितं गरहितं	७-५७
गब्भावन्नाण तद्देसे	६-३४	गोयमा ! निम्मूलमुद्धरणं	१-३१
गमनागमण-निसीयण	७-	गोयमा ! पंचसु भरहेसु	६-२०७

जीवेण जाणि उ विसज्जियसि	६-३९१	तओ किमिएहिं खज्जंतो	६-६३
जीवे संमग्गमोइण्णे	२-१६८	तओ किमिएहिं खज्जंतो	६४
जे अविइय परमत्थे	६-१३०	तओ चुया इहागंतुं	७-५३
जे उग्घाडं परूवेज्जा	३-२	तओ वि कुट्ठी होऊणं	६-१९६
जे केइ दुट्ठु संलत्ते	१-४३	तओ सव्वं सरीरं	६-२९९
जे केवलं पि सहत्थेणं	६-३४७	तं एरिस-संजमं नाह !	६-३११
जे चरंते चप्पच्छित्तं	२-१९२	तं चउविहदेवनिकाय	३-९७
जेण पुण अंगुवंगं वा	२-५६	तं चाउकाय परिभोगे	२-१७८
जेणं गम्भठाणाभि देविंदो	६-३१३	तं चिय सोऊण काहामि	६-१४७
जेणं जस्स मुहे कमलं	६-३३८	तं जहावत्तं कहेयव्वं	१-२०१
जेणं तु समणुचिण्णेणं	६-३६०	तं तवं सील चारित्तं	६-२४८
जेणं, पेच्छ चिडियस्स	६-२२३	तं तस्स गुरुतरं दुक्खं	१-१८१
जेणं सल्लियहियस्स	१-२४	तं तारिसं महाघोरं	६-१७८
जेणोयमणंत-नाणीहिं	६-१७५	तं तारिसं महाघोरं	२-८८
जे पावहम्म बुद्धिया	१-१७२	तं तारिसं महादुक्खं	२-९६
जे पुण खरहरफुट्ठिसिरे	६-३२३	तं तारिसं महापावं	१-१३७
जे पुण सव्वस्स पडिक्कंतं	२-१८७	तं दट्ठुं धाइया चुल्लिं	६-२६७
जे य ण अकित्तिजणए	५-२७	तं नं तह वि पओगेणं	६-२४६
जे या वायहियं कुज्जा	१-८	तं पि ण रूव-रसत्थं	५-३२
जे सण्णी जे वि या सण्णी	२-२	तं बहु भवसंचियतुंग-	३-७३
जो उण दुह-उव्विग्गो	३-१८	तं वसहिं सण्णिवेसं वा	२-१५६
जो एयं वयणं सोच्चा	६-७६	तं सामग्गिं लभित्ताणं	१-१८७
जो गिण्हइ गुरुवयणं	५-१२	तं सुत्तत्थं सरमाणो	६-२३
जो चंदणेण बाहुं	७-१८	तं सुरविमाणविहवं	३-६६
जो ण कुणइ अत्तहियं	३-७४	तं सोऊण अहण्णो	६-१६३
जो दल्ल मुट्ठि-पहरेहि	७-११३	तक्कम्मोदयदोसेणं	२-७२
जो पुण दीह पवासो	६-३८७	तत्थ खुट्ठि जलोयाहिं	६-२९१
जो पुण सव्व सुयण्णाणं	६-७३	तत्थ जे ते उ दुसयहा	३-१४
जो बलं वीरियं सत्तं	६-८०	तत्थ तत्थुत्तमा जाई	१-२२२
जो भविया वीइय परमत्थो	६-५०	तत्थं तं दारुणं दुक्खं	६-१८८
जो वागरे पसत्थं	३-११८	तत्थं मज्झ अवी हवइ	७-२
जो वि य कज्जमकज्जे	१-५६	तत्थ य गोयम! मणुयत्ते	६-२८७
टाले सग्गाओ हरि	७-११४	तत्थ य तं तारिसं दुक्खं	६-२८९
ठियासणत्थो सइया	२-१४९	तत्थ य दोहग्गखाणी	६-२९५
तइया नेव्वाण महिमाए	६-१५५	तत्थ वि गोयम ! दिट्ठंतं	६-३७५
तओ उव्वट्ठिऊण	६-२८५	तत्थ वेसमण सरिस	६-२६५

गोयमा ! भट्टसील्लणं	२-१७४	चोरिक्का निप्पल्लं सव्वं	२-६३
गोयमा ! मंत तंतेहिं दियहे	२-२०७	चोरियं जारियं अण्णो	६-३६५
गोयमाऽऽल्लेयणं ताव	६-८८	छट्ठम-दसमदुवाल्सेहिं	६-२५०
गोयमा ! वासकोडीहिं	६-८३	छट्ठमदसमदुवाल्सेहिं	१-१४८
गोयमा ! सामन्नओ तेसिं	३-१२	छिंदेऊण सहत्थेहिं	१-१६६
घंसणं घोळणं कहिम्मि	७-३४	छिट्ठं महया किलेसणं	६-३७९
घणगज्जिय-हय	५-८७	छुहाए पीडिज्जंति	२-६८
घणघोरंधयारतम	६-८४	जइ णं भवेमहामच्छे	२-८६
घण-राग-दोस-कुग्गाह	४-१४	जइ णं सुंदरं पासे	१-५०
घम्मत्ता जंति छायाए	२-५	जइ ता लवसत्तमसुर	३-५९
घयऊरे खंडाब्बाए	६-३६३	जइ वावाएज्ज तं कुंथुं	२-३९
घोरं चउव्विहा माया	१-२६	जं चत्थि भयं ल्लेगे	७-२६
घोरं जाण मुहुत्तंतं	२-२०	जं चाणुसमयमणवरयं	२-४९
घोरंधयार-पायाले	१-६	जं तं जहण्णगं दुक्खं	२-२३
घोरमणुस्स जाईणं	२-२१	जं तइए तं चउत्थे वि	३-६
घोरवीरतवं काउं	६-४१	जं तस्स जेत्तियं पावं	६-१०२
चउणाणीणंतयाभावे	६-८१	जं तिहुयणंपि सयलं	३-२६
चउवीसिगाए अन्नाए	६-१५४	जं पायाले पविसित्ता	१-२००
चक्कमंती य गाढाइं	६-९९	जं पुण गोयम ! ते भणियं	६-३७४
चक्कहरो लीलाए सुट्ठसु	३-३०	जं पुणो सोऊण मइविगल्ले	६-३१०
चत्तारि सहस्साइं	७-१३९	जं सयलजीवजग	५-१०९
चरंतेवमबाहाए सारीरं	२-१३६	जं हियं सव्वजगजीव	६-३५९
चरिमसण्णस्स तित्थम्मि	पृ. ९७, ६-४९	जत्थ इत्थिकरफरिसं	५-१२७
चिइ वंदणपडिक्कमणं	७-७	जत्थ मुणीण कसाए	५-९६
चिट्ठइस्संति अज्जावि	१-१११	जत्थ य अज्जाकप्पं	५-४६
चिट्ठइस्संति अज्जावि	१-१६०	जत्थ य अज्जालब्धं	५-८३
चित्ठइ किल निव्वुओमि	२-४७	जत्थ य अज्जाहि समं	५-७४
चित्तितो हा किं किमेयं	२-३३	जत्थ य अज्जाहि समं	५-४७
चित्तेइ य जह सिद्धंते	६-५१	जत्थ य उसभादीणं	५-५४
चित्तेइ हो एत्थ जम्मम्मि	६-२३९	जत्थ य कम्मविवागस्स	५-९९
चित्तभिन्ति न निज्झाए	२-१५०	जत्थ य गोयम ! पंचण्ह	५-१००
चिरयाले संसुहं पाणी	२-१४५	जत्थ य गोयम ! बहुविह	५-७२
चिरे संसट्ठमवेल्लिक्कं	२-१५५	जत्थ य गोयम ! साहू	५-८१
चुलसीइजोणिलक्खे	५-११४	जत्थ य जिट्ठकणिट्ठो	५-४५
चेच्चेकारसमे जम्मे	६-३०९	जत्थ य ति-सट्ठि-भेयं	२-८२
चोदसरज्जुल्लेगे	५-११३	जत्थ य तेरसहत्थे	५-६३

जत्थ य पच्चंगुब्भड	५-४९	जह काउणऽण्णभवे	३-८३
जत्थ य बाहिरपाणस्स	५-६१	जह गमइ कुमारत्तं	३-९२
जत्थ य वंदणपडिक्कमण	५-५३	जह घणघाइचउक्कं	३-९४
जत्थ य संणिहिउक्खड	५-४८	जह जह पहे दियहे	६-३८८
जत्थ य मूलविसूइय	५-६२	जह जाणइ सव्वण्णू	७-३०
जत्थ य हत्थसए वि य	५-७९	जह जायक्कम्मविणिओग	३-८७
जत्थ समुद्देसकाले	५-७८	जह तव-संजम-सज्झाय	७-७२
जत्थ समोसरिओ सो	३-९८	जह निहल्लइ असेसं	३-९९
जत्थहिरण्णसुवण्णहत्थेण	५-६९	जह पंच लोयपाले	७-३१
जत्थहिरण्णसुवण्णे धण	५-६८	जह य तिसल्लउ सिद्धत्थ	३-८५
जत्थाखलियममिल्लियं	५-३९	जह व कहेइ जिणिंदो	३-९६
जत्थित्थी कर फरिसं अंतरियं	५-६५	जह व निक्खमणमहं	३-९३
जत्थित्थीकरफरिसं लिंणी	५-६६	जह सिज्झइ जगनाहो	३-१०१
जत्थुत्तरवडपडिउत्तरेहिं	५-७१	जह सुरनाहो अंगुट्ठपव्वं	३-८६
जत्थेक्कंगसरीरो	५-७३	जह सुरहिगंधगब्भिण	३-१०३
जमणुसमयमणुभवताणं	२-१८	जहाणं गोयमा ! एसा	६-३०४
जमदिट्ठं सत्तसु वि	६-३८१	जहेव दसण भहेणं	३-४१
जम्मजरमरणभीओ	७-९	जा अकामनिज्जरा जाया	६-१९७
जम्मजरामरणदोगच्च	५-११९	जाइ खयं अन्ने वि य	७-६४
जम्मंतरसंचिय-गरुय	३-७१	जाणंति अणुहवंति य	६-४००
जम्मंतरेसु बहुएसु	१-१८६	जाणंति जहा भोग	६-४०२
जम्मं पि गोयमा ! वोले	२-७३	जाती-मयसंकिए चेव	१-१०५
जम्मदरिदस्स गेहम्मि	६-२८०	जामद्धजामघडियं	६-२८६
जम्माहिसेयमहिमं	३-९१	जामद्धजामदिणपक्खं	५-४
जम्मा तीसु वि पएसु	६-१०६	जायमाणाण जं दुक्खं	५-११७
जयसद्दमुहल्लमंगल	३-९०	जाया पुरिसाहिल्लासा मे	६-२२७
जरजुण्णफुट्ठसयच्छिदं	६-३३२	जाव आउ सावसेसं	६-४०६
जरमरणमयरपउरे	७-१०	जावइयं गोयमा ! तस्स	२-१५८
जल-जलण-दुट्ठ-सावय	७-२४	जाव एरिसमणपरिणामं	६-३२३
जस्स धणं तस्स जणो	४-३	जाव गुरुणो न रयहरणं	६-४७
जस्स न नज्जइ कालं	६-३८९	जाव दुक्खभरक्कंता	६-२६८
जस्साणुभावओ नत्थं	१-४	जाविंदियाइं न हायंति	७-४९
जस्साणुभावओ सुचरियस्स	३-७२	जा विहवो ता पुरिसस्स	४-१
जस्साणुमयं हिययं	१-९०	जावेयं चित्तिउं गच्छे	६-२३८
जह अच्चेऊण सुरा	३-१०६	जीवंतो सयमवी सक्कं	१-१६५
जह कच्छुल्लो कच्छुं	६-३९९	जीवाणं चिय एत्थं	४-१३

तत्थावि इत्थी संजाया	१-१३४	तस्से य होइ पच्छिंतं	६-७९
तत्था वि जा सुणे-	६-१७९	तहा य एत्थ जम्मम्मि	६-२२८
तत्थेव जं पायच्छिंतं	६-३२	तहा य पायधूली मे	६-२३५
तद्देस विहारी भव्वसत्ताणं	६-३०१	तहा वि अणिगूहिता	६-३७२
तन्नेइयं महादुक्खं	६-२७६	तहा वि गोयमा ! बुज्झ	६-३३३
तमवि जयणाए....	६-१२६	तहा वि जा विसए उइण्णे	६-४४
तमेव खरकम्ममहं	१-१३२	तहियं निय-जणणीओ	६-२८२
तमेव वयणं सरमाणो	६-७	तहिं संतेउस्सुय-धूओ	६-२२०
तम्हा आलोयणं दाउं	१-२२०	तहेव तिविहं तिविहेणं	२-१८४
तम्हा एयं वियाणित्ता	६-११४ (पृ.)	ता अण्णेसु वि सत्तेसु	६-३७३
तम्हा एयं वियाणित्ता	६-१९९	ताइं च झाणसज्झाय-	१-१७५
तम्हा कुसीलसंसंगी	३-१३८	ताइं च सायवेओयएण	३-६३
तम्हा गणिणो समसत्तु-	५-११०	ता इहइं चेव सव्वं	७-३७
तम्हा जं इंदेहिं वि	३-३२	ता ईसरो विचिंतेइ	६-१७०
तम्हा तं नाउ बुद्धेहिं	६-२०५	ता उज्झिऊण पेम्मं	७-१०२
तम्हा निउणं मइभालेउं	५-८	ताउ सलमारभेत्ताणं	२-१३७
तम्हा मेहुण-संकपं	६-१३८	ता एत्थ जं ण पत्तं	७-१०१
तया इयहे वि उ	६-२५३	ता एयं विप्पमोत्तूणं	६-१७३
तया न बंधए किंचि	२-१२०	ता एयं सयलदालिद्-	६-१७
तया वेए खणं बंधे	२-११४	ता एरिसेण भावेण	१-१४२
तया संवेगमावण्णे	१-२	ता कइया सो दियहो	७-१२
तवं चट्ठगुणं काउं	६-५२	ता किं अणूणेमिमिणं	४-१०
तवमट्ठगुणं धोरं	६-१०	ता किं तं सव्वसावज्ज	३-४३
तव-संजम-वय-	१-७०	ता किं पि तं पवक्खे	६-१८२
तव संजमेण बहुभव-	३-५७	ता गोयम ! अहन्नानं	६-३४९
तवसंजमे वएसुं च	६-१२१	ता गोयम ! दसविह-	३-६८
तवसा अचिंतउप्पण्ण-	५-३७	ता गोयम ! नंदिसेणेणं	६-१३
तवो मया संकिए चेव	१-१०६	ता गोयम ! भावदोसेण	१-१९१
तस्स किं तं विसोहि-पयं	७-५६	ता गोयममेयणाएणं	६-४२
तस्स तं सफलं होज्जा	१-३९	ता गोयमा ! सहियएणं	२-१८९
तस्स वंदण-भत्तीए	६-२१९	ता गोयमेत्थ एवं ठियम्मि	५-९
तस्स वि पायलदेसेण	२-१२९	ता जइ आलोयणं देमि	६-२३६
तस्स वि य संकमाइं	५-५९	ता जइ एवं तओ बुज्झ	३-४५
तस्स सव्वस्स तिविहेणं	१-४४	ता जं एत्थं इमं खलियं	६-२३३
तस्सावि णं भवे पुच्छा	६-३३९	ता जं न निवउइ	६-२४४
तस्सुदया बहुभवग्गहो	२-५५	ता जत्थ दुक्ख विक्खिखणं	५-१२१

ता जारिसमेस भासेइ	६-१६४	ताहे गोयम ! आणेउं	६-२७०
ता जाव कसिणट्टु कम्माणि	२-१२४	ताहे महया किलेसणं	६-२८१
ता जीवंतो न चुक्केज्जा	६-३४३	ताहे वि जलघणे रणणे	६-२९२
ता जे अविदिय-परमत्थे	६-१३९	ताहे वियणहियासेहिं	६-१५
ता तं जिणचलणंगुट्टु-	३-२४	ताहे विसभक्खणं पडणं	६-४५
ता जुत्तं गोयममिणमो	६-७५	ताहे वोसट्टुचत्तदेहा	६-३२४
ता जो जं इच्छे	६-३५१	ताहे सब्ब जणेहिं	६-२९६
ता णिदुक्खो सो अन्नेसिं	६-२२५	ताहे सो लक्खणज्जाए	६-३०२
ता णीसल्ले भवित्ताणं	१-३८	ताहे हा हा आकंद-	६-२१६
ता तं जिणचलणंगुट्टु-	३-२४	तित्थंकरे चउण्णाणी	६-३७१
ता तह करेमि जहा एसा	६-२६०	तित्थयरणामकम्मं	३-८४
ता तह करेमि जह न	१-११६	तित्थयर भासिए वयणे	६-१२९
ता तिविहेण को सक्को	६-२३१	तित्थयर समे सूरी	५-१०२
ता दसवासे आयामं	६-५७	तित्थयरेणावि अच्चंतं	६-२३०
ता पडिगओ जिणिंदस्स	६-१६७	तित्थयरे तित्थयरे	५-५५
ता परमसारभूयं	३-४९	ति दंडासवविरया	१-८८
ता पुण तस्स सामग्गी	७-५९	ति दंडासव संवुत्ता	१-१४०
ता बुज्झिऊण सव्वुत्तमं	७-११९	तिरियपक्खीसु उववण्णो	६-१९०
ता मह किलेसमुत्तिण्णं	२-४६	तिविहं तिविहेणं	२-१८२
तारिसो वि णिवित्तिं	६-१०९	तिविहक्कणोवउत्तो	३-१७
तावइएणं तु सो पाणी	२-१५९	तिव्वरागा य जा भासा	७-९६
ता वए देवलोगमिहं	७-५२	तीए तेहि कयं नामं	६-२१३
ताव देमी से दाहाइं	६-२६९	तीए पंचेदिया जीवा	६-९६
तावमालावगं एयं	६-१६९	तुण्हक्का बंधुवगस्स	६-२१७
ताव य गुरुस्स रयहरणं	६-४६	ते कहमालोयणं देंतुं	१-१५०
ता विरंगामि एइए	६-२५८	ते च्चिय अच्चे वंदे	३-२७
तावेस जो होउ सो	६-१६६	तेणं तीए अहण्णाए	६-२०९
ता संतावुव्वेगजम्मजरा-	३-७८	तेण वि करकत्ति सल्लेउं	२-३१
ता सपरहिओ वरएहिं	३-४८	तेण वि भवियव्वयं एयं	६-२७
ता सयलदेवदाणव-	३-३३	तेणं सो लक्खणज्जाए	६-२८३
तासुं तासुं च जोणीसुं	२-१००	ते पुरिसं संघट्ठेती	६-९८
ता हं तं न विराहेमी	१-१३५	तेलोक्कल्लगणखंभ-	१-१२८
ताहमेयस्स पच्छित्तं	६-१७६	तेसट्ठि तिसय पावाउयाण	५-३८
ताहे गोयम ! सा चित्ते	६-२५२	ते सरीरं सहत्थेणं	६-१०८
ता हा हा ! दुरायारा,	६-२२९	तेसि य तिलोगमहियाण	३-३४
ताहे कंदफलाहारा	६-२९८	तेसि परमीसरियं रूव	३-८२

तेसिं पि निम्ममत्तो	७-१२	दुद्धरं पंचमे बंभं	६-३०८
तेसिं सत्तम-पुढवीए	६-३१७	दुद्धरबंभव्वयपालणद्ध	५-७०
तेसुत्तमं भवे धम्मं	१-१३	दुवाल्सविहम्मि वि	३-११३
तो एरिसेणं भावेणं	१-१०	दुविहं समासओ मुणसु	२-१९
तो गोयम ! केसिमित्थीनं	१-१४७	दुविहेगविहं तिविहं	२-१८३
तो तं गोयम ! एगग्गमाणसत्तं	३-११६	दुसुमिण दुण्णिमित्ते	७-२५
तो गोयमेगदेसस्स	२-१८६	दूरुज्झिय पत्ताइसु	५-३१
तो चिट्ठउ ताव एसेत्थं	६-१८३	देज्जा आल्लेयणं सुद्धं	१-५१
तो महयासायणं तेसिं	२-१८८	दे दे खवओ सरीरं मे	१-८४
तो वी हं नियम-वय-भंगं	१-१३०	देवल्लेग-चुए संते	६-३१४
थर-थर-थरस्स कंपंतो	६-१५८	देवस्स देंती दोसे	७-११७
थेरभज्जा य जा इत्थी	२-१५२	देवाणं कुल्लदेवीए	६-२१२
थेवमवि थेवतरं थेवयर-	२-१२६	देवेमि से वसीकरणं	६-२६१
दट्ठव्वो वंदनीओ	१-१५३	देसे कुलं पहाणं	७-१०५
दट्ठूण मज्झ लावणं	१-११८	धगधग धगस्स पज्जल्लिए	१-१६१
दढचारित्तं मोत्तुं	५-८६	धम्मंतराय भीए भीए	५-९७
दढ-मूढो हुं छ जोई	६-१८०	धम्ममइएहिं अइसुमहुरेहिं	५-१६
दव्वत्थवाओ भावत्थयं	३-३७	धम्मल्लभं जा भणइ	६-२४
दस दस न बोहिए जाव	६-२९	धम्मं लोगस्स साहेसि	६-३५
दसविहसामायारी	५-४२	धरणं दुद्धर-बंभवयस्स	७-७०
दिट्ठपोत्थयपच्छित्ते	९-१०४	धाइ दूई निमित्ते	३-१२८
दिणदिक्खियस्स दमगस्स	५-९०	धाउपहाणोक्कंचणभावं	३-१२०
दिनेरिस भावत्थेहिं	१-६४	धाविउं गुप्पिउं सुइरं	६-३३५
दिप्पंत कुवल्लय-क्ल्लहारं	६-३८०	धी धी धी ! अहण्णेणं	६-३८
दियहाइं दो व तिण्णि	६-३८६	ण उणं तह आल्लेयव्वं	१-१४३
दिव्वं काम-रई सुहं	१-२०८	न एक्कं णो दुवे तिण्णि	२-५८
दिसामुहाइं जा जोए	६-१४	न कालं क डयडस्स	६-१८६
दीहाऊ ! नत्थि ते मच्चू	६-५३	न चायरामि पच्छित्तं	१-८०
दुक्खं खु खाम-कं ठो	६-३४२	न चित्तेवं जहा मे स	२-१३४
दुक्खं जरेति आहारं	२-६५	णत्थं कणवहबंथे य	२-१४१
दुक्खमेवमवीसामं	२-१२५	णत्थणं वाहणं कहिम्मि	७-३५
दुगंधामेज्झचिल्लीण	३-७६	नत्थि छुहाए सरिसिया	१-१३३
दुग्गइगमणमणुत्तारं	१-१९	णणु भयवं ! सुरवरिंदेहिं	३-४४
दुग्गुट्टंकिं गिरिं रोढुं	६-१९	न पुणो तहा आल्लेयव्वं	१-९१
दुट्ठसाणो भवेत्ताणं	६-१९१	न पेच्छे जाव तं रिद्धि	६-३८३
दुट्ठाअपसत्थजोगेहिं	१-२११	णय संसारम्मि सुहं	७-१०८

नय संसारम्मि सुहं	६-४११	निप्परिकम्मे अकं डुयणे	१-७१
नरएसु जाइं अइ दूसहाइं	३-६७	निब्बुडो भव कोडिहिं	७-४८
नस्यगइगमणपरिहत्थए	५-१५	निममत्ताउ स-सरीरे	१-१४१
नवबंभचेर गुत्ती	१-२०९	निम्ममत्ता सरीरे वि	१-८९
नवरं एत्थ मे दायव्वं	४-६	निम्मम निरहंकारे	५-७
णवरं गामाहिवइसुटु	३-२९	निम्ममो निरहंकारो	७-४३
णवरं जइं एयमालेयं	६-२४५	निम्मूलुद्धिय-सल्लेणं	२-१
णवरं जइ तं पच्छित्तं	६-८५	नियमं पक्खि-खीरस्स	६-३६८
णवरं जेण समं वुत्थो	९-५५	नियम भंगं तयं सुहुमं	६-११९
णवरं नियम विहूणस्स	६-११३	निरंतरा अणंतेणं	१-१५८
णवरं सुहासुहं सम्मं	१-४९	निरुच्छल्लनिरुत्तासे	२-८१
ण लभेहिंति य अन्ने	५-११२	णिरुद्धेहिं तु जोगेहिं	७-१३४
न सक्को काउ सामणणं	१-७२	निवसेज्जा चउगइए	७-१३८
न सुद्धि वि न पच्छित्ता	१-७९	निव्विभागे य जे भणिए	२-२६
नह-दंत-मुद्ध भमुहक्खि	६-३९२	निसल्लकेवली तह य	१-७३
ण होइ एत्थ पच्छित्तं	७-३	णिसुणंति य भयणिज्ज	३-१२२
नाऊण सुवीसत्थो	७-८	णीया गोत्तं दुहं घोरं	६-८१
नाणं पयासयं सोहओ	१-३७	नीसंगा उगं कट्ठं	६-३२५
णाणं पयासयं सोहओ	५-५८	नीसल्लं जेण तं भणियं	१-१६७
णाणदंसणचारित्तं	६-३५७	जेगेहिं वितहायरणेहिं	२-७५
णाणाविहासु जोणीसु	५-११८	णेयं तत्थ वियाणंति	१-१८९
णाणी दंसणरहिओ	५-५७	नो देमि तुब्भ दोस्सं	४-१२
णा दंसणस्स पाणं	५-५६	नो धम्मस्स भडक्का	७-१०३
णामं सयलक्कम्मटु	३-१६	णहाणुम्महणखोभण	७-६२ (ब.)
णारग भव तिरियभवे	३-६९	पंच महालोगपालेहिं	१-१९०
नारयतिरिच्छ जोणीसु	२-१३९	पंचसमिओ तिगुत्तो	३-११७
नारय तिरिच्छदुक्खाउ	३-१४४	पंचिंदियत्तणं माणुसत्तणं	६-४०४
नारयतिरियकुमणुएसु	६-२९४	पंचेए सुमहापावे	३-१३५
नारयादीहि संगामे	२-१९४	पच्चक्खा सुयदेवी	५-८८
णाल्लेएमी अहं समणी	१-१५४	पच्छापच्छं अयाणंते	२-१४७
निक्कलुस निक्क लंकाणं	७-५०	पच्छित्तकेवली सम्मं	१-६८
निग्घिण नित्तिसकूरत्तं	१-२१	पच्छित्ताढवगे चेव	१-७८
निच्चं तत्थ वडवाणं	६-६३	पज्जलियं हुयवहं -	६-१४५
णिच्छिणणे वि य पच्छित्ते	१-१०१	पडिबोहिऊणं संविगो	६-३४
निट्ठविय अट्ठमय	६-१३३	पडिवज्जण पायच्छित्ते	१-१०२
निहहेमि पावयं क म्मं	७-३८	पडिवज्जे पव्वज्जं	७-१५

पणयामरमरुयमउड	अ.६-पृ० ११४	पावो पमाय वसओ	६-३९०
पणुवीसं वासे तत्थ	६-५७	पिंडस्स जा विसोही	२-१२४
पत्ते य काम भोगे	६-३९८	पुढविदगागणि-वाऊ	१-१२४
पयमक्खरं पि जो एगं	२-१७१	पुढवाइ अजीव-कायं	२-१६६
पयलंतंसु नयणेणं	६-२१५	पुढवि काइयं एक्कं	६-१३६
पयलंति जत्थ धग धग	५-२२	पुढवि दगागणि-वाऊ	७-६३
पयल्लित्तिगारासीए	१-१६२	पुढविदगागणिवाऊ	५-६०
परकहावगे चेव	१-१०८	पुढवीए ताव एसेव	६-१८१
परघर सिरीए दिट्ठाए	२-१४	पुणो वि नस्यं गंतुं	६-१९४
परमत्थओ ण तं अमयं	६-१४३	पुणो वि वीयरागाणं	१-४५
परमत्थओ विसं तोसं	६-१४१	पुणो वि सत्तमाए य	६-१८९
परमत्थ तत्तसारत्थं	१-६३	पुण्णेहिं चोइयापुरकएहिं	५-१३
परमत्थ तत्तसिट्ठं	१-१२	पुन्नेहिं वड्डमाणेहिं	२-१५
परमपक्कितं सप्पुरिस	७-११६	पुरिसेण माण-धण-	४-२
परिग्गहं जहिं मुच्छा	१-२१५	पुव्वं ते गोयमा ! ताव	३-४२
परिग्गहं न काहामि	१-१२६	पुव्वकडपावकम्मस्स	२-१३५
परिचत्त-कलत्तपुत्त	७-२०	पुव्विं पच्छसंथव	३-१२९
परिचिच्छाणं तयं कम्मं	७-२१	पुव्विं दुक्कय दुचित्ताणं	२-१०७
परिनिव्वुयम्मि भगवन्ते	६-१६७	पेच्छेइ नियडे य दिज्जंते	६-२६३
परियट्ठिए अभिहडे	३-१२७	पोग्गलकक्खोरुगुज्झं	१-१२०
परिवत्तंते अणंते वि	२-८	बत्तीसं किर कवले	३-१३१
पवित्ता य निवित्ता य	६-१२४	बत्तीसं सुखरिंदा	३-८८
पविसंति घोटमत्तिमिर-	७-५	बहवे अज्जव भावेणं	१-१९३
पसंताए वि दिट्ठिए	१-१३६	बहुकालेणं गवेसेउं	६-३८२
पसुपक्खी-मिगा-सन्नी	३-४	बहुदुक्ख संकड्ढेत्थं	२-१४६
पाणाइवाय-विर्इ	७-६८	बहुपहारगलंतरुहिर-	६-३४६
पायच्छित्त-निमित्तेणं	७-४०	बहु भवंतरकोडीओ	१-१२१
पायच्छित्तमणुट्ठामि	१-१२३	बहुरुहिर पुई जंबाले	५-१२०
पायच्छित्तस्स ठाणाइं	६-१००	बहु विह विकप्प कल्लोल	१-१४९
पायच्छित्तस्स भुवणेत्थ	२-१७७	बहुविहविचित्त बहुपुप्फ	३-५३
पायच्छित्तेण को तत्थ	२-१९८	बहुसोक्खसय सहस्साण	५-१४
पायतलेसु न तस्सावि	२-१२७	बीयज्झयणोबिले पंच	३-५
पायालं अवि उड्डमुहं	६-५	बुज्झंति नाम भारा	७-१०१ (ब)
पायालं अवि उड्ड-मुहं	६-३५६	बुड्ड-निबुड्डक्रेमाणो	६-३७६
पालेज्जा संजमं कसिणं	२-११६	बेइंदिय-तेइंदिय-चउरो	७-८७
पावसल्लो पुणासंख	१-१८३	बे दियहे माणुसं जम्मं	१-१३३

बोर्हितो भव्वकमलवणे	६-२१८	भावच्चण चारित्ताणुद्धाण	३-३५
भएण कंदप्पा दप्पेण	७-६२	भावत्थवाणुभावं	३-७९
भट्ठायारो सूरी	५-१०३	भावसल्लस्स वणपिंडं	२-२००
भणियं भणावियं वा वि	२-६०	भूए अणाइकालेण	५-१०७
भत्तिब्भरनिब्भरो	३-१९	भूए अत्थि भविस्संति	५-१०६
भमंत संचरंतो य हिंडि	२-१३०	भूएसु जंगमत्तं	७-१०४
भमिहामि भट्ठ सम्मत्त	७-११	भूणे मुद्धडगे बाले	१-१९९
भयवं ! अकिच्चं काऊणं	६-७४	भूयं भव्वं भविस्सं	६-३५५
भयवं ! कस्सालोएज्जा	६-८७	भोगिस्सरियं रायसिरिं	६-३२१
भयवं ! किं तं वट्ठेज्जा	२-२०४	मउए निहुय-सहावे	५-५१
भयवं ! किं पायच्छित्तेणं	२-१७५	मंडवियाए भवेयव्वं	६-३७०
भयवं ! किमणुविज्जंते	२-२०१	मज्झत्थ भाववत्ती	७-११८
भयवं ! जावइयं दिट्ठं	६-१२७	मज्झो मज्झीय दो खंडा	१-१२९
भयवं ! जे विदिय-परमत्थे	२-२०६	मणवइकायाउत्तो	३-१११
भयवं ! जो बलविरियं	६-७८	मनसा वि खंडिए सीले	१-८५
भयवं ! जो रत्ति-दियहं	६-१	मण्णंते सकयत्थं	३-८९
भयवं ! ता एएण नाएणं	६-१०७	मद्वमूसलेण ता चूरे	१-१९४
भयवं ! ता एय नाएणं	७-१	मरिऊणं चउत्थीए	६-१९५
भयवं ! ता क्रीस दस-	६-३	मरिऊणं नरय तिरिएसुं	७-३३
भयवं ! ते केरिसोवाए	६-८	मह जोइणो वि बहू-	३-२२
भयवं ! न याणिमो को वि	६-५१	महव्वयाइं घेत्तूणं	६-५०
भयवं ! नाहं वियाणामि	६-२०६	माणुसजम्मं स सम्मत्तं	१-१२२
भयवं ! निब्भट्ठसीलाणं	२-१७३	माणुस्सं तिविहं जाणे	२-२२
भयवं ! णो एसिं भणिमो	६-३६१	मायाडंभ पवंची य	१-९८
भयवं ! परिवाडीए	६-३०६	मायाडंभमकत्तव्वं	१-१७
भयवं ! मंदसद्धेहिं	२-१९३	माहिसिएणं कओ घाओ	६-२७८
भयवं सदारसंतोसे	६-११०	मिच्छत्तेण य अभिभूए	७-४
भयवं ! सल्लम्मि देहत्थे	२-१९६	मिच्छामि दुक्कडं भयंत-	६-३६६
भयवं सुदुद्धरे एस	१-३०	मिणगोणसंगुलीए-	५-१०
भयवमणियत्तविहारं	५-७५	मुणिणो नाणाभिगह-	५-५२
भवकायट्ठितीए वेएत्ता	२-८२	मुणिणो संघं तित्थं गण-	५-२१
भवकाय ट्ठितीए वेइत्ता	२-८५	मुणे हुं कंडुयमेस कंडूये	२-३७
भवकाय ठितीए संसारे	३-१३६	मुसाणुं पि न भासेमि	१-१२५
भवकाय ठितीए हिंडंते	२-९७	मुसावायं न भासंति	६-३५४
भवभीओ गमागम जंतु-	३-४७	मूगो पूति मुहो मुक्खो	२-६१
भारिया तस्स सिरिया	६-२११	मूयंधकाणबधिरं	६-२४१

मूलगुणेहिं उ खलियं	५-६७	वाससय दिक्खियाए	५-११
मूसगार भीरुया चैव	१-१५७	वास-सहस्सं पि जई	६-४०९
मेघमालज्जियं णाहं	६-११५	वास साहस्सियं केइ	२-१६
मेहुणं आउकायं च	२-१७९	वासुपुज्जस्स तित्थम्मि	६६-११६
मेहुणं चाउकायं च	२-१९१	विणओवयारकुसले	५-२९
मेहुणसंकप्परागाओ	२-७	विणा वि तंतमंतेहिं	६-१४७
मेरुतुंगे मणिमंडिएक्क	३-५०	विणिओगमेवं तं तेसिं	३-४०
मोक्खसुहस्स उ धम्मं	३-६४	विणीया सव्व वेसाणं	६-२५६
रागं दोसं मोहं च	६-३५३	विदेसे जत्थ नागच्छे	६-१२
रागेणं नो पओसेणं	२-१३२	विप्पहिच्चित्थियं सम्मं	२-१५७
रागो दोसो य मोहो य	१-२२	वियाणित्ता पउमत्तित्थयरं	६-३००
राया जीयं निकिंतामि	१-१७०	विवण्णमुहलावण्णे	२-४३
राया दुच्चरियं पुच्छे अह-	१-१६८	विसं खाएज्ज हलाहलं	६-१४८
राया दुच्चरियं पुच्छे साह-	१-१६९	विहग इवापडिबद्धो	७-१६
रुसउ तुसउ परो मा वा	२-१०४	वीयणग तालियंटय	७-६५
रोहज्झाणगएण इहं	२-४८	वीरिएणं तु जीवस्स	५-७
रोसेण फुरफुरंती सा	६-२६६	वीसं आयामायंबिलेहिं	६-२५१
लद्धेल्लियं च बोहिं	७-११२	वेयणवेयावच्चे	३-१३२
लद्धे वि माणुसे जम्मे	२-७७	वेयणवेयावच्चे	५-३३
लहिउं भो धम्मसुइं	७-१११	सईण सीलवन्ताणं	६-२३४
लहुपंचक्खरुगिरण	२-१२१	संकियमक्खिय	३-१३०
लीलायऽलसमाणस्स	५-५	संखेवत्थमिमं भणियं	२-१७
लोगं लोगाचारं	६-३३४	संगोवंगसुयस्सेयं	३-९
लोगविरुद्धकहा	१-१५६	संजए पुण निबंधेज्जा	२-१९०
लोगे वि गामपुरनगर-	३-२८	संजोगसिद्धीअ	१-३६
वंदित्तु चेइए सम्मं	१-४६	संधुक्कण जलणुज्जालेणेण	७-६३
वच्चइ खणेण जीवो	६-४०३	संवच्छरमहपच्छित्ते	१-७५
वणस्सईगएजीवे	२-८४	संवेगालोयगे तह य	१-६७
वरं पविट्ठो जलियं	६-१५१	संसारिय-सोक्खाणं	३-६२
वरयंतीए वरं पवरं	६-२१४	स कसाय-कूर भावेणं	१-२१२
वहबंधणंकणं डहणं	२-९१	सक्कुणोइ एयं पि	६-३६९
वाणमंतरदेवत्ता	६-६२	सगिलाणसेहबालाउलस्स	५-४१
वा तं मोत्तूण नो अन्नो	१-११९	सच्चिय जणणी जगे	७-१२१
वायामित्तेण वि जत्थ	५-५०	सज्झाय झाणनिए	५-२८
वालगाकोडिलक्ख	२-३०	सढकूडकवड नियडीए	२-७०
वासलक्खं पि सूलीए	६-१४६	सत्तजम्मंतरं सत्तुं	६-१५०

सत्तरयणी पमाणेणं	६-२१०	ससल्लो हं न पारेमि	१-७४
सत्त वि साहाउ पायाले	६-२४३	सा एगंते वि चिट्ठंती	६-२२२
सत्ताह-विबण्ण सुकहिय	६-३९६	साण-कागमादीणं	६-२७३
सदारं परदारं वा	६-१११	सा नियममागास-	६-११७
सद्देस्साणिट्ठ इयरस्स	१-२१५	सामभेयपयाणाइं	६-३४०
सद्दा इंदिय कसाए	१-२०४	सामंता चक्कहरं	३-३१
सद्दा रूवा रसा गंधा	७-९८	सारासारमयाणित्ता	६-२००
सप्पुरिसा तेण वुच्चंति	१-१७३	सारीरं नत्थि देवाणं	२-२५
समज्जे रोहज्झाणट्ठो	२-४१	सारीरियर-भेदमियं	२-२९
समतुल्ले पाणिपादेणं	२-१२	सावगधम्मं जहुत्तं	६-११२
सम्मदंसणं पढमं	१-३२	सावज्जऽणवज्जाणं	३-१२३
सम्मदंसणमेगम्मि	६-३०७	सासयसोक्खअणाबाहं	२-१२२
सम्मुच्छिप्पेसु मणुएसुं	२-२४	साहुणीए सहस्स गुणं	६-१०३
सयणबंधव परियारा	६-३२०	साहु-साहुणी वग्गेणं	६-१२५
सयमेव सव्व तित्थंकरेहिं	३-४६	सिद्धंतगयमेगंपि	६-२
सययमवोच्छित्तिए	६-२०८	सी-उण्ह-खारखित्ते	७-६१ (अ)
सयल नरामर तियसिंद-	३-२३	सी-उण्हवाय विज्झडिया	२-९
सयसहस्स णारीणं	६-१०१	सीलंगसहस्स अट्टारसण्ह	७-१४
सयसहस्स स-लद्धीए	६-१२३	सील-तव-दाण-भावण	५-९८
सल्लं पि भण्णई पावं	१-१६	सीले खाइय भावो	७-१०७
सल्लमुद्धरित्कामेणं	१-४०	सीहं वग्घं पिसायं वा	६-१४९
सल्लाइं उद्धरेऊणं	१-१८५	सुकुमालंगत्ताओ	२-६
सव्वमवी एत्थ पए	५-२०	सुट्ठुतरगं पावकम्ममल	१-१४६
सवण्णुदेसियं मगं	२-१७०	सुथेवाणं पि निवित्तिं	६-११४
सव्वंगोवंगसंखुत्ते	१-३४	सुपरिफुडं जहावत्तं	१-१९८
सव्व गहाणं पभवो	६-४०१	सुमहच्चंत पहीणेसु	३-७०
सव्व बला थोभेणं	६-३४५	सुरधणुविज्जू-खण	६-४०७
सव्वस्स हरणं च रज्जं	१-१७१	सुरलोए अमरया सरिसा	२-११
सव्वावस्सगमुज्जुत्तो	२-११७	सुरलोए नेऊणं	३-१०५
सव्वेणवि कालेणं	३-६१	सुविसाल सुवित्थिण्णे	३-५२
सव्वेसिं पावकम्माणं	२-११०	सुसाउ-सीयले उदगे	२-२०२
सव्वेसु देव-लोगेसु	३-३१८	सुसिलिट्ठ विसिट्ठसुलट्ठ	३-५१
ससरक्खमवि अवि दिण्णं	१-२१४	सुहं सुहज्झवसाएणं	२-१०९
ससल्ले आमगब्भेसुं	२-७६	सुहुम-बायर भेएणं	१-२७
ससल्ले घोरमहं दुक्खं	१-९४	सुहुमस्स पुढवि जीवस्स	२-१६१
ससल्लो जइ वि कट्ठुगं	१-१५	सुहुमम्म पढवि जीवस्स	२-१६२

सुहुमस्स पुढवि-जीवस्स	२-१६३
सुहुमस्स पुढविजीवस्स	६-१३४
सुहुमस्स पुढवि-जीवस्स वाव०	६-१३५
सुहुमा लोयगे तह य	१-९६
सुहेसी किसिकम्पत्तं	२-१३
सूईहिं अग्गिवन्नाहिं	५-११५
सूणारंभ पवित्तं गच्छं	५-१०१
सूरो य सो सलाहो	१-१७९
सूल-विस-अहि-विसूइया	६-४०५
से चेय गोयमा ! देव-	५ १९
से णं निच्चिग्घमकिलिट्ठं	५-२
से भयवं ! एसिं पप्पा	७-५५
से भयवं ! केत्तियं तस्स	६ ५३
से भयवं ! केस्सिं	३-११
से भयवं ! गारत्थीणं	७ १८०
से भयवं ! णो वियाणेहं	६-१५३
से भयवं ! पावयं कम्मं	६ ८२
से य दुविहे समक्खाए	१-२५
सोऊण गई सुकुमालियाए	५-८५
सोगत्तापगालंतं सु धोय-	३-१०२
सोच्चिय जाणेज्जा	६-५९
सो दीहर- अव्वोच्छिन्न-	३-७५
सो पच्चेगबुद्धो जा	६-१६२

सो पुण बहु भवलक्खेसु	६-३८५
सो य दोसगुणे णाउं	६-२७४
सो लक्खणदेवी जीवो	६-२८८
सोलस उग्गम दोसा	३-१२५
सो सुरभिगंधगब्धिण	७-५८
सो सुहडो सो य सप्पुरिसो	१-१७८
हंद्धी हा अहण्णो	७-४४
हण मर जं अण्णजम्मेसुं	२-५४
हत्थपाय पडिच्छिण्णं	२-१५१
हत्थोसरण निवासे य	१-७७
हयं नाणं कियाहीणं	१-३५
हलुईकरेइ अत्ताणं	६-१७१
हा! हा! हा! अकज्जं मे	६-३७
हा हा हा ! इत्थि भावं मे	१-११४
हा हा ! दुट्ठुकडे साहू	१-६६
हा हा मणेण से किंपि	१-११७
हा हा हा पावकम्मा हं	१-११३
हिओवदेसं पमोत्तूण	१-२०६
हिमवंत मलय-मंदर	६-३९३
हिंसा पुढवादि छब्भेया	१-२०५
हेट्ठिमोवरिम गोवेय	६-६१
होइ बले चिय जीयं	७-१०६

विशेष नाम सूची

अंडग (दृष्टान्त ज्ञातासूत्र)	३-४७	जक्खसेण (आचार्य)	५२
अंतगडदसा (आगम)	३-२३	जगाणंद (अणगार)	८-३७
अंतरंड गोलिया	४-१०	जणंदण (जणार्दण)	७-४६
अट्टाहिया महिमा	४-१	जनदेव	८-१५
अणंत	७-४६	जणायत्त	८-१५
अयडे महु बिंदू (दृष्टान्त)	२-९, १४६	जसवद्धण स्वमासमण	५२
आयारंग (आगम)	४-१५	जिणदत्त (श्रावक)	५-११
अरिद्धनेमि	४-१५	जिणदास (महत्तर)	३-२५-११
अवंती (जनपद)	८-२	जीवाभिगम (आगम)	४-१७
अवरविदेह (क्षेत्र)	५-३८	तिविवक्क म	७-४६
असिवण	२-१४०	तिसल्ल (त्रिशल्लदेवी)	३-८५
आसड	६-५१	दसगीव	४-८, ५-४, ३९
इंगाल्लमद्दग (अभव्याचार्य)	५-२८	दसन्नभद्द (राजा)	३-४०
इंदवायरण (इन्द्रव्याकरण)	५१	दसवेयाल्लिय (आगम)	५-१२
एरवय (क्षेत्र)	६-२०७	दिसाकुमारी	५१
कंचणगिरि (पर्वत)	३-२४, ४६	दीवोदधि	६-३९३
कंडरिय	६-४०९	दुप्पसह (अणगार)	५-११, ९-१०८
कंस	५-९, ३५	देवगुत्त (आचार्य)	३-२५, ११
कक्की (राजा)	७-६	धम्मसिरी (चरमतीर्थकर)	५-२९
कम्मविवागवागरण (आगम अध्ययन) २-३७, १		नंदिसेण	६-४२
कुवल्लयप्पभ (अणगार)	५-३०	नाइल	४-१
कुसत्थल्लपुर	६२	नेमिचंद (आचार्य)	३-२५, ११
केसी श्रमण	५-७, १४	पउम (पद्मजिण)	६-२९४
खंडोड्ड (दासी)	६-२५५	पडिसंताव-दायक (स्थल)	४-११
खाडाहड (नरक)	६-२८८	पयेसी (राजा)	५-६-१४
गणिपिटक	५-१२, २५	पव्वनाभ (पद्मनाभ)	७-४६
गुणंधर स्थविर	८-१६	पास (जिण)	५-३८
गोयमा (गणधर)	१	प्रज्ञापणा (आगम)	४-१७
गोविंद (ब्राह्मण)	८-३	फग्गुसिरि (श्राविका)	५-११
चंदप्पह (तीर्थकर)	५-१३	भरह (क्षेत्र)	३-१५
जंबुदाडिम (राजा)	६-२१०	भारहे वाम (भारतवर्ष)	४-१
जंबुदाव	४-१०	मगहा (जनपद)	४-१

मलय (पर्वत)	६-३९३	संबुक्क (ग्राम)	८-२
महानिसीह	१-१, ४, २८,	सच्चरिसि (आचार्य)	३-२५
	१-२-३७, १,	समवाय (आगम)	४-१७
	३-६, २५, ९,	सम्मेयसेल	८-२८
	४८, १	ससग-भसग	५-९, ८५
महावीरवन्दमाण	१-८	सावज्जायरिय	५-२९
महुसुदण	७-४६	सिंधू (महानदी)	४-१-१०
मेघमाला (साध्वी)	६-(३ ऐ)	सिद्धंतिया लीवी	१-८
मेरुगिरि (पर्वत)	३-२३	सिद्धत्थ (भ. महावीर के पिता)	३-२३
रज्जज्जिया (साध्वी)	६-२००	सिद्धसेण दिवाकर (आचार्य)	३-२५
रयणदीव	४-११	सिरिप्पभ (अणगार)	७-६
रविगुप्त	३, २५, ११	सिरिया (राणी)	६-२११
राम	५-२४	सुकुमालिया	५-९, ८५
रावण	५-२४	सुज्जसिरि (ब्राह्मणी)	८-२
रिसि-भिल्ल	३-४७	सुज्जसिव	८-२७
लक्खणदेवी (साध्वी)	६-२०६	सुमती-नाइल (भ्राताद्वय)	४-१
लवण (समुद्र)	४-१०	सुमिच्च	८-१५
लवणोवहिवेल्ल (लवणसमुद्रवेल्ल)	२-२१	सुसढ	७-६३
लवसत्तम (देव)	३-२१	सेज्जंभव	५-१२
ल्लेगर्बिदुसार	३-५	सेणिय-जीव	६-२९४
वडरसामि	३-२५, ३, ५, १३	सोहम्म	५-२०
वासव (देव)	३-१४	स्थान (आगम)	४-१७
वासुपुज्ज (तीर्थकर)	६- (३ ऐ)	हत्थिकुंभायार	४-पृ. ६५
विंझाडई (अटवि)	१-५	हणुमंत	५-२४
विणायग	३-२९, १६	हरि	८-२५, ११४
विणहुयत्त	८-१५	हरिएस	५-३७
विणहुसिरि (साध्वी)	५-११	हरिभद (आचार्य)	३-२५
विस्सामित्त	८-१५	हरिभद्रसूरि:	४-१७
वीरजिणिंद (तीर्थकर)	५२, ३-२५	हरिवंस	४-१-३
वुडढवाइ (आचार्य)	३-२५	हरु	७-४६
वेयरणी	२-१४०	हिमवंत (पर्वत)	६-३९३
संखड (ग्राम)	६-२६४		

महानिसीह शब्द सूची

अउलिय	३-८१	अचेल्लिक	२-१०, १५५
अउळ	७-१५	अच्चग	५-२९
अउळकरण	४-१७, ८-३७	अचेल्लिक	२-१५५
अओग	५-३३	अचोप्पड	७-१४
अंगवाडिया	२-११, २४	अच्चक्खरिय	३-३, ४
अंचल	६-३६२	अच्चुया	२-१७, ३
अंतरकप्पग	७-२३	अच्छडुय	२-१८, २,
अंतरंड गोल्लिया	४-१०		३-२६, ५
अंतरिय	५-९, ३२, ६५	अच्छडेंत	४, ९१, २५१
अंतरो	३-८३	अच्छडुंती	२५१, ६-४,
अंधयारनट्टिगानट्ट	८-३०		९१
	३-७६, ३२, ५	अच्छा	३-११, ८ ७
अंबिल	३-५		५५
अकंडुयण	१-१०, ७१	अच्छिया	६-१४६, १८०
अकप्प	५-५, ७-२४	अच्छिवइ	८-३६
अकरभर	८-३५	अजउकाम	५-९, ९५
अकारिम	२-२४, २	अजयणा	१-१०३
अक्कहणीयय	१-१४, १३७,	अजस्सित्त	१-४-२२
	२-१३७	अजाणग	६-१३०
अक्खइ	१६७, ३०९	अजिमिय	८-२१
अक्खसि	७-१	अज्जावेयव्व	५-२९
अक्खाइ	१-९९	अज्झोसिय	२-७, १०७
अक्खंडिय	१-६९, ३-२९	अट्ट	६-३२, ६४,
अक्खंडेंत	६-१२३		२००, ६, १,
अक्खीणमहाणसल्लिद्धि	१-८		२०३
अक्खोवंग	५-९	अट्टमट्ट	६-२२९
अगड	६-३९४	अट्टइय	७-३२
अगलु	३-५२	अट्टाहिया	४-१
अगाल्लसन्निय	७-१८	अणंतहुत्तो	२-११,
अगाह	६-२९०		२०-१४-७
अगीयत्थ	६-१४२, १४४,	अणप्प	२-१८, ३
	१४६	अणराम	२-२-२८

अणाघाय	३-११९	अणोवह्ना	३-३, १४
अणाभोग	५-१४	अनियउत्त	५-९, ९२
अणामिय	२-२०२	अतत्थ	८-१३
अणाययणसेवण	१-१	अतेप्पिऊण	७-२९
अणायार	१-१७, ६९	अत्त	१-१४, ११७
अणाराहण	५-४, २६	अत्तगा	८-२
अनालसत्त	१-१	अत्तणी	५-१०
अणाल्लेयंत	६-१००	अत्ताणमा	१-४८, ३-११
अणासायणिज्ज	५-२५	अत्तिय	१-१५, २-११
अणिविखत्तभत्तपाण	३-६	अत्थइय	७-३२
अणिगूहिय	१-१	अत्थकिया	४-६५, ३५
अणिमिसच्छी	१-१०, ७१	अत्थकिक्काए	५-३५
अणिहण	३-५, ४	अत्थक्केहुडि	५-३०६, ३७४
अणुइण्ण	२, ८, ११४	अत्थि	२-१३, ७
अणुघ	२-३, ३८	अत्थीसु	१-६, ३३
अणुचिट्ठियव्वय	१-२२०	अट्ठकव्व	५-१८, २०
अणुगणेइ	३-३६२	अहंसण	१-६, ३३
अणुगणेऊण	३-३३, ८	अहिक्क	६-१९६
अणुट्ठणिज्ज	३-३०, ७, ३-९	अद्ध	२४, २८६, ३३५
अणुट्ठिया	७-४८	अद्धाणं	२-१०, ५
अणुत्ताबल	३-२९, ५	अद्धासेज्जा	२-११, ११
अणुत्ताल	५-१३	अद्धिक्खिया	३-३९, ११
अणुद्धय	८-५, २८	अपच्चल-पच्चल	५-९, ९३
अणुप्पसमाण	२-३८	अपडिवाइ महोवही	७-४८
अणुभाग	६, २	अपयट्ठिय	७-२५
अणुयत्तणा	७-५	अपहुप्पमाण	१-२, १४
अणुल्लेहिय	७-२९	अपासणिज्ज	२-११, २१
अणुवउत्तय	७-५८	अपुज्ज	१-१०७
अणुविज्जंत	२-२०१	अपोहा	६-१५७
अणेसण	५-१४	अप्पकंपि	१-३८
अणोरपार	३-५, ४, ७-११	अप्पडिगाहि	७-४०
अणोवउत्त	४-७५, १५	अप्पेउं	३९-५३
अणोवलक्ख	३-११, १३	अफासुग	६-८
अणोवलक्खमाण	८-१५	अबिइय	६-३६०
अणोववूहा	३-३९, ३	अभिवक्खण	१-१
अणोवसग	२-२०, २	अब्भक्खण	२-४, ६१

अब्भक्खाण	६-१२	अत्तीह	१-१६६
अब्भच्चण	३-१७, ४	अवच्छल्लतण	३-३९, ३
अब्भुज्जम	३-४, ७	अवद्वंभ	२-१२, १०
अभवट्ठं	७-२	अवहावण	३-२६, ४
अभिउण्ण	१-११९	अवरज्झांत	६-१०६
अभिकंखुण	३-२६, ११	अवल्लद्द	८-११-१२
अभिगग्हिय	७-२१	अववाय	५-३४, ३५
अभिजाहिंति	६-३१४	अवसर	७-२९
अभिणंदइ	६-१६६, ११८	अवसेसिकया	८-१८
अभिभूए	७-१	अवसेसिय	७-२९
अभिमुक्खं	४-११	अवहारित्ता	८-१४
अभिवत्ती-लक्खण	१-८	अविउण्णण	१-११९
अभीय	८-३०	अविच्चापेल्लिय	३-२७, ५
अमइय	५-७, १६	अविढत्त	८-१०
अमल्लिय	३-४, १२	अविद्धदंड	७-१४
अमाघाय	५-९, १०५	अविल	२-१०, १५४
अमायापुत्त	८-३	अविसंत	७-३५
अमुगपमुग	५-३१, ५-१५	अविसाम	२-१२३
अमुच्छिय	६-२२०	अवीसांत	३-१२१
अमेज्झ	३-७६	अवोच्छित्ति	६-२०८
अमेल्लिय	८-३	अव्ववक्खित्त	१-७, ४७
अयंगम	८-१९	अव्वावारत्त	३-३३, ७
अयज्ज	१-१७, ५-२३	अवंतराल	३-३४, २
अयमय	६-२७०	असंकग	५-८, ५९
अरड	१-१००	असंपडिय	७-९
अरडवरड	५-३५	असंवुड्ढासव-दार	१-१
अरडाल्लेयग	१-१००	असज्झइल्लिय	६-२२१
अरहओ	१-८	असणी	८-१०
अरहंतत्थय	३-२७, ४	असवक्क	८-२
अरहंत चरिय	३-१०६	असहंत	६-३७७
अरहंताणं	१-१	असिवण	२-१३८
आराहग	५-९, ७७	असुई गट्ठा	७-५६
अलज्जनिज्ज	८-९	अहिज्जण	३-३, ९
आराहग	५-२, ४, ११	अहीयमान	६-५८
अल्लियइ	३-६०	अहेसि	६-२
अवगाहिंत	६-३७८	आइस्से	७-४८

आञ्चिचय	५-३८	आवडिय	१-१४, ३
आञ्चिउं	५-३९	आवसिया	७-२०
आउत्तगपाणग	३-६	आवासग	७-३४
आउट्टीय	१-११, १०३	आवियमाण	६-२८२
आकुल	५-३७	आवियइ	७-२९
आगंपिय	३-६	आवीय	६-३९५
आगइढण	२-१३९	आवेइउं	६-२७६
आगब्भा	७-२	आसइय	५-२९
आगासिय	६-२४२	आसंकलिय	२-११, ३७
आडोव	८-१०	आसग	४-१७, ५, १७
आढवग	१-७८	आसण्णपुर खंड	७-३५
आणवे	६-२२६	आसायणा	५-२, ११
अगावडिच्छय	४-२	आसासिय	६-१५७, २१५
आदरिस	३-४६, ६	आसण्ण-पावयणी	७-४०
आदेज्जा	७-३९	आसीय	५-५, २७, २९
आढवइ	६-१५९	आहेण (प्रथम वधू प्रवेश)	८-७
आनण्णेह	८-७	ई	६-१६४
आभिओग	१-१५, १४४	इंति	६-४०७
आमगब्भ	२-३, ७६	इट्ठग	८-३४
आयट्ठण	५-३८	इंद	३-९१
आयण्णण	३-३, ११	इंदाणी	२-१७, ३
आयंबिल	१-४१, ३-६	इच्छिय	६-५३, २२८, ३२६
आयय	३-५, ३	इच्छुग	६-११८
आयरिस	१-२८, ३, ३-२५, ८	इट्ठ	६-२६
आयाकवडेण	८-२९	इट्ठि-रस-साया-गारव	१-१
आयाम	५६-२५१	इत्ति	३-९, ६
आयालेइ	४-१२	इत्थिय	५-२२
आरंभ	७-५३	इणमो	५-१२
आराहग	३-२७	इनमो	६-७५, २६९
आलग्ग	३-७, ८	इरियावहिया	३-२६, ३
आलवइ	५-३९	इस्सरिय	६-३२१
आलवग	३-६, १४, ७, १	इहइं	६-१९१, १९७
आलेह	२-१०, १४९	इयरुवल	४-१२
आलेयण	१-९, ५१	इहा	२-११, ७
आलेयावेज्ज	६-८७	इहिज्जइ	३-२७, ३

ईसर	६-१५२	उद्देहिया	३-२५, ८
उ	६-९४	उसए	२-३१
उं	७-१५	उद्धिय	६-८६
उड़रिय	५-२८	उपचार	३-२९, १४
उकं च	७-३	उप्यंत	६-१५५
उकं चण	८-१३	उब्भमइ	३-२६
उक्कड	५-८, ४८	उब्भामिय-माणस	७-२७
उक्कंत	२-१४१	उब्भे	७-५३
उक्कलिगाहिण	१-१६, १४९	उयाहु	७-५७
उक्कुल्ल	२-१६४	उल्लरिज्जंत	६-३७५
उक्कोसिय	६-८१	उवउत्त	७-२५
उघसण	३-४३, ३	उवइसणिज्ज	८-९
उच्चिट्ठ	५-३६	उवओग	७-१९, २५
उच्छ	६-८६	उवरय	३-४७
उच्छप्पणा	५-३१-४-९	उववज्जिउं	६-१९४
उच्छप्पिय	४-९	उवट्ठिरुण	६-२८५
उच्छल्लं	६-३७७	उवर	२-१५, १०
उच्छइय	५-४	उवरय	३-४७
उज्जय	६-१५८	उवाइय	६-२११
उज्झिया	२-१, १६	उवेक्क	७-४
उट्ठण	७-५८	उवेक्खण	२-७, ११०
उट्ठियल्लग	७-१७	उव्वेविय	२-१८, १२, ६
उट्ठु	५-३६	ऊसग	३-४४, १९
उट्ठाह	३-४३, ४	उसरेइ	५-३५
उय-बोदि	२-११, ६	उससगसुह	५-१९
उनोयरिया	३-४४, १८	उस्सुत्त	१-१०, ६९
उत्तरपट्ठग	७-४४	ऊसर	५-३५
उत्तरित्तु	१-१६५	ऊसरुसुभंती	८-३६
उत्तारित्तु	१-१६५	ए	४-५
उत्थल्लइ	४-४	एक्कंग-सरीर	५-३३, ३६
उट्ठियल्लग	६-१७	एगंतनिज्जरा	७-६३, ४४
उद्वण	७-१३	एगजम्म	१-१०७
उद्विज्जंति	६-३७०	एगजम्मि	१-१७२
उद्वालेइ	५-१६	एगजम्मिन्त	१-२२
उद्विसण	७-४४	एक्कजम्मिया	२-२१, ३
उप्पाट्ठग	७-१८	एक्कासन	७-१४

एगद्वयग	३-३३, ६	कप्प	७-२४, २७, २९
एगपासित्त	१-७१	कप्पग	१-१२, १०४
एगपिंडीभूत	१-११५	कप्पद्वग	३-४४, ३
एगसि	१-१६२	कप्पर्यंत	१-३, ११
एगसिद्वग	१-७७	कप्पास	७-३२
एच्छिही	६-२५८	कमढग	७-१५, २९, ३०
इतिग	५-३१	कम्मकर	७-४३
ए-महंत	५-३३, ३६	कम्मास	६-३१४
एमेव	६-२३५	कयंब	३-९, ९
एसणया	१-२०७	कयर	३-५९
एण-पासित्त	१-१०, ७१	कयवर	७-१४
ॐ	१-१	कयादी	२-१५, ७
ओगिलमाण	६-१४९	करकत्ति	२-३, ३१
ओज्झ	३-७६, ३२, ५	करिय	८-३६
ओद्वब्ध	२-१६४	कलि	७-२१
ओत्तली	५-३५	कलिऊण	६-२७
ओल्ल	३-४४, ३	कल्ल	२-६१
ओवउत्त	३-९, १७	कल्लविल्ल	२-४, ६१
ओवर	४-७, १०	कल्हार	६-३८०
ओवाय	७, २४	कवड	१-१५, १४४
ओवुज्झइ	५-१६	कवया	२-८, १२१
ओसप्पिणी	२-११, १५, ३७	कसिय	२-१०४
ओसावण	६-३	कहाइ	३-३४, ८-२१
ओहिणाण	१-८	कहा-भणिर	५-१८
कइ	४-१०	कहावग	१-१०८
कंखु	३-५, १	कहिम्मि	७-५२
कण्डुगय	२-३५	काइग	७-१६
कंदाली	२-२०, २	काइया	७-१८
कच्छभ	६-३७५, ३८३	काउं-जे	६-३६७
कडयड	७-५३	कारणिग	७-१०, २६, ३४
कडसण	६-३१४	कारिम	२-२४, २
कड्ड	७-२५	किथ	१-२, ५
कढकढकढंत	३-७७, ३२, ५	किट्टयर	२-१२, ९
कण्ह	२-१०, १५४	किमिय	६-६३, १९६
कण्णोट्टिया	७-२५	किया-कल्लव	७-२
कनळ	७-२७	किरिय	७-७

किलप्रवणा	३-४, ३	कखमण	१-७, ४१
किलिर्किच	७-२१	खइयग	८-४
कुग्गाह	४-४, ५-३५	खइरोल्ला	७-१३, ३०
कुच्च	२-८९	खंड	६-३५०
कुच्चग	५-३६	खंड-पडी	५-३१
कुच्चिज्जंत	२-८९	खंडाखंडीए	३-२५, ८
कुच्छणिज्ज	२-१२, ७	खंपण	७-५६
कुच्छिय	६-१०८, २५५	खज्जंत	६-६४, ६६
कुणिम	२-८६	खज्जिय	८-२१
कुंभिपाग	८-३०	खडक्किया	८-२६
कुरुकुल्ला	७-४६	खडहडग	६-२५५
कुरुल्लित	६-३८०	खडहान्तय	८-३६
कुव्वए	६-७४	खडुक्कुग	७-३३
कुव्विया	७-१५, ३४	खद्ध	६-२७८
कुसील	७-२९	खरहर	६-३२६
कुहर	७-५८	खर	५-३४
कुहिय	५-३८	खर	१-१४, १३१
कुहुकुहिय	५-९, ८७	खरि	२-१०, १५४
कुहुग	३-३, १०	खल्ल	१-१६५
कूडसामलि	२-१३८	खवअ	१-१०, ८४
केरिस	८-२९	खवगसेढी	८-३७
केवलणाण	१-८	खवल्लिय	१-१६, १४६
केवली	१-१०, ६८	खवेत्तु	६-३८
केस	५-३	खह	६-३५९
केसरी	५-२४	खाइग	५-११
कोच्चल्ला	८-१२	खाडाहड	६-२८८
कोट्टबुद्धि	१-८	खाणू	७-२४
कोडाकोडि	६-२८३	खावग	१-१७, १५५
कोडी	१-१०, ७०	खावेइ	८-७
कोडियाग	२-४७, ५, ३६	खासु	२-९१
कोत्थल्ला	८-१२	खिइ	६-६४
कोणिक्खिया	३-३९, ११	खीरासवल्लिद्धि	१-८
कौत	५-५	खीरोवही	७-५६
कोमुई	६-३७९	खेडु	२-९, १३२
कोल्लुग	६-९४	खेत्तीभूत	१-६, ३३
क्खंध	७-३	खुज्जिया	६-२९४

खुडुक्कग	७-३१	गोयरचरिया	७-३०
खुडुलग	१-२८	घंघसाल्र	७-२०
खुत्त	६-२३९, २४२	घंसण	७-५२
खेडग	८-२	घग्घर	८-१९, ३६
खेडु	७-३३	घडिगा	७, १४, १५,
खेत्तीभूत	१-३३, १७७		१९, २२
गंगल	३-६३	घडियालग	४-१०
गंठी	७-२९	घम्मरिय	२-८१
गंथ	४-१४, ५-२४	घराघरिम्	८-३
गंध	२-२२, १	घल्लइ	७-५६
गडु	६-१३०	घल्लित	१-१८, १६२
गणहर	८-३७	घारिय	२-२०७
गणिपिडग	५-१२, २५	घेप्पिस्सं	७-४६
गण	५-१९	घोट्टु	८-२५
गणी	५-२, १३	घोरवीर	७, ७, २२,
गब्भवक्कंतिय	२-२, २६		४०, ५३
गब्भिण	७-५६	घोलण	७-५२
गम	७-५०	घोस	३-५, ३
गहण	५-१६	घोसणा	७-३०
गहवइ	७-२४	चउक्कण्ण	३-१
गहिर	७-२	चउगइ	२-१०१
गाउय	५-९, ८०, २२	चउवीसत्थय	३-२७, ४
गामउड	२-८९	चंकमणिया	७-१८
गारत्थी	४-१५	चकिर	८-२६
गारव	१-१७, १५७	चक्कनाल्लिवह	२-४, ५७
गाह-गहिर	७-२	चक्कयर	५-२४
गिरण	३-४, ९	चक्कल	३-२०
गीयत्थ	५-९, ७७, २२	चक्कहर	३-४१
गुण-मूल-उत्तर	१-१४, १२६	चच्चरी	५-२२
गुंथइ	४-१०	चडुत्तर	५-१३
गुत्ति	२-२०, २	चडुलि	२-२०, २
गुल्लिय	८-८	चमढइ	५-९, ९६
गेवेज्जा	३-३०, ८	चमर	५-२७
गोणग	४-१२	चल-कट्टु-पय	१-१०, ७४
गोणस	५-७	चलणाखेवग	७-२३
गोणि	२-१०, १५४	चलणाग	७-२५

चाउम्मासि	१-७४	छीयइ	७-३३
चिइ-वंदण	७-२	जइण	५-२७
चक्कनाल्लि	२-५७	जइणयर	४-११
चक्कमिय	२-११, २१	जइणाल्ला	५-२०, २४, ३१
चडइ	८-३९	जंबाल	५-३
चमढण	२-१४०	जजण	८-१५
चरमोयहि	३-५, ४	जप्प	२-३, ६६
चलचलचलस्स	३-७७, ३२, ५	जम	२-८९
चल-चल्लुचेलि	६-७	जमगसमग	७-४४, ४८
चिक्खल	३-७६, ३२, ५	जमल्ल	२-९, १४१
चिच्चोरु	२-३, ३६	जमल्लरा	२-३९१
चिण्हिय	७-४०	जलुस	३-७६, ३२, ५
चिर	२-१५३	जल्ल	३-४४, १३
चिर-याल	१-१२, १०२	जवखार	१-१८, १६५
चिल्लत	७-५४	जसवड्डण	३-२५, ११
चिल्लिच्चिल	३-७६, ५-३	जहण	१-१४, १२०
चिलिण	२-२२, २	जहुत्तयालं	७-७
चुक्कइ	५-१७, ३३, ३५	जाण	३-३, १०
चुडुल्लि	२-२०, २	जाणीए	७-१६
चुण्ण-जोग	२-१६, ५	जायाइ	५-१३, ४, ५
चेइय	१-७, ४२	जित्त	१-३३
चेइयाल्ला	५-२९, ३१	जीज्जे	७-११
चेट्टिय	७-२४	जुंजयंते	१-३, ११
चेट्टइ	७-१६	जूव	५-३८
चोइय	१-१०, ५५	जोग-चुण्ण	२-१८, ४
छइल्ल	८-२४	जोगजाण	५-५
छउमत्थ	१-१	जोग-पडिजोग-चुण्ण	३-३, १०
छज्जइ	३-१४, २	जोगीभूय	३-३३, ८
छट्ठभत्त	१-७-४६	झंझा	७-२१
छट्ठिकड	७-२३	झंप	१-१८, १६२
छत्त	३-५४	झंपइ	१-१६२
छप्पइया	७-१३, १४	झंपिय	४-५
छम्म	१-१५, १४४	झस-कार	१-१५७, ३-६०
छम्माल्लेयण	१-१२, ९७	झाल्लेज्झलि	६-३७५
छाय	३-१३६	झुणि	५-२७
छिवइ	७-२९	झूसिर	७-३२

टप्पर	४-२	तूरड़	१-१९४
टलटलटलस्स	३-७७,३२,५	तेकालिय	७-९
टिक्कुर	६-१३०	तेणग	४-१४
ठवणाकूल	७-२४	थंडिल	७-१८,२४,३०
ठाइ	४-७,१२,१४	थन्न	८-३
डंकिथ	२-२०५	थरथरस्स	२-३२
डंडा	७-१४,२९	थरहरड़	५-२३
डंभ	१-३,८	थाण	७-४५
डगल	३-४४,३	थाणतर	४-८,५,४-३९
डमर	७-२१	थाणुव्वाल	२,३,६६
डागिणी	७-४६	दंड	१-१४,१२६
डिंभ	८-४,३४	दत्त	३-४१
डेवण-ओहणिज्ज	५-९,६४	दमग	३-४१
डोल जीविय	४-१८	दर	७-२१
हुंढिऊण	८-५	दरमय	८-७
ढेंक	३-३९, ८	दरविदर	२-११,११
तच्छ	७-३	दलड़	८-२५
तट्ट	६-३७५	दाउमण	८-३१
तडिग	८-२०	दाउमाणी	५-३३
तत्त-रुड़	५-१९	दाएड़	८-३४
तदहुत्तम	५-२३	दिट्ट-पच्चय	८-२२
तंदुल	८-४	दिट्ट-पोत्थय	१-१२,१०४
तयहुत्त	३-३९, ८	दिट्ठा	५-३१
तरड़	२-१६७	दियह	७-२
तल्लिच्छ	२-१६७	दिसोदिसिं	५-१७
तहियं	४-११	दीह	७-१८
ताया	५-१९	दीहा	८-७
ताल	४-४	दुचिण्ण	२-७,१०७
तिगाल	७-४९	दुट्ठी	१-११३
तियय	१-३७	दुदंत	४-१४
तिल्लेत्तमा	५-८,८९	दुद्धिण	३-७६
तिविक्रम	७-४६	दुपत्तिज्ज	१-९
तिहल्ल	५-३८	दुपडिकंत	२-७,१०७
तीह	१-१९३	दुप्पसह	५-४,९, १०८
तुडि	४-१२	दुरंत-पंत-लक्खण	५-३५-५१८
तुडी-निहाएणं	२-१३,४	दुब्बोल्ल	७-२१

दुव	४-११	नत्थण	७-४७
दुस्सयहा	३-१३	नरपुरे	१-५, २८
दुहत्त	१-१४, ११७	नवकार	१-१०, ७२
दुहप्पए	१-६, ३०	नवणीय	५-१२
दूरप्पिय	२-८०	नसइ	७-४७
दूस	५-१, ३६	नसेज्जा	७-४७
दे	१-१७, १५४	नाडय	३-५३
देउल	५-३१	णाण-कुसील	३-३, ५
देमु	८-१९	नाणत्थय	३-२७, ४
देवउल	५-३१	नाहवाय	२-४, ५९
देवभोइय	५-२९	नाही	३-३९, १२
देवाणुप्पिय	२-१८	निआणकड	२-१५, ७
दोउड	७-३२	निउण	१-३, ९
दोखणडीकाऊणं	८-२०	णिउम्म	७-४६
धग	२-७२	निउहइ	५-१२
धगधगधगस्स	१-१६१	निओयणीय	२-१५, २
धत्थारिय	८-२०	निंदिर	३-११
धम्मतित्थंकर	१-८	निकाइय	५-३, ३९
धम्मसरीर	७-३३	निक्कारणिग	७-१०
धम्मसिरी	५-२९	निक्खिल	१-२०१
धव	८-८	निक्खूड	५-२४
धसत्ती	८-६, ८-२३	निगंतग	५-३७
धाउवाय	३-३, १०	निगंथी	५-१३
धाविय	८-३०	निग्घिण	३-१७, २
धाहावइ	८-६	निच्चात्थेयण	१-१०, ७२
धीउल्लिया	८-१२	णिच्छिण्ण	१-१२, १०१
धी धीरत्थु	३-११	निच्छेडिय	५-५
धीमं	५-१	निट्ठंकिय	७-२, ५, १७
धीरिया	१-१९२	निट्ठवग	७-३६
धुप्प	२-१, १३	निडज्झिय	२-१६, ४
णं	८-२४, २६	निडुंभ	१-२२१
नट्ट	३-४१, २	नितुड्ड	४-१७
नट्टिगा	८-३०	निद्धंस	१-९५
नडिय	४-१८	निद्धमाण	४-३५
नत्तुग	८-७	णिणिणयाण	१-८
नत्थ	२-१३९	निह्व	७-५२

निष्पडिकम्	४-१७, ५-१७	पइ	५-३१
निष्परिकम्	१-१०, ७१	पइट्ट	८-३
निष्फिडइ	५-१०	पइण्ण	४-४
निष्फिडण	४-१२, ५-१२	पइरिक्क	२-१५३
णिफील्लिय	१-१४, १२८	पईसइ	४-५
निबोहय	१-९३	पउंचिया	५-३१
निब्भट्ट	२-११, २२	पउत्ति	८-२४
निब्भरोणय	७-३	पउत्थवइ	२-१०, १५२
निभालेइ	५-१	पउरिया	५-३१, ७-३३
निमुग्ग	३-३९, १२	पउल-इ	२-१४१
निय	५-९, ७५, ९४	पएज्जा	१-१६८
नियट्ट	२-१०, २	पओट्ट	२-१५०
नियडी	२-७०, १९, ४	पओवयामि	५-३३
नियंतणा	३-३२, १	पओसेयव्व	३-४६, ६
नियंतिय	८-७	पंचमंगल	१-४१,
नियंसण	३-४३, ३		३-४, १
निरायार	४-१७	पंसुलि	२-१०, १५४
निरावयव	१-१३, १	पक्ख	३-३९, ११
निरिहरण	४-१४	पक्खय	२-१५, १०
निरुच्छल्ल	२-३, ८१	पक्खोड	२-३५
निस्त	८-१०	पक्खोडण	५-१४
निस्तथल्ल	२-८१	पगमंती	२-१५३
निल्लंछण	२-८९	पच्चल	६-६९ ५-९
निलुक्क	८-२३	पच्चिरुण	५-३८
निव्वडिय	५-७, १८	पच्छयण	८-१०
निव्वीइय	३-३३, ६	पच्छल्ल	६-३७७
निसामिया	७-१६	पच्छित्त	१-१०, ७-१
निसीहिया	७-२०	पच्छित्ताढवग	१-१०, ७८
निहाय	८-२२	पट्ठावइ	४-५
निहित्त	५-३५	पट्ठी	५-१४
नीयवासी	३-१७, १	पडहत्थ	३-७६, ३२, ५
नीलभद्द	४-१४	पडिउइ	५-३८
नीहरइ	१-१३२	पडिकुट्ट	५-२१
नीहरिया	८-५	पडिकमण	७-२
नीहवेज्जाहु	८-२२	पडिदुट्ट	१-४३
नेउण्ण	५-२३	पडिचोइज्जइ	५-१६

पडिभणित	१-१०, ५६	परावत्तण	३-३, ११
पडिवालेइ	५-३७	परिणिव्वुड	८-३१
पडिसमाहरइ	२-१४८	परिणे	३-९२
पडिहत्थ	५-७	परितोलण	३-४, ९
पडुप्पण	२-११, ६	परिदंसण	३-११, ७
पण	४-१६	परिबुज्झिऊण	२-१६७
पण्णग	१-२८	परिभस्सइ	५-१८
पणच्चिर	३-५३	परियत्तइ	२-१०२
पणाव	३-२९, १	परियाग	४-१४, ५-२१
पण्णग	१-२८, ३-३	परिवलित्तु	७-५५
पत्थिय	२-१६१	परिवाडी	७-१
पद्धर	१-१९९	परिवेसंत	७-२६
पप्पा	१-१४, १३८	परिसक्कइ	७-१८, २०
पवुज्झयइ	२-५४	परिसंखण	३-३२, ५
पब्भार	८-२३	परिसडइ	८-१०
पमाणीकय	८-१६	परिसागिह	७-२०
पम्हुसइ	२-११, ११	परिसाडी	७-२६
पयइयव्व	३-७९	परिहत्थय	६-१९
पयच्छण	५-१९	परिहसण	३-४३, ३
पयड	५-२७	परिहस्सइ	२-१५, ७
पयडीहूय	८-१४	परुज्झइ	२-१९९
पयणीकय	८-१७	परोहइ	२-२००
पययाइ	८-४१	पल	२-१२६
पयरिस	५-६	पल्लिसायंत	३-४२
पयरिसन	५-३९	पवंचि	१-९८
पयलइ	२-१६, ५	पविहरिअ	१-१०, ५५
पयल्ल	३-४४, ३	पवुज्झय	२-४, ५४
पयल्लित्त	१-१६२	पवत्तणी	१-२
पयलित्ताणं	२-१६, ३	पवित्तग	३-३८
पयाणुसारि	१-८	पव्वावेइ	५-२३
पयाइ	५-६	पवियंभ	३-१३, ३
पयादी	७-४१	पव्वज्जिय	७-२
पयाण	८-८	पव्वण	३-८६
पयाण-गामग	४-३	पसत्थापसत्थनाणकुसील	३३
परावत्त	५-३	पसल्लइ	१-२४
परावत्तइ	३-३७, ५	पहुप्पइ	४-१

पहूय	८-४२	पुरिस	२-१३, २
पहोसड़	३-३७, २	पूति	२-४, ६१
पहोसेमाण	३-३७-१	पूय	३-२७, ५३
पाडिहारिय	५-२०	पेक्खोवेवखइ	५-१
पाणय	७-३०	पेच्छियव्वय	३-५२
पाण-वत्तिया	३-१३५	पेल्लपेल्लि	६-३७५
पाम	२-३, ९३	पेल्लिय	२-१४, ३
पाय	८-५	पेसुण्ण	१-१
पायइ	१-१९५	पोगगल	१-१४, १२०
पायच्छित्त	७-१	पोगगलपरियट्ठ	२-९८
पायड	५-२४	पोत्थय	१-१०४
पायड्ढि	५-५	पोराण	५-२४
पायवोवगम	४-१७, ५-१७	पोस	५-२२
पायव्व	८-१२	पोह	२-११, ७
पायाल	१-६	फडफडस्स	४-८, १५
पारद्धकम्म	७-५	फस्स	१-१०, ५६
पारंचिय	७-६, १०, १४, २७	फासूग	४-३, १७
पारंपरिय	३-३, ४	फुक्कया	८-३०
पारावेइ	७-२५	फुड	७-२
पारिक्ख	८-३५	फुरुफुइ	२-११, २३
पारियायय	३-१०५	फुसियल्लग	७-१७
पारिहारग	५-३४	फेट्ठेफेट्ठीए	८-३
पारेत्ता	१-४२	बइट्ठ	५-४
पारेयव्व	३-६, १८, ७, २	बइट्ठ-पडिक्कमण	५-१४
पासिय	२-२२, ५	बइट्ठल्लग	७-१७
पासियव्वय	२-१	बइल्ल	६-९१
पाहिय	८-५	बंधी	२-११०
पाहुडिया	७-२४, २५	बल्लमोडी	१-१५५
पिट्ठिय	१-२८, ३	बल-मोडी-कहा	१-१७, १५५
पिसाया	२-११, ३३	बल्लिकरण	५-२४
पुच्छाम	७-१४	बल्लिमोडण	३-३, १०
पुच्छ	५-२, २०, २१	बहु-रूव	५-२३
पुज्जइ	४-२	बाल्लि	२-१, १४
पुण्ण-भाग	१-१४, ११२	बाहिरपाण	७-६०, ६१
पुरंदर	८-१५	बुडु-निबुडु	६-३७६
		बोंड	२-११, २३

बोल्लड़	७-२१	मइय-मय	५-१६, ६, ८८
बोहारिया	७-१४	मइलेइ	२-१२८
बोही	१-१०, ८२	मउक्कडत्त	२-११, २
भंड	५-३६	मंडली	५-५, १९, २५
भंडण	८-१०	मंडलीय-दोस	३-१३१
भक्खर	२-१०, १५०	मंतक्खर	७-३३
भट्टिदारिगा	८-४	मंदार	३-१०५
भडक्का	८-१३	मंदुच्छह	७-३७
भणिर	३-४३, ३	मगार-जगार	७-२१
भमंत	८-१२	मघमघमघंत	३-५२
भमाडिउकाम	५-२०	मज्जार	७-१८
भयवं	५-९, ७५	मच्छंतियं	५-१४
भरण	८-३५	मज्झोमज्झीए	८-३६
भरियव्व	८-१२	मज्झोमज्झिय	१-१२८
भल्लिय	२-२०७	मढ	५-३१
भव	८-३९	मणगं	२-११, २६
भावाल्लेयण	१-१०, ६७	मणपज्जवणाण	७-८
भविया	८-४४	मणीकार	१-१, १०
भवोवगाहि	२-८, १२१	मणुस्सी	८-४०
भसमीकरेइ	२-११८	मणोरहोरु	७-३
भाणिऊण	३-१२, ६	मत्थय	७-४६
भाणिय	१-१६	मन्ने	३-३९
भाणिर	१-६६, १३९	ममत्तिय	५-२९
भारती	२-११, ३३,	मम्मण-उल्लवण	२-११, ३४
	३-१२, ७	मयणी	३-३९, ११
भिक्खू-भिक्खूणी	४-१४	मयर	७-२
भित्ता	२-३८	मयरहर	८-३६
भिल्ल	७-५४	मयहरी	८-३३
भीउडुअ	६-३७५	मयार-जयार	३-४२, १
भीउडुडुयाया	८-२६	मरट्ट	५-४९
भुंजीया	७-१६	मरिसामण	७-११
भुल्ला	६-२६	मरिसिय	१-४२
भूओ	५-३४	मरुअ	३-४४, ३
भूण	१-२४, ११९	मल्लगा	३-४४, ३
भेदि	१-३१	महयरी	८-५
मइणाण	७-८	महल्ल	२-११, २२

महिम	१-१०, ६२	रासि	२-७, ११०
मा	८-२२	रिणोयट्टग	५-२२
०माइय	२-१३, १०	रिद्धत्थिमिय-समिद्ध	८-३४
माणसिग	७-१६	रुक्ख	३-३९, ११
माणिकखंडिय	८-३५	रुणुरुणइ	३-१८
माणुस	२-२२	रुसइ	५-३५
माया	१-५-२६	रे	२-२०३
मारणी	३-३९, ११	लंपट	७-२५
मिच्छत्त	१-१	लक्खण	५-२४
मिट्ठ	८-७	लग	७-१६
मिणइ	५-७	लगण-खंभ	१-१४, १२८
मिल्लिमिल	३-३९, ११	लट्ठ	३-३०, ८, ५१
मीमांसय	८-१४	लद्धेल्लय	८-१३
मुक्का	८-२५	लत्तरी	५-१६
मुदंक्क	५-३३	लहुत्त	३-३३, ३
मुद्धङ्ग	१-१९९	लिव्खइ	४-१४
मुसुमूरण	५-१३	लिंगिण	५-३१
मुह	८-२५	लूडइ	७-२१
मुहणंतग	१-१०, ६७	लेवाडा	४-११
मुहबंध	१-९९	लेहड	७-७, २८
मुहबंधाल्लेयग	१-१२, ९९	लेगंतिया	३-९२
मूग	२-४, ६१	लेगपाल	१-१८९
मूणव्वय	१-१०, ७१	लेढ	३-६३
मूसगार	१-१७, १५७	लेणूस	१-१८, १६४
मेच्छ	४-८	लेयकरण	७-१८
मेरा	२-११, १२	लेयकारणं	७-१८
मोद्धयमाण	२-११, २४	लहसइ	७-२१
यण	८-१३	वइय	५-२९
याणंती	२-७, ५२,	वइयर	२-१६१
०यारियत्तण	३-३०, ८	वंद	२-१७, २
रंजवण	१-९७, १०१	वक्ख	७-६३
रंडा	८-१९	वक्खाण	७-१६
रक्खा	७-३३	वज्जिम	२-२५
रज्झंत	३-७७, ३२, ५	वज्जिर	१-१
रस-रस	२-५०	वडपडित्तर	५-९, ७१
रातोंधकार	१-२४, २००	वडव	२-१०, १५४

वङ्गय	३-५, ३	विउर	४-१४
वण-पिंडि-पट्ट	२-३३, ११९	विएसिय	५-२२
वणंत	८-१५	विदा	८-३९
वण्ण	३-३, १०	विधेयव्व	८-१२
वत्त	३-१४, ४	विकम्म	१-१३१, २-१३, ५
वत्तग	३-६, १२	विकिण्णण	८-४
वत्तणी	२-२०, १	विकखंत	१-३, ११
वत्ति	३-४३, ३	विगहा	१-१
वत्तिय	३-४४, ३	विगोवण्णया	१-१९
वम्मह	२-३, ८३	विघाडेऊण	४-११
वयपुल्लिद	३-६४	विचिट्ठु	१-९४
वयासी	५-२, २७	विचित्तिर	१-६६
वरपोअ	७-२	विच्छडु	५-२५
वराई	२-१२, ३	विच्छंपडिय	७-९
वल्लू	५-३६	विच्छयग	३-११, ६
ववणी	३-६३	विच्छुडेत्ताणं	४-१२
ववहिय	७-४३	विज्जुक्क	४-७
वसीयरड	१-१९३	विज्झडिय	२-९
वस्स	३-७६, ३२, ५	विज्झाडइ	१-२८
वह	२-५७	विज्झावण	१-२१७
वहइ	५-२९	विज्जा-थाण-चोइस	८-८
वहणीहवइ	३-२९, १६	विठव-कोइलिय	४-१३
वाउल्लग	५-१३	विणया	१-१९३
वाएत्तण	७-१	विणिज्जिणइ	८-१५
वाचा	७-४	विणिघंसण	२-१०, २
वाया-विउ	२-५४	विदा	७-५१
वाल	८-३०	विदूसग	५-२४
वालुय	८-१२	विधत्त	३-५५
वावड	३-१८	विद्धंसि	१-७५, १३३
वावण्णीय	३-११, २	विप्पजढ	५-१९
वासइ	५-१, ३	विप्परोक्ख	५-१४
वासव	३-१४, ५	विप्पलोयण	३-१८, ४
वासा-कप्प	४-६, १५	विप्पहिच्चा	२-१५७
वासणा	७-४	विप्पेडग	४-७
वासारत्तिय	७-४९	वियत्तण	२-१३९
विइडु	८-७		

वियम्भ	२-१३, ८	वोच्छ्रित्ति	७-४०, ४३
वियाण	७-६३	वोच्छेद	७-३६
विरत्तइ	१-१, १२	वोढव्व	३-७
विराहण	५-३, ४, १९	वोल	२-३, ७३
विराहण	५-१९	वोलइ	२-७३
विराही	५-२३, २७	वोसट्ठ	१-१
विरुज्झए	२-१९३, १९४	वोसइ	२-१८४
विल्लल्ल	२-६१	वोसिरण	३-४, ११
विलेइ	३-१०, ७	वोहारइ	७-१४
विल्लय्य	३-९, ४	वोहारेज्ज	७-१४
विव	३-३०, ९	स	२-१४३
विवरीय	७-१	स-उवल्लद्ध	८-८
विस	८-३६	सएसिय	५-२२
विस	२-२०, २	संकट्टाण	७-२४
विसंखुल्लंत	२-११, ३३	संकणिज्ज	७-२०
विसट्ठ	३-२८, २	संकर	१-१४, १३३
विसर	७-२५	संकीर	७-६२
विसीयइ	४-६	संकप्पइ	२-११, ४
विस्सामग	२-२, २०	संकुड	३-३२, ५
विहंग-णाणी	३-३, ८	संखुट्ठ	१-३४
विहडइ	४-१२	संघट्ठ	२-९०, १४१
विहल्लिय	८-१९	संघट्टण	१-२१८
विहाडिय	४-१२	संघयण	११-१८, ८
विहीसिल्लेग	७-२	संघाडण	८-३७
विहुय	८-१६	संघार	७-५३
वीमंस	२-११, ७	संचरइ	७-१७, १८, २९
वीरुग	१-१	संचिक्खणग	२-१५, १०
वुज्झेह	८-७	संचिक्खिय	२-१५, ७
वुत्थ	१-१०, ५५	संजति	५-२, ११, २३
वुण्ण	३-११, १२	संजमिय	७-१८, ३०
वुद्धरिज्जइ	१-६, ३०	संडासग	७-२३
वेल्लि	३-३, १०	संतिय	१-१९८
वेस	३-५१	संथार	८-४
वेसामंडिय	४-१३	संथुण	१-७, ४५
वोच्चिय	८-५	संदिर	७-२७
वोच्छिज्जइ	७-३६	संदूसिय	१-१०६

संधारिय	८-२७	सत्थ	७-२७
सन्नद्ध	३-३, २	सत्थरीहूय	८-४
संनिरिक्खइ	२-२२, ६	सत्थर	५-३४
संनिरुंभिय	२-१३, ४	सन्निवाय	७-२७
संपयाय	३-२५, ६	सबल	५-२४
संपरावइ	४-१२	सबल्ली	६-३७५
संपिडिय	७-३७	सभोमेय	४-१४
संपीसिय	४-१२	समणि	१-१४, ११७
संबज्झावेयव्व	७-३४	समणुचेट्ठे	७-१६
संबाहावेइ	७-२३	समणुट्ठए	७-१
संभाविए	७-१३	समन्नु	८-१९, ३६
संभिण्णसोइ	१-८	समाओग	१-३७
संवग्गइत्ता	२-४८	समि	७-२
संवल्लिय	२-११, ३३	समुइण्ण	७-२१
संवसइ	५-१	समुच्चारियए	८-२१
संवासइ	५-१	समुच्छलइ	५-१
संवेगाल्लेयग	१-१०, ६७	समुद्दिसइ	५-३६
संसक्करिय	४-११	समुद्देसमंडली	७-२९
संसट्ठ	२-१०, १५५	समुवइस्स	३-१०८
संसग्गी	५-१	समोगाढइ	७-३०, १६
संसत्त	७-२३	सप्पोत्थय	७-३
संसि	१-१८२	समोवलभित्ताणं	७-४१
संसिअ	२-१८, ४	सम्मं	७-२१
सक्क	१-१६५	सम्म-नाण	१-६, ३२
सक्कचाव	३-३९, १२	सम्मदंसण	१-६, ३२
सक्कत्थय	३-२७, ४, ३१, ६	सम्महिय	१-७६
सक्कर	८-३५	सम्मग	३-३९, १२
सक्खिय	१-९, ५७	सय-जज्जर	८-१०
सच्चित्त	२-२३, ३	सयण	२-७८, १२, ६
सज्जिय	८-३६	सरिसिवा	३-३९, ११
सज्जियाखार	१-१८, १६४	सलसलेइ	५-३८
सडहडइ	५-२४	सलसलसलइ	२-३२
सडहडस्स	२-७८	सल्लह	१-१७९
सण्णा	७-१८	सल्ल	१-५, २५
सण्हद्ध	७-४७	सल्लइ	१-३४
सत्तरसविह	८-२५	सफल्लगतण	१-८, ६

सल्लुद्धरण	१-५०, ६२	सुक्कठिय	८-३६
सविगार	३-४३, ३	सुंकिय	८-३४
सविहाणग	७-२१	सुकुमालपम्ल	७-१४
सव्वत्तो	१-७०	सुक्कइ	७-५३
सव्वधम्मतिथंकर	१-८	सुक्कर	१-१६२, १६५
सव्वोसहिल्लद्ध	१-८	सुक्खइ	१-१४८
ससरक्ख	१-१२५	सुज्झीयए	८-१९
ससणिद्ध	७-२९	सुज्झीस्सं	८-३६
सहलीकय	३-२८, ४, २९, ४	सुट्ठुतराग	७-३७
सहसा	३-२६, ६	सुन्न-वुन्न	२-३, ४३
साडण-पाडण	५-३८	सुण्णासुण्णी	१-१००
सामन्न-नरिंद	८-१९	सुदंसणसेहर	४-१४
सामन्नेण	१-९, ५२	सुदुक्कर	८-१३
सामत्थी	८-३०	सुद्धत्थ-आयंबिल	३-३३, ६
सामिसाल	३-१४, ४	सुपद्धर	६-१०, ५-३, १२
सामाइय	३-५, १, ३१, १	सुमहम्	८-४१
सारवेइ	७-३८	सुमहत्थ	१-१
सावग	४-१७	सुमहासमुप्पण्ण	७-६३
सावग	३-६, ११	सुयद्ध	२-४, ६१
सावज्जायरिय	५-२९	सुयणाण	७-८
साहम्मि	१-१०, ५४	सुयदेवया	१-४६, २-१७, ३
साहारेइ	५-३६	सुयधर	१-८
सिक्कर	३-६६	सुयाहिवाविज्जा	१-८
सिक्खग	५-१९	सुरंग	८-२६
सिक्खण	७-४६	सुरनाह	३-८६
सिडिहिडइ	५-३८	सुरवइ	३-१२, २
सिंघयण्ण	३-५१	सुवीसत्थ	७-२
सित्थ	२-३, ६५	सुसंकरिय	३-१०९
सिद्ध	१-८	सुसंघट्ट	७-२३
सिप्पित्थी	२-१५२	सू	१-१७१
सिमिण	१-१४, १२५	सून	४-८, ५-३७
सिरिगार	७-४०	सूना	५-९
सिरिनिवास	३-१४, ५	सेलेसी	२-७, १०८
सिव सिव	८-२५	सेव	८-९
सीलंग	१-८	सोज्जी	८-१४
सीसिणीगा	७-४०	सोमाण	३-५६

सोयार	५-३५	हल्लेहल्लीभूय	५-१५
सोवड़	७-३८	हविया	७-१८
स्वाहा	३-२९, १३	हसिर	३-४३, ३
हणणा	३-३९, ११	हाडित्तण	३-३५, १
हत्थोसरण-निवास	१-१०, ७७	हास	५-२५
हभूयवं	८-१	हिंडि	२-९, १३०
हरि	८-२५	हिड्डिकर	८-९
हल	८-५	हीलड़	७-२२
हल्लिय	८-३०	हुत्त	३-२२, ३९, ८
हलुयहलुयं	७-१३	हेल्लप्रविघ	८-२२
हल्लफल	५-१५	होत्था	५-२५
हल्लफलभूत	२-४२	होही	८-२१

शुद्धिपत्रक

स्पष्ट वाचन	पृ.	ला.
7	1	HAMM
40	23	stylized
58	4 from below	demands
60	10	when
		(instead of then)
पावेज्जा	३०	३२
विविहज्झवसाएणं	३४	३१
दुरंत-पंत-लक्खणे	३४	३२
वंदिज्जमाणं	३४	३३
सुयस्सेयं	३९	२२
जं	३९	३९
चेइयाल्लाइ	४३	७
समण	५४	२०
कंखंते	५७	२१
दुड्ढ सावतेहिं	६६	३
इत्थं भणंति	७४	५
गुरुं सीसे तं	७४	२१
समं पहम्मि	७७	२
दिक्खियाए अज्जाए	७७	२२
ण लभहिंति	७८	३२

स्पष्ट वाचन	पृ.	ला.
तस्सायरियस्स	८१	२९
असेस	८१	३०
पल्लवकालमिवधोरूवो	८२	२२
जणं सुसोमल्लेसे जे णं दिणयरमिव	८३	३५
सिरिप्पभे	८४	१५
दस अच्छणे	८७	२३
धम्मिग	८७	२५
अणुदियहं जहट्टियं	८७	२६
गब्भ संकामणे	८७	३०
सव्वे जीवा सव्वे पाणा सव्वे सत्ता	८८	२९
कम्मं वेदेइ	९४	१६
दुग्गुट्ठकं	९५	६
पायच्छित्तं सयं	१०५	४
पुणो मओ	१०५	३४
सुमुद्धिसिउमारद्धं	१०६	२५
भोत्तूणक्कसणासणं	११५	३१
भणियाण कस्सइ	११५	२९
कियं तहा	११५	३०
अहन्निसं	११५	३२
समाणत्ता	१४३	४

